HRADY

ZÁMKY A TVRZE

KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO.

POPISUJE

AUGUST SEDLÁČEK,

C. K. KONSERVÁTOR A GYMNASIJNÍ PROFESSOR.

ILLUSTRUJÍ

BRATŘÍ LIEBSCHEROVÉ, B. KUTINA A V. KRÁL Z DOBRÉVODY.

DÍL SEDMÝ.

V PRAZE.

TISKEM A NÁKLADEM KNIHTISKÁRNY FRANTIŠKA ŠIMÁČKA.

1890.

PÍSECKO.

Bechyně ze strany jihozápadní.

Bechyně

I. Popis.

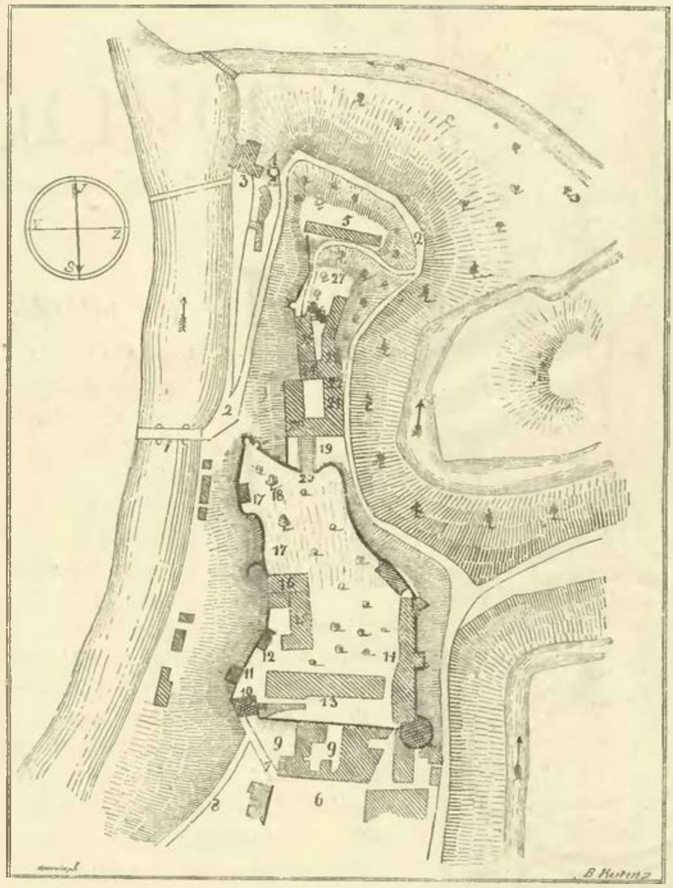
Jako kousek báchorky z dávno minulých časů jest ten Bechyňský hrad na skalnatých stráních, pod černými hvozdy a se vším tím příslušenstvím, co by sobě romantika žádati mohla. Nescházejí tu v okolí hluboké rokle, v nichž mrazení přechází po těle, ani skalnaté propasti, ani klapající mlýn pod hradem, ani klášter po blízku, a uprostřed toho velebné stavení hradu na skalách jako přilepené, s věžemi, hradbami a nejkrásnějším zelením; a přece všední život panuje v hradě i kolem něho, jakmile jen dlouhou táhlou cestou do města při hradě ležícího vkročíme. Zapomenuta jest všechna romantika, ale krásy přírody, která zde lzněji nežli jinde vnady své na odiv dává, a kochání se v historických památkách rozsáhlého bývalého hradu zaberou mysl naši tak, že zapomeneme na všechno.

Hrad Bechyňský patří k největším hradům naší vlasti a byl sídlem bohatýrským a knížecím v pravém toho slova smyslu. Ostroh, na němž bělavé domy města Bechyně s velebným svým klášterem postaveny jsou, běží mezi Lužnicí a Smutným potokem v šířce dosti znamenité, ale zúžuje se až ke konci svému při stoku obou vod čím dále tím více; kde jest nejužší, jest zšíří asi 14 sáhův, a kde jest nejširší, totiž na začátku okršku zámeckého, nad 60 sáhů. Srovnáme-li s tím délku ostrohu od první hradby až ke konci bývalého hradu, totiž 160 sáhů (a počítá-li se až k čertové zdi 180 sáhů), domyslíme si všechno ostatní. Veliká tato prostora rozdělena byla na zadní hrad obvodu obyčejného a předhradí o několikráte prostornější než zadní hrad. Oboje z nich zachovaly památky kolikera století od založení hradu až do konce minulého století, kdež dospěly k nynější své podobě a tvářnosti.

Cesta k zámku i do města jde ještě dnes zrovna tak, jak ji první zakladatel vyměřil, tak že točíc se kolem celého hradu a běžíc po jedné straně předhradí teprve potom na náměstí Bechyňské zabíhá; kdo pak jde neb šel odtud do vnitřního hradu, měl ještě dlouhou cestu před sebou, než projde celým

předhradím. Poněvadž se cestou tou od jakživa chodívalo a jezdívalo, chceme i my po ní laskavého čtenáře provázeti.

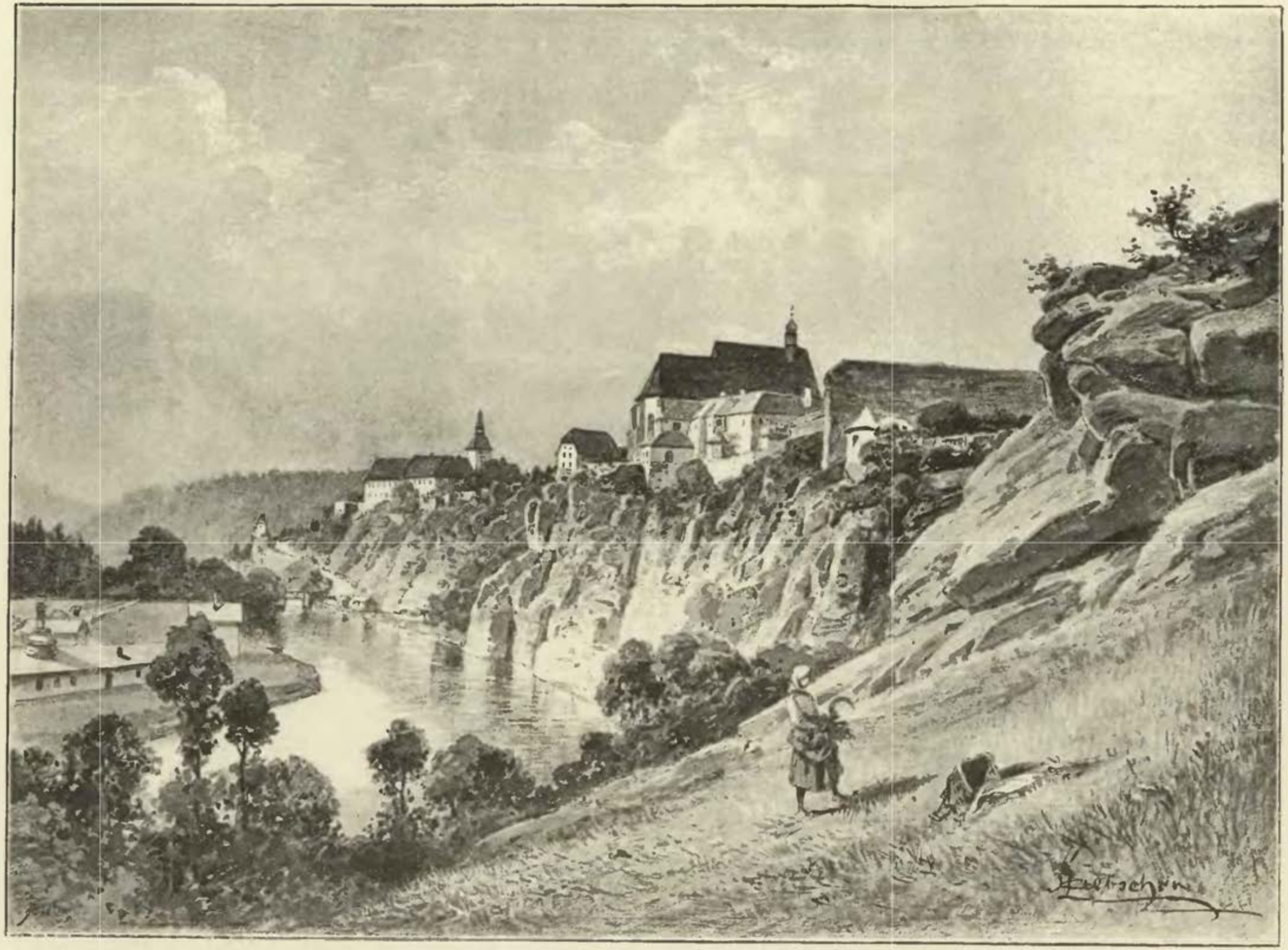
Most přes řeku Lužnici postavený jest zrovna tam, kde se předhradí na sráznatých balvanech končí a proti rohu nynějšího zámeckého stavení. Od něho jede se silnicí pozvolna a těsně při skalách a zámeckém stavení. Hned při zatáčení se od mostu objeví se nám při cestě první památnosť druhu zvláštního. Na skalisku dole užším, nahoře širším stojí okrouhlá věžka ještě v tom způsobu, jak byla opravena v 16. století. Zdi její pokrývají kvadrátky (rustika) a tělo její skrývá se pod končitou prejzovou střechou. Poněvadž má věžka místy zvláštní ohradu zděnou, nachází se při ní krátký ochoz obrácený na tu stranu, kudy vede cesta ke hradu, a aby se k věžce choditi mohlo, jsou schody kamenné, v pravo i v levo zdí zavřené. — Lid nazývaje věžku katovnou vypravuje si, že tu bydlíval kat, a k tomu na doklad ukazuje železo zvláštní podoby, které jest pod římsou věžky zazděno. Ale v skutku tomu nebylo tak, neb pro kata dostačila od starodávna prostá chalupa („snížený grunt“) a nikoliv místo tvrzené. Více pravdě podobno, že měla věžka jako vystrčená vyhlídka hradu dvojí úkol, totiž hájiti cestu ke hradu a pak pozor míti na řeku, aby pánu nikdo se clem neujel. Aby úkol první vyplnila, měla pod střechou ještě jedno patro z dřeva, tak zvané podsebití neb podkroví, totiž břevnoví ven přede zdí povydané a dolů prolomené, aby se otvory klády, kamení, střely nebo hořlavé látky na nepřítele metati mohly. Ačkoliv pak nepřítel kráčeje ke hradu věžce stranu levou, štíty chráněnou ukazoval, přece byla cesta tak vedena, že se z hradu a ohrady jeho vlastní všude, kudy nepřítel přicházel, pravé jeho straně nechráněné škoditi mohlo. Když pak účel obranný přestal, mohl tu také kat bydleti.

Vysvětlení plánu hradu Bechyňského: 1. most přes Lužnici; 2. cesta točitá okolo hradu do města; 3. mlýn; 4. vížka slove „katovna;“ 5. čertová zeď; 6. náměstí; 7. cesta ke hradu; 8. cesta ke klášteru; 9. příkop z části zřetelný, z části zastavený; 10. přední brána; 11. parkán s vrátnicí; 12. bývalá šatlava; 13. jízdárna; 14. stavení pivovárská s třemi baštami; 15. dům Hozlaurovský; 16. sýpka; 17. místo kostela bratrského; 18. kaple sv. Jiří; 19. příkop mezi předhradím a hradem; 20. most ke bráně, nad níž vížka; 20. nový palác (zámek); 21. kuchyně v přízemí; 22. soudní síň v hořejším patře; 23. starý palác; 24. spodek věže staré; 25. Jelenice s velikými síněmi nad ní; 26. nová brána; 27. místo bývalých vedlejších stavení.

Od věžky zatáčí se cesta pod opyšem neb ukončením ostrohu na svahu jeho volném sice, ale širším, tak že vede znenáhla až k výši hradu. Na této cestě pozoruje se kus hradby staré mezi opyšem a cestou stojící. Neříká se jí jinak než čertova zeď, poněvadž prý ji jakýsi mistr zednický jménem Čert stavěl. Hrubá tato stavba jest na všechny strany jako utatá a uhlazená, jen na spodku západní strany viděti jest, že tu vylomena nízká zeď, s níž bývala spojena. Jak nyní stojí, jest pro zpytatele starožitností pravou hádankou a jen z položení jejího nad cestou a pod hradem lze souditi, že i ona pokryta byla podsebitím a jako druhou tvrzí samostatnou, která ke hradu přistoupiti bránila.

Nyní nás vede cesta těsně pod stavení zámecké, které v dobách starých ohrady zvláštní nemajíc také podkrovím hájeno bylo; minouce je pak přicházíme pod mohutné bašty bývalého předhradí. Na této cestě srdce naše takořka na dvé se dělí, jedna jeho část aby byla při velebných památkách minulosti,

Bechyně ze strany východní.

druhá pak aby pojímala krásu údolí potoka Smutného, který se tu skrze lesnaté stráně a lučiny všelijak klikatě vine. Pod první baštou na chvíli upoutají zrak náš starodávní „Boží muka“ s erbem Šternberským, obrazem sv. Anny a nápisem Renovatum 1873. Brzo potom octneme se mezi domky a úzkou tmavou ulicí vkročíme na veliké náměstí. Zde shledáme jen málo památností. Při kostele jest věž s ochozem ozdobné práce a nízkou cibulovitou bání, vše z konce 17. století. Kostel při ní jest mnohem starší a slohu gotického.

Chceme-li nyní vstoupiti do hradu, obrátíme se k jihovýchodnímu rohu náměstí, odkudž vede krátká cesta až ku přední bráně. Stojíce tu na kraji ostrohu máme po levé ruce srázný bok hradiště k Lužnici se sklánějící, po pravé straně za domy k náměstí hledícími vidíme bývalý příkop, arci již od 300 let zasypaný, kterým býval ostroh přerušen. Příkop tento dosti široký býval před branou zúžen tolik, kolik by prostý krátký most přikryl, a míru té šířky ještě dobře na bráně viděti jest. Když pak v dobách pozdních důležitost hradu přestala, zasypána část příkopu před branou a zjednán tím příjezd pohodlný, a bývalý most zvoditý čili zdvihutý nahrazen vraty.

Stavení brany jest prostý, avšak starodávný dům o jednom patře. Nahoře bývaly komory holomčí či obydlí chasy zámecké, které patřilo opatrování hradu, než i k hospodářským pracím potřebováno; na ten čas jest tu obydlí vrchního čili hospodářského ředitele panství. Okna ve zdi venkovské vylomena teprve později, neb za dob starých by jen byla škodila, poněvadž se jimi hořící šípy do stavení metati mohly. Nad komorami pak, kdež jest nyní střecha obyčejná, bývalo silné a dobře sestrojené podsebití, neb tuto bylo potřeba obrany výdatné, aby se nedostal nepřítel až za bránu; a teprve nad tím byla střecha. V přízemí docela na levo jest brána okrouhlým obloukem sklenutá i s výklenkem, pokud most zapadal, a otvory, v nichž se nacházely kladky k jeho vytažení. Obyčejnou ještě při těch a takových branách vedlejší branku, kudy se vpouštěli pěší, tu nevidíme, možná, že ji později zazdili. Průjezdem asi v 16. století do kříže sklenutým vjíždí se do bývalého předhradí.

Předhradím nazývala se ta část hradu, která před ním ležela stěžujíc přístup ke hradu; z těch příčin bývalo od hradu odděleno zvláštním příkopem a mělo kolik oddělení s hradbami mnohými, mezi nimiž se cesta sem a tam protáčela, neb pravidlem bylo, aby nikdy nevedla ke hradu směrem rovným. Také bylo předhradí k tomu, aby se v něm umístilo vše to, co v hradě, obyčejně nevelkém a prostrannosti těsné, místa nemělo, tudíž byty úředníkův a čeládky, pokudž při osobě páně nebyli, stavení hospodářských zásobáren a j. v. Tomuto účelu sloužilo předhradí i v pozdějších dobách, když již strategická jeho důležitost pominula. Roku 1577 bylo na Bechyňském předhradí ještě celé hospodářství poplužní, ano se tu nacházelo dobytka, nástrojův a jiných věcí k potřebě panské s dostatek. Bylo tu 6 koní dělných i s nádobím, 6 krav dojných, 2 telata roční, býk, 22 sviní, 17 prasat letošních, 5 husí starých, houser, 17 husí mladých a 20 slepic. Poplužnímu a lesnímu hospodářství sloužily také 3 vozy lesní okované, jeden kočí vůz neb kočár, dva řetězy, 2 pluhy s železy, brána s železnými hřeby, dvě sekery kladní (k osekávání klad), sekera tesařská (čili širočina) 3 nebozezy, nůž osní (bednářský?), 2 rohatiny, 5 vidlí hnojných, 2 nebozezy k vrtání trub, pila tesařská, 2 lopaty železné, 23 tenat zaječích, 3 nevody, síťka ptačí, rukávník (síť ruční pytlu podobná, do níž koroptve chytali), síť nákopní, stan (stolice) a 3 koly železné ke chmelnici. V kovárně, která dokonce s povrchu zemského zmizela, nacházely se veliký měch, nakovadlina, rohatina (nakovadliny druh), hřebovna stojatá (nástroj k dělání hřebíků), 10 kladiv, 4 kleště ruční, struh (nástroj k vyřezávání kopyt), kladivko, rašple a stolice řezací. V pivováře bývala pánev měděná a na předhradí i v zámku bývalo 39 korbelů k nošení vody. Marně bychom hledali nyní stavení hospodářská, neb největší část předhradí proměnila se v nejkrásnější zahradu.

Vyjdouce průchodem brány octneme se na malém nádvoří majíce v pravo jízdárnu, v levo domek vrátnici, bezpochyby z bývalé bašty zřízený, neb stojí mimo čáru hradební na skále, z níž balvany na způsob malých věží vyčnívají. Odtud jest nám obrátiti se v pravo, tak že máme po levé ruce bývalou kancelář vrchní, po pravé jízdárnu. Tato jest stavení dlouhé, čtverhranné se hmotnými pilíři, obsahujíc kromě prostranného místa ke projíždění také kůlny a koňské stáje. Kdy stavení to postaveno bylo, ukazuje nápis na něm J. W. P. A PAAR EREXIT MDCCLXXVI (Jan Václav kníže z Páru postavil r. 1776). Stálo stavení to 16.000 fl. [1]) Od téhož zakladatele pochází stará stříkačka, řemeslně a ozdobně pracovaná, na níž se čte letopočet 1776, ostatní nápis až k nepoznání setřen jest. Roku 1864 obdrželo stavení toto nynější svůj šat, omítku žlutavé barvy.

Proti jízdárně jest dům starožitný, bezpochyby v 16. století postavený, jak svědčí římsa pod střechou a obruba kamenná na oknech. Dolní jeho část do země se široce rozbíhá, aby stavení pevněji stálo, avšak horní ponebí rovně až ke střeše se nese. Zde se nacházejí na ten čas vrchnostenské kanceláře. V 16. století nazýván dům tento Hozlaurovským, poněvadž rodině této po nějaký čas patřil, byv jí od

[1]) Schaller, Tab. Kr. 138.

pánů Bechyňských propůjčen. Za tímto stavením jest jiné, v němž se nyní obilí zdvihá. Znamenitá jest zevnější úprava domu tohoto, která na konec patnáctého století ukazuje. Delší strana s okénky okrouhlými arci jest jednotvárná, ale průčelí s vysokým svým štítem, obrubami kamennými v oknech a dveřích, kováním vrat a hrubým štukovím v rozích zasazeným má cosi středověkého, bohatýrského. Nepochybně stavba tato od pánů Šternberských pochází.

Památnější jest pivovár přistavený ke hradbám a baštám asi na počátku 16. století, ne-li již dříve. V něm se nachází starodávná máčicí kašna, z kamene r. 1660 zhotovená a 1710 opravená. Více než tato poutají zraky milovníka starožitností tři bašty na západní straně pivováru se nacházející, které bývaly kdysi přední obranou predhradí na těchto stranách. První z nich na severozápadním rohu pivovárního stavení nejmohutnější až k cestě docházejíc stála v rohu předhradí, tak že se odtud nejen ke druhé baště, nýbrž i na celý příkop až po bránu hleděti mohlo. Velikán tento okrouhlý má zdi hrubé zšíří 3 m. 10 cm. a nad rovinou předhradí asi 8—9^{0} vysoko vyniká. Na východní straně ve výšce asi jednoho patra nacházejí se dvéře zazděné, jimiž se bezpochyby do horního jejího podnebí vcházelo; dolní část bývala tak jako nyní skladištěm rozmanitých věcí, svrchní část kryje přiměřená střecha. Druhá čtyřrohá bašta má tvářnosť moderní a obsahuje hvozd; okna v ní se nacházející nepocházejí ze starých dob. Třetí bašta vybíhá v pětihran, má tudíž 7 rohů a 6 stran, a to proto, aby se z ní na všechny strany pohodlně střílelo a přední ostrý roh obléhajícím dobře odporovati mohl. V ní se nachází nejspodněji lednice, nad tím kuchyně sládkova a konečně půda. Zdi její o něco méně hrubší než první bašty mají v místnosti kuchyně nová okna, jinde však staré úzké otvory, co by jen trochu světla vcházelo, a nejhořeji okénka okrouhlá a hranatá, štukovím vroubená, avšak ve starší době tu také jen úzké otvory bývaly.

Věž řečená „katovna" v Bechyni.

Mile oko baví prázdná prostora bývalého předhradí, obrácena jsouc v pěknou zahradu a potěšujíc rozhledem na lesnaté vrchy po obou stranách. Malá stavení, která tu bývala, již dávno zmizela, jen jediná ještě památnosť při východních hradbách zbyla. Jest to podzemní místnosť ze dvou stran ve skále vytesaná, na třetí hradbou zavřená a břečtanem obrostlá, nyní salaterna zvaná, k níž vedou dvoje goticky sklenuté dvéře. Z vnitřku jde šíje ve skále vytesaná 15 kroků daleko. Nad ní bývala kaple sv. Jiří oltářem k jihu obrácená, po níž pouze památka zůstala. Jižně od ní bývaly dvě malé okrouhlé bašty na stěnách skalních, jsoucí k ochraně cesty, která se pod nimi od mostu jdouc zatáčela; severně od ní býval prý kostelík jiný, který Petr Vok z Rožemberka bratřím Českým postaviti dal.

Na těchto stranách volně spadá předhradí až k širokému, ve skále vytesanému příkopu, který je od *zadního hradu* odlučoval. Mohutný, pevně sklenutý most, kterýž bezpochyby v 16. století postaven byl, vede ke klenutému průjezdu, nad nímž se věžka (ze 16. století) s nízkou cibulovitou bání a bicími hodinami nachází. Jsou to části tak řečeného *nového zámku*, který byv v 16. století postaven, z venku ještě ráz té doby zachoval, tak že rustika (obmítka čtverhrany ozdobená) pod nynější světlou obmítkou všude proniká. Stavení toto, na třech stranách čtyřhranné nádvoří zavírající, obsahuje na ten čas obydlí knížecí rodiny, kteráž se v době letní často na Bechyni zdržuje, ale neposkytuje tolik prostranství, jak by žádoucno bylo. V přízemí nachází se kuchyně, která tu snad od nepamětí bývala.[1]) V prvním patře

[1]) Roku 1577 nacházelo se v kuchyni 11 kotlů měděných, pánev veliká z mědi, jiná menší, moždíř větší a menší s paličkou, dršlák měděný, mísa měděná, 2 veliké rožny, 3 rošty, 2 kozy železné, sekera kladní, 2 kotlíky mosazné. *V lázni* byly 2 pánve měděné.

podlé dvoru běží světlý, hezký korridor, asi v letech 1587—1590 zároveň s celým stavením udělaný a po způsobu tehdejším sklenutý. Nachází se na něm množství obrazů honů a zvířat rozličných.

V křídle nového zámku na jih vybíhajícím a k západu obráceném nachází se veliká, táflovaným stropem (ze 16. století) ozdobená světnice, jíž se obyčejně zbrojnice říká. Nachází se tu množství podobizen malovaných panovníků českých a některých bývalých držitelův, ale málo která z nich má uměleckou neb historickou cenu, ano některé z nich jsou nehezké až k poděšení. Pěkný jest obraz Lidmily ze Šternberka, rozené z Říčan († 1672), ještě jiné podobizny, z nichž některé dětské. Po stěnách pod obrazy navěšeno ručnic rozdílných, starých i nových, jichž by se asi na 250 kusů napočítalo. Pěkná jest i sbírka rapírův, mečův a šavlí; jedna pěkná šavle pochází z roku 1514; meč jeden, o něco mladší, s nímž jeden hrabě Paar bojoval, pochází od mečíře Jiříka Hilda. Z téhož století pochází také zbraň, ručnice spojená s čekanem či kladivem. Z ostatní zbraně a zbroje připomeneme 7 samostřílů, z nichž některé tak dobře se zachovaly, že by se z nich i dnes střílelo, dlouhou ručnici, delší ještě než největší člověk, malé dělo, zbroj černou, koule kamenné a j. v. Jsou tu také starodávné klíče, kteréž při vykopávání stromu v oboře objeveny byly. Vedlé těchto památek starověkých leží památka předešlého století, dýmka s obrazem sedmi Švábův prostranství takového, že by se do ní nejméně čtvrt libry tabáku nacpati mohlo.

Vedlé této světnice jest jiná menší, jíž se obyčejně soudní síň říká. Jména toho arci podlé své nynější úpravy nezasluhuje, ale že něčím takovým dříve byla, dokazuje otvor v prostřed světnice, nyní ovšem přikrytý, pod nímž se vězení nacházelo. Z toho

Vchod do zámku Bechyňského.

viděti, že jest to jedna z nejstarších částí hradu, jejížto hrůzy po kolik set let potrvaly; v 16. stol. přibráno k obydlí panskému a proto vězení to jako i jiná vězení v hradě pominula. Zřízen tu potom veliký vlaský komín, kterýž lze posud viděti, a v 17. st. (aneb na počátku 18. stol.) ozdobeny stropy pěknou štukatorskou prací barvy bílé s ozdobami zlatými a modrými. Nacházíme na stropě rozličné allegorické postavy a mezi nimi mnohé vtipné a důmyslné průpovědi, jako ku př.: Victrix casta fides (čistá víra vítězí), Et usque ad nubes veritas tua (až k oblakům pravda tvoje), Ex malo bonum (po zlém zase dobře), Latet anguis in herba (skrývá se had v květině) a j. v. Na stěně visí obraz Jana Josefa ze Šternberka († 1700), posledního z toho rodu pána Bechyňského; ve věku dětském malován jako bůh Amor. Ve skříních jsou mnohé starožitnosti v okolí vykopané; nemálo jich pochází ze starých mohyl v okolí Rataj. Pestrostí barev vyniká znak Rožemberský na skle malovaný z r. 1580; nápis má „Petr Wok Wolff z Rozmberka.“ Tento podpis jména v listinách nikdež, jinde pak zřídka a jako vzácnosť se nacházející svědčí, že české Vok vykládáno tak, jako německé Wolf, třebas se tak pán i po svém ujci, Volfgangovi biskupu Pasovském, jmenovati mohl. Podobizen nachází se na zámku množství, zejména tolik dětských, že se jich sotva více v některém jiném zámku najde; mnoho jich jest zejména ve světnici, kdež se kulečník nachází. Nejkrásnější podobizny jsou v pokojích J. J. knížete, představující členy rodu Paarovského, tu pak vyniká sličností tváře Marie Terezie z Paaru, malovaná r. 1747. V témže pokoji nachází se sbírka skvostných ručnic, zlatem, stříbrem a slonovou kostí velmi uměle vykládaných.

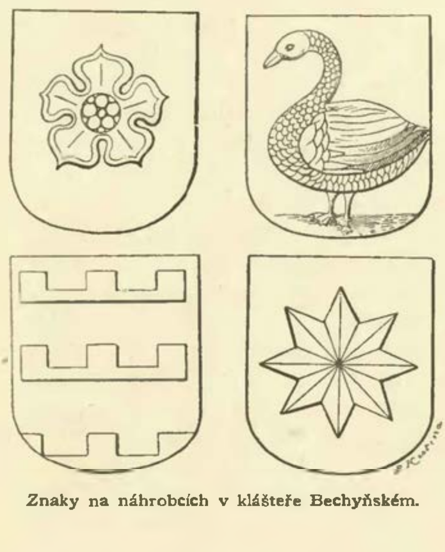
Za novým zámkem jest *starý zámek* k onomu přistavený, avšak o něco nižší a ve své tvářnosti ve slohu 16. století více zachovaný, poněvadž na něm starodávnou omítku tělné barvy s rustikou a místy

V jiné místnosti bylo nádobí rozličné: 16 mis cínových, 20 talířů, konev cínová pětižejdlíková, 2 třížejdlíkové poloupintí, 2 žejdlíky, 4 slánky, 5 koflíků, 4 svícny, 2 umyvadla mosazná, 2 ubrusy kmentové, 4 plátěné.

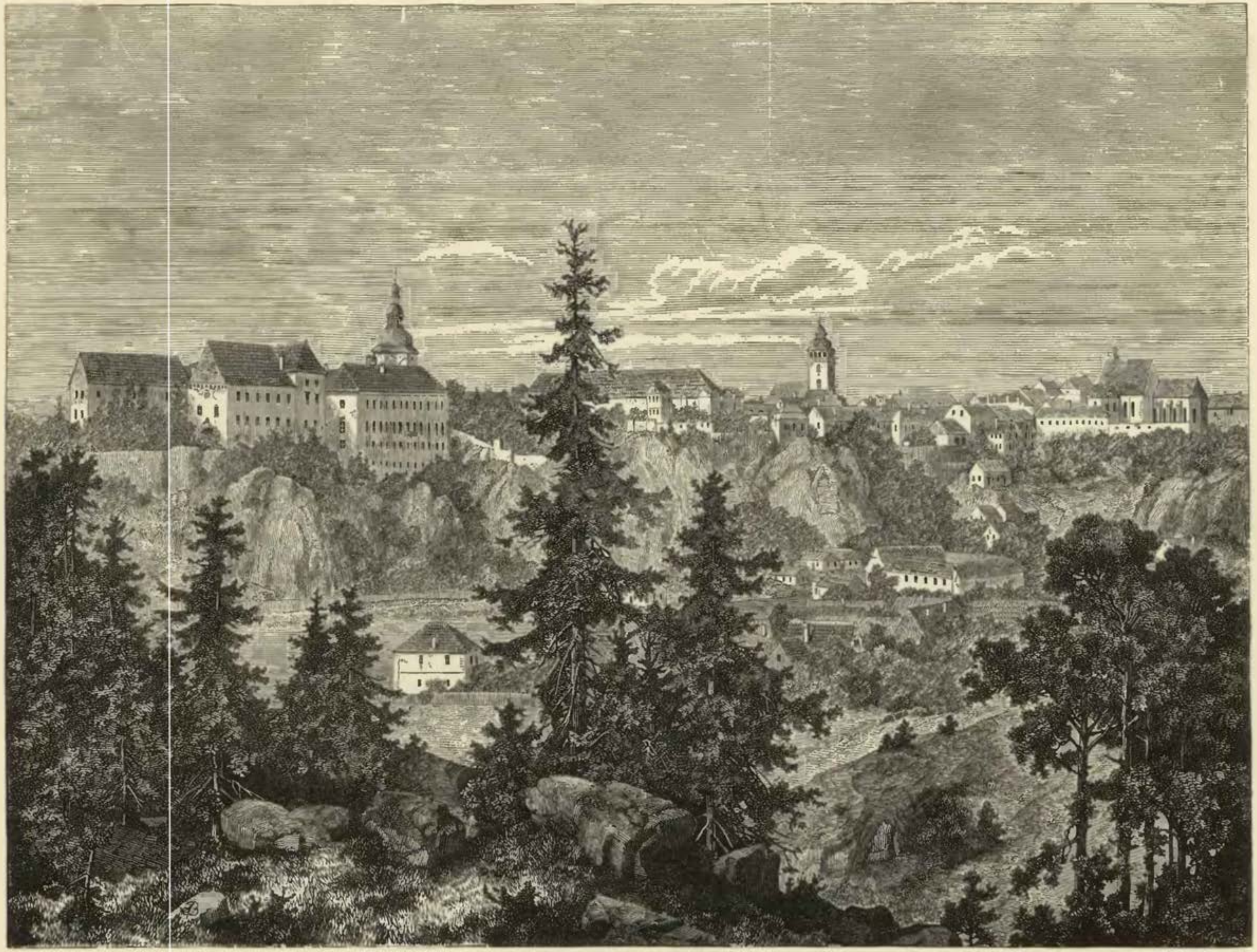
římsy dotčenému slohu přiměřené spatřiti lze. V průčelí jeho nachází se brána, v 16. století postavená a kolika růžemi ozdobená, která před zřízením nového zámku hlavním vjezdem býti měla, avšak pro malé prostranství starého zámku nastala potřeba před ním ještě jedno stavení nebo palác vyzdvihnouti a tak brána tato novým stavením zakryta. Vejdouce průjezdem této brány octneme se na úzkém nádvoří a shledáme po obou stranách stavby, na nichž každé století nějakou paměť zůstavilo. Na západním křídle jest gotické okno, ale přes ně čtyřrohá obruba, ve východním štoku jsou dvéře z konce 15. století, z polovice již v zemi stojící, jiná pak okna mají sloh 16. století. Na témže štoku západním viděti jest zbytky malování, jímž dříve všecky vnitřní stěny zámku okrášleny byly; náhodou jest také rok (1579) viděti, kdy povstaly. V témže stavení v přízemí nachází se veliká komora klenutá v pozdním gotickém slohu a na počátku 16. století od pánů ze Šternberka zřízená, jak ukazuje znak hvězdy nade dveřmi postrannými vytesaný. Klenbu podporuje v prostřed síně mohutný sloup v podobě kmene stromového rozkládajíc větve své na klenutí, tak že žebra všechna měla nebo mají podobu ratolestí. Bohužel, že pěkná tato památka na mnoze pokažena a žebra z pískovce udělaná na mnoze vylámána jsou. Komora tato bývala k uschování zvěřiny udělána. Nad touto místností nachází se několik světnic pustých, z nichž jedné na ten čas jako kaple zámecké užívají.

V druhém protějším stavení nachází se spodek čtverhranné věže, kterou Petr Vok roku 1580 rozebrati a pobořiti dal; zdi její hrubé mají tloušťku asi $1\frac{1}{2}$ sáhu. Nyní jest na dvou stranách prolomena tak, že se tu kočárem projeti může; neb skrze přízemní místnosti za tímto zbytkem věže udělán asi v l. 1830—1840 průjezd a zřízena nová, vkusně upravená brána, aby se do zámku přímo vedlé čertovy zdi jezditi mohlo. Tomuto průjezdu říká se nyní Jelenice a nachází se v něm veliké dělo bez loží s erbem Dietrichšteinským a nápisem tímto: Jorg Sigmunt Adam vnd Kharl Freyherm von Dittrichstain gebrueder haben mich lassn giessen, das si mein welln geniessen 1544. Michel Dobler gos mich 1544. Dělo to přivezeno sem z Hartberka.

Nad Jelenicí v prvním a druhém patře nacházejí se dvě veliké a docela spustlé síně. Dolejší z nich, komínem a znakem Šternberským (ze 17. století) opatřená, kdysi pomalována bývala, nyní zbyly toliko obrazy postav biblických a mythologických ve výklencích u oken, vše ostatní jest zabíleno. Místnosti ty upraveny s ostatním starým zámkem r. 1579 a roku příštího slaveno tu svatební veselí pana Petra z Rožemberka. Nesčíslné množství hostí vzácných sedělo tu za kolika stoly a veselili se při hojném a dobře upraveném kvase, k němuž se dlouho před tím přípravy dály. Až k podivení jest množství to pokrmů a nápojů, které hosté a služebnictvo jich tehda požilo, a nebude od místa všeho tu dotknouti, aby se shledalo, co se všecko k veliké svatbě kupovalo a jednalo. Opatřeno tehda 16 láků (soudků vinných) malvazí a sladkého pití (nápoje v 16. věku oblíbeného), čtyři soudky medu, vína Uherského, Rýnského, Moravského a Českého 588 věder, piva starého z Netolic, Tábora a Soběslavě 14 desítek (sudův o 10 vědrech), bílého Píseckého 6 věrtelů (věrtel = čtvrť sudu) a domácí várky 86 věrtelů. Koření a věci krámských koupilo se dohromady 9 centnéřův a 86 liber, kromě toho přivezeny na zámek: truhla citronů, veliká láka limonů, truhla pomerančů, 30 svazků Norymberského perníka, 90 tabulek kuchyňského perníka, konfektů neb zavařenin rozličných 112 liber, 16 žejdlíků vody růžové, 10 žejdlíků vody lavendulové, 65 marcipánův a co se přivezlo bílého cukrkandlu, vína v hroznich, suchých broskví, portmisu, vody špikanardové (druh lavendulové) a octů růžových, to se ani nepočítalo. Lektvaří citronových, kdoulových, ořechových, hruškových a višňových koupilo se dohromady za 140 kop (přes 100 dukátů). Masa uzeného a skopového zpotřebováno, jak se samo sebou rozumí, mnoho a ani se to nepočítalo, kromě toho padlo 32 kusů zvěři vysoké, daňkův a srnců, 20 sudků zvěřiny, 5 divokých vepřů, $5\frac{1}{2}$ kopy zajícův, 30 bažantův, 2 tetřívky, 11 řeřábků, 342 koroptví, 46 kohoutů indyanských, $19\frac{1}{2}$ kopy ptáků čížních, $11\frac{1}{2}$ kopy hus, 19 kop kapounů, 47 kop slepic, 141 kuřat, 243 kop vajec, 24 volů, 10 vepřů, 156 telat, 121 skopců, 39 jehňat, 77 prasat, 12 slanin, jedna tůna a z 18 vepřů sádla, másla čerstvého 51 hrud a svařeného množství, 12 starých sýrů ke strouhání, 23 kamen loje a všechen lůj z volů zbitých. Také ryb a postních jídel zpotřebováno u velikém množství; 6 kop zelblinků (?) čerstvých, 18 lipanů čerstvých, $12\frac{1}{2}$ kopy pstruhův, $3\frac{1}{2}$ kopy

Znaky na náhrobcích v klášteře Bechyňském.

Bechyně.

pstrlic (losûskův), $1\frac{1}{2}$ kopy míků, 37 kop kaprů, 14 kop štik, 28 kop okounů, 27 kop ježdíků, 4 vědra mřenů (drobných rybiček), 60 kop raků, $44\frac{1}{2}$ kopy ryb suchých a uzených a tůna herynkův nakoupeno. K tomu přišlo ještě množství ovoce, vaření a rozličných potřeb kuchyňských, jako $15\frac{1}{2}$ vèrtele octa pivného, 2 kopy a 38 otýpek křenu, $27\frac{1}{2}$ sudu jablek (kromě těch obzvláštních, které z Prahy za kolik kop koupeny), kopa jablek suchých, čber hrušek čerstvých, $1\frac{1}{2}$ kopy hrušek suchých (z Prahy koupeno k tomu hrušek za mnoho kop), půl čberu kmínu, 7 str. krup rýžových, 6 str. krupice, $3\frac{1}{2}$ str. hrachu, 140 žejdl. medu, 30 liber vosku, 120 žejdl. povidel, 20 kop cibéb, 7 věder octů vinných, $15\frac{1}{2}$ věrtele pivných stráveno a 163 str. režné mouky a 37 str. bílé mouky zpečeno. Na solení koupeno 17 prostic soli. A poněvadž k uvaření takového množství pokrmův ani potřebného nádobí nebylo, musili nádobí dřevěného 329 kusův, korbelův 351, necek 240, mis dřevěných 300, lžic, měchaček a j. 16 kop a hrnců 9 kop koupiti. K osvětlení tabule a pokojův koupeno 28 bílých a žlutých svěc rytířských, 412 „vintlichtů,“ 15 kop svěc voskových, 20 kop nočních svěc voskových a 2 kopy takových lojových. [1])

A když jsme se tak ponořili do minulosti těchto síní a komnat, vzpomeňmež také zvukův od úst vesele plynoucích, kteréž se po nich druhdy rozléhaly. Pan Petr Vok založil r. 1573 rejstra, do nichž „se připitky znamenají.“ [2]) Nejpěknější z nich tuto následují:

Věc Bohem souzená člověka nemine. Karel Svatkovský z Dobrohoště. Pil sem pokutu.

1573, 3 Decb. Nemám nic, starey frejíř. Víta ze Rzavého. Pil pokutu.

1573. Byl sem vesel rád, však s bázní boží. Mikuláš Pštros z Mirotína.

Deus providebit. Nil sine causa. Quidquid agis ꝛc. Jakub Krčín z Jelčan, 1573.

Káče má nejlepší. Aleš Deym ze Střítěže. Pil sem pokutu.

Jakž pán Bůh ráčí, staň se. 1573. Štěpán Vratislav z Mitrovic.

1573. Frejířem sem, k tomu se znám, kde kolivěk počnu milovati, všudy pytlem mám. Kryštof Chlumčanský z Přestavlk. P. s. p. [3])

1574. Ve všem vůle boží, i v mé bábě. M. Bohuchval z Hrádku a na Bábě přestarý. P. s. p.

1575. Casta est, quam nemo rogavit. A já musil pokutu pít. JMC. rychtář Jan de Clino z Písku.

1575. Nikam, až po snídaní. Petr z Malovic.

1574. Miluji Maruši, a to beru na svou duši. Jiřík Víta ze Rzavého.

1574. Rád sem fitigoval, kdy sem mohl; již tak nechám. Jindřich Kořenský z Terešova, kerý již pi— pi— píti nemůže. Pil sem pokutu.

Non oportet sapientem et principem virum integram dormire noctem, cui cura populi commissa est. Jan Slavkovský ze Skalice.

Kdo neokusil kyseleych věcí, není hoden sladkeych. Pavel Hořepnický na Táboře. Pil pokutu.

Pán Bůh se mnou, mý srdce s tebou. Jan Lebin z Lebinu na Seybrštorfu. P. s. p.

Pán Buoh spomocník muoj a Maruška potěšení mý. Aleš Volbram ze Štěkře. P. s. p.

V Pozděrazi jest dobrý bydlo, chtěl je někdo rád míti za svý sídlo. Jiřík Vitas z Pozděraze. Pil pokutu.

Za starým zámkem jest prázdné místo na opyši hory. Na zdi k východu obrácené viděti jest okrouhlou baštu a jinde kolkolem stopy hradeb. Za dob starších a až do počátku nynějšího století bývaly tu chlívky ke hradbám přistavené a některá menší stavení hospodářská; zejména tu bývala prádelna, která i s 3 kotly měděnými k obvaření šatů sloužícími naprosto zmizela. Snad tu také bývala lázeň, v níž se rovněž 3 pánve měděné a jiné nářadí nacházelo. K ozdobě zámku to nebylo, a proto to vše při zřízení Jelenice a zadní brány odstraněno.

---

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Arch. Třeboň. Reg. Rosenbg. 17. [3]) Dobrou illustraci k tomu hleď v Časop. mus. 1858 str. 364.

2. Listy zábavné.

Uroz. panoši Jarohněvovi z Úsušic, přieteli našemu a švakru milému d. b.

Službu svú vzkazujem, urozený přieteli milý! a prosíme tebe, přičiň se ku pánu z Rozmberka, pánu svému, ať nám JM. ráčí lidem našim odpustiti s lesem plúti mimo Zviekov, nebť toho lesu mnoho nenie; věřímeť jako svému dobrému přieteli, že se k tomu s pilností přičiníš, jestli že JM. ráčí odpustiti, ať JM. ráčí list o to psáti purkrabí Zviekovskému, ať by mohli lidé naši bezpečně plúti, a ráčí jej po tomto poslu poslati. D. Bechin. f. III. post festum S. Gregorii ann. d. 1470 (13. Mart.).

Burjan z Lažan a na Bechyni.
Víta ze Rzavého na Dobronicích.

Urozenému panu panu Vokovi z Roznberka, příteli mému milému.

Službu svú vzkazuji, uroz. p. a přieteli milý! Jakož teď svadbu a veselí pan Kořenský mieti bude a pan Víta starý a mladého sme také k sobě p(ozvali) . . . . va strýce svého ku pomoci vzali, s deseti kohúty býti chce . . . . a . ezeme Vás, abyšte tu k nám přijeli a rovné kohúty nám dali, neb do kraje Vašeho na schvale přijedem; však na to veselé také zváni budete. Pakli by se Vám nezdálo tu na Vlhlavy přijeti, ale do Netolic že byšte přijeli, a my také přijeti chcem; pakli se Vám zdá koho ku pomoci vzéti, věru kto na placu, ten nepřietel; zda byšte potom řekli, že Vám v čas nenie dáno věděti, máte ještě viec než tayden. Ex Bechyna f. VI. ante Brigide a. 1490 (16. Jul.).

Zdeslav ze Šternberka na Bechyni.

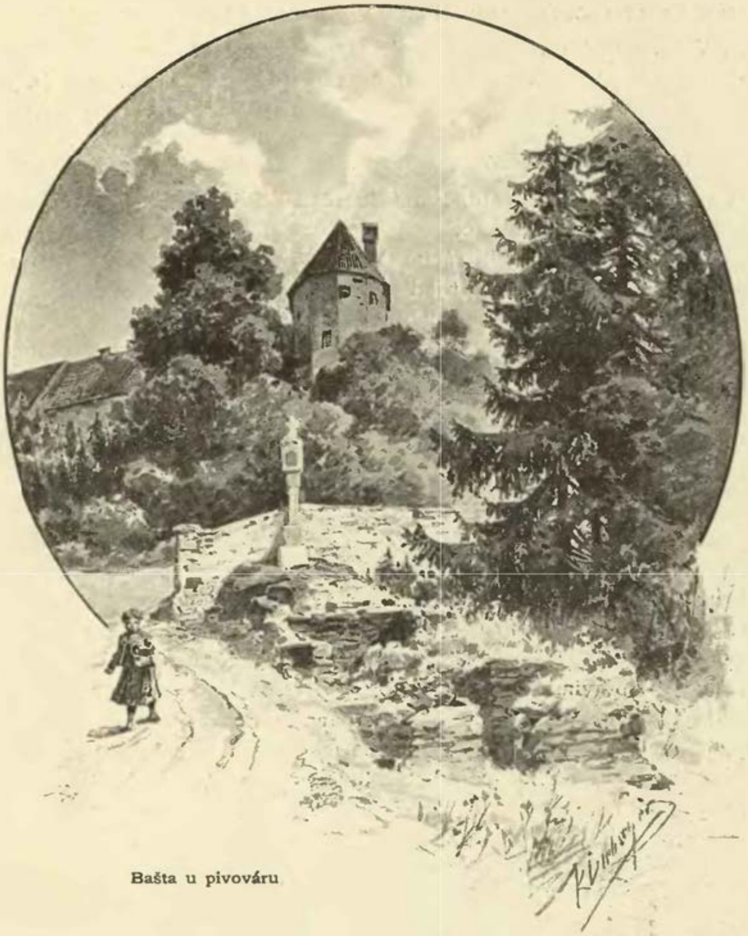
Uroz. p. p. Ladislavovi Popelovi z Lobkovic a na Chlumci.

Službu svú ɔc. VMti. oznamuji, že se panem Zdenkem Meziřickým se spřízniti mám a dceru jeho pannu Kateřinu k stavu svat. manželství míti, a to budeli vuole pana pana Boha všemohúcího tu neděli před svatým Vavřincem. A protož VMti toho tajna nečiním a VMti. přátelsky žádám, že ku poctivosti mé k takovému veselí se mnú jeti ráčíte a barvu mú mi k vůli dáti. A já se toho VMti. vším přátelstvím odplacovati chci. S tím ɔc. Dáno na Bechyni v sobotu po navštív. sv. Alžběty l. 1546 (3. Julii).

Václav ze Švanberka a na Bechyni.

Uroz. p. p. Václavovi ze Švanberka a na Bechyni ɔc.

Službu svú ɔc. Tak jakž mi jest připsáno od JM. pana hrabí z Kutnšteina, abych ku potřebě svadebního veselí VMti. puojčil péří na 2 koně, totiž na hlavy a nad vocasy, a dvou kytek na klobouky, kdež pak vedlé toho tak sem učiniti a VMti. to péří odeslati chtěl, ale poněvadž toliko na holý koně, jakž sem tomu srozuměl, a ne ke zbroji těch péří potřebovati ráčíte, račte věděti, že všecka ram s fransy

Bašta u pivováru

ke zbroji strojena a na nynější spuosob toho zde nemáme nic přistrojeného, nežli jakž sem toho dotkl s fransy ke zbroji, jakož pak služebník VMti. sám to viděl. Protož jestliže račíte jich ke zbroji potřebovati, budou VMti puojčery, jedné račte po ně sobě poslati. S tím ɔc. D. na Krumlově v pátek po nanebevzetí p. Marie l. p. 1546 (20. Aug.).

Petr Doudlebský z Doudleb, hejtman na Krumlově.

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švamberka a na Zvíkově ɔc.

Službu svú vzkazuji urozený pane, pane bratře muoj milý! Pán Buoh rač ɔc. Muoj milý pane bratře! Kdež jste po Šranckovi mi skázati ráčili, abych Vám kúpil jarmarku, i nemoh sem Vám nic lepšího kúpiti, nežli takový měšec. Protož Vám jej posílám a VMti. prosím, že V. M. ráčíte tak potctivý dar ode mě přijíti za vděk. S tím dejž pán Buoh ɔc. Dán na Bechyni v středu den sv. Pavla na víru obrácení léta ɔc. xvij (1547).

Zdeněk ze Švamberka na Bechyni v. r. s.

Uroz. p. p. Václavovi ze Švamberka a na Bechyni, hejtmanu kraje Bechyňského ɔc.

Službu svú ɔc. Psaní, kteréž ste mi učiniti ráčili, žádajíc mě, abych VMti. masopustu vokvasiti pomoh, i VMti. oznamuji, že já již žádney kvasitel nejsem, avšak bych nevěděl, jak slušně toho VMti. odepříti, ale pro příčinu hodnou žádosti VMti. vykonati moci nebudu, a to proto, že jest mne p. Přibík Deymek, streyc můj, kterey jest u pana Teynskýho, žádal, abych s ním v pondělí bohdá tento příští na Teyně jemu k poctivosti byl a že jest tý vůle bohdá v stav svat. manželství vstúpiti a pána pana Jana Rýndle sestru sobě za manželku pojíti, i z tý příčiny jemu připověděv, žádosti VMti. vykonati moci nebudu, a protož VMti. prosím, že do mne stížnosti míti neráčíte. S tím ɔc. D. v Svatkovicích v outerey před sv. Petrem nastolování l. 1555 (19. Febr.).

Jan z Dobrohoště a na Svatkovicích.

Uroz. p. p. Vácslavovi ze Šv. a na B., hejtmanu kraje Bechyňského, panu kmotru mně laskavě příznivému JMti.

Službu oc. VMti. posílám višeň a dež pán Bů, abyste je ráčili ve zdraví jísti. S tím VMti. pánu Bohu poroučím. Dán na Stříteži ve čtvrtek den navštívení svatý Alžběty l. 1556 (2. Julii).

Bo(u)slav Buzický z *Buzic.*

Mému milému p. bratru p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka oc.

Můj miley pane bratře! Byste atd. Psaní, kteréž mi činiti ráčíte, je přečet všemu sem porozuměl. Protož pokudž mne kdo z toho nevyvede, čehož sem v držení a užívání byl, ještě toho užiti mínim.

Z paměti o pustaky, kterouž míti ráčíte, Vám děkuji, podařili pán Bůh co, ráčíte u mne předek míti. Že sem bohdá po novém lítě ke mně přijeti ráčíte, tak abychom spolu noveych vin koštovali a jich se Frenclíkem napili, o tom sem rád uslyšel, neb se naději, že se Vám nezle má vína líbiti budou a těch sem neměl, co sem sveym rozhospodářem. Což pán Bůh dáti ráčí takové naše shledání a těch vin koštování spolu šťastně a ve zdraví, jestli v tom vůle Mti. jeho svaté. D. na Bechyni v outerý po sv. Tomáši ap. b. l. 1556 (22. Decb.).

Vácslav ze Švanberka a na Bechyni
rukú svú vlastní.

Vysoce ur. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka a na Zvíkově.

VMti. vysoce urozený pane pane můj milostivý! Od p. Boha oc. Teď VMsti. pět svuorkuov na 15 psů a některé více potřeby od zámečníka zdejšího naschvale posielám a při tom VMti. prosím, že mi oznámiti ráčíte, jak se mám zachovati při udělání sladu na pivo i také chlebu k službám zádušním, neb poněvadž pro ránu Boží, která zde mezi námi jest, VMti. zde přítomností svou beyti neráčíte, naději se, že by 10 věrtelův piva a po 5 stryšich chleba pro kněží a chudé vystačiti mělo, však v tom ve všem volí VMti. a oznámením se spravím. Než o masa a jiné potřeby VM. doma poručiti račte, co by toho ze Zvíkova sem dodáno býti mělo. Více VMti. jakožto pána svého milostivého prosím, ráčíteli jmieti jaké pokroutky pro počištění, že mi jednu nebo dvě dcerce mé, kteráž naději mám ku pánu Bohu pro bolesti morní, kteréž má, živa zuostane, než stolice od několika dní jmieti nemuož. S tím se VMti. pánu svému milostivě poručena činím. D. na Bechyni v pondělí po sv. Lampertu 1558 (19. Septmb.).

Vondřej písař.

Uroz. p. p. Vácslavovi ze Švamberka a na Bechyni, p. kmotru oc.

Službu svú oc. Psaní, kterýž mi ráčíte činiti o jestřáb a o krahujce, abych VMti dal, i neměl sem než dva krahujce, jeden druhýho sněd, jednoho ještě mám, i řek sem jej dáti panu Kryštofovi, panu strýci VMti., i račte vo něj s panem Kryštofem mluviti, držím že jej VMti. rád dá, jest čistej krahujec. Jestřába bych taky VMti. rád dal, nemám než jedinýho, měl sem tři, dal sem dva pryč, bych bul věděl, že ráčíte jestřába rádi mít, byl bych VMti. jednoho poslal. Na tři dal sem na jestřáby polícť, jak kerýho lapím, nejprvnějšího VMti. pošli. Ráčili ste mi taky o višně napsati, aby manželka má pro V. M. více višen navázala, i tak bohdá učinim a taky VMti. pošli něco višen na den sv. Jakuba. S tím oc. Dán na Stříteži v neděli po sv. Maří Majdaleně l. 1559 (23. Julii).

Bouslav Buzický z *Buzic a na Stříteži.*

Uroz. p. p. Vácslavovi ze Švamberka a na Bechyni, panu bratru mému milému.

Modlitbu svú vzkazuji Vaší Mti., urozený pane pane bratře muoj milý! Zdraví oc. Jakož mi psáti ráčíte, abych Jonáka vypravila na Zvíkov, i tak učiniti chci a jemu rozkázati, budeli jedný moci, aby tam šel. Taký mi psáti ráčíte, že jest VMti. pan Bechyně správu dal vo karafiatích mých, i račte mi toho věřiti, že ještě pořídku květou, ale když bohdá jich více jmíti budu, tehdy cera má paní Johanka na V. Mt. nezapomene, tak jako kdy prvý. Prosím, že ráčíte ode mne paní manželce svý a paní sestře mé milý množství služeb pověditi s vinšováním všeho dobrého. S tím pán Bůh rač dáti, abych se s VMtí. v dobrým zdraví shledala. D. na Milívském klášteře v outerey před sv. Janem Burjanem l. 1560 (25. Junii).

Mandalena ze Šternberka a na Milív. klášteře.

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka oc.

V. Mt. urozený pane oc. Ptal sem se, kdo by ty slepice zmrhal, že se jich nedostává, i dána mi správa, že sou se jim tři zadusily, ať jiný dány za ně budou a Jetětickým že jest jich bez dvouch 1½ kopy vyčteno bylo, že sou je voni zmrhati museli. O žádném koni čtyrletým ani pětiletým na panství

nevím, poněvadž tak nedostatek v koních míti ráčíte. Macháčka s tím jeho (koněm) k VMti. vypravuji, budeli se VMti. líbiti a jiným starším nevím. S tím pán Bůh ꝛc. D. na Bechyni léta 1563 v středu před sv. Maří Mandelinú (21. Jul.).

Jindřich Víta ze Rzavého,
úředník na Bechyni.

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka.

VMt. urozený pane ꝛc. VMti. odsílám čtyři paroustve pečený a dva vokouny a dvě parmy vařený; na ten čas sem toho více objednati nemohl. Pán Bůh rač dáti VMti. je ve zdraví snísti. Při tom VMti. oznamuji, že ta klisna straka se ohřebila a má hřebce. Na ten čas jiného psáti nevím, než VM. pánu Bohu všemohúcímu poručena činiti. D. na Bechyni v středu po květné neděli l. p. 1566 (18. April.).

Petr Počepický z Počepic,
ouředník na Bechyni.

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu ze Švanberka a na Zvíkově.

Vaše Mt. urozený pane pane můj milostivý! od pána Boha ꝛc. Listy VMti. prvnější od paní Hozlaurovy ze Bzí posílám. Při tom VMti. oznamuji, že Jarolím starší sládek nechce býti a odpuštění ode mne bral, ale já sem mu ho bez vůle V. Mti. dáti nechtěl. Proto nevím, trefilli bych na takového sládka, který by tak dobrá piva vařil, jako tento; protož jaká jest v tom vůle V. Mti., račte mi zase oznámiti. Z strany pak špitála stavení prosím VMti. mohloli by to odloženo beyti do Jana, neb neníčko poddaní VMti. mají dosti robot jedno k jezům, neb sou se oba potrhaly, a druhé také sena neníčko svozují a klidí a již žeň také brzo buohda nastane; než kamen neníčko bych dal lámati, ale v čem bude vůle V. Mti. tak se zachovám. S tím V. pánu Bohu činím poručena. D. na Bechyni v pondělí den navštívení p. Marie l. 1565 (2. Jul.).

Petr Počepický z Počepic,
ouředník na Bechyni.

Vys. ur. p. p. Petrovi Vokovi z Rožmberka ꝛc.

Službu svú VMti. vzkazuji. Vysoce urozený p. p. otče, švakře a kmotře muoj zvláště milý! ꝛc. VMti. jsem dávno neviděl a z té příčiny rád bych s VMtí. shledání míti chtěl, abych mohl přezvěděti, kterak se na svým zdraví i jinak míti ráčíte. Protož VMti. velice prosím, že ke mně dáli pán Bůh v tuto neděli najprve příští na Blatnou tím zážeji k večeři přijeti ráčíte; neb mám jednoho nedvěda velikého, kterého bych chtěl dáti uštvati. I račte Vaše Mt. sebou také enklický psy svý dáti vzíti a tak bychom sobě kratochvil tím štvaním udělali. Jsem té víry k VMti. jako k svýmu jistě zvláště milému p. otci, švakru a kmotru, že tato žádost má při VMti. průchod svůj míti bude a ke mně vždy, jakž se nadpisuje, že ráčíte přijeti. A dá mi to pán Buoh, že se toho VMti. zase, což tak k této žádosti mé přátelské učiniti ráčíte, vším dobrém přátelstvím VMti. příjemným a vděčným odměním, odplatím. S tím milost Boží s námi se všemi beyti, nás vode všeho zlého zachovati a s VMtí. spolu v dobrém zdraví mého shledání šťastného popřiti rač Amen. Dáno na Blatné ve čtvrtek den sv. Šímoniše a Judy léta 1568 (28. Octb.).

Zdeněk ze Šternberka a na Blatné.

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rožmberka a na Bechyni ꝛc.

VMti. vysoce urozený pane, pane můj milostivý! Pán Bůh atd.

Milostivý pane! Psaní VMti., kteréž mi ráčíte činiti o něklerey štok karafilatů, milostivý pane! podlí psaní VMti. odesílám po formanu, ukazateli listu, 6 štuků karafilatu, ač sou někteří mladí; té naděje sem, mil. pane, že budou květu pěknýho. Mil. pane! byl sem toho oumyslu, jakby květy měly, chtěl sem VMti. hned odeslati, tak jak sem panu purkrabí VMti. připověděl. Při tom VMti. oznamuji, jak mi nejprve někteří štoky pěkní a dobří z květy budou, chci VMti. hned odeslati. Milostivý pane! VMti. poníženě prosím, jakožto pána svého milostivého, že ráčíte mým milostivým pánem beyti a já chudý poddaný VMti. sveymi poddaneymi službami VMti. vdy hotov sem. S tím ꝛc. D. v Třeboni v pondělí před sv. Filipem Jakubem l. p. 1571 (30. April.).

VMti. chudý poddaný

Lukeš Bochouf.

Uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rožmberka ɔc.

Službu atd. Vaší Mti. oznamuji, že sou mi toho lotra, kterýž městečko mé Mirotice vypálil, včerejšího dne na Vorlík přivedli. VMti. za to přátelsky žádám, že mi VMt. mistra popravního, kteréhož v Soběslavi míti, půjčiti a mně jej po těchto vyslaných poddaneych meych vypraviti poručiti ráčíte. Nebo rozuměti, když ten lotr k trápení přijde, že se nejde (najde) maličko, nebylli také v tom puntu s těmi lotry, kteréž sou VMti. odpověděli a své konce u Soběslavy vzali. Jestli čeho vyzná a VMti. se doteykati bude, bez prodlení VMti tejna neučiním. Věřím, že tak na tuto mou přátelskou žádost učiniti ráčíte a já se toho VMti. všelijakém dobrém přátelstvím rád odměniti i odplatiti chci. A s tím ɔc. Dáno na Vorlíku v pátek před sv. Jiřím l. 1575 (22. April.).

Kryštof ze Švanberka a na Vorlíku.

Mé nejmilejší paní sestře pí. pí. Alžbětě Švanberkový z Rozmberka a na Zvíkově b. d.

Má nejmilejší paní sestra! Téhož zdraví ɔc. Tak podlé žádosti Vaší, má nejmilejší paní sestra, nemajíce víceji takového od perné zvěřiny, z lásky bratrské dva řežábky k hodu velikonočnímu odsílám.

Bašty na západní straně města.

Pán Bůh rač dáti, abyste jich v dobrém zdraví požili. A věřím, že zavděk ode mne, má nejmilejší paní sestro, přijmete. Jiným časem budeli vůle boží, Vám to nahradím. Milost boží rač s námi se všemi býti. D. na Bechyni ve čtvrtek zelený 1575 (31. Mart.).

Petr Vok z Rožmberka,
JMC. komorník.

Vysoce uroz. a velikomocnému p. p. Petrovi Vokovi z R. a na Bechyni ɔc.

VMti. vysoce urozený ɔc. V tom předsevzetí k stavu sv. manželství, aby VMti. pán Bůh své svaté požehnání a rozmnožení slavného a starožitného domu Rozmberského dáti ráčil, toho já VMti. nepřestávám srdcem upřímným věrně žádati.

Milostivý pane! VMti. oznamuji, peníze, kteréž mi ráčíte totiž 400 *ffl* na dílo ještě odsílati, že takových peněz dosti nebude na takové mísy 24, což ještě asi okolo 200 tolarův abych měl a tak teď z tohoto spisu, kterýž VMti. odsílám, vyrozuměti ráčíte. A tak když mi od VMti. již všeckno stříbro na takové mísy odesláno bude, což já hned s nimi obmeškávati nebudu a co nejspíše přihotovím, ač VMti. již krátký čas k tomu ráčíte mě obmeškávati. Dále VMti. oznamuji, jakž ráčíte poroučeti, co bych jiného díla na hotově míti měl, abych to odeslal, i což ty 2 mědenice, 2 nálevky, 2 svícny s plechy na hotově jest, ale toliko jedno vyvařiti a vyauspretovati se má. A tak VMti. služebník nemohl nad to očekávati, pravic, že se ráčíte preč strojiti, aby VMti. nezmeškal. S tím ɔc. Dáno na pospěch v městě Třeboni v sobotu den sv. Marcella l. 1580 (16. Januar.).

VMti. ve všem povolný

Jan, zlatník z Třeboně.

Uroz. p. p. Kryštofovi z Lobkovic mladšímu a na Teyně Horšovském ɔc.

Službu svú ɔc. Jakož sem VMti. předešle psaní učinil, žádaje VMti., abyste k poctivosti mé ke mně na Bechyni v neděli poslední masopustní na veselí přijeti ráčili, ještě VMti. ku paměti přivozuji a za to přátelsky žádám, že tak podlí žádosti mé učiniti ráčíte. Strany stříbrného nádobí zvláště pak mis k takové potřebě mé VMti. svého zvláště milého p. švakra a bratra za to přátelsky žádám, že mně toho něco zapůjčiti a když byste ke mně na Bechyni jeti ráčili, taková stříbra sebou přivézti anebo při té fůře, kterou byste s jinými věcmi VMti. odeslati ráčili, vzíti poručiti ráčíte. A jestliže byste pak sami přijeti moci neráčili, čehož bych se nenadál, VMti. za to žádám, že mi oznámiti ráčíte, kdy a kde bych pro taková stříbra odeslati měl. VMti. je beze škody zase navrátiti a toho všelijakým dobrým přátelstvím odměniti chci ɔc. Dáno na Bechyni v pondělí den obrácení sv. Pavla na víru 1580 (25. Jan.).

VMti. volný švakr a bratr

Petr Vok z Rozmberka vl. r. s.

Bašty u židovského hřbitova.

Mému nejmilejšímu p. bratru p. p. Petrovi Vokovi z R. ɔc.

Muoj nejmilejši p. p. bratře ɔc. tak jak ste poručili, aby se vám ta lůžka do Soběslavě dovezly, i vidělo se mistru stolaři za dobrý, aby Vám je upřímo na Bechyni dovezli, poněvadž dobře opatřeny a složeny sou, že se žádná škoda na nich nemůže státi; a kdyby je v Soběslavi zase skládali a na jiný vozy dávali, že se obává, že by mohli něco na nich polámati, a tak že Vám bez škody přivezeny budou. A při tom Vás mistr Honz stolař žádá, abyste jemu poručili zaplatiti, že sám s tím dílem k Vám pracuje, nejsa valně zdráv, týž manželka jeho že se každou hodinu do šesti neděl strojí, aby již další chůze a posílání mohl zbaven beyti. K Vám se za něho, můj nejmilejší pane bratře, přimlouvám, poněvač Vám to dílo píšil podlé vůle Vaší, že mu poručíte zaplatiti. Vězte muoj nejmilejší p. bratře, že sem včera měla psaní od syna mého, píše mi, že tento teyden doma bude a p. Voldřich z Lobkovic, pan syn muoj, taky mi píše, že u Vás bude na Bechyni v sobotu před nédělí masopustní, prve že nikteráž beyti nemůže a protož Vás žádám, že nějakey domeček pro pána a manželku jeho spůsobíte a strany manželky syna mého taky muoj miley p. bratře v městečku nějakou hospodu kažte spůsobiti, neb s velkými šaty v těsně se těško obláčeti. A s tím ɔc. D. na Hradci ve čtvrtek po hromnicích léta 1580 (4. Febr.).

Vězte, že jest s těmi formany smluveno, že dáti má se od fůry každým 2 kopě a míru vovsa.

Anna z Rozmberka.

Mý ze všech nejmilejší manželce, paní paní Kateřině z Rozmberka a z Ludanic buď dán.

Mý ze všech nejmilejší srdce! by zdráva byla a všelijak se dobře měla, tohoť bych s toho srdce rád přál. O mně věz, mé srdce, že se zdaru pána Boha dobře mám, než že sumou všichni domů toužíme a rádi bychom se s svými babami a hospodářstvím shledali, pán Bůh rač dáti šťastně a s potěšením: budeli vůle p. Boha v sobotu na noc, doma budu. Keřštorfa domu posílám pro některý listy. Měj pozor na Johanku, aby od tě daleko neodcházela a strhej tento lístek hned co nejdrobněji můžeš a vyhoď s vokna. S tím oc. D. v Českých Budějovicích ten štvrtek po nalezení sv. Kříže l. 1580 (5. Maj.).

Tvůj upřímný manžel až do smrti.

Petr Vok z Rozmberka.

Vysoce uroz. p. p. Petrovi z Rozmberka oc.

Vaší Mti. vysoce urozený oc. Poněvadž pán Buoh ráčil mě obmysliti lososem, a teď ho VMti. odsílám, věřím VMti., že ho ráčíte ode mne za vděk přijíti. A byl bych VMti. rád více ryb odeslal, neb když sem u VMti. byl, drahně ryb nachytali od míků a mřenů, štik, to sou jim všecko zase pobrali, haltýř vyloupali a zámky pobrali a tak již nevím před těmi zloději, kde je chovati. A tak na ten čas VMti. neměl sem co jiného odeslati. A s tím oc. D. v pondělí velikonoční na Pozděrazi l. p. 1582 (16. April.).

Jiřík Pozděratský.

Uroz. vladyce p. Jetřichovi Slatinskému ze Slatinky a v Krumlově Českém, příteli mému milému.

Urozený vladyko pane Jetřiše Slatinský, příteli můj miley! Zdraví oc. Voznamuji vám: teď p. opatu Vyšňobrodskému psaní činím a vedlé toho psíka malého, ktereyž mi z dalekých a z cizích krajin přinesen jest, odsílám, žádajíce ho, aby mi jej tak, jako by jeho vlastní byl, choval. I za to Vás žádám, že mu takového psíka i s týmž psaním svědčícím odešlete. Sem té naděje, že k této žádosti mé tak učiníte pro mé Vám toho zase vším dobrým odměnění. S tím oc. D. na Bechyni v outerý po sv. Beneši l. 1582 (27. Mart.).

Petr Vok z Rozmberka.

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi oc.

Vaše Mti. vysoce urozený pane, pane náš milostivý! na pánu Bohu všemohoucím žádáme VMti. šťastného zdraví, dlouhého panování i jiného všeho dobrého.

Milostivey pane! Poníženě VMti. oznamujem, že na nás starší řezníci vznáší, kterak opatrujíce vedlí nejvyšší možnosti nemaley svizel a nebezpečenství s tím vlkem snášeti musejí, jedno nemajíce jej čím chovati, druhé že častokráte nevědouce, skrze koho s řetězu pouštěn bývá, čehož že jest se obávati, aby někdy jsa lačen o mládežku se nepokusil, jakož, milostivey pane, VMti. oznámiti můžeme, že jest jedno děvčátko okolo let čtyř na ulici vzevši, je v tlamě nesl, nemálo nebohé zubem v stehně projal, skrze což by někdy rodičům žalost povstati mohla. O čež my k VMti. dokládáme a VMti. s ponížeností prosíme, pokudž by v tom vůle VMti. byla, aby na ten čas do ovčínu Klenovského k vovčáku dán byl, o tom že své milostivé poručení učiniti ráčíte. S tím oc. Dáno v pátek po neděli Invocavit l. 1584 (23. Febr.).

V. Mti. věrní poddaní

purkmistr a rada města Soběslavě.

Uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rozmberka a t. d.

V. M. vysoce uroz. p. p. náš milostivý! Na pánu Bohu oc. Milostivý pane! tejna V. Mti. nečiníme, kterak ten jistý Klíma, poddaný V. Mti. (souce k nám do vězení od p. Kunše mladšího Dvořeckého dán), v něm sa také i opatřen této noci, nevíme jakým spuosobem z vězení se dobyl a od města pryč ušel. To sme tejna V. M. oznámením pominouti nemohli. Podlé toho, milostivý pane, poručení, které ste nám učiniti ráčili, abychom od mistra popravniho vezmouce žejdlík sádla psího V. M. odeslali, v tom bychom se poslušně byli zachovali, ale na ten čas mistra popravniho souce v Hradci doma není; než nynie jakž se navrátí domu, v tom se poslušně zachovati chceme. S tím oc. D. ve čtvr. po sv. p. Voršile l. 1584 (25. Octb.).

V. Mti. věrní poddani

purkmistr a rada města Soběslavě.

Moudrým a opatrným purkmistru a radě města mého Soběslavě, věrným milým.

Petr Vok z Rozmberka: Moudří a opatrní věrní milí! Dnův pominulých poručil sem Vám psaní učiniti, abyste se 2 forami do Hradce pro to kamení tesný k tomu kostelíku na zámku Bechynském náležející odeslali, i pokudž ste toho nevykonali, ještě vám o tom poroučím, že ty dvě fuory tam vyšlete a takové kamení sem na Bechyni dovezti dáte, a co by se od těch for podlé slušnosti dáti mělo a skrze vás smluveno bude, oznamte mi o tom psaním vaším, poručím jim zde zaplatiti. Znajíc v tom vůli a jisté poručení mé býti, nepochybuji, že se tak zachováte a na tom vůli mou naplníte. D. na Bechyni v outerý po neděli křížové l. p. 1584. (8. Maj.).

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rožmberka a na Bechyni.

Službu svú vzkazuji V. M., vysoce urozený pane pane bratře a příteli můj zvláště milý! od p. Boha ɔc. kdež mi oznamovati ráčíte, že té vůle beyti ráčíte sobě něco bažantův rozplemeniti, žádajíc mne, abych V. Mti. dva páry bažantic a jednoho bažanta na živě daroval a ku panu Petrovi Kobylkovi do Starého města Pražského odeslal, i podlé žádosti V. Mti. tak učiniti a takové dva páry bažantic a jednoho bažanta V. Mti. darovati a k témuž p. Petrovi Kobylkovi do Starého města Pražského odeslati chci, kteréžto byl bych hned tomuto poslu V. Mti. vydati rozkázal, ale on jest oznámil, že o tom žádnýho poručení, ani jich do čeho vzíti nemá; a tak netoliko v tom, ale v čemž bych jednom mohl V. Mti. jakou přátelskou službu učiniti, ráčíte mne vždycky volnýho míti. S tím pán Bůh rač dáti V. Mti. ɔc. D. na Žehušicích v pondělí po 3 králích l. 1585. (7. Januar.).

V. Mti. vždycky volný služebník

Adam purkrabě z Donína na Žehušicích.

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rozmberka a na Bechyni ɔc.

Modlitbu svú a t. d. Milostivey pane! ráčíte mi psaní činiti o knihu quinque vel septem linguarum Ambrosi Calextini, kterou ste na onen čas propůjčiti ráčili, abych V. Mti. zase takovou knihu, že jí potřebovati ráčíte, odeslal. I nečiním milostivey pane V. Mti. tejna, že sem já touž knihu jednoho času, když ste šťastným příjezdem v Soběslavi býti ráčili, na poručení V. Mti. na duom přinesl a tu potomně i zase V. Mti. bez umenšení navrátil. Jestliže by pak v tom čase od V. Mti. komu jinému propůjčena byla, o čemž já nevím, poníženě V. Mti. prosím, že se v tom milostivě upamatovati ráčíte, nebo mne pán Buoh uchovej, abych já, majíce mého sobě tak od V. Mti. propůjčeného, za sebou zadržovati měl. S tím pán Bůh ɔc. D. v Soběslavi v sobotu po sv. Řehoři l. 1585 (16. Mart.).

V. Mti. vždycky ve všem povolný a poslušný kaplan

kněz Matyáš opat Milívský, farář Soběslavský.

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi ɔc.

V. Mti. vysoce urozený ɔc. A podlí toho milostivey pane z povinnosti poddané pominouti sme toho nikoli nemohli, poněvadž ještě až posavád ta památka u mnohých vedlé starobylého křesťanskýho spůsoba zůstává, tak že na tento den památný štědrý jedni druhým na znamení lásky štědrýho večera ten obyčej odsílati mají, abychom i my proti V. Mti. v tom se pronésti neměli, znajíce V. Mti. po všecky časy našeho milostivýho pána býti a protož mil. p. na znamení a dokázání k V. Mti. všelijaké lásky poddané a plného poslušenství štědrýho večera po vosobách vyslaných našich V. Mti. odsíláme, nemajíce se tohoto roku s čím veyšeji V. Mti. ukázati. V. Mti. jakožto svého mil. p. s poníženosti prosíme, že jakž týž chaterný a malý dar štědrýho večera za vděčný, tak mnohem veyšeji naši všelijakou poddanou poslušnost a hotovou mysl k sobě milostivě přijíti ráčíte. S tím. Datum v městě Soběslavi v pátek po sv. Tomáši l. p. 1589 (22. Decmb.).

V. Mti. věrní poslušní poddaní

purkmistr a rada města Soběslavě.

Vysoce urozenému p. p. Petrovi Vokovi z Rozemberka a na Bechyni a t. d.

V. M. vysoce urozený pane pane náš milostivý! Na p. Bohu ɔc. Milostivý pane! Pominouti toho nikoli nemohu, abychom V. Mti. v známost uvésti neměli o velekém a přehrozném strachu, kterýž na nás miley pán Bůh pro veliké hříchy naše dne včerejšího před večerem potomně této noci po páté hodině dopustiti ráčil, nebo takové zemětřesení ne na jednom místě anebo v některém domu jest bylo beze všeho větru, ale téměř všecko město toho oučastno bylo a v velikém strachu sme postaveni byli,

Bašty na východní straně mimo město se nalézající.

čehož sme jak živi i předkové naši neokusili. Na špitále byvši velikey kamenney kříž od několika sta let postavený, ten jest padl, při velikém kostele tu se samo nejeden zvonec zvonilo, a tak jak jest miley pán Bůh svou moc prokázati ráčil a jaké veliké zemětřesení bylo, pro velikou bázeň a strach téměř toho všeho vypravit nemůžeme, nebo to tak všecko jest se dálo, jako by město již svou skázu (čehož miley pán Bůh uchovati rač) vzíti mělo a netoliko aby to na městě bylo, ale jakž jsme v jistotě od sousedů spraveni, že i v poli to jest se stalo, děti pak malý v mnohých domích ze spaní tak velice zděšeny souce velikým hlasem plakaly, v světnicích mnohých vokna, lišti, z některých štítů vápno pršelo a tak mnoho jiného, čehož sme V. M. pána svého oznámením tejna učiniti nemohli. S tím se V. Mti. od pána Boha dobře a šťastně jmíti vinšujeme. Datum v městě Soběslavi v hodinu 7., v sobotu po památce po povýšení sv. Kříže — léta 1590 (15. Sept.).

V. Mti. věrní poddaní

purkmistr a rada města Soběslavě.

Postscripta. A tak, milostivey pane, ještě, když se toto psaní zavíralo, veliké zemětřesení bylo a hlásní na věži volali, že tam pro velikey strach býti nemohou.

Vys. ur. p. p. Kateřině z Rozumberka a z Ludanic a na Bechyni ɔc.

Službu ɔc. Má milostivá paní! teď již V. Mti. ty vody vodsílám a V. Mti. voznamuji, jak jest velmi u tej židovky drahyj pepř, mnohem draší než u nejlebších apatykářů dryják, neb to v skutku V. Mti. mohu voznámiti, že toho dne nebylo, abych se u ní nezastavila a vždycky sem ji prosila, aby čimůže nejdříve V. Mti. tu vodu udělala a vona mi vždycky slibovala, že již konečně teda a teda bude hotova a nikdy nic, tak sem musila posla zdržovati tři dni, až ta voda byla hotova. A V. Mti. velice prosím, že se neračte na mne hněvati, že sem V. Mti. v psaní svým jistila, že konečně ta voda bude hotova, neb jest vona mne tak byla ubezpečila, an pánbuť ví, že již nic více neudělala, než co jí teť V. Mti. vodsílám neb já sem jí pravila, proč tak málo udělala, poněvač jí víc nechce udělati, aby ale V. Mti. voznámila, kterak se dělá a vona mi slíbila, že jak ráčíte do Prahy přijeti, že chce V. Mti. naučiti, neb vona jí proto víc nechce udělati, praví, že slyšela u paní z Rožimberka, že zde ráčíte bayti k soudu a tak že vona chce sama s V. Mtí. mluviti. I V. M. naučí, kterak ji račte míti dělati tou vodou, jak jest v tej největší skleničce, když se V. M. v lázni tvář dobře rozpaří, abyste ráčily sobě drobet na ruku naliti a vomeyti se ní a dobrú chvíli tak ponechati, až by se ráčily měti jíti z lázně, a naposledy abyste se ráčily umyti tou vodou s tím bílkem dělanou, jak sem první V. Mti. psala a když sobě ráčíte tou vodou s tím bílkem udělati, račte ji do nějaký nádobky schovati, potom tou vodou v tý veliký skleničce na noc zase abyste se ráčili umyti a již do rána tak nechati a ráno po druhý u kamen, a když uschne tvář, naposledy s bílkem tou vodou a tou samou vodou v tej skleničce abyste se ráčily tejden pořád

Komora klenutá ve starém zámku Bechyňském.

umývati, když se račte večír umyti ní, neračte se umyti bílkovú vodou, než až se zase ráno po druhý račte umyti, teda bílkovou vodou taky v tej skleničce malý tepra po týmže dni ráno neb na noc abyste ráčily jen maličko prest vomočiti a tvář sobě natříti, a když uschne, abyste ráčily sobě z tej prostřední skleničky drobet maličko na ruku naliti a umyti se zase, než k žádnýmu vohni abyste neráčily choditi a že kdykoli račte chtíti, že se račte moci také čistou říčnou vodou umyti, a ta židovka zkázala V. Mti. pověděti množství služeb svých a kdykoli jí více ráčíte potřebovati, že ji V. Mti. ráda více udělá. A již má nejmilostivější paní nevím V. Mti. co jinýho psáti, než že bych sobě vynšovala, aby to všecko, což V. Mti. všecko podlí vůle V. Mti. bylo a V. Mti. velice prosím jako svý nejmilostivější paní, že neračte na mne jakožto na starou služebnici V. Mti. zapomínati, neb já vždycky přece služebnice V. Mti. zůstávám až do smrti. S tím oc. *Hedvika Varynova, služebnice V. Mti.*

3 kopy to šacuje, ale nekázala nic poslat.

(*Ur. p. p. Petrovi Vokovi z Rozmberka.*)

Službu svú oc. V. Mti. oznamuji, že na poručení J. M. C. v několika krátkeych dnech v jistý komisí z království tohoto spolu s některými více ke mně přidaneymi osobami vyjeti mám. A tak za tou příčinou při Její M. nejvyšší paní p. purkrabové Pražské Její M. paní z Hradce skrze vzácnou přímluvu tak mnoho sem objednal, že mi Její M. paní p. Marie Maximiliana Hradecká, rozená hrabínka z Vysokého Czolleru, ten outerey po sv. Lukáši nejprve příští na zámek můj Bechyni od již jmenované Její M. paní nejvyšší paní purkrabové Pražské a podlé Její M. tolikéž od Jich M. některých k tomu dožádaných Jich Mtí. pánův a přátel přivezena a k stavu svatého manželství bohdá šťastně dodána mně býti jmíti ráčí.

Protož V. Mti. svého zvláště milého pana otce, švakra a kmotra za to s pilností žádám, že na týž nahoře jmenovaný den tím zážejí vokolo jedné hodiny po poledni na půl orloji na Bechyni ke mně přijeti a ku poctivosti mé a rodu mého se najíti dáti a podlé jineych Jich M. pánův a přátel z oboji strany dožádaných toho veselí svadebního mého přítomni jsouce osobou V. Mti. ozdobiti a aby v bázni boží k svému šťastnému vykonání přijíti mohlo, nápomocni býti ráčíte. Předně V. Mti. v domě svém rád viděti, V. Mti. všelijakou náležitou uctivosť a přátelskou službu prokazovati i také toho se všelijak bohdá dobrým přátelstvím odměňovati a odsluhovati zakazuji.

Odpověď s naplněním žádosti mé od V. Mti. očekávati budu. S tím oc. D. v Praze v sobotu po památce sv. Kalixta léta 1605 (15. Octb.).

V. Mti. vždycky poslušný služebník, syn a švakr sem a zůstanu vždycky

Adam z Šternberka rukou svou.

3. Dějiny.

Zbytky maleb ve velké síni hradu Bechyňského.

Dávné jméno Bechyně pochází od osobního staročeského jména Bech, jako ku př. Budyně, Radyně ode jména Bud, Rad atd. Nejstarší paměť jména Bech sahá až do r. 805, kdežto ve válce Čechů s Karlem Velikým jeden vůdce český toho jména mezi padlými se připomíná. Byl-li však on zakladatelem Bechyně nebo-li kdo jiný, nelze rozhodnouti. [1]) Na hradišti Bechyňském založena hrazená osada již v dobách dávnověkých a náležela potom mezi přední a hlavní hrady královské v Čechách; tu bylo první sídlo úřadů krajských. Již Kosmas připomíná kraj Bechyňský, ale v tom smyslu, že se tak říkalo té části Čech, do níž vedla z Prahy cesta okolím nynější Zbraslavě. Poněvadž se však úředníci Bechyňští v listinách 12. a 13. století již nikde nejeví, pravdě podobno jest, ačkoli jméno kraje Bechyňského vždy podrženo jest, že úřadové krajští již tehdáž jinam a snad do města Písku se byli přestěhovali; pročež se také kraj Píseckým zváti počal. [2]) Původní tento kraj obsahoval krajinu při dolních tocích Lužnice a Otavy s Povltavskem po obou stranách řeky asi až pod Budějovice.

Přenesení úřadů zdejších souviselo s jinou věcí, totiž darování Bechyně s rozsáhlými statky k *biskupství Pražskému;* odtud také co jednoho ze znamenitějších statků biskupských zvali se archidiakonové Bechyňští, z nichž nejstarší nám známí jsou Detleb roku 1167—1172, Heřman roku 1176—1184, Engelbert r. 1186—1190. Vecemil r. 1203—1216. Poněvadž pak Bechyně se všemi statky sloučena byla s biskupským panstvím, jehož hlavním sídlem byl Týn nad Vltavou, [3]) zmizela záhy důležitosť Bechyně, dřevěné budovy a ploty osadu ohražující shnily v brzkém čase, tak že mimo valy pustý kopec obkličující brzo upomínek na starou dobu nezůstalo. Chrám nějaký snad aneb jednotlivá budova spuštění toto přetrvaly. Biskup Jan III. postoupil smlouvou r. 1268 dne 3. srpna učiněnou některé statky své králi Přemyslu Otakarovi, zejména také horu, řečenou Bechyně, vsi řečené Hodonice, Nuzice, Netěchovice, Vesce (Cábrov), Doubravu, na Řece rybáře s mlýny a přívozem na Lužnici, v Tuklecích popluží, ve Vranově dva dvory a polovici vsi Hvožďan a Host. [4]) Za to a zboží Zbraslavské upsány jsou jemu hned v náhradu statky pohromadě ležící blíž Loun na hranici mezi Rakovnickem a Žateckem, totiž Slavětín trh a vsi Vršovice, Obora a polovice Blšan se vším příslušenstvím. Později za ty a jiné ještě statky s Vácslavem II. směněné obdrželo biskupství ještě jiné statky po Čechách roztroušené. Biskupovi zůstaly potom ještě vsi Řepce, Bečice, Radimovice, Celkovice a zboží Opařanské.

Bystrým okem král spozoroval tuším výhodnou polohu hory Bechyňské a ji jen proto vyměnil aby tu mohl znova postaviti hrad královský, ana se krajina okolní daleko široko (mimo Písek) tvrdým hradem královským vykázati nemohla. První purkrabí královští *Čeněk* a *Dobeš* bratří svědčili r. 1283, když prodal biskup Dobeš vsi Řepce a Bečice zbylé ještě ze starodávného zboží biskupského u Bechyně. V jiném roce byl tu purkrabí vedlé Dobše Jetřich jakýsi, (?) jimž oběma dal král list bezpečnosti, aby k němu přijeti mohli. [5]) Již z toho viděti, že tito páni „z Bechyně,“ užívající znamení panského řečeného

---

[1]) Ještě v 14. století užívali v Čechách jména Bech za osobní jméno, ku př. Bech ze Chlistova r. 1389. Pověsti původu Bechyně u Beckovského II. b) 121. a o původní rozsáhlosti staroslav. hradu tamže II. a) 370. [2]) Radhošť II. 386—387. [3]) V naší krajině byly nejkrajnější vsi panství Bechyňského Celkovice pod Táborem. [4]) Původní list daný 1268, 3. srpna čte se v Emlerových regestech, nenachází se však tu při stručném psaní tehdejšího věku zminky o Bechyni; ale jiný list r. 1295, 11. srpna připomíná opět ty dědiny králi vydané, ale vyčítá je důkladně uváděje mimo 8 vsi také menší příslušenství. [5]) Emler reg. p. 557., lib. Zdenkonis de Trebecz n. 155.

střela zavinutá nedrželi hradu toho právem dědičným, ale jen v zástavě jakési, majíce tu dědičně úřad purkrabský. Předek jich byl Drslav z Benešova, který se vedlé bezpečných zpráv poprvé r. 1234 a naposled k r. 1250 uvodí; r. 1257 byl již mrtev a kosti jeho uloženy v kostele Benešovském. [1]) Biskup Dobeš z Benešova († r. 1296), jehož chybně Bechyňským nazývají, byl bratrovec jeho a nemá s Bechyní nic společného. Z dotčených již bratří Dobše a Čeňka, tento tuším záhy zemřel, onen pak se přidal r. 1284 k té straně, která chtěla odstrčiti ode dvora milostníka králova Záviši z Krumlova. V pozdějších letech přízně královy požívaje stal se za doby neznámé (r. 1291?) hejtmanem na panství Svojanovském, když dávnému jeho nepříteli Záviši bylo vzato, též byl r. 1292 purkrabí na Hluboké, jež před tím také Záviši patřila, r. 1303. Konečně byl maršálkem království. Po vymření rodu Přemyslova byl hlavou strany rakouské a důvěrníkem krále Rudolfa i věrným přívržencem synů císaře Albrechta, jichž prospěchy celou mocí svou zastávaje za to smrt utrpěl. Když se totiž jednalo r. 1307 a volení nového krále Dobeš, ač na těle chatrný, hájil se vší výmluvností svou práva knížete Bedřicha. Strádaje pakostnicí dal se donésti do shromáždění stavův a představoval jim živě, do jakého nebezpečí uvedou zemi, jestliže opovrhnouce mocným zvolí knížete slabého, jenž se proti Říši uhájiti nedovede. Když pak protivníci domlouvali mu hrozíce, aby již přestal volati cizozemce a nepřátely ku panování nad krajany svými, odpověděl jim úsměšně: „Chcete-li naprosto někoho domácího míti za krále, tedy jděte jen do vsi Stadic; tam mezi sedláky najdete snad nějakého strýce vymřelého rodu Přemyslova; přiveďte si ho sem a usaďte si ho na stolec královský.“ Pro ta slova pan Oldřich z Lichtemburka plný vzteku přiskočiv probodl nešťastného řečníka mečem v plném sněmě.

Z těch asi dob zachovala se nám zpráva málo určitá o pokusu rakouského vojska zmocniti se hradu Bechyně. Vypravuje se aspoň o Fridrichovi v. Chreuzpek, rytíři rakouském, že v mládí svém byl přítomen, když Rakušané bojovali před Podivínem a Brnem a když města Budějovic v Moravě útokem dobyli. Odtud táhl s jinými před Bechyni, k níž po celý den útokem hnavše nic nepořídili. [2]) Obléhání toto připadá buď na podzim r. 1307 buď na jaro r. 1308. Moravští stavové totiž stojíce při synech krále Albrechta přijali povolně vojsko Albrechtovo, které u nich přezimovati mělo. Ale brzo změnili mnozí páni moravští své smýšlení z příčin neznámých přistupujíce ke straně krále Jindřicha Korutanského, a to bezpochyby jen následkem vypravovaného nahoře chování násilného posádek německých. Boje v Moravě můžeme si snadno vysvětliti, ale záhadným jest obléhání Bechyně, neboť tu zpráva naše poukazuje k posádce Rakušanům nepříznivé. Zdá se tudíž, že stavové hned po smrti Dobešově hrad Bechyni nějakému pánu věrnému k opatrování odevzdali.

Zdá se, že po učinění míru mezi Čechy a Rakousy páni z Bechyně se zase v panství Bechyňské uvázali. *Zbyněk* a *Dobeš z Bechyně* (synové Dobšovi) připomínají se mezi těmi, kteří drželi se stranou králové Elišky a bojovali se stranou, jíž vedl Jindřich z Lipé (r. 1317). Dobeš se však již dříve uvodí (r. 1312). O té době, ve které vstoupil Dobeš do věku mužského, nám skorem nic známo není: jest to právě asi v ten čas, když Dobeš na Bechyni vlásti přestal a příbuzenstvo jeho po Čechách a na Moravě valně se rozšířilo. [3]) Dobeš od císaře Karla ve mnohých platných službách potřebovaný usadil se na

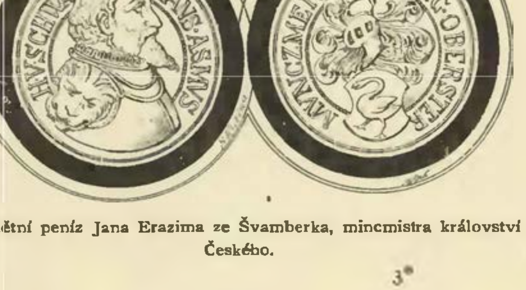
---

[1]) Palackého děje I. b) 478. Erben reg. 401, 420, 580, 466. [2]) Peter Suchenwirts Werke ed. Primisser p. 43.

„Sein erstes harnasch, daz er fuert,
dar in er wol di veinde ruert,
pei tzwain guoten schumphfentewern,
er chund di vreunde wol gestewern,
und macht der veinde freude duenn;
daz was vor Goztel und vor Pruenn
de Pehem lant und Oestereich
chriegten al so hestichleich,
vor Pudyschwitz, do man gewan
di vest mit stuorm den veinden an;
vor Peching er auch sturmes phlag
so ritterlich auf ainen tag.

Události tyto, lze-li věřiti postupu příběhův, jak je básník vypisuje, před r. 1311 položiti jest. Chreuzpek zemřel r. 1310.

[3]) Páni z Bechyně na Moravě osedlí byli snad potomci Čeňka r. 1283 připomenutého, a *Čeněk z Bechyně* (r. 1323) snad on sám. Tento totiž byl r. 1350, když pro sebe a syny své nějaké vsi na Moravě kupoval, již při letech a r. 1356 připomíná se mezi mrtvými. (Dsky súdy Olomúcké). Ze čtyř jeho synů *Drslava*, *Štěpána*, *Petra* a *Janáče* první byl kanovníkem Olomouckým (r. 1323) r. 1317—1327 děkanem Vyšehradským a r. 1327—1338 proboštem kostela Pražského, a Štěpán z Kamenice se r. 1348 připomíná (Tomek, D. P. Reg. II. 337, 507, Brandl cod. dipl. VII. 603); po r. 1350 mizí z paměti, jako bratr jeho Petr. Janáč držel po otci Malenovice, jež prodal r. 1356 markrabí Janovi a seděl potom na Skoronicích; díl svůj vsi Blažkova prodal r. 1366 bratřím z Ronova; r. 1364 byl sice s chotí svou Hyzlou přijat na spolek na polovici městečka Bytišky Jindřichem z Ronova, ale tím nic nevyzískal a prodav r. 1366 poslední, co měl na Moravě, oddal se od těch dob podnikům dobrodružným (Wolný VI. 77., 319., 603.). Mezi 10 rytíři, kteří Rakouského knížete Albrechta III. na jeho výpravě do Prus provázeli a od něho zlatými poháry a stříbrnými kofliky darováni byli, čte se „Jeschk Swab von Pechin (Suchenwirt 14, 202.). Roku 1385 v měsíci listopadu zemřel ve Vídni.

Pamětní peníz Jana Erazima ze Švamberka, mincmistra království Českého.

Brána do zámku Bechyňského.

Kamenici, tam seděli také *Čeněk z Bechyně* (r. 1362 † c. 1369) a *Zbyněk z Kamenice*. K rodu pánů z Bechyně patřil také slavný pán Tůma ze Štítného, jenž také v erbu zavinuté střely užíval.

Král Jan Bechyni k držení svému ujav přihlížel k tomu, aby zboží své zaokrouhlil; proto postoupil Petrovi z Rožemberka (roku 1323) městečko Bukovsko a vsi Neplachovice a Drahočešice od Bechyně příliš vzdálené, a obdržev od něho vsi Radětice, Hvožďany a Křídu připojil k panství Bechyňskému, jemuž byli příležitými.[1]) Týž král daroval podací v Bechyni (r. 1327 dne 20. ledna) klášteru Milevskému.[2]) Neznámého roku založil král také nynější město Bechyni,[3]) jehož hrazení poručil *Oldřichu Pluhovi*, jenž práci tu ve prospěch země a ke spokojení královu provedl. Pluh sám měl v Bechyni dědictví některé, v městě dvůr ležící nad klášterem minoritův, se zahradou blíže tohoto dvora před zdí městskou nad břehem řeky Lužnice, lázeň nad touž řekou, se zahradou proti lázni na druhém břehu, dva mlýny nad mostem proti sobě na obou březích, zahradu za Lužnicí přes most, mlýn pod mostem na Lužnici a mlýn jiný s jezem na břehu říčky Stebnice tu stékající. Král uváživ zásluhy Pluhovy o vysazení nového města, osvobodil dědictví to jemu a potomkům jeho ode všech platův a břemen městských, tak že ani purkrabě zadarmo ve mlýnech mlíti práva neměl. Týž král dal též neznámého roku Frenclovi Tausendmarkovi, měštěnínu Pražskému, porostliny své naproti Bechyni mezi Lužnicí a cestou jdoucí od mostu pod hradem až k mezím vsi Bežerovic s mlýnem pod mostem. Křovin bylo 5 lánů, a měly býti zdělány v role a navždy býti svobodny. Dotčený Pluh byl podkomořím r. 1321 a 1338.[4])

Král Jan často a mnoho peněz potřeboval, pročež také části panství Bechyňského zastavoval, tak se to stalo se vsí Jehnědnem. Na jejich vyplacení králi Petr z Rožemberka peníze zapůjčil, pročež mu král touž ves (r. 1341, 3. října) zastavil. Ale tehda ani již panství Bechyňské nedržel, prodav je kdysi před r. 1340, za kteréhož času se vyskytuje mezi soudci zemskými *Štěpán z Bechyně*, vlastně ale *ze Šternberka* řečený.[5]) Roku 1354, 9. června podával faráře do kostela v Bukovsku hořejším, jež dříve k panství Bechyňskému patřívalo. Roku 1359 byl pánem na Bechyni[6]) syn jeho *Albrecht ze Šternberka*, tehdáž biskup Zvěřínský, a vládl hradem i panstvím také r. 1364—1369 co biskup Litomyšlský, r. 1369—1373

---

[1]) Archiv Třeboň. Srovnej Pangert's G. U. 396. [2]) Reg. III. 490. [3]) Civitas nostra Bechin ante castrum nostrum ibidem sita. [4]) Jacobi cod. ep. str. 26., 33.. Pam. arch. IX. 473—474. [5]) Rel. tab. I. 409. V listě manském na marku Braniborskou (r. 1348, 2. října) svědčí Půta z Turgova a na Bechyni (Cod. dipl. Mor. VII. 629., 632). Avšak tu se nemíní naše Bechyně, nýbrž „Bychin“ v Němcích, jejž Turgovci r. 1386 prodali (arch. mus.). [6]) Tingl lib. conf. I. 31., 110.

co arcibiskup Magdeburský a také ještě po r. 1373, když opět na biskupství Litomyšlské se vrátil, v němž i r. 1380, 14. ledna zemřel.[1]) Bechyni byl držel jako držitel nedílný a něco déle, nežli bylo milo bratrovci jeho *Petrovi ze Šternberka*, pročež s biskupem nějaký čas ani v přátelství nežil, teprve r. 1376 dne 13. prosince jsou oba porovnáni Sezemou z Ústí, proboštem kostela Pražského, Smilem ze Šternberka a z Holic a 6 jinými pány moravskými většinou též rodu Šternberského. Vedlé smlouvy té postoupil biskup Petrovi hradu Bechyně s městečky a vesnicemi, platů na panství Benešovském, všech zboží vdovy n. Vilémovy ze Strakonic (mimo Bělčice, jež posud držela), hradu Račic s vesnicemi a zboží pan- Anně (mateři Petrově) zastavená. Všechna ostatní zboží v Moravě ležící biskup si podržel.[2])

Bašta u pivováru.

Petr byl syn Zdeňkův († r. 1369) a Anny, a jeden z nejbohatších věku svého pánů českých a moravských,[3]) jenž měl za manželku Annu kněžnu Opavskou a Ratiborskou. Král Václav povolil mu, an Petr dětí neměl, listem r. 1382 dne 6. ledna daným, aby mohl statky své komukoliv kromě osob duchovních odkázati a daroval mu také všecky nápady královské na všech jeho zbožch.[4]) Touž příčinou Petr r. 1385 Petra z Kravař a z Plumlova a Markvarta ze Šternberka přijal na spolek a za dědice svých zboží, kromě panství Šternberského a Bechyňského.[5]) V příčině tohoto Petr vydal jiný list, jímž Bechyni a všechna zboží svá v Čechách ležící dskami zemskými zapsal *Jindřichovi z Hradce* a *Zdeslavovi ze Šternberka*, jinak ze *Psář*, tak aby oni jsouce téhož zboží poručníky, vše to vyplnili, co jim Petr nakáže, oni pak r. 1362, 3. května slíbili tak učiniti.[6]) Poslední pořízení Petrovo (r. 1397, 19. března) dáno jest na hradě Veselí na Moravě. Jím potvrdil Petr zápisy, jež učinil dotčeným čtyřem pánům v příčině panství svých v Čechách a na Moravě, a to tak, aby všecka zboží ta nebyla roztržena, nýbrž úplně pohromadě ostavena, až by byli dluhové splaceni; teprve kdyby se tak stalo, aby bylo vyplněno, co každému z přátel a služebníkův odkáže.[7])

Věž řečená „katovna" v Bechyni.

Po smrti Petrově († r. 1397) uvázal se v panství [ihned *Jošt markrabě Moravský*, ačkoli neměl k němu práva dědičného, nýbrž toliko odkázaných na něm Petrem 11.000 kop gr. č., a podával r. 1397 26. října faráře ke kostelu v Sudiměřicích a r. 1398 13. května a r. 1402 v Bukovště.[8]) Naproti tomu provolán jest hrad Bechyně s městem, jakožto zboží na krále spadlé, v městě Písku r. 1398 25. února; a e markrabě skrze Mikuláše z Nedvězí hájil vydatně právo své k dotčeným penězům, a Jindřich z Hradce a Zdeslav ze Psář také odpírali skrze služebníka svého Benedu ze Strmilova.[9]) U desk dvorských dány roky oběma stranám, aby své spravedlnosti u soudu dvorského prováděly, že však k tomu nedošlo, byla příčinou smlouva, kterou markrabě s poručníky r. 1403, 25. července učinil, aby s dlouhým

[1]) Podával faráře r. 1360—1364 do Bukovska a roku 1369 ke kostelu v Sudiměřicích (Lib. conf.). [2]) Dsky coudy Olomoucké (III. č. 3., 4. str. 89—93. [3]) Roku 1378—1393 podával ke kostelu v Sudiměřicích, r. 1391 v Bechyni a r. 1379—1392 v Bukovště hořejším (Lib. conf.). [4]) Pelzel, Wenceslaus, I. 113 Roku 1388 měl Petr při s klášterem Milevským o podací v Bechyni. (Arch. Orlický.) Roku 1387 byl tu purkrabí jakýsi Hánek. [5]) Dobner, monum. IV., 376, arch. Třeboň. [6]) Archiv v Jindřichově Hradci, Dobner IV., 387. [7]) Arch. č. I. 139. [8]) Lib. conf. V. Q 19., R 8., VI. C 14. [9]) D.D. 14., 176.

jednáním čas nemeškal. Uvolilť se markrabě dáti poručníkům Petrovým za Bechyni 11.000 kop gr. služebníkům 5000 k., na pohřeb Petrův a záduši 4200 k. gr. a 800 k. dodati do sv. Václava (28. září) a ostatních 6000 k. mezi jeho přátely, kterým jest odkázal.[1]) Dlouho nezůstal markrabě v držení Bechyně, nýbrž ji prodal v letech 1402—1405 panu *Heraltovi z Kunštátu*, jenž tu také někdy přebýval. Nepokojný pán tento a přívrženec markrabí Jošta, na jehož místě byl také r. 1399 co nejv. hejtman zemí vládl, po celý čas vlády své na Bechyni býval v ustavičných potýčkách se stranou královou, poněvadž kdysi za krále ručili svými pečetmi, jež opomenul král vyvaditi. V příčině té věci měli r. 1405 v březnu volení rozsudí vypověděti.[2]) S výpovědi nejsa Heralt spokojen počal půtky hned roku následujícího; 24. února dobyl mocně Vodňan, pobral velkou loupež a zjímal měšťany. Později se arci s Hanušem z Lipé k soudu zemskému v suchých dnech postních podával na výpověď jistých pánů, které jmenovali; ale soud zemský nechtěl toho dopustiti, nýbrž stál na tom, aby se jakožto škůdcové zemští stavěli k půhonu (7. března). Později však král Václav nicméně učinil s Heraltem jisté narovnání, ku kterému se z vůle královy přiznali také Pražané dne 21. května.[3]) Pan Heralt podával roku 1406 6. března se synem svým Heraltem faráře do Sudiměřic[4]) a měl purkrabí na Bechyni po 5 let Ctibora z Černic.[5]) Na Moravě měl také krásné statky, jako Týnec, Buzov, Moravskou Třebovou, Malenovice. Po jeho smrti (asi r. 1407) následovali na Bechyni synové jeho *Heralt* a *Jiří z Kunštátu*, kteří roku 1409 v Bechyni a roku 1411—1412 do Sudiměřic kněze podávali[6]) a roku 1411 listem 13. března na Bechyni daným dvůr v Horce Petrovi Kuklíkovi z Bežerovic a jeho bratru prodali.[7]) Heralt mladší jsa r. 1398—1412 nejv. komorníkem coudy Brněnské dal také r. 1410 13. dubna na Bechyni

Pamětní peníz Jana Erazima ze Švamberka.

Mince Zdeňka ze Šternberka z roku 1573.

pamětihodné svědectví o silnicích okolních.[8]) Heraltovi potvrdil král Václav roku 1413 hrad Pyšelec na Moravě.[9]) Odprodavše oba některá zboží svá na Moravě bezdětci zemřeli, po čemž všechno jich jmění strýci jich *Bočkovi z Poděbrad* připadlo.

Bočkovi se Bechyně pro velikou vzdálenosť od jeho ostatních panství nelíbila, pročež si směnil hrad Bechyni s *Jindřichem Leflem z Lažan*, od něhož obdržel za to Náchod a Homoli.[10]) Jelikož král prodání Náchoda r. 1415, 14. ledna potvrdil, vychází na jevo, že se táž změna r. 1414 sběhla, také téhož roku dne 11. září na žádosť Jindřichovu hrad Bechyně se zbožím jako odúmrť královská ve Vodňanech provolán a propůjčen jest panu Jindřichovi, jemuž tudíž v držení Bechyně nikdo nijakým způsobem překážeti nemohl.[11]) Roku 1416 podával Jindřich ke kostelu na Bukovště.[12]) Dotčený pán, jsa tehda

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Archiv č. VI. 9. [3]) Tomkovy Děje Prahy III. 423 424. [4]) Lib. cf. VI. G 16. [5]) Tak vyznává syn jeho Ctibor (r. 1447) svědomí vydávaje, že ze zboží Bechyňského ve 4 mílech okolo mýt a tržného nedávali (arch. Třeboňský). [6]) Lib. conf. VI. Q 16, VII. A 19, B 3. [7]) Archiv musejní. [8]) Archiv č. VI. 17. [9]) Archiv Olešnický. [10]) DD. 61 str. 390. [11]) DD. 14. f. 217. b). [12]) Lib. conf. VII. F 16.

hejtmanem Vratislavským a zalíbeným dvořenínem královým, znám jest chvalně pro útulek, jehož byl poskytl (r. 1414) M. Janu Husi na hradě svém Krakovci. Když zemřel král Vácslav, oddal se Jindřich cele službě krále Zikmunda, a tím se postaviv proti straně kališnické bojoval také r. 1420 1. listopadu u Vyšehradu. Zde pak byv raněn přinešen jest do stanu, a tu přijav svátosť oltářní pod obojí způsobou pobožně skonal.[1]) Potomci jeho od té doby až podnes slovou Bechyňové z Lažan.

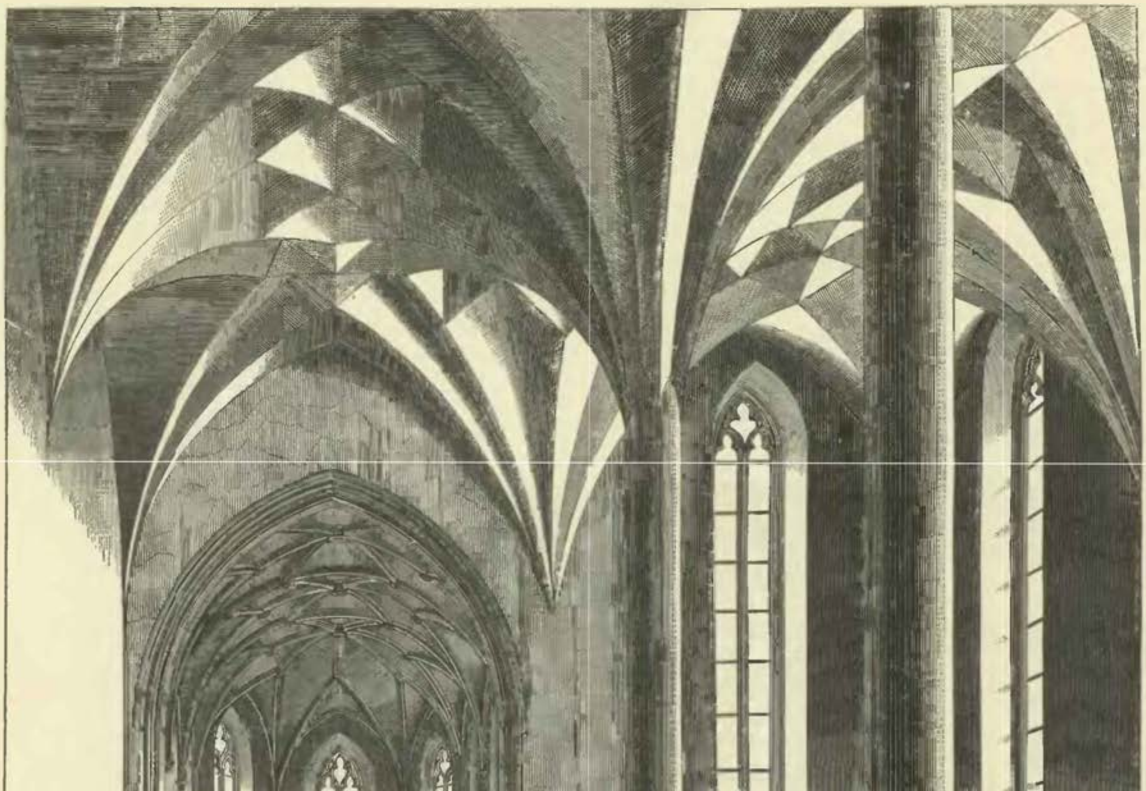
Ve válce husitské podnikala Bechyně znamenitou zádavu. Po dobytí hradů Přiběnických moc Táborů samé Bechyni hrozila, ale důležitější věci odvracovaly Tábory od této krajiny. Než r. 1422 vůbec šel strach veliký po jižních Čechách udržovaný pověstmi, „že jsou Táboři velmi silni a den ode dne se zbírají a silní.“ Při takových pověstech nesnadno bylo hejtmanům Bechyňským držeti lidi a k tomu míti, aby na hradě ostali.[2]) Že nebyly obavy ty plané, ukázalo se nedlouho potom, a sice buď roku toho nebo následujícího Táboři město zradou slezli pod vůdcem Janem Hvězdou z Vícemilic, tu velikou škodu učinili, město vypálili a tovaryše druhé zjímali. Přibík Tluksa z Kamene, jenž vždy býval s Tábory na Táboře a na všech škodách činěných Oldřichovi z Rožemberka, byl s Hvězdou první v městě. Jakýsi Šípek vyznal r. 1423 23. února na mukách, „že byl při tom, když Táboři padli do Bechyně a město vypálili.[3]) Z toho vychází na jevo, že se nemohli Táboři na Bechyni udržeti, a vypálivše město a nic proti hradu nepodnikše zase odtáhli. Tím opatrněji počínal si nyní *Zdeslav z Hertvíkova*, tehda hejtman královské posádky na Bechyni, spoléhaje na pomoc, již mu měl poskytnouti pan Oldřich z Rožemberka, když jej císař Zikmund sám napomínal (roku 1424, 20. ledna), aby Bechyni neopouštěl.[4]) Strasti a strachy, jež zkoušela potud katolická strana v Čechách, přiměly ji k tomu, aby vstoupila v příměří s obcí a stranou Táborskou (r. 1424 dne 10. září), aby si aspoň do svat. Havla, tedy po celý měsíc, oddechli. V příměří to pojaty byly zejména hrady Vintrberk, Hluboká, Bechyně, Krumlov, Vešín, Blatná, Rožemberk a Vítkův Hrádek.[5]) Mezi tím arci tu byl pánem *Hynce z Lažan*, syn Jindřichův, jenž se v listinách r. 1422 až 1425 co pán Bechyňský připomíná; roku tohoto měl zde hejtmana svého Mikuláše z Černic.[6]) Proč Hynce dvě léta potom s Oldřichem z Rožemberka nepřátelství začal, není nám známo, víme jen tolik, že se r. 1427, 4. prosince Petr Zoul z Ostředka vedlé Hynce listem na Bechyni daným proti Oldřichovi vystříhal.[7]) V půtkách z toho vzešlých jat jest Bechyňskými jakýsi Pihule z Hluboké a zavezen na hrad zdejší; když pak byl r. 1428, dne 21. května na svobodu puštěn p. Hyncem a hejtmanem Mikulášem Černickým, vyručili jej tři rytíři na Bechyni přišli Ondřej z Hrádku, Ctibor z Vyhnanic a Heřman z Hlavatec, slibujíce jej o sv. Havle na hradě Bechyni u veliké jistbě postaviti a „pakli by pán buoh Bechyně obehnánie anebo ztracenie neuchoval“ postaviti na hradě Strakonicích.[8])

Mince Švamberkova z r. 1560.

Co tu pověděno v příčině obléhání hradu a že by mohl ztracen býti, provedeno bylo ještě téhož roku, nikoliv však Rožemberskými, nýbrž Tábory. V březnu snad se již mluvilo v okolí, že Táboři potáhnou na Bechyni, a tou příčinou propouštěli asi na svobodu lidi na hradu zbytečné. Posádka Bechyňská prý toho času zbujněla, ano i o Tábor, jehož obyvatelé většinou „na poli pracujíce“ byli na Moravě, se pokoušela. Proto dne 8. července přitrhl Prokop Holý s vojskem Táborským, a na čtyřech různých stranách ležení rozmetavše svezli všecka děla, křížem je zasadili a po 15 neděl hrubými a malými kusy a stroji jinými hrad a město nemálo soužili. Při dobývání tom byli zejména Jaroslav z Bukoviny, Jan Bleh z Těšince, Mareš Kršňák hejtmané, starší obcí Táborské polní a domácí, Klatovští, Písečtí, Sušičtí, Prachatičtí a Domažličtí, kteřížto dne 27. září glejtovali k sobě pana Oldřicha, aby mohl přijeti k nim do ležení k rokování o příměří.[9]) Brzo po počátku obléhání (prý 18. července) vypadli obležení a zmocnili se jednoho děla. Při jednom boji padl také Žižkův bratr Jaroslav z Trocnova. Konečně v měsíci říjnu

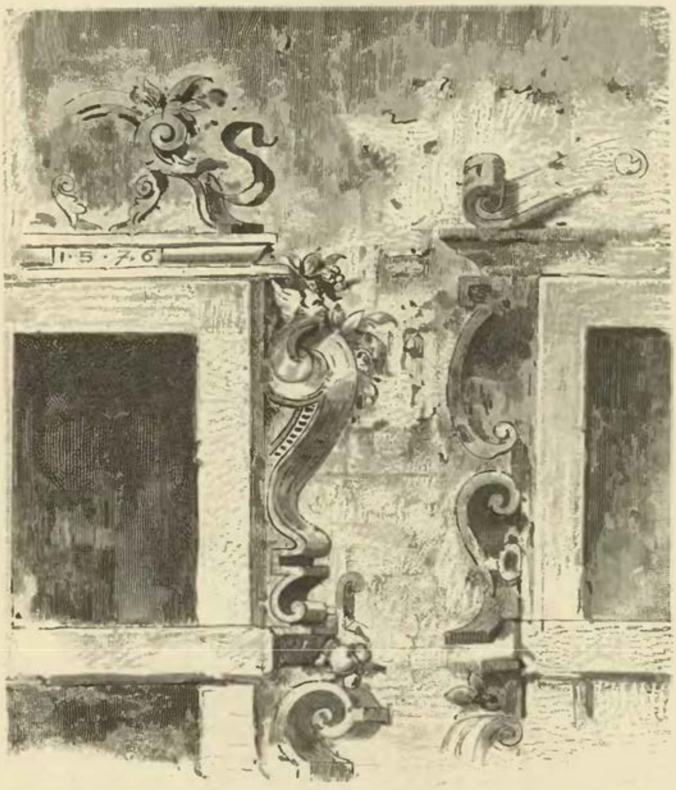
[1]) Archiv Třeboňský, Palackého děje III. a) 421., Tomek, D. P. IV. 110. Purkrabí na Bechyni r. 1415 Jan Tožice z Kamberka. (Lib. conf. VII. F. 2.). Srov. Beckovsk. II. b) 122. [2]) Archiv č. I. 6. [3]) Kniha popravčí. [4]) Archiv č. I. 18. [5]) Archiv č. III. 245. [6]) Archiv Budějovský. [7]) Archiv Třeboňský. [8]) Archiv č. VI. 482. Podobně byl vyručen t. r. dne 29. dubna Prokop Zazrnil z Záluží. Archiv Budějovský.) [9]) Archiv č. III. 284. Srovnej Theobaldovo vypravování na str. 355. a 356., Tomek o Žižkovi str. 209.

Kostel Nanebevzetí P. Marie v Bechyni.

ten týden okolo sv. Havla pan Hynce a hejtman jeho, jakýsi Kokot, nemohouce se již déle na hradě držeti, poněvadž byla z oněch 100 oděnců̊v, kteří na hradě byli, větší část poraněna, poddali se na úmluvu, a dostavše připověď, že mohou svobodně, však jen s tesáky a meči odejíti, hradu a města se všemi potřebami vítěznému vojsku postoupili.[1]) Panství sice ponecháno panu Hynci, aby bral jeho požitky, ale hrad s městem zůstal v držení obce Táborské. Když pak v březnu r. 1429 kněz Prokop Holý zabrati se chtěl jízdou do země rakouské, svěřil hrad Bechyňský *Janovi Blehovi z Těšnice*,[2]) který jej po kolik let mocně držel. Odtud vytáhl Bleh s Mikulášem z Padařova a lidem Táborským, aby oblehli hrad Zvíkov (r. 1429, 21. března), a tu tři měsíce leževše nic nepořídili.[3]) Po bitvě Lipanské (r. 1434, 30. května) nemměl se Bleh býti dostatečně jistým na Bechyni, an Oldřich z Rožemberka na Tábory doráželi počal, pročež vstoupil t. r. 24. října v příměří s Oldřichem až do vypovědění dvě neděle napřed.[4])

Dlouho-li pan Hynce po r. 1428 živ byl, nevíme; tehdáž (r. 1434) již nežil, nýbrž panství patřilo bratru jeho *Janovi* řeč. *Bechyňka z Lažan*, jenž r. 1434, 7. prosince ke kostelu v Sudoměřicích katolického kněze podával. Třebas požíval některých důchodů z panství, přece hrad a město s výnosnými platy zůstávaly v držení Blehově, jenž asi na tom stál, aby z jeho držení vykoupeny byly. Císařovým zjednáním navrácena jest Bechyně Janovi, začež slibili on a Janek n. Hynců̊v syn (r. 1437, 30. ledna), že budou věrně při císaři státi. A poněvadž Bechyňka t. r. dne 3. července hrad svůj Krakovec Blehovi za 2400 k. gr. č. ve dsky vložil, dosti se podobá pravdě, že Bechyňka peněz nemaje, raději takovým způsobem se vykoupil. Do příměří r. 1439 mezi Oldřichem a Táborskými uzavřeného pojati jsou též Bechyňští.[5]) Hlomozu zbraní a řemeslu válečnému byl Jan tak přivykl, že se ho po celý život nespustil; r. 1438 byl bojoval za krále Albrechta až do příměří r. 1439 učiněného, začež se po smrti královĕ u císaře Fridricha žoldu zadrženého doprošoval.[6]) Roku 1451, 1. května potvrdil měšťanům Bechyňským práva a svobody, kterých byli pod otcem jeho užívali a jež „skrze nepřátely Vyklefy a strany jich" byli ztratili.[7]) Mezi tím však se oddával ustavičným půtkám; roku 1450 spolu s Kunšem z Úsuší, purkrabí na Bechyni, a mnohými šlechtici okolními opověděl panu Zajímáči z Kunštátu.[8]) Asi v letech 1443—1450 psali Táborští jemu jakož i pánům na Bernarticích, Podolí a Dobronicích, aby stavili loupežnictvo v okolí se zmáhající.[9]) Roku 1461 vystříhal se vedlé Jana z Rožemberka „pána svého" proti Albrechtovi, markrabí Braniborskému.[10]) Jest to poslední zpráva, kterouž o Janovi víme; zemřel před rokem 1467, zůstaviv syny *Burjana*, *Vácslava* a *Oldřicha*.

Část malbami vyzdobené façady na zadním dvoře zámku Bechyňského.

Pan Burjan z Lažan, jsa smýšlení přísně katolického, jakož i otec jeho býval, měl na Bechyni purkrabí též katolického Jana z Dubu, jenž r. 1467, 23. července Janovi z Rožemberka vedlé Zdeňka ze Šternberka opověděl. Také Burjan přidal se k jednotě panské Zelenohorské a Zdeňka ze Šternberka s lidem

[1]) Radhošť II. 388—389. Srovnej i list knížete Albrechta k Budějovským (1428, 2. Novb.) někdy v arch. Budějovském, jehož opis jest v Jindřichově Hradci. [2]) Bartošek, Palacký 314. [3]) Tamže 323. [4]) Archiv č. III. 511. [5]) Archiv č. III. 521, rkps. Budišínský. [6]) Lichnovský, Reg. N. 257. [7]) Paprocký o st. pan. 246. V příčině letopočtu (u Paprockého 1444) srovnej Emlerovu Rukověť chronologie na str. 35. [8]) Paprocký 247. a 248. [9]) Archiv Třeboňský. [10]) Radhošť, arch. č. III. 570.

válečným na Bechyni pustil, začež mnoho vděku neměl, neb Zdeněk nadav mu lotřat, ukázal mu kout a světničku, aby tu s ženou byl a jedl.[1]) Za nedlouho se to však změnilo, a pak kníže Jindřich, syn králův, dobyv a vypáliv Frymburk a Žihobec, dvě tvrze v Prachensku, odtud přijel k Bechyni, „a pan Bechyňka k němu přistúpil; a proč to učinil, to opustím psáti,“ dí starý letopisec.[2]) Nějaký čas zůstávala Bechyně v poslušenství královĕ. Byla tu posádka králova, a proto strana odporná panství nemálo hubila;[3]) r. 1469 sebralo se zde vojsko, s nímž dne 26. srpna vytrhli Střela a Kaplíř Vintrberský k Táboru, chtíce odtud táhnouti na Kačín, kdež se vojska královská sbírala.[4]) Tehda byli již Bechyňové dohráli v okolí zdejším a prodavše řečení 3 bratří panství Bechyňské *Jaroslavovi* a *Zdeslavovi* bratřím *ze Šternberka*, podrželi si toliko zboží Podolské a Ratajské, k němuž přikoupeno r. 1477 zboží Bernartické.[5]) Zdá se nicméně, že bratří Šternberkové buď Bechyni zastavili, buď jí hned celé nenabyli, k čemuž nás vede následující poznámka Březanova: l. 1477 páni ze Šternberka Bechyně dostali od pana Grafneka (Oldřicha): statečný Vita ze Rzavého, služebník jich, na místě pánů svých zmocněný, přijímal téhož hradu a panství vklad do desk.[6]) Roku 1477 v únoru pověsti kolovaly, že Táborští a jiná města se na hotově mají, aby Bechyni oblehli; zdali se tak stalo, není známo.[7])

Z bratří obou Jaroslav se stal pánem na Zelené hoře a Zbiroze, mladší Zdeslav držel potom Bechyni a hrad zdejší, jak se zdá, válečnými potřebami dobře opatřil. Roku 1658 ukazovalo se na hradě zdejším několik děl velikých mosazných a na nich erb pánů ze Šternberka se spatřoval, kterýchžto děl, jak mnozí se domnívali, otec Zdeslavův Zdeněk užíval.[8]) Dotčený Zdeslav potvrdil Bechyňským r. 1485 dne 2. května výsady, jež drželi za dob předešlých.[9]) Držel také hrad Kašperk s panstvím, jehož však i s listy a majestáty r. 1487, 30. ledna postoupil Bohuslavovi ze Švamberka, při čemž také svědčil Zbyněk ze Žihobec, purkrabě na Bechyni.[10]) Roku 1490 dne 14. června nadal faru zdejší oltáře zvěstování panny Marie, sv. Bartoloměje a sv. Barbory úroky, jež na vesnicích k Bechyni náležejících dskami zapsal.[11]) Neméně i klášter bratří menších sv. Františka r. 1333 založený, ale potom za dob husitských opustlý, znovu vyzdvihl a do něho v měsíci říjnu zase mnichy uvedl skrze místoprovinciala Antonína z Libčic.[12]) Když r. 1502 král Vladislav z Prahy do Uher jeda mnohými pány i rytíři českými až na meze Uherské vyprovázen byl, nacházel se mezi nimi také Zdeslav; vraceje se však domů a přijeda do Holešova do těžké nemoci padl; ačkoliv k němu lékaři z Brna, z Olomouce i z Kremže přijeli, on nicméně v sesli sedě a všemi svátostmi opatřen jsa dne 26. dubna v pánu usnul; při jeho smrti bratří bosáci svatého Františka, jimž dotčený klášter založil, přítomni byli. Tělo jeho vezeno do Olomouce a tam v kostele týchž duchovních pohřbeno bylo.[13]) Posledním jeho výkonem na Bechyni byla stavba kostela klášterského, k němuž byl r. 1501, 29. dubna kámen základní položil.

Nástupce jeho *Ladislav ze Šternberka*, nejv. kancléř království a znamenitý svého času muž, držel Bechyni ještě za živobytí Zdeslavova, buď co bratr nedílný, buď proto, že na ni od Zdeslava bezdětného zápis obdržel. Roku 1500, 3. února daroval mu král Vladislav pokutu na těch, kdož by zvěř na shon honili ve dvou mílích okolo Bechyně a Radyně.[14]) Na prosbu jeho král Vladislav r. 1511, 18. září udělil výsady obyvatelům města Bechyně i jiných vsí k témuž městu od starodávna příslušejících; Bechyňským erb znovu vysadil.[15]) Když pak Ladislav na gruntech svých rudu nalezl, dovolil mu král Vladislav r. 1514 na den sv. Matěje, aby zlata, stříbra a jiných kovův havíři svými dobýval a desátky a jiné platy do komory české královské platiti povinen nebyl.[16]) Pro učenosť a výmluvnosť svou volen býval Ladislav na mnohé a čestné úřady. Zemřel r. 1521, 18. listopadu bezdětek, zapsav manželce své Anně z Hradce v 7500 kopách polovici Bechyně a postoupiv druhé polovice co dílu bratru svému *Janovi ze Šternberka*, jenž byl od r. 1518 až do smrti své purkrabí Karlšteinským. Asi r. 1519 oženil Jan syna svého Adama s Markétou Malovcovnou z Pacova, jíž také (vkl. v sobotu před sv. Ambrožem), poněvadž syn zboží ještě neměl, na vsi Lhotě celé, na Nových dvořích, Netěchovicích, Dražicích, Velké Doubravě a Chrašťanech 2000 k. gr. č. věnoval.[17]) Klášteru Bechyňskému, na nějž i bratr jeho laskav býval, mnohé věci od stříbra a zlata a jiných klénotův kostelních obětoval; také nikde jinde, jediné v chrámě Bechyňském žádal pochován býti. Zemřel r. 1528, 9. září.[18])

Jan držel, jak již řečeno, jen polovici panství Bechyňského, kterouž potom synové jeho *Adam* a *Jaroslav*, bratří nedílní, prodali *Kryštofovi ze Švamberka na Zvíkově*. Druhá polovice se dostala Ladislavově vdově *Anně z Hradce*, jež se provdala r. 1522 za *Jindřicha z Rožemberka*, jenž byl tehda také vdovcem

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) St. letop. str. 185. [3]) Archiv č. VII. 371—372, 379. [4]) Archiv č. I. 233. [5]) Reliq. tab. II. 373 [6]) Březanův vývod pánů ze Šternberka f. 43, 44. [7]) Archiv č. I. 243. Listy obou r. 1481 dané viz v rejstrech Rožemberských (mus.) I. 87 a II. 56. [8]) Beckovského Poselkyně str. 944. [9]) Paprocký o st. pan. 190, 246. [10]) Rkps. Vídeňský. [11]) Archiv Třeboňský. Hleď i Beckovského II. b) 120. [12]) Paprocký str. 186, Beckovský II. b. 126—127. [13]) Beckovského Poselkyně str. 974, Paprocký l. c. [14]) Archiv č. VI. 583. [15]) Archiv města Bechyně, Beckovský II. b) 121. [16]) Paprocký 190. 191, Beckovský I. 995. (Viz i II. b) 129.) [17]) DZ. 3, L. 23. [18]) Viz Lab. děje Bechyně 272. Janova manželka byla Johanka Švihovská z Ryžemberka, jež r. 1529 na den sv. Antonína, poustevníka, zemřela (tamže 61).

Pečeť Oldřicha Pluha, zakladatele města Bechyně.

(po Majdaléně ze Šternberka) a skrze tuto druhou choť v držení polovice Bechyně vešel; neboť na smlouvách věnných ji pán 9500 kopami obvěnil.[1]) Mezi oběma držiteli Janem a Jindřichem nebylo svornosti, k čemuž i přicházelo záští, že někdy Petr z Rožemberka byl (r. 1521) Janovi Holickému ze Šternberka některá panství odkazoval, arci s velikým odporem Jindřichovým a bratří jeho Jošta a Petra. Jan žádal na Jindřichovi a choti jeho, aby mu za škody v půtkách mezi nimi vzešlých 10.000 kop gr. zaplatili. Nežli pře ty ukončení došly, zemřel Jindřich (r. 1526), a poněvadž nástupce jeho ve vladařství Jan peníze ty zaplatiti nechtěl, vedeno jest právo na panství Třeboňské, jak se v dějinách hradu Třeboňského vypravuje (r. 1528). Polovice tato Bechyně, jež po smrti Jindřichově vedlé zápisu Annina bratřím jeho náležela, dostala se v držení *Kryštofa ze Švamberka*, jemuž bylo r. 1521 odkázáno panství Novohradské a jenž proto v upřímném přátelství s pány Krumlovskými nebyl; pročež i oni mu polovici tu dlouho ve dsky zemské nekladli. Mimo to měl také mrzutosti s držitelem druhé polovice, nesrovnanlivým Janem, jenž z neznámých příčin (snad pro dluh?) právo vedl na Kryštofovu polovici Bechyně, a obdržev přísudek při úřadu nejv. purkrabství, Kryštofa ze škod útratních obsílal; načež vše Kryštof r. 1528 na bílou sobotu ve psaní svém k pánům Krumlovským naříkal.[2]) Tuším, že při tu jakož i onu s Rožemberky jen Janova smrť přetrhla.

Mezi Kryštofem a pány Krumlovskými Joštem a Petrem nastalo brzo přátelství, poněvadž je někteří páni na rozkaz královský ke smlouvě přivedli a smířili a potom král Ferdinand konečně (r. 1528 dne 8. června) mezi nimi vypověděl. Kryštof upustil od nároků svých na Nové hrady a všeho toho, co na pánech chtěl míti; co se pak dotýkalo statku Bechyňského, nařídil král, že má býti Kryštofovi v 7000 kop grošů č. ve 3 nedělích ve dsky vloženo, a kdyby bratří tak neučinili, že se má Kryštof ve hrad Choustník uvázati.[3]) Podlé výpovědi tak učiněno ještě téhož roku. Dědiny tam vyčtené byly: půl města Bechyně, vsi Smoleč, Brzehrobice, Černěšovice, Čermice, Hodonice, Hodětín, Blatce, Kurákov, Sudoměřice a Radějice.[4]) Roku 1530 dne 27. září odevzdáno to zboží Kryštofovi od bratří ze Šternberka, tak že držel nyní panství v objemu největším, a to: zámek Bechyni, dvory popl., město s předměstím, krčmami atd, vsi Sudoměřice, Bežerovice, Smoleč, Blatce, Čermice, Hodětín, Oltyni, Čečkov, Černišovice, Hodonice, Hněvkovice, Vyhnanice, Hlavatce, Jehnědno, Lhotu, Chrašťany, Senožaty, Hvožďany, Netěchovice, Dražice, Doubravu, Sepekov, Zalší, Hodušín, Božetice, Nové dvory, Olší, Podboří, Radětice, Nuzice, Držkrajov, Přesečenice, Hartmanice, Doubí, Horní Bukovsko, ves pustou Benešovec, Kurakov, Ponědraž, Frajhelče, Lhotu Německou s podacími kostelními a klášterem v Bechyni.[5]) Kryštof nabyl též od kláštera sv. Jiří zboží Heřmanské, prodal však hrad svůj Karlšperk.[6]) Na hradě Bechyňském stavěl a opravoval. Roku 1532 psal mu Artleb z Hodějova, že jednal s hrnčířem Soběslavským o kamna polívaná „do světnice nové hořejší, která se nyní dělá," i měla býti o kachlík širší než ta v kanceláři a o 2 delší, o 3 vyšší.[7]) Jak vypravuje Březan, „byl náramně laskav na myslivosť a tu v Bechyni vždy pěkné chrty až i v starosti své chovati dal."[8]) Manželka jeho byla Mandaléna ze Šelmberka (dcera kancléře Jana), paní pobožná, jež nemocí těžkou a prodlouženou před porodem i po porodu syna Jindřicha umřela r. 1508 ve středu před hodem velikonočním. Druhou choť Anéžku z Kolovrat, vdovu, pojal r. 1534, 13. ledna na Švamberce a pochován v Bechyni, choť jeho († r. 1538, druhý pátek v postě) tamže pochována.

Po smrti Kryštofově dostala se Bechyně dvěma nejmladším synům, *Vácslavovi* a *Zdeňkovi mladšímu*. Ač Zdeněk polovici panství měl, přece Vácslav jakožto starší ve správě přednosti požíval, „a spolu pěkně se snášeli i pivováru společně užívali." Léta 1546 ženil se v neděli po sv. Bartoloměji na Ledči, pojímaje Kateřinu z Lomnice, jež mu porodila syna Jana, který zemřel co děcko r. 1550, sama pak r. 1561 na den sv. Šťastného zemřela. Jsa pán velmi pobožný a pořádný, vydal r. 1549 mravní řád pro obec Bechyňskou tak, aby obyvatelé pilně do kostela chodice vystříhali se pití, zvláště „toho pekelného podnětu, totiž páleného vína a nočního hospůdkování." Roku 1551 obdržel Vácslav krajské hejtmanství Bechyňské vedlé Zdeňka Malovce. Poněvadž byl někdy Ladslav ze Šternberka na polovici panství Bechyňského 42 kop platu ročního postoupil klášteru sv. Karla na Novém městě, učinil tak i Vácslav r. 1549 a k placení těch peněz se přiznal.[9]) On první začal panství ztenčovati a r. 1551, 22. prosince vsi Netěchovice a Hněvkovice Volfovi staršímu z Hozlau odprodal.[10]) Posledním pořízením r. 1561, ve středu po sv. Františku daným odkázal hrad Bechyni s městem a vesnicemi, pokud mu náleželo, bratru svému *Jindřichovi staršímu ze Švamberka na Zvíkově*, však tak, kdyby pan Jindřich zemřel, aby spadla Bechyně na pana Kryštofa a

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Archiv Třeboňský. [3]) Archiv Třeboňský. [4]) Březanův seznam listin Rožemberských. [5]) DZ. 6 H 12. [6]) Miltner bohm. Privatm. 543. [7]) Archiv Třeboňský. [8]) Genealogie Švamberská tamže. [9]) DZ. 8, R 30, arch. Třeboň. [10]) Arch. Třeboň.

Malované znaky nad vchodem do veliké síně hradu Bechyňského.

Hynka, syny neb. Jana staršího, též bratra Václavova. Dluhy, jež Václav zdělal, arci byl povinen Jindřich zaplatiti.[1]) Václav zemřel r. 1562 dne 9. prosince a pohřeb mu učiněn v pátek po tom (11.) u přítomnosti mnohých pánův a rytířův.[2]) Buď od něho neb bratra jeho chtěli poručníci Vilémovi z Rožemberka půl zámku Bechyně kupovati; Albrecht z Gutšteina strany té věci jel r. 1549 do Soběslavě s jinými pány a přátely na 34 koních,[3]) ale sešlo z toho.

Na druhé polovici hradu a panství seděl od r. 1534 Zdeněk; týž oženiv se s Annou z Lobkovic (sestrou Johanky, manželky Bohuslavovy) zemřel již r. 1553 v neděli po sv. Anéžce (22. ledna) v domě bratra svého Jindřicha v Praze. Díl jeho zdědili *Jindřich starší, Václav* a *Jan starší*, bratří jeho, a svrchkové někteří nerozděleni na Zvíkov vezeni ke společnému užívání.[4]) Řečení tři bratří dovolili r. 1553, 22. června měšťanům Bechyňským, aby piva bílého vaření v obecném pivováře, který by jim od Václava ustaven byl, i také voda k němu a do něho přivedena, po pořádku každý k svému vlastnímu užitku užívati mohli, a to v městě i jinam na cizí panství, jestliže by potřeba ukazovala, vystavovali. Za to se uvolili měšťané po vystavení pivováru platu z každé várky po 6 gr. bílých vydávati.[5]) Roku 1556 prodali řečení bratří vsi Ponědraž, Fraheleč a Německou Lhotu (nyní dvůr) s dílem Lhoty České a rybníky některými k panství Třeboňskému. Když pan Jindřich po smrti Václavově a Janově celé panství zdědil, r. 1568 dne 4. října obci Bechyňské výsady všechny starodávné a zejména i právo bílá piva vařiti potvrdil.[6]) Všichni

[1]) DZ. 14. O 7—10. [2]) Březan. [3]) Týž v životě Vilémově 25. [4]) Týž v genealogii Švamberské. [5]) Paprocký o st. pan. 220—221; Jan Žantovský z Nedakřovic byl r. 1534 úředníkem na Bechyni (Světeckého pam. I. 207.). [6]) Viz Paprockého o st. pan. 220—221, 246 (naproti tomu však str. 220 shora), Beckovský II. b) 125.

Starý dům na předhradí Bechyňském. (Na plánu čís. 16.)

Švamberci byli nábožni a obětovali ornáty, monstranci a některé kalichy zdejšímu klášteru.[1]) Smlouvou dne 27. června r. 1569 učiněnou prodal Jindřich panství Bechyňské, co tu ještě zbylo po odprodání vzdálenějších vesnic, totiž zámek a město Bechyni (kromě kláštera a vsi Lhoty, kteráž ke klášteru patřila), dvůr popl., vsi Radětice, Hvožďany, Chrašťany, Senožaty, Černějšovice, Bežerovice s Hůrkou, Smoleč, Sudoměřice s podacím, Černice, Hodětín, Blatce, Čečkov, Hodonice, Nuzice, ves pustou Benešovec,[2]) mlynáře dva (na Liškách a na Červeném), rybáky při Lužnici a při potoku, dva mlýny (nad klášterem a pod zámkem) *Petrovi Vokovi z Rožemberka* a na Vintrberce za 23.750 kop gr. č.[3]) Šepekov s okolím zůstal při Milevsku.

Za Petra Voka počal býti na Bechyni největší lesk; zámek byl pořádně, ozdobně a nákladně přestavěn, r. 1570 maloval tu malíř Gabriel de Blonde, panství zlepšeno. Roku 1570 dne 16. února přijel sem Petr Vok poprvé s Jiřím Kunštátským a učinil t. r. 6. prosince Mikuláše Býšovce svým purkrabí. Při čase sv. Matouše byla sem přijela sestra jeho Eva z Rožemberka, vdova po udatném Zrinském, se synáčkem Janouškem a tu obyt svůj měla.[4]) Roku 1573, 18. října za hejtmana Mikuláše Mozola z Leonperka strojil Petr Vok svatební veselí na Bechyni služebníku svému Vácslavovi Vítovi, pojímajícímu Marjanu z Býšova, z fraucimoru hraběnky Evy, na kteréž i paní Anna Hradecká z Rožemberka, sestra páně, s dcerou svou Aničkou přijely. Roku 1578 dne 11. února navštívil Petra Voka na Bechyni Ota Jindřich, kníže Brunšvický, roku 1581 markrabě Badenský. Petr Vok počal si tehda příliš nádherně a skvostně vésti, tak že mu tolik sotva panství jeho vynášela. Podlé slov pana Viléma, bratra jeho, bylo tu na zámku 10 aneb 12 děveček a děvčat, jež měly své dostatečné opatření; ty byly jeho komornicemi, mívaly klíče od jeho pokojův, dnem i nocí nevěrně ho opatrovaly, i ke stolu mu sloužily. „K tomu žádné pobožnosti, žádného řádu, žádné správy v ničemž není, outrata nesmírná, čeledi nepotřebné s ženami množství.“ Ve svých závadách žádostiv jsa Petr pomoci od bratra svého, vyhledávati ji dal listovně i skrze přátely své, též i pana Kunše Dvořeckého. Ale tomuto odpověděl Vilém, že bratr jeho dostal poctivé opatření beze všech dluhův (totiž Vintrberk, Choustník, Želeč); že jest pak nyní v dluhy veliké vešel, toho koupení panství Bechyňského příčina hodná položiti se nemůže, protože bylo Petrovi to patrně vyčteno, co se bude moci každého roku jistiny zaplatiti, odkud se mají úroky spravovati, a nad to výše k útratě komora bratrova že by byla s dostatek opatřena: však ta správa že déle netrvala než do koupení a postoupení Bechyně, již pak odtud bratr nemyslil na placení Bechyně, než vzal před se to, aby měl na zámku množství lidí a darmochlebů; z té příčiny že ho nechce podporovati.[5]) Není se proč diviti, že přátely Petrovými k tomu pracováno, nejen aby lehkovážný ten život přestal, nýbrž aby si pan Petr také nějakou spanilou a bohatou slečnou pomohl. Vybrána proň bohatá *Kateřina*, dcera *Vácslava z Ludanic* na Helfenšteině, jež si pána později vroucně zamilovala. „Byla paní velmi divné melancholie a fantazí, zvláště v nemoci, plná, nesprávná

[1]) Labe d. B. 282. [2]) U Komárova. [3]) DZ. 19, M 20. Březanův životopis p. Petra Voka str. 39. Vklad vykonal roku 1577, 29. srpna Kryštof ze Švamberka. [4]) Březanův Vilém 179. Petr Vok str. 45. Hejtmanem panství od r. 1570 až do konce r. 1571 byl Jan Umbirt z Rychnova (Světecký I. 207, Bř. P. V. 42.). [5]) „Pan Petr Vok, ač pán veselý, dobromyslný, ctihodný i dosti štědrý byl a rád stavěl, však od léta 1569—1582 našlo se dluhů 179.876 kop a zaplaceno 125.372 kop.“ (Bř. P. V. str. 97.) Petr Vok živil hejtmana, purkrabě, písaře, hofmistra, sekretáře, správci kuchyně a množství dvořanův, panen a pacholat.

sice, od přirození dobrotivá, příliš štědrá a marnotratná hned v panenství svém, všecko by byla rozmantlovala." Roku 1580, 11. února psal pan Vilém Zacharyáši z Hradce a prosil ho, aby s manželkou svou pro nevěstu dojel a na Bechyni ji přivezl.[1]) Smlouvy svatební mezi ženichem a Janem ml. ze Žerotína na Břeclavi a Hynkem Brtnickým z Valdšteina jakožto přátely nevěsty konány dne 14. února r. 1580; věna po ní jmenovali ze statku jejího 5000 kop k vypravení ženichovi ad datum smlouvy v roce, naproti tomu on touž summu obvěniv, což činilo 12.500 k. g. č., na zámku Bechyni s panstvím dskami do sv. Jiří příštího pojistiti slíbil. Svatba držána na zámku zdejším téhož dne u přítomnosti vzácných hostí. Byli tu pan Vilém s manželkou Annou Marií, Adam z Hradce s mateří Annou, „jenž při té svatbě jedna nejpřednější fraucimorská hospodyně byla a pomáhala se p. ženichovi věrně o všeliké potřeby starati." Toho roku 23. dubna přijal pan Petr úřad hejtmana krajského vedlé Jana Růta z Dírného. Ačkoliv r. 1582 rána morová hustě proskakovala, zůstal přece Petr Vok s paní Kateřinou na Bechyni. A tehdáž paní jsouc ve víře bratrské vychována a důvěrnosť ke kněžím téže jednoty majíc, bratra Matěje Hrona staršího mezi bratřími v Týně n. V. na Bechyni povolala a služeb jeho užívala. Pán nějak také k nim se nakloňoval; potom dovolil, že kázání na zámku činívali, a konečně opustiv již dříve víru předků svých, cele se učení bratrskému oddal.[2])

Co se hradu dotýče, proměněna jest jeho podoba naprosto. Roku 1571 ve čtvrtek po Nanebevzetí P. Marie smluvili dílo s Hansem Viserem o přivedení vody na zámek ze studánek ležících nad cestou, jdouce k hořejšímu mlýnu mezi dvěma vrchy, tak aby voda silně a plnými trubami šla. Vymíněno, aby si mistr sám dříví k trubám i jiným potřebám připravil, než pán je, i což potřebí, přiveze; též mistr trouby vyvrtaje, bytelně je do země vlož. Roku 1578 dne 7. března, jenž byl sobotou, v hodinu před západem slunce oheň kladený vyšel nad mostem předním u vrat nad komorami holomčími, a tak krov nad touž mostnicí s komorami dotčenými zlý a správhnivělý všecek do gruntu shořel, i dvoje podlahy v týchž komorách, i tolikéž roubení, vnitř i zevnitř ve všech 4 úhlech, místy až naskrze prohořelo. Že však ten oheň hned spatřili se zámeční čeládkou, vodou a jiným se pilně hasilo a bránilo a ohni tak velikému v čas ulíváním pilným se vkročilo. Hejtman Jan Lazický z Písnice pánovi o tom dne 9. března psal. Škoda tím způsobem učiněná napravena byla ihned, a potom si pan Petr Vok umínil celý zámek naskrze znova přestavěti. Opravována napřed a vymalována (r. 1579) ta část starého zámku k potoku. V příčině další stavby psal pán radě města Veselí, aby Vlachy, kteří předešle u pána dělali, neprodlévajíce na Bechyni vypravili; k čemuž táž rada odpověděla r. 1580, 13. dubna, že ti Vlaši nyní u nich nejsou a manželky jich zprávu dávají, že díla projednaná majíce dělají.[3]) Nežli Vlaši přišli, začalo se se zbouráním některých částí. Roku 1580, 17. listopadu smluveno dílo s Baltazarem o rozebrání a rozlámání věže na Bechyni jdouce do zámku na levé ruce od vrchu až dolů, pokudž toho potřeba ukazovala. Mistr obdržel 45 kop, 6 st. žita, 2 st. hrachu, piva bílého 2 sudy a řídkého s potřebu a 2 dělníky k pomoci. Po vykonání té věci projednáno r. 1581, 26. dubna s týmž „paumistřem," že má v zámku Bechyni stavení udělati, tak jakž model vlastní rukou páně podepsaný ukazuje. Od díla mu slíbeno 1150 kop míš., 88 str. žita, 10 str. ječmene, 10 st. hrachu, 10 c. sýra, 88 žejdl. másla, 15 věrt. piva bílého, piva řídkého z každé várky věrtel, šaty ložní, jak mají, a ložument nad spilkou. Proti tomu zavázal se Baltazar v tom spodním štoku, kde prádlo, i druhé pokoje nad ním v zámku s placem zároveň naskrze sklenouti a vše spraviti, vápnem obmrštiti, vydynchovati, obíliti a zdi zevně kvadrátem vyrýsovati. Pán se uvolil grunty vybrati a stavení, které se má bořiti, na svůj náklad rozbořiti a sklepy zavážeti; nad to výše, když to stavení bude ustaveno, slíbil dáti Baltazarovi šaty, „z kterýchž bude moci J. M. poděkovati." Tím počalo přestavování části zámku nad řekou. Příštího roku meškal se Baltazar hlavně opravami některých částí; ale zároveň zakládal pán při zámku velikou zahradu a štěpnici, do níž mu Jan z Leskovce na Božejově roubí poslal a r. 1582, 18. dubna ještě jiné roubí poslati slíbil, kdyby se první nevydařilo.[4]) Následovalo potom úplné přestavění té části zámku nového nad potokem. S vybíráním gruntů na druhé straně počato roku 1583, a zjednáni k tomu havíři dva, Zacharyáš Lenk a Volf Šendler. Slíbeno jim 8 k. míš. a přidáno $2^1/_2$ k. m. později, věrtel hrachu a piva řídkého „po truňku" (r. 1583, 11. ledna). V sobotu před provodní nedělí doplaceno jim podlé toho projednání, než poněvadž se jim mimo to více díla přihlédalo, jest jim některá kopa k tomu dána. Havíři vybírali grunty k novému stavení při cestě, která šla okolo zámku na té straně proti potoku, látra zšíří a zhloubí, jak jim od mistra Tomáše ukázáno bylo. V září byla stavba dosti vysoká, o čemž ze zprávy soudíme, že 5. září podavač jeden s lešení upadl. Také sem měl tehda přijíti Toman Schnell z Moravy, aby radil v příčině postavení krovu.[5])

---

[1]) Dvorský, Pam. žen 129. [2]) Břez. P. V. 53, 54, 57, 72, 79—83, 88, 96. 191. [3]) Archiv Třeboňský. Břez. P. V. 48, 72—73. [4]) Archiv Třeboňský. [5]) Bř. P. V. 87, 88, 100, 102.

Stavením tímto ukončena jest hrubá stavba, a pan Petr Vok přihlížel nyní k ozdobení vnitřku. Podotýká o tom Březan takto: „Dobře hospodařeno bylo, ačkoliv velké vydání na dvůr a stavení i na jiné zbytečné věci a kunšty vycházelo. I to k opatrnosti p. P. V. přičísti se může, že tichým duchem při jistých terminech písaři důchodní z panství do pokoje peníze odvozovali, jim rekognicí dával.“ Roku 1584 způsobil si na zámku lékárnu, dostav lékárníka Jana Pordejusa z Herverden ze země Vestfálské. Roku 1585 dne 17. července, navrátiv se z Lipníka (panství choti své) na Bechyni, dal připraviti nástroje, skrze kteréž mohl v pokoji svém poznati, kdy který vítr vál; k tomu potřebován Pavel, hodinář z Litomyšle, a Matouš Ornys, malíř z Prahy. Téhož roku pronajato dílo malířské na zámku Bartoloměji Jelínkovi, malíři, obytnému v Budějovicích, při němž práci vedl i l. 1587, a některé sto kop míš. od něho mu dáno. Toho r. (1585) 4. září posvěcen kostelík v zámku, kterýž Petr Vok v nově z gruntu vystavěti dal; bylo kněží z jednoty bratrské při tom šest.[1]) Roku 1586, 1. ledna projednáno s Řehořem Korábem, tesařem, o vedení vody na zámek, aby Řehoř ty prameny vodní, které byly v Sudoměřicích, do jednoho haltéře uvedl a z toho haltéře na zámek trubami dřevěnými, a ty prameny obroubil a na nich svrchu příkopy zdělal, a sám trouby vrtal a kladl. Potřebováno k tomu 25 kop trub po 5 kročejích zdélí a zdéří železných tolikéž. Ke spravování zahrady projednán toho roku 26. září Tomáš Krymtenagel, zahradník, tak aby kuchyně páně a stůl fedrovány býti mohly. Shledáno tehda, že nový zámek dvorstvu páně dostatek pohodlí neposkytoval; milerád tedy koupil pan Petr Vok (1586, 14. srpna) od dědicův po n. Václavovi z Hozlau dům v předhradí v zámku Bechyni s listy a výsadami na týž dům, s 2 zahradami za městem, chmelnicí, stodolou, lukou při řece, dědinou, dům v městě jmenovaný špitál, rybník velký u Vyhnanic, lidi v Netěchovicích a vsi zápisné Březnici horní a Černkov za 1250 kop gr. č.[2]) Mistr Baltazar bez projednání udělal a povyšoval (1587) ten všecken štok nad starým palácem (kde potom nový palác byl), druhý štok na řeku proti fraucimoru, zdi bořil, sklepy, okna prolamoval, zase jinde zdi, klenutí, kde potřebí, přidělával, pavláčku z pokoje panina sklenul, pod pokoji tehdejšími pánovými okna vylámal, též to dynchování vně otloukl, a co zase potřebí, na místo okna vsadil; kde bratr Jindřich bydlel, v tom pokoji komín vlaský udělati dal i potom povýšiti, kuchyňku ve fraucimoru, besídku za městem v zahradě páně též udělal. Od toho dáno přes 1200 kop m. Roku 1590 vyvrtány nové trouby Vincentem, tesařem. Roku 1591, 10. září projednal hejtman Jiří Homut s Bartolomějem, malířem, o malování dvou stran v place na zámku, na kterých před 2 lety bylo se počalo malovati, totiž od jedné při paláci 120 kop m. a od druhé strany při nových klenutých pokojích 90 kop m.[3])

Po ukončení všech těch prací pan Petr Vok zámek se všemi staveními (r. 1596) takto popsati dal: „Zámek Bechyně při městě Bechyni na vrchu ležící v nově na větším díle vystavený, v kterémžto zámku množství světnic, sklepův sklenutých, palácův i jiných pokojův s rozličným a pěkným malováním od zlata a barev postaveno jest. Též věže, na které hodiny bijící, nad branou postavená a plechem pobitá, též plac před ní v zámku pěkným malováním ozdobený a velmi nákladně vystavený, kterýžto zámek tak, jakž v svém okršku a zavření i s předhradím vůkol zdmi obehnaným s marštalemi, sýpkami, kolnami, lázní, krom domu Hozlaurovského a pivováru, sladovnou, hvozdem a spilkami, na kterýžto zámek a stavení znamenitý veliký náklad učiněn v 6600 kop m. (se pokládá). Dům na předhradí zámku Bechyňského, kteréhož někdy páni Hozlaurové dědičně v držení a užívání byli a na to znamenité výsady a svobody měli, a nedávných let pro ty závody dosti v nemalé ceně ujíti a koupiti se musil, jsouc v něm také několik pokojův sklenutých, dobře vystavených, v 700 kop m. Podací sv. Jiří v zámku nad řekou, kostel nákladně vystavený a pěkně od zlata a stříbra a jiných rozmanitých barev vymalovaný.“[4])

Co se panství dotýče, byl k němu pan Petr Vok připojil nejen panství Želecké s vesnicemi Přiběnickými, nýbrž i dvě vesnice od panství Choustnického. Na Bechyňsku byl roku 1573 a později hejtmanem Jan Lazický z Písnice, jenž pána „proti písařům zjitřoval, tak že pán proti nim velikou přísnosť zachovával.“ Povídá o něm Březan, že „byl tyranem a odíračem ubohých poddaných.“ Roku 1580 na den sv. Marty přijat za purkrabě Hanuš Křický ze Zákrova a nařízeno mu 30 kop služby. Roku 1582, 17. září zjednán za purkrabě Hanuš Tatous z Vraního, aby na zámku, ve dvořích, ovčínech a vůbec hospodářství dohlídal; za to mu dáno služby roční 15 kop, šaty, jakž na vladyku náleželo, kůň, pachole s opatřením náležitým i manželky, pokudž by ji měl. Výpověď na čtvrť léta vyjednána. Kromě toho zjednán r. 1583, 16. února Kryštof Saska Ojíř z Vacovic za hejtmana a předního regenta, aby spravoval panství Bechyňské, Želecké, Choustnické a Vintrberské (až r. 1584). Roku 1585 stal se úředníkem Jiřík Homut z Harasova. Za něho (r. 1586) udělána obora při Sudoměřicích v lukách a dědinách poddaných a zvěří osazena. Při

[1]) Když se dostala Bechyně Šternberkům, kostel tento zavřen jest a hnízdili tam netopýři. [2]) DZ. 166, J 29. [3]) Bř. P. V. 108, 109, 111, 113, 117, 121, 134, 138. [4]) Archiv Třeboňský. Dotčenou věži na bráně také Petr Vok opravil, a krov na ni postavil mistr Mertl, tesař. (Život Vilémův 255.)

též oboře byl dům, mimo to dům pro chování čížných ptákův, 2 kolny pro chování tenat, marštale na několik koní, pivnice, zvěře asi 150 kusů kromě srn a danělův se chovati mohlo. Při tom se nacházela také bažantnice či vobůrka.[1]) Dělal věci ty, tuším, tesař Jan Kalibar, jehož k tomu forštmistr Václav Kapřík zjednal (r. 1591). Roku 1590, 11. září strojil pán hlučné veselí hejtmanu Homutovi s Eliškou z Cimburka, a to na zámku zdejším. Nějaký čas (r. 1588) přebývaly na zámku zdejším šlechtičny Krajířky, byvše z Boleslavě, dědictví svého, skorem vystrčeny.[2])

Vilém, bratr pánův, zemřel r. 1592, 31. srpna, čímž se stalo, že obdržel Petr Vok vladařství domu s velikými a rozsáhlými panstvími, pročež dvůr svůj z Bechyně na Krumlov přestěhoval a zde potom a na Třeboni až do smrti sídlíval. Nádherný a hlučný život, jenž býval na zámku, náhle přestal, a na 4 léta opanovala jej největší tichosť. V tom čase udělil Petr Vok (roku 1594 dne 15. srpna) městu výsadu.[3]) Roku 1596 umínil si panství Bechyňské bezpochyby k zaplacení velikých dluhů svých prodati a kázal obšírná registra všech věcí na panství sepsati. Našlo se tu, že patří k panství mimo zámek se staveními, tvrz Březnickou, město s podacím sv. Matěje a kostelem Všech Svatých v Sudoměřicích, dvory Nový (za městem), Kamenný (za řekou proti zámku), Březnický, Chrašťanský (při němž byl dal Václav ze Švamberka dům postaviti), dva ovčíny (při Kam. a Chrášť.), mlýn hořejší nad klášterem, Valchařovský, mlýn dolejší pod zámkem, pila z druhé strany řeky, cihelna pod zámkem, vsi Senožaty, Lišky, Černišovice,[4]) Smolče, Bežerovice, Hůrka, Sudoměřice, Černičky, Hodětín, ves pustá Benešovec, Blatce, Čečkov, Hodonice, Nuzice s Červeným mlýnem, Radětice, Hvožďany, Chrašťany, Dolní Březnice, Komárov, část Netěchovic, Bečice u Týna, tvrz, dvůr a ves Želeč, plat z Ústrašic, Hlavatce, Velké Svinky, Vyhnanice, Všechlapy, Dudov, Třebelice, Krejchov, Podolí, Čenkov, Dobřejovice, Bečice, Libějovice s chalupou Drtinovskou a s Červeným na Cábrově, Radimovice, Zhoř, Maršov, Obora, Bezděčín a Třebiště. Panství tato, jakož vsi Malšice s podacím svaté Trojice a Lomy od panství Choustnického prodal Petr Vok smlouvou r. 1596 dne 8. října (vkl. 17. října) *Adamovi ze Šternberka* na Sedlci, JMC. radě a hejtmanu Nového města Pražského, za 119.000 k. míš.[5]) K tomu přikoupil ještě Adam (vkl. 1598 v pondělí po neděli Judica) od Jana Jiří ze Švamberka na Orlice, Jana Bartoloměje a Jiří Ernreicha bratří odtudž vrchnosť a panství nad klášterem v Bechyni se všemi ozdobami a klénoty kostelními, štěpnicí, špitálem, vrchnosť na vsi Haškově lhotě a dvorečku popl. v té vsi a mlýně pod vsí za 1000 k. míš.[6])

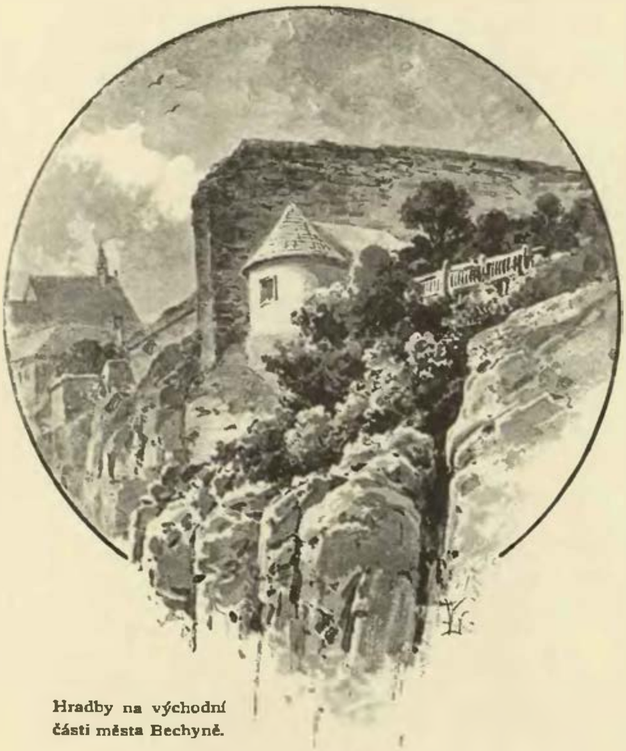
Zbytky freskových maleb z veliké síně zámku Bechyňského: Postranní stěna výklenku u okna.

Adam byl pán velice šetrný a hospodářství znalý, jenž získal Libochovice, Budyni, Lnáře, Horažďovice, mimo to pán přísně katolický, nábožný, ale při tom snášenlivý. „Byl jest horlivý milovník svaté modlitby a pobožnosti, nebo v chrámu páně Bechyňském nejináč než kleče se modlíval a při mšech svatých nábožně jest posluhoval,“ jakož očitý a hodnověrný svědek Šimon Lomnický toho potvrzuje, když na modlitbu páně Otče náš výklad činí a jemu tu knížku připisuje l. 1604 v dedikací jemu tu chválu dává.[7]) Také prý klášter a kostel poznovu vystavěl, ozdobil a bohatě nadal a kostel farní r. 1615 obnovil.[8]) Adam byl ženat od r. 1578 s Evou z Lobkovic, jež mu syny Jana Zdeňka a Jaroslava Volfa a několik dcer porodila; z těch byly při smrti otcově (r. 1623) vdány Marie Eusebie za pana Bořitu, Kateřina za Viléma z Klenového, Kunhuta Eliška za hraběte z Petynku. Po smrti první choti ženil se Adam po druhé roku 1605 dne 25. července na zámku Bechyni, pojímaje Maximilianu Hradeckou z Vysokého Colleru, jež mu syny Václava Klimenta a Frant. Matěje, pak dcery

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Břez. P. V. 74, 95, 100, 112, 127, 126, 135. Svět. p. I. 207. Studnice v oboře udělána 1592 (str. 139.). Posledním hejtmanem Rožemberským byl 1594 Jindřich z Doudleb. [3]) Archiv městský, Beckov. II. a) 369. [4]) Mezi Černišovici a Všechlapy nalézá se les *Vesce*, patřící k Černišovicům, v němž prý za starodávna tvrz stávala. Roku 1842 Černišovští dobývajíce tuto kamene k stavení silnice u Všechlap, přišli pod zemí na několik zdí, jež se na rozličné strany rozcházely, a pak našli obrubeň zasypané studně. Místo zbořeniště jest vyvýšené. Nedaleko odtud znamenati záhony, a patrno tudiž, že tu pole bývala. (Tábor IV. č. 14.) Onen Mikeš z Vesce, jenž se k r. 1450 u Paprockého čte, odjinud mohl pocházeti, ačkoliv se týž zase r. 1452 mezi služebníky Jana z Lažan uvádí. (Archiv Třeboň.) Naše registra Vesce nepřipomínají. [5]) DZ. 127, F 9. [6]) DZ. 128, H 2. [7]) Labe děje Bechyně str. 272, 273. [8]) Beckovský II. b) 392. (potřebuje kritiky). Srov. str. 394—396.

Evu, Eufrosinu a Annu porodila. Petr Vok z Rožemberka, jenž při veselí císaře zastupoval, naposled snad ve svém živobytí zámek Bechyňský spatřil.[1]) Zastávaje vysoké úřady, jako sudí dvorského (1597—1599), sudí zemského (—1603), nejv. komorníka (—1608), vynikal rovněž jako řečník a státník a stav se posléze nejvyšším purkrabí choval se ke stranám smířlivě, tak že mu r. 1618 na těle neublíženo. Po známém vyhození místodržících s oken hradu Pražského i s rodinou svou ze země ujel.

Stavové království osadili Bechyni lidem krajským, který však k její ochraně nic nepřispěl. I lid stavovský na Táboře položený nejen nechránil, anobrž lidi hubil. V únoru roku 1619 pobrali lidem z Radimovic a z Lomů šatstvo a jiné věci, což v Táboře téměř za kus chleba prodávali, jak o tom Ondřej Holušický, správce Bechyňský, stížně Táborským přednášel.[2]) Generál Bukvoj, dověděv se o ztrátě lidu Dampírovského na Moravě, „aby jí vždy ňák králi vynahraditi a aspoň nad Čechy laskominy sobě setříti mohl." přitáhl r. 1619 k Bechyni a nejen se hradu zmocnil akkordem pro nedostatek munici (13. srpna), ale i město s 15 vesnicemi okolními, ač katolickému pánu náležely, dočista vydrancovati a potom i popelem položiti rozkázal; a zatím dostav jisté zprávy, že by nejvyšší Frank táhl s 1200 mušketýrů, očekával na něho v jistém místě s 8000 lidu svého, aby ho přivítal. Ale Frank, byv časně vystříhán před těmi zálohami, uhnul se s regimentem svým k Táboru a tudy neštěstí tomu ušel. Že i císařští si lépe nevedli, nežli stavovští, sezná se z tohoto příběhu. Jakýsi praporečník, který byl s Bukvojem při dobytí Bechyně, vzal z kláštera zdejšího mešná roucha, svátost v stříbře, boží umučení stříbrné, kalichy, monstrance. S věcmi těmito potom, když Bukvoj ustoupil, z Čech přijel do Pasova, kdež nemocen jsa drahně peněz v hospodě protrávil a proto ty věci prodati chtěl. Adam ze Šternberka, který též té doby v Pasově byl, uslyšev o tom, dal se s ním v přátelské jednání dokládaje, že nesmýšlí, poněvadž jest člověk katolický, aby to, což do kláštera jeho Adama náleží a od předkův jeho, kteří v tom místě v pánu Bohu odpočívají, i od jiných vzácných pánů dáno jest, vzíti a prodávati chtěl. Dal tu odpověď, kdyby toho s hejtmanem svým byl nevzal, tehdy někdo jiný že by to byl dostal; chce-li pán 1000 tolarův a výše, co protrávil v hospodě, zaplatiti, že mu ty věci zanechá. Pán mu vzkázal zase, že není jeho obyčej, něco vlastní kupovati, nežli darem že dáti chce 500 kop. Nechtěl přijíti, a tak se rozešli. Jak to pak dopadlo, není nám známo.[3])

Hradby na východní části města Bechyně.

Po vzetí Bechyně pokoušel se o to Bukvoj, aby si cestu proklestil ku Praze a Plzni; porozuměv však, že by nebylo mu tak snadno úmysl svůj provésti, poobrátil vojsko své k Písku. Odtud se podal do Prachenska a nějaký čas tu byl, až konečně s vojskem z Čech jest odvolán. Vyslán jest tedy stavovskými generály Jan starší z Bubna, generálvachtmistr, s 500 muži jízdy a 500 pěchoty (26. září 1619) k zámku Bechyni, zda by se ho zmocniti a lid císařský z něho vyplašiti mohl; kterýžto s pomocí a radou dobrou sedláka Pavla ze vsi Obory a druhého vrátného neb holomka z téhož zámku na druhý den dostav se časem nočním skrze řeku tiše se 150 jonáky brannými a srdnatými k jednomu oknu u lázně německé a vlez skrz ně s těmi vojáky do zámku, když mu mříži v témž okně ti dva jeho vůdcové nejprve vylámali a vypáčili, zmocnil se ho rychle, že ani jediného pacholka ze svých neztratil, hejtmany dva císařské

[1]) Březan, P. V. 212. Srov. i Chlumeckého život Karla ze Žerotína str. 148, 153 a Beckov. II. b) 395—396. [2]) Archiv Táborský. [3]) Archiv Roudnický.

s několika osobami stavu panského a rytířského a při nich něco (30) vojákův zjímal, kromě co jich přes zdi zámecké vyskákalo a skrze lesy z rukou jeho vyvázlo. Vojenského hejtmana Augšperka i jeho praporečníka zajavše, oba do Prahy poslali. Dotčenému pak sedláku a holomkovi za jejich věrnost daroval 100 kop, učiniv za téhož sedláka přímluvu k direktorům, aby ho ještě hojnější odplatou obdařili a spolu s manželkou, s dětmi a statkem jeho za svobodníka vyhlásili.[1]) Roku 1620 zdržoval se v krajině okolní hrabě z Mansfeldu přemýšleje na to, zda by se Budějovic, Krumlova a co v tom kraji císařští v moci své drželi, zmocniti mohl. V Bechyni mínil se nyní uvázati Adamův nejstarší syn *Jan Zdeněk*, i ohlásil na sněmě r. 1620 dne 5. května, že místo náhrady za vyplenění mu celého statku Bechyňského od obojí strany vojákův nic jiného nevyhledává od stavův, než aby toliko při dědictví zůstaven býti mohl a za přečinění otce svého vypíjeti nemusel. Naproti tomu přimlouval se nejv. purkrabě Bohuchval Berka za to, aby byla Bechyně postoupena obyvatelům kraje Prachenského a Bechyňského, od nepřítele „zplundrovaným." Usnesli se stavové a od sebe mluviti dali, že od Bechyně upouštějí a jí Janovi k užívání přejí. Sotva asi Jan návratu otce svého dočkal; o skončení jeho nic se neví.[2])

Na podzim roku 1620 zmocnili se císařští zase Bechyně a jiných míst, a po úplném přemožení rebellie vrátil se zase Adam na statky své, uvedl sem zase Františkány a vystavěl roku 1623 podzemní kapli v kostele klášterském. Shledávaje na sobě nedostatek zdraví r. 1623, 10. února poslední své pořízení sepsal, jímž dal statek svůj synům *Františkovi Matyáši Karlovi* a *Vojtěchu Ignaciovi Eusebiovi* ještě nezletilým, nad nimiž učinil poručníky choť svou a některé pány. Třetí syn *Jaroslav Volf* měl děditi jedině panství Lnářské. Adam zemřel ještě téhož roku.[3]) Vdova jeho vedši poručnictví až do let synů svých, dlouho manžela přečkala a teprve r. 1649 dne 11. září zemřela. Poněvadž bratr mladší r. 1633 zemřel, připadl Františkovi veškerý díl jeho. Týž pán „kráče po chvalitebných šlépějích svých předkův," mnoho milostí prokázal chrámu Bechyňskému a dva oltáře ozdobné rukou Karla Škréty malované (sv. Františka a sv. Antonína) dal postaviti, také monstranci a ozdoby kněžské klášteru daroval. Choť jeho Lidmila Benigna z Říčan na větší obraz P. Marie (r. 1653) korunu obětovala.[4]) K panství svému přikoupil r. 1630 statek Ústrašický od Petra Voka Kořenského z Terešova. Když byla Praha Švédy přepadena, hrabě František jsa přihluchlý a vyděšený povykem vojákův, přistoupil k oknu svého domu v Praze a postřelen jest nebezpečně od jednoho vojáka. Zemřel dne 9. srpna a pohřbeno tělo jeho na Starém městě Pražském v kostele sv. Salvatora u jezovitův.

Zůstali po něm synové a dědicové panství *Václav Adalbert*, *Jan Norbert*, *Josef Karel* a 2 dcery, kteří jsouce ještě nezletilí, byli pod poručenstvím mateře své Ludmily Benigny, jež r. 1658 statek Planský přikoupila, jej však r. 1666 synu Janovi Norbertovi prodala. Roku 1665, 29. srpna nastoupili bratří dědictví otcovské a učinili potom 2. září porovnání s mateří svou, jíž pustili za věno její Libochovice, Budyni a Krupku s příslušenstvím.[5]) To pak vyřídivše, přikročili 15. prosince k dělení všech panství svých, při čemž obdržel Václav Zelenou horu s Vršovici a Zadním Ovencem, Jan Bechyni a Želeč a Karel Horažďovice, Sedlec a Zálužany. Jan Norbert byl na klášter zdejší velmi laskav, pročež o něm poznamenáno, že „až podnes jeho sladké jméno při dobrých lidech v požehnání zůstává a smrt jeho příliš brzká a kvapná od Bechyňských s pláčem připomínána bývá." Léta 1673 dal v kostele klášterském postaviti nákladnou a ozdobnou kapli pod tytulem Ukřižovaného pána Ježíše a bolestné matky jeho, v tom právě místě, kudy se za starodávna do chrámu vcházelo. Také postavil (r. 1674) v témž kostele modlitebnici a kazatelnici a veliký oltář. Společně s bratřími svými byl vystavěl nehrubý kostel ke cti sv. Michala na předměstí; stav se potom samostatným pánem panství podál od téhož kostelíčka, za potokem Smutným ve veselém a rozkošném háječku rozkázal postaviti ozdobnou pouštku s kaplí sv. Jana Křtitele, „kdežto své duchovní potěšení a zalíbení míval, neb jest místo od hluku světského vzdálené, k rozjímání pobožných věcí velmi příhodné a k bydlení každému, který by se chtěl docela Bohu odevzdati, pohodlné."[6])

Jan Norbert jsa c. k. komořím a radou dvorské rady, koupil dům v Praze ležící „u Holců" řečený a statek Vršovický; za to prodal Krupku a od Bechyně odděliv panství Želecké, prodal je r. 1677 dne 14. prosince knížeti Ferdinandovi z Lobkovic; některé vsi, jež se počítaly v 16. st. k Želči, zůstavil si při Bechyňsku a odprodal za to některé vsi Bechyňské. Bechyňským vyprosil u císaře Leopolda (r. 1671, 9. září) přeložení dosavadního trhu a udělení nového.[7]) Oženil se s Isabellou Magdalenou, hraběnkou z Porcie, s níž splodil syny *Jana Josefa*, *Meinrada Josefa* a dcery Marii Felicitas († před rokem 1684) a Marii Antonii († před r. 1687). Zemřel ve Vídni roku 1678, 26. měsíce září, „jehož poddaní truchlivě a upřímně oplakávali." Tělo jeho r. 1679, 14. srpna do Bechyně přivezeno a v novém sklípku pod kaplí

---

[1]) Pavla Skály historie III. 232, 299, 344. Beckovský II. b) 181. [2]) Skála IV. 82, 87, 89, 95. [3]) Srov. Beckovského II. b) 395. [4]) Labe p. 272—273, Beck. II. č. 719—720 (na místě „druhou" snad „drahou"?). [5]) DZ. 315. N. 17, 393. T. 2. Koubek, děje Libochovic 209, Miltner, Böhm. Privatmünzen 628. [6]) Labe str. 14, 55, 274, Beckov. III. č. 483—485. [7]) Archiv městský.

Krista P. a P. Marie bolestné pochováno.[1]) Poněvadž jej smrt nenadále překvapila a tudíž poslední pořízení učiniti nemohl, udělil soud zemský poručenství nad dětmi nedospělými vdově Isabelle, jež si r. 1678, 29. listopadu komorníka u desk zemských vyžádala a v Bechyni, Vršovice a 2 domy v Praze se uvázala.[2]) Paní tato běh života svého r. 1686 dokonala, a pohřbili ji vedlé manžela v dotčeném sklípku. Mezi tím byl také mladší syn a tuším obě dcery pomřely, tak že jediný Jan Josef na živu zůstával, ač let ještě nemaje, pročež soud zemský Václava Vojtěcha ze Šternberka nařídil, aby se jako poručník nejen v Bechyni, Vršovice, dům na Hradčanech, dům Platejzovský u Holců řečený, nýbrž i v jiné statky, jež zatím sirotku připadly, totiž šestý díl panství Karlšteinského, Jičín, Kumburk a Úlibice uvázal. To se stalo r. 1686 na počátku měsíce prosince.[3])

Dosáh let svých, oženil se Josef s Marií Violantou Terezií, rozenou z Preizinku, a po příkladu předkův svých klášteru zdejšímu mnohé milosti činil. Roku 1700 umínili si do Vlaské země putovati, kapli Loretanskou a v Římě svatá místa navštíviti; než po vykonané pobožnosti vracejíce se z Říma a v Bavořích nedaleko Otynku (13. června) i s tříletou dcerkou Marií Violantou na řece Innu se plavíce nenadálou náhodou se utopili, čímž Bechyňská linie slavného rodu Šternberského zahynula, poněvadž jen jediná dcera, jež doma byla zanechána, *Marie Terezie* na živě zůstala. Těla hraběnky a dcery přivezena do Bechyně a v rodinné hrobce pohřbena; tělo utopeného hraběte nebylo možno již nalézti.[4]) Zemský soud nařídil po druhé pána Zelenohorského Václava Vojtěcha, aby se jako poručník Marie Terezie ve všechna její panství uvázal; věc byla rychle vyřízena a již dne 22. června vydán mu komorník od desk zemských. Dědictví bylo bohaté, obsahujíc Bechyni, Vršovice, Smiřice, Ples, Červené Veselí, díl Karlšteina, 2 domy v Praze již dotčené, Kumburk a Úlibice s městem Jičínem.[5]) Došedši věku panenského vdala se roku 1715 Marie za hraběte *Jana Leopolda z Paaru*, čímž se Bechyně rodině této dostala a v držení jejím do té chvíle zůstává.[6])

[1]) Labe str. 64., Beck. II. c) 505. [2]) DZ. 116, C 11. [3]) DZ. 116, L 24. [4]) Labe str. 277—278, Beck. II. m) 370. [5]) DZ. 118, D 5—6. [6]) Po smrti Jana Leopolda († r. 1741) provdala se Marie v druhém loži za Jana Daniele hraběte z Gastheimu († r. 1761), zdědila po něm statek Jeřický a zemřela ve Smiřicích r. 1761 dne 29. března. Veškeré její statky připadly synu *Janovi Václavovi*, který byl po otci Zdechovice a po strýci Giudovi i Budišov zdědil, jejž však za Řečici Kardašovou vyměnil. Jsa c. k. tajným radou a komořím povýšen jest r. 1769, 5. srpna i s mužskými potomky svými vedlé práva prvorozenství do stavu knížat říšských. Prodav panství Smiřické císaři Josefovi, vymínil si krásný oltářní obraz Brandlem malovaný a dav jej do zdejšího děkanského kostela (Trajer, Dioecese Budweis str. 616), zemřel r. 1792 dne 4. července. V držení Bechyně následoval po něm syn *Václav*, jenž r. 1812 zemřel. Jelikož nejstarší syn Václav ještě za živobytí otcova ve válkách italských zahynul, následoval po něm druhý syn *Karel*, proslulý jako bojovník ve válkách tehdejších, jenž přikoupil statek Dražice a r. 1819 zemřel. Po něm následoval syn kníže *Karel*, r. 1806 narozený. Nynějším majitelem jest kníže *Karel*.

DOBRONICE HRAD.

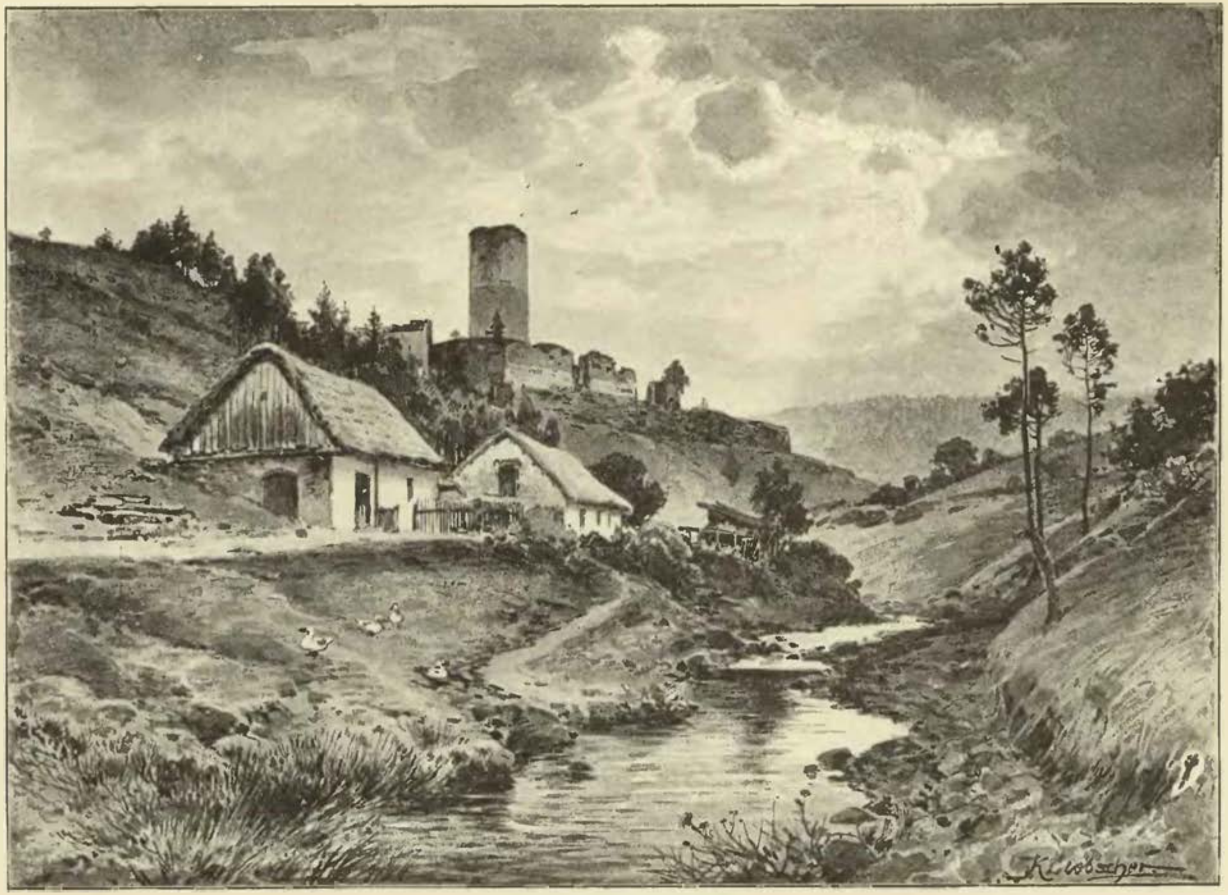
Břehy řeky Lužnice pod Táborem málo ještě jsou obecenstvu našemu známy a zřídka kdy, a to obyčejně od krajanův okolních navštěvovány bývají. Příčina toho je hlavně ta, že krajina tato, vzdálena jsouc od dráhy sprostředkující hlavně cestování, krásami svými se nemůže pochlubiti. A přece má údolí Lužnické takový půvab a drahně motivů vděčných, že mu není mnoho údolí v Čechách rovno, mísíc pitvornosť skal a zelenosť stromoví s romantikou středověkou. Tato zastoupena jest na nejdolejším toku Bechyní a Dobronicí; onano má posud zámek po pansku upravený, tato pouze již zříceniny, které rok co rok scházejí.

Údolí Lužnické při Dobronicích jest velmi krásné; na levém břehu jsou lesnaté a zelené stráně, na pravém břehu vybíhá skalnatá stráň od severu k jihu a súžujíc se v ostroh podoby jazykovité, nad mlýnem Dobronickým ve skalách se končí. Na tomto ostrohu nejvýše spatřuje se bývalý farní kostel Nanebevzetí P. M. zasvěcený, pod ním rozkládá se ves Dobronice a za ní jsou zříceniny pevného a rozsáhlého hradu Dobronického, pod nimi pak na břehu řeky skrývá se za stromovím několik chaloupek.

Příjezd ke hradu byl dvojí; buď se jelo z pláně, na níž ves leží, po rovině nebo se k němu jelo z dolní části pod hradem cestou od mlýna. Této cesty užívali obyvatelé hradu, když pro potřeby své do mlýna jeli nebo po přívoze na druhou stranu řeky se dostati chtěli. A poněvadž cesta ta blízko mlýna skaliskem vybíhajícím přetržena byla, prolámali zakladatelé hradu skály ty tak, že se nyní jako nějakou těsnou ulicí jezdívá. Oboje cesty spojují se na výšině a vedou branou na místo, kde *dvůr poplužný* stával, neb kdokoliv odkudkoliv přicházel, napřed touto prostorou, hospodářskými staveními pokrytou, projíti musel. Byl-li to nepřítel, mohli jej tu zdržeti, než se ještě k předhradí dostal. Nyní jest místo to chalupami a grunty k nim patřícími zakryto; na jednom místě ukazuje se místo kovárny.

Od *předhradí* dělil dvořiště dotčené příkop, který v dobách pozdějších na sádky obrácen byl. Část příkopu toho posud znáti lze, z jedné části jest malý rybníček, jiné prohlubené, avšak suché části říkají „na sádkách;“ než i rybníček dříve sádkami býval, neb když jej jednou čistili a bláto vybrali, přišli na dno dřívím vydlážděné. Za příkopem tímto prostíralo se předhradí zdélí 30 sáhů. Jak svědčí staré zápisy, bývaly tu v 16. stol. pivovár, konírny, chlévy, a tak to vypravuje posud podání lidu. Stavení nyní na západní straně předhradí stojící bylo pivovárem, neb když je stavíce grunty kladli, přišli na pec pivovárskou. Protější stavení z půlky jest dřevěné, z půlky se ještě z doby starého stavení zachovalo. Jest to vůbec jedna z nejstarších částí bývalého hradu, obsahujíc okno v čistém slohu gotickém. Místnosť ta asi patřila ku příbytkům úředníka a čeládky, vedlé ní pak bývaly konírny a stáje, jichž zbytky posud viděti jest. Kromě toho tu v 15. století zajisté ještě některá stavení aneb aspoň pouhé hradby byly, neb kdekoliv tu kopnou, všude přicházejí na základy.

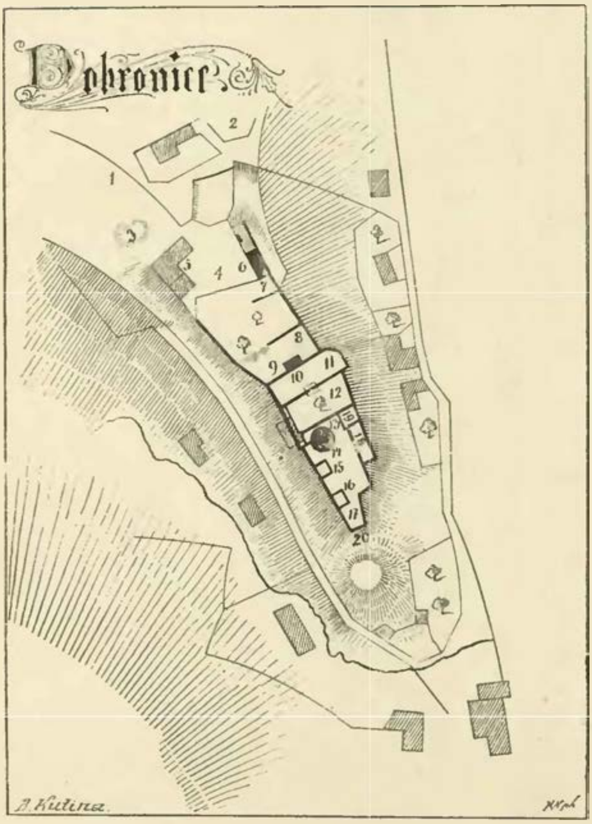
Ve starých zříceninách se obyčejně dosti volně procházeti může. Boky příkopů se sesuly, a lidé si přes ně udělali příkrou sice, ale přece schůdnou pěšinku, brány a zdi místy se rozvalily a tam, kde

Dobronice od severu.

se dříve bránilo, nynějšímu pokolení volnou cestu připravili. Ale na Dobronicích tomu není tak, buď pracně přelízáme aneb po zatáčkách obcházíme. Tak na příklad, když prázdný prostor předhradí, nyní v sad proměněný, opouštíme a ke hradu se ubíráme, sejdeme snadno do příkopu, ale do hradu se tou cestou, kudy se jindy chodívalo, nedostaneme. Musíme příkop po stráni obcházeti, potom starým sklepem se protáhnouti a teprve se octneme na hradě; podobné překážky zakoušíme hned o kousek dále, neb stojíme zase před hlubokým příkopem.

Dobronice totiž rozděleny bývaly na *přední* a *zadní zámek*. Mezi oběma jest hluboký, široký a se všech stran vysokými hradbami zavřený příkop; takový příkop býval a z větší části posud jest také mezi předhradím a předním zámkem, jen že se polovice jeho severního boku již rozvalila. Přes oba příkopy vodily mosty a končily se kousek před branami, z nichž se na mostnice spouštěl most zvoditý. Brána první povydaná do příkopu zachovala se skorem tak, jak vypadala ještě před 200 lety; jest nyní zastavena kamením, aby lidé hospodáři do sadu nelezli. Z předního zámku stojí posud vysoké zdi (z příkopu až do druhého poneboí), z nichž však rozdělení bývalé poznati nelze. Také tu jsou dva lochy, jeden totiž, kterým se do předního zámku přišlo, poněvadž jeho bývalá zadní stěna úplně rozvalena jest, a druhý, jehož vchod jest zasypán. Dílčí cedule z r. 1572 nás učí, že tu byla pivnice a loch vinný. Z ostatních místností již žádné nepoznáme. Marně se sháníme po světnici veliké břevnové v dole na řeku, ve kteréž páni sedali, po druhé světnici veliké nahoře; již nevidíme světničku na témž domě nahoře nad mostem, aniž světničku druhou, ve které se děti učívaly. Vše to zmizelo, jako i sklep veliký (klenutá světnice), komora řečená dělnice a všecky ty komory, které na předním zámku či domě bývaly.

Vysvětlení plánu: 1. Bývalý dvůr; 2. kovárna; 3. sádka; 4. předhradí; 5. pivovár; 6. stavení čelední s kaplí (?); 7. stáje; 8. druhý příkop; 9. brána; 10. přední zámek; 11. pivnice; 12. třetí příkop; 13. brána zadního zámku; 14. věž; 15. kuchyně; 16. pekárna; 17. pivnice pekařova; 18. palác; 19. sklepy; 20. zadní příkop.

Zadní zámek jest nejstarší část rozlehlého hradu Dobronického, neb jest to místo, na němž před postavením předního zámku a předhradí prostá, ač dosti rozsáhlá tvrz stála. Při postavení hradu ponecháno staré stavení tvrze, ale kromě toho ještě jiná stavení, zejména i veliká věže přidány. Do něho se dostaneme nyní jen obcházkami, ale za starých dob vedl most ku bráně sklenuté, a kromě toho se ještě z předního zámku do kuchyně za věží po zvláštním mostě a pavlačích chodívalo. Zrak badatelův nejvíce připoutá *veliká věž* na nejvyšším místě vlastního hradu postavená. Obr tento okrouhlý má hrubé zdi, jako všechny ostatní věže hradské; dvéře do něho nacházejí se v obyčejné výši, tak že se k ní chodilo ze stavení nad branou se nacházejícího po pavlači dřevěné a na kamenných krákorcích položené. Nyní se arci do ní nemůže, leč by se vlezlo až ke dveřím po vysokém řebříku, a tuť se nespatří nic více, než dole v bývalém vězení kosti a nahoře podlaha dřevěná. Máť věž pouze tři malá a úzká okénka, tuším v těch místech, kde se v hrubých zdech schody na způsob šneku točí.

Mezi věží a hradbou jest *soutka* čili ulička, původní cesta do vnitřního hradu, kterou teprve po r. 1572 přepažili. Přišel-li totiž někdo branou, nebylo mu volno jinudy jíti než touto soutkou, a byl-li to nepřítel, mohlo se naň s vrchu věže tolik kamení a střel metati, že zajisté touto soutkou jen po velikých ztrátách a škodách projíti mohl. V 16. století, kde již původní zřízení hradů mizelo, nevidělo se jim touto

soutkou choditi, a proto udělali z brány klenutý průjezd přímo do nádvoří. Z průjezdu tohoto nic nezbylo; velmi brzo i se světnicemi nad ním se nacházejícími se sesul a po hradišti rozválel.

Proti věži přes průjezd jest sklep či pokoj prostranný, klenutý, do čtyř rohů postavený, jenž stojí posud ve své úplnosti, leč že již sedadla u oken, odkudž se k Lužnici shlíželo, otlučena jsou. Nepovolaní mistři stěny této starodávné místnosti nevkusnými malbami zhyzdili, že není milo dlouho tu přebyti. Pod tímto sklepem nachází se jiný sklep, z veliké části rumem zasypaný; má dvéře a okna do příkopu, pročež se o něm dí r. 1572 takto: „sklep, jako skrze něj do příkopa chodí a zelí se v něm chovalo.“ Nad těmito sklepy bývaly světnice a komory a někde v sousedství „proti věži sklípek, v kterém jablka bývají.“

Za věží při zdi nacházela se *kuchyně* z níž pouze na severní straně kousek zdi se zbytky dvou výklenkův zbyly; ostatek jest prázdné místo drnem zarostlé. Při kuchyni bývával loch k uschovávání všelijakých potřeb kuchyňských, naproti ní někde bývala obročnice dolejší; kromě této bývaly na hradě ještě čtyři obročnice, jedna přední, druhá na zad a dvě hořejší na zadním zámku, ale kde bývaly, není již známo. Za kuchyní při hradbě jsou zbytky čtverhranného stavení, v němž se posud bílá omítka a hlavice, které klenutí držely, spatřují. Stavení to z kamene a cihel postavené nazývalo se pekárnou, neb v něm někde dole bývala pekárna; nad ní byly dvě světničky a sklípek. Někde naproti pekárně býval ještě jiný sklípek, a na opyši hradiště byla pivnice pekařova, jejížto šíje posud se spatřuje. Mezi pekárnou a kuchyní vykázáno roku 1572 místo k postavení nové kuchyně, ale jak se zdá, k tomu nepřišlo, ve zříceninách totiž nic takového se nespatřuje.

Naproti této řadě jde podlé kraje hradiště palác či dům starý, z jehož oken se ven na řeku hledělo. Některá z oken posud lze viděti, také jsou tu dva výstupky ven vysazené, z nichž jeden byl v tak zvané veliké síni hradu, kdež se společnosť jak domácích, tak i cizích k radovánkám a kvasům scházela. K tomu také ukazuje otvor ve zdi, k němuž kamna přistavena byla. Druhý výstupek obrácen jest ke mlýnu a byl snad k tomu, aby se tu výkaly z paláce vymetávaly. Ještě tu vidíme trámy, na nichž spočívaly podlahy, ale marně se ohlížíme po světnici nové, po světnici staré břevnové, v níž oves chovali, po sklepu novém velikém a sklípku, kde se koudel chovala. Jen na třech stranách zdi do hořejších pone̊bí vynikají, na čtvrté straně již tak rozvaleny jsou, že se pouze základy spatřují. A tak všechno prohledše přes rozvalené zdi opyše sestupujeme do příkopu, který opyš od blízkého skaliska dělil, a opouštíme horu s trpkým pocitem, takovým totiž, že malebné tyto trosky ještě na konci předešlého století pod střechou bývaly. Staly se právě v té době, která si ráda na osvícenou hrála, lomem kamenným.

Jak již řečeno, stávala původně na místě malebného hradu Dobronického tvrz neveliká, sídlo vladyk z Dobronic, kteří jsouce stejného rodu s vladykami z Malovic a z Kraselova, půl koně na štítě nosili. První nám známý předek z této pošlosti, *Diviš z Dobronic*, připomíná se poprvé r. 1322 a r. 1330 prodal některé dědiny Petrovi z Rožemberka.[1]) Syny jeho snad byli bratří *Vlček* a *Matěj z Dobronic*. Onen jsa ve službách pánů z Rožemberka, vyskytuje se nejednou v jejich zápisech, jsa buď za ně rukojmí anebo svědče v jich listech; za to se mu odměňovali rozličnými milostmi, jako ku př. tím, že mu Petr vyprosil u papeže (r. 1359) odpuštění všech hříchův. V letech 1344—1359 vykonával s bratrem svým právo podací při kostele Dobronickém, který té doby byl farním, a naposled se připomíná r. 1369.[2]) Bratr jeho Matěj byl tuším také ve službách Rožemberských, ale nepřipomíná se často. Zemřel roku 1369 dne 13. října, zůstaviv vdovu Zdeňku a několik dětí.[3]) Tato učinila r. 1373 s nejstarším svým synem *Divišem* smlouvu o hospodářství na jejich statcích; vstoupivše na spolek tak, aby jeden po druhém dědil, smluvili se tak, že Zdeňka povede hospodářství a bude statek bez ublížení lesům spravovati. Smlouva učiněna byla v městě Krumlově, kdež se bezpochyby Diviš pro službu svou zdržoval. Podlé zvyku tehdejšího sloužíval Diviš pánům a sousedům přátelským způsobem a proto nejednou se připomíná jako svědek. Roku 1390 jmenuje se s panem Oldřichem z Hradce mezi mnohými vladykami, jimž papež Bonifacius jisté odpustky udělil.[4]) Roku 1306 přijat jest on a Vojtěch z Kraselova od bratří ze Žimuntic na spolek, tak aby Žimuntice po vymření řečených vladyk (kteří byli také erbu koně) na Kraselovské a Dobronické spadly, což se také potom stalo. Neb když roku 1412 Držkraj ze Žimuntic, poslední toho rodu, zemřel, uvázali se oba společníci v Žimuntice a Kněžeklady.[5]) Kromě Diviše připomínají se roku 1407 jako patronové kostela zdejšího *Mikuláš*, *Petr* a *Jan z Dobronic*, z nichž některý byl mu bezpochyby bratrem, ale žádný z nich i Diviš, dětí neměli. O Petrovi víme kromě toho jen tolik, že byl panu Oldřichovi z Rožemberka peníze

[1]) Reg. III. 415. Březan. seznam listův Třeboňských. Název Dobronic, které stávaly před založením tvrze, ukazuje na vladyku Dobroně. Roku 1222 se připomíná Jan, syn Dobroňův. Ostatně srovnej k tomu a následujícímu spis P. Jos. Hejny, paměti statku Opořanského. V Táboře r. 1885. [2]) Lib. conf. archiv Třeboňský a fary Krumlovské, Urkdb. d. L. ob. d. E. VII 30, Notizenblatt 1852 S. 353. [3]) MS. bibl. Prag. XIV. B. 15. Zdinka zemřela r. 1390 dne 25. listopadu. [4]) Arch. Třeboň. [5]) DD 15. f. 913, rel. tab. I 562.

dlužen, o Janovi pak, že měl r. 1406 tuhou při s Vácslavem, farářem Bechyňským. [1]) Diviše čteme naposled r. 1417, [2]) ale mnohem dříve již byl učinil pořízení o svém statku. Asi r. 1412 neb r. 1413 zapsal vše svoje zboží v Dobronicích, zejména čtvrtinu tvrze a vesnice svoje *Vojtěchovi*, *Janovi* a *Lipoltovi* z *Kraselova* bratřím vlastním takovým způsobem, aby vyplatili Petrovi a Mikuláši z Dobronic jisté peníze. Jakožto nábožný a dobromyslný muž nařídil jim, aby zjednali v Dobronicích kněze střídníka a chudým potřebným vydávali jeden každý až do své smrti věrdunk či 25 grošův. [3])

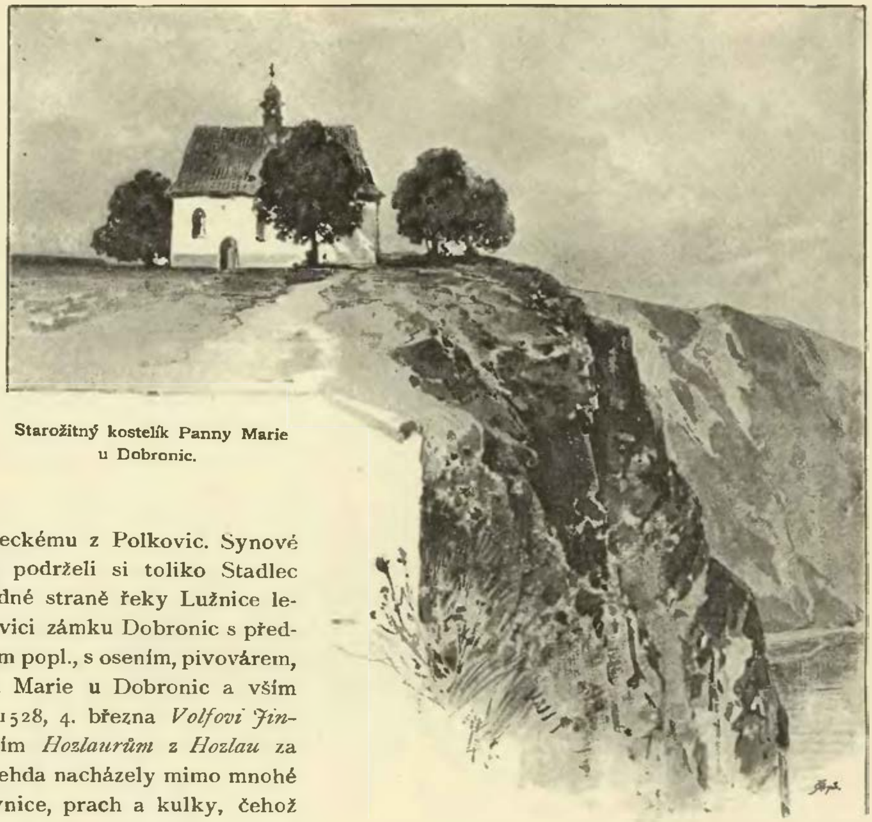
Při počátku bouří husitských nebylo již žádného vladyky z rodu Dobronického, a zboží samo připadlo na *Lipolta* z *Kraselova*, pročež se týž ještě r. 1415 ze Žimuntic, ale roku 1418 již z Dobronic nazýval. [4]) Po roce tomto zpráv žádných o Lipoltovi nemáme, a jakkoliv nám zprávy o Dobronicích dosti hojně plynou, přece o osudech tvrze za doby husitské nic nevíme. Jen to tušiti můžeme, poněvadž Lipolt roku 1415 list stížný ke sboru Kostnickému poslaný spečetil, že se Dobronice v rukou strany pod obojí nacházely. „Od svého náměstka z Kraselova“ (neznáme tedy, od kterého, jestli Jana r. 1425—1437 neb Vojtěcha) převzal Dobronice *Jan mladší* z *Malovic*, také erbu koně; ten prodal r. 1443 dne 10. prosince „tvrz svou Dobronice s poplužím, podacím, rybníky, lesy za řekou s lesem slove Borečný, ves celou“ kromě což bylo záduší, řeku pod tvrzí, mlýn s rybářem, potok, jenžto teče mimo tvrz, plat v Třemešné, lán v Makově, ves celou Staré sedlo, louku mezi Stadlcem a Starým Sedlem a lány v Ratajích *Rynartovi od Dubu* za 460 kop gr. [5]) Nový pán dosadil na Dobronice purkrabí Vikarta z Údimě (r. 1444). [6]) Nástupce jeho *Jan* seděl na Dobronicích u Chýnova, a proto neříkali mu jinak, než Dobronička. Ačkoliv byl r. 1448 purkrabí Rynartovým, ručil za pana Oldřicha z Rožemberka. V nekonečných půtkách za dob tehdejších zjímal Dobronička také některé lidi z panství Bechyňského, pročež jej Jan z Lažan na Bechyni r. 1450 (8. března) o jich propuštění žádal, a když páni z Rožemberka r. 1452 císaři Fridrichovi válku opověděli, přidal se k nim také Dobronička. [7]) Nástupcem jeho stal se Prokop ze Soběšína, za něhož se držitelé Dobronic měnili; neb Rynart všed v držení zboží Bernartického prodal r. 1455, 24. července tvrz Dobronice s příslušenstvím pod pečetmi svou purkrabí Prokopa a jiných dobrých lidí panu *Oldřichovi z Rožemberka*. [8]) Když Rynart prodané zboží dlouho ve dsky nekladl, byl v tom od pána napomenut, a v září t. r. poslán jest do Prahy Rožemberský úředník Jan Rous z Čemin, aby přijal vklad Dobronic a Maškovce, také nedávno koupeného.

Od těch dob počínají znamenité změny na zdejší tvrzi; snad ji již Rynart rozšířil a v hrad přeměňoval, jisto však jest, že od dob Rožemberských stará tvrz tvářnosť svou úplně ztrácela a v tvrdý hrad přetvořena byla. Stalo se to asi tak, že ke starému stavení přidáno jest nové, s ním jen mostem spojené, čímž se utvořila v hradě „zadní“ a „přední“ čásť, a že to vše objato jest novými a dobrými hradbami. Za doby Hozlaurův stavby ty již byly dokončeny, kdy však byly provedeny, o tom se nezachovalo podrobných zpráv. Zdali se také pomýšlelo učiniti Dobronice sídlem starodávného panství Přiběnického, v němž tehda úřady zanikaly, není nám známo, poněvadž se nám za těch 4 let, co patřily Dobronice pánům Krumlovským, jen chatrné zprávy zachovaly. Purkrabí tu byl r. 1457—1459 Jan z Petrovic, jenž jsa osvědčeným a věrným služebníkem pánů, k nejdůležitějším smlouvám rodinným té doby pečeť svou přitiskl. Jan mu zastavil r. 1457 v 90 kopách platy v Hodušíně. [9]) Roku 1459 zastavoval Jan platy na Přiběnicku v míře hojnější, zároveň prodal k uhrazení velikých závad a dluhův, kteréž rod od 30 let tížily (r. 1459 dne 23. dubna), panství Dobronické *Vítovi ze Rzavého*, purkrabí na Choustnice, za 2019 kop 26 gr. 5 den., totiž tvrz Dobronice i ves celou s platy, robotami, kury, „vozbami, jež mají voziti obilí, což po dvorské dědině jest, a seno z luk, a podsedci seno suší, konopě trhají, řepu ryjí a na lov zaječí chodí každý v roce 3 dni,“ v Ratajích c. t. m., Staré sedlo ves celou, člověka jednoho z Makova, plat na Třemešné s lesy, Křídu, Stadlce, Slavňovice, Dobřejovice vsi celé s 6 mlýny, rybníky atd. [10])

Víta, jenž úřad Choustnický od r. 1457 spravoval, uchýlil se potom na hrad Dobronice, kterýž učinil prvním sídlem rodu svého a zde svá stará léta trávil. Zemřel r. 1469 před svatým Jiří. [11]) V držení panství Dobronického následovali Vítovi synové *Víta* a *Jindřich ze Rzavého*; tento opanoval statek Želečský, který r. 1507 prodal, potom seděl až do r. 1512 na Vyhnanicích. Bratr jeho Víta, asi od r. 1482 starší řečený, koupil roku 1476 od pana Voka z Rožemberka lesy Lipník a Skalici blíže Zběšic (posud k Přiběnicku náležité) a vyskytuje se potom až do konce tohoto století v různých zápisech okolní šlechty. Naposled se o něm dovídáme, že koupil r. 1495, 12. října vsi Slapy a Dražičky (Přiběnické vsi) od pana Petra Rožemberka a je k panství Dobronickému připojil. [12]) Bratří *Jan* a *Ondřej Vítové ze Rzavého*, kteří

[1]) Poslední pořízení Oldřichovo r. 1390, acta judic. 1406—1407. [2]) DD. 4 str. 89—90. [3]) Arch. Třeboň. Pokud víme, je toto nejstarší kšaft v českém jazyce. [4]) Lib. conf. VII. K 4. Lipolt držel snad Dobronice již roku 1415; tehda měl jeden hlas podací v Ratajích, kdež patřily lány k Dobronicům (lib. conf. VII. E 19). [5]) Arch. Třeboň. [6]) Arch Třeboň. U Světeckého (I. 206.) připomíná se současně Lipolt ze Rzavého jako purkrabě. Jan Dobronička z Dobronic současný nazýval se tak po Dobronicích u Chýnova. [7]) Arch. č. III. 538, arch. Třeboň. [8]) Arch. Třeboň. [9]) Archiv Třeboň. [10]) Liber obligat. I. 98. (Archiv Třeboňský.) [11]) Březanův vývod Vítův. [12]) Archiv Třeboňský.

se potom v držení Dobronic vyskytují, byli, tuším, synové jeho. Oba se rozdělili, tak že každý dostal polovici hradu a panství za svůj díl; co mimo to každý ve vesnicích na svůj díl držel, není nám známo.

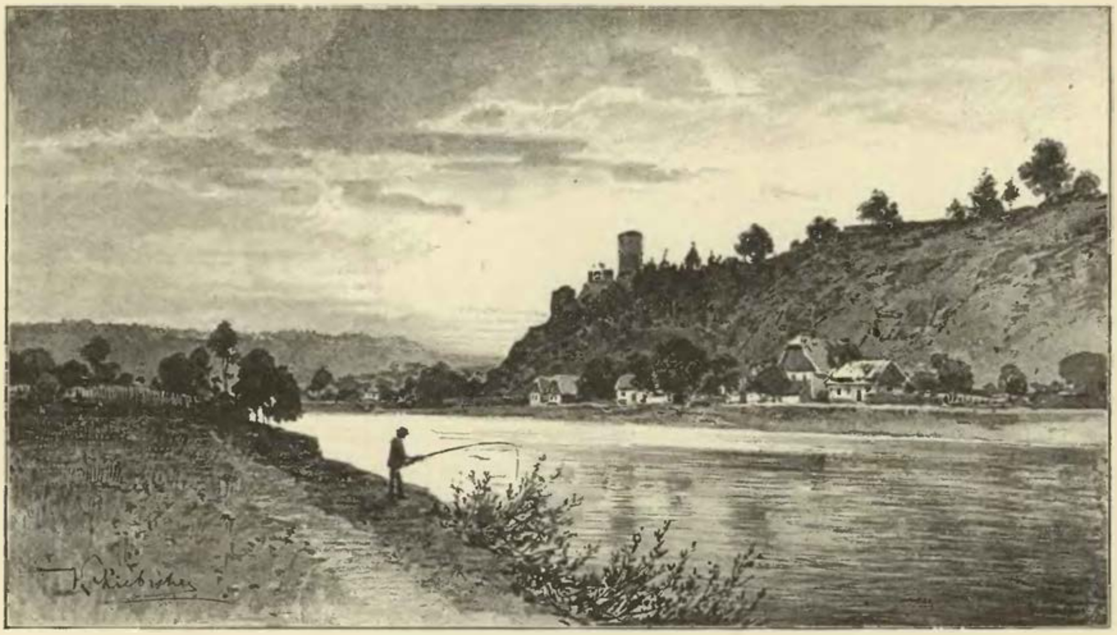
Starožitný kostelík Panny Marie u Dobronic.

Jan se vyskytuje poprvé r. 1505, maje tehda vypraviti 3 pěší lidi své k vojně Loketské;[1]) naposled se uvodí r. 1519.[2]) Panství Dobronické ztenčil o ves Dražičky, kterou prodal Janovi Zářeckému z Polkovic. Synové jeho *Jiřík* a *Víta mladší* podrželi si toliko Stadlec s jinými vesnicemi na jedné straně řeky Lužnice ležícími, ostatek, totiž polovici zámku Dobronic s předhradím, marštalemi, dvorem popl., s osením, pivovárem, sladovnou, kostelíkem P. Marie u Dobronic a vším příslušenstvím prodali r. 1528, 4. března *Volfovi Jindřichovi* a *Jiříkovi* bratřím *Hozlaurům z Hozlau* za 800 kop gr. Na zámku se tehda nacházely mimo mnohé svrchky tarasnice, hákovnice, prach a kulky, čehož měli řečení bratří polovici.[3]) Druhou polovici držel zatím napřed Ondřej, bratr Janův, o němž nám skorem nic známo není, kromě to, že byl úředníkem u pana Jindřicha ze Švamberka. Léta 1514 zavražděn jest v Táboře z neznámých nám příčin, bezpochyby dav příčinu k nějaké šarvátce.[4]) Po něm nastoupila na Dobronicích vláda poručnická, a to nám snad vysvětluje, proč se r. 1525 *Václav Tučap z Tučap* seděním na Dobronicích nazývá.[5]) Ondřejův syn Ondřej pohnal obec Táborskou do většího soudu zemského, „že sou — otce vlastního nadepsaného Ondřeje zmordovali, pod řádem a právem v městě kr. Mti. a tohoto království;“[6]) mezi tím prodal Ondřej r. 1527, 4. října polovici svou zámku Dobronic Volfovi a Jindřichovi bratřím z Hozlau za 2700 k. g. č.[7])

Asi až do roku 1543 spravoval Volf panství Dobronické a přijal obnovení prodejův a vkladů nejen od Víty mladšího, nýbrž i Mikuláše Kunce z Norbu, nápadníka n. Ondřejova. Ale maje sám statek Bzí a přikoupené Ústrašice pustil Dobronice bratru svému *Jindřichovi* a spokojil se penězi, jež mu tento za díl vyplatil.[8]) Tento přikoupil r. 1551 Nové dvory, Olší a Oltyni od panství Bechyňského a splodil s chotí svou Markétou z Raicenšteina pět synův a tři dcery, z nichž se vdala jedna za pana Oldřicha Bechyni z Lažan na Podboři a dvě při smrti otcově ještě v panenství zůstávaly. Cítě na sobě neduh nezdraví, odkázal roku 1560 dne 20. ledna statek svůj všechen synům tak, aby se spravovali radou paní Markéty a pana Oldřicha „syna mého.“[9]) Zemřel ještě téhož roku, a mrtvé tělo pochováno v klášteře Bechyňském.[10])

Synové zemřelého *Jan*, *Kryštof*, *Jetřich Adam* a *Jiřík* přikročili teprve r. 1572 dne 5. listopadu k dělení pozůstalosti otcovské, při čemž Jan jako bratr nejstarší celé panství na 5 dílů rozdělil a díly bratřím svým k rozebrání položil. Když si z nich každý svou dílčí ceduli vytáhl, dostal Jetřich vsi Nové dvory a Olší s jistou náhradou v penězích, poněvadž díl tento skrovně dopadl, Adam obdržel, tuším, jisté dědiny, vsi Slapy a Voltyni s jistou náhradou, Jiřík si vzal dvorec pustý v Srlíně, vsi Slavňovice, Srlín. ves zástavní Bojenice a jistou náhradu. Ostatním dvěma bratřím se dostaly každému po jedné polovici

[1]) Archiv č. VI. 320. [2]) Archiv Třeboňský. [3]) DZ. 43, D 30. Obnoveno r. 1543, 22. máje Vítou samým. (DZ. 4, H 26.) Již 27. července t. r. psal se Volf sed. na Dobronicích (archiv Třeboňský). [4]) Březanova genealogie Vítův. [5]) Archiv Třeboňský. [6]) Rel. tab. I. 248 [7]) DZ. 7, A 11. [8]) DZ. 4, H 27. [9]) DZ. 13, K 13. [10]) Lumír r. 1853 str. 761.

Dobronice od východu.

hradu, kromě toho jisté marštale před zámkem, s jistými chlévy, polovice dvoru, jisté dědiny a polovice vsí Rataj, Starého sedla, Zběšic a Dobronic. Ve společnosti na zámku zůstaly „plac od vrat až k příkopu a mostu do zámku a zavření to od předhradí též do zámku i mosty do předního a zadního zámku, plac v dolním zámku, pivovár, sladovna, vody vedení;“ mimo to na zámku všechny pavlače, schody a chodby všelijaké, po nichž se do obojích pokojů chodilo, ve společnosti oběma bratřím se zůstavily, „aby jimi bez překážky jeden druhému, každý k svým pokojům i jich čeládka choditi mohla.“ A poněvadž díly na zámku lepší byly, uvolili se držitelé obou polovic, že dají ostatním bratřím přiměřenou náhradu. [1])

Jan Hozlaur, držitel jedné polovice hradu, přikoupil r. 1576 od Kryštofa ze Švamberka na Orlíce 4 člověky a mlynáře v Srlíně za 500 kop. [2]) Nastoupiv díl svůj počal také vařiti v pivovaře, vzav k tomu Blažka sládka, poddaného pana Víty ze Rzavého na Stálci, jenž prý mu v letech 1573—1575 „nevěrně a zlodějsky ve svém řemesle“ sloužil, neb když kterého času pivo vařil, tehda sobě dolívky dva věrtele, nemaje než jeden míti, nechával a k tomu ještě z várky mimo dolívky často po jednom věrteli piva vypíjel, též pivo bílé za pivo řídké do vsi vystavoval. A poněvadž pánu podlé register, jakž se zapisovala pšenice, po 2 léta na počtu zůstal, pro „takové neslušné a nenáležité na služebníka příčiny“ Jan pro sládka poslal, ale jak ten do hradu vešel, zavřeli po něm dvéře, s oštípy stáli u dveří a Jan osadiv soud sládkovi, vzal k sobě rady, koho mu se zdálo, před nimiž Blažej počet činiti měl. Zhurta pak na něho začal: „Lotře zloději, kradls mi, dám tě oběsiti,“ a metal mu rejstra pod nohy. Potom poručil jej do věže na hradě Dobronicích vsaditi, kde jej 7 dní držel a nic jiného než 4 pecníky dvorského chleba k jídlu mu dával. V takové úzkosti postaven jsa, poslal sládek na Stadlec k panu Vítovi, aby se za něho u p. Hozlaura přimlouval; ale že na Hozlaurovi ničeho vyžádati a vyprositi nemohl, myslil na to, jak by z vězení ušel, což se mu také r. 1575 na den sv. Matouše podařilo. Utekl do Rakous a odtud od svého pána přinesl písemné vysvědčení o poctivosti, s kterým na Stadlec přišel a k panu Vítovi za poddaného se dal. Pro tu věc předstoupil Jan r. 1576 před právo města Tábora, vině dotčeného Blažka ze zlodějství. Z průvodů však při vedení té pře se shledalo, že nebyla vina jen při sládkovi; neb kdykoliv někdo k Hozlaurovi přišel, kázal mu jíti do sladovny, aby mu dal Blažek píti, ano někdy čeládka i bratří Janovi až do půlnoci ve spilce sedali a pili, jindy ze sladovny stříleli aneb v ní hráli o korbel piva, kdo jej má vypiti, a tak arci při takovém hospodaření piva ubývalo bez napsání a počítání, a co zásoby zbylo, s rejstry se nesrovnalo. Svědkové před právem Táborským, jsouce buď z přízně Janovy nebo ve službě jeho, svědčili proti sládkovi, ale pan Víta také průvody a svědky Hozlaura zvracoval. Právo Táborské neuznalo

[1]) DZ. 66, G 15—H 13. [2]) DZ. 20, A 32 (vkl. 1578) a arch. Třeboň.

svědomí příbuzných Janových za pravé a nepoznávali, by také dokonalý počet mezi sládkem a pánem pořádně zavřen byl, poněvadž ani vrubův ani register k této při složeno nebylo, také se neprokázalo, že by sládek mimo dvůr pána svého straniti a krásti měl. Z těch a jiných příčin dáno mu bylo r. 1577 dne 4. února za právo. Odtud si vysvětliti můžeme, proč mluvil Jan (r. 1577) o Vítovi, že jest lhář a pes starý proti jeho šedinám a letům starým.[1]) Divným řízením osudu Jan po 9 letech zabit, neb když r. 1586 dne 1. února přes nový most u Dobronic se ubíral, dřevo veliké, podval, naň upadlo, od kteréhož úrazu umřel v 6 hodin na noc.[2]) Dne 4. února pochováno mrtvé tělo na Bechyni v klášteře, kde posud náhrobek mramorový ostatky Janovy kryje.

Když Jan umřel, pořízení o statku neučiniv a také dětí nezůstaviv, byli již jen tři bratří živi, Kryštof, Jetřich a Jiřík, neb Adam bezpochyby záhy zemřel, poněvadž se více po r. 1572 nepřipomíná; Kryštof odtud držel oba díly, Dobronický i Oltynský.[3]) Podlé zřízení zemského připadl řečeným třem bratřím statek Janův a zase zdělány 3 dílčí cedule. Díl Jetřichův jest nám dobře znám, dostal vedlé třetí cedule zámku Dobronic čtvrť s jistými pokoji zejména vyčtenými, půl pivováru a ovčína, chlívy, lesy za řekou všechny, kus lesa neb chrastin u Rataj pod Borečným slove Hrádek, díl mostu a mýta z něho s řekou, půl rybníka Jamského a 3 chalupy ve vsi. Kryštofovi se dostala druhá čtvrtina zámku, Jiříkovi pak bezpochyby to, co Jan v Srlíně měl, a nějaké dědiny a lesy. Měl tedy Jetřich jednu čtvrtinu a Kryštof tři čtvrtiny zámku.

Kryštof Hozlaur hospodařil lépe než bratr jeho Jan, také mu štěstí více přálo; r. 1573 koupil dům v Táboře od Lidmily, choti Jana Bahenského z Lukova, ale prodal jej zase. Po bratru Janovi zdědil čtvrť zámku, r. 1594 koupil ves Rataje od Petra Bechyně z Lažan,[4]) když pak bratr jeho Jiřík Srlínský ke smrti pracoval, odkázal Kryštofovi statek svůj. Z toho vznikla mezi tímto a bratrem jeho Jetřichem, jenž nic nedědil, mnohá nedorozumění, tak že se na cti nařkli a slovy hanlivými si spílali. Teprve když již nevole nejvyššího stupně dosáhla, smluveni jsou oba r. 1599 dne 12. ledna skrze přátely své; Kryštof bratru svému vyplatil 1800 kop míš., začež mu on nejen čtvrtinu svou hradu Dobronic odevzdal, nýbrž i všech nároků na poslední pořízení Jiříkovo se odřekl.[5]) Tak tedy mimo zboží Olešské spojeny byly zase všecky ty dědiny, kteréž někdy Jindřich († r. 1560) k Dobronicům držel. Kryštof toho také dobře potřeboval, neb měl 6 synův a 3 dcery, Kateřinu, Alínu Justinu a Alžbětu. Nejstarší syn *Adam starší*, od r. 1612 pán na Hradišti nad Vltavou, „z vůle boží a jistou radou" oženil se s Eliškou Razickou ze Vchynic a toho ve vší šetrnosti u otce vyhledával, aby jej dílem oddělil; dostal potom vedlé smlouvy roku 1615, 2. ledna s otcem, bratřími a sestrami učiněné 10.000 kop míš.[6]) Druhý bratr Jindřich starší držel tehda již Brandlín, třetí Jan Jiří hospodařil na Oltyni, ostatní při otci zůstávali. Příštího roku Kryštof (od r. 1596 nejstarší řečený) cítě na sobě slabosť pro vysoké stáří své, napsal poslední své pořízení (r. 1616 v úterý po narození P. Marie), jímž odkázav statek svůj synům, je zavázal, aby neopustili mateře Voršily z Fictum a radou její se spravovali.[7]) Když pak r. 1618 na jaře zemřel, přikročili synové ihned (t. r. 28. května) k rozdělení panství; i dostal Jindřich starší ves Rataje, Jan Jiří zámek Dobronice se dvorem a vsí, Vilém starší ves Slapy, Jaroslav statek Srlínský a Bohuslav Nester, bratr nejmladší, sídlo Oltyni se dvorem a vsí.[8]) Poměry ty jen velmi krátce potrvaly; po udušení povstání Českého přikročeno též přísně ke bratřím Hozlaurům, kteříž všichni povstání byli podporovali. Bohuslav táhl r. 1619 s mnohými jinými povstalci do markrabství Moravského a do Rakous a na svůj náklad vlastní po 10 neděl válečně se potřebovati dal. V této výpravě dostal se v zajetí císařských a byl v něm držán přes půl léta, ačkoliv se bratří jeho dosti přičiňovali, aby byl propuštěn. Ale věc ta, tuším, byla pro něj štěstím. Vina jeho byla uznána za menší, poněvadž zůstával v zajetí, také dokazoval potom před soudem, že jenom těžkými pohrůžkami k tomu tažení byl přiveden, a konečně, jak se zdá, záhy ke katolickému náboženství přestoupil. Z těch příčin přijat jest na milosť a zůstaven při svém jmění. Bratří Jindřich a Jan Jiří byli mezi tím umřeli, ale dědicové jich r. 1622 odsouzeni jsou třetiny statku svého; týž nález vynesen nad Vilémem a Jaroslavem. Zdá se, že neměli Jan Jiří a Jaroslav dětí, a že tudíž statek jich na Bohuslava připadnouti měl, a poněvadž on podlé nálezu peníze za dvě třetiny prodaného statku z komory královské obdržeti měl, bylo proň výhodnější raději zabavenou třetinu přidati a statky koupiti. Roku 1623, 26. srpna koupil Dobronice s vesnicemi za 5192 kop míš., v týž čas také statek Srlínský za 3548 kop míš. a též polovici vsi Zběšic, jež byla strýci jeho Oldřichovi z Hozlau vzata, za 959 kop.[9])

[1]) Časop. Otavan ročník II. č. 1—2, reg. 22, F. k. s. B 17. [2]) Březanův Vilém str. 266. [3]) Ještě r. 1573 se píše Kryštof sed. na Dobronicích, ale již r. 1576 na Voltynich. (Kniha trh. Táborská r. 1561 J 16, K 9.) [4]) DZ. 169, L 11. [5]) DZ. 173, J 6—7 Jiří zemřel r. 1598. [6]) DZ. 189, B 4 a DZm. 49, H 22. [7]) DZ. 139, G 13. Vloženo ve dsky r. 1618, 29. května. Voršila pohřbena v kostele Ratajském, kdež viděti dosud náhrobek její, ale rok úmrtí (1615) nesrovnává se nám se dskami zemskými. [8]) DZ. 292, J 6—12, 139, G 19. Z bratří těch měl Vilém povahu násilnickou a loupežnickou. [9]) Bílek, děje konf., arch. Roudnický.

Vydání za statky řečené přesahovala síly Hozlaurovy, a při těch nepokojných dobách válečných jen s největší obtížností peníze trhové a dluhy své platiti mohl. Nedoplatek vzrostl i s úroky za několik let na 5101 kop 22 gr. 6 peněz míš. Bohuslav Nester odprodal sice r. 1635, 3. března tvrz Oltyni a ves Slavňovice Janovi Kryštofovi Nejchyngárovi z Obernejchynku (jehož buď dceru buď sestru Johannu Kateřinu Bohuslav za manželku měl) za 7800 kop míš., ale tím si přece nepomohl. Již před tím byl císař řečený nedoplatek postoupil Ferdinandovi Pruggerovi na srážku peněz, jež mu byl dlužen za řízení věcí poštovních, také byl hned Hozlaur napomenut, aby Pruggerovi zaplatil, že se to však nestalo, poručila král. komora r. 1635, 28. prosince, aby byly statky Hozlaurovi vzaty. Zpráva o tom došla na Dobronice asi o novém roce 1636 a dojala Bohuslava tak, že upadl v nemoc; dne 13. ledna napsal své poslední pořízení [1]) a v měsíci potom zemřel. Bylot to asi ten čas, když se osoby od královské komory nařízené v Dobronické panství uvázaly. Královská komora odevzdala nyní Dobronice s dvěma zámky, novým a starým, při sobě ležícími, statek Srlínský, vsi Dobronice, Staré Sedlo, Zběšice řečenému *Ferdinandovi Pruggerovi* z *Grienburka*, JMC. radě a nejv. poštmistrovi v kr. Č., za summu trhovou 15.600 kop míš. a vloženy mu ve dsky skrze místodržící královské r. 1636 dne 25. června.[2]) Po majetníku tomto, jenžto až do své smrti v držení statku Dobronického zůstával, zdědila statek ten dcera *Anna Jakoba*, provdaná za *Jana Oldřicha* z *Klebelsberka*; ta pak prodala r. 1691, 1. prosince statek Dobronice s vesnicemi, Starým Sedlem, Srlínem a Zběšici P. *Václavovi Sattenwolfovi*, tovaryšstva Ježíšova u sv. Klimenta kolleje rektoru, za 37.000 fl. rh. a 300 fl. klíčného.[3]) Prodejem tímto dovršili jezovité utvoření velikého panství, jež se později Opařanským[4]) nazývalo. Od r. 1624 měli jezovité ve zdejší krajině panství Bernartické, ze čtyř v letech 1606—1624 skoupených statkův utvořené, k tomu se dostal r. 1669 statek Opařanský a Podbořský, konečně pak r. 1691 Dobronice. Z kolika těchto sídel, jež jezovitům patřila, přece zámek Dobronický byl nejprostrannější, pročež jej jezovité residencí svou učinili; chovanci jich prý zde prázdniny trávili. Roku 1727 vystavěli jezovité v Opařanech krásný zámek o dvou patrech, který se stal residencí panství nyní Opařanským nazvaného, Dobronický zámek z té příčiny opuštěn jest a zůstaven zhoubnému zubu času, jenž na stavení nemilosrdně hlodal. Když byl řád roku 1773 zdvižen, uvázala se v Dobronice dvorská komora k dobrému českého fondu studijního, a tu Dobronice na dobro spoustě zůstaveny. Jakýsi vrchní, jménem Halwinger, prý r. 1790 střechy smetati, dříví prodávati dal; kromě toho, působením jeho, vylamovány tesné kameny z rohův a předělávány na mezníky a konečně i zdivo jako kámen stavební prodáváno. Věž okrouhlá byla sice již před tím beze střechy, ale měla nejvýše ochoz, k níž se chodilo po schodech dřevěných. Z blízkého stavení šlo se do vchodu věže po dřevěném mostku a odtud na dotčené schody. Později se usadil ve zříceninách nějaký sanytrník, ty schody a jiné dříví kus po kuse strhoval a spaloval. Až do dob Paarovských tu každý kámen lámal, jak chtěl.[5]) Roku 1825 prodány Opařany a Bernartice veřejnou dražbou *Karlovi* knížeti z *Paaru*. Od těch dob sdílely statky tyto držitele své s panstvím Bechyňským.

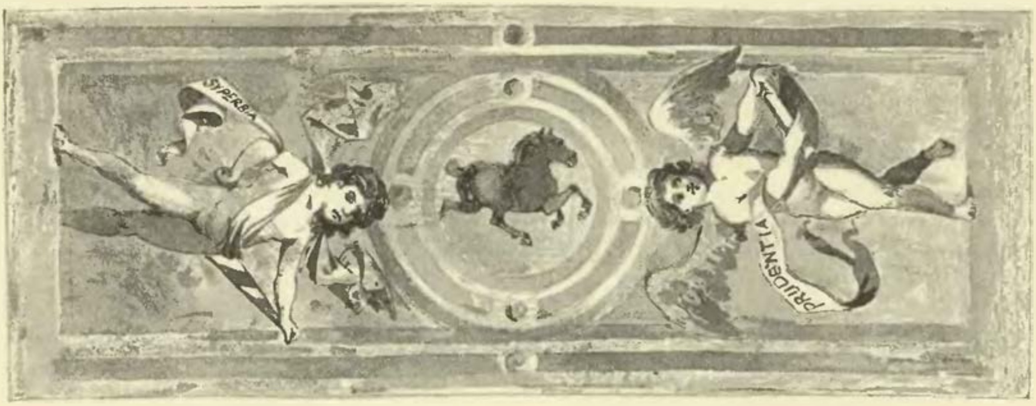
Nemůžeme končiti děje Dobronic jinak, než poukázáním na to, že v ten čas, kdy bohatýrská jeho spůsoba zanikala, i rod Hozlaurův klesal do chudoby. Nejvíce o tom svědčí dojemný dopis[6]) níže uvedený, který je psán Matesovi Gotfrydovi Rutovi z Rutenšteina, hejtmanu všech panství Slavatovských:

Urozený pane a patrone ke mně milostivě laskavý, na pánu Bohu V. Mti. vinšuji i s nejmilejší paní manželkou i s celým šlechetným rodem předně zdraví a mnoho štěstí a svatý božský požehnání, při tom radostný a veselý Alleluja upřímně přeji a žádám. Při tom můj laskavý pane schvalně tohoto posla k němu posílám, a to z veliký mý nouze a slepoty to činím, ležíc jako lazar na lůžku nemocna, bídnější jsouc nežli žebrák, který dům od domu chodí a u kostela stojí, a já toho učinit nesmím pro svůj vzáctný rod, přátel blízkých bohatých nemám žádných a který mi prve dobře dělali, ty již pomřeli, Jeho Mti. panu hraběti jsem psala a jako k mýmu laskavýmu panu otci a patronu sem se utíkala, aby mne taky neráčil opouštěti almužnou svatou, jako paní mateř nebožka dobré paměti mne neopouštěla a mně mnoho dobrého činila, neb sem navržení od jedné vzáctné paní měla, že by mně ňáký odkaz almužny

[1]) DZ. 145, E 23. [2]) Tamže E 23. [3]) DZ. 401, K 24.

[4]) V *Opařanech* povstal zámeček teprve v čas války třicetileté; ve starších dobách patřívala ves vždy k nějakému většímu zboží. Větší část její patřila od dávných dob k panství Týnskému arcibiskupův Pražských, několik dvorů kmecích však k panství Přiběnickému (1430—1459). Když císař Zikmund Hradiště hory Tábor za město královské vyzdvihl, zastavil Táborským mimo zboží Louňovské i některé statky, zejména oboje Opařany (dříve Velké a Malé, nyní Horní a Dolní). V držení jejich zůstal statek ten až do osudného r. 1547, v němž obec dotčené všechny své statky jak dědičné tak i zápisné propadla; jen část jich později zase téže obci navrácena, ostatek pak rozprodán. Od krále Ferdinanda koupil vsi Opařany, Opařanky a Skrýchov r. 1548 (vkl. 20. listopadu) *Vita mladší ze Rzavého* a v Stadlci za 599 kop 10 gr. Nějaký čas drženy Opařany ke Stadlci, ale Jan Vita postoupil asi r. 1592 (vkl. r. 1593, 15. ledna) dvoru Opařan menších s poplužím a vsí, též Opařan větších a vsi Skrýchova a Hodušina (v dluhu prý 500 k. gr.) *Anně Chrtové z Dlouhé vsi* (DZ. 91, G 21). Táž hned od zboží odprodala r. 1592 dne 20. října ves Hodušín Přechovi z Hodějova na Milívště. (DZ. 168, O 8.) Roku 1623 spojen jest statek tento s Podbořím, jak se vypravuje v dějinách této tvrze, kteroužto opustivše držitelé, po několika letech vystavěli zámeček v Opařanech, tak že statek Opařanským nazýván, r. 1667 dostal se jezovitské kolleji v Hradci, než r. 1669, 15. února prodal jej P. Jan Possmurnius, rektor Hradecký, P. Václavovi Zimmermannovi, rektoru kolleje u sv. Klimenta, za 35.000 fl. rh. (DZ. 402, Q 26. Obšírně o dějinách Opařan P. Jos. Hejna.)

[5]) Tak vypravovali (r. 1842) staří lidé Hebrovi. [6]) Z archivu Hradeckého.

Zbytky freskových maleb z veliké síně zámku Bechyňského: Oblouk výklenku okenního.

svaté býti měl, což já zajisto nevím, než žádala jsem J. Mt. pana hraběte, pokudž by co takového bylo, abych toho jako i jiní chudí lidé dobrodiní a milosrdenství dosáhnouti mohla. Což sem skázání od J. M. pana hraběte laskavý a potěšitedlný dostala, že mne jistotně opustit neráčí, ale touž almužnu jako JMti. paní mateř jeho že mně darovati ráčí a to že prý panu hejtmanu vrchnímu nařiditi račí, co by se mi dáti mělo, však nevím, zdali co z toho odkazu aneb odkud JMt. pan hrabě poručiti ráčí, za to V. Mti. pěkně a poníženě pro Boha žádám a prosím, jestli jest mi co nařízeno, aby mi cokolivěc jest, to posláno bylo, neb se již v mý nemoci a nouzi velký nevím kde ucházeti, nebo mnoho neděl krejcaru říkaje v domě nemám a tomuto poslu ani čím zaplatiti nemám, též i panu hospodářovi svému za celej rok činži jsem dlužna, a on mne taky tůze upomíná a já bych nerada toho pokojíčku pustila; za to V. Mt. poníženě žádám pro Boha, že se nade mnou zapomínati neráčíte a k jeho milosti panu hraběti se za mne račte přimluviti, aby mně opouštěti neráčil, neb sem od V. Mti. nikdy opuštěna a oslyšena nebyla tý důvěrnosti jsouce, že ještě ve svý velký nemoci a nouzi od V. Mti. opuštěna nebudu, zase za tak velké dobrodiní ke mně prokázané od V. Mti. chci se pánu Bohu dnem i nocí modliti a všecko dobré a nejlepší jak V. Mti. tak i paní manželce i celému šlechetnému rodu až do mé smrti vinšovati a za to milosrdenství ten nejpěknější palác v nebeském království koupený míti račte. Jestliže nemá JMt. pan vrchní hejtman skrze zapomenouti snad JMt. pana hraběte sobě nic nařízeno, tehdy pro Boha poníženě žádám, že mne zatím některým penízem svým založiti ráčí a mně zapůjčí a potom zase z tý almužny, která by mi budoucně přijíti měla, zase sobě oplatiti ráčí, nebo bych ani poslu čím zaplatiti neměla a já bych musela zase u Jeho Mti. pana hraběte se ohlásiti. S tím V. Mti. v ochranu boží poručena činím. Datum v městě Táboře dne 21. Aprilis letha 1677.

Na modlitbách trvající

Voršila Pavlovská rozená Hozlaurka z Hozlaur,
sirá vdova.

BERNARTICE A BOROVANY.

Asi v prostřed mezi městy Pískem a Táborem rozloženo jest městečko Bernartice Podobajíc se ve všem ostatním městečkům v jižních Čechách, skládá se vlastně jen ze tří ulic, které se před kostelem sbíhají. A tento kostel jest nyní nejznamenitější památkou městečka, jsa pravým obrazem vkusu věkův rozličných, od vážného a vkusu milovného středověku až do copové doby jezovitské. Jest sice ještě jedna památnosť a starožitnosť v Bernarticích, ale ne vždy lze ji prohlédnouti. Jest to místo, kde již před 500 lety, ne-li dříve, tvrz stávala.

Pod městečkem jest rybník, kterýž slove *zámecký* a buky onoho návrší oblévá, na němž tvrz Bernartická stávala. Tato rozeznávajíc se od většiny sester svých větším obvodem, v jistém smyslu hradem nazývati se mohla, ale jméno to se jí dříve nikdy nedávalo. Ačkoli jest okolo tvrziště výšin dosti, přece zakladatelé tvrze ji na nejvyšším místě nepostavili, milejší jim bylo míti sídlo své na břehu rybníka, z něhož příkopy vodou nadýmati mohli.

Před 20 lety dobře ještě bylo viděti příkopy, náspy a základní zdi tvrze; než asi před 15 lety koupil místo to držitel pošty Bernartické, maje úmysl si zde zahradu zříditi. Tehda valy rozkopány a příkopy zaveženy a zdi půl druhého sáhu tlusté vylámány, při čemž se velmi mnoho kamení a cihel dobylo. Bylť to skrovný zbytek onoho množství kamení, které si před časy Bernartičtí k postavení svých příbytkův odvezli. Posud si lid vypravuje o sklepích, které pod zdejší tvrzí bývaly; jeden prý posud jest a má vchod v příbytku souseda, jemuž nyní patří. Nad tvrzí stojí nynější pošta, dům čtverhranný, dosti prostranný, jehož zdi o znamenitém stáří svědčí; štíty jeho nad střechu vynikající a široká římsa pod střechou ukazují k tomu, že postaveno bylo na konci 16. neb na začátku 17. století. Jest to bezpochyby bývalý pivovár. Také sýpka posud stojí, patříc jednomu sousedu, a stavení bývalého dvora, jež rozděleno jest na 3 díly. Všechna tato hospodářská stavení stojí na výšině při silnici, kudy se k Táboru jezdívá.

Potok Bílina, tekoucí na jih od Bernartic, ústí se v chobot rybníka Borovského, který patře k větším rybníkům v okolí, znamenitou výměru měřiti může. Před ústím potoka nachází se rybniště či místo rybníka dávno již spuštěného, jemuž se před časy *Hrádek* říkávalo; býval asi několik kroků pod kostelíkem sv. Rozalie. Na obou stranách súžují rybniště stráně, a na každé z nich stávaly ve 14. století tvrze, tak že se z jedné do druhé pohodlně hleděti mohlo. *Menší* z nich na západní straně a kostelu bližší bývala na krátké skalnaté ostrožně, a na tehdejší časy dosti dobře opevněna. Neb na třech stranách ovlažovaly boky tvrziště vody rybníka Hrádeckého, na čtvrté straně k severu byl hluboký, nyní již z polovice zasypaný příkop, a za ním na tvrzišti vysoký val, z něhož větší část zbyla. Tvrziště jest asi 9° dlouhé a 3° široké, tak že kromě vysoké věže a malého dvorečku tu nic více státi nemohlo. Na tvrzišti vykopaly se kusy cihel, spečená hlína a škváry, jisté to známky, že jednou tvrz tato požárem zničena a zkažena byla. Kdy se to stalo a kdo na tvrzi tehda sídlel, to snad věčně bude hádankou nerozluštěnou; tvar její ukazuje ovšem, že ne-li ve 13., tedy dojista ve 14. věku za-

Zbytky brány před zděným příkopem v Dobronicích.

ložena byla a století toto sotva asi přečkala. Již v 16. století, tedy před 300 léty, říkalo se rybníku i lesu, kterým tvrziště a sousední výšiny zarostly, „na Hrádku."

Druhá tvrz stála přes rybník nad samotou, která nyní „Hrádecký" slove. Lid říká místu tomu „v kole," což se s pravdou nemine, jestliže jen oko měří. Vskutku má tvrz délky asi 14°, šírky k 9°, obvod pak měří asi 40 sáhův. Na západní straně byl záštitou její rybník, na ostatních stranách byl hluboký a široký příkop, za nímž se táhla dřevěná ohrada. Tak aspoň souditi lze z povahy a podoby příkopu. Tvrziště jsouc k východu vyšší než na straně západní, poskytovalo prostranství, jak si ho tehdejší věk přál, s dostatek; na vyšší jeho části stálo bezpochyby věžovaté stavení, na nižší části byl dvorek zdí ohrazený, k němuž přistaveno bylo nějaké dřevěné staveníčko. I tato tvrz záhy zanikla a sotva asi několik věků lidských přetrvala.

Jdouce od tvrziště na východní straně rybníka velikého octneme se za nedlouho při prvních staveních *vesnice Borovan*. Bory, které kdysi na všech stranách vesnici zavíraly a po nichž obyvatelé Borované slouli, dávno zanikly, za to jsou na jich místě na všech stranách role, poskytující se zářící hladinou rybníka a stromovím nad úpravné dvory ve vsi se rozkládajícím milého podívání, které se ještě staročeskou upřímností „Borovanů" osladí. Část vsi jest v dolině při rybníku, část na svahu výšiny. Na tuto vstoupíce stojíme na místě, kde bývala *třetí tvrz Borovská*, ale marně ji hledáme. Opozdili jsme se pouze o 30 let, neb kdybychom byli přišli dříve, mohli jsme ji celou, jak po 300 let stála, viděti. Kde jest nyní statek Kuncovský č. 29. ve vsi nejvýš stojící, bývalo stavení o 2 poschodích dvěma střechami v jedno spojenými pokryté. Nejspodněji v něm bývala sýpka dobře sklenutá, nad tím v prvním patře z polovice zase sýpka a 2 světničky, nejhořeji byly 3 světnice a komora, dosti toho pro rodinu zemanskou v 16. století, pokud na tom přestati chtěla. Když stavení to i s celým statkem k němu patřícím shořelo, dali je držitelé (r. 1867) bourati, arci toho potom litujíce, neb hrubé, na způsob skal pevné zdi nechtěly tak snadno ustoupiti. Také hospodářská stavení bývalého dvora a pivováru tehda pobořena. Při tom se přišlo na kostru lidskou zazděnou ve výklenku, jenž byl zavřen kameny hranatými na horu sehnanými. Odpočívala tu nešťastná asi dívka, která život svůj zdánlivě „dobrovolně" obětovala, aby nepřátelská vůle na stavení nově založeném moci neměla. Když po tom vše se zemí srovnáno, postaveny v těch místech dva nové sedlské statky.

Dokud lze stopovati dějiny Bernartic, náležely od starodávna větvi mocné Růže a tak skorem se zdá, že náležely k pradávnému dědictví Vítkovcův, které přes Přiběnice a Borotín se statky jich s Vltavskem souviselo. Předek této větve, která byla jednoho rodu s pány z Kosové hory a z Maršovic, byl (jak smýšlíme) *Bernart z Bernartic* (r. 1293), a lze-li souditi ze jména jeho, byl také zakladatelem tvrze a městečka. [1]) Manželku měl Dobroněhu z Kamberka, jejíž věno zapsáno bylo na několika dvořích kmecích v Hlasivě. [2]) Nástupce jeho *Bušek z Bernartic* býval při dvoře pánův z Rožemberka, jimž jako strýc jich schudlý sloužil; proto se i vyskytuje v letech 1347—1352 v rozličných jednáních, které se jich dotýkají. [3]) Buškův syn, (podlé domnění) *Dobeš z Bernartic*, vyskytuje se od r. 1365 několikráte a r. 1369 držel také Drahov, kamž s Litoldem z Landšteina nového faráře podával, a statek Mezimostský, po němž se psával, ač i jednou (r. 1375) podlé původního sídla se napsati kázal.

Prodav nedlouho potom Mezimostí panu Oldřichovi z Rožemberka, roku 1380 dne 6. května propouštěl kupce řečeného z peněz, jež mu zůstal dlužen; [4]) také Bernartice asi v ty časy prodal a přesídliv se potom na zboží Drahovské, odtud se psáti počal a kdysi mezi léty 1390—1394 zemřel. Smrť jeho oplakávala vdova Kačena a synové Buzek a Jindřich, z nichž onen, naposled r. 1410 podávaje kněze ke kostelu Drahovskému, z Bernartic se psal. [5]) Bratří ti a potomci stěhovavše se ze statečku na stateček zanikli konečně úplně v zapomenutí.

Ten, kterýž Bernartice od Dobeše koupil, nazýval se *Kunratem z Bernartic*, pocházel však z krajiny Benešovské, kdež seděl na Chvojně a hradě Kozlém; v letech totiž 1362—1378 připomínají se bratří Heřman z Chvojna, Martin ze Zvěřince a Kunrat ze Chvojna, jinak z Kozlého a také z Radiče řečený, [6]) jako patronové kostela ve Velkém Chvojně. Prodav, jak se zdá, některé statky u Chvojna panu Benešovi z Dubé, koupil asi někdy před r. 1383 Bernartice, a ještě r. 1383 prodal 2 lány rolí a 13 jiter lesu mladého i starého u Tožic panu Albrechtovi ze Šternberka a z Konopiště. [7]) Se svolením manželky své Jitky prodal Kunrat r. 1399, 11. března v Bernarticích plat 38 gr. na půl lánu ležícím ve vsi Srlíně Děpoldovi, proboštu kláštera Drkolenského a spolu faráři v Bernarticích, za 8 kop a 12 gr. Také přenesl

[1]) Pangerl, Hoh. Urk. 56. [2]) Tab. vetust. n. 76. [3]) Pangerl, H. U. 93, Urk. d. L. ob d. E. VII. 30, Ludewig Rel. MS. tom IV. p. 279—285. [4]) Archiv Orlický a Třeboňský, lib. conf. [5]) Lib conf. VII. A 2. Heslo „z Mezimostí" uvádí se již jen při Dobešovi, mluví-li se o něm jako mrtvém, synové se psali z Drahova neb z Maršovic. [6]) Lib. conf. I. E 5, E 6, H 6, III. D 5. O totožnosti Kunrata Chvojenského s Kunratem Bernartickým poučil nás list r. 1406. (Libr. erect. VII. E 7.) [7]) Reliq. tab. I., 482.

všechno panství na řečených dědinách na něho Děpolda, Buzka vladyku ze Sedla, manžela sestry jeho, a Jana, syna nebožtíka Jana Prčického z Hoštic. [1]) Byl tehda již při letech, maje zrostlé syny, a zemřel na početí 15. století. [2])

Ze synův jeho byli *Buzek a Petr* r. 1399 svědčíce v listině svrchudotčené již při letech a drželi od otce svého ves Borovany, po níž se psali, třetí syn *Jan* se připomíná r. 1400 a 1406 [3]) a přejal po smrti otce svého s bratrem svým Buzkem zboží Bernartické. Při tom vždy podržel nějaké zboží u Chvojna spolu s některými závazky, jež splniti nechtěl; v příčině těchto odsouzen jest r. 1406 soudem smírčím, aby on sám za sebe i na místě bratří svých z tvrze své Bernartické platy kostelu ve Velkém Chvojně vydával. [4]) Roku 1409, 10. dubna založil v kostele Bernartickém oltář sv. Doroty, jejž nadal platem 10 k. [5]) Oba bratří se roku 1418 připomínají ještě jako držitelé zboží Bernartického. [6]) Na kterou stranu se tehda postavili, není nám známo; v stížném listu roku 1415 jména jich nečteme, ale r. 1433 uvádí se přece Jan z Bernartic jako táborský hejtman na hradě Lomnickém. Bernartice prý potom držela *Markéta z Čestic.* [7]) Jisto jest, že držel Bernartice za válek husitských aneb brzo po nich slovutný válečník *Mikuláš Krchlebec z Krchleb.* Ten přidav se na stranu katolickou, obdržel r. 1421 od císaře Zikmunda zápis na vsi kláštera Ostrovského Nebřich, Miřín, Dalečice a Blazin, [8]) vstoupiv pak do služeb Rožemberských byl roku 1431 a potom purkrabí na hradě Zvíkově. Nemalých zásluh o stranu pod jednou dobyl sobě r. 1434 v bitvě u Lipan veda přední voje; neboť dav se po lichém útoku na hradby Táborův na útěk toliko strojený, vylákal Tábory a Sirotky z jich pevné vozové hradby a tím dopomohl straně panské k vítězství. [9]) Za tou příčinou vážil si ho císař Zikmund a zapsal mu zejména r. 1439 veškerá práva odúmrtní v Tuševicích a Řetči. [10]) Později se uchýlil Mikuláš na statky své, kde ostatek života svého pokojně trávil Posléze býval i v přátelských stycích s pány z Lažan a přitiskl r. 1451 pečeť svou k privileji Bechyňskému. [11])

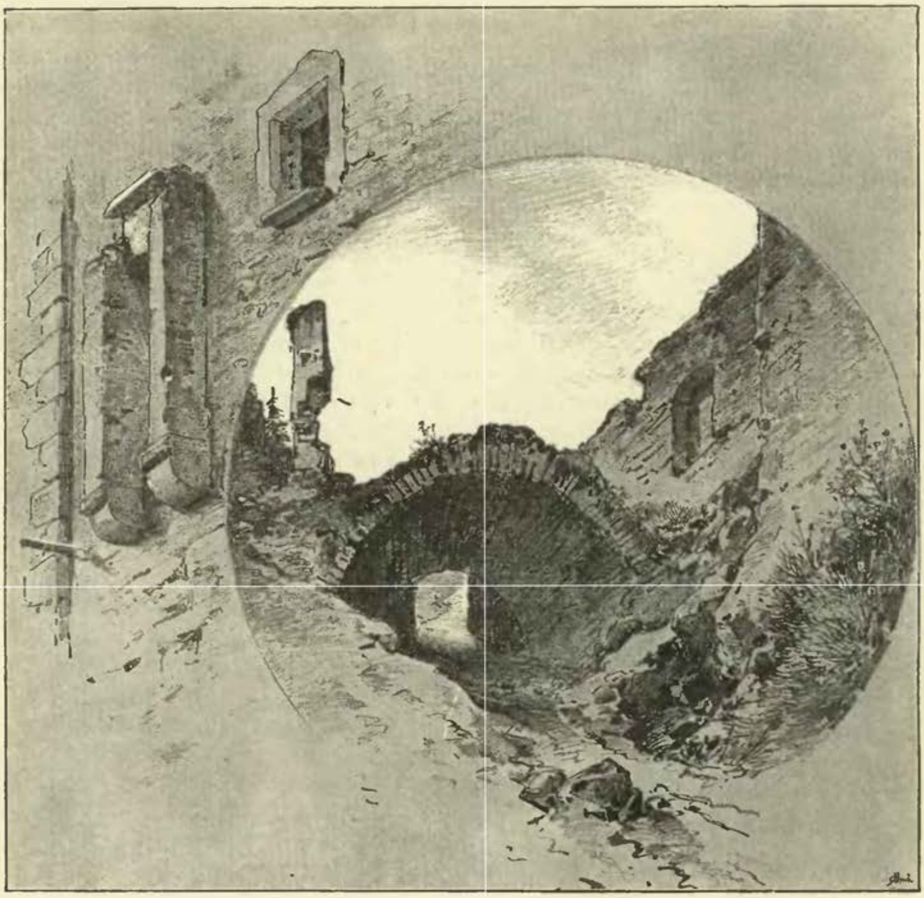
Po smrti Mikulášově zůstala vdova *Machna ze Žiberka*, jež s dceří svou Bonuší držela r. 1450 nejen zboží císařem Zikmundem darované, nýbrž i svrchu řečené vsi zápisné. [12]) Bernartice držely podlé svědectví desk zemských (a to vkladu r. 1477 učiněného) *Machna z Ebernic, Kateřina a Dorota* „dcery někdy Mikuláše z Krchleb,“ z nichž byla onano buď nahořepsaná vdova, jež se za nějakého pána z Ebernic v druhém loži provdala, aneb dcera její, ostatní dvě panny, jež obdržely od sestry Bonuše na díl svůj Bernartice, nechavše jí zboží zápisná a potom se snad provdaly. Ty tři paní prodaly Bernartice asi r. 1450 [13]) *Rynartovi od Dubu*, držiteli hradu Dobronického; týž prodal roku 1455 zboží Dobronické panu Oldřichovi z Rožemberka snad proto, aby mohl zboží Bernartické vyplatiti. V tehdejších běžích nepokojných vystoupil Rynart činně a stál proti králi Jiřímu na straně jednoty panské. Konečně prodal týž Rynart roku 1477 dne 12. května tvrz Bernartice i s dvorem popl., polovici městečka s platem, Borovany dvůr poplužný a v Srlíně podsedka s platem *Burjanovi z Lažan a z Bechyně* za 900 k. gr. Č. [14])

Burjan a bratří jeho právě v ten čas, když koupeny byly Bernartice, nedrželi více rozsáhlé zboží Bechyňské patřivší jejich předkům, nýbrž některé menší statky a peníze trhové za prodanou Bechyni, ku kteréž již za Rynarta polovice druhá městečka Bernartic patřívala, ale s Bechyní prodána nebyla. Téhož r. (1477), 12. května rozdělili se o zboží otcovská, při čemž se Burjanovi dostalo zboží Podolské a Ratajské, což oboje s vesnicemi Rakovem, Borovany a polovicí městečka Bernartic ke zboží Bernartickému připadlo. [15]) Ostatní dva bratří Vácslav a Oldřich obdrželi podíly nám neznámé; tento, tuším, také nějaké peníze, za něž potom Píčinu koupil a novou větev rodu založil, kteráž si obrala stálá sídla v kraji Podbrdském. Náš Burjan měl 16 let potom rozepři s Jindřichem ze Švamberka, pánem Zvíkovským, an mu tento bránil přívozu u Podolí; proto smluveno jest r. 1493, 19. listopadu skrze Ladislava ze Šternberka a Vítu ze Rzavého na Dobronicích tak, aby již více Jindřich Burjanovi toho přívozu nebránil a nehájil. [16])

Burjanovým synem byl, tuším, *Jiřík Bechyně z Lažan* na Bernarticích, jenž se r. 1523 v starém berním rejstříku kraje Bechyňského a r. 1534 v tituláři tehda vydaném připomíná. Jaké měl potomstvo, není nám povědomo, jisto jen jest, že se dostalo později panství Bernartické bratřím *Adamovi a Janovi Bechyňům z Lažan*, splozeným z Kateřiny z Kalenic, kteráž měla věno své na Bernarticích zapsané; dosti tedy možno, že byli synové svrchupsaného Jiříka. Oba bratří se r. 1553 dne 10. února rozdělili, při čemž se dostala každému z nich polovice městečka. Jan obdržel mimo to tvrz Bernartickou „s pokoji spodními

---

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Posledně se připomíná r. 1446, není však jisto, jestli ještě žil. [3]) Roku 1412 prodal Buzek z Bernartic plat na svém zboži ke kostelu v Krásné hoře. (Lib. erect. VIII. f 153, 162) [4]) Libri erect. VII. E 7, (Balbin) či fol. 66. [5]) Ibidem IX. D 5. [6]) Arch. č. VI. 474. [7]) Časopis Tábor III. č. 7. [8]) Arch č. I. 525, 526. [9]) Viz dějiny Palackého. [10]) Arch. č. I. 424. [11]) Paprocký o st. pan. 246. (ač je-li datum roku pravé). [12]) DD. 16 f. 152. [13]) Roku 1443 ještě Rynart Bernartice neměl, an se neuvádí seděním na Bernarticích jako v dobách pozdějších, zejména pak poprvé roku 1455 (archiv Třeboňský). R. pak 1451 ještě Mikuláš žil a tudíž ještě dcery jeho nenásledovaly. Zachoval se též list nedatovaný, jímž napomínají Táborští Mikuláše z Krchleb sed. v Bernarticích a Rynarta z Dubu a z Dobronic, aby stavili loupežnictvo v okolí. Roku 1450 připomíná se také nějaký Martin z Bernartic. (Paprocký o st. pan. 247.) [14]) DZ. 6. K 1, rel. tab. II. 373. [15]) Arch. č. V. 525. Burjan se čte jako svědek také roku 1486 (DD. 33 p. 359). On a manželka jeho Eva z Čestí půjčovali pánům Rožemberským peníze. (Lib. oblig. Třeb. II. 295.) Eva se nazývá sed. na Bernarticích i roku 1510. (Orig. v Opařanech.) [16]) Archiv Třeboňský.

Zbytky arkýře a klenby v paláci na Dobronicích

i vrchními, příkopy, mosty, sladovnou, pivovárem, marštalemi," mlýn pod městečkem, popluží, ves Rataje se samotou na Břenkově náležející k záduší Ratajskému, půl Podolí, mlýn na Podolském. Adam obdržel Borovany, druhý díl Podolí s pustou tvrzí, ves Rakov a statek v Srlíně. Jan pojal potom k manželství Annu ze Rtína, s níž splodil syny *Jiříka* a *Petra*. Roku 1569 byl již mrtev, a soud zemský udělil poručnictví nad dětmi jeho nezletilými dotčené Anně, [1]) a tu povstala o spravování statku pře mezi Annou vdovou a strýcem sirotkův nezletilých Adamem Bechyní, kterážto konečně r. 1570 smluvena nejvyššími úředníky zemskými tak, že byla Anna při poručenství zachována. [2]) Právě asi v ten čas Kateřina z Kalenic, jsouc v letech pokročilých a nedostatek zdraví cítíc, učinila poslední pořízení (roku 1570, na den rozeslání sv. apoštolův), jímž všecka práva svá zapsaná na díle Bernartickém odkázala svrchupsaným vnukům svým na takovou výminku, aby dědictví její spadlo na Janovy dcery, kdyby měli jich bratří bez dědiců zhynouti. [3]) Zemřela r. 1574 a pochována bezpochyby v kostele Bernartickém, kdež se páni Bechyňové kladli.

Jiřík řečený mladší dosáhnuv potom let svých, slavil roku 1579 na Bernarticích svatební veselí s Veruškou, sestrou Prokopa Čabelickéko ze Soutic, [4]) a potom až do r. 1594 Bernartice společně s bratrem Petrem ještě roku 1580 nezletilým spravoval, než roku 1594, 16. března (vkl.) v úterý po sv. Jiří prodal zboží celé, pokud k němu práva měl, bratru svému Petrovi za 5000 k. míšenských, totiž tvrz Bernartice s polovicí městečka, dvůr poplužný se štěpnicemi, zahradami, chmelnicemi, pivovárem, s klísaty a všemi dobytky, mlýny, pilou, rybníky, potoky, lesy atd. s podacím, dvůr popl. Rataje s dvory kmecími, v Podolí c. t. m. s mlýnem Podolským a mýtem. [5]) Petr odprodav hned r. 1594 po velkonocích ves Rataje držel Bernartice, pokud víme, krátký ještě čas po roku 1602. [6]) Poněvadž bratr jeho Jiřík záhy zemřel a Petr

[1]) DZ. 16, N 9, 21. D 13, 65. E 28 — H 1. [2]) Archiv Třeboňský. [3]) DZ. 18, E 24. [4]) Březanovy zápisky v archivu Třeboňském. [5]) DZ. 27, D 14 a 169, L 8—11. [6]) DZ. 93, A 11, zapisoval tehda nějaký dluh. Po bratru svém Jiříkovi platil mnoho dluhů.

bližších příbuzných neměl, vstoupil na spolek se strýcem svým a synem Jiříkovým *Burjanem Bechyní z Lažan*, jemuž proto zboží Bernartické po smrti Petrově dědičně připadlo. Týž prodal roku 1604 dne 22. března (vkl. r. 1607 dne 27. června) tvrz Bernartice s příslušenstvím svrchupsaným skrze komisaře od soudu zemského vydané *Anně Puchfelderové*, rozené *Zelingarové z Hennersdorfu*, měšťce Starého města Pražského, za 1498 k. 20 gr. míš. [1]) V držení této paní nezůstaly Bernartice dlouho, nýbrž přešly prodáním r. 1606 dne 2. května (vkl. 1607, 16. července) na *„rektora a kollej JMC. u sv. Klimenta* v Starém městě Pražském, nábožného bratrstva Societatis Jesu, za summu trhovou 12.700 k. míš.“ [2])

Jezovité drželi tedy v krajině této až do bitvy Bělohorské zboží nevelikė, ale po roce 1620 poměry jim tak přály, že je mohli značně rozšířiti. Přikoupili roku 1621 ves Kolišov od Bohuslava Ostromířského z Rokytníka, roku 1623 zboží Borovanské od Ondřeje Bechyně z Lažan, a roku 1624 obdrželi darem od Adama z Lipovice ves Bojenice. Ještě větších rozměrů nabylo panství Bernartické, když byly přikoupeny r. 1669 statek Opařanský a roku 1691 statek Dobronický; než potom přeneseny úřady panské do Opařan, a celé panství se počalo nazývati Opařanským. Tvrz Bernartická po r. 1606 opuštěna byvši zakusila bezpochyby osud mnohým tvrzím společný, že totiž byla lomem kamenným tak dlouho, až z ní nezbylo nic nežli rozsáhlé valy.

Dvéře do klenuté komory ve starém zámku Bechyňském.

Starší děje Borovan jsou velmi kusé a neúplné. Jak se zdá, patřily Borovany původně k panství Bernartickému a jen jednou, před 16. stoletím, statkem samostatným se staly. Když roku 1399 Kunrat z Bernartic na Bernarticích sídlel, nazývali se synové jeho již zletilí *Buzek* a *Petr* „vládykami z Borovan.“ Podobá se tudíž k pravdě, že je otec od sebe oddělil, dav jim za díl ves Borovany s nějakým jiným příslušenstvím, a že si potom každý z nich tvrz při Borovanech postavil, aby blízko sebe bydlíce, také po bratrsku spolu se pobaviti mohli. Nedlouho potom dostaly se Borovany zase k panství Bernartickému a tvrze zanikly. Nějaký čas sice (po r. 1477) patřily Borovany ke statku Podolskému, ale dostaly se potom zase k Bernarticům. Ke sklonku téhož století nebylo sídla panského ani ve vsi, ani při ní; pouze dvůr poplužný se připomíná. [3])

Po smrti *Jiříka Bechyně z Lažan* rozdělili se synové *Jan* a *Adam* r. 1553, 10 února o dědictví otcovské; onen dostal Bernartice s jistým příslušenstvím, tento dvůr poplužný v Borovanech s dědinami, louku velkou pod Podolím se štěpnicí v Podolí i s tou pustou tvrzí, lesy a jiné příslušenství, polovici městečka Bernartic, ves Rakov, člověka v Srlíně, vsi Podolí polovici a přívoz na Podolském. [4]) Ale i po tomto rozdílu zdálo se Adamovi, že není s bratrem svým „pořádně dílný.“ Když totiž Jan asi roku 1569

[1]) DZ. 93, A 11, zapisoval tehda nějaký dluh. Po bratru svém Jiříku platil mnoho dluhův. [2]) DZ. 133, K 8 a 179, K 10. [3]) DZ. 133, K 11 a 180, F 17. [4]) Doklady toho viz v dějích Bernartic.

zemřel, vdovu Annu ze Rtína a sirotky zůstaviv, vkročil Adam ve zboží Bernartické, užíval ho nějaký čas a dal odtud obilí na Borovany odvážeti. Stísněná vdova vznášela žaloby své na nejvyšší úředníky zemské, kteří obě strany roku 1570 dne 19. října smluvivše Adama odsoudili, že nemá vdově překážky činiti a aby jí vyplatil 1590 kop míš. pod uvázáním ve statek Borovanský. [1]) Adam dosáhl značného věku a připomíná se ještě v tituláři r. 1589 vydaném. Roku 1597 nebyl již na živě. Za něho postavena jest při dvoře nová tvrz v té podobě, jak jsme ji svrchu popsali.

Ze dvou synův Adamových byl jeden *Jan* řečený dvořenínem u pana Petra Voka z Rožemberka, druhý, *Karel* stal se po otci pánem na Borovanech. Týž pojal k manželství Markétu z Dobrohostě, kteráž dvůr Podolský ohněm zkažený na svůj vlastní groš vystavěti dala, pročež také Karel pořízením svým roku 1620 ve dsky vloženým téže manželce dotčený dvůr k užívání do smrti připsal, ale tak, aby po její smrti na syna jich *Oldřicha* mladšího spadl. [2]) Ještě téhož roku zemřel Karel a statek Borovský ujal řečený syn jeho, jenž se súčastnil tehdejší bouře stavovské jen ve skrovné míře, pročež odsouzen jest roku 1623 dne 10. března, aby statek svůj všechen v manství královské uvedl. Však tehda již statku pozemského neměl, neboť toho roku (1623) smlouvou dne 9. února učiněnou byl prodal zboží Borovanské rektoru a kolleji JMC. u sv. Klimenta v Starém městě Pražském, nábožného bratrstva Societatis Jesu, za 14.000 k. míš. Statek dotčený obsahoval tvrz Borovany s dvorem popluž., pivovárem, ovčínem, vápenicí, ves s krčmou, polovici městečka Bernartic s 2 krčmami, ves Rakov, v Podolí c. t. m. s dvorem popl. v téže vsi, mlýn pod Borovany, krčmu slove na Koptě s chalupou, řekou, přívozem a v Srlíně c. t. m., [3]) a vklad téhož statku následoval dne 7. listopadu. [4])

Končíce dějiny Bernartic a Borovan nechceme opomenouti všelijakých příběhův, které jsou nám známy ze soukromého života těch, kteří na Bernarticích a okolních sídlech sedali. *Jan Bechyně Bernartický* přes svou možnosť neměl jednou s čím z Prahy jeti, aby se mohl na cestě brániti. Zikmund Albín z Úrazu půjčil mu tesák dobrý broušený, ale ještě r. 1542 mu nebyl navrácen. Dluhy také nerad platil, a tu se stalo, když jej r. 1550 Jiří Řečický bakalář v domě u zlatého kola v Praze napomínal, aby mu dluh již přisouzený zaplatil, za kord se chytil a jej bíti chtěl, tak že se bakalář jen utíkaje zachránil. Se sázkami také neměl štěstí. S Jindřichem Kořenským z Terešova vsadil se, že Polyxenu z Úšavy v jistém čase za manželku míti bude a jestli ji míti nebude, že 100 fl. uh. propadnouti chce. Když se roku 1555 Polyxena za jiného vdala, ovšem základ propadl. [5]) V Bernarticích *Petr Bechyně* Jindřicha Doudlebského, s nímž nic činiti neměl, pozadu pěstí v oko udeřil, kordem naň sekal a jej zranil; když pak Jindřich již nemálo ve dvoře jsa zraněn a stlučen do světnice uveden byl a za stůl posazen, skočil Petr k němu za stůl a popad konvici, jej konvicí a sklenicí, vedlé vůle své s ním nakládaje, stloukl. [6])

Petr Kršňák z Božetína, jsa chvalitebného úmyslu stav svůj svobodný změniti, jezdil na radu k panu Albrechtovi Čabelickému na Podboří, aby mu radil, má-li sobě vzíti dceru nebožtíka Adama Bechyně. Jednou přijel Kršňák s Oldřichem Svatkovským a jinými přátely do vsi Borovan a tu se zastavivše u Jakuba Chromého, rozmlouvali o tom ženění Kršňákově a jezdění na Podboří. Tu povídal Svatkovský, že jezdil Kršňák na radu, má-li sobě vzíti paní Káči, kterou nyničko měl (roku 1588), a pan Albrecht že jsou k tomu neradili, aby si bral dceru nehodné mateře. I řekl Kršňák, že to pravda není, *a by sobě zvolil biřicovu dceru, že mu jí žádný nemůže hájiti.* Odpověděl Svatkovský: Co bych já pro tebe, ničemný potvorníče, lhal, a trvám, že mi to sezná ten ctný šlechetný člověk, když mi toho bude potřeba, pan Albrecht Čabelický. To pravil maje v ruce žejdlík piva plný, ale Anička, dcera Chromého, přiskočila a vytrhla mu ten žejdlík s pivem, i neměl s sebou ani rapíru on pan Oldřich Svatkovský. Tak pachole jeho mu rapíru dodalo, i vzal Kršňáka za obojek a vytrhl mu ho. Pak hnali se ke stolu velkému, odtud ke kamnům, a tu klouzl Petr po prkně a v tom jej Svatkovský udeřil rapírem. I chytil se Kršňák toho rapíru, ale pachole Oldřichovo přiskočivši uhodilo dvakráte neb třikráte pohlavkem jeho, Kršňáka. Tu starý Chromý trhl pacholetem od Kršňáka řka: „Seď, ty potvoro, však tvůj pán má dosti moci s něho, bude-li chtíti.“ Tu se i Svatkovský ohlédl na své pachole a řekl: Zvyj potvorníče, nech ty toho, ať já tobě nedám pohlavku. Tu pachole odešlo. Potom držel Karel Bechyně a Chromý Svatkovského a kázali Kršňákovi, aby šel ke straně. A když Petr odešel, ta nevole spokojena. [7])

O Čabelických by se mohlo mnoho psáti, jaké byli bujné krve. My uvedeme tuto prozatím jen příběhy, které se dotýčí Podbořského pána:

Léta 1615, v úterý po neděli družebné, když páni v soudné světnici v zavření seděli, čekala paní Veronika Velemyská ze Lhoty s Šebestiánem z Velemyšlovsi, synem a fraucimorem svým tu před palácem, kde cukrářky prodávaly, až by mohli do soudné světnice vjíti, poněvadž se měla vyříditi suplikace,

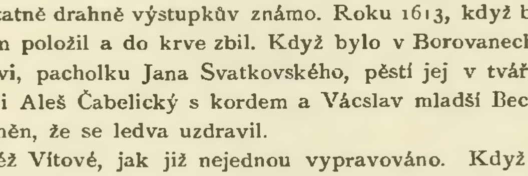
---

[1]) DZ. 60, A 27. [2]) DZ. 140, A 15. [3]) DZ. 292, J 26. [4]) DZ. 141, K 14. [5]) Reg. 12 F. k. B 3, 15 F. k. D 14, DZm. 2 C 29. [6]) Reg. 20. F. k. R 16. [7]) Reg. 17 G. k. s. 583.

kterou soudu zemskému podali. Šebestián stoje při mateři, rozprávěl s ní o některé pilné věci. Tu přišel k němu Prokop Čabelický dělaje se komorníkem a oznamoval tato slova: Můj pane bratře! od JJ. MM. jest mi poručeno, abych Vám oznámil, abyste se ihned bez prodlévání dali najíti před JJ. MM., že jest toho pilná a důležitá potřeba, a to pod velikým trestáním. K čemuž Šebestián, dada na sebe lepší pozor, dal za odpověď Prokopovi, že nemaje na ten čas před JJ. Mmi. co činiti, že mu se nevidí to učiniti. S kteroužto odpovědí Prokop na palác s posmíškem mezi jinší své tovaryše přišed, jim o též věci oznamoval pravě, že má tu jednoho svého blázna a jak ho chtěl přivésti, a on že mu nechtěl do toho jíti, i tolikéž jich prosil, aby spolu s ním šli, že mu chce jakéž takéž šelmovství učiniti. Což na žádost Prokopovu tovaryšstvo jeho učinili a k Šebestiánovi po druhé přišli, mluvíce mu opět tato slova: I pane bratře! kého jste hroma udělali, že jste obeslání před JJ. MM. Slyšeli jsme, že byste jměli někoho zamordovati. Což vždy Šebestián sobě za nic klada, prosil jich, aby mu pokoj dali. Tu Prokop témuž Šebestiánovi čepici hedvábnou s hlavy strhl, postaviv mu klobouk svůj černý na hlavu jeho a pravě před svými tovaryši, že jest pan z Velemyšlovsi s ním frejmarčil. A když pak šel Šebestián za Prokopem na palác prose a pěkně dobrými slovy napomínaje, aby mu čepice byla zase navrácena, že on s ním nechce žádné rozepře, nežli dobrou vůli, tu přece Prokop na svém stoje, že by měl býti frejmark, a tak potom navedl jednoho ze svých tovaryšův, poněvadž nechce Šebestián na tom černém klobouku přestati, aby s ním frejmarčil, dada mu svůj zelený. Což jest týž tovaryš učinil a ten zelený klobouk panu z Velemyšlovsi bezděčně na hlavu vstrčil. Potom s posmíšky vzali Šebestiána mezi sebe obstoupivše ho do kola, hvízdali po něm návodem Prokopovým a pruty jej nevědouce, kdo by byl, v hlavu šlehali. A ještě kdyby čeládky nebylo, byl by o plášť přišel, jejž sotva na Šebestiána vstrčili. A tak Šebestián s tou hanbou odešel z paláce a přibrav se k mateři své, uchýlil se do domu nejvyššího písaře. Potom Prokop s jinými pomocníky za ním běželi i za fraucimorem hvízdali. Tu jeden služebník Šebestiánův šel ještě jednou na palác k Prokopovi s pěkným napomenutím, ale když mu poselství své oznamoval, řekl on, aby se i s pánem spokojil, nechce-li sobě baňky utržiti. Šebestián pohnal proto Prokopa do komorního soudu, ale obdržel stanné právo teprve r. 1617, opakovav svůj půhon, nebo při prvním půhonu neměl tolik, aby škody zaručil. [1]

O Prokopovi je ostatně drahně výstupkův známo. Roku 1613, když byl na Mitrovicích, Jindřicha Smrčku v tvář uhodil, na zem položil a do krve zbil. Když bylo v Borovanech v tu dobu veselí svatební, Prokop přistoupiv k Šimkovi, pacholku Jana Svatkovského, pěstí jej v tvář uhodil a vytrh tulich, jím naň bodl. Pak mu pomáhali Aleš Čabelický s kordem a Václav mladší Bechyně s tulichem, sekajíce a bodouce. Šimek tak byl zraněn, že se ledva uzdravil.

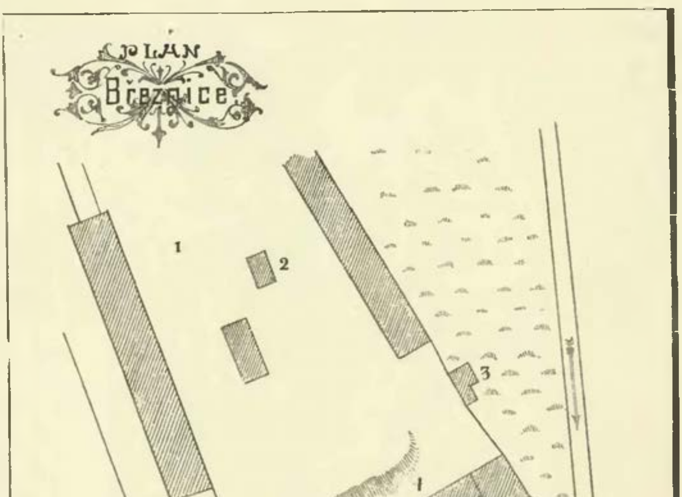
Bujné krve byli též Vítové, jak již nejednou vypravováno. Když jednou jel Duchek Hádek, soused Táborský, po královské silnici (r. 1531), tuť Jindřich z Říčan a Víta Stadlecký jej u vsi Březiny jízdecky porazili, bili a k tomu jemu kuši a hever vzali. Jiřík Víta měl dlouhé spory s Annou Chrtovou z Dlouhé vsi a na Opařanech o Ráznou horu, při čemž jednou (roku 1594) lidé jeho ze Slavňovic žito zelené, ještě do konce nedozralé, požali, na vozy vmetali a odvezli, jen aby ho sokyně užiti nemohla. Pro tu a jiné příčiny dostal od Anny 8 cedulí řezaných, na něž odpověď podlé zřízení zemského dal, ale na konci odpovědi přece si ulehčil dokládaje takto: „Pakli kdo z mužského pohlaví Vás na takové mluvení psaní kruntů, již bez mála 6 let vydržených naříkati, takové příčiny jemu dávati navedl a praví to Vám, pan Jiřík Víta má ho za falešného šibala, zrádce, lotra, cti nehodného, víry nehodného, aby kdo dobrý jemu věřil a s ním oč činiti měl, dotud a tak dlouho, dokudž toho všeho pořadem práva za pravé neučiní, kdo jest koli urozený, slovutný neb opatrný“ (roku 1594, 21. září). Kdo by v té řeči nespatřoval šlechtice žijícího v těch způsobech, jako žijí naši vesničané· I v tom obojí tehdáž se podobaly, že šlechtičny šily potřeby domácí, tak jako nyní dcerky veské. Roku 1570 přišel Mikuláš Pětipeský z Chýš k Vítovi ze Rzavého na Stadlec a všel do pokoje, kdež dcery jeho Víty šily. Panna Johanka, dcera Vítova, měla tu truhličku, v níž byly niti i jiné potřeby k šití, ale také 20 dukátů v pytlíku na tkanici svázaných. Mikuláš vzav pytlík a z něho zlaté vysypav, uvázal si je, jako by si hrál, na svou ruku a dělaje se zapomenutým pryč ujel. Ač nejednou, anobrž často byl napomínán, nevrátil jich, ale odsouzen jest soudem komorním r. 1579, aby je ve dvou nedělích navrátil. [2]

¹) Reg. 31, G. sv. 187 a 46 F. k. B 19, G 13. ²) Reg. Kom. soudu a DZm. 122, F 16.

BŘEZNICE TVRZ.

Nedaleko Bechyně a Týna nad Vltavou, ode vsi Sudoměřic hodinu cesty k jihozápadu, jest ves Březnice s dvorem poplužným a zbytky tvrze, jejížto zříceniny nám názorně bývalé opevnění a rozdělení tvrze představují. Položena jsouc na jihovýchodní straně dvora, oddělena byla od něho hlubokým příkopem, nad to objata dvojí ohradou a z venkovské strany obklopena rybníkem, který se potokem tekoucím podlé dvoru a tvrze napájel. Celkem měla tvrz podobu pětihranu, jehož pátý roh obrácen byl k jihovýchodu. Venkovská ohrada oddělena jsouc od ohrady vnitřní hlubokým a širokým příkopem, sesílena byla třemi baštami. Jedna z nich k východu obrácená jest čtverhranná, druhá k jihovýchodu okrouhlá, třetí k polední straně hledící byla pouhý roh, jehožto zdi vyhnány jsou do větší výše než ostatní hradba, aby se házením s výšky dobře k obraně působiti mohlo. Z vnitřní ohrady zůstal jen kus na té straně ke dvoru, jinde všude jest rozvalena, a rumy její vyplnily z části příkop, který jest jimi na straně jižní a východní velice sůžen. Nicméně v některých podržel svou hloubku, tak že tu posud voda stojí. Příkop na tu stranu ke dvoru z části jest znáti, ale venkovská jeho ohrada jest docela zmařena a jest nyní obyčejnou cestou ze dvora na tvrziště, avšak poněvadž při rohu severozápadním obě ohrady zůstaly a příkop tu hluboký jest, udělána jest přes něj dřevěná lávka. Tvrziště, jak již naznačeno, bývalo menší a jest nyní větší, poněvadž mu prostory přibylo zasypáním příkopu. Na jeho kraji ke dvoru stojí sýpka a lihovar podlé sebe, jejichž venkovské zdi do dna příkopu sbíhající byly zároveň venkovskou ohradou, pročež stavení tato na straně venkovské mnohem vyšší jsou, nežli ze strany tvrziště. Sýpka jest stavení staré, do pětihranu založené a bývalé obydlí držitelů tvrze, jehožto železné dvéře také k starobylým památkám patří. Lihovar jest stavení nové, v rohu severovýchodním, který někdy k příkopu patříval; možná že i tu příkopu překlenutím užito. I ve dvoře jsou ještě dvě staré stavby. Nedaleko lihovaru jest obydlí vinopalovo. Klenutá místnosť jeho, jakých se velmi mnoho v starých místnostech nachází, svedla lid k pověsti, že tu bývala kaple, čehož však nebývalo. Druhé stavení, uprostřed dvora na nejvyšším místě stojící, malé a vysoké, též pochází ze starých dob a má úpravu v předešlém století oblíbenou, kdež rádi rohy červenými čarami zdobili.

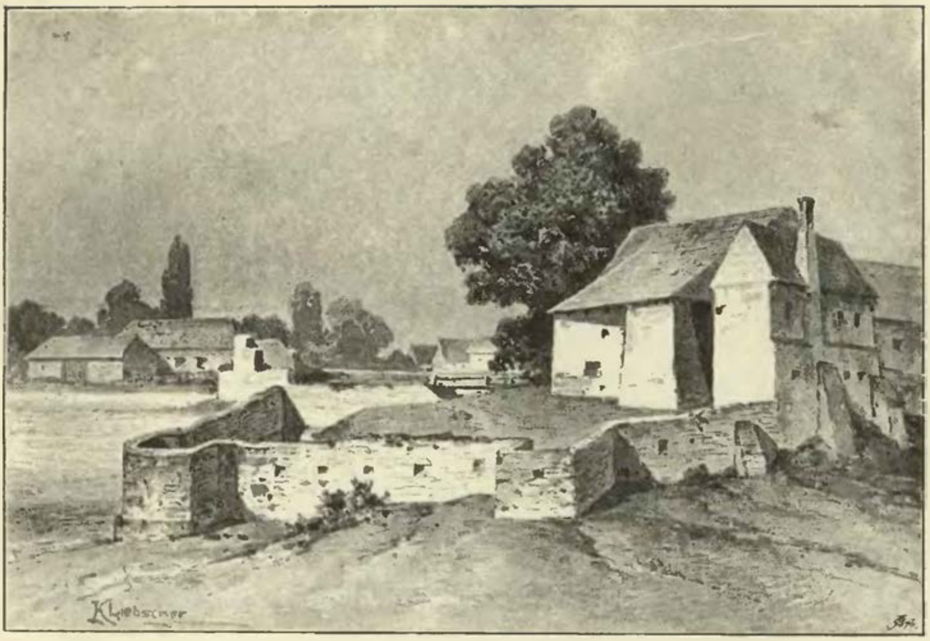
Vysvětlení plánu: 1. Dvůr poplužní; 2. staré stavení uprostřed dvora stojící; 3. tak zvaná kaple; 4. příkop; 5. jižní roh s vyhnanou hradbou; 6. bašta; 7. tvrziště; 8. sýpka; 9. lihovar; 10. louka, bývalý rybník.

Uprostřed 14. století připomíná se druhdy *Štěpán ze Březnice* jinak ze *Štramberka*, jenž prodal roku 1353 ves Domašín.[1]) V zápisech Landšteinských r. 1358—1359 vyskytuje se *Vchyna ze Březnice*,[2]) předek pozdějších vladyk

[1]) Archiv Hradecký. [2]) Archiv Třeboňský a Novohr. Později se píše Vchyna z Ledenic. (Arch. Budějovský.)

Březnický dvůr.

Bašty a hradby v Březnici.

Pacovských. Roku 1388 držel Březnici *Majnuš z Březnice*, později stranník Táborů, jenž za ně ručil, když se r. 1433 s Budějovskými mířili.[1] *Petr Majnuš z Březnice* byl ve službách Jana Bechyně z Lažan, za něhož r. 1437 ručil, když prodával Krakovec,[2] a připomíná se naposled r. 1482.[3] Jiný vládyka, *Bušek z Březnice* měl r. 1454 jednání o Mostečnou, jsa bezpochyby v držení téže vsi;[4] jakožto člověk krajiny znalý vydal r. 1463, 21 května svědomí o mýtě v Hněvkovicích u Týna nad Vltavou[5] a r. 1466 postoupil louky a lesa Záhořským.[6] Na konci 15. a na počátku 16. století připomínají se *Markéta z Březnice* a *Jiřík Majnuš z Březnice*, strýc její, jimž roku 1505, 20. července Beneš z Klaryc s rukojměmi dluh jistý zapisoval.[7] Byli-li ještě tehda v držení rodného sídla svého, zajisté jejich panství dlouho netrvalo; neb r. 1510 držel „tvrz Březnici za Týnem" s dvorem popl. a vsí a vsi celé Tukleky a Vesce *Jan Čabelický ze Soutic*, jenž dědictví to Vilémovi z Pernšteina a Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála dědičně zapsal, kdyby měl on a děti jeho pomříti.[8] Zboží Březnické mělo nyní na nějaký čas společné držitele s Týnem; po Janovi dotčeném následoval syn jeho *Prokop*, po jehož smrti manželka jeho Johanka z Úšavy jako poručnice sirotků nezletilých statky jich všechny spravovala. Táž paní vložila si ve dsky obnovené r. 1543 Březnici tvrz s dvorem popl., ves celou, Komárov ves celou, v Bukovště hořením c. t. m., vsi celé Tukleky a Vesce, v Radouně, Kotšíně a Černkově c. t. m.[9] Syn její Jan ujal panství otcovská nedlouho po r. 1543 a držel je až do smrti své, po něm pak synové jeho, z nichž podržel Prokop Týn a Březnici. Týž prodal tvrz Březnici s dvorem, štěpnicemi, chmelnicemi, zahradami, pivovárem, ves, ves Komárov s přísl. *Petrovi Vokovi z Rožemberka* na Bechyni za 1000 k. gr. Č.[10] Od těch dob patří Březnice k panství Bechyňskému.

V registrech, jež pan Petr Vok r. 1596 sepsati kázal, připomíná se chmelnice při tvrzi zdejší a rybník okolo tvrze; o tvrzi samotné takto se nachází poznamenáno: „Tvrz Březnice od pana Prokopa Čabelického koupená, kterážto tvrz s několika sklepy i jinými pokoji, s dvojí ohradou od kamene, s cihelnými krovy postavena, a malým nákladem dosti čistých pokojů ještě by se udělati mohlo, ta se pokládá v 500 k. m."[11]

[1]) Liber erect. XII. 18., arch. č. VI. 430. [2]) Archiv č. III. 518, též v listě ok. r. 1430 (archiv musejní). [3]) Rel. tab. II. 391. [4]) DD. 16. f. 123. [5]) Archiv Třeboňský. [6]) Pam. arch. VIII. 158. [7]) Archiv Třeboňský. Jiřík seděl r. 1493 na Skalici (archiv Hradecký, lib. erect. XIII. b. 118) a r. 1525 na Zvíkovci (viz to). [8]) DZ. 249, B 17. [9]) DZ. 250, D 3. [10]) DZ. 24, N 14. [11]) Archiv Třeboňský.

ŽĎÁR TVRZ.

Tvrz Žďárská stávala západně od Hlavatec, jz. od Vyhnanic v nynější Černické oboře. Na kraji obory jest rybník „Paní Annin,“ který se takto již r. 1596 jmenuje; od něho k západu jen malý kousek jest rybník Žár (Žžár = Žďár), Nad ním v lese jsou dva malé rybníčky a při zadním z nich spatřuje se tvrziště, čtverhranné, obehnané příkopem nestejné šířky, neb jest nejužší na severu a nejširší na jihu, a náspem nestejné výšky, neb jest na severu vysoký a na jihu velmi nízký. Obojího příčina byla ta, že na jihu byl příkop. v němž dosud voda stojí, bahnitý, a poněvadž na severní straně tak nebylo, potřeba bylo na této straně umělé obrany. Když byla stavěna silnice Bechyňská, která jde nedaleko od tvrziště, vykopali ze základův bývalé tvrze mnoho cihel tmavorudých, mezi nimiž byla i jedna s rohem zaokrouhleným. Pod samou tvrzí jest dotčený rybníček, který také k pevnosti její nemálo přispíval. Mezi tvrzištěm a rybníkem Žárem jest tak zvaná Bezednivá studně (asi 500 krokův od tvrziště), která je nyní bahnem zanesena; v těchto místech, tuším, stával dvůr sedlský, o němž jest řeč roku 1452. Nad tvrzištěm k západu (asi 100 kroků) jest opět studně a při ní se spatřuje sesutý sklep, v němž se nadržuje voda. Toto oboje pochází bezpochyby od bývalého dvora poplužního, kterýž obyčejně u samých tvrzí stával. Mezi lidem se vypravuje, že paní Anna, která rybník po ní jmenovaný založila, na této tvrzi bydlívala; staré paměti bohužel o této paní mlčí. Okolí Žáru již dávno na oboru svedené obsahovalo ve 14. a 15. věku mnoho polí, jak svědčí posud záhony v lesích.

O osudech našeho Žďáru nám jen velmi málo známo jest. Roku 1397 seděl na tvrzi *Ctibor ze Žďáru* s manželkou svou Bětkou, a jak se zdá, pocházel od vladyk, kteříž měli sedění své na Hlavatcích. [1]) Roku 1415 držel tvrz zdejší *Otík Rádpil* ze *Žďáru*, který měl také část zboží Kovařovského u Orlíka a z rodu vladyk z Krašovic erbu půl měsíce pocházel. [2]) Sirotci, kteří po něm zůstali, pomřeli, a ve zboží jich uvázal se potom *Markvart* ze *Hlavatec*, který také i s dětmi svými umřel. Za těch dob přeneseno jest sídlo statku do blízkých Vyhnanic, neb jak tvrz tak i dvůr a blízké dvory kmecí docela spustly v tehdejších bězích válečných. Roku 1452 prodala *Příbka*, dcera *Burjanova* z *Vyhnanic* a Hlavatec, dvůr poplužný ve Vyhnanicích, Lhotku ves pustou, v Hlavatcích plat s podacím, ves Strýšovice, ve Křtěňovicích a Záb'atí platy, ve Žďáře dvůr poplužný pustý s jedním dvorem kmecím ještě osedlým a podacím v Lazicích *Oldřichovi ze Hlavatec*. [3]) Pro tuto koupi měl Oldřich nechuti s *Markétou ze Žďáru*, která se domnívala míti lepší právo ke Žďáru než on, a soudů potom přibylo, když si r. 1453 Jan Rous z Čemin odúmrť po sirotcích Markvartových a Rádpilových vyprosil. Po dvě léta trvaly pře u soudu dvorského, až se konečně obě strany po dobrém srovnaly. [4]) Se zbožím Vyhnanským dostal se potom pustý Žďár k Želecku a zapomenut pak naprosto.

STRÝŠOVICE TVRZ.

Asi čtvrť hodiny daleko od Žďáru a půl hodiny od Vyhnanic a Hlavatec v tom rohu, který jest mezi hrází Starého rybníka, silnicí z Bechyně do Soběslavě a Nového rybníka, avšak na břehu tohoto rybníka spatřuje se staré tvrziště nevelike a příkopem, na některých místech i náspem obehnané. Bylo-li upravení náspů s počátku takové jako nyní aneb jestliže později část jich rozkopána, nelze již uhodnouti. Ačkoliv se tvrziště toto nesčíslným toho způsobu památkám v Čechách podobá, přece má jednu zvláštnost, totiž na straně jihovýchodní nádržku, která jest spojena s rybníkem Novým strouhou. Až k počátku této strouhy topí rybník nyní. Ačkoliv se rybník tento se Starým a Rytířem již r. 1596 (v registrech panství Bechyňského a Želeckého v archivu Třeboňském) připomíná, přece za to nemáme, že stával již

[1]) Rel. tab. I. 570. [2]) Lib. erect. X. G 9. Pečeť jeho v listu bibl. Praž. 1415, 8 Jul.: ale opis svědčí, že se psal také ze Želče. [3]) Rel. tab. II. 224. [4]) DD. 16, f. 118 a 23, f. 130.

za dob tvrze této, nicméně mohl tu býti rybník menší, kterým se skrze strouhu nádržka a od ní příkopy okolo tvrze zatápěly. Poněvadž se polím za Novým rybníkem k Hlavatcům posud v Strejšovicích říká, není pochyby, že tvrz naše, vedlé níž bývala ves, také se jmenovala Strýšovice, ač jí říká lid nyní Kočí hrádek. Kousky cihel na tvrzišti svědčí o tom, že tu bývala tvrz věžovatá z cihel postavená. Jámy jihovýchodně od tvrziště pocházejí bezpochyby od lochů buď dvorce aneb sedlských statkův.

O osudech tvrze této skorem nic známo není. Roku 1453 táhl se ke dvoru Strýšovicům Jan Truhlář z Miličína řka, že má k nim právo po dědu a otci svém.[1]) Že však t. r. již jemu nepatřily, dokládá se v dějinách tvrze Žďárské, odkudž i to vychází, že tehda ještě ves stála, a jen tvrz s dvorem spustly. Později i ves spustla. Roku 1512 prodal *Jindřich Víta ze Rzavého* dvory popl. pusté ve Vyhnanicích a Lhotce a ves pustou Strýšovice *Mikuláši Špaňovskému z Lisova* a od těch dob patřilo zboží to k Želči.[2])

RATAJE TVRZ.

U vsi Rataj (sev. od Bechyně) při cestě, kudy se na Kozín chodí, vybíhá stráň řečená Vraník v trojhran, majíc na jedné straně potok Smutný a na druhé jižní strouhu k němu tekoucí. Výběžek oddělen jest od ostatní stráně třemi příkopy vedlé sebe běžícími, což poskytuje úkaz u starých tvrzí málo vídaný. Za každým příkopem následuje násep, a za posledním náspem jde dotčená již cesta. Není pochyby, že tu stávala stará tvrz vladyk Ratajských, nevelikého ano rci skrovného obvodu, tak že na její prostoře jediná věž místa měla; trojí pak plot chránil věž proti nepřátelům, kteří chtěli ze strany východní na tvrz útokem hnáti. Záhy říkal lid místu tomuto a celému blízkému položení „hradiště“ a tento název přikládán obzvláště stráni přes strouhu ležící. Na polích této stráně přišlo se při orání a zarovnávání na základy nějakého stavení. Na tomto místě stával dvůr poplužný, který ke tvrzi patříval; na nějakou tvrz, tím méně hrad nelze tu mysliti, poněvadž tu není stop ani té nejvíce obyčejné fortifikace.[3])

Ves Rataje jest původu velmi starého a obydlena byla, jako i celé blízké okolí, již za dávných dob pohanských, o čemž četně nalezené starožitnosti svědčí. Jméno své má od pilných ratajů neb oráčů. Tvrz zdejší postavena byla ve 14. století, ne-li dříve, jak tvar její ukazuje. Roku 1360 drželi ves *Petr Stolice* z *Rataj* se synem svým *Janem*, *Purkart* jinak *Pureš* z *Rataj* a *Ješek Svenkla* z *Vršovic*;[4]) kdo z nich však na tvrzi zdejší seděl, není známo. O Puršovi se ví, že držel dvůr poplužný, dvě krčmy a tři podsedky a že před r. 1385 zemřel. Zboží jeho se dostalo potom Onšovi a Benešovi bratřím z Podole, synům, tuším, Jana z Podole, jenž již r. 1368 a potom část Rataj držel.[5]) Třetí část konečně měl syn Petrův *Jan*, jemuž se říkalo *Stolička*. Ten zemřel před r. 1395, zůstaviv dvůr v Rakově a plat v Hubové.[6]) Janův syn *Ješek Stolička* daroval r. 1399 ke kostelu Ratajskému plat roční 1½ kopy. V 15. století zanikla tvrz zdejší, neb již r. 1415 patřila část vsi k Dobronicům a druhá část náležela již r. 1368 k Podolí.[7]) Komu tehda tvrz připadla, nevíme, ovšem měl každý z nich, buď ten neb onen, pohodlnější sídlo, nežli mu poskytnouti mohla těsná tvrz Ratajská. K Podolí patřily r. 1477 dvůr poplužný a část vsi v Ratajích a dostaly se pak ke zboží Bernartickému. Lány v Ratajích a panství nad lidmi některými patřily ještě r. 1443 a více než století potom k Dobronicům. Roku 1572 utvořen z tohoto dílu nový statek Ratajský, a Hozlaurové postavili si ve vsi dům nebo sídlo (DZ. 139, G 5), ale po Bělohorské bitvě dostala se i tato část k Bernarticům.[8])

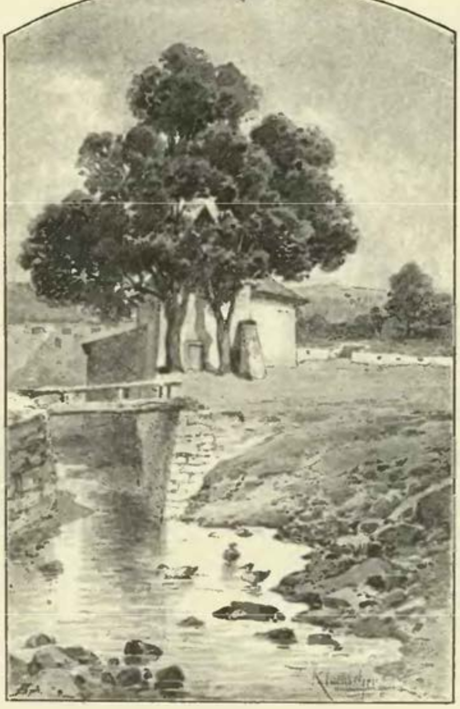
---

[1]) DD. 16. f. 118. [2]) DZ. 3, H 5. [3]) Srovnej Pam. arch. V. 231, jichž zprávy tímto naším popisem se doplňují. Domněnka tamže vyslovená nemá podstaty. [4]) Lib. conf. I. C 1. Purkart r. 1382 jako svědek (Archiv gub.) [5]) Lib. conf. I. J 4, II C 1. Srovnej k tomu děje Podolí. [6]) DD. 13. f. 136, 14. f. 170. Také Přech z Rataj před r. 1395 zemřel. [7]) Lib. erect. VI. 128. [8]) Mezi Rataji a Dobronici jsou okrouhlé valy, jichž obvod asi 528 sáhů měří, tak že by se prostora jimi zavřená velikému hradu vyrovnala. (Šíře viz Pam. arch. V. 231.) A poněvadž v těch krajinách les Borečný se nachází, domnívám se, že onen »kus lesu neb chrastin u Rataj pod Borečným slove Hrádek« r. 1599 připomenutý (DZ 173, J 7) na toto hradiště dopadá.

TVRZE V OKOLÍ BECHYNĚ A BERNARTIC.

PODOLÍ.

Kdo se ubírá Podolím po široké silnici od Písku k Bernarticům, zajisté obrátí zrak po zbytku dávnověké tvrze, v níž nyní nezámožná rodina obývá. Jest to budova ohromných zdí pod jedno patro, kterou majetník, nemoha na její opravení nakládati, na mnoze rozboural a přejinačil, však přece starožitného rázu nesetřel.[1]) Na sousedních Ratajích sídlel rod vladycký, jehož jeden

Zděný příkop v Březnici.

člen *Jan z Podole* tvrz zdejší opanoval. Ten r. 1368 a 1369 měl jeden hlas podací při kostele Ratajském.[2]) Později se připomínají bratří *Oneš* a *Beneš z Podole*, kteříž oba na zboží svém Ratajském Janovi z Rožemberka 2000 k. gr. zapsali.[3]) Část zboží Ratajského, totiž Rataje, zůstala od těch dob při Podolí, druhou část Rakovskou po smrti Přecha z Rataj a Jana syna Stoličkova (jenž měl v Rakově dvůr popl. a 100 gr. platu v Hubové) držel r. 1395, tuším, Bohuslav z Hrádku jinak z Hradnice,[4]) a teprv později i ona připadla k Podolsku, kdežto jiné dědiny tamže (před tím Jetřicha Stoly) *Oneš Podolec z Rataje* byl r. 1388 přikoupil.[5]) Řečený Oneš také sám r. 1398 právo podací při kostele Ratajském provozoval,[6]) a r. 1400 s Volframem arcibiskupem některá zboží svá vyměnil, dada za jisté platy statky své u vsi Dražic.[7]) Vedlé něho tu měnil bratr jeho *Jan*.

[1]) Časop. Otavan roč. I. č. 12. [2]) Lib. conf. I. J 4, II. C 1. Srovnáme-li tuto zprávu s tím, co obsahují lib. conf. I. C 1, zdá se nám býti náš Jan tím, jenž se r. 1360 Ješkem z Vršovic nazývá. [3]) DD. 14, f. 170. [4]) DZ. 14, f. 170. [5]) Reliq. tab. I. 519. [6]) Lib. conf. V. R 11. [7]) Lib. erect. VI f. 128, 145.

Druhý bratr *Beneš z Podole* držel část Podolí a zboží Borečnické, pročež i r. 1405 povolení své k tomu dal, aby část vsi Borečnice ke špitálu v Písku nově založenému obrácena býti mohla;[1]) r. 1415 ke kostelu Ratajskému vedlé Jana nového faráře podával.[2]) Něco později koupil nějaké sousední zboží s potokem řečeným Bělina od Jana Heršteinského z Velhartic. Zboží to veškeré po Benešovi drželi synové jeho, z nichž jménem známe toliko jednoho *Oldřicha Podolce* od r. 1429, kterýžto návodem Jana z Kozího sestru svou vdal za jakéhos Zachaře (z Nemyšle?).[3]) Roku 1437 spravovati slíbil, když Jan Bechyně z Lažan prodával hrad Krakovec.[4]) Později koupil zboží Podolské *Jan Bechyně z Lažan* (asi v l. 1440—1445) a držel je do své smrti k panství Bechyňskému,[5]) po čemž také tvrz zdejší opuštěna byvši panským sídlem býti přestávala. Páni Bechyňové prodavše panství Bechyňské, podrželi si statek Podolský a polovici městečka Bernartic, jež posud k Bechyni patřívala. Když se r. 1477 12. května bratří *Burjan*, *Václav* a *Oldřich Bechyňové z Lažan* o všecka zboží otcovská dělili, obdržel Burjan v Podolí tvrz pustou s dvorem poplužným a ves, Lhotu ves pustou, mlýn pod Podolí, Rakov, Borovany vsi celé, Rataje dvůr popl. s dvory kmecími a podacím a polovici Bernartic.[6])

Zboží toto připojil Burjan ještě téhož roku k panství Bernartickému, jež byl od Rynarta z Dubu zakoupil, a Podolí zůstalo při tomto panství drahně let; ale když potom Bernartice na dva díly Bernartický a Borovanský rozděleny byly, dostala se tvrz zdejší se dvorem a částí vsi k Borovanům a připadla k Bernarticům zase teprve r. 1623. Tvrz zdejší třebas neobydlena, udržela se v hlavním stavení až do polovice 17. století; výslovně jako tvrz se naposled roku 1620 připomíná.[7])

PODBOŘÍ.

Na nejvyšším místě vesnice Podboří (neb podlé mluvy lidu Podboží) nachází se krčma, jednopatrové stavení, bývalá to tvrz Podbořská. Dolejší její místnosti jsou posud dobře sklenuté. Blíže tvrze spatřiti lze bývalá stavení hospodářská, nyní arci již sešlá.

Ves Podboří patřila od nejstarších dob ke zboží Sepekovskému či Skalickému (r. 1291), později k panství Bechyňskému; když pak Václav ze Švamberka r. 1551 vsi celé Podboří a Držkrajov, v Zalší c. t. m., Přeštěnici s lesy *Oldřichovi Bechyni z Lažan* za 1297 k. 53 gr. prodal,[8]) stalo se zboží Podboří na nějaký čas samostatným statkem. O novém jeho držiteli jest jen málo známo; měl manželku z rodu Hozlaurův[9]) a po smrti bratra svého Petra, podkomořího, dosti zaměstnání měl se správou statku Píčinského. Jak se zdá, byla jím nová tvrz v Podboří postavena. Sňatkem *Evy z Lažan* (snad dcery Oldřichovy) s *Albrechtem Čabelickým ze Soutic* dostalo se Podboří rodu tomuto, zvláště i proto, že Eva sestru svou Johanku penězi odbyla. Albrecht dotčený psal se již r. 1588 pánem na Podboří, když se od bratří svých oddělil.[10]) Měl syny *Jana*, *Alše*, *Prokopa* a *Adama*, kteří po strýci svém statek Kaladský zdědili; matka Eva však ještě r. 1615 v držení statku Podbořského zůstávala; statek zdědili po ní *Jan*, nejstarší syn, a dcera

[1]) Relig. tab. II. 14. [2]) Lib. conf. VII. E 19. [3]) Archiv Třeboňský, arch. Budějov. [4]) Arch. č. III. 518. [5]) O těch proměnách dovídáme se ze dvou svědectví o potoku pod Dražicemi řečeném Bělina r. 1463 (Arch. Třeboň.) [6]) DZ. 6, J 30; arch. č. V. 525. [7]) DZ. 140, A 15 atd. [8]) DZ. 49, D 11. Lesy se připomínají Moravec, Hůrka, Propasť a Záchod. Roku 1553 přikoupil Oldřich les Ostrov od panství Milevského. (DZ. II, D o.) [9]) Březanovy genealogie. [10]) DZ. 24, E 23, 68 P 4.

Kateřina, provdaná za N. Branišovského. Ti prodali smlouvou r. 1623 na den sv. Filipa a Jakuba učiněnou tvrz Podboří s dvorem popl., pivovárem, vsí, Držkrajov, Přeštěnici, Zalší *Janovi de Vitte*, měštěninu a kupci v Menším městě Pražském a cís. služebníku, za 12.000 k. míš. a 150 kusů dukátův, a jelikož tento cizinec ještě do země přijat nebyl, vloženo zboží to dne 28. srpna ve zvláštní kvatern pro cizozemce založený. [1]) Týž koupiv t. roku 9. srpna dvůr a ves Opařany menší, vsi Větší Opařany a Skrejchov od Anny Chrtové z Dlouhé vsi za 21.000 kop míš. [2]) připojil je ke statku Podbořskému, stal se potom cís. radou a koupiv statky Osov, Rataje a Kácov, prodal na zaplacení jich statky Podboří a Opařany r. 1628, v úterý po svaté Voršile, *Anně Hoslaurové z Kalenic* a na Olší za 32.000 k. míš. [3])

Paní tato, vdaná za Adama mladšího z Hozlau († roku 1655), jenž r. 1630 statek svůj Olší odprodal, vystavěla si několik let po učiněné koupi nové sídlo či zámek v Opařanech, kdež od těch dob s manželem svým bydlela. Povahy jsouc násilnické, poddané své dosti týrala. Roku 1647 žaloval na ni královský prokurator, že r. 1645 děvečku jakousi skrze týrání časté „špisruty,“ karabáčem, metlami, mrskáním, kyji, bitím, nástroji ohnivými a rozpálenými těla jejího pálením trýzniti a tak usmrtiti dala. Soud sice nalezl, že jí svévolně neusmrtila (!), ale odsoudil ji k pokutě 500 kop gr. č. a na vězení 6 týchdnů do bílé věže. [4]) Roku 1655 zemřela, a statek její dostal se dcerám *Alžbětě, Barboře Aleně* a *Kateřině*, z nichž poslední ještě let svých neměla; za tou příčinou nařídil soud zemský, aby starší dvě sestry poručenství nad mladou slečnou ujaly a v oboje statky se uvázaly, což se také v květnu t. r. stalo. [5]) Když však sestry správu statku přejaly, shledaly, že jest statek (jednak stavěním nového sídla v Opařanech a svrchupsanou pokutou, jednak popleněním ve válkách švédských), velice zadlužen, pročež u soudu zemského žádaly, aby jisti kommissaři nařízení jsouce statek raději prodali. I prodány jsou r. 1656, 21. dubna tvrz „Vopořany“ s lidmi tudíž, tvrzka Podboř se vsí, vsi Držkrajov, Přeštěnice, Skrýchov, Zalší, chalupa za Řepčí, mlýn Mrzenovský na Lužnici, řeky této za dobré čtvrť míle a mlýn Hánovský za 33.000 kop. míš. *Františce Slavatové* rozené *z Meggau* na Cáhlově, [6]) vdově po panu Jáchymovi Oldřichovi Slavatovi ze Chlumu. Paní tato založila v Opařanech kapli zámeckou r. 1657, [7]) v městě Telči kollej jezovitskou a zachovala si i jinak památku jako paní nábožná a dobročinná rozličnými nadáními k účelům církevním a milosrdným a zemřela r. 1666 dne 22. září, majíc věku svého 66 let. Syn a dědic její *Jan Jáchym Slavata z Chlumu* a na Hanšpachu, cís. skut. komorník a soudce zemský, prodal r. 1667, 20. listopadu statek Opařany *Václavovi Sattenwolfovi*, kolleje tovaryšstva Ježíšova v Jindřichově Hradci rektoru, za 33.500 fl. [8]) Asi za těch dob spustla tvrz Podbořská, příslušenství její pak zůstalo při statku Opařanském, od roku 1669 kolleji Pražské náležitém, až do vyzdvižení téhož řádu.

DRAŽICE.

Tvrz Dražická povstala teprv po oddělení vsi Dražic od zboží Svatkovského. Jedna část vsi patřila v 15. a 16. století k panství Bechyňskému, později k panství Týnskému; r. 1583 prodal *Prokop Čabelický ze Soutic* dvory kmecí ve Dražicích *Adamovi Chřepickému z Modliškovic* na Nihošovicích, [9]) a od tohoto dostaly se roku 1585 *Oldřichovi Svatkovskému z Dobrohoště* na Svatkovicích. [10]) Tento žil ještě roku 1596 a byl již roku 1602 mrtev. Po něm zůstali tři synové *Jan, Přech* a *Vilém*, kteří se o dědictví otcovské rozdělili tak, že obdržel Jan ves Dražice, Přech zboží Svatkovské a Vilém ves Bojenice s příslušenstvím. [11])

[1]) DZ. 153, C 20 [2]) Tamže C 17 vlož. 25. srpna. [3]) DZ. 295, J 11. [4]) Světozor r. 1873 str. 450. [5]) DZ. 113, K 26, Alžběta se vdala potom za nějakého Karolidesa. [6]) DZ. 311, D 4. [7]) Viz Hejnův spis o Opařanech, kdež i poměry držitelův zevrubně jsou vypsány. [8]) DZ. 317, E 25. [9]) DZ. 21. O 11 i DZ. 11, K 21. [10]) DZ. 23, B 25. [11]) DZ. 137, O 16.

Na zboží takto samostatném vystavěl si Jan novou tvrz a také dvůr poplužný, jestli již za jeho otce nebyl. Súčastniv se povstání českého odsouzen jest r. 1622 dvou třetin statku svého, po čemž prodala komora česká roku 1623, 25. února „tvrz Dražice, při ní dvůr popl. s popl. a všechny vesnice“ *Adamovi Lipovskému z Lipovice* za 6090 fl. rh. [1])

Pan Adam byl sice také obžalován před soudní komisí Ferdinandem II. nařízenou, ale r. 1622 dne 29. listopadu sproštěn jest vší viny; potom koupil také druhý statek Svatkovský Bojenice, který prodal r. 1624 jezovitům. Poslední vůlí svou d. r. 1635, 20. prosince odkázal zboží Dražické manželce své *Kateřině z Barště*, on sám děti neměl a umřel roku 1637. [2]) Po bratru Adamovi Janovi, jenž držel statek Smolivec Starý, zůstali synové *Adam Václav Maxmilian* a *Jáchym Ferdinand*, z nichž tento dostal Smolivec, onen však pojav ovdovělou Kateřinu z Barště dostal se v držení zboží Dražického, jež mu po smrti Kateřinině (asi r. 1643) úplně připadlo. Pojav v druhém manželství Majdaléuu Chřepickou z Modliškovic koupil roku 1651 statek Údražský a zdědil také Starý Smolivec, když byl bratr jeho bez posledního pořízení a bez dědicův se světa sešel. [3]) Sám zemřel roku 1672 na jaře. Zůstali po něm synové *Jáchym Vojtěch, Václav František, Jan Adam Maxm.* a *Frant. Karel*; tento a dcera Maximiliana ještě let svých neměly, pročež máti jich Majdaléna ve statek Starý Smolivec, který jim přikázán byl za díl, se uvázala v dubnu r. 1672; [4]) z ostatních bratří dostal Jan zboží Údražské, Václav statek Řečici na Moravě a Jáchym konečně zboží Dražické. Seděl v odloučenosti na zboží svém zabývaje se jen hospodářstvím, tak že o něm nic známo není. Když pak r. 1703 zemřel, nařízen jest od místodržících Daniel Gotfried Krumlovský, prokurator přísežný, jakožto poručník pozůstalosti Jáchymovy a dán mu dne 5. června komorník, aby se v Dražice uvázal. [5]) Dražice patřily pak dlouhý čas rodině Tamů a přikoupeny teprv r. 1806 k panství Bechyňskému.

SVATKOVICE.

Starší dějiny Svatkovic jsou nám naprosto neznámy. Nejstarší nám známá rodina, které Svatkovice náležely, jest rod vladyk *z Dobrohoště*, kteříž se odtud Svatkovskými nazývali v erbu čepice tatarské užívajíce, a jako první z nich seděním na Svatkovicích uvádí se k r. 1486 *Petr z Dobrohoště*. [6]) Týž byl tehda a ještě roku 1495 purkrabí na Krumlově. [7]) Potomek (syn?) jeho *Oldřich z Dobrohoště* a na Svatkovicích připomíná se roku 1523 v registrech kraje Bechyňského, kromě toho roku 1528 [8]) a v tituláři r. 1534 vydaném. Tvrz Svatkovice s dvorem popl. a ves celou, a ves celou ve Vranově zdědili po něm synové jeho *Jan, Václav* a *Jan Svatkovští z Dobrohoště*, kteří si dědictví to r. 1543 v obnovené dsky zemské vložili. [9]) Tehda však nebyli již společnými držiteli zboží tohoto, rozdělivše se již před rokem 1543 tak, že Jan podržel celé zboží a Václavovi z toho vyplatil za díl otcovský 475 kop gr. č. [10]) Po oddělení tomto pojal Jan manželku Ofku z Lažan, jíž na tvrzi a zboží Svatkovském 250 k. gr. č. věnoval [11]) a nad to (vkl. r. 1543, 4. prosince) tvrz Svatkovice v jistém dluhu zavadil. [12]) Bratr jeho Václav seděl potom s chotí svou Ludmilou z Doupova na domě svém v Dubu a držel dědiny skrovné. Po jeho smrti oddělili máti a mladší synové Oldřich a Karel syna staršího Adama (smlouvou r. 1564 učiněnou), odbyvše ho za díl jeho 333 kopami. [13])

Asi v ty časy zemřel také náš Jan a následoval po něm v držení Svatkovic syn *Oldřich* (poprvé r. 1567). [14]) Týž se jmenoval potom Oldřichem starším na rozeznání Oldřicha, syna Václavova,

[1]) Bílek, Děje konf. Z vesnic, ke zboží Dražickému patřících, jsou nám jen Vranovice známy. (DZ. 96, L 14.) [2]) DZ. 145, J 13. [3]) DZ. 115, B 23. [4]) DZ. 115, C 27. [5]) DZ. 118, G 5. [6]) DD. 33. str. 359. [7]) Světeckého paměti v archivu Třeb. a Notizenblatt 1853 str. 445. [8]) Archiv Třeboňský. [9]) DZ. 250, E 20. [10]) DZ 5, B 6. [11]) Tamže B 7. [12]) DZm. 226, H 9. [13]) DZ. 56, Q 4. [14]) DZ. 58, G 3.

a měl (druhou?) manželku Barboru z Hozlau, jíž (r. 1573) na tvrzi, dvoru a vsi Svatkovicích a vsi Vranově 500 kop gr. č. věnoval. [1]) Napsán jest také v tituláři roku 1589 vydaném, ve kterémž čteme také *Jana z Dobrohoště na Svatkovicích*, syna jeho. Oldřich starší měl později také Pořešín, jejž prodal Jakubovi Krčínovi z Jelčan a živ byl posléze (r. 1604) ve městě Milivště. [2]) Na počátku téhož století rodina Svatkovských si byla něco statku pozemského nastřádala tak, že když se bratří *Jan, Přech* a *Vilém Adam Svatkovští z Dobrohoště* o statek svůj všechen podělili, každému z nich se po jednom statku dostalo, totiž Janovi Dražice, Přechovi Svatkovice a Vilémovi Adamovi Bojenice, jež byl roku 1576 Václav z Dobrohoště od Kryštofa ze Švamberka koupil. [3]) Přech se přidržel v osudném povstání strany stavův a zavřel se s jinými na Táboře, ale vida, že věci zle jdou, spustil se s hradeb, zanechav tu manželku s dítkami, a ušel k don Baltazarovi de Maradas. Nicméně mu přece statek jeho zabrán a prodán r. 1623 *Polyxeně z Lobkovic* za 5000 fl. rýnských. [4]) Paní tato skoupila Mezříč, Výrec, Makov, Borotín, Kostelec a drahné statkův v kraji Bechyňském, jež jsou připojeny k panství Jistebnickému. Mezitím spustla tvrz, [5]) a dvůr, jenž potom zbylp a příliš vzdálen od Jistebnic jsa, prodán jest vrchností Jistebnickou Františkovi Josefovi z Bretfelda, držiteli Veselíčka.

STADLEC.

Ves Stadlec dlouhý čas byla příslušenstvím panství Přiběnického a potom Dobronického a stavši se pak po oddělení od tohoto statkem zvláštním, uviděla v objemu svém v nově vzniklou tvrz, již založili Vítové ze Rzavého. [6]) *Vita mladší ze Rzavého* odprodav Dobronice a dolejší vesnice podržel si potom vesnice hořejší po obou stranách Lužnice a učiniv Stadlec sídlem tohoto nového zboží, vystavěl tu novou tvrz. Objem tohoto zboží ustavičně se měnil kupováním a odprodáváním. Vita mladší prodal toliko r. 1535 dne 10. srpna ves Dobřejovice a Jana Mrzena mlynáře pod Přiběnici panu Joštovi z Rožemberka, [7]) ale mnohem více skoupil, zejména r. 1548 vsi Opařany, Opařanky a Skrýchov od krále Ferdinanda [8]) a r. 1551 ves Hodušínky od pana Václava ze Švamberka na Bechyni. [9]) Ze všeho toho viděti, že byl Vita dobrý hospodář, jenž měl mimo ty peníze, za něž statky kupoval, ještě dosti jiných peněz hotových, jimiž vyplatil Adama, syna bratra svého Jiříka záhy zemřelého, [10]) tak že si tento mohl Vlčoves a potom i Dub koupiti.

Vita měl dva syny *Jana* a *Pavla*, kteří ještě před otcem zemřeli. Onen si bral r. 1560 Markétu z Tetova, [11]) s níž splodil dceru Annu; po Pavlovi zůstaly taktéž dcery Anna a Polyxena. Bylo tedy na Vítovi, aby vnučky své nevybyté opatřil, což také učinil pořízením svým posledním roku 1567, v pátek po sv. Havle daným. Manželce své Anně z Milhostic nad věno její ještě i výživu pohodlnou pojistil, odkázav jí dvůr v Opařanech doživotně, kdyby se s dědici nemohla shodnouti. Žil potom ještě tři léta a zemřel ve vysokém stáří r. 1580 dne 19. září a pohřben v kostele Ratajském, kdež se posud náhrobek jeho spatřuje. [1]) V držení Stadlce následovali po něm syn jeho *Jiřík* a *Jan*, syn jednoho z bratří Jiříkových. Ti rozdělili se roku 1589 dne 17. dubna o dědictví své, při čemž obdržel Jan zboží Opařanské s vesnicemi při něm ležícími; ostatek se Stadlcem podržel Jiřík. [2]) Nicméně tím ještě všichni dědici porovnáni nebyli; ještě zbývala Anna, dcera n. Janova, kteráž pravila se míti spravedlnosť na statku Stadleckém a Opařanském po Vítovi, dědu svém; aby to nepřišlo k dalším kyselostem, nařídil soud zemský ze sebe jisté pány, kteří Annu s Jiříkem a Janem r. 1593 dne 21. března pěkně porovnali tak, že za věno, vybytí, veselí svatební a poctivou výpravu (jakž měla dostati vedlé pořízení děda svého) obdržela 400 kop míš. [3])

Jiřík Vita oženil se s Johankou ze Stříteže, jež si koupila (r. 1589) za peníze své statek Dražický. Jiřík také dobře hospodařil a koupil r. 1594 dne 25. února od pana Petra Voka z Rožemberka ves Lhotku Hnojovou a stráň od strouhy mlýna Táborského řečeného na Hutěch až nad mlýn Šimonovský a kus lesa slove Vršek za 1500 kop míš., [4]) později získal také zboží Koutské (r. 1599) a zemřel r. 1604. Zůstali po něm čtyři synové *Bohuslav, Jan, Vilém* a *Mikuláš*, kteří zboží Koutské společně prodali. Něco později se o pozůstalosť otcovskou rozdělili. Bohuslav mladší obdržel na svůj díl tvrz Stadlec s dvorem popl., ves s krčmou, pivovárem a 2 ovčíny, vsi Velkou Řepeč s krčmou, Křidu, Malou Řepeč, dvůr nový popl. Kašovice s rybníky atd. Vilém mladší obdržel ves Lhotku Hnojovou, kterou prodal roku 1615 a ještě buď dědiny aneb peníze za statek Koutský stržené. Z bratří třech zemřel nejdříve Jan, byv před r. 1617 od Viléma Osterského ze Sulevic do smrti poraněn. [5])

Bohuslav byl arci obdržel díl značný, ale vzal na sebe také velké dluhy, jež by nikdy nebyl splatil, kdyby mu nebyla pomáhala choť jeho Barbora ze Skuhrova. Téže manželce r. 1616 5000 kop gr. č. na zboží Stadleckém věnovav, [6]) ostatek života svého na statku svém tiše trávil. Jak se zdá, neměl zdraví valného a poněvadž se ho z té příčiny bouře roku 1618 a 1620 málo dotýkaly, také na něm vina neshledána a r. 1622 ze všeho obvinění propuštěn. [7]) Tehda již nebyl na živě, zůstaviv syna *Jiříka Šťastného* a dceru Marii Annu, obě ještě nezletilé. Ihned vkročil ve statek Vilém mladší jakožto nejbližší příbuzný sirotkův a jich poručník podlé ustanovení n. krále Vladislava; ke statku od vojska vypálenému však se táhla také vdova Barbora, neboť nejen že na něm 5000 kop zapsaných měla, ale i prodavši statek svůj Šebířov zapůjčila někdy Bohuslavovi 10.000 kop míš. léta 1616, když dluhy své pokojil a platil; proto i u místodržícího Karla z Lichtenšteina za opatření žádala, pročež ihned potom (r. 1622, 2. května) dán rozkaz Vilémovi, aby vdově dosti učinil. Učinili oba smlouvu dne 4. května, tak že ona zápis věnný z desk propustila obdrževši věno své, také upustila od 7000 k. míš. a úrokův, poněvadž byl statek sirotčí větším dílem popálen tak, že již na 3 léta při něm nic seto nebylo. [8])

Při takovém stavu věci nesnadno bylo statek sirotkům udržeti a prodán r. 1629 skrze kommissaře k tomu nařízené *Johance Kateřině z Oberneychynku*, manželce Bohuslava Nestera z Hozlau na Dobronicích, za 20.000 k. m. Později nabyl statku toho příbuzný Kateřinin (snad bratr) *Jan Kryštof Neychyngar z Oberneychynku*, JMC a vojvody bavorského nařízený nejvyšší, jenž k němu r. 1635 Oltyni a Slavňovice přikoupil. Roku 1685 zemřel potomek tohoto a snad poslední té rodiny *František Norbert*, maje věku svého teprv 18 let, pročež spadl statek Stadlecký na mateř jeho *Annu Ludmilu z Terešova* vdanou Žeberkovou [9]) a šel potom po příbuzenstvu až do roku 1712 od kterého času prodáván několikráte. Od roku 1848 patří rodině *Felndrův z Feldeka*. [10]) Na místě tvrze stojí nynější zámek.

---

[1]) DZ. 18, A 1. [2]) Slovník Naučný. [3]) Archiv Třeboňský, DZ. 137, O 16. [4]) Bílek děje konf. 583. [5]) Tvrz byla pusta již r. 1637. (Vlasákův okres Sedlecký str. 149.)

[6]) Vsi Stadlce a Křidu prý Václav král určil k nějakému nadání za spásu duše mateře své královė Kunhuty, potom jich nabyl slavný *Záviš z Falkenšteina* a směnil je s *Jindřichem z Rožemberka* za jiná zboží. Král Václav směnu tu r. 1287, 2. června potvrdil (Codex. mon. Mariae Vallis, Pangerl Gold. Urk. 397.). Od těch časů po dlouhá léta patřily obě vesnice k panství Přiběnickému, ale když Jan z Rožemberka roku 1459 zboží Dobronické prodal, přidal k němu také ves celou Stadlec (Liber obligat. I. 98 v archivu Třeboňském). Za Vítův ze Rzavého objem panství spíše byl zvětšen než zmenšen. Za Jana Víty odprodána roku 1519 ves Dražičky, nedlouho potom odprodány také Dobronice pánům Hozlaurům.

[7]) Archiv Třeboňský. [8]) DZ. 8, P 10. [9]) DZ. 10, B 4. [10]) DZ 16, E 8. [11]) Březanova genealogie.

---

[1]) DZ. 21, C 20—23. Na náhrobku (pondělí před sv. Matoušem) čte se „Witha ze Zerzaweho," čímž se opravuje udání Sommerovo. [2]) DZ. 26, A 15 a DZm. 122, F 16. [3]) DZ. 168, P 29. [4]) Archiv Třeboň. [5]) Viz díl IV. na str. 325. [6]) DZ. 138, E 28. [7]) Platil daně stavům a vysílal lid válečný. (Bílek, děje konf.) [8]) DZ. 193, J 12. [9]) DZ. 479, A 7. [10]) Držitelé vypisují se v Hejnově spise o Opařanech na str. 219.

OLTYNĚ.

Ves Oltyně s mnohými dědinami bližšími i vzdálenějšími náležela ve 14. století k panství Přiběnickému, což viděti zřejmě z nadání tohc, jež učinili roku 1378 bratří z Rožemberka domu českému v Římě. [1]) Za těch dob arci tvrze v Oltyni nebylo, vystavěna byla v místě nynějšího zámečku teprve v 16. století, když se stala Oltyně zbožím samostatným [2]) Zakladatelem tvrzky naší byl asi *Kryštof Hozlaur z Hozlau*, jenž byl Oltyni s jiným příslušenstvím po otci svém Jindřichovi († r. 1560) a tuším bratru *Adamovi* zdědil, sám pak polovici Dobronic držel. Tvrz jím vystavěná, stavení čtverhranné se štíty povýšenými posud se ve dvoře Oltyňském nachází. Týž přikoupil od bratra Jetřicha potok nad Srlínem r. 1599, kteréhož se ještě psal „na Voltynich“; [3])

[1]) Libri erect. II. fol. 22.

[2]) Jak byla odloučena Oltyně od Přiběnic, k nimž ještě v husitských válkách náležela, není nám známo. Roku 1530 nacházela se ves také při panství Bechyňském, k němuž se, tuším, se zbožím Sepekovským dostala. Zdeněk mladší ze Švamberka odprodal ves Oltyni s jinými osadami r. 1551 Jindřichovi Hozlaurovi z Hozlau, jenž je připojil k panství Dobronickému (DZ. 49. K 20.). Při rozdělení téhož panství, jak se vypravuje v dějích Dobronic, dostal se díl třetí, totiž jisté dědiny a vsi Slapy a Oltyně Kryštofovi z Hozlau (DZ. 66, H 1—4.). [3]) DZ. 129, A 26.

tehda byl nedávno po bratru svém zemřelém Jiříkovi statek Srlínský zdědil, později dostal také druhý díl Dobronický, tak že měl ve svých rukou většinu bývalého panství Dobronického. Když Kryštof na jaře r. 1618 zemřel, učinili synové po něm zůstalí dne 28. května rozdíl mezi sebou, při čemž se nejmladšímu z nich *Bohuslavovi Nesterovi z Hozlau* sídlo Oltyně, při něm dvůr popl. s rybníkem Oltyňským a ves za díl dostaly. [1]) Vedlé bratří a strýcův svých měl účastenství v bouřích tehda vzniklých, dostalo se mu však hned r. 1620 perdonu či milosti, poněvadž prý jen z donucení k stavům odpořilým přistoupil. Při konfiskaci tehdejší koupil valnou část statkův Hozlaurům vzatých, vedlé jiných i Dobronice, ale z té příčiny zadlužil se také valně, [2]) pročež prodal r. 1635 dne 3. března „statek svůj slove Voltyni, totiž tvrz a ves, ves Slavňovice s dvorem popl., s krčmami, mlýnem, řekou při druhém mlýně, rybníky, lesy, háji atd.“ *Janovi Kryštofovi Neychyngerovi z Oberneychynku* na Stadlci za 7800 k. míš. [3]) Stavení tvrze pokládáno ještě r. 1790 za zámek; [4]) nové stavení zámku povstalo teprv za naší paměti, když Oltyně oddělena od Stadlce jako zvláštní statek.

[1]) DZ. 292, J 6 12. [2]) Viz DZ. 96, B 3, kdež zapisuje na „tvrz Oltyni.“ [3]) DZ. 299, B 22. Vklad učiněn r, 1635, v pond. po božím těle. (DZ. 144, Q 4.) [4]) Schaller 154.

Zbytky zdí pod hradem v Příběnicích.

PŘIBĚNICE A PŘIBĚNIČKY HRADY.

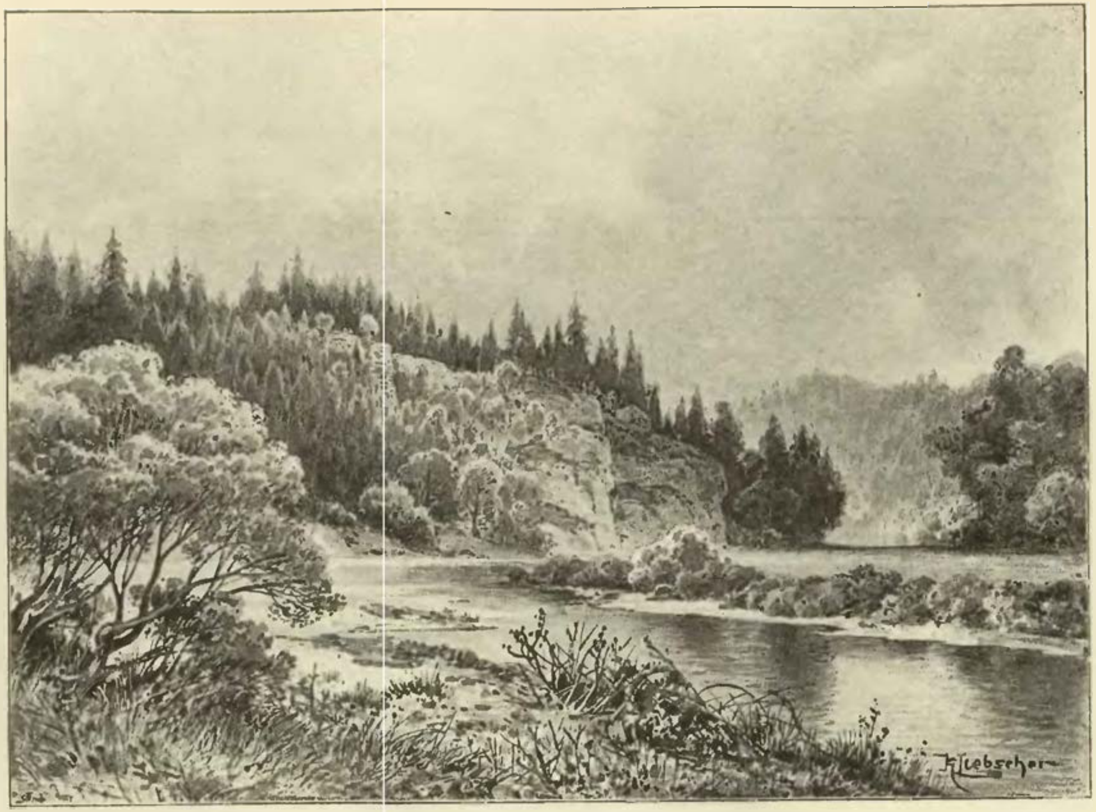
1. Popis a Příběnické báchorky.

Všim právem se mohou Táborští okolím Příběnickým, kam je cesta 2—3 hodin dovede, chlubiti, a právi jsou utěšené a rozkošné toto místo často navštěvujíce, aby mysl svou pobavili v krásách jež tu máti příroda štědře rozesela. Krajinář, malíř, historik, každý z nich se tu potěší a pokochá pitvorností a malebností krajiny od lidí opuštěné, a kamkoliv oko dostihnouti může, hustým lesem porostlé.

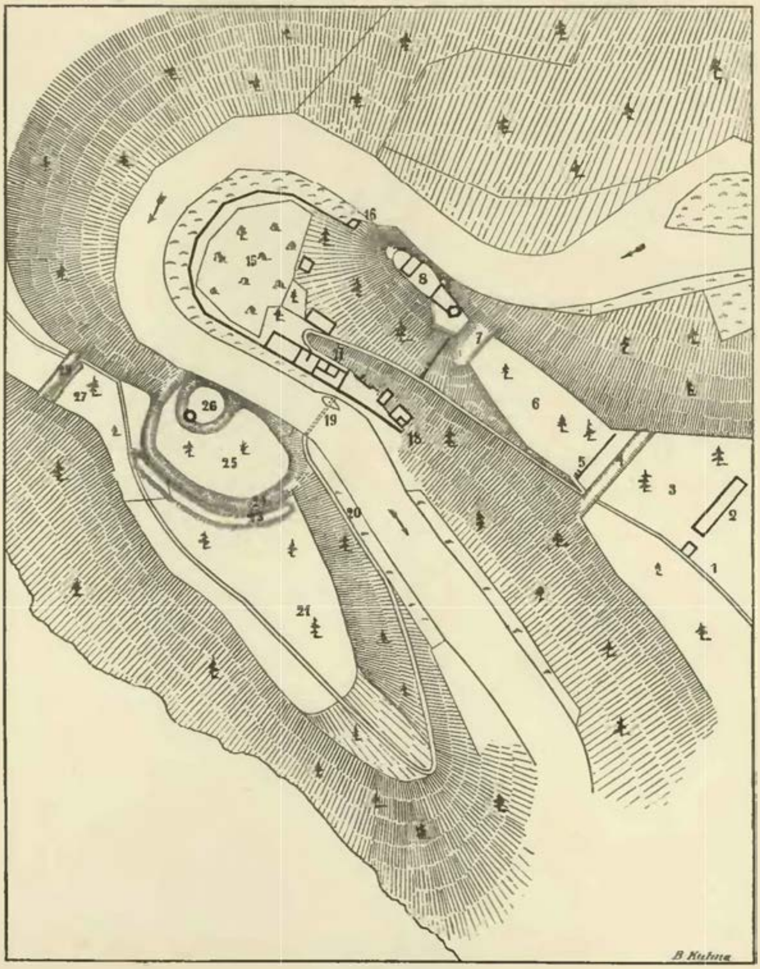
Obyčejně se chodívá k Příběnicům podlé řeky, ač to jest cesta nejdelší, poněvadž jest nejkrásnější. Lužnice se tu vine, ano rci protáčí a protahuje údolím úzkým, místy tak, že skály na způsob stěn až do vody vnikají. Sem tam ustupují stráně od řeky, a pak uvidíme svěží zeleň luční aneb obilí, hlavičky své povážlivě klátící, a za každou ohbí řeky, jichž jest kolik, se obraz mění. Buď jdeme mezi vysokými lesními stráněmi, kdež hlas ptactva mile šveholícího o vysoké smrky se obráží, aneb dojdeme mlýna, jehož účinlivé klapání za příští skalou utichne; brzo se nám otvírá debřina s potůčkem, jehož vlnky od skaliska a kamení se odrážejíce, bublavé písničky na způsob malých dětí prozpěvují, a mezi tím slyšeti rachot dřev, které se stráně k břehům válejí. Konečně dojdeme cíle pouti své. Uzříme před sebou dva skalnaté ostrohy a mezi nimi zelenou roveň, okolo níž se Lužnice u velkém oblouku otáčí. Ono zelené místo bylo kdysi městem, a na těch ostrozích stály hrady, na levém břehu Příběnice, na pravém Příběničky.

Příběnice patří k nejkrásnějším krajinkám v jižních Čechách a k takovým, kteréžto byvše několikráte vídány, vždy se líbí. Člověka volného ducha vábí k sobě pro svou divokou romantiku a čistý vzduch, člověk bázlivého ducha buď si tu zasteskne aneb zděsí se této pustiny, kde nad hrobem mnoha lidí bují rostliny a daleko široko není lidských obydlí. Od posledních let prosekává se les u Příběnic, a tak jsou nyní na kraji vysokého lesa, před lety však byl daleko okolo les. Co teď nevycvičené oko sotva pozoruje, bývalo před 500 lety největší pevností v jižních Čechách a zároveň sídlem převelikého panství, které se mohlo knížectví vyrovnati.

Přiběnice. (Pohled z ostrova.)

Velké Příběnice hlavně přístupny jsou od strany Slapské neb Malšické. V lesních cestách, které tu jdou, poznati lze starý příjezd: nebo není to náhoda, že se před samým hradištěm spojují a potom zvolna dolů vedou na ostrohu, který se potom z velké šířky súžuje velice a při tom k severovýchodu skalnatou stěnou náhle k řece spadá. Minouce širší část ostrohu, kde podlé zřetelných známek bylo popluží panské, přijdeme za nedlouho k prvním známkám bývalého hospodářství. Na místě, kde se říká u kašny, spatřuje se nádržka dosti velká, ovšem nyní zanesená a zarostlá, ale pod bahnem posud vydlážděná a dešťovou vodou skorem po celý rok z části naplněná. Hned nad tím viděti je studánku na ten způsob, jako bývají na lukách, ale jest, ačkoliv také bahnem a mrtí zanesena, ještě dosti hluboká. Zděné její roubení nelze již viděti, však po kopání ohledati. Odtud zásobili se všichni na hradě vodou, zbytečná pak voda s tou, co jí napršelo, vedla se do nádržky, kdež se mohl dobytek napájeti. Za kašnou spatřují se po pravé ruce příchozího ssutiny čtverhranné *věže*, zasuté prstí a stromovím porostlé, od ní pak k severovýchodu táhnou se skorem po celé ostatní šířce ostrohu zasypané základní zdi dlouhého čtverhranného stavení, v němž umístěno bylo podlé zdání našeho veškero hospodářství, jako kravíny, kolny, ratejna atd. Prostranství odtud až k příkopu prvnímu porostlé jest hustým lesem, a nikde není známek po nějakých staveních pročež lze i za to míti, že tu byly ohrady pro dobytek a dřevěné obilnice a podobná příslušenství dvorův poplužných.

Plán Příběnic

Vysvětlení plánu: 1. Cesta od Malšic a Slap s místem studně a nádržky; 2. dlouhé dvorské stavení; 3. dvořiště; 4. příkop; 5. brána do 6. předhradí; 7. druhý příkop; 8. hrad zadní; 9. místo brány; 10. velká věž; 11. místo kaple sv. Vojtěcha; 12. plac; 13. palác; 14. opyš, č. 1—14 větší hrad Příběnický; 15. rynk; 16 severní brána městská; 17. Latrán; 18. brána jižní; 19. místo mostu (podlé domnění); 20. cesta skrze Příběničky a k menšímu hradu; 21. ostroh téhož hradu; 23. násep; 24. příkop; 25. předhradí; 26. hrad; 27. místo, kde stála kaple sv. Jiří (podlé domnění); 28. příkop. (Čísla 9—14 nacházejí se na str. 62.)

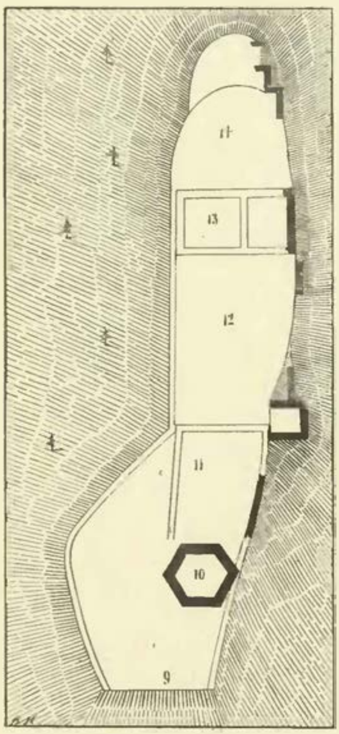
Prvním příkopem, který jest několik kroků za dotčeným dlouhým stavením, překopán jest ostroh po celé šířce; poněvadž totiž hradiště na třech stranách příkře spadá, ale tato čtvrtá rovna jest, záleželo nejvíce na opevnění čtvrté schůdné strany. Z těch příčin překopán ostroh na dvou místech a tak vznikly hrad a předhradí. První příkop rovná se obyčejným příkopům starých hradův, a ač se od 400 let pořád zasypává, ještě má znamenitou hloubku. Ondy býval se shora až na dno vyzděn aneb břevnovím vyložen, a nikomu nebylo lze jej překročiti, leč jediné po napraženém mostě, jenž se na západním jeho konci nacházel; teď se přejde po dřevěném můstku. Příchozí, který se přes příkop dostal, prošel brankou, která byla mezi ploty, a tu se mohl rozhodnouti, chceli jíti dolů do městečka nebo do předhradí; a tak to jest posud. Levostranná cesta vede po boku ostrohu dolů k řece na rynk, pravou krátkou vstupuje se na *předhradí*, které dosud jest zavřeno vysokým a mohutným náspem, od boku k boku se táhnoucím. Podlé zdání našeho bývala tu mohutná a vysoká zeď, jejímž rozpadením se tento násep utvořil.

Předhradí prostranné má podobu čtverhrannou a zdí, jak se zdá, bylo zavřeno jen na jednu stranu; nikde jinde není známek po hradbách a tak lze za to míti, že prostranství toto na tři strany strmé ohrazeno bylo plaňkami z pevného a bytelného dříví. Také ve vnitřku předhradí není ani dost málo známek po kamenných stavbách; i tu byla všude dřevěná stavení, jako konice, obilnice, byty čeledi hradské a podobné stavby. Ale ještě tu zříti starou cestu, kterouž se chodívalo k druhému příkopu a za ním k vlastnímu hradu.

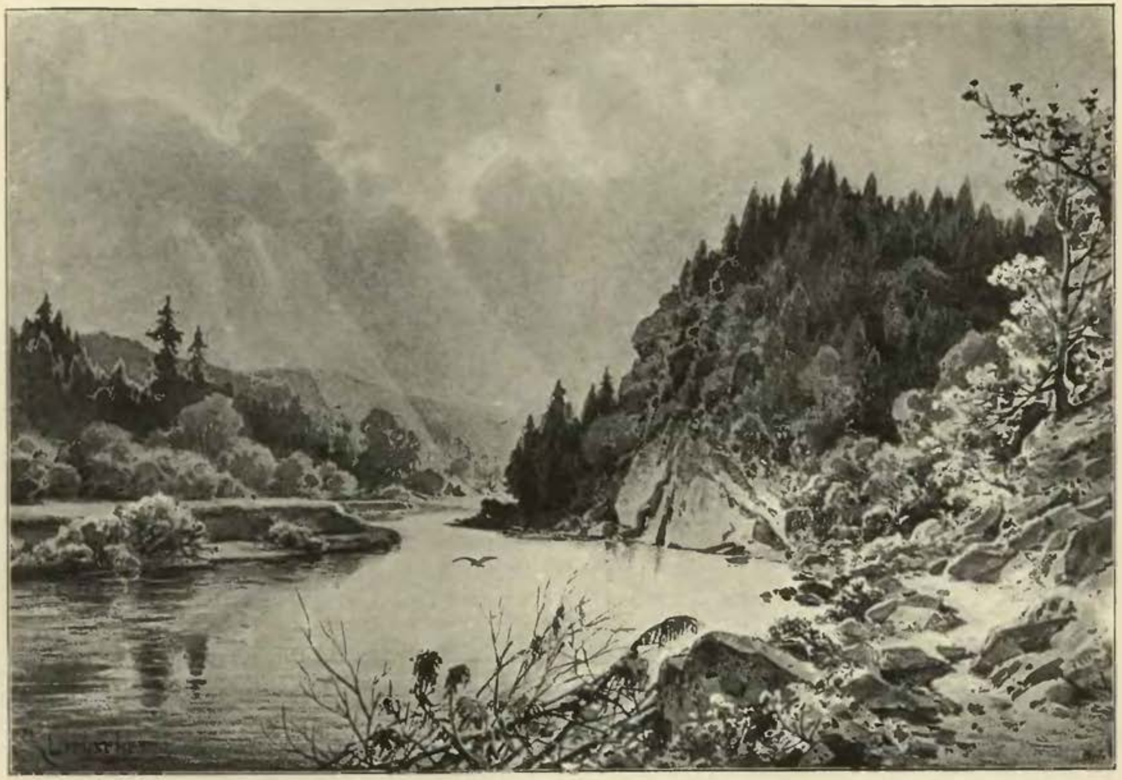
Příkop druhý patří k znamenitějším památkám Přiběnickým. Jest ve skále vytesán do znamenité hloubky, a ačkoliv se zasul spadajícím kamením a zběhlou prstí, přece nejen si udržel mnohem větší hloubku než první příkop, ale i strmosť svých stěn takovou, že ho nelze překročiti. Kdo se tedy chce dostati do zadního hradu, musí z předhradí sestoupiti po stezkách schválně udělaných do stráně a odtud se dostane do dna příkopu křovím porostlého a pak po ssutinách do vlastního *hradu*. Tento byl úzký, dlouhý a nad míru pevný. Na jedné straně jsou velmi strmé boky a skalní stěna, na druhé stráň asi 60 m. vysoká a všude kamením pokrytá. Ale přes tu všechnu pevnosť měla tato nejdůležitější část hradu všude kamenné a mohutné hradby.

Za příkopem, nedaleko za bývalou branou, která dokonce zanikla, vypíná se kuželovitý, velmi příkrý chlum, k jehož vrcholu udělány jsou stezky. Ten povstal z ssutin *veliké věže*, kteráž se lišila od těch a takových stavení základem šestihranným. Na počátku našeho století bylo snad jen malou část zdiva jejího na severozápadní straně viděti, ale před několika lety objevena jest i druhá protější strana, a aby se vrch její množstvím rumu pokrytý nesesýpal, na některých místech jest znovu vyzděna. Dávno již se chtěli lidé dostati do vnitřku, ale ačkoli vybourali u paty severozápadní dosti velkou díru, přece nepřišli na nic jiného než zdivo a rum. Musí se totiž za to míti, že jest i vnitřek úplně zasypán. Podlé zdání všech, kteří Přiběnice zkoumali, jest tu místo ono, ve kterém seděli vězňové Koranda, Bohuslav ze Švamberka a Menhart z Hradce. O Korandovi a tovaryších jeho jest to skorem jisto, o ostatních není známo, jestli byli tu aneb užili rytířského vězení takovým způsobem, že vzati jsou na závazek a z hradu vycházeti nesměli.

Před věží jest čtverhranné prostranství zasutými základy zavřené, křovím porostlé a celé rozryté. Jest tu množství rozličného kamení a mezi ním také cihel, jako pálívali ve 14. věku. Cihly ty jsou buď čtverhranné aneb jiné podoby. Odkud pocházejí, nelze říci, ale jisto jest, že byla v těchto místech *kaple sv. Vojtěcha*, kteráž při boření r. 1437 také neušetřena. Krásné toto stavení sesuvši se naplnilo stráň rozmanitým kamením řemeslně přitesaným, které se svalilo z části až na cestu k městečku vedoucí, kdežto pro věčnou památku uloženo. Byla-li kaple tato dole pod věží aneb za ní, nelze již uhodnouti. Pro ty, kteří by kapli tu o svátcích Páně neb sv. apoštolův aneb patronů země České, totiž sv. Vácslava, Vojtěcha a Zikmunda, o svátcích sv. Jana Křtitele, Vavřince, Mikuláše, Martina, světic Maří Magdaleny a Kateřiny aneb v osmi dnech po tom navštěvovali a hříchův svých skroušeně litovali, povolil kardinál Pileus (r. 1379, 18. dubna) plnomocné odpustky. Byl v té kapli *obraz Matky boží*, k němuž měl lid okolní nemalou důvěru; i přispívalo to zajisté k pobožnosti a k ušlechtění mysli, že r. 1386 (dne 4. října) skrze Jana arcibiskupa uděleny odpustky těm, kteří by před tímto obrazem poklekli a pětkráte modlitbu Páně a sedmkráte pozdravení andělské se pomodlili. Písemnosti o tom na bělpuchu psané přetrvaly kapli mnohem tvrdší, také uctívání Matky boží přetrvalo ji. Když byl Aeneas Sylvius (roku 1431) hospodou na Táboře u měšťana nad jiné bohatého a váženého, uviděl tu u něho vzácný obraz Matky boží a Krysta ukřižovaného, jejž s úctou tajně choval mezi poklady. Zdá se, že odklidil obrazy ty z Přiběnic, nežli byly vyvráceny, ačkoliv je i možnosť, že pocházely z nějakého z okolních kostelův. Je-li však domnění ono pravé, pak byl obraz Přiběnický zajisté vzorem obrazu, kterýž jest v chrámě Klokotském. Tento sice malován jest v dobách novějších (snad na počátku předešlého století), ale starobylé opásání postavy s koncem až na zemi svislým pochází od nějaké starší předlohy. Úcta pak, kterou mívali ku příkladu Malšičtí k obrazu Přiběnickému, přenesla se na obraz Klokotský, jejž v stejné úctě mají

Plán většího hradu v Přiběnicích.

Přiběničky.

jak Malšičtí, tak i náměstkové a nástupcové st rých Táborů. Vyjdeme-li ze čtverhranu, který jest před velikou věží, uvidíme v pravo výstupek; tu stála vížka čtverhranná, jejíž zdivo z venkovské strany ještě jest znamenité, k tomu zejména způsobilé, aby se odtud přehlédlo, co se děje na stráni a po řece. Odtud také jest rozkošný pohled na Lužnici s ostrovem zeleným a lesnaté stráně, mezi nimiž si byla utvořila klikaté své řečiště. I d ostráně tu lze ještě vystoupiti a ohledati zeď venkovskou svrchu řečeného čtverhranu ještě do znamenité výše vynikající. I tato zeď jest podbourána a vylomena, ale nedocíleno tím nic jiného, nežli že otvor slouží pobudům, kteří si tu mechem vyložili lůžko měkké a za větrem ležící. Kráčejíce dále po hradišti, přijdeme na nádvoří nevelike, za nímž v základech obdélného čtverhranu poznáváme *palác* neb obydlí páně, jinak nevelike rozsáhlosti, ale na onen čas rozkošně položené, poněvadž se odtud přehlédly celé Přiběnice. Za tímto stavením přichází se na opyš hradu a jde se tu těsně na kraji skalné stěny, tak že tu pozornosti třeba. Odtud pak se může sejíti po klikaté pěšině k místu bývalého městečka které podrželo dosud staročeský název rynk. Pěšina pochází ovšem teprve z dob novějších.

Jak již řečeno, odchylovala se *stará cesta k městečku vedoucí* hned na začátku předhradí a jde po stráni z počátku dosti prudce. Nevelký kus za jejím počátkem spatřuje se krátký úvoz nahoru k předhradí vedoucí; chodilo se tu bezpochyby k nějaké brance. Dotčená cesta většinou jde po skále a kamení. Přejde-li se potom příkop, který dělil hrad od předhradí, pozoruje se, že zavírala cestu na levé straně hradba a na pravé vysoká stráň zadního hradu, ale i tu lze se domysliti z nízkého ale pravidelného čtverhranu, že hradba zavírající cestu šla i nahoru po stráni a připojovala se k hradbám hradským. Tím nejen zamezen snadný přístup k městečku, nýbrž zjednána také snadná cesta pro posádku, jest-li bylo třeba po ochozích hradeb pospíchati k dolním hradbám a hájiti jich proti nepříteli. Z tohoto sestrojení jde také na jevo, že byla v této cestě prostá brána. Sestupujíce pak po cestě až pod stráň hradu, spatříme zříceniny velikého čtverhranného stavení, o jehož určení ani zdání nemůžeme vysloviti. U tohoto stavení dělila se cesta, zrovna se mohlo jíti na rynk, v levo se ustupovalo do latránu.

Rynk Přiběnický byl prvotním městečkem aneb lépe řečeno podhradím, které bylo k hradu proto přihrazeno, aby si obyvatelé tím bezpečněji hleděli svých živností a v čas tísni válečných pánovi svému pomáhali. Z tohoto městečka nezbylo nic jiného, než zbytky hradby, která je zavírala a nyní grunty panství Želečského a Stadleckého dělí. Mezi hradbou a řekou jest louka, která bezpochyby naplavením povstala, za ní jdou hradby v podobě podkovy, ale výšku znamenitou mají jen na severní straně; tu také končí se zbytky čtverhranné věže, která chránila bránu tak postavenou, že jí byla k levé věž, k pravé vysoká stráň hradu. V těchto místech bývá obyčejně shromaždiště výletníkův, které vábí více zelený rynk a šumící řeka, než zasmušilý vrch hradský. Ve hradbách nespatřuje se na ten čas nic jiného nežli rovné prostranství, které bývalo někdy loukou, ale nyní zasázeno jest a mlázím zarostlo. Po staveních není ani památky. Ze starých pamětí jde na jevo, že bylo v městečku i s latránem 21 domů, k nimž patřilo po zahradě. Obyvatelé měli jedinou povinnosť platiti z domu po 2 groších, a na koho přišlo pivo vařiti, dal po groši. Podlé toho se zdá, že bylo okolo malého rynku několik dřevěných stavení a za nimi zahrady, kteréž až ke hradbám docházely. Nemajíce polí hlavně živi byli od práce panské a co jim lidé vesničtí do hradu přicházejíce vydělati dali. Kamenné čtverhranné stavení bylo na severovýchodní straně městečka vespod se sklepem, snad někdy nějaká věž.

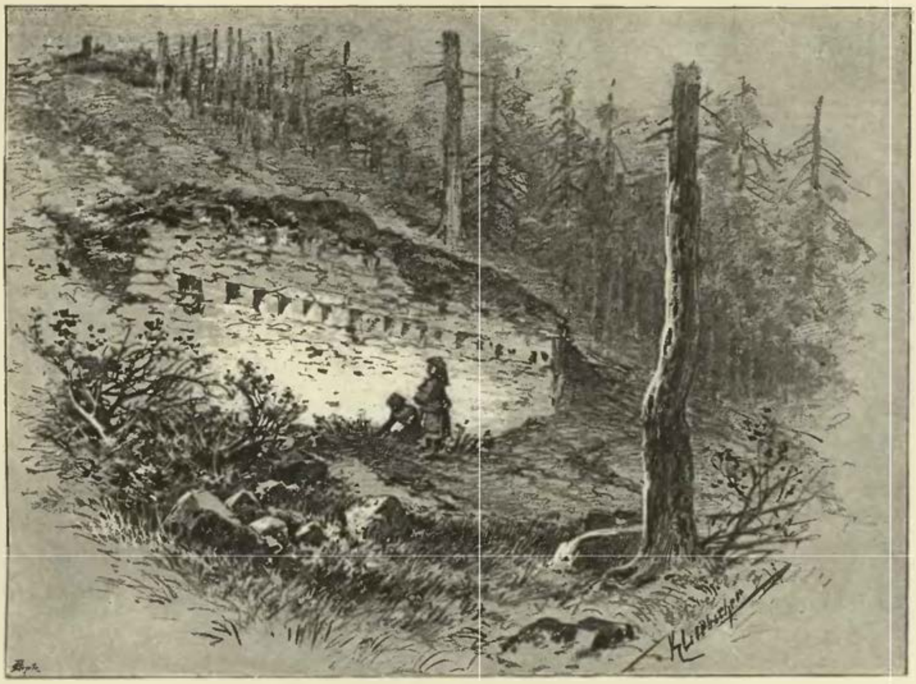
Tak zvaný latrán jest dlouhá ulice k městu vedoucí, která se nachází u mnohých měst Rožemberských (Krumlova, Rožemberka, Velešína a Přiběnic). Základní zdi latránu táhnoucího se mezi řekou a hradištěm zachovaly se tak, že posud si můžeme domysliti ulici, kudy a jak šla, i domy, pokud tu stály; některé z nich byly větší, sloužíce bezpochyby společným potřebám. Na konci latránu, který na tu stranu k řece hradba zavírá, byla brána jednoduchá a podlé ní čtverhranné stavení rozdělené; při samé bráně lze ještě rozeznati světnici vrátného. Vystoupíce tu ze stínu starých stromů, spatříme řeku a za ní návrší, které skalnatou stěnou tak se k vodě sráží, jako na oné straně stěna hradu Přiběnického. Říká se nyní tomu místu *Hrádek*, ale v staré době mluvilo se o *menším hradě Přiběnickém*, kdežto se hradu již popsanému jméno *většího hradu* dávalo. Ale z té příčiny, že na pravém břehu málo stavení bylo, říkalo se té straně také Přiběničky. Přiběnice a Přiběničky spojeny byly *mostem*, po němž není potuchy, ale byl bezpochyby na malém ostrůvku, který je před latránem. Staří lidé vypravovali, že zřídka viděti jest zděné pilíře toho mostu, zejména když bývá neobyčejně suchý rok, jako bylo ku př. r. 1811 a 1842 Most nezačínal u samé brány, nýbrž o kousek hořeji, tak že kdo z brány vyjel, zpátky se musel obrátiti. Zařízení to nebylo bez příčiny, poněvadž ten, který nepřicházel v dobrém úmysle, nucen byl se bráti pod samými hradbami, odkudž se mu s výšky tuze škoditi mohlo. Někde v těchto končinách byl také mlýn, o němž se dí výslovně, že byl v městečku, ale nesnadno jest polohu jeho vypátrati aniž určiti, na které straně řeky stál. Pánu dával mlynář úrok na penězích, ospy (neb úroky

Zbytek věže na Příběnicích.

obilné), zadarmo mlel pro hrad, a žádalo se na něm, aby vykrmil dva hladové vepře. (Jiný mlýn byl nad Přiběnici, jehož místo znáti podlé ostrova.)

V Přiběničkách kromě hradu neb hrádku nebylo nic jiného než dvě sladovny panské. Obě se pronajímaly poddaným pod plat, a na jedné lpěla povinnosť slady dělati pro pivovár panský, který byl, tuším, někde v latránu. Kde se končil most Přiběnický na pravém břehu, ještě lze poznati, stopuje-li se stará cesta, kterou se chodilo odtud k menšímu hradu. Ta jde napřed rovnoběžně s řekou, potom uhýbá se do stráně a vede k poníženému opyši dlouhého ostrohu, na němž hrad stával. Základní tvar ostrohu podobá se husí hlavě, tak že jest tam, kde stál hrad, nejširší, před ním a za ním užší. Nejužší jest ostroh tam, kde souvisí s plání aneb vysočinou Kášovskou. Tu jest ostroh překopán příkopem a zpevněn náspem, podlé vnitřní strany příkopu se táhnoucím, není li to zbytek mohutné hradby. Bylo toto opevnění pro pány proto výhodné, že se tato strana s malým počtem branných hájiti mohla. I zde ještě se spatřuje starý příjezd, i lze jej dobře šlakovati jako pokračování cesty popsané, neb tato jde po celém ostrohu až k tomuto příkopu a za ním ven z lesa. Z dosti velikého prostranství, které na ostrohu spatřujeme, zabíral menší hrad asi třetinu takovým způsobem, že byl na kraji srázné hory a skalnaté stěny k řece spadající a od ostatního ostroha odloučen hlubokým příkopem a mohutným náspem. I tento hrad dělil se na *předhradí* a *zadní hrad*. Předhradí jest prostranné místo, rovnající se asi protějšímu předhradí, na ten čas lesem porostlé a beze všech známek bývalých stavení, ano i bez známek nějakých hradeb. Bylo tudíž také plaňkami ohrazeno a kromě prázdného prostranství tu bylo něco dřevěných stavení. Zadní hrad byl od něho oddělen příkopem velmi hlubokým, maje podobu vejčitou. Pahrbků, jam, rumu a kamení jest tu dosti a také něco málo zbytků po bývalých hradbách. Na jihozápadní straně k předhradí spatřují se

Zbytky pivováru v Latráně pod Přiběnicemi.

základy okrouhlé věže, vedlé níž se bezpochyby brána nacházela. Před léty našli tu železné dvéře, které přišly do Stadlce a tam prý se posud nacházejí. Ještě o jedné znamenitosti potřebí učiniti zmínku. Na hradě zdejším bývala *kaple sv. Jiří,* ale místo, kde stála, není nám známo. Z toho, že se připomíná r. 1380 les Stráně od potoku Kašovského až k sv. Jiří na hradě, soudíme, že stála kaple tato někde blízko cesty popsané, neb že nebyla v samém hradě (t. j. v zavření jeho), již proto jest zřejmo, že se les přímo opevnění dotýkati nesměl.

Neopomineme ještě zmíniti se o dvou věcech, které se dotýkají Přiběnic. Že Růže od velebitelů svých nikdy přechválena nebyla, o tom svědčí mimo jiné i vzorný pořádek, který měli na panstvích, a starosť o blaho svých poddaných, jež bylo ovšem i blahem jejich. Jak již řečeno, byl u nich ve všem pořádek vzorný. Za Karla IV. již vedeny na každém hradě *gruntovní knihy,* jež podlé zdání našeho zavedl pilný a dobrý hospodář pan Petr († r. 1347). Z knih menšího hradu Přiběnického zachoval se nám přípis v ten smysl, že r. 1361 v úterý na den sv. Petra a Pavla Henzlin a Volkéř, bratří ze Zalší, se svolením pana Petra a Jodoka vstoupili ve spolek vším statkem svým, pojavše do téhož spolku i děti své. Zápis ten znovu potvrdil Jindřich z Rožemberka r. 1389 dne 6. prosince, jsa tehda příbytkem na Přiběnicích. [1]) Druhá znamenitosť je ta, že k Přiběnicům patřila *poprava.* Páni z Rožemberka měli popravu od dob nepamětných, tak že již v letech 1420—1450 nepamatovali, kdy jí dosáhli. Popravu tu vykonávali na každém ze svých panství. Na Přiběnicích nejednou škůdcové zemští mučeni, stínáni a věšeni, jak svědčí o tom Popravčí kniha pánů z Rožemberka.

Obyčejně si lid vypravuje o hradech více báchorek nežli o vesnicích. Vesnické živobytí dobře zná, o něm ví zejména, že se musí pracovati mnoho a zaháleti málo a u většiny lidí že je z toho holé jen živobytí. Člověk, který v potu tváře pracuje a výdělek poctivou a neúnavnou prací si zjednati musí, pomýšlí vždy na to, jak by si bez práce a ovšem poctivým způsobem k polepšení pomohl. Přeje-li mu štěstí, najde poklad, t. j. peníze někde zakopané, a proto od sta a sta let toužívali lidé po této šťastné náhodě; chudý proto, že nic neměl, a bohatý proto, že na svém neměl dosti. Ve vesnici se takové poklady nehledaly, poněvadž se o každém sousedu dobře vědělo, kolik asi na živobytí zpotřebuje a co mu může zbývati. Také se vědělo, že poklad vesnický nebývá veliký. Jinak bylo s hrady. Tu bydlel pán, jehož

[1]) Archiv Soběslavský.

soukromé živobytí lidu jen málo známo bylo, byť se třeba často mezi nimi ukazoval. Jistě se vědělo, že z vesnic jeho schází se veliké množství peněz a všelijakých požitkův, ale jakým způsobem se ty peníze vydávají a mnoho-li jich ubývá, o tom měli vrstevníci neurčité ponětí, potomci pak jejich jinak nesmýšleli, než že pán na hradě ušetří veliké peníze, které schraňuje ve sklepích a skrytých místech. Myšlénky ty a takové mísily se mythem, že země v lůně svém má vše, co člověka může blažiti, ale zlý duch tomu brání, aby se toho člověku dostalo, ač vyšší nějaká moc dobročinná aspoň na jistou chvíli jeho zlou vůli kazí. Doba pašijí o květné neděli všechny poklady otvírá; duch zlý je v tu chvíli malomocný, je-li jen člověk dosti srdnat a vystříhá se v tu chvíli klení.

Snad u každého hradu se povídá o pokladech, a tak je i u Přiběnic. Asi před jedním lidským věkem vydali se dva lidé na Přiběnice o květné neděli a dorazivše k lesu asi v tu chvíli, když se začaly pašije v kostele Malšickém, uviděli hned, co chtěli. Stála tu černá ovce, která se obrátila před nimi a vedla je až k pokladu. Tu stáli dva černí, vysocí mužští v širokých kloboucích a peníze přehrnovali; při nich byl veliký černý pes, který po každém penízi, jak od hromady odlétl, skočil a jej zase k jiným přinesl. Mimo ovci, psa a mužské ukazovaly se jim všelijaké příšerné tvářnosti, děsíce je tak, že je obešla hrůza a přese všechnu srdnatosť na útěk se dali. I při tom útěku černá ovce běžíc před nimi, je z lesa vyvedla. Jeden z těch chasníků ulehl z toho poděšení, a hrůza trvala v něm taková, že mu soudruh nesměl jíti na oči; neb jak ho spatřil, rozzuřil se a po zdech lezl. Třetí den potom zemřel. Když pak po čase se ptali druhého člověka, co viděl, pověděl jen tolik, co tuto je psáno; více že nesmí do smrti nikomu pověděti.

Podobná báchorka vypravuje se v Malšicích takto: Starý nějaký myslivec, který v Malšicích bydlíval, vstal o veliký pátek ráno a šel do lesa k Přiběnicům. Přecházeje lesem zaslechl zvuk, jako by někde řetězy řinčely, čemuž se dosti divil, věda, že na ten den nikdo s vozem v těch místech nejezdívá. Šel tedy po zvuku až k tomu místu, odkudž přicházelo řinčení. I přišel ke skále u hradu, která byla otevřena; v tom otvoru stáli dva mužští v černých šatech a na hlavě s klobouky na 4 facky a přehrnovali lopatami hromadu peněz. Myslivec, který se zjevu toho neulekl, ale byl plný podivení, přistoupil k nim a upřeně se na ně díval. Po chvilce odskočil peníz a padl mu na botu. Shýbnouti se po něm nechtěl, ale rád by jej přece měl, proto ustupoval pomalu, aby si aspoň tu památku na ten neobyčejný výjev podržel; ale v tom skočil k němu veliký černý pes, který u těch mužských ležel, vzal peníz mezi zuby a odnesl zase k hromadě. V tu chvíli také se skála zavřela. Myslivec si dobře zapamatoval to místo, aby je našel, až tam přijde po druhé, ale když tam zase přišel, nemohl se vyznati; zdálo se mu býti všechno jinačí, než bylo dříve.

Na počátku našeho století žala jakási tesařka z Běčic pod hradem trávu srpem. Při žetí zapletl se jí nějaký řemen na srp. Podlé zvyku venkovského projevila mrzutosť svou řkouc: „Kýho-li čerta to táhnu.“ Ale velice užasla, vidouc zvon, který zavzněl a s velikým hlukem do Lužnice padl. Zaklela jej a musí nyní býti nad ně, až se zase někomu podaří jej vyloviti. — Ty a takové báje o zvonech lze slýchati na mnohých místech; na čem se zakládají, není známo, poněvadž se nenachází nikde, že by byli zvony zakopávali, ale obyčejně je při každé takové báji něco divotvorného.

Také se vypravuje o stříbrných talířích, které jsou na hradišti Přiběnickém uloženy. Když přišel jednou jakýsi myslivec k Přiběnicům k nádržce a studni před hradem, spatřil na trávě stříbrné talíře. Míval ve zvyku říkati: „Milionské, čertové! co jest to zde?“ Také tentokráte ta slova pronesl, ale jak to řekl, talíře jeden po druhém zmizely. A tak je v těch a takových bájích vždy jedna myšlénka. Obyčejnému člověku, který nemá štěstí, neukáže se nic; ale i ten, který má štěstí, neumí si je zachovati, jen málokdy uchytí něco, avšak celého pokladu se nikomu nedostane. O to se postarají podzemní mocnosti, buď jen skoupě vydávajíce anebo šťastné smrtelníky děsíce, aby času svého neužili.

Pověra o strašidlech váže se také ke hradům obyčejně proto, že vždy byl čas nějaký, za kteréhož odtud hrůza nějaká vycházela. Před léty chodívali dva chasníci k Lužnici na ryby a někdy si na zvěř počkali. Jednou se vydali také na rynk Přiběnický. Bylo asi 11 hodin před půlnocí. Ulehli si a čekali na srnce, který tu obyčejně chodíval. Měsíček svítil, rozlévaje své stříbrné světlo po rozkošné krajině, voda šuměla, a leckdy vyletěla nějaká sova. Nebylo tu tedy smutno, tím méně se chasníci báli; neb ačkoli jim staří lidé říkávali, že na rynku straší, přece si z toho jen dělali žert a nikdy tomu nevěřili. Najednou uslyšeli dupot s hory hradiště; bylo to tak, jako by srnec běžel k vodě, a za chvíli jej také na oné straně rynku spatřili. Každý tedy vzal svou ručnici a připravoval se k vystřelení. Srnec popocházel blíže a počmuchávaje sem tam po trávě, ob čas si poskakoval, ale pak se vzchopil, přiběhl k nim asi na 20 kroků a postavil se na zadní nohy. Tu teprv naši chasníci uviděli, co to je. Nebyl to srnec, nýbrž obluda trochu podobná člověku shrbělému; na hlavě to mělo dva tupé růžky, tenký dlouhý ocas a celé to bylo šedé

barvy. Když se to blížilo až k nim, přišla na ně hrůza; dali se honem ku břehu řeky, kde měli svou loď, a jen rychle odrazili, aby se zbavili té obludy. Když pak se ze strachu ohlédli, kde je, viděli, že za křoví zachází. Nic jiného si nemyslili, nežli že se jim čert sám ukázal.

Pečeť Jindřicha z Rožemberka a z Přiběnic 1291.

Asi čtvrť hodiny od Hrádku neb Přiběniček nachází se hajnice. Večer před sv. Trojicí povídal si hajný s pasákem, že poženou dobytek časněji než jindy na Hrádek, poněvadž tam byla pěkná tráva; neb chtěli hned ráno jíti do Malšic do kostela. Vstali tedy hodně brzo a ještě dříve, než si řekli. Šli mezi vysokým houštím, kterým byl Hrádek zarostlý, po úzké cestě, aby pak se dostali na tu planinu, kde bylo pod stromy hojně trávy. Dobytek pustili, a ten pospíchal, poněvadž byl naučen cestou touto choditi. Proběhl brzo úzkou cestou, a hajný s pasákem šli pomalu za ním. Když přišli uprostřed té cesty a jen minuli kříž, který tu stál, objevila se jim nějaká šedivá postava, jako by ženská. Hajný nemyslil jinak, než že to je nějaká žena z Hájku, která tam pásávala, a že ho chce postrašiti. Jako mnohý hajný i on uměl klíti; zaklel tedy i tentokráte řka, aby mu šla z cesty, nebo že jí nabije. Ženská se nehnula nic, ano když se přiblížil, postavila se do cesty. Teď teprve viděl, že to nebyla ta, kterou myslil. Hrůzou mu vyvstávaly vlasy na hlavě a mráz mu přecházel po těle. Nevěděl, co má dělati. Stál tu nějakou chvíli, pak ho hrůza trochu přešla, a chtěl se jí vyhnouti a jíti dále. Ale jak to chtěl udělati, vstoupila mu zase do cesty; tu ho obešla nová hrůza, a nemohl se z místa ani hnouti. Stál před ní celou hodinu a pasák s ním, stoje za zády. Za tu dobu ji hajný dobře viděl. Neměla ani rukou, ani nohou, byla zahalena v šedivé roucho a opásána bílou páskou. V tom bylo slyšeti zpěv kohoutí. Ihned postava se krčila a ubývalo jí, až byla jen tak veliká jako zajíček, když se na zadek posadí, a zmizela v trávě. [1])

2. Dějiny.

Za starých nám neznámých dob byla v místech těch, v nichž se potom rozkládala nejlepší Rožemberská pevnosť (mimo Krumlov), osada neb čeleď, kteréž se říkalo po Přiběnovi, zakladateli neb pánu, Přiběnici. Kde ležela, zdali při řece nebo na vrchu, jest otázka, k níž nelze odpověděti. Od těch dob, co osada tato povstala, mohla uplynouti dlouhá doba až k r. 1243, kdež se Přiběnice poprvé vyskytují. Tehda patřily Přiběnice rodu staročeskému, k němuž poutá se tolik krásných jihočeských upomínek, *rodu Růže* neb *Vítkovců*. Zboží jejich v našich krajinách bylo tak rozsáhlé, že nelze na to pomysliti, že by je byli skoupili; jinak asi také nebylo, než že to bylo všechno to prvotní zboží, které držel praotec jich *Vítek Prčický*. Nejen okolí Prčické, obvodu nevelkého, nýbrž i všechna ta země odtud přes Jistebnici až k Soběslavi vyskytuje se již ve 13. věku v držení tohoto rodu. Tu také mají všechny jeho větve prvotní svůj díl, páni z Krumlova panství Sepekovské, páni z Rožemberka Prčici, Jistebnici a Přiběnice, páni z Hradce Sedlčany, páni z Landšteina Borotín a Želeč, páni z Ústí a ze Stráže Hradiště s Ústím, páni z Bernartic Bernartice; kromě toho udržely se u Prčic schudlé větve, zovouce se po Kosově hoře, Ústupenicích, Maršovicích a jiných sídlech. Z bedlivého pozorování jejich nejstaršího jmění v té obrovské rozsáhlosti, jak je my známe, rovněž i odtud, že se v rychlosti rozdělilo mezi několik větví a při tom každá pěkný díl měla, rovněž i ze zpytování staročeských poměrův vůbec jde na jevo, že to byl rod, který na české půdě povstal. [2]) Výborná poloha Přiběnic neušla hned prvním Vítkovcům; jestli tu hrad nezaložil první Vítek, učinil tak zajisté syn jeho. [3]) Roku 1243 dne 28. prosince totiž připomíná se *Vítek z Přiběnic* se syny svými Vokem a Vítkem, [4]) týž tedy, který se toho roku také jako zemský komorník připomíná. [5]) Tím také dokázáno jest, že Vítek Vítkovec ještě tehda žil, jsa podlé pravděpodobnosti již letitý. Nemineme se také s pravdou, doložíme-li ještě, že jeho Přiběnice nebyly ještě tou pevností, jaké

[1]) Pověsti ty pocházejí od p. Bol. Dolejška a sebrány jsou v okolí Malšic. [2]) Rod ten nebyl bavorský a také nebyl moravský. Čistě moravský byl málokterý z rodů panských, většina jich měla statky i v Čechách i na Moravě. Co o jich moravském původu psáno bylo (Hist. Sbor. r. 1886), zavrhujeme. Domnění pak tamže (stránka 293) o znamení jich erbovním vyslovené pokládáme za mylné nejen z příčin heraldických vůbec, nýbrž i proto zvláště, že se již v 13. věku na jedné pečeti také listy růžové vyskytují. [3]) Pomůckou bylo Th. Wagnera: Sepsání o pánech z Přiběnic (Rukopis v archivu Třeboňském). Starší zpracování najde se u Hebra (V. 137). [4]) Archiv křižovníkův. [5]) Reg. I. 508.

se ještě dnes ve skrovných jejích zbytcích obdivujeme. Z dotčených synů jeho dostal Vítek Přiběnice za díl, bratr jeho Vok seděl na Rožemberce, bezpochyby nedlouho před tím založeném.[1]) Vítek tento žil ještě r. 1255, ale poněvadž se v listech základních kláštera Vyšňobrodského (roku 1259) nepřipomíná, vychází na jevo, že již v ten čas byl mrtev, ač ne ještě dlouho; neb ještě v červnu r. 1262 zbylo na Přiběnicích 14 koní, kteří mu patřívali.[2]) Podlé zdání našeho dědicův přirozených neměl, pročež se dostaly Přiběnice *Vokovi*, bratru jeho nábožnému a spanilomyslnému, jenž býval ve službách krále Přemysla nejen jako zemský úředník, nýbrž i místodržitel jeho v zemích alpských a r. 1262 v Štyrském Hradci zemřel. Dosud ještě neměl Rožemberk přednosť před Přiběnicemi, neb i Vokův syn druhý píše se druhdy z Přibénic. Vok měl dva syny, *Vítka* a *Jindřicha*. Tento držel po smrti Vítkově všechny statky otcovské i Přiběnice, na nichž se rád a často zdržoval, jakož o tom mnozí jeho listové svědčí. První takový dán r. 1278.[3]) Tak i tu dán r. 1285 list na prodej Neveklova.[4]) Tehda tu byl purkrabí *Chřen* (r. 1281) rodu neznámého,[5]) snad ještě sám, jestliže stál jen jeden hrad. Také panství Jindřich rozšířil. Od Dobeše biskupa koupil r. 1283 tři vesnice, obojí Řepec a Běčice, ležící posud na panství Týnském, jež biskupství pro svou vzdálenosť od Týnu málo užitků vynášely, avšak Jindřichovi velmi dobře se hodily.[6]) Více pak získal Jindřich před rokem 1287 vsi Stadlce a Křídu, a r. 1307 vsi Radimovice (Želečské) a Celkovice se zbožím Sepekovským, za něž dal v odměnu jiné statky biskupovi Janovi.[7]) Takovým způsobem prostíralo se panství Přiběnické až pod brány nynějšího Tábora.

Znamení čtyř evangelistů. Kopie kresby z 15. věku od K. Lyera.

Po smrti Jindřichově († roku 1310) vládl na Přiběnicích syn jeho Petr. I tento se tu rád zdržoval, zejména tu r. 1315 některé listy zpečetil. Tu míříl t. r. opata Korunského s bratřími z Vitějovic a odkázal klášteru Vyšňobrodskému statek svůj Eibenstein. Tu konány roku 1322 úmluvy o koupení panství Choustnického a nové zmožení Růže v těchto krajinách. Zase tu byl Petr r. 1343 a učinil klášteru Vyšňobrodskému některá obdarování.[8]) Když tu byl roku 1341 dne 6. března, dal klášteru Ústskému úrok v Dýnině za duši n. Nedamíra, který otci jeho věrně sloužil. Témuž klášteru dal r. 1347 úrok na panství ve vsi Maršově, a to za duši Tůmy z Maršova mladšího.[9]) Na Přiběnicích postavil dvě kaple, jednu ke cti sv. Vojtěcha, druhou ke cti svatého Jiří.[10]) To jest nám svědectvím, že tu stály tehda již oba hrady a jestli nebyly před ním, zajisté je založil Petr, který rád a dobře stavěl a bohatstvím nad předky své vynikl. Po jeho smrti (roku 1347 dne 14. října) zdědili jmění otcovské *Petr*, *Oldřich Jan* a *Jošt* bratří z *Rožemberka*, kteří se i na Přiběnicích někdy zdržovali. Roku 1359 dne 18. srpna učiněna jest na hradě zdejším smlouva, jíž koupili bratří svrchupsaní panství Novohradské od strýcův svých Landšteinských.[11]) Purkrabí jednoho z hradův od mladých pánův učiněn jest *Přibík* z *Vyšetic*, jenž jim listem roku 1359 dne 17. prosince na Přiběnicích daným všecka zboží svá k věrné ruce odevzdal s takovou při tom výminkou, kdyby měl děti míti, aby byli páni povinni vykonati to vše, což by on vedlé poručenství svého neb poslední vůle své nařídil.[12])

Vedlé zbožného způsobu tehdejšího věku nadali bratří (roku 1373) kostel ve vsi Malšicích na panství Přiběnickém ležící a prodali faráři tudíž 6 jiter luk u vsi Vlastiboře mezi Ostrovem a Borem

---

[1]) Ib. 579. Též Březan o něm dí: Vítek panoval na Přiběnicích před l. p. 1262. [2]) Viz II. díl Regest. [3]) Pangerl H. U. 29. [4]) Reg. II. 578. [5]) Pangerl H. U. 35. [6]) Reg. II. 557. [7]) Reg. II. 919. [8]) Reg. III. a IV., Pangerl H. U. a G. U. [9]) Arch. u sv. Jiljí. [10]) Balbini, epitome 286

[11]) Archiv Novohradský. Máti pánův Kateřina koupivši v Podole vsi ležící u hradu Přiběnického popluží, darovala je r. 1354, 11. listopadu špitálu sv. Jodoka v Krumlově, aby ve špitále řečeném přes počet posavadní ještě 3 špitálníci chováni býti mohli. Popluží to odevzdali sice špitálu synové její r. 1364 dne 30. srpna, vzali si je však r. 1384 k svému vlastnímu hospodářství, davše zaň špitálu dvůr v Drahoslavicích u Krumlova. Roku 1367 zapsali na Dudově úrok, který měl býti dáván klášteru panenskému v Krumlově podlé rozkázání n. Markéty ze Žleb (Arch. bibl. Praž). [12]) Archiv Třeboňský.

ležících, z nichž 4 jitra ke kostelu Malšickému a 2 jitra ke špitálu Přiběnickému náležeti měla.[1]) Toho roku 11. listopadu prodali Petr, Oldřich a Jan od zboží hradu Přiběnického vsi celé Černkov (Čenkov) a Radimovice a lán v Malšicích klášteru sv. Kláry v Týnci za 600 kop, vyminivše však to, aby zboží řečená zase od kláštera odkoupiti mohli.[2]) Roku 1378 učinili bratří štědré nadání, jež se též panství Přiběnického týkalo. Poněvadž tehda mnozí křesťané do Říma „jako ke své mateři" putovali, z nichžto mnozí nedostatečni byli na zdraví, císař Karel s chotí svou Eliškou jeden dům v Římě pro takové lidi chorobné zakoupil a z něho špitál pro české poutníky zřídil. Svrchu řečení bratří chtíce se císaři zavděčiti, r. 1378 sobotu před sv. Řehořem na hradě svém Krumlovském témuž špitálu darovali hojné platy ve vsích Oltyni a Božeticích, z nichž onano ležela na zboží Přiběnickém a patřila Petrovi a Janovi, tato pak na Oldřichově statku Sepekovském.[3])

K lepšímu vysvětlení musíme totiž dodati, že se dotčení tři bratří, přečkavše Jošta († r. 1369), o panství svá rozdělili. Nebylo tehda nic neobyčejného hrady rozdělovati, tím spíše se to mohlo státi u Přiběnic, kde byly dva hrady. Oldřich obdržel totiž kromě jiných zboží větší hrad Přiběnický i s městem a vesnice na pravém břehu Lužnice ležící, nad to Dražice, Klokoty, Zahrádku, Záchod (Náchod), Meziříčí, Chotoviny, Sepekov s vesnicemi okolními, některé vesnice u Jistebnice, město Soběslav a vsi Sedlec a Řipce. To vše se spravovalo z většího hradu. Petr a Jan obdrželi kromě jiných zboží menší hrad Přiběnický, vesnice na levém břehu Lužnice a zboží Jistebnické, které také k Přiběnicům náleželo.[4]) Každá strana řídívala panství svoje zvlášť, u Přiběnic ovšem byly poměry takové, že v mnohých věcech společné jednání bylo nutné.[5])

Obraz Krysta kralujícího.

Roku 1382 byli purkrabími na hradech Přiběnických *Mrakeš* (z *Petrovic*) a *Zdimír*. Bolek z Lomec a Jeník z Běšin, oba vládyky z Plzeňského kraje, byvše v nějaké půtce (nám podrobně neznámé) jati, odvezeni jsou na Přiběnice a zde jsou odevzdáni oběma purkrabím k opatrování. Majíce pak býti propuštěni, slíbili r. 1382 dne 27. dubna, že se jistého dne na větší hrad Přiběnický dostaví.[6]) Připomíná se týž Mrakeš také r. 1386 a 1388, an byl s pánem svým Janem z Rožemberka a s purkrabím Krumlovským poručníkem sirotkův n. Přibikových z Dráchova.[7]) Zůstal-li on v letech 1382 až 1389[8]) pořáde purkrabím na větším hradě, byli pak ti, kteří se s ním zároveň purkrabí nazývají, purkrabími na menším hradě, jako ku příkladu *Filip ze Želče* Vítkovec, jenž svědčí v listu roku 1385 dne 6. června, jímž Jan z Heršteina zapisuje hrad svůj Herštein panu Oldřichovi,[9]) a *Jan ze Zvíkovce*, jenž svědčil v prodeji roku 1388 níže položeném.

Bratr Táborský.
Kopie kresby v bibli Táborské z 15. věku od K. Lyera.

[1]) Borový, lib. erect. III. 296. [2]) Archiv Třeboňský. Jindřich, syn Oldřichův, prodej tento roku 1384, 12 června potvrdil a r 1404 vsi řečené s jejich platy vykoupil penězi, z jichž přijetí jej abatyše Týnecká t. r. 27. února kvitovala. (Tamže.) Zástava těch vsí se stala proto, poněvadž měli páni Rožemberští klášteru vydati peníze, které mu odkázala Dorota z Velešína. [3]) Borový lib. erect II. 147. [4]) Tak to vychází na jevo z Urbáře Rožemberského, který vydal J Truhlář. [5]) Oldřich sám si vyprosil r. 1379 odpustky pro kapli sv. Vojtěcha. [6]) Archiv Třeboňský [7]) Libri erect. V. H 2 a archiv Třeboňský. K tomu hledej děje Pacova, Drahova a Těchobuze. [8]) Posledně, totiž roku 1389, 13. července přitiskl pečeť svou k listu Ozany z Radostovic, jímž ona na jistou výminku zboží své zapisuje bratru svému (archiv Třeboňský) Snad na Přiběnicích ještě roku 1394 purkraboval. (Viz Pam. arch. VIII. 626.) [9]) Archiv Třeboňský.

Jodok umíraje byl klášteru Krumlovskému na výroční mše zádušní 5 k. platův ročních daroval, tudíž bratří Petr a Jan se svolením Oldřichovým takový plat ukázali roku 1383 na vsi Třebelicích.[1]) Roku 1386 darovali Oldřich a syn jeho Jindřich kostelu Malšickému ves Potalov, aby mohl farář druhého vikáře či střídníka chovati a jisté služby konati. A poněvadž byli dvůr svůj v Libějovicích poddaným svým rozprodali, a farář o desátky z toho dvora placené přišel, darovali mu náhradou 2 poplatné lány v Malšicích.[2]) Téhož roku se také Oldřich někdy na Přiběnicích zdržoval a tu mezi jinými i nadání kostelu Malšickému roku 1373 učiněné potvrdil. Následujícího roku (1387) dne 30. prosince bylo na Přiběnicích hlučno; byli tu p. Oldřich se synem svým Jindřichem, pan Jan Michálec z Michalovic, jenž přijímal část trhové summy za panství Velešínské panu Oldřichovi prodané, a různí šlechtici okolní, mezi nimi i Buzek, vladař (procurator) Přiběnický.[3]) Rozprodav ještě Oldřich r. 1388, 13. července poddaným svým Maršovským půl lánu lesa Maršovského právem zákupným,[4]) zemřel roku 1390, 28. září, zůstaviv vladařství rodu a s ním i panství Přiběnické s tím dílem, který byl po Petrovi a Janovi zdědil, synu svému *Jindřichovi* († r. 1412).

Pan Jindřich po větší část svého vladaření žil v záští s králem Vácslavem. Roku 1393 postavil se v čelo panstva nespokojeného a byl potom hlavním účastníkem téže jednoty panské, jež neváhala i s cizími panovníky ve srozumění vejíti. Léta 1394, 8. května král Vácslav vraceje se z hradu Žebráka jemu nad jiné milého do Prahy zase, byl jat před Berounem půl míle v Královė dvoře od pánů českých skrze způsobení krále Zikmunda Uherského a Jošta markrabí Moravského, při čemž p. Jindřich jav se řečniti ve jménu všech před králem, vytýkal králi úpadek říše, pláč do nebe volající vdov a sirotkův a vylíčil potřebu, aby jednou již zase lépe bylo. Z Berouna vezen jest král do Prahy na hrad a v tu věži bílou nahoru byl vsazen a pod stráží s velikou pilností chován byl. To když se stalo, řečení páni bojíce se obležení vévody Jana Zhořeleckého, jenž silné vojsko sbíral, tajně nočně s králem utekli na hrad Přiběnice, a když se královské vojsko v patách za nimi hnalo, odtud na Krumlov ještě pevnější, potom do Rakous ho donesli, kdež byl odevzdán opatrování pána ze Štarhemberka na hradě Vildberce.[5])

Panství Přiběnické bylo za vladařství Jindřichova jen o nepatrné části rozšířeno. Roku 1402 koupil Jindřich 6½ poplatných lánův ve vsi Klokotech od Hostislava, faráře Krumlovského, roku 1408 prodali mu Jan starší z Ústí a Jan mladší, syn jeho, velký les řečený Kuří Hůrky, jenž obsahoval 8 lánů bez 5½ jitra, i s lukami.[6]) Za to však zapsal Jindřich r. 1408 klášteru Třeboňskému roční plat 6½ kopy grošů na vsi Zahrádce panství Přiběnického, poněvadž si byl od řečeného kláštera asi 78 kop ke svým potřebám zapůjčil.[7]) Jindřich jakož i nástupce jeho popravu, která jim na panství jejich a okolí náležela, přísně a po potřebě vykonával a škůdce a odpověd́níky jaté na zdejším hradě právem útrpným tázati a popravovati dával, jak o tom šíře vypravuje popravčí kniha Jindřichem založená a nyní v archivu Třeboňském chovaná.

Od r. 1397 vyskytuje se po kolik let *Jindřich z Vyhnanic* jako purkrabě, a musí se toto rozuměti na menší hrad.[8]) Vedlé něho vyskytuje se r. 1407 *Jan Smrčka ze Mnichu* jako purkrabě většího hradu.[9]) Tak to nacházíme ještě r. 1412. Po smrti totiž Jindřicha z Rožemberka († r. 1412, 28. července) stala se skrze poručníky sirotkův jeho, z nichž přední byl Čeněk z Vartemberka a z Veselé, smlouva o opatrování statkův jejich dne 14. srpna, ku kteréž všickni purkrabě hradův jejich přivěsili své pečeti, podobněž také vedlé jiných Smrčka a Vyhnanský.[10]) Oba se čtou také r. 1413 mezi purkrabími a starými služebníky rodu Rožemberského, kteří dluhy n. Jindřichovy vyhledávali.[11]) Vyhnanský byl tu ještě nějaký rok potom, kdež se nazývá purkrabí „na Menším Hrádku Přiběnickém.“ [12]) Pak se vystřídali jiní purkrabě. Od roku 1416 vyskytuje se jako jeden z nich *Albera z Těchobuze*, a vedlé něho byl druhým purkrabí r. 1417 *Mikuláš Drkule ze Lhoty*.[13]) Přičiněním Čeňkovým byla jedna kaple Přiběnická (tuším u sv. Jiří, poněvadž byla pro lid přístupnější) od fary Malšické, kamž posud Přiběnice náležely, odtržena a na farní kostel povýšena. Za prvního faráře potvrzen r. 1417, 15. ledna Petr Zvíře, posud farář v Bukovště.[14])

Když byl mladý *Oldřich z Rožemberka* (Jindřichův syn) let plných dosáhl a panství všechna ve správu přejal, staly se Přiběnice pro polohu svou jedním z nejznamenitějších hradův Rožemberských. Ve svém mládí byl se pan Oldřich přidal k učení Husovu a kázal r. 1417, aby se na jeho panstvích pod obojí způsobou podávalo. Však později pan Oldřich smýšlení své změnil; sousedství Táborův v nově opevněném Hradišti tak blízké zdálo se mu příliš nebezpečným býti pro jeho panství a hrady, než aby

[1]) Archiv zámku Krumlov. [2]) Borový lib. erect. III. 296. [3]) Archiv Novohradský. [4]) Archiv Třeboňský. [5]) Palacký II. b. 299—305. Jak se zdá, jmenovali se purkrabí Přiběničtí r. 1396 Bušek a Jindřich (Popravčí kniha str. 6.). [6]) Archiv Třeboňský. [7]) Tamže. Jindřich dal toho roku 1397 louku pod Vlastiboří Přibíkovi z Žimuntic, a poněvadž posud náležela z části do fary Malšické a z části do špitálu Přiběnického, dal oběma v odměnu 9 jiter luk u vsi Libějovic. (Arch. Třeboň. a kapituly Vyšehrad.) [8]) Arch. Třeboň. Psalo se o purkrabí Matějovi k roku 1406, ale byl to kněz Matěj z Přiběnic. (Lib. erect. VII. 221 b.) [9]) Pangerl H. U. 244, arch. III. 287. [10]) Arch. č. VI. 27. Naproti tomu viz Pam. arch. VIII. 626. [11]) Arch. Třeboň. [12]) Zlomek v museum r. 1415. [13]) Arch gub. [14]) Lib. conf. VII. H 1.

neměl snažiti se o vypuzení jejich, zvláště když by dosáhl královy k tomu pomoci. Pročež podav se do poslušenství krále Zikmunda, Tábor v červnu r. 1420 oblehl a dojev mezi tím na hrad Žebrák, odpřisáhl se také kalicha s přátely svými tak, že potom vrátiv se do vojska zase, kněží pod obojí odtud vypudil a kázal svým všem nepřijímati již jináče nežli pod jednou. Tábořì slyšíce o převratu takovém, pravili o p. Oldřichovi, že byv již prve kulhav na těle, nyní okulhavěl prý také na duši. Poražen byv od nich u Tábora a ztrativ tam celé ležení své, popuzen jest k takové zuřivosti, že hned dal všechny kněží pod obojí na svých panstvích schytati a do věží po svých zámcích Přiběnicích, Choustníku a Helfenburce rozsázeti, kdežto dlouhý čas všelijak trápeni a mořeni, až i někteří z nich umořeni jsou.[1]) Pro tento účinek tuhé války povstaly mezi Tábory a Vítkovci, které mnoho let trvaly a vedlé jiných osad i Přiběnické hrady vyvrátily. Hned na počátku v zášti stala se věc málokdy slýchaná, že jedna z nejsilnějších pevností, totiž Přiběnice, dostala se v moc Táborův způsobem snadným. Znamenité to dobytí obou hradův Tábory stalo se takto:

„Kněz Václav Koranda, Táborských přední vůdce, který byl již v předešlém roce mnoho ke hnutí kališnickému přispíval, pod bezpečným průvodem jeda k panu Jindřichovi Leflovi na hrad Bechyni, na cestě od čeledi Rožemberské byl překvapen, zajat a do věže většího hradu Přiběnického uvržen, kdež se ještě několik jiných vězňův nacházelo. Zlámav tu kládu, v níž byl upoután, osvobodil některé vězně a přistaviv ke zdi desky, až k strážným na pavlači dne jednoho přilezl, a tu s některými svými strážné všecky zjímavše a svázavše, ostatní bratří své z věže vytáhli a strážné na jich místa vmetali. Než Odolena pověžného, když jej chtěli do věže uvrci, k tomu připravili, že jim slibil na Tábor jeti a pověděti, že se vězňové dobyli a věž na Přiběnicích opanovali, aby jim na pomoc rychle táhli. Týž chtě tomu slibu dosti učiniti a aby nebyl v podezření u svého pána (totiž purkrabě), prosil ho, aby mu odpustil jíti na Tábor, že vězňové velmi žádají, aby jim ryb ku pečení koupil. Jemuž pán řekl: „Jdi rychle, ať se ještě nešlechetní kacíři ryb pečených nažerou, a potom je samy káži spáliti.“ A tak ten jistý Odolen byv přísahou zavázán, aby o dobytí vězňův žádnému nezvěstoval, hned běžel na Tábor a skutky, jakž viděl, vypravil, aby hned bez prodlení jim na pomoc přijíti pospíšili, že hrad beze všeho klamu mohou obdržeti. Táborští to uslyševše jali posla, aby za pravdu odplatu vzal a za křivdu aby trestán byl, a hejtman Táborský Zbyněk z Buchova lid maje pohotově, s kterým jinam táhnouti chtěl, neváhal s ním přitrhnouti ke hradu, kteréžto Koranda i jiní bratří s věže vidouce, volali jsou hlasem velikým: Tábor hrr! Tábor! A purkrabě a jeho slyšíce nenadálé hrozné heslo, postrašeni byli velice a odění vzavše na věž rychle vběhnouti chvátali. I nemohli ani ke vratům, aby jich bránili, pro házení kamením s věže přistoupiti. A tak Táborští směle k plotům přistoupili, bránící odehnali, vrata obdrželi a tak valem do hradu vešli. To vidouce služebníci hradští, opustivše bran někteří se zdí jsou se spouštěli a jiní jsou zjímáni. To vidouce ti, kteří s druhé strany řeky hradem menším vládli, opustivše všecky věci na hradu, utíkali, kam kdo mohl beze všeho prodlévání. Pomoc, která Přiběnickým v té chvíli od Soběslavě přispěla, nedala již příčiny leda k větší a krvavější lidu Rožemberského porážce. A tak toho dne (13. listopadu r. 1420) divným obyčejem dvou Rožemberských hradů jako nedobytných dosáhli jsou, ztrativše toliko jednoho oděnce jménem Kunce. Na hradech těchto nesčitelné zboží od klénotův, od číší, pásův, zlatých a stříbrných spínadel a perel, od kalichův, od monstrancí, korunu také s berlou biskupskou z Milevska,[2]) od knih, ornátův, od jiného mnoho roucha drahého, od čub sobolových a kuních nalezli; neboť mnoho těch pokladův schováno jest na hradech těchto, poněvadž jmíny jsou za nedobytné. A tak ti sousedé nadavše se těm věcem býti bezpečenství, všecky své věci a statky náhle ztratili. Od té chvíle až do smrti své kněz Koranda mše jest nesloužil proto, že při dobývání Přiběnic on i s jinými s věže se bránic kamení házeli; domnívaje se, že by někoho ze světa svedl, nesměl mše sloužiti, než toliko kázal.“

Mezi zajatými nejvzácnější byl Heřman mnich, Nikopolského kostela titulovaný biskup, jehož zajali na hradě větším se dvěma kněžími. Ten býval někdy farářem v Miličíně a k žádosti pana Čeňka z Vartenberka na hradě Lipnici kněží pod obojí světil. Později se jim zprotivil a uchýliv se na stranu pod jednou mluviti se jal, že všecko lotry světil. Nyní jatého Tábořì na řece Lužnici před hradem tekoucí utopili, nechtíce na tom dosti míti, že mnoho kněží Táborské strany se přidržujících světil byl a ještě slibował světiti. A za to ustavičně prosil, aby ho při životě zůstavili, že chce vždy jich světiti a všecky články jich držeti, kterýmž jej koli naučí. A když biskup dlouho plovaje utopiti se nemohl a připlynuv k břehu odpočívati chtěl, přiběhše Tábořì po nevinné krvi dychtící, odstrčili jej od břehu a kamením jej v hlavu tepouce dorazili.[3])

---

[1]) Palackého dějiny III., 1, 384, Tomek D. P. IV. 68 a 1 t. [2]) Kláštery Milevský a Louňovský mnoho tu svých pokladův uschovaly. [3]) Vedlé pramenův uvedených v dějinách Palackého (III., 2, 64) použito tu hlavně překladu Vavřince z Březové v Čas. mus. r. 1844. 214. Srovnej ostatně Höfler's Geschicht-schreiber der hussitischen Bewegung I. 409. a Balbín Misc. III., 114.

Zbytky hradeb v Přiběnicích.

Ztráta Přiběnic byla pro Oldřicha snad největší rána, která ho v živobytí potkala. Nejen že tím přišel o jeden z nejlepších svých hradův, kterým mohl Tábor v ustavičné pozornosti a opatrnosti udržovati, nýbrž přišel i o užitky vycházející z většiny vesnic. Mysl jeho byla naplněna od té doby hořkostí takovou, že z bývalého ctitele kalicha stal se jeho největší nepřítel a že od té doby ne tak zjevně, jako úkladně a podskočně Táborům škodil, jak mohl. Prozatím vstoupil téhož roku dne 19. listopadu v příměří se stranou Táborskou, kterým se zavázal, že propustí známé čtyři články Pražské na všech svých panstvích. [1]) Od te doby byla vláda na panství rozdělena. Táboři drželi kromě hradu jistě drahně vesnic pod holdem. Vesnice, které zůstaly v poslušenství Oldřichově, atsi slušely ke většímu neb menšímu hradu, odváděly r. 1421 úroky své na hrad Choustník, odkudž také v poddanství udržován újezd Nedvědický n. kláštera Louňovického. [2])

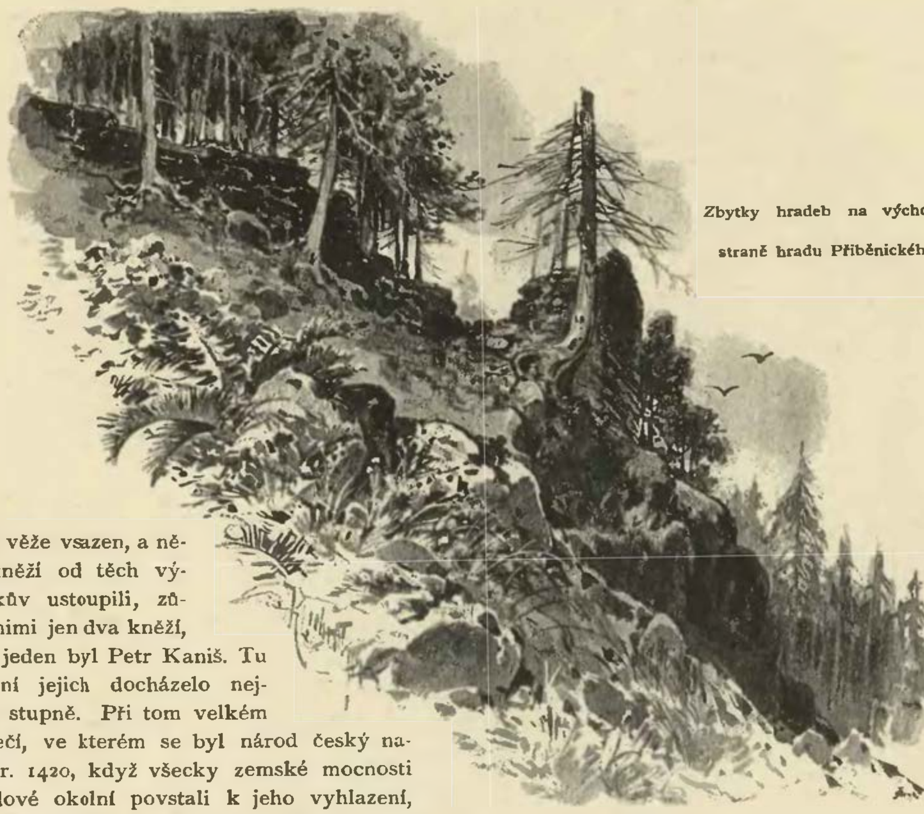
Hradby většího hradu Přiběnického staly se zase památnými roku 1421. Bojovný protivník Táborských, pan *Bohuslav ze Švamberka* byv v lednu roku 1421 jat při dobytí hradu Krasikova, odveden jest na hrad Přiběnický a tu dán do vězení. Tu seděl dlouho a když viděl, že král Zikmund o jeho vykoupení a vysvobození nedbá, a hnut jsa také čestným k němu chováním Táborův, přihlásil se konečně sám ke straně Táborské (roku 1422) a stal se potom předním jejím vůdcem. [3])

Mezi tím ukazovalo se i v lůně Tábora rozštěpení. Učení Táborských, že jest písmo jediným pramenem víry a zříkání se vší auktority, přiváděla mnohé na scestí již před r. 1420. Přirozená Čechům hloubavost a pronikavá mysl podrývala i učení Táborské, ačkoliv se již daleko od učení církve uchýlilo. Počátek tohoto hnutí bylo známé křtění dětí v rybnících a p. (Viz díl IV. str. 147.) K prvním větším ústrkům v Táboře přišlo ke konci měsíce února 1421, když návodem kněze Martina Housky mínění pikhartské, že ve svátosti oltářní chléb a víno nejsou nic než pouhá znamení těla i krve Kristovy, volněji se šířilo. Muž tento, vynikající učeností, důmyslem a výmluvností nade všechny kněží Táborské, zván byl od některých stoupencův svých „andělem zástupcův božích,“ od jiných Danielem, Prokopem. Strana jeho byla však na Táboře v menšině, když druhá strana volavši se zase k zásadě auktority, zvolila si biskupa, a to bylo příčinou, že po bouři, jejíž příčiny a průběh neznámy jsou, strana Martinkova, k níž kněží Petr Kaniš, Jan Bydlinský, Bartoš, Mikuláš slepý, Tršáček a jiní náleželi, vypuzena jest z města. Asi 300 osob jich s ženami i s dětmi stěhovali se do Přiběnic a tu se v podhradí (městečku) i hradě usadili. Martinek potom povolán byl odtud zase na Tábor, kdežto v hádání nemoha více odolati protivníkům, musel odvolati na kazatelnici některé články své a v kostele učiniti pokání. Poněvadž nedlouho potom byl od pana Oldřicha Vaváka z Hradce

Hradební příkop mezi hlavním hradem a předhradím v Přiběnicích.

[1]) Arch. č. III. 280. [2]) Arch. Třeboň. [3]) Líčíme tu věc tak, že držán jest Bohuslav jakožto pán korouhevný v rytířském vězeni, poněvadž tehda dané slovo dostačilo, aby udržen byl v hradbách. Aby s nim byli nakládali jako s lotrem a uvrhli do věže, tomu neuvěříme, znajíce třeba i neobyčejnou divokosť Táborův.

Zbytky hradeb na východní straně hradu Přiběnického.

jat a do věže vsazen, a někteří kněží od těch výstředníkův ustoupili, zůstali s nimi jen dva kněží, z nichž jeden byl Petr Kaniš. Tu blouznění jejich docházelo největšího stupně. Při tom velkém nebezpečí, ve kterém se byl národ český nacházel r. 1420, když všecky zemské mocnosti a národové okolní povstali k jeho vyhlazení, zdálo se mnohým, že přišla doba největšího soužení písmem svatým předpověděná, kdy se zase objeví „syn člověka“ na zemi, kdy nastane konec věkův, ale i království nové, v němž pominouti měla všecka nepravost a nešlechetnost. Z toho vzniklo učení, že Kristus vstoupí na zemi a bude kralovati časně a učiní veliké hrady na horách; a přijde taková hojnost ducha svatého v srdce věrných, že nepotřebí bude jednomu každému učiti se od druhého, nýbrž že budou všichni učení boží. Pak že prý přijde a bude taková láska v lidech, že všechny věci budou mezi nimi ve spolku a obecny, a proto také že manželství přestane. Poněvadž očekávali již brzo den soudný, hojně se postili chtíce, aby jim Bůh svou vůli zjevil, těmi posty pak a utrpením mnohým přicházejíce do největšího vytržení, až smyslů se zbavili sníce o tom, že církev přijde v takovou nevinnost, že budou lidé na zemi jako Adam a Eva v ráji, a že se druhý druhého styděti nebude. Vmyslivše se již do této rajské nevinnosti někteří i nazí běhali, pročež jim spíláno naháčů. Pohoršení z toho pocházející bylo příčinou, že jim i na Přiběnicích pobytu nedopřáno. Vypuzeni byvše odtud, odebrali se v kruté zimě do lesův proti Dražicům nad řekou.[1]) Zde nějakou chvíli bydleli, při čemž blouznění jejich při utrpení jich v kruté zimě a strádání nouzí vzalo na sebe tvářnost divočejší. Uslyšev o tom Žižka, jenž byl nepřítelem všeho výstředního učení a k mírnějším více se chýlil, nežli Táborům milo bylo, přichvátal na počátku dubna r. 1421 na Tábor a obořil se vší silou na tyto kacíře. Nemohše odolati jemu, někteří rozutíkali se na hory Bernartické a jiní zjímáni a přivedeni do vsi Klokot. Tu pracováno s nimi mnoho, aby se odřekli bludu svého, ale když tak přese všecka napomínání učiniti nechtěli, kázal jich tu upáliti Žižka do padesáti osob obojího pohlaví i s knězem Petrem Kanišem. S radostí a s úsměchem šli na smrt, honosíce prý se, že téhož ještě dne s Kristem kralovati budou na nebesích. Po Žižkově odchodu pak schytáno jich opět 25 a upáleno nápodobně. Mezi těmi blouznivci nacházely se též ženy; z nich jedna, Zdenka řečená k víře pravé tíhla a proto na Přiběnicích s jinými od nich upálena.[2])

---

[1]) Podlé zdání našeho les nějaký při ústí potoka Rašti do Lužnice. Slova „proti Dražicům nad řekou“ přísně vyložená ukazovala by na les Osiku na levém břehu Lužnice, ale tu by se nedobře vykládalo, proč Žižka jaté přes řeku, kde mostu nebylo, vedl do Klokot a proč ne přímo do Tábora; míníme, že bydleli na pravém břehu řeky. Známky po nich nesnadno najíti, poněvadž světským opovrhujíce, sotva se asi starali patřičně o svou bezpečnosť. U tak zvaného Obřiště pak také hádáno na jejich sídlo. [2]) Podlé dějin Palackého a Starých letopisův.

Skála v Přiběnicích.

Téhož ještě roku přiveden jest k uvězněnému panu Bohuslavovi ze Švamberka vzácný vězeň. Žižka totiž, jsa v červenci roku 1421 v jižních Čechách, hradu Rábí a tvrze Boru se zmocnil a pana Menharta z Hradce, jenž s Táborskými válčil, zajal. Pán tento odveden jest na hrad Přiběnický a Zbyňkovi Buchovci z Buchova dán k ostříhání. Zde byv nějaký čas střežen, propuštěn jest z vězení, ale roku 1425 opět s Táborskými válčil. [1])

Příměří s Oldřichem z Rožemberka zavřené potrvalo nějaký čas a pak zase přišlo k válce nebo lépe řečeno k obapolnému hubení a škodění. Oldřich i po r. 1422, když prozatím minula naděje, Čechy potlačiti, v půtkách pokračoval. Snažení jeho bylo přepadnouti Přiběnice a je Táborům vzíti. Zdá se podlé skrovných zpráv, které o tom máme, že v létě r. 1424 bojováno u Přiběnic a Lomnice a naopak, že Táboři usilujíce o Třeboň, tamže půtku svedli. [2]) Za těch a takových okolností mnozí z venkovských nevěděli, na kterou stranu se mají postaviti, a někteří, jak se zdá, drželi se stranou silnější. Ti, kteří slíbili, že nebudou držeti s Tábory a od Oldřicha na milosť přijati jsou, zapsáni do počtů panských. Půtkám těm učiněn jest konec příměřím (r. 1424, 10. září), kteréž trvati mělo do sv. Havla (16. října) a ten den celý. [3]) Mezi tou válkou spravována jest ona část panství, která pod poslušenstvím Oldřichovým zůstala z Bechyně, a úroky vybírány po 6 okresích, totiž většího, menšího hradu, Jistebnickém, Zalešském, Sepekovském a tří vesnic vzdálených. [4])

O znamenitějších potyčkách v krajině zdejší slyšíme zase k r. 1428. Roku 1427 v zimě bylo nějaké záští mezi Oldřichem a Bechyňskými; z toho soudíme, že tehda byl s Tábory mír. Roku 1428 obnoven jest mír mezi Oldřichem a Bechyňskými, jimž tento získal zase oporu proti Táborům. Ti vedeni jsouce Prokopem Holým měli na jaře roku 1428 účastenství ve velké výpravě, která byla namířena proti Slezanům, zbylo tedy v pevnostech Táborů jen tolik lidu, kolik ho bylo potřebí. Půtka mezi Oldřichem a Tábory zase byla obnovena a Bechyně zase jeho oporou. I zdá se, že mezi Rožemberskými a Bechyňskými umluveno, jestli by nebylo možno, vzíti Táborům něco náhlým přepadením. Sebravše se přitrhli k hradu Hradišti u samého Tábora i k Ostromeči a všude se o ně pokoušeli, i jak se zdá, vypálena oboje. Potom přepadli Přiběnice městečko a spálili je docela. [5]) Následek toho bylo obléhání Bechyně, která padla okolo svatého Havla. Tu shledal Oldřich, že není naděje na lepší výsledek, a smířil se s Tábory zase dne 7. listopadu. [6])

Jakým způsobem panství Přiběnické od obou válčících stran spravováno (kromě lesův, jež drželi Táboři hned od r. 1420), kam až moc jejich sahala, o tom nemáme podrobných ustanovení. V předešlých dobách zvláštních o tom smluv nebylo, ale když Oldřich po nových nepodařených pokusech roku 1432 dne 2. února opět příměří učinil, tu nejen na panstvích svých dva články o svobodě božího slova a hříších smrtelných propustil, ale i k tomu se zavázal, že lidi, kteří by s Tábory táhli, nebude za to trestati a že nebude odúmrtí na zboží Přiběnickém bráti; nicméně i lesové na témž panství Táborským k požívání zůstaveni jsou. Odtud smíme tedy uzavírati, že úrok dědičný vybírán potom pro pána ze všech vesnic, i újezdu Nedvědického, a Táboři brali jen platy holdovní. Roku 1433 platy panské z téhož zboží sbírány zase v Třeboni. Roku 1433 dne 28. září obnoveno příměří zase do roka pod týmiž výminkami, jako se nahoře psalo. [7])

Po bitvě Lipanské (roku 1434) octli se Táboři v takovém postavení k Oldřichovi, v jakém on býval před tím k nim. Kdežto dříve se bránil, jen aby se ubránil, bylo nyní na Tábořích brániti se

---

[1]) Palacký III. b. 107—108. [2]) V Rožemberských účtech nacházejí se vypsané náhrady za koně a samostříly v těchto bitvách ztracené. [3]) Arch. č. III. 246. [4]) Arch. Třeboň.

[5]) Zach. Theobald. Tomu neodporuje, že se ještě r. 1437 městečko připomíná, neboť název tento v listu značí právní název a nikoli věc, to jest právo, městečko tu míti a trhy držeti. Ostatně mohlo býti městečko zase vystaveno. Známo jest, že měl Theobald před rukama mnohé již ztracené paměti, jen že si s nimi nevždy soudně počínal, proto pak, že bezprostředně následovalo obléhání Bechyně se vší úsilovností, uznali jsme za pravdivé, že nějaký útok na Tábor, Ostromeč a Přiběnice učiněn jest. K dobytí jich měli Bechyňští málo lidu.

[6]) Arch. č. III. 499. [7]) Arch. Třeboň.

jemu. Dosti zle jim bylo, když se hejtman jich, kněz Bedřich ze Strážnice, sotva na Lomnici ubrániti mohl. Tehda obětováno od něho něco, aby zase něco uchováno bylo. Podlé smlouvy napsané v Třeboni roku 1435 dne 12. listopadu postoupil Bedřich Lomnici proti vyplacení 500 kop. O Přiběnickém zboží umluveno tak, aby jim ho pán, jako i prve drže, nechal v též míře, jak ho posud požívali, buď až do řádu země České uvedení nebo do další smlouvy. [1]) Bedřich spravoval potom menší hrad Přiběnický; v držení jeho jej nacházíme toho roku dne 26. listopadu, když do příměří s Oldřichem i Budějovice jsou pojaty. [2])

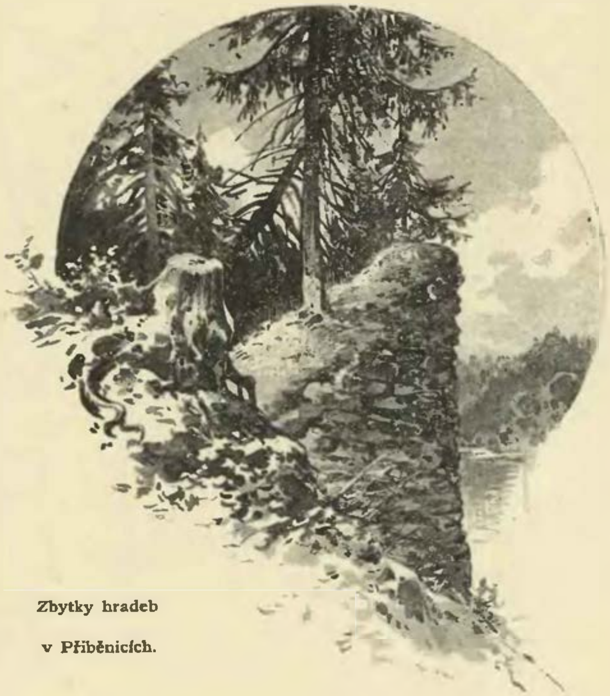
Když byl mír zemi navrácen nastoupením Zikmundovým na královský stolec Český, třeba bylo smírným způsobem urovnati i poměry v okolí Táborském, a jednáno bylo o to mezi stranami, aby obšírné panství Přiběnické se všemi jeho důchody zase pánům dřevním navráceno bylo. Přičiněním Hanuše z Kolovrat na Žebráce a Přibíka z Klenového ukončeno jest toto jednání a učiněna r. 1437, 3. června smlouva mezi Oldřichem s jedné a Bedřichem ze Strážnice a obcí Táborskou s druhé strany. Táborští slíbili, že pánu neb úředníkům jeho v moc jich obou hradů Přiběnic i s lidmi jeho opanovanými na den sv. Prokopa (4. července) sestoupiti a ze svého držení propustiti mají, nicméně však žádná z obou stran nesměla ty hrady osazovati, poněvadž měly zbořeny býti. Za to pan Oldřich knězi Bedřichovi 350 k. gr. dáti a to rozdílně po lhůtách zaplatiti slíbil A poněvadž se panství Přiběnické těsně vrchu, na němž nové město Tábor stálo, dotýkalo, slíbil pan Oldřich, že Táborským na místě těch 500 kop gr., jež jim dáti měl za odstoupení hradů, za tolikéž dědin svobodných okolo Tábora s lesy a s chrastinami odhádá a dědicky postoupí [3]) a k tomu ještě panství podačné v Klokotách přidá. Jestliže by se při odkrajování těch lesů v něčem dělili, ať jest toho pan Jiřík Dráchovský (Jiřík z Vyhnanic seděním v Dráchově 1428—1437) mocen a mezi nimi vypoví. Také zdi a věže v městečku Přiběnicích mají zbořiti, a to má pán na svůj náklad hrady i městečko bořiti, a těm, kteří by chtěli tu v městečku nebo jinde býti, prvních zášti a nechutí nemá vzpomínáno býti, aniž má pán kterých lidí pro Táborské „hyndrovati,“ kteříž by pro ně zašli. A dokud Přiběnic nezboří, Táboršti mohou sobě lesu ke své potřebě přivézti. Také si mají Táboršti rybníky nasazené na podzim sloviti a potom mají jich postoupiti, úroky Svatojirské dobrati a setí všecka odvézti, za to budou povinni lidé páně 30 vozů lesu z Přiběnic na Tábor dovézti. Učinivše takto smlouvu konečnou, slíbili Oldřich a syn jeho Jindřich zvláštním listem, že nebudou hradův a městeček osazovati a stavěti, a kdyby kdo je chtěl osazovati, že mu toho brániti mají, také že nebudou těch hradů nikomu k osazování prodávati. Podobný asi revers vydala pánu také obec Táborská. To když se stalo, postoupili Táborští Přiběnic panu Oldřichovi dne 4. července a ještě jednou slíbili dřevní smlouvu držeti a zachovávati. [4]) Boření nadřečené asi ještě téhož roku započato, a v brzké době proměněni jsou pyšní hradové s tvrdým městečkem ve zříceninu a okolí Přiběnické takovým způsobem patnáctileté útrapy zbaveno. Okolní vesničané prý bez vyzvání s největší horlivostí pospíchali, aby hradby pomáhali bořiti. [5])

I po odstoupení některých částí Táborským ještě objem panství málo se ztenčil, a zůstávalo vždy ještě v krajině zdejší rozsáhlé zboží rodu Rožemberského, totiž všechny vesnice dřevní kromě Celkovic, Náchoda, Všechova a lesů Táborům postoupených a vsi Klokot. V příčině správy patřilo to zboží (kromě toho, co pak k Dobronicům přidáno) po r. 1437 pod úřad Choustnický, nicméně však zůstával ještě název zboží Přiběnického a vydržovány tu také některé úřady. R. 1458 Jan z Dobronic, písař úřadu Přiběnického, odváděl dů-

Zříceniny domů v Latránu Přiběnickém.

[1]) Tamže. [2]) Arch. č. III. 512. [3]) Poněvadž vsi Klokoty (bez podací), Dražice a Zahrádka ještě roku 1459 Táboru nepatřily, mohou se tu vyrozumívati jen Celkovice, Náchod (starý Záchod) a Všechov. [4]) Arch. Třeboňský. [5]) Obyvatelstvo, jak již ze smlouvy vysvítá, se bylo vystěhovalo (bezpochyby na Tábor), a jen ti, kteří měli vůli, mohli se tu bez vzpomínání jim dřevních nechuti osazovati. Kolik jich však chtělo tomu slibu věřiti?

Zbytky hradeb v Přiběnicích.

chody na Choustník a r. 1459 byl Jan Lýsek z Řepec lovčí lesů Přiběnických.

Až dotud ukončeny by byly zajímavé děje obou hradů Přiběnických, a zbývá nám jen pouze osudy panství až do jeho konečného rozdrobení vylíčiti. Časté nechuti mezi Oldřichem a Táborskými opakovaly se i po válkách husitských; tak na př. drželi Táborští 3 lány a podsedek ve Skrýchově patřící k panství a kaplanství v Přiběnicích a podací v Hodušíně s 3 poddanými, a když o to s Oldřichem r. 1442 pře vzešla, dokládali právo své listy císařskými na panství kláštera Louňovského. Pře ta měla býti srovnána vrchními oprávci, jichž vyřčení nám již známo není. Veliké závady, jimiž byl rod Rožemberský od válek husitských stížen, byly toho příčinou, že panství Přiběnické pořád bylo zastavováno. [1])

Vesnice na levém břehu Lužnice ležící z větší části zavaděny byly na počátku 16. věku Mikuláši Špaňovskému z Lisova na Želči, však jen do let jeho Mikuláše a syna jeho Oldřicha. Tyto vsi se zase dostaly rodu Rožemberskému teprve r. 1550, když panství Želecké zakoupil. *Jošt z Rožemberka* sáhl konečně i na staré hradiště; r. 1533 ve středu po svatém Janu Křtiteli prodal břehy a rynk Přiběnický (to jest hradiště menšího hradu a celý břeh pravý a na levém břehu pruh 5 sáhů široký až ke hradbě městečka posud z části zachované) robotnému muži Janovi, mlynáři pod Bečici, člověku Víty ze Rzavého na Stadlci, za 8 kop gr., tak aby z toho úroky platil a aby páni z Rožemberka prodané břehy mohli vyplatiti, kdyby toho potřebovali. [2])

Hradiště většího hradu s ostatním panstvím, pokud k Želči zastaveno nebylo, k němuž pan Jošt roku 1535, 10. srpna od Víty mladšího ze Rzavého na Stadlci ves Dobřejovice s lesy blízkými blíže pusté vsi Potálova a Jana Mrzenu mlynáře pod Přiběnici přikoupil, zůstala docela při panství Choustnickém, poněvadž již ty poslední samostatné úřady Přiběnické před koncem 15. století zanikly. Jošt prodal r. 1537, 23. dubna lidi od zámku Choustníka ve vsi Maršově Janovi Petřkovi z Polkovic a Markétě, manželce jeho. [3]) Když pak poručníci mladého Viléma z Rožemberka roku 1550 panství Želecké koupili, dostaly se sice vsi panství Přiběnického od roku 1509 k Želči zastavené Dudov, Všechlapy, Třebelice, Černkov, Bečice, Libějice, Lhota, Radimovice a Obora zase v držení rodu Rožemberského, drženy však jsou již nápotom k Želči. Ze skrovného zbytku bývalého panství *Petr Vok z Rožemberka* († roku 1611) zastavil roku 1575 ves Meziříčí Martinovi Helmovi z Orlova a prodal konečně touž ves s pustou vsí Drhovičkami Jindřichovi Doudlebskému z Doudleb, tak že odtud povstal nový statek Mezeřický. Že potom

---

[1]) *Jan z Rožemberka* nastoupiv vladařství domu roku 1457, hned téhož roku platy v Hodušíně v 90 kopách Janovi z Petrovic, purkrabí na Dobronicích, zavadil a v potomních dobách množství vesnic pozastavil; tak prodal r. 1459 platy v Opařanech, Podboří, Hodušíně, Popovci, Zběšicích, Zalší, Božeticích, Držkrajově, Mlčkově, Přesečnici, Sepekovech a na 5 mlýnech a vsi Dudově na 6 let Matějovi z Dubče za 1800 fl. uh. a 800 k. gr., t. r. platy v Bečicích, Všechlapech, Třebelicích, Dudově, Radimovicích, Černkově, Oboře, Libějovicích, Lhotě Kutnohorskému měšťěnínu Ondřejovi Načerackému a bratru jeho Řehoři za 1700 kop 48 grošů 5½ peněz. Poslednější platy opět byly v letech 1469, 1471, 1483 zastavovány jakož i plat ve Slapech a Dražičkách. Více ještě t. r. prodal Jan poddané ve Zhoři za 42 k. 57 gr. 6 denárův Václavovi Heroltovi z Řipec a manželce jeho Dorotě, vsi Meziříčí a Drhovičky malé se dvorem Pasekou Janovi z Miličína a manželce jeho Martě za 370 kop 10 grošů, konečně vsi Zahrádku a Dražice s jitry Mezeřickými a mlýnem, s podacím Dražickým, farou a mlýnem, též lesy Ohrazenice a Vlasenice Táborským měšťanům Petrovi Růži a Benešovi Haldě za 845 kop 12 grošův 6 den., to vše na vidrkauf, t. j. s výminkou, že je může opět vyplatiti. Dědiny Janovi zastavené byly brzo zase vyplaceny a opět r. 1462 Kunratovi a Janovi bratřím z Petrovic, starým služebníkům rodu Rožemberského, a opět r. 1464 svrchuřečenému Janovi prodány. Roku 1464 postoupil Jan faráři Krumlovskému ve vsi Zhoři dvou lánův, jež byl u něho Jan Rous z Čemin, poručník dětí Daniele Smolíka ze Slavic, proto zakoupil, aby platy z nich vycházející k faře Krumlovské vedlé nadání n. Danielova obrátil. Platy v Meziříčí zastavovány r. 1466 Machně z Obděnic a Kunratovi z Petrovic, a opakovaly se zástavy ty i v letech 1471 a 1482. Nejstarší syn Janův *Jindřich z Rožemberka*, stav se vladařem roku 1472, zastavil ještě téhož roku platy v Malšicích, Maršově a Lomech za 1648 fl. uh. Jakubovi z červeného domu, rychtáři v Hradci Jindřichově, a manželce jeho Kateřině, a roku 1474 platy v Malšicích Janovi Jedlici z Obděnic. Jindřichův bratr a nástupce *Vok* († r. 1489) odprodal roku 1476 lesy Lipník a Skalici u Zběšic, jež se potom dostaly k panství Dobronickému, a zastavil r. 1488 platy ve vsích Bečicích, Všechově, Třebelicích, Dudově, Radimovicích a Lhotce za 1700 k. 48 gr. 5½ den. Elišce z Poříčí. Tytéž platy (mimo Všechov), k tomu i platy v Černkově, Oboře a Libějovicích zastaveny jsou opět roku 1499 dne 14. února *Petrem z Rožemberka* Janovi Kapounovi ze Svojkova a Kateřině z Čechtic, manželce jeho. Vsi Dražičky a Slapy byl Petr již před tím (r. 1495, 12. října) Vítovi ze Rzavého prodal. (Vše podlé dlužních knih rodu Rožemberského a Vagnerova sepsání.)

[2]) Registra Rožemberská (v museu) fol. 182. [3]) Archiv Třeboňský.

Zbytky domů v Latránu Přiběnickém.

týž pán roku 1593, 25. března vzdálené své poddané v Chotovinách s podacím kostelním a dvory kmecí v Sedlečku prodal zcela bylo podlé předešlých odprodání přirozeno; když pak i ves Lhotku Hnojovou vrchnosť Stadlecká přikoupila (r. 1594), zůstaly jediné ještě při panství Choustnickém vsi Malšice a Lomy, [1]) které pan Petr Vok, prodávaje spojená panství Bechyňské a Želecké, k Želecku přidal a tak při Želecku zůstaly až do naší doby spolu i se zříceninami většího hradu. Ještě v rejstrech při prodeji téhož panství roku 1677 vydaných praví se, že nad mlýnem Býšovcovým asi 100 kroků jest krásné město jménem „Přiběnice s mostem kamenným, kteréž skrze známého českého rebella Žižku bylo zbořeno, tak že nyní viděti jen něco hradeb a ostatek zarostlé jest hustým stromovím.“ Ve dsky zemské pak vloženo toho roku „celé pusté město, které se někdy Přiběnicemi jmenovalo.“ [2])

[1]) DZ. 127, F 9. [2]) DZ. 395, S 4 a archiv Roudnický.

Želeč. Kreslil prof. L. Ferber.

ŽELEČ TVRZ.

Širá pláň tvaru vlnovitého, jen v tu stranu k řece debřinami prorvaná, táhne se jižně od Tábora. Jest jednotvárná sice, ale roztroušené vísky a dvorce, tmavé lesy všelijakým směrem mezi role vybíhající činí z ní v červnu takořka pestrý zelený koberec, na němž sem a tam skvrničky červené uzříš. Lid zdejší miluje barvu červenou; dobře-li činí, nechť každý na místě shledá. Lidem v této krajině bydlícím ode dávna se říká kozáci, a sousedé jich v blízké a šťastnější krajině za Veselím slovou blaťáci.

Asi 2 hodiny cesty od Tábora k jihu a hodinu od Plané k jihozápadu dostupuje pláň vrchu svého; zde leží vesnice Želeč, z níž přehlédneš pláň na některé straně míli cesty daleko. Byť rozhled ten dosti znamenitý byl, přece se ještě zlepšuje pozadím. Tu viděti velebný Choustník, vyčnívající nad plání Soběslavskou, výšiny Chýnovské, věže staroslavného Hradiště, za nímž kostel Chotovský věží svou k nebesům ukazuje, konečně návrší, které nám Jistebnici zakrývá. Jdoucím od jihozápadu zakrývá se Želeč za svým stromovím, rozložen jsa na mírném svahu; jen mohutnou sýpku viděti hned z daleka. Okolo ní jíti musíme, ubírajíce se silnicí, která se skrze osadu zatáčí. Cílem pouti naší jest bývalá tvrz. Máme po ruce starý její popis, který učiněn byl r. 1596 v tato slova: Tvrz Želeč v rovině ležící s pokoji klenutými pod cihelnou střechu a příkopem vůkol obehnaná, kteráž by se mohla malým nákladem spraviti a o mnoho více pokojův, nežli nyní jest, udělati, jsouc v čistém položení a spanilém místě. [1]) Marně něco takového hledáme, neb stará tato tvrz již před 200 lety dokonce vyvrácena byla. Je-li to pravda s tím spanilým místem, nemohla jinde bývati, než na místě nynější sýpky, kde však již po příkopech není památky. Zámeček však je v Želči přece. Před lety to bývalo pouhé čtverhranné jednopatrové stavení, ale r. 1879 obnoveno bylo v ušlechtilém slohu barokovém, a zevnějšku dána i přiměřená barva.

Želeč, jméno své od Želka odvozující, ode dávna, pokud lze vystopovati, patřila ke jmění Vítkovců, zejména tu sídlela větev pánů z *Landšteina* Praotec jejich byl podlé zdání našeho *Vítek ze Skalice* r. 1265. Jeden z tohoto rodu, [2]) který žil za Karla IV., měl několik synů. Jeden z nich snad byl také onen *Jan Želečský*, který r. 1397 zemřel. [3]) Jeden z bratří dotčených *Vilém z Želče* připomíná se od r. 1370 často jako svědek a majetník statků na Moravě. Roku 1398 založil s Jindřichem z Rožemberka a synem jeho Petrem oltář Těla božího při kostele farním v Soběslavi, k jehož nadání Jindřich úrok ve vsi Chmelné k vydržování oltářníka určený Vilémovi za 88 kop prodal. [4]) Mimo Želeč držel Vilém také Kozlov u Strakonic, jejímuž rybáři dal r. 1398 výsadu, [5]) ves Hajany a od manželky své Elišky obdržel r. 1406 polovici domu v Praze. [6]) Zemřel ještě téhož roku bezdětek. Zboží v Hajanech daroval král Václav Dominikovi, převoru kláštera v Ústí nad Lužnicí. [7])

---

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Tuším *Hostislav*, jehož syn byl Vít, bezpochyby týž co Vítek (Borový, lib. erect. I. 53). [3]) Nekrolog XIV. B. 15. v bibl. Praž. Snad sem patří také Přibyslav z Želče († r. 1404), který byl farářem roku 1360 v Křešíně, roku 1374 v Stráži, roku 1393 v Sedlci (Lib. conf.). [4]) Lib. erect. V. f. 75. [5]) Cabreum v Strakonicích I. 225. [6]) Tomkovy Základy I. 103. [7]) DD. 14 f. 185. Role Vilémovy v Hajanech dlouhý čas ani vzdělány nebyly, ale roku 1393 počal se z nich zase desátek platiti k faře Kocelovské (Lib. erect. XII., 125).

Vilémův bratr *Vítek* potvrzen byl r. 1378 za faráře v Soběslavi, [1]) přitiskl r. 1385 pečeť svou k listině nadační za duši Přibíkovu z Dráchova při kostele Dráchovském a zemřel asi r. 1404; [2]) *Filipovi ze Želče*, třetímu bratru, zapsal r. 1379 Jodok, farář v Ústí, 79 k. gr. dluhu a slíbil jej splniti buď Filipovi aneb kdyby zemřel, bratřím jeho. [3]) Roku 1385 byl Filip purkrabí Přiběnickým [4]) a dosáhl později zboží Skalického u Soběslavi, pročež se i v letech 1412—1416 jako patron kostela Skalického připomíná. [5]) Přidav se k přívržencům M. Jana Husi, přitiskl r. 1415 pečeť svou ke známému listu stížnému, sboru Kostnickému zaslanému. [6])

Petr ze Želče uvádí se v letech 1364 až 1367 jako spolupatron kostela v Borovsku (v kraji Čáslavském) a kromě toho i jindy jako svědek. [7]) Roku 1409 Petr ze Želče seděním v Radimově a syn jeho Jošt zdělali list, jímž poddané své v Kozlově všech robot osvobodili a sprostili. [8]) Petr asi brzo potom zemřel, a syn jeho *Jodok* či *Jošt* ujal nejen zboží otcovské, nýbrž také po strýci Vilémovi dům v Praze zdědil, který však roku 1407 prodal. Roku 1408 sloužil v Rakousích za žold. Roku 1413 držel v půtkách tehdejších s Malovcem, [9]) r. 1415 přitiskl pečeť svou ke stížnému listu [10]) a r. 1427 připomíná se naposled jako svědek v jistém zápise. [11]) Tento pán začal se první psáti z *Landšteina* a *ze Želče*. [12]) Jak se zdá, vyprodal se z krajiny zdejší a nacházíme jej potom v Praze, potomci pak jeho mohou se stopovati do 16. století. Poslední rodu toho, který se podlé Želče psal, byl *Vilém ze Želče*, jak se zdá, syn Filipův. Tomu prodal roku 1444 Prokop ze Záluží rybník pod Lhotou u Soběslavě dotýkaje se toho, že ten rybník od předkův Vilémových koupil. [13]) Dodáme-li k tomu, že se v letech 1402 – 1412 jakási Ofka ze Želče vyskytuje a že žil roku 1485—1491 *Jošt*, potomek Vilémův, v krajině zdejší, doplněno jest tím všecko, co nám jest na ten čas známo o Želeckých z Landšteina.

Zdali Želečtí až do roku 1444 Želeč drželi, nejen že není na jisto postaveno, anobrž i velice pochybno. Roku 1404 připomíná se již *Lipolt z Kraselova* seděním v Želči, [14]) ale ten držel asi jen několik dvorův kmecích. Ale později se setkáváme s rodinou *Rousův ze Želče*, která na Želči asi od roku 1409 až do konce husitských válek seděla. Ti však nebyli příbuzni pánům z Landšteina, nýbrž *Olík Rous*, jenž se poprvé r. 1409 seděním na Želči uvádí, psal se z *Krašovic*, podlé tvrze ležící na Vltavsku, a měl až do r. 1417 jeden hlas podací kostelního v Petrovicích. [15]) Syn (?) jeho *Jan Rous ze Želče* svědčí r. 1437. [16])

V polovici téhož století držel Želeč *Jan Předbor z Radešína*, koupiv bezpochyby zboží to od Rousův. [17]) Roku 1455 získal Předbor několik vsí kláštera Milevského dobrou volí od tety své Machny z Kovařova se zápisy císaře Zikmunda na ty vsi, [18]) ale podržel je jen několik let a postoupil jich r. 1461 pánu z Rožemberka. Mnohem déle držel jiné vsi Milevské, totiž Klisín, Klisinec, Jetětice a Hostonice, jež mu byl císař Zikmund asi r. 1437 zapsal, neb ty vsi prodal teprv r. 1463 Janovi z Rožemberka. [19])

Ondřej Předbor se r. 1477 naposled seděním na Želči uvádí, v svědomí jistém r. 1486 vydaném podepsán jest *Víta ze Rzavého na Želči*; [20]) ale onen Víta Želečský, jenž roku 1505 pěší k válce Loketské vypravoval, není Víta svrchu dotčený, nýbrž *Jindřich Víta ze Rzavého*, dle Březanova rodopisu týchž vladyk bratr svrchu psaného a asi od r. 1492 pán na Želči. [21]) Měl tu v okolí hezké statky, jež vesměs prodal, totiž roku 1507 (v sob. po sv. Remigii) tvrz Želeč s dvorem popl. a vsí a roku 1512 dvůr pustý Vyhnanice, dvůr pustý Lhotku a Strýšovice ves pustou. Oboje koupil za 2800 kop č. *Mikuláš Španovský z Lisova*. [22]) Vládyka tento měl něco peněz zahospodařených a také správu Želecka dobře řídil, pročež mohl pozemská zboží přikupovati. Od Jana z Rožemberka obdržel r. 1509 zástavou několik vesnic sice jen do života svého a syna Oldřicha, nicméně zůstaly vsi ty při Želči až do jeho odprodání. [23])

Mikulášův syn *Oldřich Španovský* nastoupiv po otci po r. 1520, pojal k manželství Mandalénu, dceru Michálovu z Eicinku, cís. purkrabě na Reci, jež mu přinesla věna 1000 liber halířův, pročež i on ji obvěniv 1500 librami, to vše (totiž 2500 liber neb zlatých rýnských) listem r. 1524, 5. března daným na zboží svém Želeckém zapsal a věnoval. [24]) V ty asi časy prodal rodinné své sídlo obci Domažlické, stal se potom hejtmanem kraje Bechyňského a prodal r. 1536, 8. září pod plat 2 jitra pod Mlackým rybníkem a třetí pod rybníkem Lhotským lidem ze Sudoměřic. [25]) Smlouvou učiněnou r. 1550, 1. března prodal tvrz Želeč s dvorem popl. a ves, vsi Dubice pustou, Skalici, Hlavatce, Bezděčín (roku 1547 vyměněnou od statku Bzí za ves Štipoklasy), Podolí celé, ve Zhoři a Vyhnanicích c. t. m., Lhotu dvůr poplužný pustý

---

[1]) Lib. conf. III. D 6. [2]) Lib. conf. VI. F 5. [3]) Acta Judic. r. 1377—1379 p. 329 (archiv Kapit.) [4]) Archiv Třeboňský; na pečeti jest růže. K r. 1397 připomíná jej kniha popravčí. [5]) Lib. conf. VII. B 3, 25, E 15, G 18. [6]) Arch. č. III. 188. [7]) Lib. conf. I. G 1, H 5, arch. u sv. Jiljí. [8]) Časop. Pracheň. 1864 č. 5. [9]) Archiv Třeboňský, Tomek Základy I. 103, Notizenblatt r. 1852 stránka 8. [10]) Arch. č. III. 188. [11]) Tamže II. 59, lib. miscell. Prag. f. 190. [12]) Dobner monum. I. 256. [13]) Archiv Třeboňský „urozenému panu Vilémovi." Erb Vilémův je růže. [14]) Arch. č. III. 475. [15]) Lib. conf. VI. Q 5, 12, VII. C 9, D 4, H 11. [16]) Arch. Třeboňský. [17]) Jan Zelcze (v úřadu Choustnickém), jenž r. 1452 císaři odpověděl, buď jest Rous neb Předbor (archiv Třeboňský). [18]) Arch. Třeboň. [19]) Arch. č. III. 572 a arch. Orlický. [20]) DD. 33, p. 359, arch. Třeboň. [21]) Archiv Třeboňský, rel. tab. II. 453. [22]) DZ. 3, H 5. [23]) Archiv Třeboňský. [24]) DZ. 3, H 6 (vkl. roku 1525) a Archiv für Kunde öst. Gesch. V., 85. Tehda bydlila tu Anýžka ze Žeberka, jež roku 1528, 27. července poslední své pořízeni na Želči napsala (Archiv Třeboňský). [25]) Archiv Třeboňský.

s dvory km. pustými, ves pustou Strýšovice, neméně i vsi zápisné, jež měl od Rožemberkův v zástavě, totiž Dudov, Všechlapy, Třebelice, Černkov, Bečice, Libějice, Lhotu, Radimovice a Oboru poručníkům mladých pánův *Viléma* a *Petra Voka* bratří nedílných z *Rožemberka* za 16.464 k. míš. [1]) Maje pak panství Pacovské ve svém držení, převedl na ně ihned věno manželky své 2500 fl. rh. neb 1071 kop 30 gr. č. [2])

Poručníci mladých pánův byli již r. 1548 několik vesnic někdy Táborských pro rod Rožemberský přikoupili, [3]) tak že po přikoupení Želče sem připojeny byly vsi Košice, Doubice, Strkov, Planá, Turovec a jiné vesnice, tak že Želecko v přímém spojení s panstvím Soběslavským i Choustnickým zůstávalo. K tomu ještě přikoupil pan Vilém r. 1453 ves Třebiště od Ondřeje z Nebřehovic, za to však některé jiné vsi odtud odprodány později za Petra Voka. Roku 1553 udělán nákladem Vilémovým most u Plané přes řeku Lužnici proto, aby k Želči pro piva mohli jezditi; [4]) za tři léta tedy práce pivováru pod vládou podnikavého pána tak se zvětšila, že až za řeku pivo vystavováno bylo. Roku 1565 dne 14. září oba bratří sjevše se na Hradec tam přátelské jednání měli, při čemž postoupeny jsou *Petrovi Vokovi* k vlastnímu držení Choustník, Soběslav, Vimberk a Želeč. Hned ještě téhož roku 16. prosince projednal

Zámek Želecký. Kreslil prof. L. Ferber.

nový pán dílo s Ondřejem Vlachem z Lomnice, totiž že měl tento na Želči staré zdi bořiti, kromě krovu sice sám všecko rozebrati, půdy všechny, kamení vybrati a na hromadu vézti a také staré vápno na jisté místo svážeti. [5]) Hejtmanem na Želči byl od r. 1562 Jan Albin z Helfenburka, po němž r. 1565, 1568 Kryštof Srbický ze Zálezl jako hejtman na Choustnice a Želči následoval. [6]) Roku 1569 dne 5. února Petr Vok v nově upraveném zámku bydliv odtud na veselí svatební vyjel. Jako úředníci panští působili potom roku 1571 Jindřich Olbram ze Štěkře hejtman, toho roku a r. 1573 Albrecht Ojíř z Očedělic, hejtman na Choustnice a Želči. Adam Šturm, purkrabě Želecký (od r. 1577), r. 1579 při čase sv. Jeronyma zůstav na počtu však na spravedlivých vykázaných dluzích 590 k., proto seděl drahný čas; puštěn zase, aby v krátkém čase takový schodek zupomínal. „Znáti se dává," dí Březan, „přísnosť nemalá páně Petra Voka k úředníkům a písařům, nebo nemohou písaři bez dluhů býti." Roku 1583 dne 17. února zjednal Petr Kryštofa Sasku Ojíře z Vacovic za předního regenta, aby spravoval panství Bechyňské, Želecké, Choustnické a Vimberské. Poslední nám známý úředník Rožemberský na Želči byl r. 1599 Daniel Teofil ze Šorfšteina. [7])

Když r. 1562 Petr Vok po smrti bratra svého Viléma tak velikých a krásných panství dosáhl, málo sobě vážil dřevních panství svých a jal se je po kouscích rozprodávati. Vsi mezi Soběslaví a Želeckem, ležící, mezi nimi i Skalici, prodal r. 1594, 16. února obci města Soběslavě, t. r. 25. února prodal vsi Planou Turovec, Strkov, Košici a Doubí obci Táborské. [8]) Chtě i Bechyňsko a Želecko prodati, dal roku 1596

[1]) Arch. Třeboňský a DZ. 9, F 15 (vkl. r. 1550, 18. června). [2]) DZ. 9, F 16. [3]) DZ. 47, J 11. Aleš Olbram ze Štěkře byl tu roku 1552 úředníkem. (Svět. I. 207.) [4]) Březanův Vilém str. 54. [5]) Téhož Petr Vok 26—28, 34, 38, 74. [6]) Březanův Vilém str. 168. P. V. 26—27. Srbický pro osočení všelijaká ze Želče po čase odešel (r. 1571) a byl na Krumlově. (Světecký I. 207.) [7]) Pam. kniha II. Táborská, Světecký II. 207. [8]) Archiv Třeboňský.

o obou panstvích obšírné urbáře a registra k trhu vydaná sepsati, v nichž se nám topografické zvláštnosti obou panství velmi dobře líčí. Počítaly se totiž ke tvrzi na 1000 kop míš. vyceněné pivovár při tvrzi se sladovnami, jenž pivo do 16. krčem vystavoval, troje chmelnice, dvoje štěpnice, kostel sv. Ondřeje ve Hlavatcích. Dvorů bylo čtvero: jeden při tvrzi, druhý v Radimovicích, kterýž při vsi v nově vystaven byl, třetí Vyhnanický a čtvrtý v Libějovicích. Ovčíny byly dva: jeden v Radimovicích a druhý nedaleko zámku Bechyňského. Mlýny byly též dva: jeden Matyášovský v Hůrkách, na řece Lužnici, a druhý Přimazalův s pilou pode vsí Želčí. Mimo to sem patřily ještě cihelna u tvrze a vápenice pod Bečicemi. Za vlády Rožemberské počítaly se k úřadu Želeckému vsi dosud neodprodané; Želeč, díl Ústrašic, Hlavatce Velké, Svinky, Vyhnanice, Všechlapy, Dudov, Třebelice, Skrýchov, Podolí, Čenkov, Dobřejovice, Bečice, Libějovice s chalupou Drtinovskou a Červeným na Cabrově, Radimovice, Zhoř, Maršov, Obora, Bezděčín a Třebiště. Rybníků větších na panství bylo 19, menších 16, lesů byla též hojnosť. Vsi Malšice a Louny s podacím sv. Trojice v Malšicích a lesy Potalovem, Dobřejovskem a Cabrovem, patřívaly na onen čas k úřadu Choustnickému, ale za pana Petra Voka přiděleny jsou k Želči.[1]) Rozsáhlé zboží toto i s panstvím Bechyňským neméně rozsáhlým prodal Petr Vok vkladem r. 1596, 17. října *Adamovi ze Šternberka* a na Sedlci, JMC. radě a hejtmanu Nového města Praž., za 119.000 kop míš.[2])

Želeč. Dle nákresu prof. L. Ferbra v Táboře.

V držení rodu Šternberského při Bechyni zůstalo panství Želecké skorem 80 let. Za této doby sice panství bylo zvětšeno přikoupením Planského statku, ale i následkem tehdejších běhů válečných zhubeno a opuštěno; zejména toto platí o tvrzi Želecké, na níž nikdo nebydlel a také na její opravu nepomýšlel a jež proto spustla. *Jan Norbert hrabě ze Šternberka*, nechav valnou část panství (jak se mu rozumělo za dob Rožemberských) při Bechyni, prodal ostatek smlouvou r. 1677, 14. prosince učiněnou, totiž zámek pustý v Želči, město pusté Přiběnice, vsi Želeč, Třebiště, Bezděčín, Oboru, Velké a Malé Hlavatce, Skrýchov, Třebelice, Malšice, Bečice, Dobřejovice, Čenkov, Libějice, Radimovice, Zhoř, Lomy, Maršov, Ústrašice, dvůr a ves Strkov, vsi Planou, Košice, Doubí a Turovec *Ferdinandovi z Lobkovic*, knížeti Zahanskému, za 160.000 fl. rh.[3]) V držení rodiny knížecí zůstal Želeč až do našeho století.[4]) Poněvadž tu vrchnosť od konce 16. věku nebydlela, spustl zámek velice za válek švédských, pak skrze vrchnosť naschvál zkažen, aby nepříteli sloužiti nemohl. Když se roku 1677 rejstra k prodeji panství sepisovala, napsáno o něm, že byl kdysi velkým sídlem, jak zbytky ukazují, a v jiných podobných rejstrech (roku 1688) poznamenáno, že se rovná kameništi.[5])

Ještě pak dodáváme tyto poselací listy Špaňovských z arch. Třeboňského:

Duostojnému otci knězi Tomášovi, panu převoru kláštera Třeboňského, p. příteli mému milému!

Službu svú vzkazuji, duostojný otče knězě převoře, přieteli muoj milý! Zdraví a všeho dobrého věrně bych vám rád přál i se vším komonstvem. Teď k vám posílám úředníka svého, aby od vás vína

[1]) Archiv Třeboň. [2]) DZ. 127, F 9. [3]) DZ. 395, S 4. [4]) Želeč zůstala v držení linie Roudnické, až se dostala po smrti knížete Josefa († r. 1816) druhému synu jeho *Janovi* (nar. r. 1799), jenž také panství Vrtbovská zdědil. Skrze sňatek manželský přešlo pak panství Želecké v držení hraběcího rodu *Harachovského*. [5]) Archiv Roudnický a Třeboňský.

stržil ku potřebě domu mého, a já vás záplatu neobmeškám; věřím, že se ke mně slušným trhem zachováte, a já zase, kdybyste mne se vším konventem kdy v čem potřebovali, všelijakým dobrým přátelstvím se vám odplatím. S tím dejž vám pán Buoh všecko dobrý. Dán na Želči v úterý po květný neděli, léta 1539 (1. April).

Voldřich Španovský z Lisova na Želči.

Ur. p. p. Vilímovi z Rožemberka oc. V nebytí Její Mti. staré paní k odevření.

Službu svú oc. oznamuji VMti., že manželka má několik časů nevelmi zdráva byla a nyní asi od týhodne se uložiti musela a tak dosti těžce leží, kdež i po příčinách některých se obávám při ní souchotiny, kteráž, když se drobet zamešká, nezhojitelna jest. A protož VMti. za to prosím, že Remigia ke mně na Pacov jedném na dva dni odpustiti račte, jestliže jest muožné, zdali by jí v tom poraditi mohl. A já se Vti. rád toho všelijak obsluhovati chci. S tím oc. Dán na Pacově ve čtvrtek první v postě, léta 1560 (28. Febr.).

Míchal Španovský z Lysova a na Pacově.

TVRZE NA ŽELECKU.

STRKOV.

Malý kousek od Plané jest dvůr Strkovský, ležící na vrchu, pročež jej z daleka viděti jest. Před samým vrchem jest tvrziště čtverhranné s hlubokým příkopem, na jehož místě stojí několik lip a socha svatého. První Strkovský vladyka jest nám znám teprve z druhé polovice 14. věku. Tehda žili dva bratří, synové Lva z Tupes, *Jan* a *Lev*. Jan dostal se r. 1359 za faráře Bílského a roku 1363 na faru Jistebnickou, držel roku 1369 s bratrem svým zboží Předslavské v Prachensku a zemřel okolo r. 1399. Bratr jeho Lev z Tupes, odjinud z Chelčic, držel část zboží Chelčického a Předslavice, a zakoupiv se okolo r. 1370 v Strkově, psal se potom ze Strkova.[1] Roku 1383 učinil směnu s farářem Planským; obdržel od něho totiž role zpustlé a zanedbané, řečené Mlaka, za něž odstoupil pro kostel mlýn pode vsí Strkovem. Naposled jsme jej našli k r. 1391.[2] Nástupce jeho *Beneš ze Strkova* přivěsil r. 1415 pečeť svou k známému stížnému listu.[3]

Jakožto přívrženec Táborských zůstal asi Beneš v pokojném držení zboží Strkovského, blízkým Táborem chráněného; jak dlouho však je on nebo potomci jeho drželi, není známo; tušíme, že se po válkách husitských koupí dostalo pánům z Rožemberka. Pan

[1]) Snad koupil Strkov od pánův z Rožemberka, neb v pořízení Oldřichově z Rožemberka (r. 1390, 16. února) připomíná se jako dlužník jeho a měl 100 kop ve 2 letech zaplatiti. (Archiv Třeboňský.) [2]) Heber's Burgen V. 134, libri conf. Borový, lib. erect. 101, 158, 380. K r. 1369 (lib. conf.) čte se mylně Woico, neb má státi Lwico. [3]) Arch. č. III. 189.

Mezník Želeckého panství u Radimi.

Oldřich z Rožemberka prodal potom zboží Strkovské Táborským, ale dlouho váhal jim je ve dsky vložiti. Byv konečně upomínán, aby tak učinil, psal o tom úředníkům desk zemských, kteří však odpověděli, že se Táborským nesmí klásti panskou zápovědí, poněvadž nechtí práva zemského trpěti. V téže věci psal také Jindřich, syn jeho, kancléři království r. 1455, 17. května.[1]) Přes tyto překážky přece Táboři v pokojném držení Strkova zůstávali. Tvrz zdejší zpustla a zůstal tu jediné dvůr s 2 lány, které pěti sousedům Strkovským pod plat pronajímány.[2]) Po shoření desk zemských nevěděli Táborští ani, jakým způsobem zboží Strkovského nabyli, pročež si je r. 1541 ve dsky zemské sami znovu vložili. Ke zboží patřily tehda tvrz pustá, dvůr a ves Strkov,[3]) vsi celé Doubice a Lhota nad Sedlcem, díly vesnic Plané, Košic, Chotčan, Dlouhé Lhoty a Maršova.[4]) Když Táboršti r. 1547 o všechno své jmění přišli, prodány jsou (r. 1548) některé jejich vesnice, zejmena Košice, Doubí, Strkov, Planá a j. *poručníkům dětí n. Jošta z Rožemberka*, po čemž připojeny napřed k panství Třeboňskému, později však k Želecku. Po letech nabyli Táboři zase statku Planského se Strkovem, ale pro dluhy prodali jej roku 1656 *Kryštofu Karlovi Přehořovskému z Kvasejovic*, od něhož postoupen jest opět (r. 1658) k panství Želeckému.[5]) Po spuštění a svedení vesnice zůstal tu jediné dvůr s mlýnem.

ÚSTRAŠICE.

Ve vsi Ústrašicích (pod Želčem) povstala tvrz a panské sídlo poměrně pozdě, totiž teprve v druhé polovici 16. věku. Starší osudy této vesnice nejsou známy, poněvadž bezpochyby k nějakému většímu statku patřívala. *Vácslav, Zdislav* a *Mikuláš bratří z Kraselova* prodali před r. 1541 ves celou Ústrašice *Volfovi Hozlaurovi z Hozlau*,[6]) jenž i připojil ke Bzi. Po jeho smrti dostaly se (r. 1558) vesnice v této krajině ležící i s Ústrašicemi za díl druhému synu jeho *Vácslavovi*.[7]) Tento zemřel r. 1560, splodiv s chotí svou Anýžkou ze Svárova několik synův.[8]) Nejstarší jeho syn *Volf mladší Hozlaur z Hozlau*, jehož již titulář r. 1589 vydaný jako pána Ústrašického připomíná, prodal r. 1594 tvrz Ústrašice se všemi pokoji v též tvrzi, dvůr popl. s ovčínem, mlýnem a ves bratru svému *Petru (Pavlovi) mladšímu z Hozlau*

[1]) Archiv Třeboňský. Již r. 1448 dne 13. července domlouvají Táborští Oldřichovi, že prodav jim zboží své, žádného práva sobě tu nepozůstavil. [2]) Slavík, Panství Táborské 27, 53. [3]) Do Košic klade Palacký tvrz, ale omylem. [4]) Slavík str. 20. [5]) DZ. 47. J 11, 310. J 3, 312. B 22. [6]) DZ 4. D 21. [7]) DZ. 53. G 11—14. [8]) Paprocký o st. ryt. 244.

za 6600 kop miš.[1]) Tento vladyka vyskytuje se kolikráte jako svědek, a to r. 1603 v listu, jímž Matyáš z Miletic prodal dvůr Doubí obci Táborské;[2]) r. 1612, 8. září svědčil v privileji, jejž dal Jan Jiří ze Švamberka obci Novohradské.[3]) Veronika Hozlaurova ze Ptění seděním na Ústrašicích, jež se r. 1609 připomíná, byla snad jeho manželkou.[4]) Prodav r. 1616 zboží Ústrašické, koupil si téhož roku dům Haldovský v Táboře.[5])

Nový držitel Ústrašic *Petr Vok Kořenský z Terešova* po smrti otce svého († r. 1598) vzal si od bratří svých peníze za díl ze statku Neznašovského a koupil si za to Ústrašice. Pro věrnost svou, kterou zachovával Ferdinandovi II., nebyl po bitvě Bělohorské ani k mimořádným soudům pohnán. Roku 1620 koupil si v Táboře dům od Kunše Bohuslava Dvořeckého z Olbramovic,[6]) za to však prodal (vkl. r. 1630, 6. prosince) sídlo Ústrašice se všemi pokoji, se dvorem popl., ves s mlýnem řeč. vesní *Františku Matyáši Karlovi ze Šternberka* na Bechyni a Zelené hoře za 4000 kop miš.[7]) Od těch dob patřily Ústrašice napřed k Bechyni a od r. 1677 k Želči.

DRAŽIČKY.

Samostatným statkem staly se Dražičky teprve v 16. století a tvrz tu povstala teprve v druhé polovici téhož století.[8]) Roku 1565 totiž přijal *Adam Petřek z Polkovic* ves tu od mateře své Markéty Zářecké a oženil se s Veronikou z Petřkova a z Otic, jíž r. 1567 na dvoru a vsi Dražičkách 250 kop věnoval.[9]) V letech následujících postavil při dvoře novou tvrz a prodal r. 1589 tvrz Dražičky se dvorem, ves s příslušenstvím *Johance Vítové ze Střítěže* na Stálci za 3600 kop miš.[10]) Po několikaletém držení postoupila paní tato r. 1615 tvrze *Friedrichovi Pětipeskému z Chýš a z Egerberka*, jemuž se také podařilo blízkou ves Lhotu hnojovou získati a ke zboží svému přivtěliti.[11]) Po krátké době (r. 1617) koupila od něho statek ten *Marie Zmyslovská z Olbramovic* za 7250 kop miš.,[12]) než již r. 1618 dne 6. července prodala jej *Vilémovi staršímu Hozlaurovi z Hozlau* na Slapech.[13])

Povstání r. 1618—1620 súčastnil se Vilém jen v míře skrovné, pročež odsouzen jest r. 1623 jen třetiny statku svého; nicméně jest mu vzat a prodán r. 1623 dne 1. listopadu *Lidmile Pechlarové roz. Novohradské z Kolovrat* za 9600 kop miš.[1]) Ke tvrzi patřily tehda tři vesnice Dražičky, Slapy a Lhotka. Paní tato byla provdána v druhém loži za *Maximiliana Pechlara z Meminku*, c. k. radu a nejv. lejtenanta, jemuž dům svůj na náměstí v Táboře (nyní č. 7) odevzdala; o statcích svých pozemských učinila jiné pořízení, odkázavši je před smrtí svou r. 1632 dne 25. dubna *Mandaléně Maximiliáně Františce ze Štanykeru*, dceři své z prvního manželství, a jejím dětem s *Rudolfem z Malovic a na Proseči* zplozeným.[2]) Ještě téhož roku zemřela, a dotčená dcera její po 4 letech následovala; tělo této pochováno v Pošně v kostele. Rudolf spravoval potom Dražičky kolik let jako poručník, a když dcera jeho *Lidmila Helena* let svých plných dosáhla a za nějakého pana *Rombalda* se vdala, postoupil jí roku 1653 mateřský statek Dražičky,[3]) než tato drževši jej jen několik let, prodala r. 1660 tvrz Dražičky, dvůr popl. a ves, ves Slapy se dvorem popl. a ves „Lhotu u Pintovky“ *Lidmile Kateřině Brandšteinové z Terešova* za 7000 fl rh.[4]) Poněvadž byla tato paní manželkou Kaladějského pána, měly nyní Dražičky po kolik let stejné pány s Kaladým, a spojení to by bylo snad ještě déle potrvalo, ale pro mnoho dluhů přišlo dědictví Brandšteinské roku 1704 k odhadnutí, a nějaký čas po tom statky ty rozprodány.[5])

Jakého způsobu byla tvrz zdejší, popisuje se v odhadu jejím r. 1704 vykonaném takto: Tvrz Dražičky od kamene vystavená a šindelem krytá, kdež v hořejším štoku se nachází 5 pokojův, 1 komora a síně, v dolejším pak štoku velká světnice, 2 komory, sklep klenutý a kuchyně, též pro panské koně maštale dvě.[6]) U nynějšího dvora v Dražičkách není dnes památky po staré tvrzi.

Jižně ode vsi Drhovic blízko cesty, kterou se jede od Kášovské myslivny k mlýnu Vaňkovskému (nebo Bredovskému), jest v lese ostroh s nepatrnými zbytky stavení nějakého, kterému se říká „na zámku“. Možná, že tu stávala tvrz, možná, že se začala teprve stavěti. Známo o ní nic není, ani jména neznáme, ačkoliv jest hojně zápisův a pamětí o panství Přiběnickém, k němuž místo to s okolím patřívalo.

Jižně od Dražic za mlýnem Kvěchovským spatřuje se strmý ostroh k řece vybíhající a od pláně příkopem oddělený. Není tu ani památky po hradbách, také se místo to nepodobá středověkému hradu, kromě jen takovému, který byl začat a nedostaven. Lidé říkají místu tomu Obřiště (některý říká i hradiště), poněvadž prý tu bydlívali obři; jeden obr hodil do řeky kámen „přestupáč“, aby jí mohl přestoupiti. Uprostřed jest prý sklep a v něm veliké poklady.

[1]) DZ. 27, M 13 a 169, E 16. [2]) Pam. kniha II. Táborská. [3]) Arch. města Nových hradův. [4]) Pam. kniha II. Táborská. [5]) Kn trh. Tábor. roku 1616 A 12. DZ. 189, M 16. [6]) Kniha trh. Tábor. r. 1616 B 11. [7]) DZ. 144, C 9. Petrova choť byla Anna Údražská z Kestřan. (Viz o ní díl I na str. 215.)

[8]) Dražičky (Minus Drazicz) patřily ve 14. století k panství Přiběnickému (Urbář Rožemb.); teprve r. 1495 dne 12. října prodal Petr Vok z Rožemberka vsi Slapy a Dražičky Vítovi ze Rzavého na Dobronicích (Arch. Třeb.). Při Dobronickém panství zůstala ves ta až do r. 1519, kdež ji *Jan*, syn Vítův, *Janovi Zdřeckému z Polkovic*, úředníku z Tábora, prodal (Březanova genealogie Vítův). Dceru Janovu Markétu pojal *Jan Petřek z Polkovic*, koupil r. 1537 nějaké platy na Choustnicku a přijal s ní r. 1546 od *Víty mladšího ze Rzavého*, syna Janova, obnovení vkladu Dražiček ve desky zemské za 317½ kopy (DZ. 7, J 21. O rodě tomto srovnej roční zprávu real. gymn. v Táboře r. 1867 str. 7.)

[9]) DZ. 15, K 3, 16. D 16. [10]) DZ. 24, K 17. [11]) DZm. 237, J 11. [12]) DZ. 138, M 19. [13]) DZ. 192, B 23 vlož. 1619. (DZ. 139, K 11.)

[1]) DZ. 292, P 11, vlož. 1624, 2. května. (141. N 5.) [2]) DZ. 255, A 7—10. [3]) DZ. 311, M 29. [4]) DZ. 313, B 4. [5]) Statky ty dostaly se všechny v držení *Vchynských*, Dražičky pak, jež připadly jako dědictví otcovské *Františku Karlovi ze Vchynic*, prodány potom k Želči. [6]) DZ. 36, B 1.

HELFENBURK A BAVOROV HRADY.

1. Popis Helfenburka.

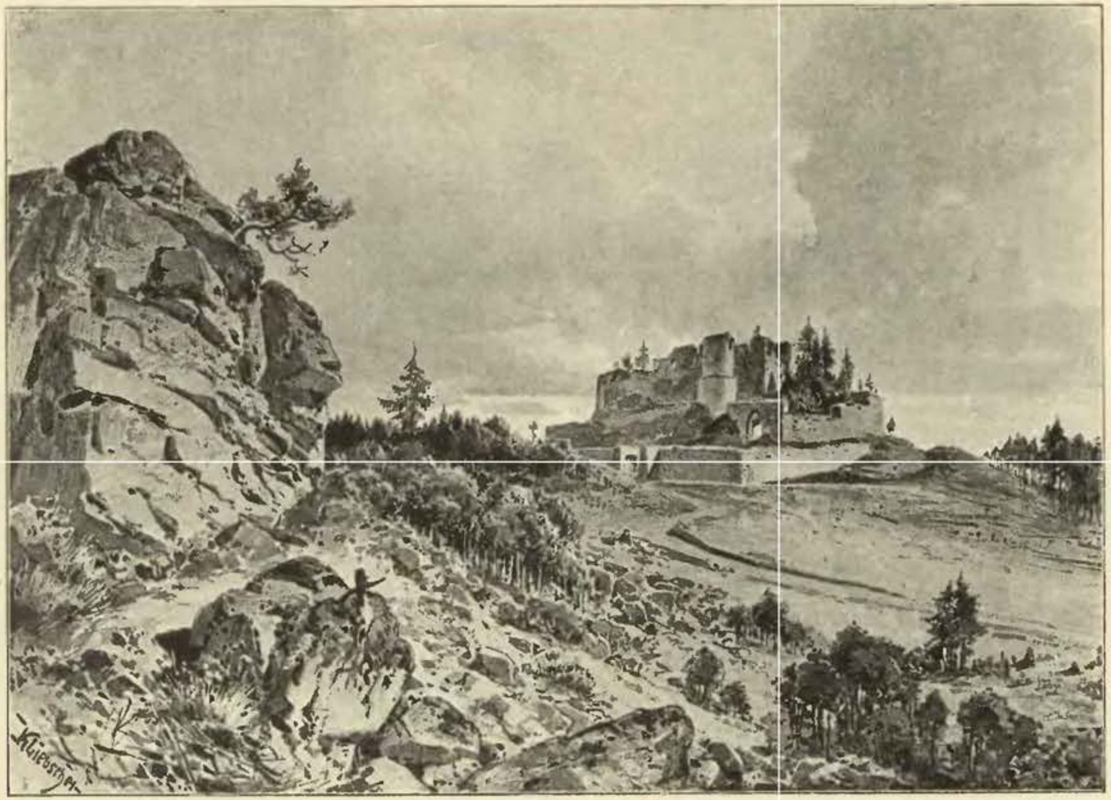
Mezi Bavorovem a Volyní táhne se lesnaté pohoří řečené Mlaka, na jehož konci nad samým Koječínem vypíná se skalnatý ostroh, daleko viditelný se zříceninami starožitného a velikého hradu Helfenburka, jehož nejvyšší část 687 m. vysoko se zdvihá.[1]) Ode dávných let zarostlé jest hradiště lesem, ale minulá léta byl smýcen i s těmi smrčky, které zapustily kořeny do hrubých zdí, a od té doby vypíná se Helfenburk pyšně nad okolím tak, že žlutavý jeho palác a velkou věž o sobě stojící již z daleka rozeznati lze.

Ke hradu jdou ode všech stran cesty. Hlavní cesta byla ode dvora Štětína nedaleko od hradu ležícího, též od Koječína, Javornice a Kránic, neméně i bývala cesta od severní strany, tedy tam, kde jest dotčené pohoří poseto bledobarevnými balvany, které se od žlutých zdí a zeleného stromoví mile odrážejí; neb tu se táhne stará opuštěná cesta jako zelený pruh. Putujeme-li cestou od dvora Štětína, octneme se za nedlouho na kraji lesa, a cesta nás povede nedlouho do něho, i objeví se nám zříceniny Helfenburka, posud lesem zakryté, v plné kráse. Na Mlaka nahoru cesta, ač rovná, nečiní obtíží, poněvadž jde do sedla mezi hradištěm a Mlakami, a tu se návrší lázovitě sklání. Ač v pravo a v levo vše lesem porostlé jest, přece se onde uhodí na zbytky lidského bydlení. Napřed uvidíme v pravo jako nevysoké náspy čtverhranů rozmanitých při sobě i od sebe s propadlinami uvnitř; jsou to upomínky na chalupy, které stávaly pod hradem, jichž podvalí a lepenice zanechaly po sobě dotčené náspy. Za tím, ale v levo kousek od cesty, uvidíme močál, jest to však nádržka zanesená a živou vodou sycená, z níž se napájelo stádo dvoru zdejšího a vařilo pivo Helfenburské; neb tu někde stávaly prvotně dvůr poplužný pro potřebu hradu, potom vedlé něho pivovár, jichž známky snad by se po bedlivém ohledání našly. Láz, který se táhne odtud až k hradu, pokrývá mladá hustá smrčina, ale půda její rovná jakož i dobrý vzrůst stromoví svědčí o tom, že tu bývalo něco lepšího; také zbytky kamenných sloupův a svalené hradby mezi nimi upomínají na zahradu, jak lid také místo to jmenuje. Aneb snad tu byla chmelnice, o jejíž zdar se páni Helfenburští a jich úředníci pečlivě starali. Vedlé této čtverhranné ohrady k jihu jest jiná ohrada bez sloupův, ale z kamenných valů se skládající, též do pravidelného čtverhranu založená, také příslušenství nějaké bývalého hospodářství. Patrně se tu kamení z lesní půdy vybralo a okolo toho místa seřadilo. Oba čtverhrany táhnou se až k samému hradu.

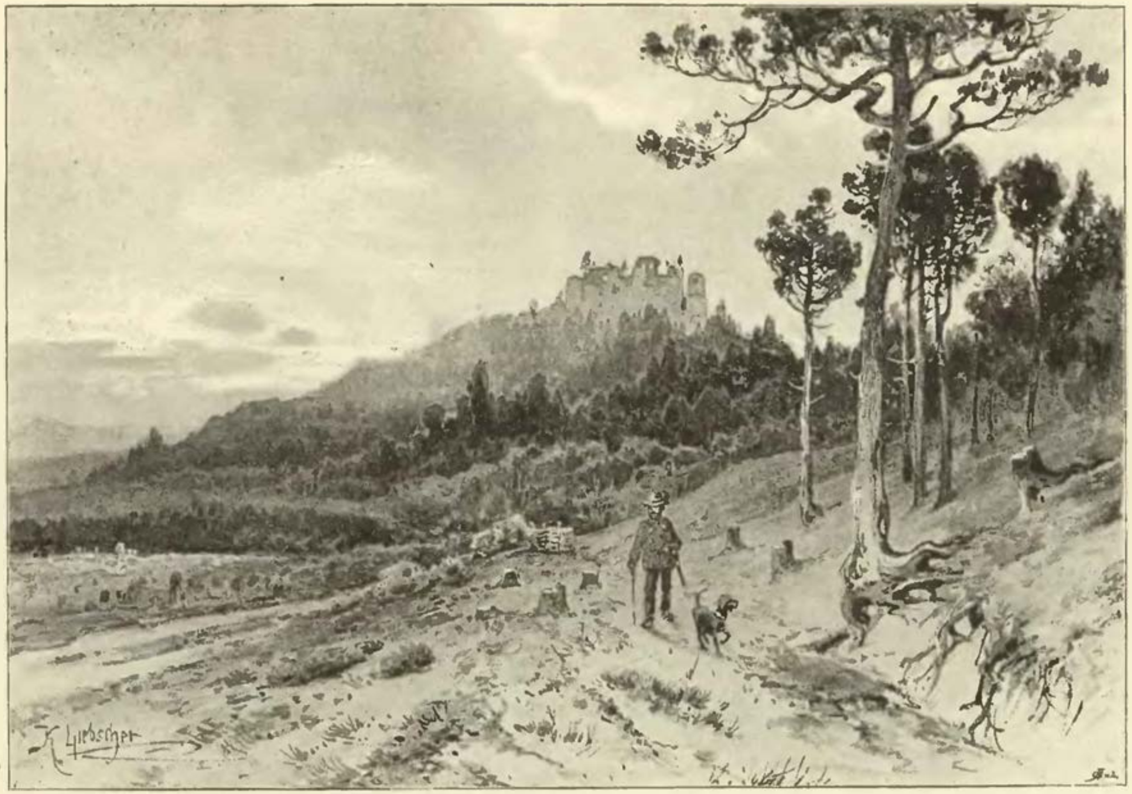
Na vrchu hory zatáčí se dotčená cesta Štětínská k jihu a vede do hradu od severní strany, tu pak je přirozený násep skalní proražen, aby se pohodlně ke hradu přijíždělo. Z toho místa teprv jest

---

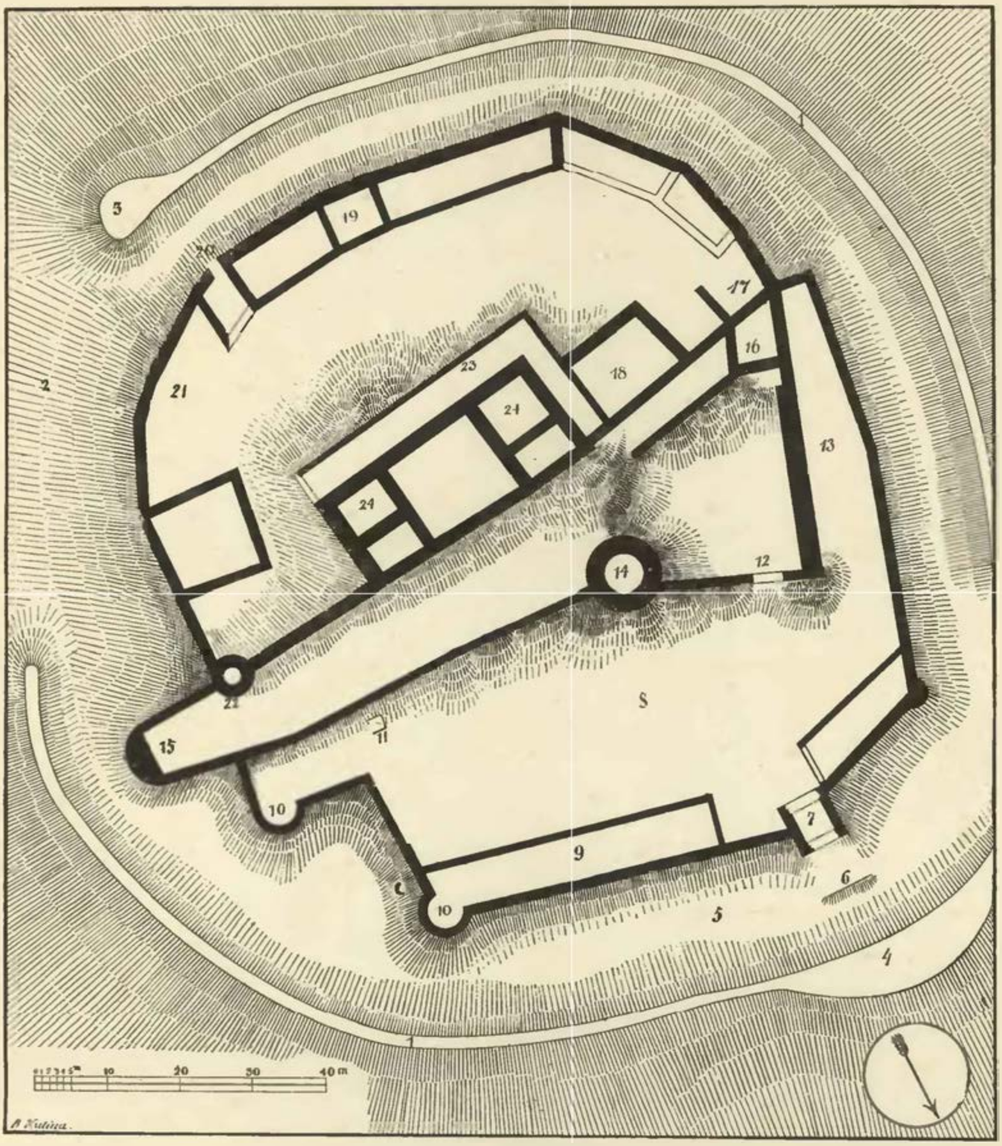
[1]) Pomůcky: Popis sepsaný 24. listop. r. 1721 od Ign. Duschera, vrchního úředníka (Pam. X. 238), příloha k úřednímu listu kraje Prachenského 1836 č. 10, Bernau, Album I. 219.

Helfenburk od severu.

Helfenburk od východu.

Plán Helfenburka.

Vysvětlení plánu: 1. Val zavírající hrad kromě 2. stráně velmi příkré. Na konci valu 3. místo pro srub neb dřevěnou baštu, 4. srub s ploty před branou, 5. příkop, 6. zeď k dopadání mostu, 7 první brána, 8. předhradí, 9. čelední světnice, obilnice, chlévy atd, 10. bašty, 11. cisterna, 12. druhá brána do dolního neb předního hradu, 13. parkán, 14. velká věž, 15 bašta k obraně příkopu a jako vyhlídka do stráně 16. třetí, 17. čtvrtá brána, 18. stavení neznámého určení, 19. přístavky pozdější pro konice, čeleď atd, 20. branka do příkopu, 21. místo samotížného mlýna, 22. menší věž, 23. ohrada paláce, 24. prvotní věžovitá oddělení paláce

možno obdivovati rozsáhlost a pevnost hradu Hora, na níž stojí, jest na dvou stranách velmi příkrá, nad to byl hrad obehnán na třech stranách vysokým a příkrým náspem a příkopem, mezi týmž náspem a hradbou, nyní ovšem již hodně zaneseným. Zakladatelé vylámali a vykopali dotčený příkop, metajíce kamení a zemi před sebe, kde toho kázala potřeba, někde i do větší šířky, na př. před samou branou, a na druhém konci hradu rozšířen byl násep tolik, aby tu mohli státi dřevění srubové; násep nad to opevněn byl ploty.

Založen byl hrad asi do kruhu tak, že čarou od západu k východu rozdělen byl na dvě části, z nichž severní *dolní ohradu*, jižní *horní hrad* obsahovala. Na rozhraní obou stála velká věž, odkudž se přehlédl celý hrad a pomoci se mohlo všem částem okolním. Také je postavena tak, že se z ní chránila ovšem přede vším druhá brána pod ní položená, ale i dobře první a třetí brána, neb ta zvláštnost jest

u Helfenburka, že jdou tři brány v nevelikė vzdálenosti za sebou, a tak se plán jeho odchyluje od obecného pravidla u starých hradův, aby šla cesta od brány k bráně křivolakou čarou a co možná pod hradbami.

K *první bráně* do příkopu povydané přicházeli toliko po mostě zvoditém. Aby se tu příkop nezasypával, byl zvenčí i vnitř vyzděn, jak se posud spatřuje, kromě toho byla před branou zeď, na niž most dopadal, ale prostor mezi ní a branou úplně jest zasypán. Brána totiž jest velmi rozrušena; lícní zeď sřítila se docela do příkopu a zůstaly jen zdi postranní. V průjezdě viděti v pravo výklenek s lavicí, aby tu seděli lidé čekající na úředníka, v levo dvéře neb okno k hradbám. Za průjezdem v pravo i v levo pozorujeme dlouhé a úzké prostory od západu k východu se táhnoucí. Na venkovskou stranu jest hrubá hradba, kteráž jest k východu podkovitou baštou, k západu pilířem hrubým polookrouklým sesílena, na vnitřní straně jest zeď slabší. Zde bývávalo nejhlučněji, neb tu mívali jezdci stání pro koně a střelci své komůrky a holomci světnici. Také podzemní místnosti tu byly, neb ač se sesulo dosti zdiva, přece jest vnitřek propadlinou.

Minouce tato oddělení přijdeme do prostranného dvoru dolní ohrady, kterému říkali staří *plac*. Na všech stranách zavřen jest hradbami. Na jižní straně jest hradba sesílena velkou věží a stojíc na skalnatém návrší jest ovšem vyšší, než dolní ohrada, na ostatních stranách buď jest venkovská hradba aneb dotčená stavení dlouhá K jihu vybíhá parkán mezi venkovskou hradbou a hrubou, střílnami opatřenou zdí, která jde od druhé ke třetí bráně. Druhý a kratší parkán jde na východní stranu, kdež jest hradba opět polookrouhlou baštou sesílena. Na počátku tohoto kratšího parkánu bývala *studně*, nyní docela zasypaná, leda že ještě viděti, jak byly stěny její ve skále přitesány.

V hradbě na skále postavené, která k severu horní hrad zavírala a v níž se také věž nachází, byla *druhá brána*. Tato se popisuje r. 1721 takto: Odtud (od první brány) asi 45 kroků dále přichází se k druhé bráně, ve kteréž kameny tesné jsou ještě zúplna celé, a nad nimi na kameně ve zdi zasazeném vytesán jest štít Rožemberský s přílbicí a „dvojí růží." Z těch tesných kamenů zbyl jen jeden, všecko ostatní pobrali sedláci okolní; ledva že ještě úředníci krásně vytesaný znak zachovali, kterýž lze viděti nad vchodem do dvoru Štětínského. Tu jest totiž na venkovské straně růže, na vnitřní růže a štít trojdílný, oboje upomínky na Jana z Rožemberka († r. 1389) a manželku jeho Elišku z Halsu. Brána tato zavírala se hřebenem, který se pohyboval v žlabech ve zdi posud neporušených, a nad to vraty, na něž upomíná nad branou břevno s dvěma otvory pro čepy.

Vedlé brány a nad ní vypíná se na strmém skalisku *velká věž* do kruhu založená a přepevně postavená, hlavní část této strany opevněné. Neb z hořejší části tohoto asi 18 m. vysokého velikána chránila se nejen druhá brána, nýbrž i veškerá dolní ohrada na dostřel, také se odtud přehlédla větší část hradu a poznalo nebezpečí, které jednotlivému místu hrozilo. Asi v polovici výšky jest odstavec, tak že tu zeď do vnitřku ustupuje, a nad ním jest na jižní straně branka veníři vroubená, s krákorci a kusy trámů z pavlače, obyčejný to vchod do věže, k němuž byl přístup po schodech nebo po pavlači dřevěné od blízké hradby. Na přístup od paláce nelze dobře mysliti, poněvadž jest palác odtud přes 12 m. vzdálen, také není branka tak příliš vysoká, aby k ní nemohl býti odjinud přístup pohodlnější. Kromě toho vyžadovala soustava opevňovací, aby byla věž ve snadném spojení se zábradly na hradbách. Nyní lze nahoru jen po vysokém řebříku přijíti. V prvních letech našeho století, kdy bylo vyměřování země, udělány zvenčí prosté dřevěné schody z jižní strany; v těch dobách také upevněn na svrchní části triangulační jehlanec. Ale stářím sešly ty schody, a nyní již není po nich ani památky. Kdo tam byl, vypravuje, že jest zeď uvnitř hladká. Ve spodní části bývalo vězení. Pamětihodný jest otvor ve věži 1 m. vysoko nade dnem, který snad byl pro větrání. Nad vězením byly bezpochyby podlahy, ale světlo sem vcházelo jen jednotlivými malými okny. Jen nejvýše, kde bydlel pověžný, byla větší okna. Střechy již roku 1721 nebylo.

Mezi hradbou, ve kteréž jest věž, a mezi zadním hradem jest prostora dlouhá asi trojhranné podoby. Jedna končina jest k východu, kdež vybíhají zdi ze všech stavení hradských nejdále do příkopu, končíce se tu dlouhým ústupkem v baštu přepevnou, zaokrouhlenou. Potřeba tu bylo tohoto povydaného opevnění, poněvadž hned za tím přestává násep. Na druhé (západní) straně byla již dotčená hradba se střílnami a při ní *třetí dvojatá brána*, vedoucí do zadního hradu. Na této bráně z dvojího zavření a průjezdu se skládající spatřují se na přední straně zbytky kamenné obruby, jak do ní zapadal most, a vedlé brány jest branka pro pěší. K oběma byly zvodité mosty, jichž známky se ještě r. 1731 spatřovaly. Branka jest docela vylomena. Průjezd jest krátký a tak je za přední hned zase zadní brána, o které se dí r. 1721: „Dále po dvanácti krocích jest čtvrtá a poslední brána z kamenů tesných, také ještě celkem dobrá." Také tato brána utrpěla mnoho lakotou okolních vesničanův, neb z pěkné její obruby zbyl jen kus na pravé straně. Tato brána neměla svého mostu, nýbrž zavřena byla pouhými vraty, za něž zandavána

závora. Otvory pro závoru lze ještě spatřiti. Venkovská zeď v průjezdu má ještě ochoz a cimbuří, také viděti v průjezdu v pravo i v levo zazděné východy.

Dvůr začního hradu byl jen na málo a krátkých místech zavřen venkovskou hradbou, ač i tu přistavena býti mohla dřevěná stavení, nebo všude jest dosti děr k zasazení klad; ostatně jej obkličují všude domy zděné. Na severní straně totiž jest palác svou zvláštní hradbou ode dvora oddělený. Na ostatních stranách jsou rozličná stavení, jichž účel (nechce-li se lháti) nelze udati. Takové vedlejší stavení jest hned za branou (mezi ní a ohradou paláce) a skládalo se ze dvou oddělení. První z nich a k bráně bližší buď je na jižní straně vybořeno, aneb tu zavřeno nebylo; v něm jest prohlubeň zasypaná, ve skále tesaná, o níž se činí v popise r. 1721 tato zmínka: Odtud (od poslední brány) uvnitř na dvoře v levo jest velká a široká *studně* ve skále vytesaná. Z vedlejšího čtverhranného stavení zbyly ještě 3—4 m. vysoké zdi a na jižní straně dvě okna. Bezpochyby tu bývaly buď čelední světnice pro čeládku, která byla na hradě, aneb kuchyně, čemuž nasvědčuje blízká studně.

Na jihozápadní a jižní straně dvoru jsou ssutiny dlouhých stavení, kteréž, jak viděti jest, teprve v pozdějších dobách ke hradbám přistavěny jsou. Na rozdíl od jiných stavení na hradě, která povstala v starší době, nacházejí se ve zdi kusy cihel. Patrně přistavěny tyto části jako příbytky teprve v 15. věku, nebo na počátku 16. století, když sídleli také páni na Helfenburce a velký dvůr drželi. Z některých

Helfenburk v r. 1820. (Dle současné kresby.)

částí těchto stavení již ani zbytků velkých není; z větší jich části stojí vysoké zdi s okny. Celkem se může spočísti 6 oddělení, která od sebe docela odloučena byla, a přístup k nim byl ze dvora skrze dvéře. V posledním oddělení, jehož lícní ke dvoru obrácená zeď se docela sřítila, nachází se v hradě otvor způsobený podlé zvyku 16. věku, který se obyčejně vydává za branku vypadací. Jestliže tu něco takového již původně bylo, byla tu branka ovšem k tomu, aby se dostali odtud do příkopu. Na branku jest otvor tento však široký, na okno je příliš nízko položen. Ještě pak dodáme, že vše toto stavení jest bez umělých ozdob. Za posledním oddělením hradba jest docela provalena a poněvadž dávno již spadla, povstala pověsť, že se tudíž nepřátelé do Helfenburka vedrali a jeho dobyli. Před tím jest pahrbek rumu. O místě tomto praví se r. 1721: Pod touž vysokou budovou (palácem) jest prostora, kde býval někdy *mlýn samotížný*. Odtud viděti možno nejen Budějovice, Hlubokou a krajinu až ke Dřítni, nýbrž až k Týnu a dále za něj. Tuším, že stál tento mlýn samotížný v čtverhranném stavení, kteréž jest přistaveno ke hradbě na straně východní. Také toto stavení pochází z doby pozdější, což jeví čtverhran zdí bez zvláštních známek. Zdali bylo ještě nad ním až k věži blízko stojící nějaké stavení, nelze nyní rozluštiti.

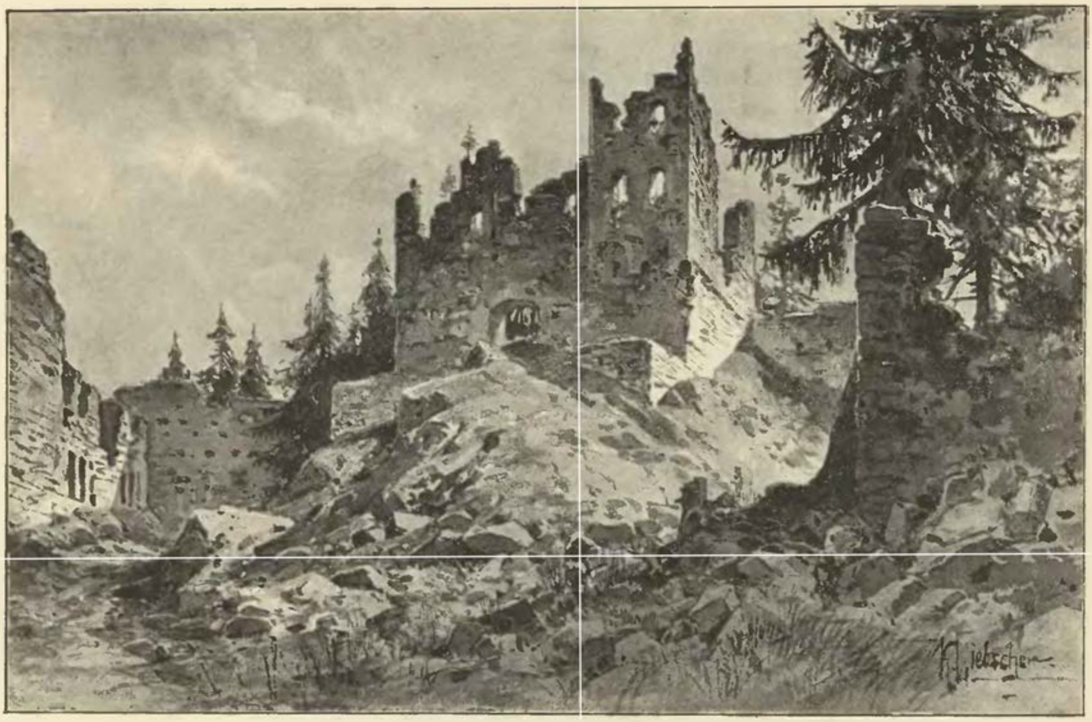
Palác měl, jak již řečeno, na tu stranu k zadnímu hradu svou vlastní ohradu tak, že mezi ní a jím úzký parkán zůstával. Tato ohrada jest nyní rozvalena, a vstupuje se k paláci přes kopec rumu. Na tu stranu k dolní ohradě byla čelní zeď paláce zároveň hradbou. Palác má kromě přízemí 3 patra, což se dobře jeví, jestliže se to rozdělení z vnitřní strany stopuje; zvenčí ovšem jsa zasypán, nezdá se býti tak vysokým, a proto stojí v popisech od r. 1721, že má jen dvě patra. Hledí-li se naň ze dvora

První brána na Helfenburce

objevuje se palác jako skladba tří oddělení. Dají se totiž stopovati na pravém i levém konci věžovaté části, před dávnými dobami o sobě stojící a na rozích tesným kamenem pečlivě obložené a zavřené, jakož i čelní zeď, která oboje spojuje, tak že dvě řady štukoví přišly do prostředka zdi. To vede k tomu, že se již záhy k docílení většího místa obě věžovatá stavení spojila. Rozdělení toto lze i ve vnitřku pozorovati. I tu jeví se palác jako spojení 3 částí, hrubými a přepevnými zdmi odloučených, tak že střední byla největší a menší části v pravo i v levo též po délce rozděleny byly. Nacházelo se tu tudíž 5 oddělení. Vchod jest do prostředního oddělení v přízemí brankou 1·5 m. širokou. Není nic ozdobena, jakož i celý palác i se všemi částmi jest slohu prostého, v čemž se jeví veliká nepodobnost k činnosti stavitelské, jakáž shledává se v kostele Bavorovském, na památky 14. věku velmi bohatém.

V přízemí prostředního i ostatních oddělení, které jest z polovice rumem zasypáno, bývaly tmavé komory; zejména v tomto oddělení nebylo oken. Někde je také viděti omítku a známky válcovitého klenutí. Takové úpravy bylo také první poschodí. Teprve v druhém poschodí jsou okna nebo lépe řečeno na jich místě dva vybourané otvory na severní straně, a na ostatních stranách rozmanitá okna a dvéře. Byla tu *velká síň.* Z třetího poschodí, jehož zdi byly nejtenčí, zachovaly se zbytky, z nichž patrno, že i tu velká světnice s okny bývala. Tolik o oddělení prostředním. V západním oddělení byly v přízemí a v prvním poschodí komory s několika střílnami, v druhém poschodí byly světnice; z jedné vycházelo se na pavlač na západní straně, z níž zbyl jediný krákorec. Z třetího poschodí také jen velmi málo zbylo, ale viděti tu dvě okna; při jednom ještě zůstaly veníře, což jest v zříceninách Helfenburka věcí vzácnou. Východní oddělení bylo podobně upraveno jako západní; i zde jsou otvory oken vybourány. Spojení mezi dotčenými odděleními dálo se skrze mnohé dvéře. V přízemí a v prvním poschodí bylo na každou stranu jen po jedněch dveřích, ale v druhém poschodí jsou dvoje dvéře k západu a k východní straně zbyly jedny, poněvadž jest ostatek vybourán. V třetím poschodí, z něhož jen část stojí, viděti toliko dvéře k západu. Kromě pak zbytků dymníku, který se táhne vzhůru skrze zeď zbytků vlaského

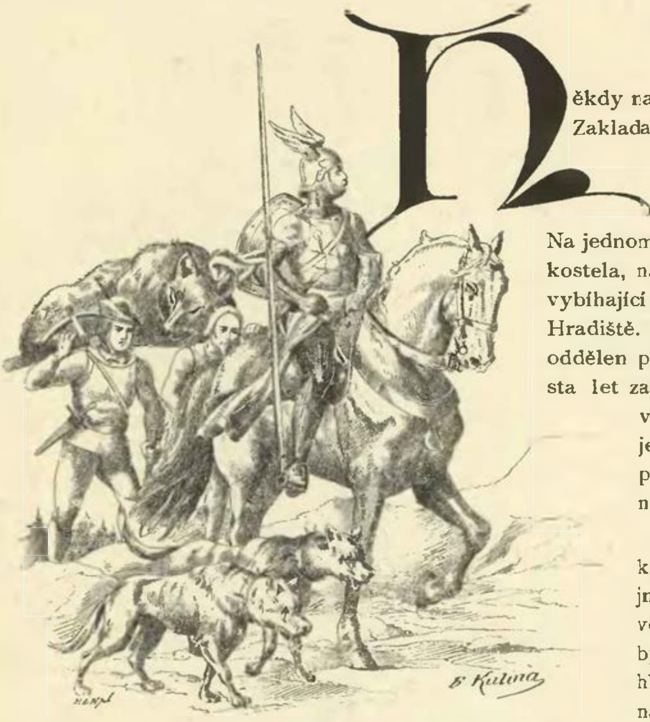
Palác na Helfenburce.

komína, není tu nic pamětihodného. Jako pod každým palácem, byli i pod tímto *sklepové*, o jichž velikosti sobě lid dříve mnoho vypravoval. Vchod a šíje k nim v severozápadním rohu prostředního oddělení ještě se spatřuje, ale přijíti do nich jest věcí nemožnou, poněvadž jsou zasypány.

Severní čelní zeď paláce táhne se v stejné hrubosti k východním konci hradu, ale zdá se, že jest později postavena aneb vyvýšena nežli palác. Sesílena jest *menší okrouhlou věží*, která jest asi 15 m. vysoká a v místě, kde se troje hradby scházejí, postavena, pročež se k ní bezpochyby ze tří stran po dřevěných ochozech přicházeti mohlo, a také možnosť byla odtud pomoc na tři strany vysílati. Jest také proto výhodně postavena, poněvadž se s ní přehlédne ta částʼ hradu, kterou s velké věže není viděti pro palác. Nevypíná se zdola vzhůru v stejné hrubosti, protože má podstavec o něco širší. Přístup k ní byl od hradby, ku které přiléhá stavení samotížného mlýna; v tu stranu také je obyčejná u takových věží branka. O vnitřku jejím, poněvadž jest nepřístupna, nelze nic pověděti. Slídiví lidé se sice do té věže chtěli prolámati, ale přišli jen asi do polovice hrubosti, a poněvadž tím povstala dosti veliká díra, povídali si lidé, že jest spodek vyplněn zdivem. Vyplněn ovšem jest, ale bezpochyby spadlým rumem. Také u této věže jest asi $1^1/_2$ m. vysoko nad zemí (na severovýchodní straně) odtok ve zdi způsobený.

Před hradem v lese, něco stranou, jest široké doupě ve skále, kdež ještě na počátku našeho věku od mnoha let poustevník bydlel a pak najednou se ztratil.

2. Dějiny Bavorova až do vystavění Helfenburka.

Někdy na počátku 14. věku založeno bylo městečko Bavorov, Zakladatel vybral si pro ně místo nad Blanicí něco povýšené aby nová osada rozvodněním netrpěla škodu. Pravidelné rozměření rynku a ulic svědčí o tom. že se nestavělo leda bylo, nýbrž podlé jisté osnovy. Na jednom konci postavena byla kamenná kaple s opevněním kostela, na druhé straně naproti obydlí panské. Je tu ostroh vybíhající jako jazyk do údolí Blanice, kterému se říká podnes Hradiště. Tento, ač nevysoký, skopán jest, aby byl příkrý a oddělen příkopy. Po tom všem není dnes památky, neb od sta let zastaveno jest místo toto chalupami a skrze mnohé věky proměněno jest tak, že o jeho bývalém určení jen název svědčí. Ač byl příbytek tento nevelký, přece proto, že městečko k němu bylo plaňkami přihrazeno, nazývá se v památkách starých hradem.

Okolí Bavorova náleželo od nepamětných dob ke jmění pánů *ze Strakonic*, kteří si s oblibou dávali jméno Bavor; od jednoho z nich také městečko Bavorov založeno a pojmenováno. Není pochyby, že to byl *Bavor III.*, který byl po smrti otce svého takořka hlavou rodu. Od r. 1289 nacházíme jej jako purkrabí na Zvíkově, kterýž hrad pevný držel asi podobným způsobem, jako drželi purkrabové Karlštein; odtud také odporoval Rudolfovi Rakouskému, když se stal králem Českým. Druhou pevnosť jeho, vlastní Horaždějovice, oblehl týž král r. 1307, kde však roznemohl se a umřel v ležení 4. července. Král Jan si služeb jeho velice vážil a pána za to královsky odměňoval. Nemaje dětí, učinil s bratry svými Mikulášem a Vilímem dokonalý rozdíl, aby mohl o zboží svém volně říditi. Z tohoto dílu svého daroval r. 1315 klášteru Korunskému, v němž si pohřeb vyvolil, některé vesnice v okolí Krumlovském. Ačkoliv měl jiná sídla, přece si zřídil nové sídlo tam, kde nyní stojí Bavorov. To se stalo kromě toho i z té příčiny, aby pomohl živnostem na tom díle svém, který byl odtržen při dělení od panství Strakonického. Městečko pravidelně vyměřeno tak, že hrad přišel, jako z pravidla bývalo, do obvodu a kostel na druhou stranu také k obvodu. Jmenovav se dříve ze Strakonic, oblíbil si po dokonalém rozdílu psáti se z Bavorova. Bavor užíval ve svých pečetech také veliké pečeti na ten způsob, jako říšská knížata. Na pečetech jeho spatřuje se jezdec brněný, podobně jako na pečetech králů a pánů z Rožemberka. (Viz vedlejší vyobrazení.) Zemřel pán tento roku 1318 dne 26. ledna a k pohřbu vezen do kláštera Korunského. Vděční mniši postavili mu potom nákladný náhrobek v kostele svém s rakví zavřenou, tak jako zakladateli svému, králi Přemyslovi, postavili podobný náhrobek, ale s rakví otevřenou, poněvadž tělo jeho sem k pohřbu nepřivezeno. Statky svoje byl odkázal bratru svému *Vilémovi ze Strakonic*, kterému také dědičné právo na panství Bavorovském náleželo, ale ve skutečném držení jeho zůstala *Markéta* z *Rožemberka*, dcera Jindřichova a vdova po Bavorovi, majíc tu věna zapsaného 880 hřiven stříbra. S věnem tímto Markéta mohla volně nakládati, ale bez újmy právům královským. Když tedy Markéta právo své bratru svému *Petrovi* z *Rožemberka* zapsala, staral se tento také o potvrzení královské a roku 1334 obdržel majestát, jímž mu všechno právo královské na panství Bavorovském darováno.[1]) Ačkoliv

Pečeť Bavorova ze Strakonic a z Bavorova z r. 1312.

[1]) Pam. arch. X. 223, reg. IV. 4, rel. tab. I. 406.

pak Markéta teprv r. 1357 dne 14. června zemřela (pochována v klášteře Vyšňobrodském), přece Bavorov mnohem dříve Petrovi ke skutečnému držení odevzdala. Když tedy Petr zemřel (1347), starali se synové jeho, *Petr*, *Jošt*, *Oldřich* a *Jan*, aby jim darování králem Janem učiněné potvrzeno bylo, což Karel IV. na jich prosbu roku 1350 učinil. Ještě však měl na témž panství právo dědičné Vilém ze Strakonic. Tedy v postě r. 1351 ujednána jest smlouva, kterouž Vilém hrad Bavorov s městečkem a vesnicemi pánům z Rožemberka prodal za 1000 kop gr. č. [1]) I jest to významné, že páni ještě na této jistotě nepřestávali, nýbrž že Vilém přiznání své učinil před císařem Karlem, nejv. úředníky, soudci zemskými a úředníky desk zemských, a že toto ve dsky vloženo slavným způsobem, totiž pod způsobem majestátu královského. [2]) Panství obsahovalo Bavorov hrad, městečka Bavorov a Strunkovice, vsi Hracholusky, Vitějice, Žernovnici, Nebahov, Svojnice, Vzíchov, Lhotu Novou, Leskovec, Blanici, Svinětice, Budyni, Netunice, Radějovice, Kvaskovice, Skály, Záluží, Měkynec, Krajnisko, Štětín, dvě Lhoty, Útěšov a Hájek. V pozdější době za pánův z Rožemberka bylo panství toto jen o málo větší. Patřily k němu totiž mimo dotčené vesnice ještě ves Čichtice a Jilemek (bezpochyby od té doby založený).

Markéta z Bavorova byla založila a vystavěla při klášteře Píseckém kapli Těla božího. Tudíž Petr, Jošt, Oldřich a Jan darovali roku 1357 klášteru Píseckému kopu platu z užitků, které jim vynášela rychta v Bavorově, a ustanovili, aby se v též kapli nejen dvě mše za týden sloužily, nýbrž také aby ročně dvojí služba zádušní činěna byla. [3])

Za dotčených pánův zanikl hrad Bavorovský, byv z počátku bezpochyby jen sídlem úředníkovým. I ssutin jeho bezpochyby již v starší době rychle ubývalo, jen název Hradiště držel se pořád až na naše věky. Roku 1519 potvrzen jest Bavorovským rybník nový, který udělali na obci pod vrchem Hradištěm podlé silnice, jíž se chodívalo z Bavorova k mostu a k Netolicům. [4])

3. Dějiny Helfenburka.[5])

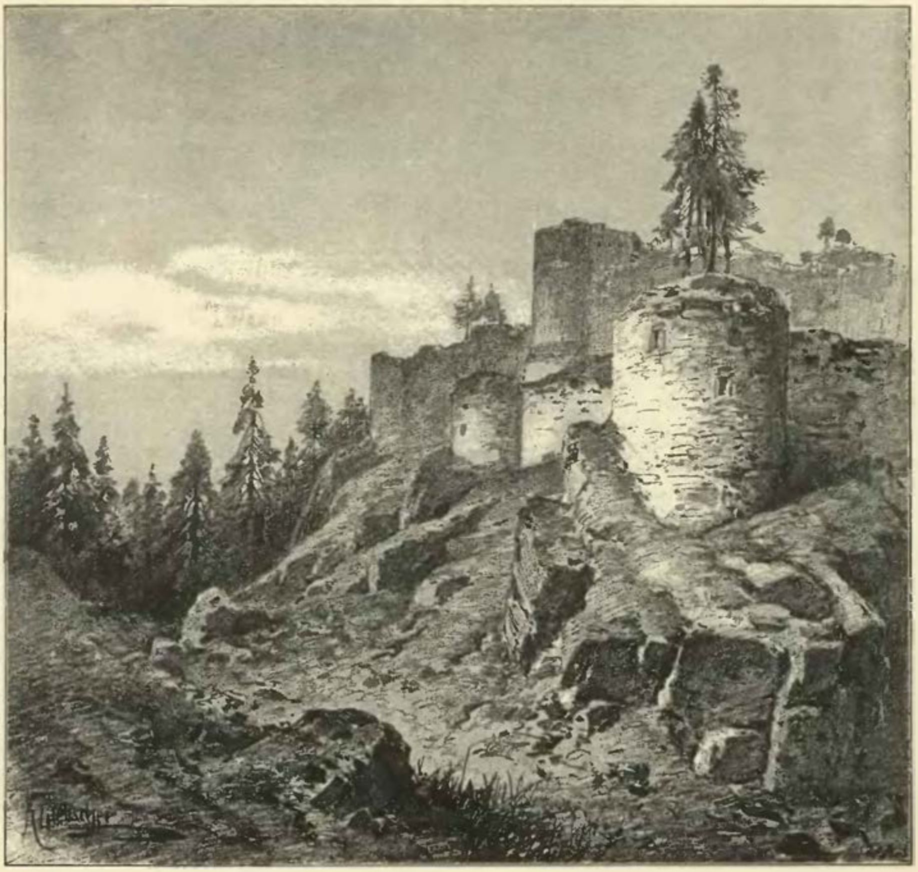

Roku 1351, když byli bratří *Petr*, *Jošt*, *Oldřich* a *Jan z Rožemberka* hrad Bavorov se zbožím k němu příslušným koupili, získali sice tím zboží velké, ale od jejich hlavního sídla Krumlova velice vzdálené a mnoho na severozápad vystrčené, kteréž mimo hrad Bavorovský pevného středu nemělo. Ale tento byl dílem skrovného objemu, dílem také sešlý a přáním bratří tak málo vyhověl, že si usmyslili na panství tom rozsáhlý hrad jakožto znamenitou pevnosť postaviti. Uvažovali také, že se jednou rozdělí, a každý z nich že bude potřebovati sídla. Na žádosť dotčených bratří povolil jim Karel IV. listem daným v Pise r. 1355 dne 21. května (tedy na den známé vzpoury Pisanů proti císaři), aby mohli vystavěti tvrdý hrad na vrchu řečeném Malošín, ležícím mezi lesy půl druhé míle od vesnice Vitějovic. [6]) Hrad ten, jemuž dali páni jméno Helfenburk, byl snad již r. 1357 ohrazen. [7]) Potom tu byli purkrabími r. 1369 až 1375 Buzek ze Lhoty, r. 1376—1380 Rynart z Češtic, r. 1385 až 1387 Jaroš z Drahonic, kterému roku 1385 Kuneš ze Lštění jinak z Libotyně prodal platy v Mojkově a Lštění. [8]) Řečení čtyři bratří chtěli se o všecka panství svá mezi sebou rozděliti, aby však žádný díl nespadl na krále, kdyby některý z nich bez dědiců pořádných zemřel, dosáhli u císaře Karla (roku 1362, 3. dubna) listu a milosti, aby zboží těch, kteří by bez dětí zemřeli, na ostatní bratří připadlo. Panství Helfenburské dostalo se po smrti Joštově za díl dvěma bratřím Petrovi a Janovi, kteří r. 1376 a 1383 nové faráře ke kostelu ve Strunkovicích podávali. [9]) Když pak Petr, jsa proboštem u Všech Svatých na hradě Pražském, r. 1384 zemřel, podržel Jan panství Helfenburské a podával roku 1388, 31. října nového faráře ke kostelu ve Strunkovicích. [10])

Běželo-li o věc nějakou důležitější, jež měla vázati celý rod Rožemberský, jednali obyčejně bratří všichni společně. Tak roku 1369, tu neděli po hodu povýšení sv. Kříže vydali Petr Oldřich a Jan (Jošt byl téhož roku zemřel) list na založení kaple sv. Maří Majdalény ve vsi Vitějovicích; list jest dán

[1]) Obsaženo v dobré vůli r. 1477 dne 4. května. [2]) Rel. tab. I. 416. [3]) Arch. bibl. Praž. [4]) Registra Rožemberská (mus.) II. 52, urbář Rož. vyd. Trublář str. 39—41. [5]) Pomůckou Pam. archiv X. 227—239. [6]) Pangerl Urk. von Goldenkron 184. [7]) Je-li totiž pravda, že se již roku 1357 purkrabě Jaroslav připomíná. (Světecký I. 200, „ze starého rejstříku.“) [8]) Světeckého paměti v arch. Třeb. I. 200—202, Lib. conf. III. D 19, Pangerl Gold. Urk. 184, arch. gub. [9]) Lib. conf. III. C 21, B 20. [10]) Ibidem IV. B 10.

na hradě Helfenburce a svědčí o tom, že sem bratří někdy také zavítali. [1]) Roku 1381 dne 13. srpna udělili dotčení 3 bratří spolu s Jindřichem synem Oldřichovým první výsadu měšťanům Bavorovským, udělujíce jim práva a svobody, jakých město královské Písek užívalo, s tou toliko výminkou, aby se v čas války pod rozkazy panů stavěli. [2]) Bratří Petr a Jan listem roku 1384 dne 28. září na Krumlově daným učinili štědré nadání kostelům na panství Helfenburském, kostelu Vitějovskému darovali celou ves Hájek, špitálu v Bavorově dědiny ve Svojnici, Turovém a Vojslavicích, Kbelnici a Hájku pro blaho otce Petra a bratra Jodoka, aby ve špitále z důchodů rozmnožených sedm žákův, kteří by se pilností vyznamenali, a sedm jiných chudých sesláblých lidí s jedním kaplanem, sluhou a děvečkou chováno bylo. Kostelům v Bavorově a Blanici, které měly svého společného faráře, dali platy na dvoře, mlýně a lukách v Blanici, ves celou

Bašty na jihovýchodní straně Helfenburka.

Budyni, platy v Piračově, Boru, Chrastu u Bílského, Svinicích, Strašicích u Volenic, Drslavicích, Mojkově, Lštění, Stojčíně u Bukovska, Jemnici u Radomyšle a na sladovně v Bavorově a některých chalupách, kromě toho jisté dědiny, a to proto, aby farář mimo obvyklé kněží (jednoho ve Vitějicích, druhého ve špitále, třetího v Blanici) ještě pět jiných kněží chovati mohl. [3])

Nezachovala se nám žádná památka, z níž bychom mysl Janovu dovedli oceniti. Povážíme-li však, že ze svého velké peníze obětoval na fary a kostely, poznáme z toho, že byl pán velice pobožný. Ještě větší chválu hlásá o něm kostel Bavorovský. Bezpochyby se to stalo v letech 1382—1384, že Jan k této krásné památce základ položil a že ještě za jeho panování dostavena byla. Přes to, že velebná a krásná tato památka některou pohromu utrpěla, přece na všech koncích svědčí o vkusu svého zakladatele. Všude,

[1]) Archiv m. Bavorovský. [2]) Tamže. Zúplna jest list ten vytištěn od Tadry: Nově nalezené rukopisy formulářů stránka 24
[3]) Lib. erect. II. f. 110 sq.

atsi nad portálem nebo na kamenech oltářních aneb kdekoliv jinde, objevují se znaky Janův, manželky a mateře jeho. U velikého oltáře posud jest oratorium, v němž se pán modlíval. Do Blanice dal Jan (podlé zdání našeho) obraz svatého Havla a do kostela Strunkovského kamennou křtitelnici; také se nám zdá, že postavil v Blanici kostel tak, jak se nyní spatřuje. A tak můžeme říci, že tento jediný pán více uměleckého splodil v Bavorově, nežli všichni věkové po něm.

Kostel v Bavorově.

Jan zemřel r. 1389 a poněvadž Oldřich již jen jediný na živu zůstával, připadlo naň panství Helfenburské; ale i on již příštího roku zemřel, a veškerá panství rodinná zdědil po něm syn jeho *Jindřich*. Za tohoto byli purkrabími r. 1390 Jan Hrůza z Vlhlav, r. 1395—1397 Ondřej z Bílska, jenž svědčil roku 1396 dne 28. listopadu, když Jindřich potvrdil vyzdvižení kaple v Strunkovicích,[1]) a kupoval platy od pána svého Jindřicha, r. 1403—1410 Mikuláš Kosoř z Nihošovic, jenž při uzavření míru mezi králem Václavem a Jindřichem z Rožemberka r. 1045 jako rukojmě byl podepsán, r. 1410—1412 Vojtěch z Kraselova.[2]) Co se dotýče Jindřicha, byl on předním z těch pánů, kteří byli nespokojeni s panováním Václava IV., býval také duší jednoty panské proti tomuto panovníkovi zřízené. Proti tomu strana královská hleděla také Jindřichovi všemožně škoditi a některých jeho hradů se zmocniti. Nějaký Martin, vladyka, dvakrát prý byl u hradu Helfenburka, chtě jej slézti, nějaký Jindřich Šindel věděl o tom, jak se radili o hrad, a dával jim k tomu potřebu, Mikuláš, písař podkomořího, dal prý pomocníkům jich láhev romaně, aby tím pilnější byli. Koukal, pacholek Alše (Bítovského z Lichtenburka), s jeho věděním a jeho volí jezdil k Helfenburku, a Václav, pacholek Mikuláše písaře, také tam jezdil. O všech těchto úmyslech pan Jindřich, jenž hrady své opatrně chovati kázal, nic nezvěděl, neb teprv roku 1397 dva zločinci, Rybka, pacholek Racků z Hlavatec, a Oldřich z Katova, byvše od Rožemberských jati a v Krumlově mistrem popravním tázáni tak, jak svrchu psáno, na mukách seznali.[3])

Po smrti Jindřichově († r. 1412) zdědil statky jeho mladý syn *Oldřich*, jenž byl pro nedospělosť svou pod poručenstvím pana Čeňka z Vartemberka. Tento pán, jsa přívržencem novot náboženských, Husem kázaných, v tom smyslu také mladého Oldřicha vychoval, tak že tento i když samostatně panství svá spravovati začal, nové učení na svých panstvích nejen podporoval, ale i mocně zaváděl. Purkrabí zůstal od r. 1413—1419 Jan z Kraselova a následoval potom r. 1419—1421 Jan Šic z Drahenic. Když se potom Oldřichovi blízké sousedství Táborů příliš nebezpečným jeho hradům a panstvím býti zdálo, snažil se o zničení Tábora pomocí královou a přistoupil také ke katolictví. Mikuláš z Husi, chtěje se Oldřichovi za to pomstiti, obořil se r. 1420 dne 30. června na Oldřicha ležícího před Táborem tak náhle a hřmotně, že jej brzo na útěk obrátil. Porážka hanebná a ztráta celého ležení popudily Oldřicha k takové zuřivosti, že hned dal všecky kněží pod obojí na svých panstvích schytati a do věží na hradech Příběnicích, Choustníce, Helfenburce, Krumlově, Rožemberce a Novém hradě rozsázeti, kdežto dlouhý čas mořeni, ano i dva na hradě Helfenburce věznění docela umořeni jsou.[4]) O potomních osudech hradu jest nám jen málo známo; víme, že tu byli purkrabími r. 1421 nějaký Hrůza z Vlhlav, r. 1423 Markvart z Buksic, r. 1430 Žákavec jakýsi a r. 1434—1436 Václav Vlašek z Miloňovic, jenž se 8. srpna jako svědek na jisté

[1]) Ibidem VI 133, Notizenblatt r. 1853 str. 44f. [2]) Světecký, arch. č. VI., 27. arch. Budějov. a list v rkps. VI. A 11, bibl. Praž. Podlé Paprockého (o stav. pan. 388) byl prý roku 1407 Mikuláš z Čestic purkrabí na Helfenburce, ale tu se má čísti bezpochyby rok 1447. (Viz i st. ryt. 108.) [3]) Kniha popravčí v archivu Třeb. Jindřicha nacházíme často jakožto patrona kostelů na panství, jako r. 1397 špitálu Bavorovského, r. 1401—1406 v Blanici a r. 1407 ve Strunkovicích (lib. conf. V. Q 9, VI. B 8, H 8). [4]) Vavřinec z Březové.

listině vyskytuje.[1]) Po všechen ten čas nacházel se Oldřich v ustavičném boji se stranou Táborskou; nemoha je potlačiti, vždy v příměří s nimi vcházel, ale brzo zase nové půtky začínal. Nějaké „výmluvy“ o mír byly také na Helfenburce konány; vedlé nich vstoupil Oldřich s Matyášem z Chlumčan, obcemi Píseckou, Sušickou a Prachatickou v příměří (r. 1428, 7. listopadu), jež až do sv. Jiří nejprv příštího trvati mělo.[2]) Roku 1432 dne 9. prosince uzavřeno na Helfenburce příměří mezi Oldřichem z Rožemberka a Smilem z Kremže, jež až do sv. Havla trvati mělo.[3])

Roku 1437 byl purkrabí na Helfenburce *Jan mladší z Kraselova*, od něhož Jaroš z Drahonic žádal vydání svého sluhy zajatého a k odpravě do Krumlova odveženého, hroze, že okolí Helfenburka spálí a poddané vyhubí. Janův nástupce *Jindřich Žákavec z Lažan* (r. 1438) měl krvavé půtky s Píseckými, jimž mimo všeobecný pokoj lidi jímal a vraždil. Za prostředníky mezi nimi vybráni Mikuláš ze Střely a Jan z Kraselova; že však Žákavec byl „nedobrého chování při službě,“ byl sesazen a uvězněn, jak o tom zprávu dával Jan ze Svojkovic, úředník na Helfenburce. Racek z Drahonic prosil za něj u pana Oldřicha, ale jak se zdá, mnoho nepořídil. Roku 1440, 7. dubna glejtoval Menhart z Hradce Vácslava ze Svojšína a Svojší ze Zahrádky, od dání listu za 2 neděle až do 100 koní, aby mohli přijeti k roku s pánem z Rožemberka buď do Strakonic neb na Helfenburk.[4]) Roku 1442 i Oldřich na Helfenburk přišel; dne 22. března poslal odtud psaní Táborským, žádaje jich, aby písaře jeho Jana ze Srlína u Choustníka zajatého na rukojemství propustili.[5]) Jako purkrabě následoval r. 1445—1447 Mikuláš Přešek z Čestic; tento uvěznil r. 1446 lidi některé z panství Štěkeňského a Drahonského, kteří se byli při posvícení v Drahonicích do krve seprali; o jich propuštění prosil Oldřicha Vácslav z Michalovic, velký převor Strakonický, ale Oldřich odpověděl, že je nemíní na rukojemství propustiti, než domů přijeda, že se uptá a vedlé žádání Vácslavova a spravedlnosti věc tu rozřeší.[6]) Potom následoval jako purkrabě roku 1450 Mikuláš z Želibořic, roku 1452—1454 Vácslav Vlašek z Miloňovic[7]) a r. 1457 Jan Tluksa z Vrábí. Tento byl purkrabí až do ledna příštího r. 1458, jsa přítomen všem hlavním jednáním rodinným; zdali však i po prodání hradu ve svém úřadě setrval, není nám známo. Po krátkém vladaření *Jindřicha*, syna Oldřichova, jenž ještě r. 1457 za živobytí otcova zemřel, následoval ve vladařství druhý syn *Jan*.

Vedlé velikého bohatství a mnoha statkův přejal také Jan veliké množství dluhův, jež byl hlavně zdělal Oldřich ustavičnými a na mnoze i nešťastnými válkami se stranou Táborskou. Jan z těch příčin mnohé statky zastavoval aneb na nich úroky prodával. Roku 1457 dne 4. března prodal hrad Helfenburk s městečkem Bavorovem a vesnice Krajničko, Měkynec, Štětín, Leskovec, Věšov, Javornici, Kolečín, Netonice, Třešovice, Záluže, Věchov, Blanice, Zvojnice, Hracholusky, Vitějovice, Nebahov, Jelenek, Kralovice, Vlastkovou Lhotu, Žernovice, Krtely, Bor, Vrabín (toliko polovici, neb jedna strana byla mistra Haškova), Pašice, Vališevice, Hlásku, Orče (?), Malšice, Maršov, Lom a Plastovice *Janovi z Lobkovic* za 5000 kop grošů č. na 5 let; dne 3. dubna obdržel Jan Rožemberský tyto peníze, kvitoval Jana z nich a slíbil, že hrad buď jemu, buď bratru jeho Mikuláši, buď Děpoltovi z Ryzemburka na den svatého Jiří postoupí.[8]) Nicméně Jan neprodléval summy zástavní ještě před uplynutím pěti let zpraviti a zase v panství se uvázati; než léta 1461 dne 31. března zastavil je Jan *Mikuláši Přeškovi z Čestic* proti půjčce 1964 kop 10 gr. č., tak aby na něm purkrabě jsa, jeho užíval. Pán měl v čas válečný hrad lidem svým osaditi, živnosti zaopatřiti a Přeška s rodinou a sluhami se vším opatřiti; naproti tomu zavázal se Přešek, že bez vědomí páně v žádný osobní spor se nedá a pánům i služebníkům jich nikdy přístupu do hradu nezabrání. Přešek zemřel roku 1462.[9]) Po jeho smrti vyplatil Jan hrad a usadil zde za purkrabě Zikmunda Kábu z Rybňan, po němžto ještě t. r. Vácslav Vlašek z Miloňovic následoval. Tento plenil zboží Protivínské, pročež si Chval z Pohnání, pán Protivínský, do něho u pána stěžoval.

Od r. 1468 bylo na hradě a v okolí velmi hlučno. Jan z Rožemberka, ač katolík, držel do r. 1467 se stranou krále Jiřího proti jednotě panské, ale řečeného roku odtrhl napřed od Hradce, kterýž z rozkázání králova oblehl, příštího pak roku, když mu legát papežský klatbou zahrozil, odstoupil od krále dokonce a přidržel se s jednotou katolickou krále Uherského Matyáše. Od toho času pronásledovala jej strana královská, obzvláště sousední města Písek, Vodňany a Sušice a mnozí okolní šlechtici na malých statcích sedící, kteří věrnost králi byli zachovali. Nežli se Jan 7. srpna krále odřekl, trpěl od obou stran. Diviš Malovec Libějický držel mnohé lidi Rožemberské v zajetí, a Vodňanští plenili okolí již v červenci, naopak Němci s Plzeňskými prý se chystali v červnu z Plzeňska vytrhnouti a napadnouti okolí Helfenburka; 5. srpna psal purkrabě Adam z Drahonic (jenž asi v červenci od Vlaška úřad ten přejal), že lidé pana Zdeňka ze Šternberka zajali Viléma z Duba, služebníka Janova; 28. srpna dával zprávu o vpádu Pasovských,

---

[1]) Archiv Novohradský, Světecký, archiv musejní. [2]) Archiv č. III. 499. [3]) Roku 1433 sliboval Přibík z Klenového, že postaví vězně propuštěné na Helfenburce u veliké jistbě. (Archiv Třeb.) [4]) Archiv č. II. 524. [5]) Tamže I. 378. [6]) Archiv č. III. 55, archiv Třeboňský. [7]) Světecký, Březan. [8]) Archiv č. IV. 411. [9]) Březanovy výpisy.

kteří okolo Chlistova a Dubu řádili. Bývalí služebníci páně na Dubu, Lhotě, Lipovici, Čichticích, Doubravici a j. králi neodpověděli, z čehož Adamovi strach pocházel; prosil 11. září Jana o potřeby na hrad Helfenburk žita, sladů, soli, olova, prachu a o pacholka hodného, jenž by s píšťalami (malými děly) uměl stříleti; podobnou prosbu opakoval 18. září, nemaje dosti píšťal a olova. Nedlouho potom (24. září) nedostávalo se mu šafáře, ač čeledi bylo dosti; chtěl ho míti, aby spravoval kuchyni, „neb toho Buoh vie, žeť bych já toho všeho nemohl spravovati.“ Také kuchaře nebylo, a pepř, šafrán a jiné koření scházelo. Lidí se sice hlásilo několik, zvláště se poptávali v ty časy jízdní na hradě, po čem by pán za koně platil, zdálo se však Adamovi, že by toho pořád málo bylo, poněvadž zatím Vodňanským drahně jízdy přibylo. Psal dne 16. a 19. října pánu, že by mělo býti více pěších na hradě; kdyby měl ještě 20 neb 30, nebylo by za mnoho, že mu se nahazují ti, co ušli ze Zelené hory, ke 30 sedí v krčmě pod hradem; nechtí jako první na půl léta 75 gr., chtěli by po 8 groších týdně a stravu. Jaká byla za těch dob hojnosť potřeb válečných a střelby na hradě, o tom nás poučuje seznam starý, při němž sice rok udán není, ale který přece ukazuje, mnoho-li střelby se na hradě asi kolem r. 1470 chovalo. V jednom inventáři uvodí se: „Najprve na pavlačí, jako mučie, 3 houfnice železné, 1 měděná, 2 tarasnice měděné i s ložmi; píšťal železných 19, 2 měděné větší, 4 malé také měděné, láka šípóv nenasazených, šípóv nasazených 15 ss. 20 šípóv, zabedněný súdček prachu. Druhého súdku nenie než puol také prachu. Výsevkóv prachovních neplný hrnček, 2 hrnce salnitru, síry tlučené hrnec neplný, nití 25 kotúčkóv. V pokladnici láka salnitru, síry súdček neplný, v pokladnici šípóv nenasazených 65.“ Jiný inventář podává nám tuto střelbu: „2 láhvice šípuov nenasazených, 42 ss šípuov na dub nasazených, 32 ss. šípuov na smrkových a dubových střelištích, láhvice salnitru na píď neplná, súdec salnitru neplný, súdec síry netlučené, hrnec síry tlučené, 5 súdcuov prachu zabedněných, hrnček výsevkuov prachových, 29 píšťal železných, 9 měděných, píšťala v loži měděná, súdec kulek železných i olovem oblitých, nití zlých 14 kotúčuov, houfnička v loži i s kolesy, špich střelišť dubových neplný vytažených, 2 oštěpy nenasazená zlá, oštíp nasazený zlý, 2 paveze, kus olova, 2 tarasnice měděné v ložích, 1 železná v loži, 2 houfnice železné v ložích, kolovrat dobrý, 40 kop šípuov na dub nasazených.“ [1])

K chování hradu učinil Jan r. 1469, 14. června smlouvu s Adamem z Drahonic, prodlouživ mu tím úřad na dále, aby jako purkrabě hrad choval, jsa sám třetí jízdný, aby měl 26 pěších střelcův, k tomu jinou čeleď dělnou k hradu potřebnou. Na to obdržel purkrabě plat 240 kop, který se mu rozdílně o sv. Jiří a sv. Havle vydávati měl, 300 čebrů žita, 350 ovsa, kury všecky, louku Svinětickou a řeku Strunkovskou.

Na podzim roku 1468 začalo se již mezi stranami ztuha potýkati. Zprávy o tom hojně zachované líčí nám tisíceré tyto půtky v okolí Helfenburském tak podrobně a libují si i ve vypisování

[1]) Archiv Třeboňský. Podrobně o těchto dopisech viz archiv č. VII.

Kámen pod oltářem v kostele Bavorovském. (Znaky Jana z Rožemberka a manželky jeho.)

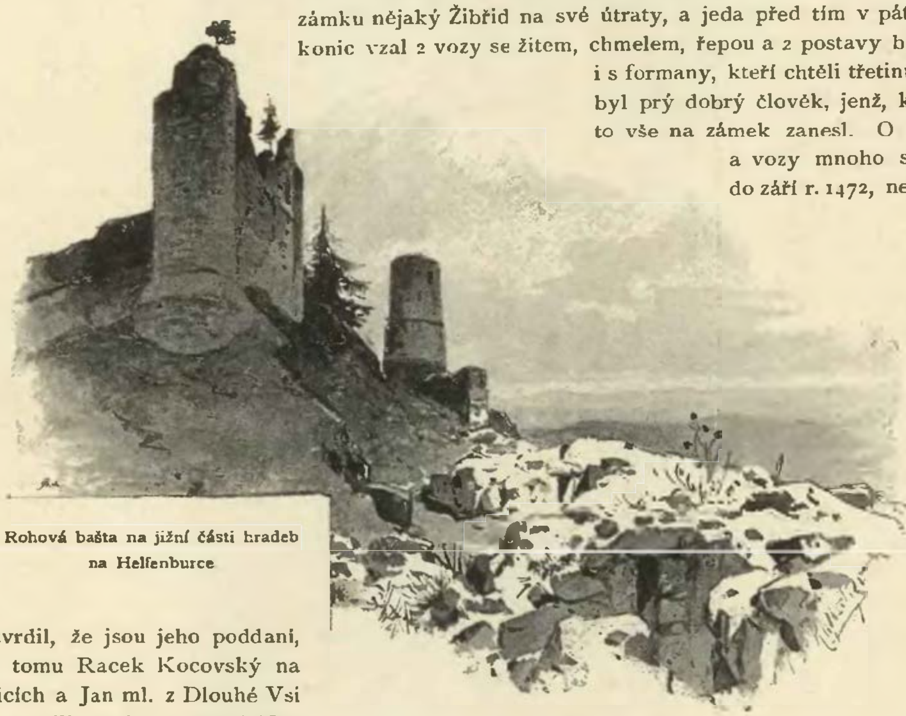
Druhá brána na Helfenburce.

všelijakých méně důležitých podrobností, že by úplné jich sestavení jen k nudění přispívalo. Písečtí pálili na panství ke konci listopadu, ale Helfenburští jim spláceli, zajímajíce lidi jich, jež vezli na hrad; také odňali Petrovi Kaplíři Vimberskému dobytek a odvedli jej na hrad. Příštího roku panoval pokoj ve zdejší krajině (kromě nějaké půtky v červenci), poněvadž, tuším, síly válčících obráceny byly na zcela jiné strany, kdež se schylovalo k rozhodným bojům mezi oběma králi. Téhož roku přišel Vilém z Ostružna jako hejtman na hrad a Jan z Vlksic a Václav Vlašek z Miloňovic jako purkrabě, tíž také příštího roku ve svých úřadech zůstávali. V lednu r. 1470 stahovala se zase bouře nad Helfenburkem, nepřátelé sbírali se u Sušice a chtěli Helfenburka dobyti aneb kostel v Bavorově osaditi; v březnu t. r. sbírali se Písečtí v pole, prosíce zároveň o zajaté, kteří na hradě chováni byli. Pro ustavičné nájezdy sousedů chovala se, tuším, posádka hradská pokojně, obzvláště pak v červenci, když táhl krajinou Lev z Rožmitála s mnohými oděnci, jenž hubil obilí na poli těm, kteří se k němu do pole přidati nechtěli. Ale na podzim Jan z Vlksic nelenil a nepřátelům také škodil. V září, sestoupiv s hradu, vpadl do Libějic, vzal tu 20 krav a okolí v noci spálil; v listopadu plenil v okolí Protivínském, kdež Markéta z Dlouhé Vsi pána prosila, aby jí Helfenburští nezničili obilí. Než když táhli na pana Kaplíře, zle se jim vedlo a značná část posádky zajata a na Vimberk dopravena, pročež purkrabě Jan z Vlksic nemohl ani purkrabí Krumlovskému lidi branné na jeho žádost poslati. Větší nebezpečenství hrozilo hradu našemu, když se na konci tohoto roku dva úhlavní a při tom nejčilejší nepřátelé Janovi, Roubík z Hlavatec a Vlach z Březí a 100 jízdných s Vodňanskými spojili. (O tom psal Jan z Vlksic 31. prosince.) Zdá se, že dotčený Roubík se pokoušel v ty časy o dobytí Helfenburka; neb Jan z Vlksic v listu psaném asi r. 1472 připomíná Janovi z Rožemberka cos podobného, an píše: „Nyní vánoce minulé dvě léta den sv. Štěpána dobýval jest napřed jezdecky . . . . a potom jsem psal tomu králi již minulému (Jiřímu), on mi jest dal list bezpečný a potom ihned první sobotu v postě přitáhl jest s děly z Písku i dobýval nás za tím ubezpečením, a já jsem ihned o tom králi psal, to naň vznášeje, a král mi jest zase poslal dva listy, jeden svědčil mně a druhý Roubíkovi . . . . a potom jest Roubík nám a lidem našim dobytek pobral.“

Na začátku r. 1471 byl toliko Jan z Vlksic purkrabí na hradě, jenžto i dále v malých půtkách pokračoval. Dne 27. února jal 2 vězně Vodňanské a 7 vozníkův; dne 4. dubna prosil ve jménu Viléma z Tetova, hejtmana polního Rožemberského, aby poslali na Helfenburk v pondělí neb konečně v úterý co nejvíce pěších a možno-li všecky Poláky, co nejvíce jízdných a 12 neb 15 vozův. Další půtky byly rozsahu nepatrného a končily se obyčejně zajetím několika vězňův, o jichž vydání potom mezi stranami psáno bylo. Zároveň vypadala posádka hradská do okolí a holdovala vesnice některých vladyk nepřátelských. V srpnu vzali Třeboničtí, spojení s lidem Roubíka z Hlavatec, nějaký dobytek lidem Rožemberským v Útěšově, za to jim Jan z Vlksic také dobytek odňal a dne 17. srpna o tom zprávu dal. V září t. r. bylo slýchati, že města Písek, Vodňany a Sušice, Vlach z Březí a jiní jsou vojensky pohotově, nevědělo se však, proti komu; proto napomínal Bušek Buzický z Nihošovic, obávaje se, že by jej mohli oblehnouti, purkrabí Helfenburského, aby byli Budějovští pohotově, aby mohl vybaven býti; také v kraji radí k opatrnosti, neb rádi nepřátelé hlas pouštěli tuto a jinam se obraceli (před 12. září). Nedlouho potom zajal purkrabě Varlycha z Bubna z Krajnice, poněvadž Rožemberské drancoval a vraždil, v noci od 16. na 17. září; 6 pěších Helfenburských mělo půtku s 18 pěšími Vlachovými, Helfenburští 4 jali a 14 uteklo, leč vítězi někteří byli velmi zraněni a zbroj jim rozsekána; purkrabě prosil tedy pána (17. září) o něco

kuší a šavlí pro ně. Nedlouho potom jali Helfenburští 3 služebníky Roubíkovy a vedlé rozkazu polního hejtmana Viléma z Tetova plenili okolí Sušice a Rábí, aby lidé k holdu přinuceni byli; 18. října prosil purkrabě o 4 libry pepře a libru šafránu.

V ty doby podařilo se Helfenburským lapiti „jednoho zhoubce velikého chudých lidí“ pánových. Purkrabě, dychtiv jsa jej umořiti, tři neděle a den nedal mu jísti a píti kromě 4 pecencův, potom k němu poslal mně, že by umřel; tu on prosil, aby byl při životě zanechán, že by se chtěl pánu zapsati, že nikdy proti němu nebude a chtěl přidati k tomu 20 fl. uherských. O tom dal purkrabě zprávu pánovi, prose za poučení, co má dělati. Poněvadž chtěli Krumlovští z Helfenburka nějaké houfnice odbírati, prosil purkrabě dne 25. listopadu, aby tak učiněno nebylo, neb prý měl na hradě jen dvě velmi potřebné. Dával při tom zprávu, že nepřátelé přitáhli k lesům a vrátili se zase; chtěli prý lidem na dobytek v Krumlovsku. Ke konci tohoto měsíce Jindřich od Dubu, služebník pana Strakonického (ze Švamberka), učinil svévolně výboj osobně s lidmi nad Rožemberskými poddanými v Bavorově, vybil jim dvůr a vzal 2 krávy neohradiv se (t. j. nevypověděv příměří), jak na dobrého člověka sluší. Purkrabě dověděv se o tom, jako i že pán Strakonický odpírá lidmi svými pomoc na Helfenburk dáti, ptal se dne 1. prosince pána, má-li poddané Rožemberské mstíti, an měl na zámku lidí dosti. Bylť tehda na zámku nějaký Žibřid na své útraty, a jeda před tím v pátek ze Strakonic vzal 2 vozy se žitem, chmelem, řepou a 2 postavy bílého sukna i s formany, kteří chtěli třetinu toho dáti; byl prý dobrý člověk, jenž, kde co vzal, to vše na zámek zanesl. O ty formany a vozy mnoho se psalo až do září r. 1472, neb pán Strakonický tvrdil, že jsou jeho poddaní, a naproti tomu Racek Kocovský na Horažďovicích a Jan ml. z Dlouhé Vsi na Lhotě pravili, že jsou to lidé Kocovského z Měčína. Mezi tím však sobě Žibřid již polovici zabral jako svůj podíl na kořisti, nečekaje na konec rozepře o ni. Dne 4. prosince roku 1471 přitáhli na panství Helfenburské služebníci Zdeňka ze Šternberka, jenž byl spojenec páně; ti spálili v okolí některé vsi, které holdy platily na Helfenburk, tak že již holdy a pomoci k zámku dávati nemohly; a tak si i přátelé zbytečně škodili, lid ubohý veský na nejvýš týrajíce. Dne 19. prosince zajali Helfenburští dva Vodňanské v lese nad Chelčici, vzali jim koně dobrého a 6 vozníkův; 21. t. m. jízdní a pěší, jsouce v rouše ženském, v Putimi několik pěších, kteří byli v kostele, sklamali a 20 krav a 30 vozníků jim vzali beze vší škody a 28. t. m. měli opět půtku u Želibořic.

Rohová bašta na jižní části hradeb na Helfenburce

Ráz půtek roku 1472 byl opět takový, jako v letech předešlých. V lednu dověděl se purkrabě Jan z Vlksic, že Vlach z Březí a Klatovští táhli k Vodňanům a hrozili panstvím páně, nestalo se však nic, a marně strašeni jsou opět Helfenburští v březnu, že na Březí přišlo 100 jízdných z Rábí a Vlach že potáhne ke Krumlovu. Za to se zbavili již v únoru jednoho nepřítele, pana Štekenského, jenž vstoupiv v příměří dal ryby a obilí na hrad. Ačkoliv Helfenburští potom na jaře až na Hlubockém panství vybírali holdy od lidí, přece měli v létě potom dosti velikou nouzi na pokrmech. Dne 27. července prosil purkrabě pána za maso, neb již posledního vola zabil, kterého přes všecku válku na zámku choval, maje nyní jen 11 krav, jež ledva pokrm mléčný dávaly. Bylť se tehda strany v krajích již vysílily a omrzelost

nad dlouhými a trapnými půtkami přemáhala naposled i nedůvěru, kterouž strany proti sobě chovaly. Nejen že bojů v době té ubylo, ano jak se zdá na podzim úplně přestaly: lidé Rožemberští troufali si v září jíti na trh do Vodňan, ale zle se jim vedlo, neb Roubíkovi několik jich na silnici sesekali a jim oštěpy a jinou zbraň vzíti chtěli. Vedlé všeobecné zemdlenosti a omrzelosti byl také příčinou ustání od boje obrat mysli pánovy. Neb po smrti krále Jiřího (r. 1471), když Vladislav Polský, jsa katolického vyznání, na království České volen byl a i páni strany Římské se k němu klonili, poznal pan Jan, že potěšování kněží, kteří Matyáše za krále měli, jej sklamalo; „pročež toužebně na ně o to dotíral." Rozkazům jeho asi děkovati bylo, že se ve zbytečných potyčkách a škod dělání přestalo. Nicméně Jan, při tom velikém roztržení království těžkými, strostlivými i nebezpečnými zaměstnáními jsa obtížen, v nemoc upadl a zemřel 8. listopadu 1472. Manželka jeho Anna, kněžna Hlohovská, měla věno své na panství Choustnickém a Soběslavském zapsané; poněvadž však byl Jan panství to Zdeňkovi ze Šternberka zastavil, ustanovil ve své poslední vůli krátce před smrtí sepsané, aby choť jeho Helfenburk držela ve věně, dokud by válka náboženská trvala. [1])

Sanktuář v kostele Bavorovském.

Ze čtyř synů Janových stal se vladařem a tudíž i dědičným držitelem Helfenburka nejstarší syn *Jindřich*, jenž Jana z Vlksic v úřadě purkrabském ponechal; tento po většině hrad pokojně spravoval, jen v březnu r. 1474 měl půtku, jímaje nějakého Mikuldu; dne 22. března prosil purkrabí Krumlovského o luk pro služebníka, jenž svůj při jímání Mikuldy zlámal, a 21. dubna ptal se, má-li přepadnouti a zajíti bratří Mikuldovy, kteří chtěli do Němec táhnouti. Jménem svým a bratří svých potvrdil Jindřich t. r. v sobotu před velikou nocí Bavorovským výsady jejich, které v čas válek ve zdi chovány byvše vlhkostí zkaženy byly a zrušeny. [2]) Poněvadž byl Jindřich na zdraví a rozumu nedostatečný, ujal vladařství r. 1475 bratr jeho šestnáctiletý Vok s poručníkem svým Bohuslavem ze Švamberka. Půtky v okolí Helfenburka pominuly, ale v jižních Čechách proto přece trvaly. Ty jako i předešlé boje vyžadovaly tolik nákladův, že je i dům Rožemberský, ačkoli bohatstvím slynoucí, nemohl snésti a proto přinuceni byli peníze vypůjčovati a dluhy rodu svého množiti. Když Vok vladařství ujal, byla již drahná část panství zastavena; Vitiněvice, Zvěchov, Nebahov, Jeleník, Vlaškovy Lhoty, Kralovice, Černovice a díl Vitějovic držel pán Strakonický, městečko Strunkovice a vsi Svinětice a Hájek držela Barbora z Dráchova, Velišovice, Pašice a Vavice držel Kuneš z Machovic, Vrabín, Koječín, Javornici a Přešovice měl Přešek z Čestic. Ale i ostatek panství nedal se udržeti a při velikosti dluhů nebylo lze pomysliti na to, že by se mohlo zastaviti a zase vyplatiti. Povolav tedy Vok Jana z Vlksic s hradu, aby byl purkrabí na Rožemberce, prodal l. 1475 ve středu po sv. Lucii jménem svým i bratří svých hrad Helfenburk s městem Bavorovem, vsi Hracholusky, Krtely, Hlásku, Vavice, Kraničku, Měkynec, Štětí, Útěšov, dvůr Leskovec a plat z řeky v Strunkovicích *Janovi ze Švamberka, mistru převorství Českého ve Strakonicích,* za 5500 fl. uh. k dědičnému držení. Při tom vyminěno, že si má Jan vsi od panství odcizené ke svému držení vyplatiti, než co patřívalo k záduší, že má k němu zase navráceno býti. V příčině vesnic, jež Janovi již dříve zastaveny byly, doloženo, že má Jan na nich 4 kopy 6 gr. ročního platu ke špitálu v Bavorově postoupiti.

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Pam. arch. X. 229, archiv zemský.

Ve středu před sv. Tomášem t. r. odevzdány Janovi listy týkající se držení Helfenburka a Bavorova, vydané od králů Jana a Karla. Jan uvázav se v hrad, učinil tu purkrabí Heřmana z Čestic a spolu s konventem svým r. 1476 v pátek po sv. Stanislavu městu Bavorovu staré výsady, zvláště list na právo královské (r. 1381) potvrdil. [1]) Dlouho však panství nedržel a již r. 1477 (4. a 8. května) postoupil hradu a panství Helfenburka se vším příslušenstvím *Vácslavovi* a *Zikmundovi* bratřím *Vlčkům* z *Čenova* za 5500 fl.

Vácslav Vlček, nejznamenitější a nejlepší hejtman polní své doby, vynikal nejen mužností, nýbrž i jako důmyslný šikovatel vozův, čímž měl v moci hlavní tehda prostředek i k obraně i k útoku. Šťastný zdar všech jeho podniků zjednal mu neobmezenou důvěru válečníků českých, udatné té chasy, která boj si byla obrala za živnosť. Tím se vysvětluje úkaz za naší doby téměř nepochopitelný, že on, prostý zeman český, o své újmě války vésti mohl s císařem a králem uherským. Vyznamenávaje se dobrými vlastnostmi zemanstva tehdejšího, vším právem mohl psáti o sobě: „Vždycky jsem podlé této země a podlé králův, pánův našich, činil, věrně se přidržeje, jako dobrý člověk a věrný Čech.“ K těmto vlastnostem družila se i způsoba jeho těla; byltě těla velikého a údů hřmotných. [2]) Bohuslav z Lobkovic toto epitafium naň složil:

Věnceslav rodilý z Čenova v tom hrobě spočívá.
Sláva jeho chladný země pas oblašuje.
Bez něho mocnáři studeným vládnouce Polabskem
Do prudkých nikda vojska nevedli bojův,
Bez něho lid bujarý zbraně válečné se nechápal,
Ni strašlivým hlaholem nezněla trouba hrubá.
Visly toky studené i Dunaj jeho poznaly chrabrosť,
I spolu Sarmatskou jenž pije vláhu Alán.
Šípy nemohly, ni meč zahubiť mládence jarého,
Až dnů přemnožství starce přemohlo nyní. [3])

Tu v krátkosti naznačen pohnutý život slavného Vlčka. Bojoval v Polsku ve službách Bedřicha císaře jakož i proti němu (r. 1463), proti Uhrům na straně krále svého (r. 1468) atd. Po smrti krále Jiřího zanechal bojův a ač nějaký čas byl s pokojem, přece zanesl r. 1479 válku do Rakous. Získav Helfenburk za peníze, kteréž si v potu vybojoval, potvrdil r. 1479 svobody městečka Bavorova, jak je mělo již od pánů Rožemberských. Pevně stoje za králem Vladislavem, z hradu svého ustavičné půtky vedl s Rožemberskými a jinými přívrženci krále Matyáše (r. 1478). Též s pány z Lichtenšteina válčil pán Helfenburský, plenė statky jich v Rakousích; Jindřich ze Všechlap, purkrabě jeho na Helfenburce, vyjednával v lednu r. 1479 s Vokem z Rožemberka o příměří s Lichtenšteiny, ale válečné jízdy nepřestávaly. [4]) Roku 1484 dne 27. února postoupil Vlček dobrou volí zápisy, které měl na panství Helfenburské, *Jindřichovi Pryšenkovi svob. p.* z *Štetenberka*, nejvyššímu truksasu v Štyrště, a bratru jeho Jindřichovi za 8000 fl. uh. Peníze tyto vypůjčili si páni od pánů z Rožemberka, jimž bezpochyby sousedství Vlčkovo nepohodlné bylo a proto ještě t. r. v březnu Helfenburk Vokovi a Petrovi z Rožemberka zastavili. Ale vlastní smlouva o Helfenburk mezi Vlčkem a Hardeky sběhla se již rok před tím a teprv r. 1484 dokonána; neb když roku 1483 Jindřichovi Pryšenkovi zamlouvána Eliška z Rožemberka, zapsáno její obvěnění na hradě Helfenburském. [5])

Za purkrabí ustanovil Jana Sokolíka z Dubé (r. 1484), jenž tu ještě r. 1490 zůstával; po něm následovali r. 1495 Albrecht Eitenhart z Flinspachu, r. 1496 opět Jan Sokolík (jenž se stal potom purkrabí na Rožemberce) a 1500 opět Albrecht Eitenhart. Roku 1490 měl Jindřich při s Vodňanskými. Vinili jej tito, že jim zadržuje a vydati nechce části zboží jejich, totiž řeku Blanici s horami, chrastinami, lukami, rolemi, a pohnavše Jindřicha k soudu zemskému, při svou líčili ukazujíce, že jim země ta již od časů krále Janových náleží, čemuž zase Vok jakožto poručník Jindřichův místa dáti nechtěl řka, že ty dědiny předkové jich drželi od starodávna, a ukazoval na to také výpisy z desk a listy starší nežli měli Vodňanští. I nalezeno jest na soudě dotčeném r. 1490, 9. března, že jest Vokova spravedlnosť starší než Vodňanských, a poněvadž provedl, že sporné dědiny beze všeho naříkání držel, že se mu dává za právo; což se však hor dotýče, které svědkové za „obec“ vydávali, těch ze spolka vůbec aby užívali. [6])

Roku 1499 postoupil Jindřich panství Helfenburského synu svému Oldřichovi ještě nezletilému, jemuž byl učinil poručníkem pana Petra z Rožemberka. I psal o tom t. r. 22. dubna úředníku na Helfenburce poroučeje mu, aby nejen novému držiteli, nýbrž i poručníkovi jeho poslušenství a věrné služby zachovával. [7])

[1]) Archiv městský. [2]) Jireček, Rukověť II. 322. [3]) Vinařický, Bohuslava H. z L. věk a spisy vybrané str. 178. [4]) Pam. arch. VIII. 438, X. 236. [5]) Arch. Třeboň. [6]) Reliq. tab. I. 218—219. [7]) Archiv Třeboň. K tomu srovnej list r. 1499, 22. dubna v arch. mus.

Hláska a druhá brána na Helfenburce.

Postoupení toto souviselo, tuším, s nechutěmi, které měl Jindřich proto, že ještě za obyvatele do země přijat nebyl. Neb když Jindřich potom také Ryzemburka a hrabství Kladského nabyl, soudcové zemští poslali knížatům Minstrberským, dřívějším držitelům Kladska, roku 1501 dne 2. června výpis z desk o pokutách ustanovených na prodání statků cizozemcům, žádajíce přísně, aby Jindřichovi Kladska postupováno nebylo. Knížata odpověděli z Frankšteina dne 13. července, že po dlouhém vyjednávání teprv potom uzavřeli trh, když již nejstarší páně Jindřichův syn Oldřich, učiniv osobně k ruce krále Vladislava přísahu a povinnosť, přijat byl od něho za poddaného a pána Českého, o čemž prý paměť i ve dsky zemské zapsána byla. Konečná smlouva trhová mezi nimi stala se však na Kladsku teprv dne 16. srpna 1501. I ač tím ještě nevšecky nesnáze odstraněny byly, a pan Petr z Rožemberka ještě r. 1502 spravoval hrabství Kladské k ruce ujce svého, ono však konečně ještě r. 1502 vloženo panu Oldřichovi do desk zemských jako dědictví zpupné; naproti tomu Oldřich slibil t. r. 11. března hrady svými Helfenburkem, Ryzemburkem a Kladskem ke králi a zemi držeti vedlé nálezu obecního o kupování zámkův; [1]) potom pak 18. března propůjčeno mu Kladsko jako manství ušlechtilé. Páni Pryšenkové od té doby jmenovali se hrabata z Hardeka a z Machlandu. [2]) Jen rok bylo hrabatům popřáno Helfenburk držeti; z neznámých nám příčin prodal Oldřich jménem svým, otce svého Jindřicha a bratra Jana r. 1503, 22. dubna hrad Helfenburk s příslušenstvím *Petrovi*, *Vokovi* a *Oldřichovi* z *Rožemberka* za 14.500 kop míš. Tak se Helfenburk zase po uplynutí jednoho lidského věku dostal rodu svých původních držitelův.

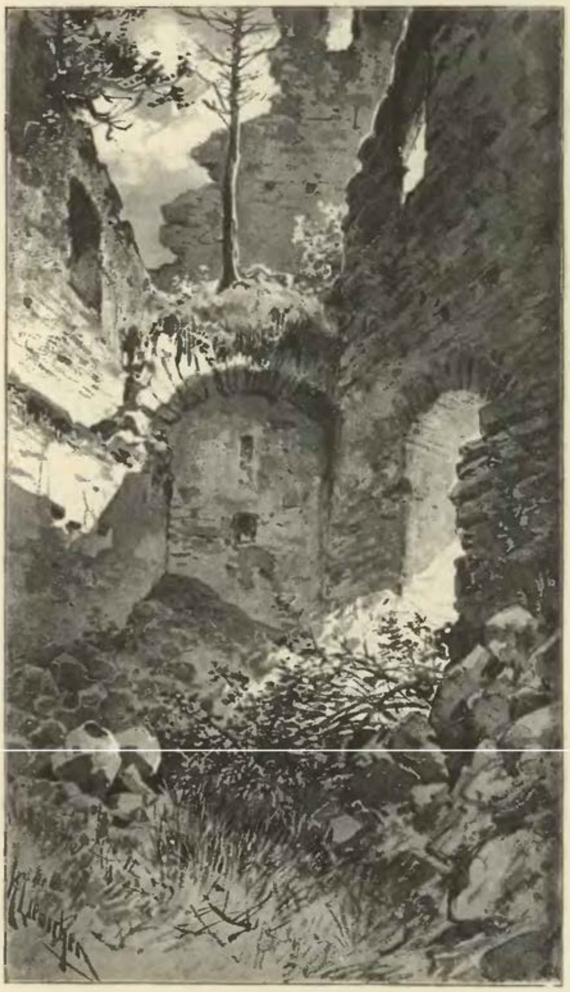
Vladařem rodu byl tehda dotčený Petr, přejav správu rodinných statků r. 1493 od bratra svého Voka. Poněvadž ani on, ani bratří jeho Jindřich a Oldřich dětí neměli, musely všechny statky po smrti Petrově synům Vokovým připadnouti. Nejstarší sice syn Vokův Jan požíval zvláštní Petrovy přízně a obdržel od něho celé panství Helfenburské, aby jeho důchodův užívati mohl, ostatní však synové Vokovi netěšili se přízni strýcově; aby se tudíž vymanili od něho, dali se r. 1519 navésti ke smlouvě, dle kteréž on jim polovici panství rodinných postoupil a druhou polovici i s Helfenburkem sobě zanechal tak, aby s ní volně naložiti mohl. Pan Petr tedy nařídil poslední volí svou (r. 1521, 10. června), aby dotčený Jan, na ten čas mistr Strakonický, všechna panství Petrova (kromě zboží klášterův Zlaté koruny, Ostrova a Strahova) zdědil a do smrti své držel; po

Z Bavorovského kostela: Oratorium pana Jana z Rožemberka.

[1]) Archiv korunní a registra Rožemberská fol. 17. (mus.). [2]) Palackého děje V. b) 24.

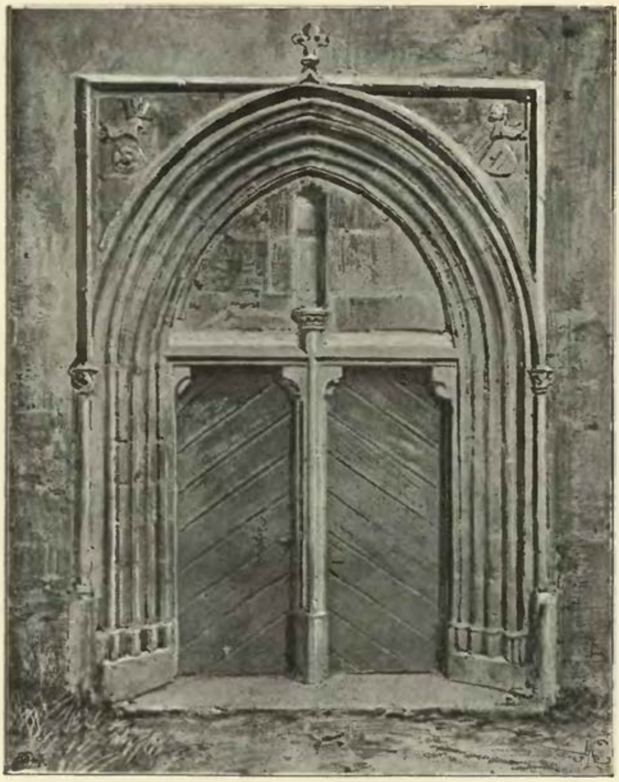
jeho smrti měla býti rozdělena mezi některé známé pány, Helfenburské zboží měl potom *Jan ze Švamberka a na Boru* zděditi. [1]) Jakmile poslední toto pořízení po smrti Petrově († r. 1523) prohlášeno bylo, zdvihli bratří Janovi odpor proti němu a zvolili nejmladšího mezi sebou Jindřicha jako nejnadanějšího duchem za vladaře; tento uvázal se záhy ve hrad Krumlovský a tuším také v panství Helfenburské, a v bouřích potom zběhlých pro kšaft n. Petrův udržel se v držení vladařství až do r. 1526, v němžto zemřel. Poněvadž se nyní vladařství již dotčenému Janovi dostalo, nemohl Jan ze Švamberka nic proti němu podnikati, maje arci čekati, až by nápadu po smrti Janově naň došlo. Některé nápadníky tento spokojil, a nabývaje nyní odvahy a toho mínění jsa, že ostatní ještě neuspokojení nápadníci nároky své neprovedou, vydal zákon odtud až do vymření rodu Rožemberského platný, že má vždy nejstarší člen rodu nedílná panství bez výminky spravovati. Roku 1528 dne 22. února listem ve Strakonicích daným Bavorovským staré jich výsady potvrdil; také dal t. r. dne 19. května Kojčínským svobodu, aby mohli o statcích svých říditi,[2]) a spravovav panství až do smrti své, roku 1532 v pokoji zemřel. O vnitřní správě panství za pánů těchto nám není nic známo; ledva známe jména purkrabí, kteří hrad spravovali, byli to: r. 1508 Adam z Drahonic, r. 1515—1518 Ladislav Želízko z Tourového, jenž byl člověk tak skrbný, že čeládku sobě rozehnal, r. 1519 Beneš Dubský z Třebomyslic, r. 1525 Jindřich z Mladějovic, r. 1526 Vácslav Želízko z Tourového, r. 1528 Hynek z Kestřan. Když tento r. 1529 při sv. Jiří (dne 23. dubna) odstoupil, nebylo nějaký čas purkrabí na hradě, nýbrž úřad dán z rozkazu Janova Vítovi písaři a nějakému Jandovi. [3])

Ze zřícenin na Helfenburce.

Po smrti Janově ujal vladařství bratr jeho *Jošt*, jenž by byl málem v tuhé pře s Vodňanskými upadl. Pan Jošt udělal totiž most přes řeku Blanici (na cestě od Svinětic k Vodňanům vedoucí), a koupiv k tomu cíli louku na gruntech na pravém břehu Blanice pod šos města Vodňan patřící, jej jedním koncem ku břehu šosovnímu přistavil, čemuž zase Vodňanští povoliti nechtěli. Nicméně jsou konečně smluveni roku 1537 dne 21. září, aby tu most zůstal a jestli by Jošt mýto a clo přes ten most zjednal, to že bude moci dobře učiniti bez překážky Vodňanských, však poddaní jich Vodňanských budou moci bez úplatkův přes ten most vézti, jeti, jíti, hnáti. Za postoupení toho břehu povolil Jošt Vodňanským, kde by na panství Helfenburském sobě nejpříležitější kámen vápenný našli, aby ho mohli do šesti let užiti. [4]) Jošt také ke konci přivedl při s rodem Švamberským, jenž se pořád táhl k Helfenburku, když byl Jan ze Švamberka po r. 1525 zemřel; r. 1535 na den sv. Anny zajisté Benigna ze Starhenberka, vdova po Janovi a poručnice sirotků po něm zůstalých, zřekla se všeho nápadu na Helfenburk, obdrževši bezpečnou jistotu, že dostane 5000 k. gr. č. od Jošta a bratra jeho Petra z Rožemberka, seděním na Třeboni, bez něhož Jošt věc tuto pro celý rod důležitou před se bráti nechtěl. Roku 1541 táž Benigna pana Petra z přijetí těch peněz kvitovala a propustila. Roku 1539 zemřel Jošt, a vladařství se dostalo bratru jeho Petrovi řečenému Kulhavý. Za pana Petra byl purkrabí na Helfenburce r. 1543 Vácslav Chřepický z Modliškovic a dán

[1]) DZ. 6, J 13 [2]) Archiv musejní. [3]) Světeckého paměti I. 200—202. [4]) Archiv Vodňanský.

Portál kostela v Bavorově.

mu na výživu dvůr Štětín s robotami, lukami Svinětickými, lovy zaječími atd., ročně 100 kop služby, řídká piva i mláta, kvasnice; pan Petr také t. r. dne 6. srpna Bavorovským výsady jich potvrdil. Zůstal purkrabě dotčený v tomto úřadě i rok příští i do smrti Petrovy, jenž r. 1545 život svůj dokonal. Podlé posledního jeho pořízení dostaly se statky Rožemberské synovcům jeho *Vilémovi* a *Petrovi Vokovi*, již jediným jen z celého rodu pozůstalým, a poněvadž tito ještě let svých neměli, spravovali za ně statky poručníci nad nimi ustanovení Albrecht z Gutšteina, Jeronym Šlik z Holiče a Oldřich Holický ze Šternberka. Poručníci se dobře a svědomitě o správu statků starali, začali též za Jiříka, písaře Helfenburského, na panství pivo vařiti a povarné králi do komory odvozovati; tehdáž také pod zámkem pivovár ustaven, ačkoliv se hned v něm nevařilo. Stáli také poručníci o zvětšení panství, chtíce koupiti 18 vesnic od panství Hlubockého blíže Volyně a Helfenburka ležících, než zmeškali, protože komora královská o ně s Adamem Řepickým trh podlé připovědi královské jemu předučiněné zavřela (r. 1550).

Když byl mladý Vilém r. 1551 let svých dosáhl, postoupili mu poručníci všechna panství rodinná, mezi nimi i panství Helfenburské se 713 poddanými; za prvních let jeho panování ve zvelebení a zlepšení panství pokračováno. Jiřík Bavorovský, úředník Helfenburský, ostatek zdí k pivováru pod hradem náležejících podlé vyměření dal založiti (r. 1553), kteréž ve 12 dnech dokonány, a tak ten pivovár dostavěn, o kterémž stavení i napřed dotčeno. Také panství nemálo rozšířeno, neb r. 1552 dne 25. dubna koupil pan Vilém od Ondřeje Ungnada ze Suneka a manželky jeho Anny 18 vesnic v okolí Volyňském, jež posud k panství hradu Hlubockého slušely, ale na ten čas Zálezským z Prostého zastaveny byly. Roku 1550 byl zemřel purkrabě Václav Chřepický;[1]) kdo po něm následoval, není známo; roku 1552 byl tu hejtmanem Hynek z Tučap, jenž počal ve Strunkovicích nový pivovár stavěti. Roku 1556, ve čtvrtek po sv. Voršile přijal Vilém Jiříka Bavorovského z Vosule za úředníka Helfenburského na 6 let, vykázav mu dvůr Štětín a jiné věci k užívání; v úterý po bož. vstoup. mu Hynek hradu s inventářem postoupil,[2]) než r. 1559 vyskytuje se jako purkrabě zdejší Volf Behr z Vejdu, kterýž spravoval také statek Drslavice: „Byl dobrý hospodář, poněvadž chromý byl.“ Léta 1564, 16. června propuštěn jest Volf z poručení páně, a úřad Helfenburský odevzdán Zikmundovi Kábovi z Rybňan skrze Adama Koce z Dobrše a Václava Albina z Helfenburka, kancléře Rožemberského. Říkali mu hejtman a zůstal v úřadě svém ještě r. 1566. Když se stal později vtipný Jakub Krčín z Jelčan vrchním regentem všech panství Rožemberských, pracováno též o zvelebení našeho panství, vystaven znova mlýn Bavorovský, zlepšen rybník Písařovský, tak že se do něho dvojnásob násady nežli prve nasaditi mohlo, uděláno několik stoků při dvoře Štětínském, kromě toho nabyli nového platu pivovarného v Jiníně, a mnoho jiter lidem pod plat rozprodáno (r. 1566—1579). Až potud zprávy o panství, které v tato léta nejvíce užitku vynášelo.[3]) Ondřej z Veveří byl r. 1579 úředníkem Helfenburským, r. 1582 Mikuláš Býšovec z Býšova a Adam Vesecký z Vesce byli hejtmany; Daniel Bavorovský spravoval r. 1589 již oboje panství, Helfenburské i Libějovské.

Jak viděti jest ze zápisu dlužního, roku 1579 panem Vilémem učiněného, byl tehda hrad ještě neporušen a uvodí se v řečeném zápise jako „zámek Helfenburk.“[4]) Ale již dříve nebyla obrácena na hrad tento veliká péče. Přehlížíme-li inventář hradů Rožemberských asi z r. 1547, shledáme, že byl Helfenburk

[1]) DZ. 9, D 8. [2]) Světecký str. 202. [3]) Březanův životopis Vilémův str. 23., 37., 40., 55., 127., 160., 161., 167., 239. Roku 1564 dne 24. dubna Vilém Bavorovským výsady potvrdil. [4]) DZ. 89, H 26.

z nich nejchudší. Na tomto pyšném a prostranném hradě, jehož mohutné zbytky podnes obdivujeme, nebylo kromě zbraní nic jiného inventárního, než dvě konvice cínové stlučené, 2 mísy cínové, 5 talířův cínových stlučených, 3 kotlíky, 2 stoly a 18 tenat strhaných. Zbraní a zbroje ovšem bylo tolik, kolik bylo potřeba pro tu chvíli (13 velikých a 11 menších hákovnic, 4 ručnice, 9 toulců, soudček kulek železných, soudek prachu, některé sto šípů, brněný šorc, rukávy, peklhaub, oboječek, 2 kusy přední a 2 zadní). Po nějakém čase vyměniv si Vilém od svého úředníka Jakuba Krčína z Jelčan zámeček Kratochvíle, jej v nádherný zámek s velikou při něm oborou přeměnil. Od těch dob přestával býti Helfenburk jediným sídlem statků Rožemberských v této krajině ležících; v čas pokoje tehda v Čechách panujícího nebylo více potřebí tvrdého Helfenburka, a poněvadž sem pán již nepřicházel, nebylo tu potřeba mnoho služebnictva chovati. Ještě hůře se věci pro Helfenburk ukazovaly, když pan Vilém r. 1592 zemřel. Dědic jeho *Petr Vok z Rožemberka* věděl, že jest poslední svého rodu a že po jeho smrti všechna panství jeho přejdou v držení osob cizích. Za tou příčinou na Helfenburk, jenž také dosti správky potřeboval, nic nenakládal a konečně, jak se zdá, jej opustiti kázal. Nábytek a svrchky potřebné odvezli pryč, něco asi rozebrali sedláci, a o ostatek se počali děliti déšť a vítr. Konečně prodal Petr Vok smlouvou r. 1593, v úterý po svatém Tomáši učiněnou „zámek pustey Helffmburgk,“ městečko Bavorov s domem panským, městečko Strunkovice, vsi Svinětice, Budyni, Útěšov celé, v Javornici c. t. m., Kojčín a Měkynec celé, Záluží, Kranícko, Hájek, Blanici Velikou, Štětín, Zvichovec, Leskovec celé, Tourový, Chrasto c. t. m., chalupy pod zámkem se clem neb mýtem v Bavorově, s pivovárem a spilkami při domě panském v Bavorově s podacím a špitálem tudíž, s podacími v Strunkovicích a Blanici, s 3 mlýny (pod Bavorovem, u Strunkovic a pod Blanicí), řekou nad Zvichovcem až do gruntů Vodňanských s polovicí lesu Nebahova, který dělil potůček tekoucí od Zdenic a druhý tekoucí od Prenara k Vitějicům, *obci města Prachatic* za 20.000 k. gr. č. [1]) Prachatičtí postoupili práva svého ke vsi Měkynci zase Petrovi Vokovi a r. 1617, 6. srpna obci městečka Bavorova výsady potvrdili. [2])

O osudech zříceniny podotkneme toliko, že panství Helfenburské bylo Prachatickým po bitvě Bělohorské zabaveno. Obec Prachatická, nemohouc oželeti ztráty panství svého, pracovala r. 1623 o nabytí opětné milosti u císaře, potvrzení svých výsad, jakož i o navrácení panství Helfenburského, jež i s městem Prachatici císař Ferdinand byl daroval (r. 1622) *Janovi Oldřichovi* knížeti z *Eggenberka,* ale posud ještě ve dsky nevložil. Vysláno jest několik osob do Vídně s prosbou, v níž celou svou nevinnost důkladně i pokorně dokazovali, než vyslaní ti bez jakéhosi pořízení se vrátili, to jen s sebou přinášejíce, že se o nějakou milost dříve hlásiti nemohou, dokud se do lůna církve katolické nenavrátí. Po té ucházeli se Prachatičtí r. 1626—1628 s touž prosbou u své vrchnosti; ale mezi tím vyšel list císařský (d. v Praze dne 15. dubna r. 1628), jímž stvrzeno bylo knížeti darování panství Krumlovského, Netolického a Prachatického, a nad to přidány také starý pustý hrad (das alte verfallene schlos) a panství Helfenberg s městečky Bavorovem a Strunkovici. [3]) Proti tomu nemohli již Prachatičtí nic vyříditi; marně se odvolali u vrchnosti, že již ke katolictví přestoupili, že majíce do 50.000 kop dluhů, věřitele své jinak upokojiti nemohou a „že vrchnost tím skutkem milosrdným u nich věčnou dobrou památku, u Boha pak jako vrchnost milostivá radost nezkalenou na věky sobě zjedná.“ Jednání taková se protáhla až do roku 1653, ale nevedla v příčině Helfenburka k tomu, čeho si Prachatičtí přáli. [4])

V 17. století scházel pomalu pustý hrad, ale byl ještě v takovém stavu, že mohl býti dobrým útulkem toulavým lidem a darebákům. Tak vypravuje Balbín, že jemu, bydlícímu l. 1650 v Prachaticích, v povolání misionářském představen byl chlapec podobný opici, celý zarostlý, který opuštěn jsa bylinami a kořínky se živil a v pustém Helfenburce od myslivců nalezen byl. Ozýval se zvuky zvířecími a několikrát uprchl Balbínovi do své pouště. Po dlouhém namáhání podařilo prý se Balbínovi přece ukrotiti chlapce, jenž oblíbiv si učitele svého, chutě se učil řeči a náboženství.

---

[1]) DZ. 169, K 18, vloženo ve dsky r. 1594, 24. března (DZ. 27, D 8). [2]) Archiv městský B. [3]) DZ. 143, A 27—29. [4]) Slámovy děje Prachatic str. 121—126.

VITĚJICE HRAD.

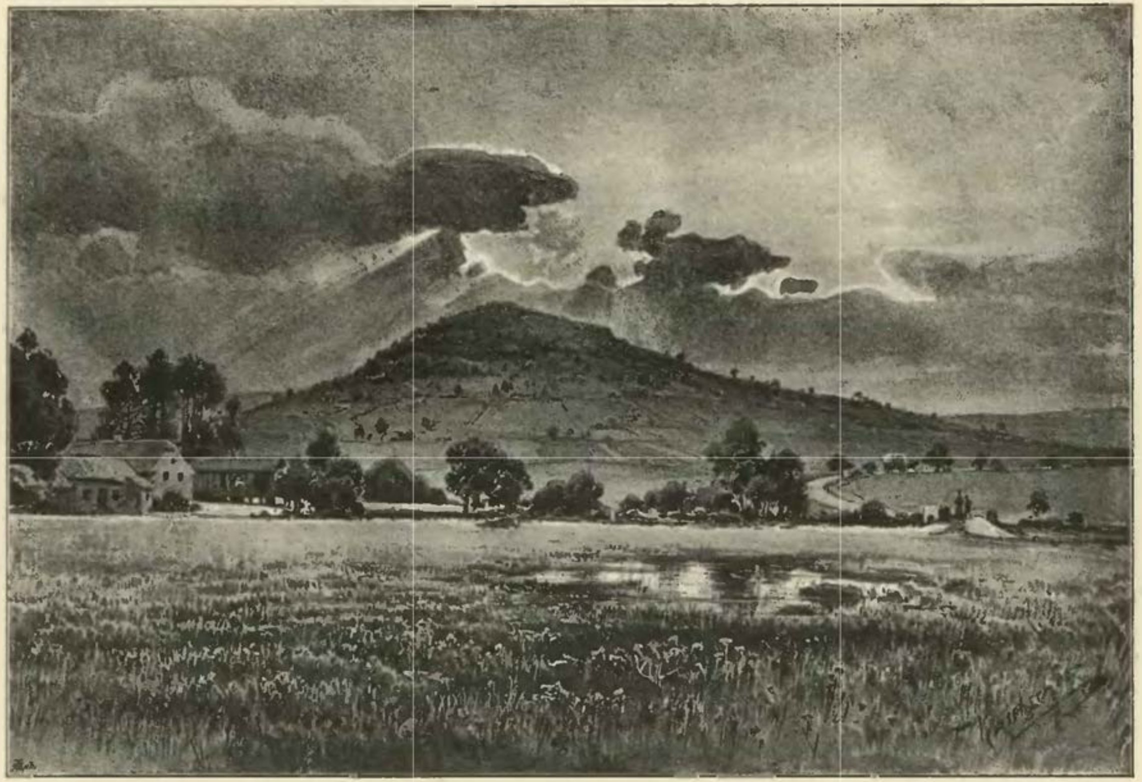
Ves Vitějice leží v údolí na všech stranách vysokými horami zavřeném, jen k severu jest otevřeno, a tu se rozevírá rozhled na okolí Blanice a Bavorova a pohoří za tím stojící. Nad údolím potoka vypíná se k znamenité výši vrch Vosule (Osule) homolovitého tvaru, který jest borovým lesem porostlý. Od jihu a východu vystupuje hora tato příkře, k ostatním stranám kloní se mírněji v jednotvárnou pláň.

Na západním boku jest několik domků, které se jmenují po vrchu Vosulí, neboť tak se hoře již ve 14. věku říkalo. Od Vitějic vine se nahoru stará cesta, kudy se s hradu do vesnice a do kostela jezdívalo, ale na vrchu samém ji nelze již znáti. Na temeně totiž úzkém a nepříliš dlouhém stával hrad, po němž zbyly jen praskrovné známky. Pokud souditi lze z jediného zbytku, byl z kamene a vápna postaven, ale nynější rozvaliny vyhlížejí tak, jako by to byly zbytky kamenných valů. Pokud lze prošlakovati hradiště mlázím zarostlé, šly zdi do čtverhranu, zavírajíce prostoru nevelikou, z níž část byla obydlím. Před tím jest prázdné městiště úzké, jako nějaké předhradí. Před léty se tu mnohem více vídalo. V Poutníku od Otavy (II. 1. str. 260.) popisují se ještě zbytky takto: „Zdá se, že měl podobu podlouhlého čtverhranu směrem od severu k jihu. Na severním konci po pravé straně bývalé brány vypínala se mohutná okrouhlá věž o samotě na prostranném, pevnými hradbami zahrazeném předhradí, kdež se ještě některé stavby stopovati mohou. Vlastní hrad, jehož vnitřní rozdělení naznačují sem tam až 2½ sáhu vysoké zbytky základních zdí, stál na straně jižní výše než předhradí; je odděloval od onoho hluboký, nyní již částečně zasypaný příkop. Na jižním konci hradu stála druhá okrouhlá pevná věž. Obě věže se svými přes 2 sáhy širokými zdmi posud dobře lze znáti a svědčí o někdejší pevnosti hradu. Mimo východní stranu, kdežto strmé skály kolmo do údolí sestupují a tedy zde od přírody samé o nedobytnosť hradu postaráno, obkličoval na stranách ostatních hrad tento hluboký, nyní vyrovnaný, zarostlý a jen na několika místech znatelný příkop. Délka od severní k jižní věži jest 39, šířka pak 16 sáhů."

Kdo by nyní sem přišel, hledaje části v tomto popise uvedené, sklamal by se velice. Jest k neuvěření, jak čerstvě mnohé památky hynou. Na hradiště tlačila prý se voda s vysokého vrchu řečeného Šalaby, v němž jest výdatný pramen studené vody; z vodovodu našly se hliněné trouby. Sestoupíme-li s Vosule do úhledné vesnice Vitějice, okolo pěkného kostela sv. Markéty se rozkládající, můžeme tu spatřiti ještě jedno zaniklé panské sídlo. Ve vsi stávala tvrz u čísla 2. (u Zikmundů); k potoku má tvrziště strmý bok a tak byla jedna strana chráněna, na ostatních stranách byly v podobě podkovy násep a příkop, z nichž zbyla jen polovice, poněvadž ostatek jest rozkopán. Tvrziště proměněno jest v pole. Před léty prý se tu kůň propadl, a když to místo dobře ohledali, byl tam trám a v něm tesačka zaseknutá.

Vítějice od západní strany.

Vitějice ze strany východní.

Jednoduchosť částí hradu Vitějického, jak se objevuje v dotčeném popise, svědčí o velikém stáří. Dvě věže, hradby a neveliké obydlí spatřuje se u nejstarších hradů, které nebyly proměněny v prostranná panská sídla. V té příčině se podobají Vitějice Velešínu, Starému Heršteinu a j. Ale r. 1283 přece ještě tu hradu nebylo neb aspoň se nepřipomíná, když darovány byly *Janovi* z *Michalovic.* [1]) Ale za nedlouho došlo k založení hradu na této hoře: snad se to stalo skrze nějakého pána erbu střely, jehož synové: *Vernéř, Racek* a *Přibík* z *Vitějovic* na počátku 14. věku se připomínají. Vernéř připověděl r. 1312 s měšťany Prachatickými, že bude ostříhati cesty mezi Pasovem a Prachatici. [2]) S klášterem Korunským nastaly jim spory o hory a lesy, když v nich založili novou ves Freudenthal a klášter se k tomu gruntu jako k svému připovídal. Pře ta uklizena r. 1315 takovým způsobem, že klášteru přiřčeny grunty, užívání jich však bratřím do života ponecháno. Roku 1317 pak srovnány hranice mezi obojím panstvím, a bratří měli dotčenou část i s lesem Strobole (Chroboly) do života držeti. Ale nábožný pán *Bavor* z *Bavorova* chtěje klášteru pomoci, učinil s bratřími (r. 1317) směnu takovou, že převzal od nich Vitějice a dal jim směnou za ně hrad svůj Pořešín, od kteréž doby nazývali se pány z Pořešína. [3]) Vitějice připojeny jsou potom k panství Bavorovskému a opuštěny nějaký čas potom. Již r. 1380 připomíná se v těch místech les Vosule.

Ale i po roce 1317 bylo sídlo při Vitějicích, neb se potom připomínají rozliční zemané, kteříž odtud jméno své měli. Tak na př. jest r. 1364 zmínka o vdově n. *Medvěda* z *Vitějovic*, za niž se sloužívala mše zádušní v Bavorově. [4]) A roku 1386 připomíná se *Přibík* z *Vitějovic*, služebník rodu Rožemberského, kterýž byl t. r. od pána vyslán, aby odměřil obci Krumlovské pastviny jí patřící. [5]) Ten podlé zdání našeho seděl ve vsi tam, kde jest tvrziště, snad jako správce popluží panského, neb páni tu měli přes $2^1/_2$ lánu dědin a sad. [6]) Vitějice zůstaly pak při panství Helfenburském až do jeho prodání, pak připojeny jsou k Libějicům. [7])

---

[1]) Reg. II. 560. [2]) Říš. arch. Mnichov. [3]) Pangerl, Gold. Urk. 60—66, Reg. III. 146., 158. [4]) Borový, lib. erect. I. 54. [5]) Archiv města Krumlova. [6]) Truhlář, Urb. Rožemb. 40. [7]) Bílek, Děje konf. 654.

NETOLICE A KRATOCHVÍLE.

1. Netolice.

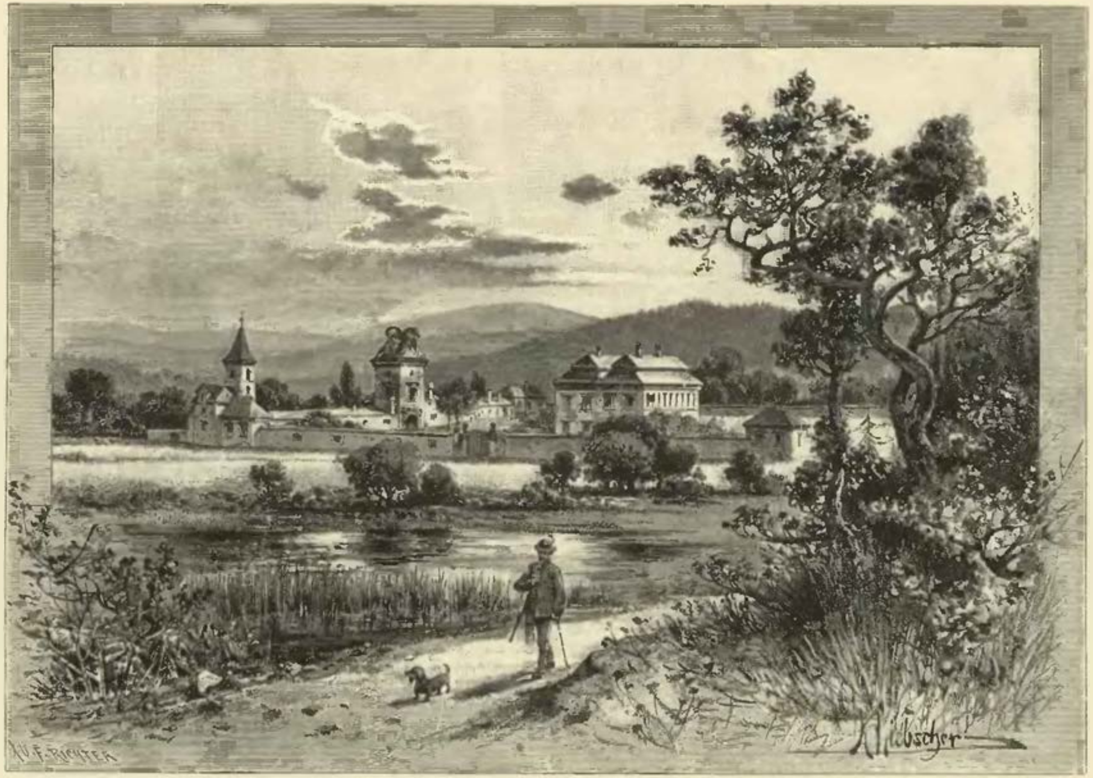
Starožitné město Netolice stojí na výšině nevysoké sice, místy příkré, tak že se v středověku mohlo snadno jako pevnost zříditi. Pevností bylo bezpochyby ode dávna a zároveň podhradím; nebo prvotní knížecí hrad, který byl u sv. Jana, [1]) byl rozsáhlosti neveliké, i mohl tu jediné úředník se svou čeledí bydleti. Místo toto bylo již dávno opuštěno, když byl v Netolicích hrádek (r. 1405). Tento stával bezpochyby u samého rybníku Mnicha na jižním konci města, kdež se posud říká na hradě. Netolice dostaly jméno po českém kmeni Netoliců̊v, jichž hrad s okolím náležel v 10. století ke knížectví Slavníkovců. Vedlé tohoto hradu neb města povstal i vyšehrad (nyní u sv. Jana) tak, jak to na př. i v Doudlebích spatřujeme. Zde obývali popravcové neb purkrabě kraje Netolického, jako na př.: r. 1167 Nemoj, r. 1183 Ratibor, r. 1187 Štěpán a Jiřík (tento i r. 1195), r. 1222 Bohuše, r. 1253 *Jaroslav* purkrabě. Také lovčí lesů na Netolicku (r. 1183 Milhost) připomíná se a měl také úřad v Bozensku, ale kde sídlel, není nám známo. Po r. 1253 zanikla vláda krajská v Netolicích, ač se jméno kraje Netolického ještě roku 1341 vyskytuje. Když založen byl klášter Zlaté Koruny, dáno mu tak rozsáhlé území, že se zajisté čtvrtině kraje Netolického rovnalo (r. 1263), zároveň pak vyňato jest z moci soudců̊v a úředníků̊v králových. Ano král Přemysl, zakladatel téhož kláštera, dal mu i Netolice samotné s okolím, ač o tom neučinil poznamenání písemního. Když tedy tu úřady zašly, zřízeny pro zbytek kraje Netolického nové úřady ve Volyni a na Hluboké. Také úřad lovčí po zadarování nesmírné lesní krajiny mnichům Korunským buď zanikl aneb přenesen jest na Hlubokou.

Za vlády klášterské snad založen jest při Netolicích hrádek neb tvrz u rybníku Mnicha. Výslovně se připomíná nějaký hrádek r. 1405. Tehda totiž byly spory mezi opatem, klášterem a konšely z jedné a Matějem farářem Netolickým z druhé strany o nějaký příkop a stezku dotýkající se rolí kostelních blíže cesty, kterou se jde od městečka Netolic k Hrádku. [2]) Jestli se tu míní Hrádek u rybníku Mnicha, ovšem nelze dokázati, jakož i opak toho se dokázati nemůže. Když r. 1420 klášter Korunský jest vypálen, zastavil císař Zikmund (r. 1420) celé klášterství *Oldřichovi z Rožemberka*, a třebas zápis ten po dvou letech odvolán byl, podařilo se přece Oldřichovi udržeti panství Korunské pro sebe i své potomky. [3])

Roku 1468 odpadl Jan z Rožemberka od krále Jiřího, což mělo proň těžké následky, poněvadž jest zboží jeho z kolikera stran hubeno. Veliká část šlechty jihočeské postavila se proti němu, mezi nimi zvláště *Jindřich Roubík z Hlavatec*, mladý a podnikavý válečník, který byl rozmrzen nejvíce nad tím, že mu Rožemberští učinili překážku při opevňování Dubného. Spolčiv se s Petrem Kaplířem Vimberským,

[1]) Polohu jeho objevil M. Kolář a popsal v Pam. arch. IX. 651. Co proti tomu psáno jest v Pam. archeol. X. 183, jest bezdůvodné, poněvadž se to nezakládá na zkušenostech a výsledcích konkrétních, nýbrž pouhých domněnkách. (Taková domněnka na př. jest ohrazené „kosteliště“). Střepy popelnic a popel také nesvědčí nic, protože tam přišly bezpochyby teprve po opuštění hradu. Severně od Netolic jest pak vrch Hradiště neb Bílý vršek, kdež není však známky nějakého opevnění, ač sám název svědčí, že tu bývalo nějaké otýnění.

[2]) Pangerl, G. U. 340. Ačkoliv jest nám známo, že nynější role farské jsou na severní straně Netolic, přece nepokládáme za nutné, vykládati toho místa za cestu k Hradišti. [3]) Obšírněji psáno o dějinách Netolic ve Světozoru r. 1875 na str. 585.

Kratochvíle. Pohled ze strany východní.

Sál v Kratochvíli na východní straně.

Medaile Viléma z Rožemberka.

opověděl pánu r. 1469 a ještě téhož roku v létě zmocnil se Netolic, které ke svým účelům (to totiž se rozumí samo sebou) náležitě vyzbrojil a opevnil. Hejtmanem tu tehda byl Vaněk nějaký, ale neví se, jestli Rožemberský aneb Roubíkův. [1]) Netolice byly od té doby Roubíkovi přední oporou v půtkách jeho s pány Krumlovskými. Roku 1471, když se Češi již války navolili, pomýšlel Roubík buď na příměří aneb prodání Netolice pánu zákonitému. Jednal o to s Kunratem z Petrovic, věrným jich služebníkem, a opatřiv v té příčině potřebné listy bezpečnosti, zval jej na oběd k sobě na Netolice. Při tomto společném posedění umluveno stání s tím zámkem Netolici i se všemi služebníky a poddanými Roubíkovými a panem Janem. Příměří tomu rozuměl tento tak, že mu nebudou zkráceny úroky, které měl od poddaných dostávati, ale pro vkročení Roubíkovo nedostával. Ale Roubík tomu všemu překážel, a když se druhá strana dokládala, že to jsou lidé dědiční Janovi, odepsal Kunrátovi: „než ještě dědiční budou pána tvého, musíš ty i pán tvůj lebku na se vzíti a tať vám měkka bude na hlavě.“ Král Vladislav znamenaje veliké zásluhy, kterých si dobyl Roubík pro stranu královu, a jsa mu nějaké peníze dlužen, zastavil mu r. 1471 městečko Netolice ve 3000 fl., zdvihaje tím práva Rožemberská k tomuto zboží. Válka pak téhož roku s rodem Rožemberským obnovená vedena jest rytířským způsobem, ale méně úsilovně, poněvadž se jal Roubík vyjížděti do Němec. Mezi tím, co jednou (r. 1472) hledal svého štěstí v Němcích, vpadli Rožemberští do Netolicka a zboží to pohubili, ač bylo tehda všeobecné příměří. Na sněmě svolaném do Benešova, kdež se páni obojí strany sjeli, ustanoveno jest o Netolice, že mají strany o to státi na příštím sjezdu nebo sněmě, než Roubík do té chvíle má to zboží držeti. Ježto se však potom takový společný sněm nesešel a král Vladislav zapsané summy neplatil, zůstal Roubík v držení Netolic až do své smrti. Příměří v zemi užil Roubík k jízdám do Rakous; zatím měl na Netolicích (r. 1475) hejtmana Pešíka z Bělé. [2]) Mezi tím se čím dále tím více naklonil ke straně Rožemberské. Roku 1477 dne 4. února kázal sepsati své poslední rozkázání na způsob dobré vůle, jímž zámky své Netolice a Heršlak postoupil otci svému nedílnému *Oldřichovi Roubíkovi*, *Divišovi Malovci*, *Petrovi Stupenskému* z *Houžné* (jehož sestru Elišku měl za manželku) a *Mikuláši Roubíkovi*, strýci svému, s tou výminkou, aby po jeho smrti vdova Eliška z toho statku 600 kop dostala a až do splacení těchto peněz 60 kop úroku z téhož zboží vybírala. Ještě téhož roku zemřel. Bohuslav ze Švamberka, poručník mladých pánů z Rožemberka, se hned po tom u krále o vrácení Netolic ucházel, ale když se ukazovalo, že král uherský usiluje o to, aby Netolice obdržel, smluvil se raději Bohuslav s držiteli. Tedy došlo r. 1477 dne 11. prosince ke smlouvě, jíž prodal Petr Stupenský Netolice a Heršlak za 1400 fl. [3])

Zámek Netolický, ať si se tím znamená hrádek aneb opevnění celého města (poněvadž se na místě zámku i kostel Netolický říkalo), zanikl, když po r. 1478 mír nastal. Potom král Vladislav r. 1513 dne 29. května dal *Petrovi z Rožemberka* ke jmění dědičnému městečko Netolice, vsi Hrbov, Třebanice, Hořikovice, Šitice, Žitnou, Ročovice, Třebanek Horní a Dolní, Mahouš, Sedlejovice, Zvířetice, Lužice, Vrbice, Chvalovice, Chrašťany Horní a Dolní a Mokrou. Darování to obmezeno bylo dvěma výminkami, totiž, aby Petr za živnosti své vydával klášteru Korunskému 1000 džberů obilí (pšenice, žita, ječmene a ovsa) a kdyby rod Rožemberský vymřel, aby bylo městečko a zboží Netolické zase ke klášteru připojeno. [4]) Zboží Netolické od té doby již z držení toho slavného rodu nevyšlo.

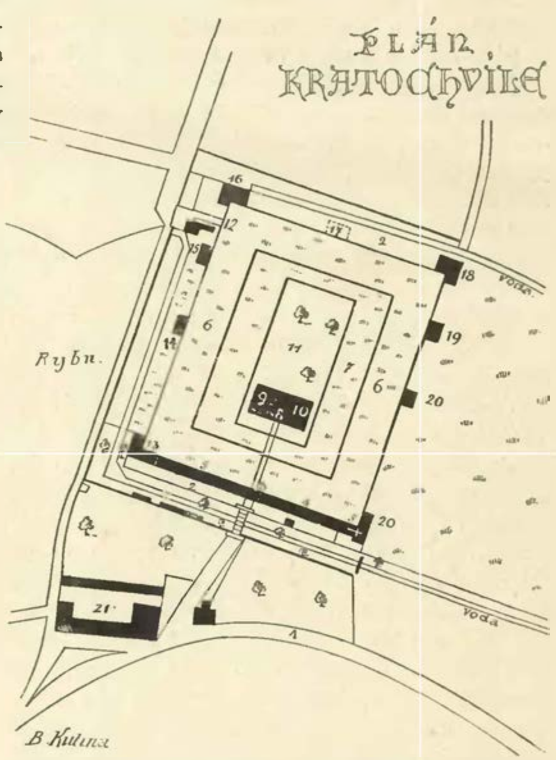
———

[1]) Světeckého Pam. I. 174. [2]) Arch. Třeboň. [3]) Podlé Č. Č. M. 1881 str. 73 atd. [4]) Pangerl G. U. 576.

2. Kratochvíle a její držitelé.

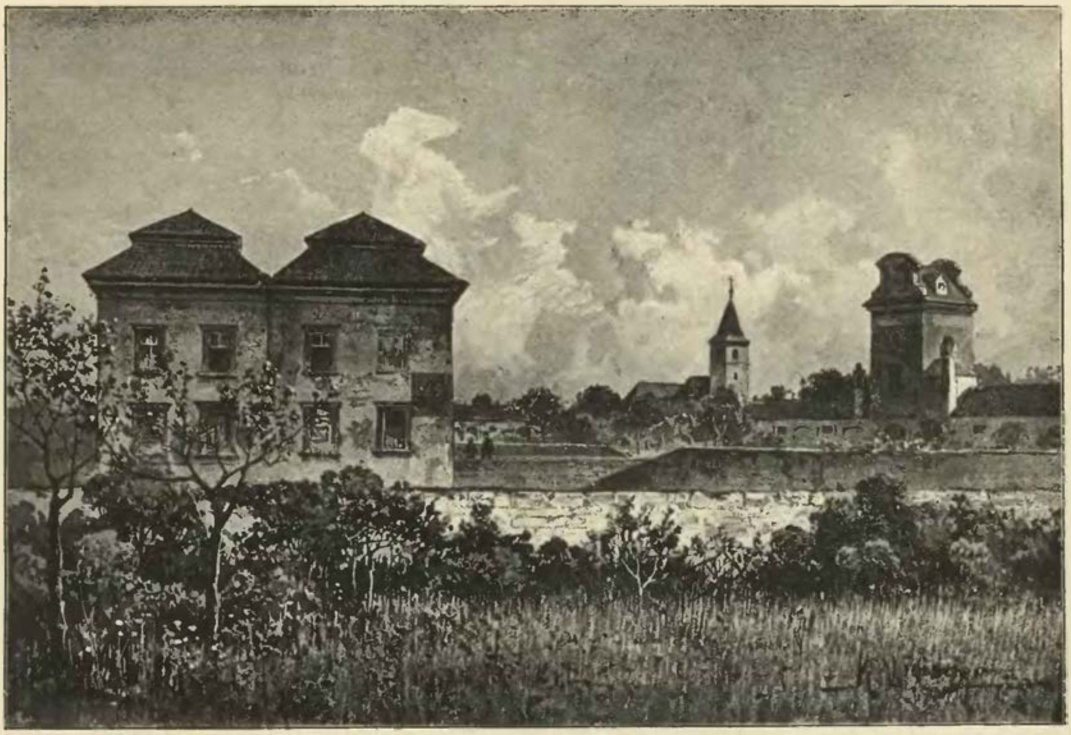
Vyjdeme-li západní ulicí z města Netolic, octneme se brzo v úžlabí zeleném, kteréž k nejpříjemnějším procházkám blízkým patří. Asi čtvrť hodiny za městem leží Červený Dvůr (Peterhof), vlastní sídlo panství Netolického, veliké a rozsáhlé stavení s mnohými komíny. Něco dále objeví se nám za stromovím starý, opuštěný, avšak nad míru zajímavý zámek Kratochvíle, jemuž také pro opevnění jeho hrad říkávali.[1] Nacházejí se při něm totiž dvoje příkopy, kteréž se za oněch dob vodou nadýmaly; avšak nyní jsou z větší části zaházeny a zasypány, a vyzdění jich jedinou jest po nich upomínkou. Jen na východní straně již venkovský příkop znáti není, a možno, že tu ani nebýval, poněvadž byla bařinatá louka dostatečnou pevností. A tak tento zámek, veskrze ve slohu renesančním postavený a provedený a v rovině položený, více pro podívání a representaci nežli z potřeby skutečné příkopy byl zpevněn, neméně hradbou a přístavky prostými, kterým se bašty říkalo, stvrzen, ačkoliv se toto opevnění nijak hradbám středověkým nepodobalo. Nebo pozorujeme-li hradby bedlivě, shledáme, že jsou na venkovské straně známky rýsování a také na vnitřní stěně jsou zbytky maleb (snad římských hrdin). Také výklenky svědčí, že hradby ty nebyly proti nepříteli postaveny. Nicméně se musí říci, že dovedl stavitel plán hradu středověkého se stavbou renesanční lépe v celek harmonický sloučiti, nežli často při moderních stavbách spatřujeme. Pevností tudíž Kratochvíle (ačkoliv před loupežníky dostatečně chránila) nikdy nebyla, ale jakožto sídlo panské poskytovala s příkopy vodou naplněnými, zelenými parkány a ozdobnými stavbami svými příbytku nejen prostranného, nýbrž i rozkošného a půvabného. A krásy tohoto letního bytu znamenitě zvýšeny byly uměleckou úpravou vnitřku, jemuž málo rovných zámků v Čechách se nachází.

Vysvětlení plánu: 1. Cesta od Netolic; 2. venkovský příkop; 3. brána a nad ní věže; 4. tak zvaná kasárna čili sirotčinec knížecí; 5. kostel sv. Petra a Pavla; 5. byty (dříve kuchyně zámecká, špižírna, kuchyňská světnice, byt zahradníkův, pekárna a prádelna); 6. parkán mezi přední a zadní ohradou; 7. vnitřní příkop; 8.—10. zámek (8. dole síň dolní, nahoře síň veliká; 9. dole oficirská tabulnice, nahoře zlaté pokoje; 10. nahoře bílý pokoj a jeho příslušenství); 11. nádvoří za zámkem, nyní zahrady; 12. zadní brána; 13. bašta „u pekárny“ (nyní obydlí); 14. druhá bašta (archiv panství Netolického); 15. prostřední bašta (obydlí); 16. bašta u zadní brány, nyní stodola; 17. bašta prostřední zrušená; 18. šestá bašta s archivem Prachatického panství; 19. Kapucínská bašta (obydlí); 20. prostřední bašta (obydlí); 20. poslední bašta (oratorium a jeho příležitosť); 21. vedlejší stavení, dříve kolny a konírny.

Příchozímu ukazuje se za předním příkopem dlouhé pravidelné stavení, zavřené na jedné straně malým stavením (baštou), na druhé kostelíkem posvěcení sv. Petra a Pavla. V samém středu tohoto stavení nachází se brána, při níž se ještě na počátku našeho století most zdvihutý nacházel, a nad ní vypíná se *věž čtverhranná*, nesoucí na sobě ještě známky úpravy Rožemberské, zejména obrubu ze štukoví a otvory pro kladky. V hořejších částech jejích jest něco prázdných místností, v nichž snad hlásní a služebníci bydleli. Krov její býval asi dříve do hřebene a posud jedna část střechy prejzy přikryta; ale nad tím udělali střechu nevkusnou. Býval tu letopočet 1508 (? snad 1588). V levo a v pravo od věže jsou dílem příbytky knížecích úředníkův a služebníkův, dílem ústav pro sirotky dělníkův, kteří na knížecích panstvích pracují. Jsouce tu ubytováni docházejí pečlivějšího a lepšího vychování nežli by

[1] Pomůcka: Schloss Kurzweil od M. A. S. (Mittheilungen der k. k. CCM. XIII. str. CCXVIII.)

Kratochvíle od strany západní. Pohled ze zahrady.

se jim dostalo ve světě a prázdnou chvíli zkracují si pletením košíkův anebo vyráběním všelijakých drobností, kterých se při hospodářství užiti může. Na východním konci předního dlouhého stavení stojí kostelík r. 1555 (? snad 1588) postavený, jak svědčí kámen nade vchodem zasazený; z téže doby pocházejí též jednoduchá okna gotickým slohem způsobená a věž kostelní. Vnitřní úprava jest pozdější než r. 1555 a z jedné doby se zámkem. Míníme tu ozdobnou práci štukaturskou na stěnách a klenbě, pocházející bezpochyby od Melany, a malby utrpení Páně mezi tím umístněné. Ještě novější, a to z doby Eggenberské, jsou obrazy v kostele, hlavní p. Marie Nanebevzetí, jiný poblíž oltáře velikého též p. Marie, ana stojí na půlměsíci, třetí obraz na západní stěně z r. 1647, jehož nápis z dolejška nelze přečísti, a konečně čtvrtý asi z počátku 18. věku (Das gnadenbild, so 1696 den 4. Novembris zu Böötz geweinet). Zdá se, že jest to kopie nějakého starého obrazu, neb způsob malby jest starý. Býval tu také pěkný starý rozvěrací oltář, kterýž jest nyní v Červeném Dvoře u Chvalšin. Vedlé kostela nachází se oratorium panské a při tom pokojík pro pána nebo potřeby jeho. To se již nachází v tak zvané poslední baště, od níž vybíhá jednoduchá zeď, též baštami opatřená a celý zámek zavírající. Na vnitřní zdi spatřují se kapličky čili výklenky; v jedněch bývala sedadla a v druhých mezi nimi okna.

Rovnou cestou (po způsobu toho věku, kterýž býval ve středověku úhlavní chybou) přichází se z přední brány přes parkány a příkopy, někdy vodou opuštěné, nyní zanesené a vyschlé, k *hlavnímu stavení zámku*, které jest dvojitou hřebenatou střechou pokryto a starou branou s otvory pro kladky opatřeno. Úprava jeho vnější jest jednoduchá, anobrž chudičká. Ta pyšná úprava, které se tomu stavení dostalo v 16. věku, skryta jest pod prostým bílením. Již r. 1843 toužil jeden vlastenec na to, že jistý surovec „před několika lety“ (tudíž ve 4. desítiletí) zámek veškerý vnitř i zevnitř znešvařil. My dodáváme k tomu, že se událo hanebné to znešvaření mimo vůli a vědomí knížecího rodu, kterýž pečlivě dbá o zachování svých památek, ale že se to dálo tak vandalsky, že by se toho snad ani nejsprostší člověk nebyl dopustil. Malby jakékoliv, reliefy bílé i zlacené, malba krásná, zlatem prokvétající, to vše šmahem pobíleno a jestliže nyní ještě někde v bílených světnicích nějakou malbu spatřujeme, děkujeme pouze tomu, že omítka opadává.

Vstoupícímu do zámku objevuje se *dolní síň* (unterer Saal), světnice dlouhá sklenutá se 4 okny. Jest pomalována veskrze malbami, z větší části málo zřetelnými, místy z polovice, někde dokonce sešlými,

Medaile Viléma z Rožemberka z roku 1585.

které by nám zakladatele tohoto stavení, jovialního Jakuba Krčína z Jelčan připomínaly, kdyby proti tomu nesvědčilo obroubení obrazů díla štukaturského, ve kterémž užito jest růže Rožemberské. Neb kamkoliv se podíváme, všude jsou obrazy nesoucí se k myslivosti, obrazy to, které se veselému a bujarému zemanovi nejlépe líbily. Tu se trkají dva jeleni, vedlé toho střílejí na králíky, dále jest lovec na číhání, jinde se raduje z kamzíka střeleného aneb honci se ženou za nějakou zvěří s cepy, zase na jiných místech potýkají se s medvědy a kanci. Mezi tím umístněna jsou všelijaká zvířata, z nichž velblouda, paviána, gryfa, levharta, opici, rysa a bílého jelena poznati lze. Vlaský komín a dvéře s povydanými římsami jsou v té způsobě, kterou jim udělil zakladatel.

Vedlé této místnosti na západní straně jest druhá síň, která se nazývala za Eggenberkův *oficírskou (t. j. úřednickou) tabulnicí.* Síň tato 5 okny opatřená jest ve stavu žalostném. Okna jsou prkny zandána a podlaha již dávno zrušena, neb upotřebována místnosť tato již r. 1824 za dřevník, a nyní se tu uschovávají kolečka, brány, žebříky. Při nedostatečném osvětlení lze pozorovati na zdi a klenbách vybledlé malby též lovce bavící, totiž zvířata (slona, jelena, kance, kozla, lva, nosorožce a j.), mezi nimiž se spatřují rozliční myslivci s ručnicemi, kordy, oštípy, lovci a sokolníci v kroji 16. věku. Ostatní světnice v dolních částech jsou vybíleny a obsahují v sobě školy sirotčí a j. v. Podlé inventáře r. 1722 sepsaného byly tu: světnice v levo ode vchodu s 1 oknem, světnice vedlé tabulnice (3 okna), dvě komory o dvou oknech a dvě světnice, z nichž jedna (v pravo ode vchodu) 4 okny opatřena byla.

Horní ponebí zámku obsahuje v sobě pravé umělecké poklady. Nad dolní síní nachází se *horní síň* neb za doby Rožemberské *předsíň* (aufwartestube) s 5 okny na stranu jižní, veskrze obílená, kterouž vymaloval r. 1589 malíř Widman. Úprava její jest jednoduchá celkem, ač v podrobnostech nádherná a řemeslná. Míníme totiž pěkné dílo štukaturské práce na klenbě, množství růží ve svornících, hlavy mezi lupením a j. Na východní straně jest komín vlaský se znaky Viléma z Rožemberka († 1592) a manželky jeho Polyxeny z Pernšteina (od r. 1586) a heslem páně „Festina lente.“ Úpravě té odpovídají také římsy na renesančních dveřích. Podlaha jest jednoduchá, skládajíc se z obyčejných dlaždiček. Za doby Eggenberské bývaly tu dvě podobizny pánů z tohoto rodu, na něž se ještě starší lidé pamatují, a „13 dlouhých map,“ t. j. vyobrazení měst evropských snad s plány jich.

Mnohem znamenitější, ano ze všech síní nejkrásnější jest *veliký zlatý pokoj,* roh západní zabírající a 8 okny opatřený. Jméno své obdržel proto, že mnohé části z jeho štukaturských ozdob (totiž ty, kteréž neměly té jemné polychromie, kterouž nevidíme a jen tušíme) pozlaceny byly, ale z této krásy leda jen za máček viděti jest, poněvadž celá tato světnice šeredně zabílena. Litovati právě jest, že nejkrásnější místnosť na zámku nejvíce jest spuštěna. Ozdobné šestihranné dlaždičky, kteréž bledou zelenou barvou a žlutými ratolestmi a lupeny ozdobeny byly, zavezeny před několika léty na Hlubokou a jediná tu zanechána pro paměť. Na podlaze rumovaté leží množství drobností, které byly se stropu a s oken spadly. Když totiž asi r. 1843 některé části se sřítily, opravena jest škoda novými cihlami, k nimž se řečené ozdoby přidělati měly, avšak k tomu již nepřišlo hlavně pro netečnosť osob těch, kteréž o nápravu pečovati měly. Dodá-li se k tomu, co již dotčeno bylo o znešvaření této světnice, litovati jest tím spíše, že nádhernou a bohatýrskou místnosť tuto již ve své prvotní stkvostné způsobě nevidíme. Plafond, rozdělený na pole, mezi nimiž růže se nacházejí, obsahuje ve svém středu obraz pana Viléma ve zbroji a na koni, jakož se obyčejně na jeho pečetech spatřuje; ve čtyřech rozích okolo tohoto pěkného reliefu jsou znaky jeho čtyř manželek a okolo postavy jezdecké prokmitují mezi obílením zlaté ozdoby. Ostatek plafondu i stěny a všechna místa, co jich jen zbylo, pokryta jsou obrazy práce štukaturské velmi uměle provedenými, kteréž o vkuse a bohatýrské mysli Vilémově a umělecké dovednosti Melanově lepší

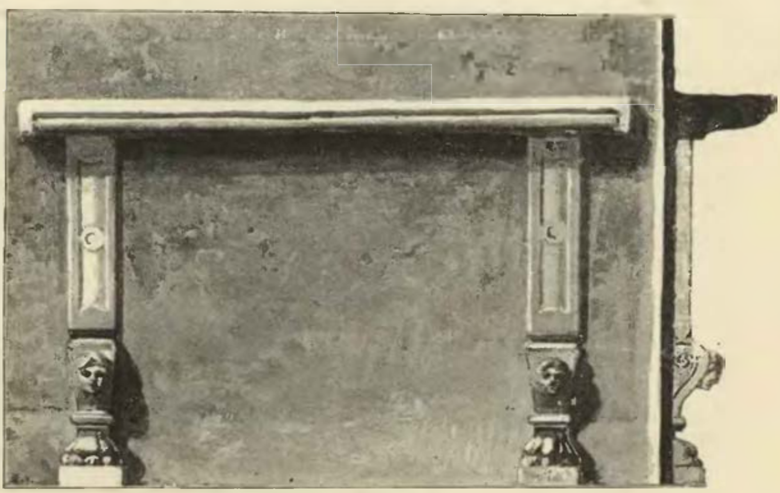

Medaile Viléma z Rožemberka z roku 1585.

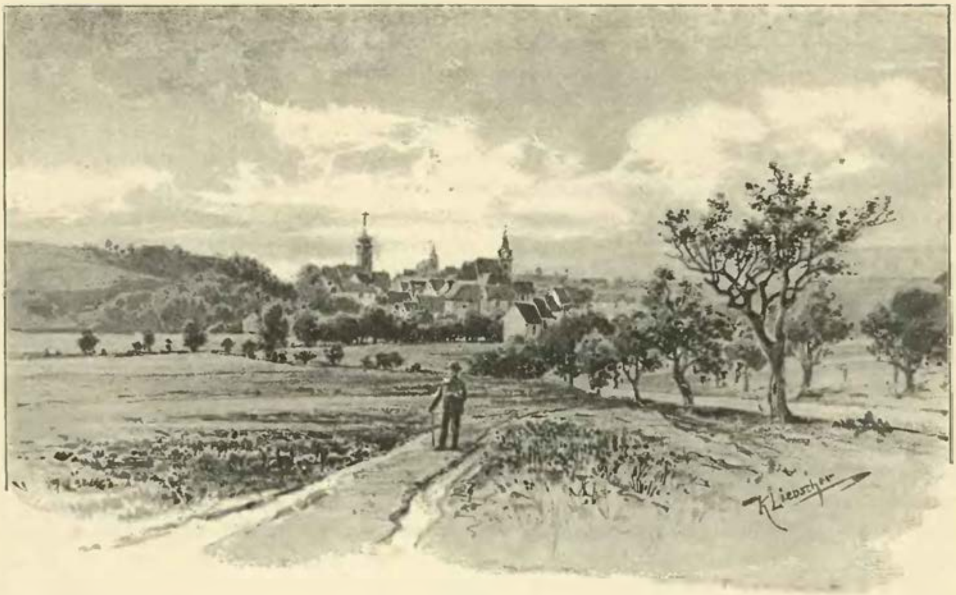
svědectví vydávají, nežli dlouhé psané pochvaly. Kromě gryfův a všelijakých ozdob spatřuje se po stěnách drahně obrazů ze starší historie Římské. Na východní straně nade dveřmi vyobrazen jest souboj neznámých osob, vedlé toho v pravo nad bývalým komínem uvidíš Romula a Réma, ana je vlčice kojí. Na jižní straně mezi okny vyobrazen jest Turek, což však zde mezi Římskými hrdiny nic neznamená, neb i králové na jiných obrazech zdejších nosí turban s korunou. Na západní straně mezi prvními 2 okny vyobrazen jest Cinncinnatus, jda za pluhem a spřežením volů, k nimž přijíždí posel od senátu na koni. Dále v pravo spatřuje se Coriolanus, jehož matrony Římské úpěnlivě prosí. Vedlejší obraz ukazuje mladíka, který chce krále probůsti, ale tento zadržuje vraha za tvář (snad Mucius Scaevola?). Na severní straně jest jezdec držící štít se lvem, an se žene za pěšími (neznámo). Nápis pod tím jest: Hoc opus est gratia Dei operatum, t. j. Toto dílo z milosti boží jest dokonáno. Na východní straně na zdi spatřuje se nezdárná Tullia, ana jede přes mrtvolu otcovu; vezou ji tři koně s tlustými nohami a hubami otevřenými, dobrého Netolického plemene. Vedlé toho jest obraz spanilé paní, šťastnou náhodou neobílený, tak že kromě měkkých tvarův i stužky pozlacené dobře rozeznávati můžeme. Mohli bychom ji nazvati personifikací pracného a něžného umění, jemuž po stěnách se obdivujeme; neb drží v ruce tabuli, na níž zvěčnil jméno své dovedný mistr a umělec. „An(to)nivs Melana fecit“ čteme radostně na tabulce. Vedlé tohoto obrazu jsou dvéře starožitné s 5 růžemi červenými a andělem ukazujícím na jakýsi štít, na němž se modrá koule s jakousi šedivou ozdobou spatřuje. Vedlé toho dále spatřují se dva Kuriatiové, ani se ženou za prchajícím Horatiem. Nad dotčenou paní jest obraz, kterak synové Ankovi, držíce kladiva v rukou, krále Tarquinia zabili. Vedlé toho viděti Valeria Korva, an bojuje s oděncem, na jehož rameni havran sedí. Odtud v pravo ode dveří nahoře jest obraz imperátora, jehož tři králové přemožení za milosť prosí. Na plafondu jsou vyobrazení Klelie, ana se s pannami na koních přeplavuje, přemožené králové, která s dvěma pannama jezdce za milosť prosí (Koriolan? Aurelian a Zenobia?), králové pijící z číše, za níž 2 panny a před níž 3 muži neozbrojení stojí, a hrdiny, kterýž protivníka svého na zemi ležícího doráží. Ze starých inventářův dovídáme se, že stávalo v tomto pokoji 18 seslí potažených tureckou látkou kvitkovanou v červené, zelené a černé barvě, koberec pod stůl téže barvy a stůl pokrytý žlutým suknem.

Vedlé tohoto pokoje jest *malý zlatý pokoj* zabílený, ale krásné jeho malby z části se objevují pod spadající omítkou. Malování bylo nádherné a pěkné, i stěny byly pomalovány červenými hvězdami se zlatými puntíky anebo zlatými lupeny s červenými okrasami. Nade dveřmi jsou pěkné obrazy geniů. Za touto světnicí jest komora s pěkným stropem (růžemi mezi žebry) a žlutým malováním se zeleným lupením. Eggenberkové tu mívali kulečník. V těchto pokojích p. Vilém obýval.

Na východní straně horní síně v jv. rohu zámku nachází se *bílý pokoj* se dvěma světnicemi, v nichž prý paní Polyxena obývala. Bílý pokoj má jen svrchní část bílou, neb dolní zdi jsou rudě malovány; v rohu jeho jsou kamna při nejmenším 100 let stará. Plafond jest rozdělen ozdobnými obrubami na několik polí. Nade dveřmi do vedlejší světnice spatřuje se Curtius na koni, an se pouští do propasti, z níž plameny vyšlehují; v pravo a v levo odtud jsou štíty rodu Rožemberského a Pernšteinského. Nad okny nacházejí se postavy allegorické: Justitia s mečem a vážkami, Veritas, pravda neklamná, která se v zrcadle zhlíží, Constantia (stálosť) aneb Fides, panna obrněná držíc sloup, a konečně Liberalitas, panna z konévky nalévajíc. Provedeny jsou tak něžně a umělecky, jako reliefy ve velikém zlatém pokoji, a týmž způsobem zhotoveny jsou následující obrazy z Římských dějin: Matka s třemi chlapci, jednoho kojí a dva spolu laškují (Cornelia?). Pod tím západně: starý Tarquinius s turbanem a korunou (filolog by ustrnul!) sráží makovice; několik jich už leží na zemi. Na druhé straně: král drže žezlo, ruku napřahuje k oděnci s hlavou obnaženou. Na jiném místě: král

Krb ve východním sále v zámku Kratochvílském.

Netolice

Tarquinius sedě na trůnu, má otevřenou knihu Sibyllinu, vedlé něho stojí dva augurové, před ním věštec bradatý v rouše dlouhém, a něco dále tři oděnci, z nichž jeden prstem pozdviženým něco vykládá. Na prutech klenutí spatřujeme bohatou a pestrou ornamentiku a všude v prázdnich růže. V této světnici jest posud komín vlaský. Za oněch dob bývaly v této a v následujících světnicích předně nebesa z červeného tafatu, při tom postel s dvěma poduškami z červeného aksamítu a napřed se žlutým brokátem, dvě veliké hedvábné záclony, dvě menší, 12 seslí s lenochy, potažených červenou látkou, 7 malých seslí, obraz p. Marie od sv. Štěpána v Brně (snad jest nyní v kostelíku), 113 malých obrazův a jedna skříně na šaty. Nyní v tomto jakož i v předešlých pokojích nábytku není.

Vedlé bílého pokoje jest v rohu severovýchodním světnice prvotně modrá, avšak s bílými pruty. Na jejím stropě nacházejí se amorové vystřelující, postavy allegorické, růže a ozdoby téhož díla, jako u všech horních světnic. Nade dveřmi levými vyobrazeno, jak přemožení prosí za milosť, ale děj, jaký by to byl, nelze poznati. Zajímavý, ale rovněž záhadný obraz viděti nad zazděným komínem. Postava jakási ženská, držíc v pravici hůlku s řetězem neb důtky, levicí spouští děcko do ohně, v němž již tři děti hoří; za ní stojí otrok nebo dělník v takovém oděvu, jako se pracovalo na poli, a opíraje se o hůl svrchním tělem se do zadu přehýbá, jako by se smál aneb křičel. Vedlé této světnice jest *komora zelená*, v níž se chovají všelijaké upomínky na mládí knížete Adolfa Josefa. Tím se končí světnice hořejší.

V inventáři r. 1722 sepsaném připomínají se ještě světnice fraucimorská pod střechou, zadní světnice a komora nad sálem. Tyto místnosti vzaly již za své, ale posud lze pozorovati, kde stály. Na půdu totiž vedou velmi pohodlné schody, a posud znáti dobře, jak asi světnice tyto pod vysokou střechou umístěny byly. Krov po zrušení jich dán nový; na jednom trámě u vikýře vyřezán rok 1762.[1])

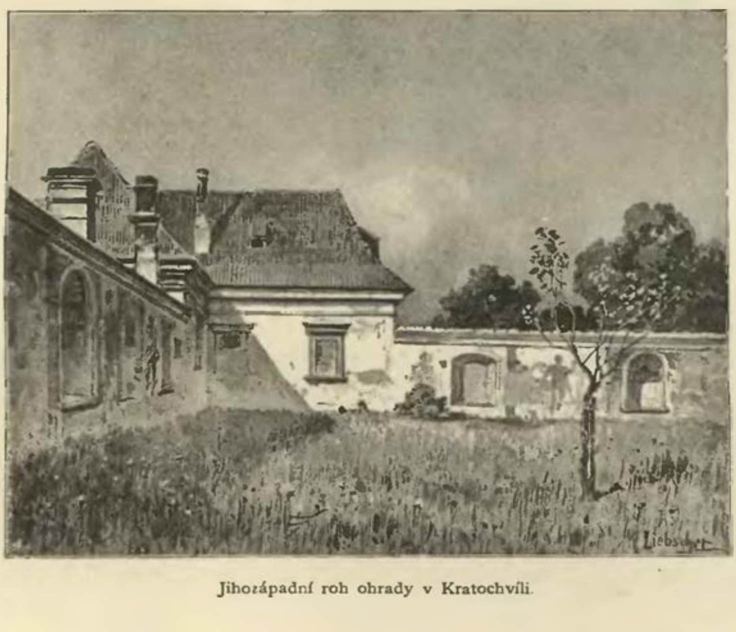
Asi tam, kde jest nyní Kratochvíle, býval za těch dob, když Netolicko k panství Zlaté koruny patřilo, dvůr Leptáč, jemuž se druhdy *Leptáč u Pekla* říkalo.[2]) Roku 1513 nabyl *Petr z Rožemberka* dědičně panství Netolického, k němuž mimo městečko vsi Hrbov, Třebanice, Hořikovice, Šitice, Žitná, Ročovice, Třebánek Horní a Dolní, Mahouš, Sedlejovice, Zvířetice, Lužice, Vrbice, Chvalovice, Chrašťany Horní a Dolní náležely.[3]) Pan Vilém z Rožemberka, chtěje odměniti platné služby, kteréž mu konal regent panství *Jakub Krčín z Jelčan*, daroval mu r. 1569 dvůr Leptáč s vesnicemi Horním a Dolním Třebánkem i s okolím nynějšího zámku Kratochvilského.[4]) Krčínovi se bydlení na Leptáči zalíbilo, a proto tu často obýval. Při konci r. 1569 Vilém z Rožemberka, poznav Krčína jako člověka ve věcech hospodářských správného a opatrného, učinil jej vrchním regentem všech panství svých. Z úředníků nekaždý „v notu

[1]) Za laskavé provedení po zámku velice jsem vděčen p. J. Jandovi, učiteli při knížecím sirotčinci. [2]) Pangerl G. Urk. 327. Jest totiž ještě jeden Leptáč na Krumlovsku. Peklo jest les u Kratochvíle. [3]) Ib. 577. [4]) Březanův Vilém 176, 197. Vypsání Netolicka v archivu Třeboňském.

Krčínovi trefovati" uměl, proto se též často měnili. Také bezohledná jeho povaha způsobila mu dosti nepřátel. Zlolajným jazykem svým mnohého neušetřil. Tak na př. mluvil v letech 1569—1570 o Mikuláši Humpolci z Tuchoraze, starostě komorničím a bývalém služebníku rodu Rožemberského, že jest zvyj. zrádce a že není hoden v tom úřadu starostském býti. Mikuláš jej o to pohnal do soudu zemského a liboval si, že s pomocí boží tomu Krčínovi z toho Leptáče od Pekla i s jeho černými knihami i s těmi čerty (Krčín miloval alchymii) pořádně zahraje.[1]) Ale Krčínem nic tak hned nehnulo, byl-li střízliv. Roku 1577, v neděli po božím těle jel Krčín na vozíku kamsi tak opilý, že ani nic neviděl. Mezi Dřítní a Nakřím dohonil jej Vilém z Čejkov, který též na svém vozíku jel a ssed z něho, přišel k vozu Jakubovu, vsedl do jeho vozu do okna po straně a jeho za to žádal, aby mu z panství páně ženců k potřebě jeho dohodil. Krčín, který mu snad ani nerozuměl, co mluví, vyskočil z vozu za nim, když odešel, pěstí jej mezi oči uhodil a okrvavil. Vilém, který k němu byl přišel, žádné zbraně nemaje, rozlítil se tak, že hned dobyl Krčínova vlastního tulichu a Krčína třikráte pobodl. Snad by jej byl zabil, kdyby ho nebyl osvobodil fišmistr Krumlovský. Krčín sám o tom psal pánu: „I hojím se milostivý pane na Krumlově a teď po tři dni sotva jsem živ zůstal; ale dnes z milosti boží jsem čerstvější, nebo lazebník mne těší, že naskrze proboden nejsem, a sám tomu rozumím, že tak jest . . . . . A hned se V. Mti. tímto psaním zavazuji, že žádnému k vůli píti, ani víceji někomu k takovému zhovadilému opilství se namluviti nedopustím."[2]) Statečný Krčín umínil si na statku svém založiti nový zámeček, a úmysl ten před r. 1577 vykonal. Říkalo se stavení tomuto tvrz Nový Leptáč.[3]) Asi v ten čas dal stavení to vymalovati lovy a rozličnou myslivostí, oboru okolo dělati, a chuť k němu panu Vilémovi učinil, což Krčín rád viděl (r. 1579). Neb znamenav, že jest Leptáč na bývalém panství Zlaté koruny, usiloval o lepší místo, totižto Sedlčany, kterýchž i dosáhl. Pan Vilém chtě sobě Nový Leptáč ke své vůli a kratochvíli obrátiti, učinil tedy roku 1580 dne 20. ledna s Krčínem smlouvu takovou, že mu prodal město Sedlčany a 10 vesnic, jež si měl Krčín od pánů z Lobkovic za 3580 fl. uh. vyplatiti. Za ostatek summy trhové postoupil Krčín pánu „tvrze Nového Leptáče," dvoru Leptáče, vsí Horních a Dolních Třebánek a mlýnu Podhradského i se vším nákladem, co byl na tvrz vynaložil. Ale ještě před učiněním smlouvy Vilém tu poroučel; dal tu udělati obůrku pro králíky a vyměřiti (r. 1579) velikou oboru, jíž rovné v Čechách nebylo. Neb pro ni svedeny vesnice Šitice, Ročovice, obojí Třebánek celé a přidány k ní grunty od Krtel, Hrbova, Třebanic a Žitné.[4]) Byla tak dobře zřízena a plotem obe-

Chrám na hřbitově v Netolicích.

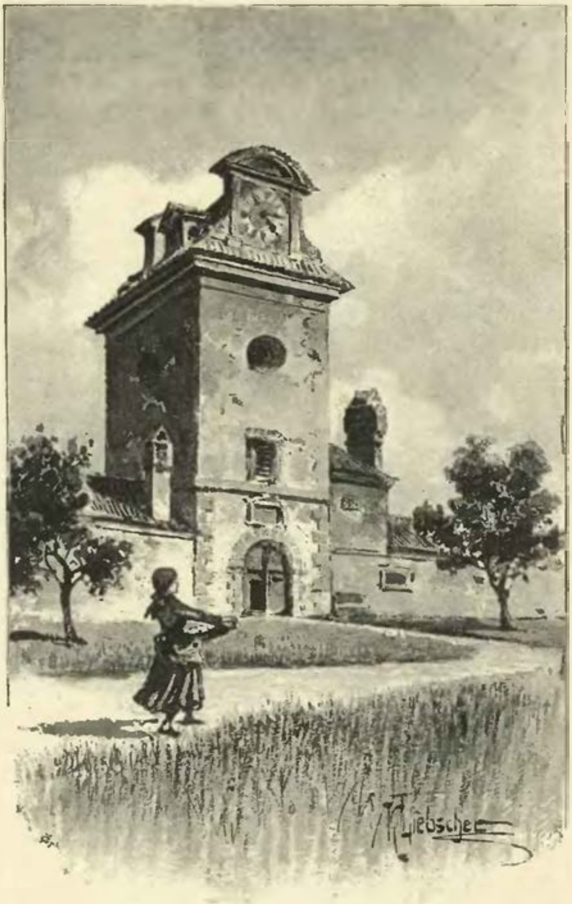

Jihozápadní roh ohrady v Kratochvíli.

[1]) DZm. 124. P. 39, 51, Březanův Petr Vok 45. [2]) Reg. 20. F. k. s. N 12, Petr Vok 69 [3]) DZm. 78. A 1. Tento první zámeček obsahoval pouze hlavní stavení a kolem něho nějakou zeď. Stavěno na bahně, a proto koly do země vráženy. [4]) Bř. Vil. 234, 238. P. V. 77. Na Faltově mapě panství Netolického viděti oboru tu zřetelně.

hnána, že se tu kolik set kusů zvěře chovati mohlo. Roku 1581 dělány v téže oboře stoky. A toho času někteří sedláci v krádeži zvěře shledáni byvše, šibenicí ztrestáni; na ostrach dal Krčín tři šibenice okolo obory postaviti. Toho roku opravena a způsobena tvrz tak, jak si ji pan Vilém míti přál; on sám přijev sem dne 5. července s manželkou svou vymohl sobě na to majestát (r. 1581, 19. Junii) a nazval to nové stavení Kratochvílí. [1])

Roku příštího (1582) začato s rozšiřováním tvrze, t. j. přiděláním předního stavení, sklepův, konířen a vyzdíváním příkopův. Hned při počátku roku sváženo do obory cihel, kamene a vápna na mnoho set for a vše na vrchu nade tvrzí skládáno; práci tu řídil Jan Netolický z Turova, nástupce Matyáše z Veveří, jenž byl od r. 1569 Netolickým hejtmanem. Stavěl tu mistr Baltazar Majo (viz IV. 47), ale nemohl se gruntů dokopati, pročež pán poručil koly dubové a olšové do země bíti. [2]) Dne 8. srpna sjel se tu Vilém s bratrem svým Petrem Vokem, jehož radu při vyzdvižení „slavného stavení" chtěl vyslyšeti, a podobá se víře, že plán zámku, jak se nyní spatřuje, vyšel z tohoto bratrského poradění. Zatím prospívala i obora přičiněním Jindřicha Homuta z Harasova, nejv. lovčího páně, jenž na Kratochvíli přebýval. Ale jadrní a mohutní jeleni přece mu starosti dosti dělali, když člověka jistého t. r. do smrti pobodali, udělavše mu do sta ran. Velmi zuřivý byl jeden jelen. Padesáte sekáčů, kteří v oboře pro jeleny a telata otavu klidili, uteklo před ním na stromoví. Homuta samého, ač byl na koni, do stodoly vehnal, a nemoha potom žádného dojíti, před sekáči na louku lehl a s velikou zlostí se válel. Jednomu ševci hlavu do okna strkal a řval. Homut psal o tom Krčínovi dne 19. září, dokládaje: „Tak se mi zdá, že jest více ten na škodu J. M. pánu, nežli k zisku." Než náprava stala se brzo, poněvadž pan Vilém na podzim roku tohoto veliká štvaní v oboře držel, hostě tu nejen bratra svého, nýbrž i některé vzácné pány a drahně zemanův. [3]) V letech následujících (r. 1583—1586) pan Vilém do obory zajížděje, tu v myslivosti kratochvíli svou míval. [4]) Roku 1586 postaveni jsou v oboře divní vodní strojové a obrazové, skrze něž voda tekla, nějakými cizozemci. Když vyšlo na ně mnoho nákladu, shledalo se, že ta práce nic stálého není, ale mistři, majíce již peníze, neodcházeli se smutnou. Roku 1589 dokonáno bylo nejen přední stavení, nýbrž i kostelík při něm postavený; dne 22. července posvěcen jest p. Marii skrze Antonia Putea, arcibiskupa Barského a nuncia papežského, který byl dva dni před tím do obory přijel. [5]) Ke konci t. r. počato s malováním v zámku. „Pěkní obrazové a dílo děláno, až se lesklo," a jestliže si byl umínil pan Vilém vyzdvihnouti „slavné stavení," jistěť úmysl svůj stkvěle a důstojně dokonal. Malíř Jiřík Widmann (Němec) maloval tu nějaké obrazy, a když práci svou vykonal, zjednáno s ním dílo, aby domaloval ostatní pokoje. Zakazoval se, že pomaluje velikou horní síň příběhy z mythologie a starých dějin barvami olejovými, před velikým zlatým pokojem (aufwartstuben) mínil vypouklé obrazy, kteréž před tím doděláný byly, na vhodných místech pozlatiti a prázdná místa po stěnách dolních barevnými obrazy ozdobiti; strop malého zlatého pokoje páně měl býti pomalován růžicemi (?)

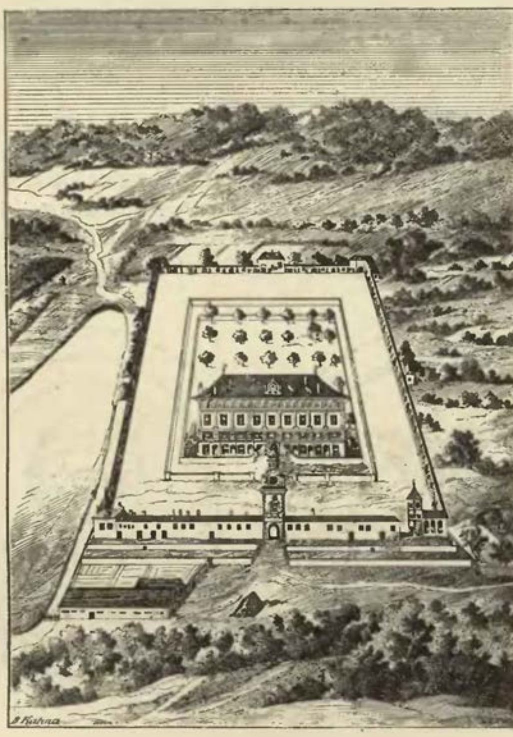
Brána na Kratochvíli (Pohled zevnitřní.)

[1]) Bř. Vil 250, P. V. 89. [2]) Paměti Světeckého I. 174. Archiv Netolický. [3]) Bř. P. V. 92, 95, 98—99. [4]) Bř. Vil. 256, 257, 266, 270, 281, 290. P. V. 105. 106. Viz i Bř. Vil. 283. [5]) Bř. Vil. 272, 289.

Netolice podlé starého obrazu

a rozmanitými barvami a zlatými okrasami, stěny tudíž též zlatými kvítky a v komoře vedlejší konečně měly se malovati stěny obyčejnými (vodními) barvami, strop pěknými malbami a zlatými ozdobami. Pro drahotu v jídle, v barvách a jiných potřebách a množství svých pomocníků žádal za sál 800 tolarů, za veliký pokoj 400 tolarů, za malý 450 tolarů a za komoru 150 tolarů.[1]) Jak se zdá, vyplněno vše podlé tohoto zakázání. — Pokud víme, přijel pan Vilém na Kratochvíli naposled r. 1590 dne 16. září, když tu slaveno svatební veselí služebníka jeho, Bedřicha z Čejkov. Bratr a nástupce jeho *Petr Vok* přijížděl sem někdy, jako na př. r. 1595 dne 22. června, kdež sem doprovázel arcibiskupa Pražského, t. r. pak po druhé, též r. 1598, když s manželkou svou před přímořím z Krumlova ujížděl. Z téže příčiny pozdržel se tu do následujícího roku přijímaje přátely a služebníky své, a odjel teprve dne 14. února do Třeboně. Zase sem přijel toho roku v dubnu, a mezi tím slaveno tu svatební veselí štolmistra jeho, Ludvíka Kvosa; konečně navrátil se do Krumlova teprve v květnu, když o morové ráně slyšeti nebylo.[2]) Pán teprve dal Netolickým náhradu za rybníky, lesy, porostliny a jiné pozemky, kteréž byli n. Vilémovi k udělání obory vzdali. Co jim již Vilém byl dal, totiž grunty od pusté vsi Vrabince (u

Kratochvíle podlé starého obrazu.

Vrabína), lesy a pastviny v Brusném a čtyři rybníky, to jim potvrdil; ale poněvadž to nestačilo, přidal jim 3 mlýny se stokou mlýnskou a řekou jalovou, sádkami a chmelnicí.[3])

Roku 1600 bylo hospodářství na Kratochvíli velmi krásné. V oboře pilně se klidilo seno, zeď okolo Nového dvora (Peterhof) dodělána v červenci, omrskovala se na ostro vápnem a nahoře prejzovala; scházelo jen pokrytí střech, což měl vykonati mistr Beneš se svou čeládkou. V zahradě nad zámkem rostly sice melouny špatně, nemohouce se pro veliké zimy od země vyzvésti, ale ve veliké zahradě při zámku

[1]) Bř. P. V. 124. Wagner o Jakubovi Krčinovi z Jelčan (rkps. arch. Třeboň.). [2]) Bř. Vil. 292, P. V. 163—164, 176, 178–182. [3]) Wagner z archivu Netolického.

Sál v západní části zámku Kratochvíle.

vše od cibule, mrkve, pohanky, konopí, jaré pšenice a hlavatice pěkné a vyrostlé bylo. Mezi předním a zadním zámkem navožení dobré země a srovnání právě tehda dokončeno a tím i poslední úprava Kratochvíle dokonána.[1]) Ale dovršení díla tohoto již pan Petr Vok neuzřel. Bylť na Kratochvíli naposled dne 8. dubna téhož roku, shledav se tu s Volfem Novohradským z Kolovrat; nedlouho potom počalo jednání s císařem Rudolfem o postoupení panství Krumlovského s Netolickem a již roku 1602 opustil pán Krumlov na věčné časy.[2])

Císař Rudolf, který se za dlouhého svého panování ustavičně na Pražském hradě zdržoval a málo kdy někde jinde dvorem býval, rád by byl viděl panství a statky, kterých r. 1602 nabyl. Z poručení tedy hejtmana Jakuba Menšíka z Menšteina vymaloval Bartoloměj Beránek, malíř, v Českém Krumlově 13 obrazův. Na 8 byly jen věci Krumlovské, jako na př. zámek i město s vrchy a jinými případnostmi do 4 stran (každá strana 1 kusu), plán zámku a města, obrazy rozličných případností

Medaillon z r. 1540.

[1]) Archiv Netolický. Zpráva hejtmana Nejhouzara r. 1600, 13. Jul.
[2]) Bř. P. V. 187 atd.

v Krumlově Kromě toho vymaloval „v Netolické oboře zámek“ ode 4 stran, též jiný obraz, na němž zámky oba (totiž Krumlov a Kratochvíli) „v kruntu,“ pokoje v nich dole, prostřed i nahoře vyměřeny a vyrýsovány jsou i se zdí, baštami, pokoji pro dvořany vystavěnými, kostelem atd. Za tu práci žádal 250 kop míš.[1]) Od téhož Beránka pochází bezpochyby také obraz Netolic a Kratochvíle, který se nachází v zámku Krumlovském. (Viz naše vyobrazení na straně 115.)

S odjezdem páně padla také sláva Kratochvíle. Jakožto příslušenství vévodství Krumlovského[2]) udržován zámek tak tak v dobrém stavu; vlastně nebylo potřebí pevné, nové a důkladné stavení opravovati. Nicméně tu bylo roku 1612 skel prohledacích 16 vytlučených, olovo bylo pobráno, na malovaných dveřích a zámcích veliká škoda, což vše udělali Pasovští.[3]) Ještě za Eggenberské vlády opravováno na zámku.[4]) Také kníže *Adam František* staral se o Kratochvíli, která byla spustlą, i kázal ji opravovati a v dobrém stavu udržovati, aby se tu mohl pozdržeti v čas štvanic na Hlubocku. Roku 1722 byl na zámku ještě veškerý nábytek a světnice se v dobrém stavu nacházely.

Krb ve velikém sále zámku Kratochvíle.

Roku 1762 byla již střecha hlavního stavení tak chatrná, že ji musili sebrati, a když pak nahrazena jest nynějším krovem, zničeny jsou podkrovní světnice, které pro služebnictvo určeny bývaly. Když roku 1763—1764 zámek opravován byl, ublíženo i některým malbám přemalováním. Avšak spuštění zámku připadá do počátku našeho století; tehda vykázány ve stavení tomto, kteréhož se podlé zdání úředníků lépe užívati nedalo, některým osobám byty, po čemž hned staré malby (jakožto nemoderní) zabíleny. Roku 1824 byl již na místě oficírské tabulnice dřevník, nábytek většinou byl jinam odvezen a zejména zlaté pokoje byly zcela prázdny Jak tu hřešeno nedlouho potom, již vypravováno. Roku 1846 aspoň horní síně vyklizeny, aby se jim neubližovalo. Nejnutnější opravy vykonány jasným rodem Švarcenberským; odkrytí maleb pak očekávati nám jest, až se znenáhla omítka oloupe.

[1]) Archiv gub. [2]) Roku 1617 zapisoval císař Matyáš dluh na „hradu Kratochvíl řečeném i s oborou při tom vystavěnou a dvoru popl. v též oboře.“ (DZ. 95. K 13.) [3]) Archiv gub. [4]) Roku 1678 opravováno na věži a r. 1684 věž ta, která mezi tím shořela, znova stavěna. (Archiv Netolický.)

LIBĚJOVICE ZÁMEK.

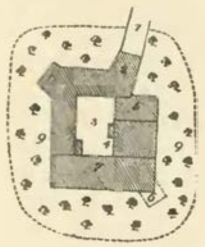
Jižně od města Vodňan spatřuje se rovina neveliká, zdvihajíc se asi půl hodiny daleko za městem znenáhla, až dostupuje jisté výšky na onom hřbetě, na němž stojí zajímavá kaple Lomecká. A tento hřbet jest jako nějaký předěl, tak že s něho na půvabnou krajinu Netolickou a hezké okolí Vodňanské shlížeti lze. Oba boky zaoděny jsou lesy a bujným stromovím; Vodňanská strana jest barvy živější a v krásném zelení třpytí se Nový zámek, tak že jej viděti zvláště od východní strany již z daleka. Ale nemíníme mluviti o tomto sídle knížecím, moderní elegancí upraveném a v rozkošných sadech postaveném; vábí nás jiné, na ten čas jemu podřízené, avšak též mezi bujným stromovím a duby, z nichž někteří ještě rod Rožemberský pamatují, položené stavení, kterým se ves Libějovice, nyní obyčejně Libějice, končí. Říká se mu nyní Starý zámek, a tohoto názvu zasluhuje, jsouc památkou starožitnou a zámkem ve smyslu staročeském, vážné tvářnosti a při tom přece směsice starého s novým, stařena v nových šatech. Původní tvrz věžovatá, kteráž tu stávala, proměněna na počátku 16. věku v zámek, a na tomto každý věk něco opravoval aneb ubral, až dosáhl nynější své způsoby.

Ze zdálí ani zámku pro bujné stromoví, které jest kolem něho a odtud až k Novému zámku, neuvidíme, ale přistoupivše z blízka, uzříme před sebou věžovaté stavení, k němuž ostatní části přiléhají, a v něm bránu goticky sklenutou i s otvory pro kladky a zazděnou branku pro pěší s jediným takovým otvorem, ale marně již pátráme po příkopu a mostu. Vejdouce do průjezdu spatříme v pravo i v levo lavice kamenné ve zděných výklencích, kdež poddaní pokorně čekávali, až se zadní vrata otevřela, uvidíme u prostředních vrat nahoře čepy, v nichž se stáčely oboje dvéře, zpozorujeme také, že se potom průjezd na pravou stranu zatáčí a něco úží, vše opatření proti nepříteli, a minuvše třetí okrouhlé sklenutí, ocitneme se na dvoře, na čtyřech stranách stavením zavřeném. Tu se ukazuje ve hlavních částech, nikoliv ovšem v podrobnostech tvářnost Starého zámku, jak jej 16. věk miloval. V levo jest arkáda z části větší ještě otevřená, avšak po celé délce zachovaná, s krátkými hrubými sloupy, jichž podstavce z rovné čáry vystupují; výše nad tím jsou ještě okna úřednických bytů, druhé to poschodí. Na pravé straně při zemi jsou dvéře do konířen klenutých, a něco dále vedou schody otevřené do horních pokojův. Před sebou a za sebou v pravo i v levo spatříme okna z bytů knížecích úředníkův. Uvnitř zámku nachází se málo památného, poněvadž světnice ustavičným proměnám podléhají. Starý sklep na jižní straně, k němuž vedou dvéře s kamennou obrubou rýhovanou, avšak nahoře již rozbitou, prostranná kancelář hospodářská, jejížto skříně do zdí udělané prý na místě jindy pro hudebníky určeném se nacházejí, ukazují se jako jediné z památky historické u vnitřku. Více jich spatřuje se ovšem zvenčí.

Procházka okolo zámku baví sice více půvabem okolí, nežli předměty starožitnými, ale právě proto ji každý rád předsevezme. Od nevkusného štítu nad branou rád každý oko své odvrátí; zbytek

Starý zámek v Libějicích.

Plán Libějovic.

Vysvětlení plánu: 1. Cesta k zámku; 2. věž, v níž jest brána a průjezd; 3. dvůr; 4. schody na arkádu; 5. věžovaté stavení; 6. zrušený výstupek; 7. staré sklepení; 8. výstupek věžovatý s náměktky; 9. místo bývalého příkopu, nyní zahrady a sady.

příkopu a valu v pravo od brány baví jen oko cvičené, ale výstupek na severozápadním rohu pobaví snad každého. Vyčnívají z něho ve výšce druhého patra dva okrouhlé náměktky, kterým by končité stříšky velmi dobře slušely, ale znešvařeny jsou nevkusnými kudrlinkami, kteréž na ně milovníci copového slohu přilepili. Obrátivše se pak k jihu, mile překvapeni budeme stromovím bývalých panských sadův.[1])

Není pochyby, že vznikly Libějovice před koncem 13. věku a že jméno své obdržely po zemanovi Lubějovi; ano úrodnosť okolí a starožitné názvy sousedních vesnic vedou k tomu, že patří Libějovice k osadám starým. Roku 1264 připomíná se Tomáš z Lubějevic, ale není jisto, po kterých Libějovicích se psal.[2]) Nejstarší nám známí majetníci Libějovic, a jak se zdá, také zakladatelé tvrze byli *Malovci z Libějovic*, stejného rodu a znaku s ostatními Malovci, kteří z blízkých Malovic pocházeli. V l. 1352—1367 připomíná se často *Petr* neb *Fešek Malovec;* na pečeti své roku 1364 užívá i hesla z *Liebenberka*, což lze na nynější Libějice vztahovati. Podlé zvyku tehdejší doby chtěl míti také sídlo s německým jménem. *Diviš* z *Malovic* (r. 1374—1389) vešel ve spolek s Peškem († j. 1384) a takto se dostal v držení Libějovic.[3]) Zemřel r. 1389, neboť odtud po kolik let poroučel na Libějovicích *Dobeš Malovec* z *Libějovic*. Tento odprodal r. 1389 mnohé dědiny, zejména dvůr v Libějovicích se 3 lány, ve Hvožďanech 3 lány, ves Vrabín, dvůr Radomilice s platy, rybník Štítov a mlýn Požeraz s jinými ještě dědinami Janovi z Malovic, Jaroši z Drahonic a Petrovi z Březí, příbuzným svým, jen z těch příčin, aby na dědiny tyto po jeho smrti saženo nebylo.[4]) Sám zůstav v užívání, zakládal na zboží svém rybníky. Jeden z nich byv u Újezdce vyměřen, zatopil něco dědin fary Hůrecké (r. 1404), pročež se Dobeš po kolikerých ústrcích uvoliti musil, že bude z Libějovic 2 kopy 15 gr. desátku platiti.[5]) Roku 1410 seděl v Radomilicích, snad již Libějovic nemaje.[6])

Po dlouhá léta potom není zpráv o Libějovicích. Za krále Jiříka seděl tu *Diviš Malovec*, věrný králův služebník. Když Jan z Rožemberka od krále odpadl, plenil Diviš nejednou na panství Helfenburském, jímal lidi, pálil dvory a stodoly, ovšem také při tom všelijaké škody trpěl.[7]) Za svou věrnosť stal se radou komorního soudu; připomíná se často v jednáních veřejných i soukromých až do r. 1489.[8]) Syn (?) jeho *Léva* ukončil r. 1496 dne 12. prosince nesnáze své s obcí Vodňanskou smlouvou, ve kteréž mu Vodňanští za škody na mlýnech učiněné kus řeky Blanice až ke hranicím Helfenburským postoupili dotud, dokud by držel zápisné panství Heřmanské.[9]) Žil ještě r. 1514 jsa hejtmanem kraje Prachenského, avšak r. 1523 byl již mrtev.[10]) Při smrti jeho byli synové *Diviš* a *Bohuslav* již při letech, *Zikmund, Pavel, Mikuláš* a *Vojtěch* ještě nezletilí. Bohuslav zemřel záhy; ostatní kromě Pavla smluvili se r. 1539, kdyby někdo z nich odkazem nějakého statku dostal, že mu ostatní v to sahati nemají.[11]) V nedílu drželi tehda Libějovice tvrz se dvorem a vsí, vsi Hvožďany, Chřepici, Újezdce, Chvališovice, Chelčice s podacím celé, díl Lhoty a jeden dvůr kmecí v Truskovicích,[12]) ale zboží to přikupováním některých okolních statků zvětšeno. Roku 1548 dne 21. března, když byli jen Diviš, Zikmund a Pavel na živě, rozdělili se o své statky; Diviš obdržel tvrz Libějovice s dvorem a vsí, Hvožďany, Chelčice a Chřepici, Zikmund vzal dvůr a ves Újezd, vsi Chvalešovice, Lhotu, Újezdec a Malešice, Pavlovi konečně se dostaly tvrz Malovice se dvorem, vsi Malovice Horní a Dolní, Vrabinec, dvůr a ves Nestanice a Černoves.[13]) Roku 1553 měl Diviš při s Vodňanskými, poněvadž již Heřmaně nemaje, jim řeky Blanice postoupiti nechtěl.[14]) Roku 1557 uhodil o prodej Libějovic s panem *Vilémem z Rožemberka*, tak že prodány zároveň Skály i zboží Malovské Pavlovo.[15]) Diviš měl postoupiti obou zboží r. 1559 v první polovici srpna, ale pro veliké jeho dluhy nevyplaceny mu hotové peníze, nýbrž poskytnuty mu znamenité výhody; také podržel tu i potom nějaký čas svůj byt. Seděním na Libějovicích psal se ještě r. 1562, když zemřel; 3000 kop peněz, kteréž mohl podlé smlouvy s panem Vilémem učiněné odkázati, bratru svému Zikmundovi poručil.[16])

Za pana Viléma zavedena na panství ve všem správa důmyslnější a lepší, nežli byla za Malovců. Ovšem při tom mnohá starožitná památka padla, pro jejíž zachování tehda smyslu nebylo, ale zlepšeno

---

[1]) Za provedení a zprávy o rozličných podrobnostech velice děkuji panu Jindřichovi Vandasovi, knížecímu inženýrovi panství Libějovského. [2]) Emler. reg. 176. [3]) Arch. Hradec. Pangerl Gold. Urk. 144, arch. Třeboň. DD. 13 f. 134, 138, Acta jud. 1383. [4]) Rel. tab. I. 528. Viz i DD. 13 f. 138, archiv Budějov. roku 1398. [5]) Lib. erect. V. f. 73. [6]) Arch. č. VI. 20. [7]) Pam. arch. X. 229—235. [8]) Arch. č. IV. 85, 328, V. 540, Pangerl Gold. Urk. 520, Rel. tab. I. 159 r. 1498 (po smrti Divišově), arch. Budějov. (r. 1489). [9]) Arch. Vodňanský. V. i arch. č. VI. 316—320, 347, reg. 2 J. k. B 20, 3 J. k. B 2, Pam. arch. VII. 437. [10]) Reg. 3 F k. D 6 a dlužní Petrova v arch. Třeboň. [11]) Arch. Třeboň. [12]) DZ. 250, H 15. Viz i 12 F. k. E 5. Zikmund bral si na Libějicích roku 1548 Annu Metelskou z Felsdorfu. (Březanův Vilém 15.) Smlouva Diviše (r. 1548, 26. května) se Skalskými a Budičovskými o tok na rybník pod Skály v arch. Novohrad. [13]) DZ. 49, A 9—12. Srov. děje Omleničky. [14]) DZm. 21, H 6. [15]) Pavlovi vydal roku 1558 dne 20. ledna díl na penězích 10.000 kop. (Arch. Třeboň.) [16]) DZ. 14, L 32. Kšaft dán 1562, 16. Maj.

hospodářství rybničné a polní a také něco statkův okolních (roku 1565 Záhoří, r. 1603 statek Blanický s Protivcem) přikoupeno.[1]) Týmž asi způsobem hospodařeno tu také za *Petra Voka*, bratra a nástupce Vilémova, od roku 1562.[2]) Týž pán odkázal Libějovice sestřenci svému *Janovi hraběti Zrinskému*, jak vypravováno již v dějinách Rožemberka. Hrabě uvázav se v Libějovice v listopadu r. 1611, držel je jen krátký čas, neboť již roku 1612 dne 24. února zemřel.[3]) Podlé smluv, r. 1610 s Petrem Vokem učiněných, spadly Libějovice, poněvadž po hraběti dědicův nezůstalo, na rod *Švamberský* a drženy ke Třeboni a jiným panstvím této pošlosti. Po nešťastném pádu rodiny Švamberské dostala se panství její v jižních Čechách a s nimi též Libějovice (vedlé donace d. 1620 dne 6. února) *Karlovi* hraběti z *Buquoy*, známému válečníku na straně císařské.[4]) Za těchto dob zkoušely Libějice i okolí mnohé strasti válečné skrze ustavičné pochody vojenské. Když bylo po bitvě u Záblatí (r. 1619), vpadli sem císařští a pobrali mnoho věcí, jako ručnice a zbroj všelijakou; poddaným vzali 2000 měr obilí ssutého a množství nevymláceného, 100 kusů dobytka, 700 měr sladu, 235 měr ječmene a 900 m. chmele (toto asi z pivováru), a zavezli vše do Budějovic.[5]) Až do r. 1801 patřily Libějovice rodu Bukvovskému. Panství zvětšeno za té doby přikoupením několika menších statkův, jako r. 1652 rychty Těšinovské a r. 1728 statku Čichtického. Roku 1801 prodal hrabě *Jan Josef* z *Buquoy* panství Libějovské knížeti *Josefovi ze Švarcenberka* († 1833), od kterých dob panství ke zpupným statkům knížecím náleží.

Výstupek zámku Libějovického.

Stavba nového zámku započata již r. 1696, ale nedokonána. Teprve Filip Emanuel z Buquoy rozkázal, aby stavba do konce provedena byla, což se také v l. 1747 až 1754 stalo. Kníže Josef ze Švarcenberka dal zámek v l. 1816—1817 opraviti a o druhé poschodí zvýšiti. Starý zámek, již sešlý, dal hrabě Karel Kajetán z Buquoy v l. 1715—1718 tím způsobem opraviti, že tu 5 nových světnic zřízeno a do nich a světnic ostatních nový nábytek dán; proto i nad branou znak jeho a manželky jeho roz. z Palffy vytesán.[6]) Když však dodělána byla roku 1754 stavba nového zámku, přestal býti starý zámek sídlem panským, jsa odtud jen domem úředním a příbytkem úředníkův. Jaký býval život na tvrzi za těch dob, když tu Diviš Malovec přebýval, seznati lze z několika pamětí. Za těch dob byly Libějovice malou pevností, i došlo tu k rozmanitým příhodám. O jedné takové, když se neslo Divišovi obeslání, aby se stavěl na soudě komorním (r. 1535), zachovalo se nám toto vypravování: „Ten pondělí po sv. Duše byli sme vysláni ode paní naší Týnské s listem od pana hofmistra obselacím k panu Divišovi. Když sme přišli na Libějovice do tvrze, uhledali sme maštaléře a on sedí na prahu v maštali; i šli sme k němu ptajíce se jeho, jestli doma pán. Odpověděl nám, že pána doma není. Ptali sme se, jestli který jiný mladý pán doma. A on odpověděl, že není žádný. A byli jsou doma. I když sme toho nedůvěřovali, šli sme do světnice, tam sme nenašli žádného, i deme k němu zase do maštale, i ptali sme se jeho, byl-li by doma ale písař. A on odpověděl, že není. I řekli sme, ale jestli tobě co poručeno ode pána. Odpověděl, že není. I pověděli sme mu: Milý tovaryši, aby tvá vědomosť byla, že sme posláni od

[1]) Šíře o tom v Březanových životech Viléma a Petra Voka.

[2]) Na panství byli úředníky roku 1559 Petr Ivan z Trojan, r. 1560—1566 Vácslav Dubský z Třebomyslic (roku 1566 purkrabě), roku 1569 Mikuláš Kořenský ze Křečovic, r. 1570—1571 Oldřich Záborský z Brloha, r. 1577 Matěj z Veveří, r. 1592—1598 Zdeněk Víta ze Rzavého purkrabě a Adam Kroupa z Rotynšteina hejtman, r. 1599 Lesl z Radimovic, jenž t. r. zemřel. (Světeckého Pam. I. 203, Březan. Vilém 158—159, 167, Petr Vok 27.) Roku 1596 dal si Petr Vok statek „Libějovice řečený“ teprv ve dsky zemské vložiti. (DZ. 252. C 16.)

[3]) Březanův P. V. 263, P. V. Milauer Nekrolog 14—15. [4]) DZ. 153. K 2. Viz děje Rožemberka a Nových hradův v III. díle. Objem panství v Bílk. konf. 654. [5]) Exc. Wagner. [6]) Archiv Libějovický.

paní J. M. Týnské naší s listem od pana hofmistra nejvyššího České země, a jest nám rozkázáno tak, nebude-li pána doma, abychme ten list v světnici na stole položili, pakli bychom k tomu nemohli přijíti, abychom ho nechali, kdež budem moci; chceš-li ty jej vzíti, toť my jej tobě dáváme. A když nechtěl vzíti ho, a my vstrčili sme jej do sloupu tu v tvrzi, kdež s mostu scházejí do tvrze. A on maštaléř Jedlička zláv škaredě, i prchl jest k mostu k lávce, i zdvihl lávku, abychme ven nemohli. V tom pan Vojtěch, mladý pán, přišel, sedl na korytě a řekl nám: Co se potloukáte? A my řekli, že nic takového, než že sme teď posláni od paní naší Týnské s listem obselacím. I řekl nám tak Pšenička: Vezměte vy ten list zase a dejte vy jej své paní zas a když bude pán doma, nech pošle jej zas k němu. Tehdy my sme byli přinuceni, i vzeli sme list, udělavše proštípec, vstrčili sme jej do něho, i jdouce ven z tvrze a přešedše most, i vstrčíme jej do zdi a s tím sme šli odtud až na hráz za dvůr. A oni honili sou nás s voštípy a s kordy a strkali námi před sebou pan Vojtěch a Pšenička. Mluvil nám pan Vojtěch ta slova: Že vás paní poslala na zrádu! My sme jemu odpověděli, že nás paní neposlala na zrádu, že nás poslala s listem. A v tom vyběhl Jedlička s šavlí: ‚Však sem vám řekl, abyste lotry vsázeli do věže.‘ A my sme pověděli, že lotři nejsme, že máte moc bíti, sázeti nás, že se tomu hájiti nemůžeme, ale práva k nám nemáte. A oni nás hnali strkajíce námi, až zase k listu tomu, kde sme jej nechali. ‚A vezmětež ten list zase.‘ A my sme se zbraňovali. Když jinak nemohlo býti, i museli sme vzíti; i došedše na hráz, poradili sme se o to, i navrátili sme se zase a vstrčili sme ten list do veřeje, kde se dvéře odvírají, jda z rybníčku do dvoru. Pak odtud sme šli zase domů.“ [1])

Diviš Malovec jsa nepokojné povahy dopouštěl se i násilí. Roku 1549 vyslav lidi své do vsi Strpí, kázal dva poddané Mikuláše Kořenského, jednoho ve dvoře, druhého na čihadle, vzíti a do vězení dáti. [2]) Není tedy divu, že Vilém z Rožemberka po ujetí Libějovic Jiříkovi Lomnickému, písaři důchodnímu, kterýž sem byl poslán, poroučel, aby se s Divišem nepokojným pěkně srovnával a k němu se náležitě choval; „nebo týž písař, když hlavu chmelem přebral, mistrný byl.“ [3])

MALOVICE TVRZ.

Na straně jihovýchodní od Libějic jsou vesnice Veliké a Malé Malovice, ležící po obou stranách rybníka Malovského. Tvrz, v níž se zrodil čacký staročeský rod Malovců, stávala v Malých Malovicích. Nyní tvrziště zakrývá několik chalup, zejména č. 10 a 11 a ty, které se jich dotýkají. Darmo by se tu hledaly památky starověké; před 20 lety nezbývalo po staré tvrzi nic více, než díl příkopu hlubokého po straně severovýchodní a část pahrbku, na němž tvrz stávala. [4])

Malovci z Malovic, vladykové z Dobronic, Žimuntic, Kraselova, někteří rodové v Plzeňsku a konečně páni z Pardubic měli jakožto znamení erbovní půl koně ve skoku s uzdou barvy rozmanité. Ti všichni asi byli jednoho rodu a původu, ale nesnadno říci, odkud prvotně pocházeli. Naši Malovci vyskytují se v okolí Netolic již od počátku 14. věku, neodříkajíce se nikdy svého prvotního a krásného znamení erbovního. Měli prý, dle domnění Balbínova, dříve nežli půl koně s uzdou za znak od krále Vladislava roku 1159 dostali, za znak kotouč, jehož Kraselovští později stále užívali, ano Balbín dokládá se i listu Arnošta ze Staré, na němž prý takovou pečeť viděl, ale mýlí se v tom velice. [5]) Neb neřku-li o tom, že žádný šlechtic český před rokem 1220 nepečetil, naopak z množství starých listův a pamětí jde na jevo, že Malovci od svého koně nikdy neustoupili. Rozplodivše se dělili se potom na mnohé větve, totiž Malovce z Malovic, z Chýnova, z Pacova, z Libějovic a Kosoře z Malovic.

První z toho rodu *Bohuslav* z *Malovic* vyskytuje se v l. 1313—1341 dílem jako svědek, dílem jako služebník pánů z Rožemberka, též i jako mocný oprávce nad spornými stranami. Od r. 1352 týmž způsobem se připomíná v pamětech rozličných *Petr* nebo *Pešek* z *Malovic*, který slove roku 1364 také z Liebenberka, t. j. z Libějovic. *Jan* a *Diviš* z *Malovic*, kteří se r. 1365 a 1366 připomínají, byli bezpochyby jeho bratří. Jan zemřel před r. 1374, zůstaviv syna *Hanka* (Hanuše nebo Jana), jehožto synové Petr a Jan

[1]) Reg. 7, G. k. s. A 1. [2]) Reg. 15, F. kom. A 9. [3]) Život Vilémův na str. 134. [4]) Otavan I. 36, III. 1. [5]) Viz ČČM. 1860 sv. 3 str. 307.

vešli v držení Pacova a tak se stali předky Malovcův z Pacova. Diviš dotčený připomíná se pak do r. 1389 a dědil po Peškovi zboží jeho v Libějovicích. *Dobeš* pak, nástupce jeho (roku 1389—1410), začíná řadu Malovců z Libějovic. Od r. 1583 vyskytují se bratří *Petr* a *Bohuslav Malovci* jako páni vsi Březí, později tuším také jako držitelé buď Malovic nebo nějakého statku sousedního; r. 1401 koupili plat v Černé vsi, r. 1402 drželi Malenice a potom obnovili se syny Haníkovými společnosť jmění, ku které se byli již otci zapsali. Stížný list ke sboru Kostnickému spečetili z rodu toho (r. 1415) Petr z Malovic (Bohuslav snad byl již mrtev), Jan, Zikmund odtudž a Petr z Pacova. Petr, řečený starší, žil ještě r. 1416; tehda měl syna zrostlého *Jana*, tuším toho, který se potom psal z *Nestanic* a roku 1453 zemřel, vdovu Kateřinu zůstaviv. Současně vystupuje také rod Kosořův na Dřítni; *Jan Kosoř*, *Petr* a *Bohuslav* bratří vyskytují se za válek husitských jako horliví přívrženci strany Táborské. (Jan a Bohuslav žili ještě r. 1463.) *Jan mladší z Malovic* prodal r. 1443 tvrz svou Dobronice. [1])

Nesnadno jest určiti, kteří z tohoto rodu, jak se posud rozvětvil, podrželi prvotní sídlo Malovice; ale tolik se ví, že za Jiříka Poděbradského jak Malovice, tak i Libějice dobře byly jízdnými obsazeny a že na Malovicích velel r. 1474 jako purkrabě Arlam z Kraselova. [2]) Roku 1494 drželi zboží Malovské bratří *Jaroslav* a *Oldřich Malovci z Nestanic*, vnukové Jana svrchupsaného. Oldřich držel potom Malovice sám a skrze tetu a manželku svou Kateřinu z Pacova dostal se roku 1517 v držení Borotína. Z téhož manželství pošli synové: *Jan*, *Mikuláš*, *Pavel*, *Zikmund*, *Bohuslav a Oldřich*, kteří neveliký po otci roztroušený statek několik let v nedílu drželi. Roku 1530 po všech Svatých položeni jsou mezi ně dílové otcovští, tak že tvrz a vesnice rozděleny na 6 dílův. Poněvadž každý dostal šestý díl tvrze Malovské, viděti odtud, že byla tvrz dosti prostranná, ale že se také směstnávati musili, jak mohli. Škoda, že známe jen jediný díl. Tento obsahoval předně věž, která stála za velikou síní, a sroubek, který na ní byl postaven, též pivnici zadní menší u veliké věže a z marštale dvoje zadní stání, dolejší od okna. Z toho aspoň poznáváme, že byly na Malovicích dvě věže, palác, v němž byla veliká síň, a konice. Mosty, plac v tvrzi, studnice a parkán se nedělily, nýbrž byly společné všem šesti bratřím. [3]) Nedlouho po tomto dělení prosil Jan pana Jana z Rožemberka (r. 1530, 15. Novb.) za dovolení, aby směl poléci na gruntech poddaných Rožemberských u Krtel na vlky, poněvadž ti po sedmi, osmi i devíti dolů k Malovicům chodili a nažravše se ke Krtelům ucházeli a tam slehli; ale dána mu odpověď taková, že žádané dovolení dáno již panu Kořenskému. [4])

Jednu polovici dotčených šesti dílů skoupil Pavel, totiž r. 1539 díl Mikulášův na tvrzi, dvoru a vsi Malovicích Dolních (Malých) a vesnicích Hor. Malovicích, Lhotě, Daměnicích a Dobřejově Hořejším, a t. r. díl Janův na obou Malovicích, Vrabinci, Lhotě Lékařově, Daměnicích a Nasavrkách. [5]) Maje potom polovici tvrze Malovic prodal ji i s Hoř. Malovici a Vrabincem r. 1545 *Divišovi*, *Zikmundovi* a *Pavlovi* bratřím *Malovcům z Libějovic*. [6]) Diviš však byl před tím (r. 1542) koupil druhou polovici Malovic, která byla Zikmundovi, Bohuslavovi a Oldřichovi náležela, a poněvadž se bratří Divišovi Zikmund a Pavel r. 1545 svých dílův odřekli, zůstal Diviš samojediným držitelem statku a připojil jej k panství Libějickému. [7]) Když se tento dostal v držení *Viléma z Rožemberka*, zakládány u Malovic nové rybníky. To bylo příčinou, že bourali tvrz zdejší, aby měli dosti kamene na hráze. Když roku 1563 dělán rybník Horní Malovský, platilo se od lámání kamene ve tvrzi Malovské 10 gr. od sáhu a nalámáno 241 sáhův. [8]) Tak zmizela tvrz s povrchu zemského najednou a místo rozprodáno na chalupy. Nicméně se připomíná ještě r. 1597 tvrz pustá Malovice, kterouž Petr Vok z Rožemberka zapsal k dědičnému jmění Bohuslavovi z Malovic a na Dřítni, ale r. 1599 zase obdržel, když se byl Bohuslav své spravedlnosti odřekl. [9])

[1]) Regesta Malovcův (můj rkps.). [2]) Arch. Třeboň. [3]) DZ. 45, B 4. [4]) Arch. Libějický. [5]) DZ. 4, D 20, E 2, 43, A 26 45, B 16. [6]) DZ. 7, F 7, 46, A 9. [7]) DZ. 1, D 28, 7, C 29. [8]) Březan, Život Vilémův 157—159. [9]) DZ. 92, A 10.

Česká malba majoliková z r. 1729.

CHELČICE TVRZ.

Před dávnými dobami stála v Chelčicích u Libějic tvrz, která již s povrchu zmizela. Vesnice bývala rozdělena mezi několik vladyk. Roku 1357 vládli tu *Sasín*, *Bohuněk*, *Hrzek* a *Sláva* bratří z *Chelčic*, *Lev* farář Předslavský a *Jan* syn *Rackův* z *Tupes*. Z těch žil Hrzek ještě r. 1370, kdežto Sasin a jeden z bratří jeho Hostík (Sláva, Hostislav? Slavhost?) již r. 1360 byli mrtvi bez dědicův, zůstavivše po sobě popluží a 4 kopy úroku.[1]) Po Hrzkovi zůstal r. 1377 syn Jodok, z Tupesských vladyk seděli tu bratří *Jan*, farář Jistebnický, a Lvík ze Strkova ještě r. 1391, a s nimi držel část Oneš, farář Předslavský.[2]) Od těchto prvních vladyk snad pocházel Petr Chelčický.[3]) Asi v tu dobu zakoupili se tu dva bratří *Jan* a *Bohuslav*, kteří nosili na štítě polní bránu a příjmí měli Hrůza (t. j. Hroznata). Jan z Dubice řečený (r. 1389) nabyl Vlhlav po vymření původních vladyk a odděliv se od bratra, založil větev Hrůzův z Vlhlav, která r. 1454 po meči vymřela. Bohuslav skoupil všecky zemanské statky v Chelčicích a žil do r. 1414.[4]) Syn jeho *Václav Hrůza* držel se strany pod jednou; jeho přičiněním se také stalo, že dosazen jest do Chelčic r. 1425 farář katolický. Jsa ve službě Rožemberské, vládl od r. 1446 jako purkrabě na Prachaticích, ale opustiv tuto službu vytáhl r. 1449 k válce proti Sasům, aby bojoval po straně Jiříka Poděbradského.[5]) Roku 1454 měl ještě nějaké jednání o Vlhlavy. Zůstavil vdovu Markétu z Vyhnanic a syna *Bohuslava* (r. 1453—1474), který se odtud vyprodal a pak Týnec nad Labem a Kojice držel. Roku 1473 ještě žil, ale následujícího roku byl mrtev. Tvrz a dvůr v Chelčicích držela pak *Anna* z *Chelčic*, tuším, sestra Bohuslavova, která měla dva manžely, napřed nějakého Tetřeva z Myslkovic a potom *Vítu ze Rzavého*. Roku 1474 i ona i druhý muž její byli mrtvi.[6])

Část vsi držel již r. 1471 *Diviš Malovec* z *Libějovic*, ale co tu měl dvorů kmecích, bylo za tehdejší zlopověstné války spáleno.[7]) I tvrz sama, poněvadž Diviš s nepřátely královými držel, byla vypálena a zbořena skrze dráby obce Vodňanské. Když tedy r. 1474 odúmrť po Bohuslavovi provolána, vyprosil si ji Diviš Malovec, ale Vodňanští tomu odpírali. Když pak provolána odúmrť po Anně z Chelčic, kterouž si Zachař z Borovnice vyprosil, zase odpírali tomu Vodňanští, držíce tvrz jako majetek, „jehož jsou dobyli mečem jako na svém nepříteli.“[8]) O událostech při ztečení tvrze není nám nic známo; jen tolik se ví z pozdějšího, že Vodňanští vytýkali Divišovi, že „při šturmu v Chelčicích nebyl“ a že on slova ta na ublížení své cti sobě pokládal, totiž tak, jako by z tvrze byl utekl a tovaryše své osudu jich ponechal. Divišův syn Léva pohnal pak Vodňanské do soudu „o tvrz neb o slup sedlský v Chelčicích,“ že by mu byli ji rozbořili, škodu činili, lesy mýtili, otce jeho jali, koně a zbroj jemu pobrali. Aby věc ta spokojena byla, nařídil král Vladislav r. 1489 tři pány, a ti vypověděli (dne 23. dubna), že Vodňanští mají dáti Lévovi 50 kop míš. a jakož jsou dotkli otce jeho Diviše na jeho dobré pověsti, že to neměli činiti, a jeho cti a dobré pověsti že to ke škodě není, neb že páni to vědí a znají, že Diviš vždycky činil, jako na dobrého člověka rytířského náleží.[9]) Chelčice připojeny jsou potom k panství Libějickému.

[1]) Glafey, Anecdota I. 478. [2]) Lib. conf. [3]) Viz Jirečkovu Rukověť I. 289. [4]) Lib. conf., arch. č. VI. 18. [5]) Arch. Drážďan. [6]) DD. 16. f. 262. [7]) Arch. č. VIII. 20. [8]) DD. 16. f. 263. [9]) Archiv Libějický.

TVRZE NA NETOLICKU A LIBĚJICKU.

STRUNKOVICE.

Nemáme o tom určité zprávy, jestli v Strunkovicích stávaly hrad anebo tvrz nějaká, avšak tolik jest jisto, že sídlem panským bývaly nějaký čas. Roku 1290 připomíná se *Vok ze Strunkovic*, erbu růže a rodu pánův z Krumlova. (Viz díl III. na str. 22.) I jest dosti možná, že tu na nějakém opevněném sídle přebýval, ale dnešního dne tu není po něčem takovém ani památky, poněvadž náležejí Strunkovice již od 500 let pod pány Bavorovské.

ČICHTICE.

Ve farnosti Bavorovské leží ves Čichtice (původně Čuchtici) s dvorem, při němž někdy tvrz bývala. Jako držitel Čichtic vyskytuje se na počátku 14. věku *Albert z Libotyně*, jehož synové *Hynek* a *Kuneš* je prodali před rokem 1360 bratřím z Rožemberka. [1]) Z té příčiny vyskytuje se ves tato r. 1380 jako příslušenství hradu Helfenburka, [2]) od něhož potom za některý rok prodána. Vyskytuje se v jejím držení v letech 1410–1415 známý válečník *Mikuláš z Husi*, [3]) ale bezpochyby držel statek ten až do své smrti († r. 1420, 24. Decemb.), poněvadž se potom v držení jeho vyskytuje Mikulášův strýc, *Jan Stebňák ze Skryj*. Týž se vyskytuje od r. 1422 v krajině zdejší, jsa horlivým straníkem strany pod obojí. [4]) K roku 1454 dočítáme se o něm, že kupoval úroky v jižních končinách Čech, a r. 1461 prodal zboží své v Dunovicích. [5]) Roku 1468 dal se potřebovati od pánův z Rožemberka proti císaři Bedřichovi, ale byl tehda již člověk starý a velmi nemocný. [6]) Nedlouho potom zemřel. *Jaroslav Stebňák* (syn jeho podlé pravděpodobnosti) opověděl r. 1469 Janu z Rožemberka, stoje na straně královĕ proti buřičům zemským. [7]) Roku 1492 prodal tvrz, dvůr a ves Čichtice a ves Šipouny *Janovi Brůnovi z Nespečova, Přibíkovi* a *Vácslavovi* bratřím *Býčkům z Nespečova.* [8])

Přibík zemřel r. 1495, Jan Brůna nějaký čas potom, a nejdéle žil Vácslav, kterýž učinil r. 1516 poslední své rozkázání a nedlouho potom zemřel; [9]) roku 1517 byla již Anna z Prostého, vdova, poručnicí statku. [10]) Roku 1543 dělen statek Čichtický mezi *Jana* a *Přibíka* bratří Býčky. Onen dostal za díl svůj tvrz, dvůr a ves Čichtice, ves Šipouny a tři mlýny (Čichtický Zvončárovský a Šipounský), tento tvrz, dvůr a ves Protivec a část vsi Truskovic. [1]) Rozdělení to trvalo do roku 1550, kdež Přibík díl Janův koupil a tak zase Protivec a Čichtice sloučil. [2]) Roku 1594 dělen jest týž statek opět mezi *Přibíka, Vácslava, Jindřicha* a *Jana*, syny Janovy [3]) Jan držel později Čichtice sám, ale poněvadž měl účastenství ve vzpouře roku 1618, zabrán mu statek tento a prodán roku 1623 *Lukášovi Kořenskému z Terešova* a na Ostrolovském Újezdci. [4]) V držení Kořenských zůstal tento statek až do r. 1651; tehda prodal *Vácslav Kořenský z Terešova* tvrz, dvůr a ves Čichtice, vsi Protivec a Truskovice *Marii Magdaléně* hraběnce *z Buquoy*, rozené *z Biglie.* [5]) Trvale tehda Čichtice nepřipojeny k Libějicům. Neb roku 1703 prodány od *Rosy Angely* hraběnky *Buquoyové* rozené z *Harachu* hraběnce *Antonii Renátě Buquoyové* rozené *Černínové*, od kteréž je koupil roku 1720 *Jan Štěpán Rajský z Dubnice*. Po smrti tohoto prodal Jiří Leopold Rajský jakožto poručník sirotkův pozůstalých statek Čichtický (r. 1728) *Karlovi Kajetánovi z Buquoy* za 74.500 fl. rh. [6]) Od té doby náleží statek ten k panství Libějickému.

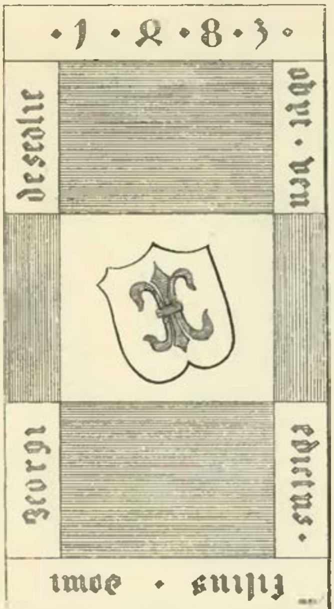
PROTIVEC.

Západně od Libějic jest ves Protivec, jejíž tvrz také dávno zanikla. K roku 1381 se dovídáme, že tu umřela Maruše (Markéta), a vladyka *Sanburk z Protivec* obhajoval věno mateře své Sudky. [7]) K r. 1517 připomíná se *Bohuslav* odtudž, který se mnoho bral o nějakého sluhu, jenž do Cáblova utekl; [8]) r. 1422 byl rukojmím za Jana Smila z Kremže, když vstupoval v příměří s Vimberskými. [9]) Připomíná se ještě roku 1444. [10]) *Petr z Protivec* opověděl císaři r. 1452, postaviv se pod korouhev úřadu Zvíkovského. Roku 1454 připomíná se také *Ojíř z Protivce*, jehož jméno křestné si potomci jako příjmení oblíbili. [11]) Petr připomíná se až do r. 1463 při rozličných jednáních, [12]) později také *Mikuláš* a *Jan*, synové Petrovi (r. 1468, r. 1470 se sestrou Eliškou), *Bohuslav* odtudž a manželka jeho Alžběta z Čichtic (r. 1469). [13]) Mikuláš zemřel před r. 1478, a poněvadž dětí po něm nebylo, vyprosili si Zikmund Kurcbach z Vítkova a Jan z Protivce jmění po něm zůstalé, totiž dvůr a část v Protivci, dvůr pustý v Budkově a dvorec kmecí v Nekvasovicích Darování to se opakovalo r. 1493 a svědčilo Janu, strýci Mikulášovu. [14]) Zatím seděl na tvrzi zdejší

---

[1]) Cod mon. Mariae Vallis. [2]) Truhlář. Urb. Rož. str. 39. [3]) Arch. křižovníkův, rel tab. II. 118, arch. č. III. 485. [4]) Arch. gub. a Třeb. [5]) Rel. tab. II. 240, 305. [6]) Archiv Třeboň., archiv č. VII. 351. [7]) Arch. Třeb. [8]) Rel. tab. II. 451. [9]) DD. 17 f. 277, DZ. 6, J 9. [10]) Reg. dlužní v arch. Třeb.

[1]) DZ. 45, A 24 a 250, F 24. [2]) DZ. 9, D 7. [3]) Popis panství Libějického. [4]) DZ. 194, J 16, Bílek, Děje konf. [5]) DZ. 307. B 16. [6]) Popis panství Libějického. [7]) DD. 13 f. 132. [8]) Arch. Třeboň. [9]) Arch. gub. [10]) Pam. arch. VI. 277. [11]) DD. 16. f. 244, archiv Třeboň. [12]) Archiv Budějov. [13]) Knihy dlužní v Třeboni. [14]) DD. 16, f. 264, 17, f. 276.

Náhrobek Beneše, syna Jiříka ze Sedlce, ve farním kostele Němčickém. (Podlé nákresu P. J. Truhláře.)

dotčený Bohuslav, řečený Palada, a r. 1473 dobře se tu opevňoval, aby se mohl brániti proti straně Rožemberské. [1]) Jan Ojíř z Protivce, který se r. 1501 připomíná, sotva souvisí s osudy Protivce, kromě toho, že se tak nazýval po předcích svých. [2]) Roku 1543 nacházíme Protivec při statku Čichtickém; tvrz zdejší ještě stála, rovněž byla dobrá, když roku 1550 po krátkém oddělení zase k Čichticům připojena byla, ale potom zanikla docela. [3])

LHENICE.

Ve Lhenicích postaveno jest na počátku 17. století tak zvané sídlo neb prostý dům panský skrze *Martina Grejnára z Veveří*, kterému byl Petr Vok z Rožemberka r. 1600 městečko Lhenice s farou a vsí Vadkov a Vodici ve dsky vložil a r. 1602 i pivovár Lhenický a dům šenkovní sobě do živnosti vyminěný přidal. [4]) Asi roku 1605 postoupil Grejnár Lhenic zase Petrovi Vokovi, jenž je připojil k panství Libějovskému. [5]) Sídlo Grejnárovo stálo při samém městečku na knížecím poli, které dnes „starý zámek" slove.

TOUROVÝ.

Ve farnosti Bavorovské jest ves Tourový, v níž před dávnými dobami tvrz bývala. Již r. 1359 připomíná se *Lipolt z Tourového* odjinud *z Dražova*, předek potomních vladyk Kraselovských, jenž znamením půl koně pečetil. [6]) Nástupce jeho byl *Hynek z Tourového*, který se roku 1387 poprvé připomíná a později ves svou Tourový k věrným rukám panu Jindřichovi z Rožemberka ve dsky zemské vložil, aby na ni nemohlo býti saženo právem odúmrtním. [7]) Po tomto zemanu, který byl neznámého rodu (ani Lipoltova ani následujícího), následoval *Hrsek z Tourového*, praotec Budkovských z Budkova. Roku 1414 prodal tento les svůj u Javornice a lesu Turova a úrok na dvou lidech v Tourovém Mikuláši, faráři Volyňskému, r. 1416 seděl na Budkově. [1]) I syn jeho Mikuláš, farář Volyňský, psal se z Tourového, ač i Budkov i Předslavice (r. 1422) držel. [2]) Nápotomní vladykové jsou předkové vladyckého rodu Želízkův z Tourového, kteří se tak po této vesnici jmenovali.

Roku 1452—1454 připomínají se *Petr* a *Jan z Tourového*, z nichž onen opověděl r. 1452 císaři Bedřichovi a r. 1468 se poprvé s příjmím Želízko vyskytuje. Ves však byla tehda rozdělena, poněvadž několik lidí patřilo roku 1468 *Vlaškovi z Miloňovic*. [3]) Tu část snad držel r. 1516 *Hynek s Dráchova* sed. v Tourovém, [4]) a potomci jeho *Jindřich* a *Beneš* prodali zde dvůr popl. a dvůr kmecí Šimonovi z Javornice. [5]) Na Helfenburce purkrabími byli r. 1515 až do r. 1518 Ladislav a r. 1526 Václav Želízko, i zdá se, že jeden z nich prodal díl svůj k panství Helfenburskému.

[1]) Psaní Jana z Vlksic r. 1472, 15. April. [2]) Arch. Budějov. [3]) Viz děje Čichtic. [4]) DZ. 92, J 8, 176, M 12. [5]) Obšírně o dějinách Lhenic viz v časop. Method XIV. 65. [6]) Arch. Svatomář. [7]) Arch. Netolický a Libějický.

ZÁHOŘICE.

V nepatrné vzdálenosti od Chelčic stávala tvrz a dvůr Záhořice, nyní knížecí dvůr Záhoří. U vladyk zdejších pozorujeme dva rody. Z jednoho žil *Hrosnata ze Záhoří* r. 1389, který se psal později z Bukovníka a měl r. 1410 syna *Alberu;* tento užívá na pečeti své ještě hesla „ze Záhořice." [6]) Z druhého rodu žil r. 1362 *Svatomír ze Záhořice* s bratrem svým Rynartem z Březí a vyskytuje se v l. 1367—1372 mezi patrony kostela Křtěňovského. Proto se mezi těmito r. 1395 také *Petr Záhorka* připomíná. [7]) Tento psal se potom vždy podlé Záhořice a stal se předkem rytířův *Záhorkův ze Záhořice*. Jméno jeho se čte v l. 1404—1424 v rozličných pamětech. Roku 1447 připomíná se *Albrecht Záhorka*, který držel také nějaké zboží v Truskovicích. [8]) *Jan Záhorka* (r. 1847) měl dva

[1]) Lib. erect. X. 19, arch. Třeboň. [2]) Lib. conf. [3]) Arch. Třeb. arch. č. VII. 366. [4]) DZ. 6, J 9. [5]) DZ. 5, B 26. [6]) Rel. tab. I. 528, arch. Svatomář. [7]) Pangerl H. U. 61, lib. conf. [8]) Lib. erect. V., 73, arch. gub. a Třeboň.

Náhrobek panoše Jiříka od Dubu ve farním kostele Němčickém (Podlé nákresu P. J. Truhláře.)

syny *Jiříka* a *Petra*, kteří od r. 1517 Záhoří drželi. V potomních letech stalo se jednou, že Šebestián Kořenský z Terešova, Diviš Malovec a Václav Dubský z Třebomyslic přišli na tvrz Petrovu v nebytí jeho doma a odtud jemu ženu i dítky pobrali a čeleď rozehnali.[1]) Roku 1546 prodali oba bratří Záhoří, tvrz a dvůr popl. a díl vsi Truskovic s krčmou *obci města Vodňan*. Jen jediný rok těšili se Vodňanští ze zboží přikoupeného, neboť když se zapletli r. 1547 do povstání, vzaty jsou jim všechny statky. Král Ferdinand prodal pak (r. 1549) dvůr v Záhoří s částmi vsí Truskovic a Přestavlk *Šebestiánovi Kořenskému z Terešova*. Když pak tento zemřel, prodal Petr, syn jeho mladičký, týž statek *Vilémovi z Rožemberka* r. 1566 a tak se dostal k panství Libějickému.[2])

NESTANICE.

Jižně od Libějic, kde je nyní ves, stávaly tvrz a dvůr Nestanice, ale po obou již není památky. Pokud víme, patřívaly Malovcům. Poprvé se připomíná roku 1427 *Jan Malovec z Nestanic*, který se potom jako svědek často připomíná. Roku 1444 rozprodal kmetem svým ves Dvory. Zemřel r. 1453, zůstaviv vdovu Kateřinu. Nástupce jeho, neznámého jména, byl ženat s Mabkou z Drahonic; bratr její Adam přimlouval se r. 1470 u Jana z Rožemberka za to, aby se jí na věně jejím v Nestanicích a Černěvsi neškodilo. K r. 1486 dovídáme se, „že jeden Malovec Nestanický zabit.“ Roku 1494 drželi *Jaroslav* a *Oldřich* bratří *z Nestanic* statek Malovský.[3]) Bezpochyby se pak rozdělili tak, že měl Oldřich Malovice a Jaroslav Nestanice. Který Malovec tu seděl, když tvrz zdejší r. 1520 od Pražanův pobořena byla, není nám známo.[4]) Pustá tvrz s dvorem dostala se potom *Mikuláši Budkovskému z Budkova* a bratru jeho *Jindřichovi*, a ti prodali před rokem 1540 dvůr Nestanice a vsi Černěves a Vrabinec *Divišovi* a *Bohuslavovi* bratřím *Malovcům*.[5]) Od té doby patřily k Libějicům.

ÚJEZD.

Jihovýchodně od Vodňan jest ves Újezd, která bývala za dávných dob sídlem šlechtickým; také tu stála tvrz, po níž památky nezbylo. Po ní se jmenoval r. 1360 *Vilém z Újezda*, kterýž byl jednoho rodu se Zdimíry ze Sedlce a předek pozdějších vladyk Kozských z Koziho.[6]) Od r. 1387 vyskytuje se jako purkrabě na Poděhusích a žil ještě r. 1407.[7]) Kromě Újezda držel v krajině zdejší také Černou ves.[8]) O nástupcích jeho až do sklonku téhož století nic nevíme. Roku 1472 seděl tu *Zachař z Kovanina*. Nástupce jeho *Jiřík Kovanický z Kovanina* učinil roku 1526 smlouvu s obcí Vodňanskou, když tato zakládala nový rybník v Dřemlinách, totiž tak, aby se lidem za jich grunty zatopené dala odměna, a lidé Újezdští vyzískali tím také, že v městě mýta a jarmarečného neplatili.[9]) Jiříkovy dcery *Anna*, *Lída* a *Alžběta* prodaly roku 1545 Újezd tvrz a dvůr a co ve vsi měly *Divišovi*, *Zikmundovi* a *Pavlovi Malovcům z Libějovic*.[10]) Když se dotčení bratří roku 1548 o panství Libějické dělili, dostal se Újezd k dílu Zikmundovi Chvališovskému a pak k panství Hlubockému. Před rokem 1614 pak prodáno jest 8 poddaných v Újezdě skrze Václava Malovce Janovi Jiřímu ze Švamberka a připojeni k Libějicům.[11])

SEDLEC.

Na straně východní od Libějic při silnici z Vodňan do Budějovic vedoucí jest ves Sedlec neb Sedlce, ale poněvadž ve zdejší krajině

[1]) Popis panství Libějického, arch. Třeboň., reg. obesl. kom. r. 1538, S 8. [2]) DZ. 8. A 9, F 11, 9 A 15. [3]) Regesta Malovcův. [4]) Palackého Děje V. b. 378. [5]) DZ 4. D 23. [6]) Lib. conf. I. C 10. [7]) Viz děje Poděhus. [8]) Lib erect. VI. 159. [9]) Popis panství Libějického v Třeboni. [9]) Arch. Vodňanský. [10]) DZ. 46, A 14. [11]) Bílek, děje konf. 655.

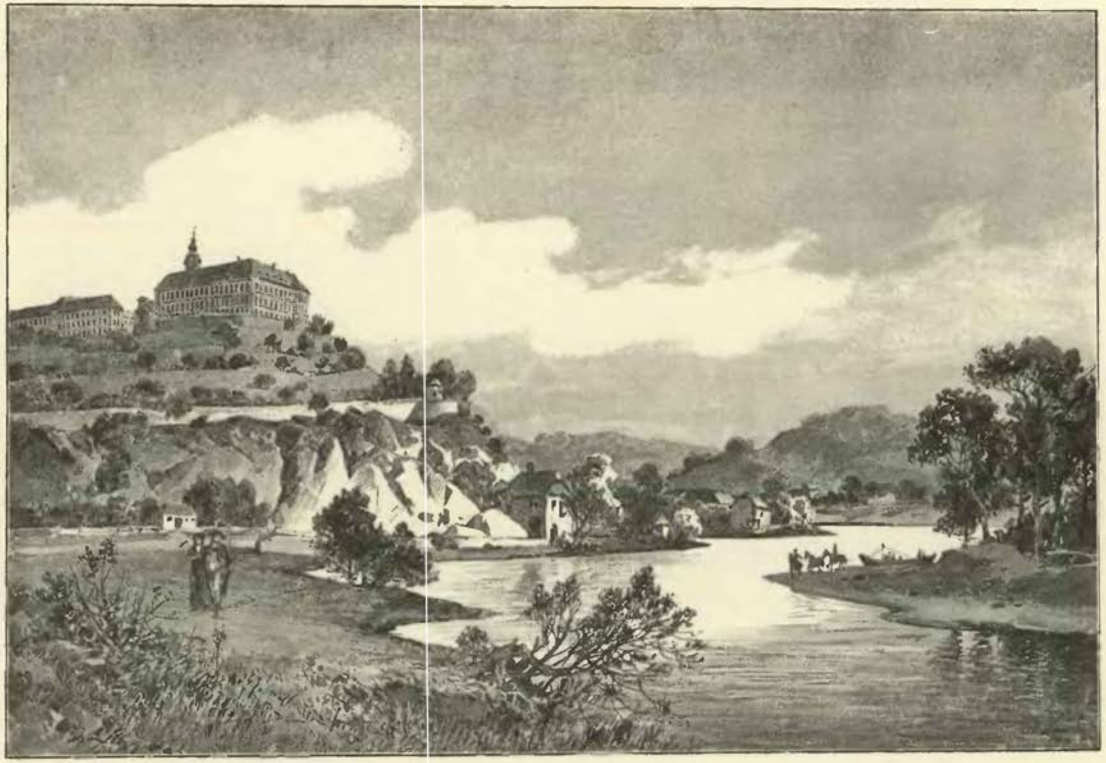
jest ještě jeden Sedlec při silnici od Vodňan k Týnu, nesnadno jest dějiny jednoho i druhého přesně vystopovati.[1]) Tak na př. nevíme, ze kterého Sedlce pocházel *Zdimír ze Sedlce* (r. 1383) a potomci jeho kteří měli na štítě rysa korunovaného, a *Jošt ze Sedlce* a *z Dubného* (r. 1390), který byl téhož rodu a erbu. Ovšem lze bezpečně říci, že pocházeli odtud *Albert* a *Mstich* bratří ze *Sedlce*, kteří byli r. 1394 patrony v Arnoštovicích.[2]) Také k r. 1443 připomíná se *Mstich ze Sedlce*.[3]) *Janek Řitka ze Sedlce*, jeden ze stranníkův husitských, držel také nějaký čas Prachatice a zemřel před r. 1444, zůstaviv sirotky *Macha* a *Mikuláše*. Tento žil do r. 1491 a připomíná se velmi často jako držitel Sedlce, za bouřlivých událostí r. 1467 a v letech potomních.[4]) Znak jeho byl štít poloviční a nad helmou supí hlava.

Nedlouho potom drželi Sedlec vladyky *od Dubu* (viz. díl IV. na str. 294.). Na štítě měli lilii, za klénot ruku držící kytu, a zvali se potom až do vymření *Sedleckými* od *Dubu*. První z toho rodu nám známý byl *Jiří*, jenž zemřel r. 1502 dne 20. února a pohřben jest v kostele Němčickém.[5]) (Viz obr. na str. 125.) Jak se zdá, měl syny *Ondřeje*, *Petra*, *Heřmana* a j., z nichž splodili později Ondřej syna Jana staršího a Petr syna Jana mladšího. Ondřej se připomíná r. 1502, 23. dubna jakožto rukojmě.[6]) Dotčení bratří Sedlečtí prodali Sedlec tvrz, dvůr popl. a ves *Jiříkovi* a *Václavovi* bratřím Kořenským *z Terešova* za 1150 kop gr. č.[7]) Trh tento stal se asi r. 1520, a brzo po něm rozdělili se oba bratří o všechna svá zboží, při čemž se dostaly Václavovi Vlhlavy, Jiříkovi však statek otcovský Újezdec a Sedlec přikoupený. Rozdíl tento sběhl se před r. 1526, neb tohoto roku již se psal seděním na Sedlci a učinil tehda smlouvu s Vodňanskými, jejíž obsah podán v dějinách tvrze Újezda. Po smrti Jiříkově rozdělili se o jeho zboží synové zůstalí *Mikuláš*, *Jindřich* a *Šebestián*. První z nich obdržel za díl svůj vsi celé Strpy a Kvaskovice s díly v Oujezdě a Skále, též lesy Strpský, Újezdecké, Skalské, Kvaskovské (totiž Kraví horu, Černý háj, Březovec), rybníky Strpský velký, dolejší pod ním, Černý háj, rybníček plodový u Újezda a 2 sádky pod velikým Strpským; druhý bratr Jindřich dostal zboží Albrechtecké a Neznášovské; třetí Šebestián obdržel Sedlec tvrz s dvorem popl., ves s mlýnem, ves Hlavatce ještě s jiným příslušenstvím.[8]) Šebestián se všemožně o povznesení dílu svého staral; přikoupil k Sedlci některé grunty, jako na př. poustku Truskovskou s podacím v Němčicích, od bratra Jindřicha koupil také Záhoří u Vodňan, na něž potom sídlo své přenesl. Roku 1563 totiž (vkl. dne 26. června) prodal tvrz Sedlec s dvorem, pivovárem a nádobím všelijakým a sladovnou, též ves, ves Hlavatce i s poustkou Truskovskou *Vilémovi z Rožemberka* na Krumlově, nejvyššímu komorníku, za 9750 kop miš.[9]) Pan Vilém připojil zboží Sedlecké k panství Libějickému a vida, že staré stavení tvrze nenese platnosti, dal projednati s Jakubem mistrem Vlachem o zboření jeho a cedule na to mezi ním a Ondřejem Hracholuským, písařem Libějickým, zdělány r. 1564 dne 29. ledna.[10]) Takovým způsobem tvrz zdejší zbořena a z místa později hřbitov udělán.[11])

[1]) Ze Sedlce u Chvalešovic pocházel *Ješek* řečený *Jiřátko* († r. 1381), který měl také v okolí některé statky. Zde seděl také Rohožka ze Sedlce, jenž měl r. 1395 jeden hlas podací kostelního ve Křtěňově, a *Ryneš Žestovec ze Sedlce*. Tento se stal roku 1394 farářem v Hosíně, od roku 1403 až do husit. válek byl farářem ve Vodňanech, r. 1429 zdržoval se jako vyhnanec v Budějovicích, kdež byl měštěnínem. *Jan Románek ze Žestova* (r. 1401), Rynšův příbuzný (snad bratr), držel tento Sedlec (r. 1408 byl na Protivíně) a zemřel před r. 1414, zůstaviv sirotky Jana a Elišku, kterým zůstalo zboží Sedlecké. Později dostala se tato ves ke statku Chvalešovskému a s ním k panství Hlubockému.

[2]) Lib. conf., lib. erect. VI. 107. Nejisto jest o Benešovi. (Arch. č. III. 258.) [3]) Palackého Děje IV. a. 82. [4]) Arch. Třeb. [5]) V Němčicích leží též Jiříkův syn Beneš. († r. 1483.) [6]) Archiv Třeb. [7]) DZ. 8, A 7, vklad obnoven r. 1544 na den sv. Lucie Heřmanem a oběma Jany. [8]) DZ. 45, C 25, C 30, E 8. [9]) DZ. 14, N 30. [10]) Březanův životopis p. Viléma str. 160.

[11]) Petr Vok daroval dvůr Sedlecký se vsí a vsi Hlavatce, Olšovice a díl Lhoty Lékařovy (r. 1600, 28. ledna) služebníku svému *Janovi Benýdkovi z Veveří* (DZ. 176, J 7), avšak Jan mu zase dotčené zboží r. 1601 dne 15. září prodal. (Archiv Novohr.)

Hluboká před 60 lety. (Podlé staré rytiny.)

HLUBOKÁ ZÁMEK.

1. Popis a dějiny.

Mezi sídly šlechtickými v Čechách jest Hluboká jediná svého způsobu. Není to hrad, ale moderní zámek, a přece není stavěn tak, jako bývají nynější zámkové. Má toliko napodobiti hrad, a to jest právě příčinou, proč nepůsobí na znalce takovým mohutným dojmem jako ku příkladu Krumlov nebo Rožemberk. Přílišná článkovitosť částí, přepečlivé provedení ozdobných částí a vůbec stavba s nesmírným nákladem provedená svědčí o tom, že postavena jest za sídlo vznešeného rodu a takořka odlesk nějakého královského sídla, a z tohoto stanoviska jen lze Hlubokou posuzovati. Jest pravé dítko té doby, která horlila pro romantismus středověký, milovala jeho způsobu, ale nikdy by nebyla chtěla podstoupiti jeho pravé živobytí nepohodlné a v jisté míře nuzné. A tak se nám také objevuje zámek náš plný bašt a hradeb a cimbuří, jehož obyvatel by se však ve středověku snad ani den nebyl mohl brániti.

Každý věk má svůj vkus. Směšné jest zavrhovati nějakou památku proto, poněvadž se odchyluje od zákonů vkusu nyní platných, aneb jinak chválených. Z tohoto stanoviska musí se každý dívati na stavby takové, na nichž se ukazuje sloh rozličných věkův; ale moderní šablona zle horlí proti tomu, ač se téhož dopouští, co minulým věkům dává se za chybu. S opovržením a nechutí pohlíží se (ovšem nikoliv ode všech) na dlouhověkou stavbu, která byla za panství gotického slohu začata a za doby renesance dokonána, ale chutě lepí se na jakékoliv pozdní stavby šat středověký aneb takový, který má středověkým býti. Z dotčeného stanoviska, jak již jednou naznačeno, totiž že má každý věk svůj jistý vkus, lze posuzovati spravedlivě Hlubokou, která jest vystavěna v tak zvaném Tudorském slohu a napodobena po královském zámku Windsorském.

Často se přirovnává Hluboká k báchorce, a to vším právem. Čarokrásná její poloha, jíž není tak brzy rovno, štědrosť přírody, která se všude v jejím okolí objevuje, nákladné a pečlivé provedení všech částí a nejvíce nádherné vyzdobení vnitřku, unášejí příchozího takovým způsobem, že jest docela vytržen ze svého všedního života a octne se takořka v jiném světě. „Patříme na ni, vidíme všechno před sebou, slyšíme kdy, od koho a jak stavěn byl hrad: ale člověku stále jest, jakoby mu náhle zmizeti mohlo vše, nač byl právě zíral, jakoby nebyla před ním skutečná stavba hmotná se všemi těmi svými poklady, nýbrž jen pouhý kouzlem způsobený přelud, který může rozprchnouti každou chvíli.“ [1])

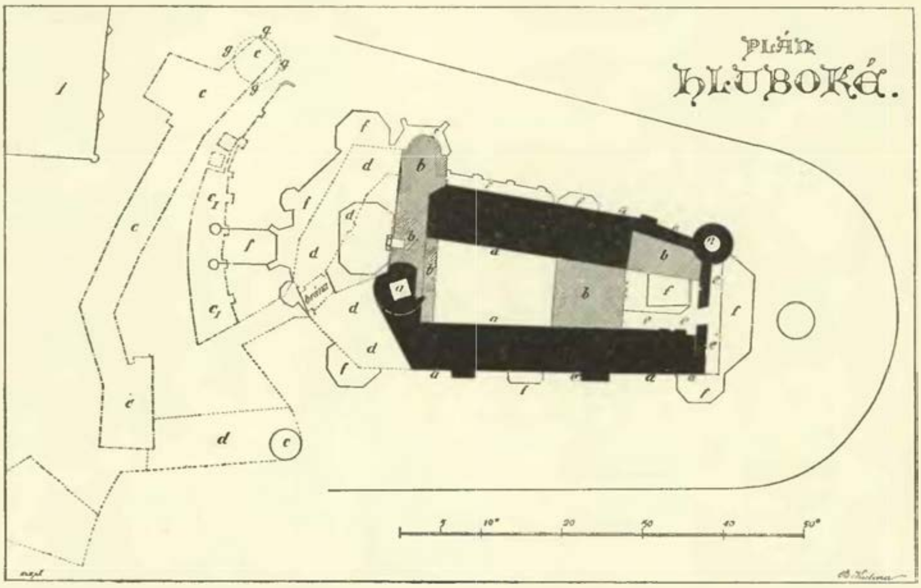
Hluboká položena jest na konci lesnaté pahorkatiny a proto se odtud celá rovina Budějovská až k svému pozadí přehlédne. Tato okolnosť nemálo přispívá k tomu, že se musí nazvati poloha její neobyčejně krásnou. Nad okolím asi 376—400 m. vysokým vypíná se neveliké návrší do výše 432 m. a Hluboká stojí na ostrohu, který z něho k jihovýchodní straně vybíhá a na tři strany strmě k Vltavě, Zámostí a městu Podhradí spadá. Kdežto tedy byl hrad na tři strany přírodou opevněn, vynaloženo na čtvrtou stranu tolik uměním lidským, že byl dokonalou pevností. Známky předního opevnění spatřují se

---

[1]) Šubert, Z českého jihu str. 196.

již v nynějším parku, který přiléhá k zámku od strany severozápadní. Tu jest vyvýšenina, která byla prvotně mohutnou baštou, skopána. Na prostranství, které jest před samým nynějším zámkem, nacházelo se předhradí opevněné, do něhož byl vchod jednoduchou branou, jak se to na starém obraze Hluboké spatřuje. Baltazar de Maradas postavil v těchto místech dlouhé stavení, na něž dal významný nápis: Fructus belli (ovoce války), poněvadž mu více válka a štěstí než hrdinská mysl krásné panství Hlubocké vynesla. Před samým zámkem spatřuje se posud bývalý příkop, který hrad od předhradí dělíval a kterýž i při založení nynějšího zámku podržen byl, když již ostatní příkopy, které hrad všude zavíraly, dávno zasypány byly.

Děkujeme to nevšední píli někdejšího úředníka knížecího Mikuškoviče, že jsme výborně zpraveni nejen o průběhu stavby nového zámku, nýbrž i o způsobě a rozsahu starého hradu.[1]) Z prací a pozorování jeho jde na jevo, že nový zámek stojí celkem v těch místech, kde stával starý zámek. Na mnoha místech podržena venkovská i vnitřní čára, zejména u prostředního dvoru všude a u zdi venkovské na jihozápadní straně; na mnohých místech přistavěny výstupky, tak že se ven vykročilo. Největší změny staly se v přední

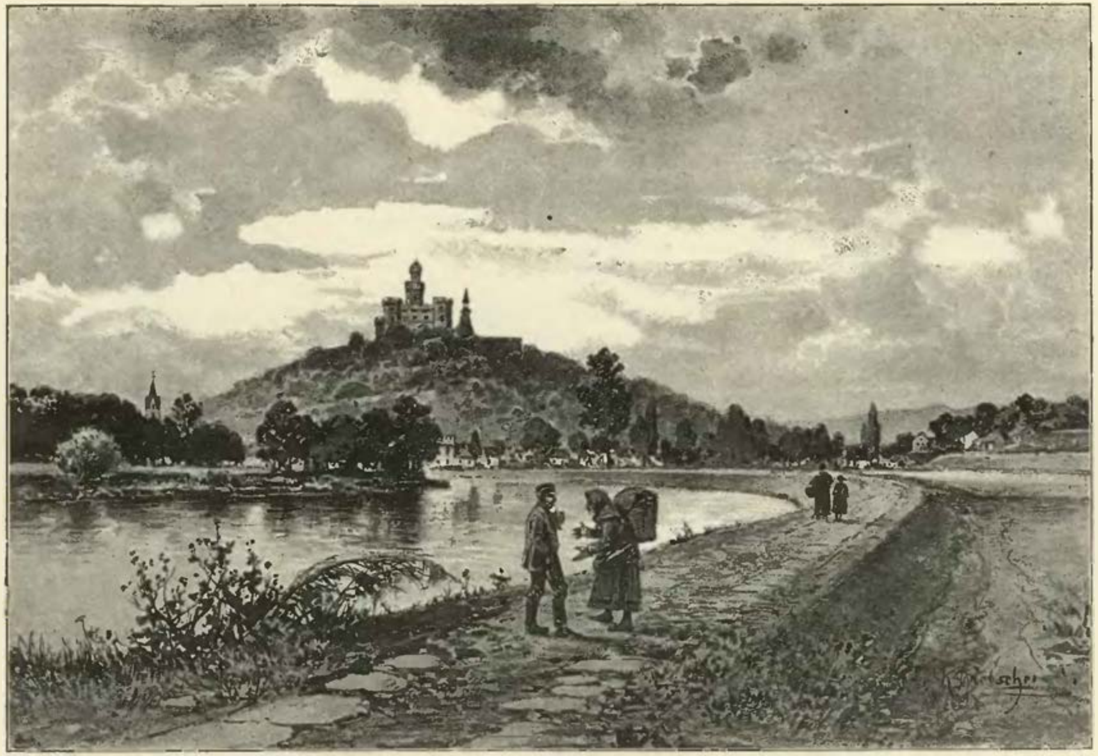
Vysvětlení: *a.* Nejstarší stavení; *b.* co přistaveno v l. 1562—1598; *c.* přistaveno za Maradasa; *c₁.* býv. kovárna a byt kovářův; *d.* přistaveno r. 1720; *e.* přistaveno r. 1762; *f.* stavení nynějšího zámku; *g.* místo býv. zbrojnice. (Podlé plánu Mikuškovičova.)

části za samým příkopem, kdež vypuštěny původní nepravidelné čáry založena a nová stavba ve tvarech pravidelných a souměrných. Takovým způsobem zachován jest velký díl prvotních hlavních zdí, což za nynější doby ani znáti není pod novou omítkou a po častém přeměňování i jednotlivých částí.

Není úlohou díla tohoto vypisovati zámky novověké, pročež se také při vypisování Hluboké obmezíme v stručnosti na nejnutnější věci, které nám ráz nynějšího zámku ukazují.[2]) Především budiž dotčeno, že má zámek všude ráz největší nádhery a upraven jest tak stkvostně, že se mu nic rovného v Čechách nenachází; obsahuje veliké množství věcí uměleckých. V té příčině překonal rod Švarcenberský všechny naše rody, schrániv na Hluboké to nejvzácnější, co měl posud na zámcích svých. Až skorem prsa tíží to množství předmětův zde nahromaděných a ty nekonečné ozdoby, které by stačily několik takových zámkův stkvostně a nádherně upraviti. Ve schodišti, do kterého se vstupuje z prostředního dvora, poutají příchozího nesčíslné zbroje, zbraně, kterými zdobeny jsou stěny a sloupy, stará děla, gobelíny drahocenné. Ve světnicích J. J. knížete spatřuje se obraz Hluboké, jak vyhlížela před vystavěním nynějšího zámku, sbírka ručnic a rozličných zbraní a obrazy rozmanité. V tak zvaném loveckém salonu zasazeny jsou do jednoho okna průsvitné barevné znaky všech pánů, kteří drželi Hlubokou od 13. věku až do

---

[1]) Mikuškovič byl naposled ředitelem panství Chýnovského. Sepsal dva díly pamětí Hlubockých, v nichž všechna místa a všechny příležitosti na panství i s dějinami jich popisuje. Jest to práce důkladná, anobrž vzorná, jejíž užívání nám laskavosti p. ředitele Matasa usnadněno.
[2]) Přehledný a dobře spořádaný popis zámku vydal roku 1875 Jindř. Mašek, jehož tuto jakož i Šubertova vypsání na str. 183 atd. užito.

Hluboká. Pohled od jižní strany.

Hluboká.

nynější doby. Nad těmito světnicemi v prvním poschodí jsou světnice, v nichž obývala kněžna Eleonora, zakladatelka Hluboké, jejíž obraz viděti tu jakož i v jedné světnici přízemní. Kromě tabulnice jsou zřízeny všechny se svrchovanou elegancí. V druhé světnici nachází se velký vlaský komín stropu dosahující, snad největší v Čechách, na němž se čte heslo rodu knížecího: „Nil nisi rectum“ (Nic jiného, než to, co jest spravedlivé). Kromě množství ozdobného nádobí zasluhují povšimnutí v těchto světnicích obrazy údův knížecího rodu, obrazy od van Dyka a jiných mistrů malované, práce řezbářské (i jedna česká od Zeinera, knížecího vodáka). Za těmito světnicemi jest veliká a úpravně zřízená knihovna, v níž jest na ten čas nad 6000 svazkův. Za tím jest zámecké divadlo a v jeho okolí nachází se *kaple zámecká*. Tuto zřídili prvotně Jáchym z Hradce a manželka jeho Anna; proto se tu nacházely znaky jejich, Jáchymův nad oratořem a na svorníku uprostřed kaple, Annin nad velkým oltářem. V nynější kapli jest starý rozvěrací oltář, který sem přišel z Netolic, v oknech pak jsou sklenné malby, které se nacházely v kapli hradu Krumlovského. Ve zbrojnici jsou kromě množství starých zbraní obrazy výtečných válečníkův, model, jak Hluboká vyhlížela, a dlaždičky ze zámku Kratochvilského. Na východním konci zámku jest rundel, o němž by se zdálo, že to jest nový přístavek, avšak v pravdě jest to spodek bývalé okrouhlé věže, jejíž končitou střechu lze také na starodávném obraze spatřiti. Ve spodní části této věže bývalo vězení, do něhož se vězňové s hořejška skrze otvor v klenutí sázeli; když byl nynější zámek stavěn, našly se tu řetězy a kosti lidí umořených.

Velikou památností jest *studně*, nacházející se v třetím dvoře zámeckém, od níž někteří jméno Hluboké odvozovali. Když nařízeno jest r. 1765 knížetem Josefem, aby byla vybrána, také hloubka její vyměřena. Vybírání studně a vyčištění vykonali Matěj Klabouch, sedlák z Břehova (vulgo Rajdemyška), a syn jeho Jakub od 13. prosince r. 1765 až do 10. dubna r. 1766. Našli v studni bahna nad 14^0, vody 48^0 a odtud až k roubení 8^0 české míry, tedy všeho 70 sáhů českých, nad to 2 lokte $6^2/_5$ palců. Po vyčištění studně pustil se do ní (dne 10. dubna) Tomáš Hohensteger, písař kancelářský, aby ji ohledal, i vyšlo na jevo toto: Studně jest vyložena štukovím, pod tím drobnějším kamením (dohromady půl třetího sáhu hluboko) a odtud do dna jest ve skále tesána, avšak toto velmi pracné vytesání provedeno jest

souměrně do 8° hloubky, pod tím jest hrdlo studně nestejné a nesouměrné, buď široké a hranaté, buď okrouhlé aneb i úzké a zúžené, tak že na př. uprostřed z východní strany skála na sáh daleko do studně vyniká. Pod prostředkem (t. j. pod 35° hloubky), kdež ze štěrbin skály rozpukané nejvíce vody prýští, bylo 6 opěracích klad, aby se nemohly kusy od skály odtrhovati, a za starších dob bylo jich ještě více, jak dokazují vřezy do skály vtesané. Ke dnu se hrdlo zúžuje, tak že tu má v obvodu nad 7 a v průměru nad 2 české lokte. Nejvíce pramenů prýští z prostředku, nejvýdatnější dva prameny jsou v části nejspodnější. Roku 1839 vyčištěna jest a vyměřena studně tato znova. Našla se hloubka 63 Víd. sáhů, scházely tedy proti dřívější hloubce 3 sáhy, a vyšlo tedy tím na jevo, že se za posledních 70 let část kamení odloupla, sesula a těch ssutin do 3° výšky na dně napadlo. K pohodlnému vážení vody zřízen jest téhož roku stroj, kteréhož se užívá posud. Díky opět tomuto podrobnému ohledání a pečlivému vypsání Mikuškovičovu dána nám příležitosť studni tuto podrobněji vylíčiti, nežli to bylo možno u studnic předcházejících.

Vedlé urbáře r. 1677 sepsaného starý hrad Hlubocký asi takto vypadal: Okolo hradu vůkol byly hradby a hluboké vyzděné příkopy, kterými byl hrad vlastní oddělen od středního a tento od předního stavení; z jednoho do druhého se chodilo po mostech, jichž tedy dva byly. Zámecké stavení

Starý obraz Hluboké.
Z »vymalování příležitosti k Hluboké,« učiněného za Ondřeje Ungnada ze Suneka (arch. gub.).

bylo 3 patra vysoké a kůrkami pokryto. O straně východní dí urbář takto: „Za velkou studní jest jeden pokoj s komorou, v koutě hned při tomto pokoji stojí věž okrouhlá, vedlé toho prádelna, nedaleko ní věž malá taškami krytá, od níž se šlo přes příkop mostem až ke brance zahrady, určené k obveselení pánův (Tändelgarten — ve vinohradě drželi daňky). V zadu za prádelnou jsou schody točité postaveny, jež vedou do prvního patra.“ Nad mostem zámeckým byl malý přístavek, obsahující světnici s dřevěným krytem a komorou; blíže kaple nacházela se pekárna, naproti ní v zámku v přízemí byl úřad důchodní a vedlé velké věže (sesuté) obydlí purkrabské. Stavení přes příkop před zámkem ležící (podlé nynější polohy před samým příkopem) obsahovalo kovárnu, věž nedaleko něho stojící byla zbrojnicí, v níž se 11 větších a menších děl a jiných zbraní s dostatek nacházelo, od té věže táhly se konírny pro 44 koní až k obydlí a kanceláři hejtmana. Stavení toto stálo nad branou před prvním mostem a obsahovalo v přízemí byt písaře kontribučního. Jestliže se odtud šlo přes most, vedla v pravo chodba na „dlouhé šance“; na nich stála sýpka, kterou r. 1708 zbořili, dále věž řečená prachárna a jakési staré stavení (dříve zbrojnice), proti tomu byt obročního, a tam, kde později kanceláře umístěny byly, vedlé dlouhé tmavé brány bylo obydlí vrátného. Mezi branou tmavou a branou pod poslední hradbou bydlel úřední mušketýr (později tu byl byt vrátného).

Odkud český název hradu Hluboké pocházel, nesnadno jest vypátrati; od některých vyšlo domnění, že by pocházel od hluboké studnice, spíše se víře podobá, že se tak říkalo (v hluboké) údolí

před založením hradu. Zřetelnější jest nynější něm. název Frauenberg a starší Froburg, Fronburg téhož složení jako jména Frohnfeste, Frohnleichnam, v nichž se nachází jako přední část přídavné jméno vrôn, t. j. co pánu náleží.[1]) Názvem tím se naráží na původního držitele panství, totiž krále, jenž měl na horní Vltavě rozsáhlá panství širými lesy pokrytá a ještě málo vzdělaná. Panství to ve zmatcích vzniklých za krále Václava I. dostalo se zástavou *Čéčovi z Budějovic*, zakladateli tohoto města, jenž tu bydle také po něm se nazýval. Zde také napsati kázal list onen (r. 1263, 29. března), jímž prodal ves Záboří klášteru Vyšebrodskému.[2]) Král Přemysl Otakar, jehož komora bohatstvím oplývala, statky od předků svých zastavené hleděl vyplacovati a koruně opět navracovati. Tudíž se stalo, že král Přemysl Hlubokou a Budějovice Čéčovi odňal a jemu na místě peněz Velíš u Jičína náhradou dal. Skutek tento spravedlivý nepřátelé královi tak v posměch obracovali, jako by byl Čéč Hlubokou ztratil pro jednoho zajíce, jehož zastřelil v lesích královských, tím již na jevo dávajíce, že vlastně lesnaté to panství královským bývalo.[3]) Po několika letech dostalo se panství Hlubocké slavnému *Záviši z Krumlova*, jenž byl ruky své podal ovdovělé králové Kunhutě. Stalo se to odevzdání asi v ten čas, když Záviše obviněný ze zrady nad zemřelým králem Přemyslem od mladého krále Václava netoliko na milosť a ke dvoru přijat, nýbrž mu i dovoleno vkládati se poněkud do veřejné vlády zemské. A poněvadž Záviše mnohé statky v zástavě za oněch 50.000 hřiven stříbra držel, které n. král Přemysl byl zapsal manželce své Kunhutě, dosti pravdě se podobá, že se Hluboká mezi těmito věnnými statky nacházela. Záviše usadil na Hluboké bratra svého *Vítka*, jenž se také z *Hluboké* psal, zejména v listu d. 1285, 15. října, jímž dal král Záviši velké panství Landšperské ve východních Čechách.[4]) Za těch dob moc a vliv Záviše při dvoře a v zemi znamenitě se vzmohly, ale začaly se kloniti ke svému pádu. Působením obezřelým a důrazným podařilo se sice panu Záviši udržeti se u vysokém postavení svém při dvoře, aby však uchránil se konečného pádu, bylo mu potřebí stálejšího štěstí. Třebas i král Václav nepřipomínal sobě, jak těžce muž tento byl provinil se proti šlechetnému Otakarovi, však nezapomínali toho a jak si dobyl vysoké přízně hojní jeho nepřátelé, a pánovité jeho chování se bylo příčinou, že i přátelé mnozí odvrátili se od něho. K neštěstí jeho zemřela králová Kunhuta již dne 9. září r. 1285, zůstavivši syna Ješka s Záviší splozeného. Král nyní již vyslyšel řeči protivníků mocného pána, kterak králová na újmu koruny odkázala byla nejen veškeren statek, ale i každé věnné právo své jedinému nekrálovskému zrozenci svému. I podařilo se jim krále popuditi cele proti němu, když on od dvora odstoupiv, uherskou dceru královskou Jitku (r. 1287) k manželství pojal. Přišed Záviše r. 1288 na hrad Pražský, jat jest způsobem lstivým a spoutaný uveden do vězení, i zaveden jest bez odkladu soud proti němu. Nevíme, kdo jej soudil a jaké vedeny žaloby proti němu, jen tolik jest známo, že mu poručeno vrátiti hrady a poklady královské, v jichžto držení byl. Ale on odpíral tomu stále, vymlouvaje se, že by byly odkázány synu jeho Ješkovi; jen když mu ta summa, zač zastaveny byly, zaplacena bude, slibovat splniti, co se žádalo. Proto byl odsouzen všech svých statkův a jako nějaký zločinec uvržen do bílé věže nad branou hradu Pražského, kdež ho drželi asi půl druhého léta, do r. 1290. Však ani tím nedav se oblomiti, prokazoval tryznitelům svým jen vzdory a opovržení. Praví se, že v dlouhém tom vězení krátil sobě chvíle skládáním všelikých písní, kteréž i po jeho smrti udržely se dlouho v paměti lidské. A poněvadž ani vězením oblomen nebyl, aniž pak lze bylo dosíci hradů jeho, jež bránili bratří jeho a věrní služebníci, poradil prý císař Rudolf, aby spoutaného vodili před hrady ještě nedobyté a hrozili jeho popravou každé posádce, která by se zdráhala vzdáti se. Několik hradů se takto králi v moc dostalo, ačkoli Záviše ani tu k žádným prosbám se nepoddával; teprv u Hluboké stihlo ho kruté dopuštění boží. Tam panovav Vítek, bratr jeho, vojsku královu, jemuž velel úhlavní jeho nepřítel Mikuláš, kníže Opavský, tytéž činil vzdory, jako Záviše sám. Král Václav přijel i sám do tábora, aby napomínal k pokoře a dodal hrozbám děsným důrazu; Vítek nicméně nevěřiv, že by odvážili se skutku takového, nevzdal hradu. Pročež král odjížděje dal knížeti Mikuláši plnou moc, naložiti se Záviší, jakkoli se mu líbiti bude. Takž propůjčena mu jen krátká chvíle zpovědí a užíváním svátostí připraviti se k smrti. Na palouce pod hradem postaveno bylo lešení, a aby se ho kat nedotekl, ostrým prknem sražena mu hlava dne 24. srpna roku 1290 přede tváří jeho bratří; mrtvola pak pochována čestně v klášteře Vyšebrodském. Závišovi bratří Vítek a Vok utekli nejprve do Uher, potom do Polska, i přátelé a služebníci Závišovi rozutíkali se, Hluboká pak nemohouc odolati dlouhému obléhání poddala se.[5])

Jakožto purkrabě královský ujal správu panství *Dobeš z Bechyně*, rodu panského a tušim popravce bývalého kraje Netolického, vyskytující se r. 1292;[6]). později však zastavil král Jan Hlubokou

[1]) Mittheilungen d. V. f. G. d. D. VII. 3. [2]) Pangerl Hoh. Urk. 20. Čéč se nazýval Budějovským již r. 1251. [3]) Palacký II. a. 176—177. Z našeho vypravování viděti, jak chybil Březan řka: Budivoj z Krumlova že držel také Hlubokou a Budějovice. (Časopis Mus. 1828, 4. str. 41.) [4]) Witigo de Wroburch (Emler. reg. 586). [5]) Palackého děje II a. 235—258. Viz Mittheil. X. 183 a časop. musea 1828 p. 62. [6]) Reg. II. 679.

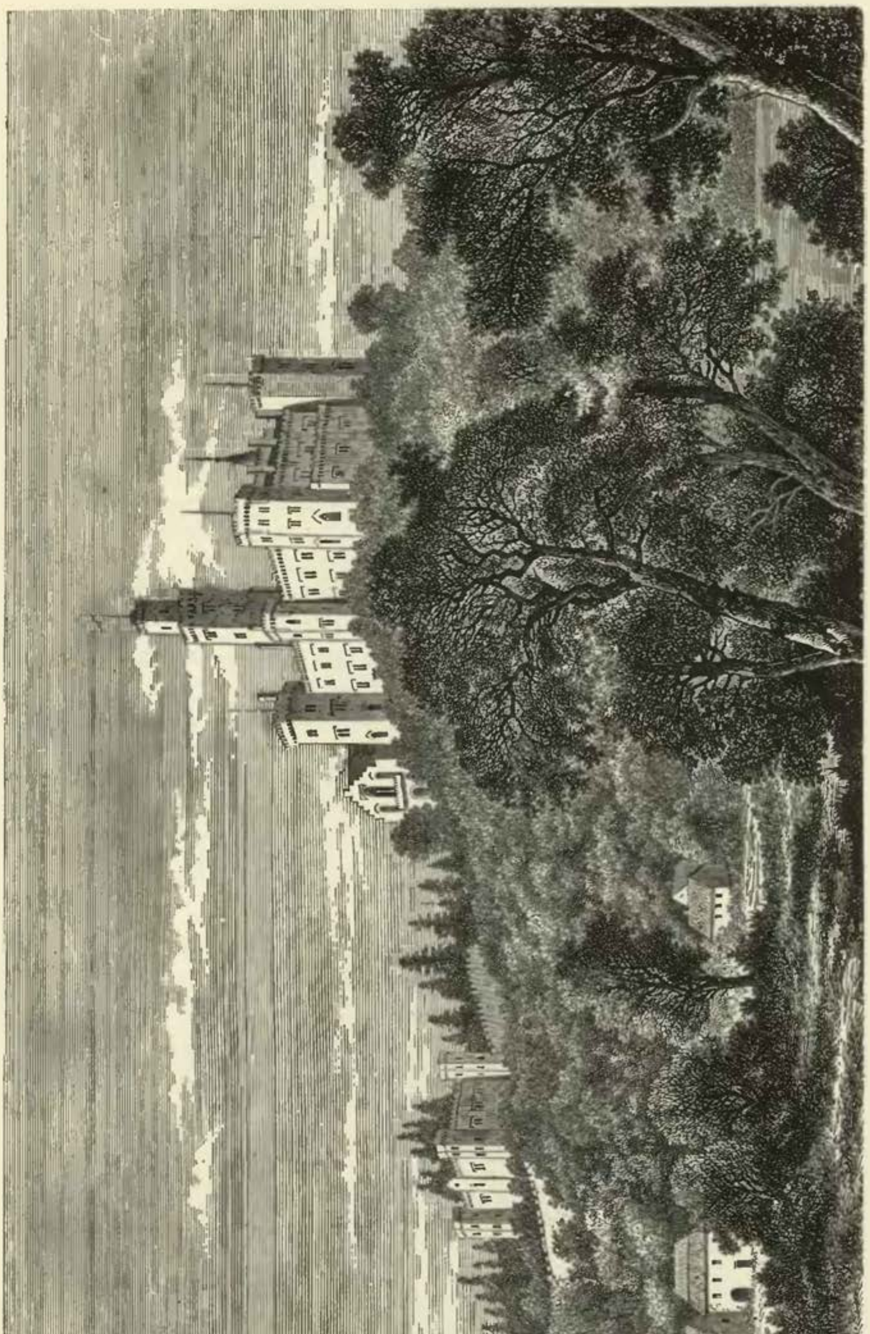
Dělení růží mezi Vítkovce. (Podlé starého obrazu v zámku Krumlovském.)

panu *Vilémovi z Landšteina*. Pán tento byl sám kolikátým nepřítelem krále pro jeho špatnou správu v zemi a tudíž věrným přívržencem strany Jindřicha z Lipého. Tudíž se král r. 1317 proti němu s vojskem vypravil, ale štěstí válečné mu valně nepřálo. Nemoha žádného jeho hradu dobyti, kázal (ne po královsku) jen pleniti zboží jeho, tudíž hubiti své vlastní poddané, čímž trpěly celé jižní Čechy, zejména statky pana Petra z Rožemberka. Pokoj zjednán jest teprve smlouvou Domažlickou r. 1318.[1]) Král by byl sice rád Hlubokou měl, ale poněvadž peněz neměl, an jich k jiným věcem potřeboval, prozatím Hluboká v držení Vilémově zůstávala. Podací ve Vodňanech ke hradu Hluboké náležitých daroval král Jan r. 1317 klášteru Drkolenskému, k čemuž se i Vilém listem na hradě Hluboké daným přiznal. V příčině téhož podací rozhodoval týž král r. 1341.[2]) Císař Karel určil ve svém zákonníku „Majestas Carolina," že patří Hluboká k hradům, jež může král zastaviti.[3]) Zdá se, že ještě tehda se Vilém v držení Hluboké nacházel. Nebo když roku 1351 Jindřich z Hradce část Rakous poplenil a do Čech se vracel, táhli Rakušané za ním až k Hluboké, kdež se spojili s panem Vilémem, tehda nejvyšším purkrabí. K Jindřichovi přirazil Petr, syn páně Štěpánův ze Šternberka, s 30 oděnci. Následovala dne 16. listopadu r. 1351 u Zámostí bitva krvavá, ve kteréž páni z Hradce a ze Šternberka nejen poraženi, ale i jati byli. Tu pak pozdvihše se přátelé jich ku pomstě nad Vilémem, zavedli celý jih země České do krvavých rozbrojů, že konečně roku 1352 císař sám do pole vytáhnouti a nepokojné poddané mocí a námluvami mířiti musil.[4])

Po smrti Vilémově († r. 1356) dostala se Hluboká výplatou zase král. komoře. Císař Karel jsa tu pánem roku 1360, udělil rychtářství Lišovské, na němž rychtář Hanzl bez dědicův odemřel, bratřím Gelfridovi a Mikuláši z Lungvic. Do té doby padá ustálení způsobu, jak se panství spravovalo a jaká opatření činěna pro bezpečenství hradu. Co se tohoto dotýče, měl hrad Hlubocký tak jako všichni hradové královští svoje *many*, kteříž vysazeni jsou bezpochyby již za dob Přemyslových, aby konali službu, když by je purkrabě zavolal. Později jednotlivá manství skrze majestáty k rozmanitým službám vysazena. Takový man byl v Prochodě (nyní jen les v hájemství Velechvínském). Císař Karel dal je v léno (r. 1373) Ješkovi řeč. Čelistka (erbu růže), který je koupil od dědiců n. Ješka Prasete, tak aby obvyklé služby ke hradu konal.[5]) Druhý man na dvoře v Municích povinen byl s koněm a s samostřílem na zavolání krále neb purkrabě na hradě sloužiti, jak to král Václav (r. 1415, 4. prosince) Jindřichovi z Černěkladu uložil.[6]) Držitelé dvoru Křesína dříve úročili na hrad, ale král Václav (r. 1417, 8. ledna) to změnil Svojši z Vilhartic tak, aby na zavolání se psem a trubkou lovčí na hrad se dostavil.[7]) Jiný man Jan ze Lhoty

---

[1]) Palacký str. 429—435. [2]) Arch. kláštera Drkolenského. [3]) Arch. č. III. 88. [4]) Palacký II. b. 122—123. Vsi Pištín a Záblatí měl v zástavě tehda pan Petr z Rožemberka, tuším, že ani k Hluboké nepatřily. (Pangerl, Gold. Urk. 607.) [5]) Pangerl, G. U. 362. Roku 1471 prodal to manství Jiřík Čelistka Hroznatovi z Petrovic (DD. 61 str. 541.). [6]) Urbář Hlubocký. Rokn 1454 držel to manství Pecha z Munic (Arch. č. II. 457.). [7]) List v urbáři.

Hluboká.

vedlé listu krále Vladislava (r. 1472, 17. srpna) povinen byl, když král na hrad přijede, s oštěpem „u mostu“ za čtyři neděle středu s jinými státi anebo místo sebe hodného člověka poslati. Ale ta služba nebyla tehda vysazena, nýbrž byla „od starodávna“.[1]) O rychtářství v Pištíně víme, že bylo manstvím starodávným,[2]) a mohlo by se z toho souditi i o jiných rychtách. Ještě pak známe troje manství, totiž dvůr v Humňanech s příslušenstvím a manství purkrechtní dvoje v Měšovicích (jedno dvůr popl. s nivou, druhé dvě nivy u silnice ke Kakovicům).[3]) Jedno manství již v 15. věku ubylo. Král Václav sprostil totiž r. 1411 (17. května) Oldřicha Nodla, držitele dvoru popl. v Světlíce (sev. od Budějovic), povinnosti manské, aby sloužil se samostřílem k hradu Hluboké, a přikázal jej poddanstvím opatu Korunskému.[4]) Manské zřízení na Hlubocku souviselo s lesním hospodářstvím, totiž tím způsobem, že lesy hájiti bylo službou spojenou s užíváním některých dědin.

Císař Karel založil v severní části panství hrad Karlshaus s městečkem a tuším také několik rybníků na panství, jakož vůbec činíval na rozsáhlých panstvích královských. Roku 1373, 11. srpna dal ves Prochod v manství Ješkovi Čelistkovi, aby konal manské služby na hradě zdejším, pak r. 1378 dne 6. května lantkrabí Janovi z Leuchtenberka za to, že mu odevzdal panství Domažlické, zastavil ve 200 k. městečko Lišov a vesnice Hůrky, Levín, Příhořany, Hrutov, Jelmo, Kaliště, Třebotovou horu (Třebotovice), Jibnov (Jivno), Lhotu, Hůry, Oselný, Hrdivice (Hrdějice), Opatovice, Chýňavu a Lhotici a díl vsi Miletína.[5]) Brzo potom (r. 1378 na konci června) Ctibor, nejvyšší lovčí lesův královských, z poručení císařova prodal 2 lány lesu v lese řeč. Hlinská s chrastinami a gruntem lidem ze vsi Dubična za 34 kop zákupně tak, aby též lidé platy ke hradu Hluboké vydávali. Prodej tento stal se s vědomím Václava z Křesína, lovčí lesů královských (na Hlubocku), a rady města Budějovic.[6])

Král Václav uvázav se v neobmezené držení panství po smrti otce svého, učinil purkrabí na hradě zdejším *Mikuláše Růta* z *Lasenice*, později z *Dírného* řečeného, jenž úřad ten v letech 1387—1399 zastával.[7]) Po něm následoval v témž úřadě *Vácha*, jenž r. 1404, 12. listopadu na místě královĕ faráře ke kostelu v Krči podával.[8]) Týž král dal r. 1400, 7. Novb. právo občanům Lišovským, aby o statcích svých svobodně řiditi mohli. Poněvadž měl purkrabě zdejší popravu (kromě toho byla poprava ve Vodňanech a Lišově), nařídil král (r. 1405, 21. června), aby si brali k trestání zločinců kata z Budějovic.[9]) Pečliv jsa o obranu hradu v letech potom zběhlých několika držitelům dvoru služby takové uložil, aby na zavolání purkrabí na hrad se odebrali a tu sloužili. Byl tu purkrabí tehda, a to v letech 1409—1417 Racek Odranec z Drahonic,[10]) jenž měl také drahně let hrad Zvíkov sobě svěřený a na opatrování obou hradů za bouří husitských 400 kop vynaložil. Panství Hlubocké za krále tohoto (zejména r. 1412) vynášelo platu holého s berní a robotami 1700 kop, lesy vynášely $3\frac{1}{2}$ kopy, kur se dávalo 3000, což činilo (s užitkem z lesův?) na penězích hotových 25 kop. Purkrabí zdejšímu dávalo s jinými užitky popluží, obilí čili ospy, kury, užitek z potokův a luk, summou 200 kop.[11])

Císař Zikmund obdržev od *Mikuláše* z *Lobkovic* zápisy na Přimdu, Most a Nový hrad na Moravě, zastavil mu za to r. 1420 dne 17. dubna hrad Hlubokou se všemi požitky, rybníky a lesy, aby jej držel v zástavě a 200 kop z těch požitků do vůle královy vydával; také asi v ten čas poručil všem lovčím, hajným a úředníkům lesním zvláště okolo Zvíkova i konšelům některých vesnic u Zvíkova a na panství Hlubockém, aby pod žádného neslušeli, než pod Mikuláše. Také propustil Mikuláše z povinnosti té, aby musil vydávati oněch 200 kop, jež Odranec n. purkrabě vedlé úřadu svého dostával. Roku 1421 dne 28. února vypůjčil si Zikmund od Mikuláše ještě 800 kop a ty mu k dřevní summě na hrad Hlubokou připsal.[12]) Poněvadž byl císař zápis první před korunováním svým napsati kázal, obnovil jej ještě jednou r. 1421, 29. listopadu, aby platnosť jeho popírána nebyla. Nicméně týž panovník současně ještě jiné osobě na Hluboké peníze zapsal. Koupiv od pana *Oldřicha* z *Rožemberka* zboží Žiželické za 7000 kop, nebyl s to pánu takové peníze vyplatiti a místo základu sstoupil mu r. 1421, 31. prosince hradu Hluboké se zbožím, úroky, lesy a rybníky.[13]) Peníze takové bezpochyby pan Mikuláš byl povinen zaplatiti a zaplatil, jelikož se k nim Oldřich později nehlásil. Nicméně i takto neměl Mikuláš celé panství Hlubocké, neboť některé vesnice od Hlubocka držel ještě r. 1420 Jan Hájek z Hodětína, po němž se v ně uvázal zeť jeho Kunat Kaplíř ze Sulevic a je ke hradu Zvíkovu držel v zástavě. Ti lidé se dostali potom Oldřichovi spolu s opravou nad zbožím Týnským, Milevským, a nařízeno jim císařem r. 1432 dne 23. května, aby všichni Oldřicha poslušni byli.[14]) Ačkoliv pak přikázáno bylo Kunatovi, aby těch vsí spolu se Zvíkovem

---

[1]) O této zaniklé Lhotce jest několik listů (r. 1472—1554) v archivu Budějovském. [2]) DD. 61 str. 296. [3]) DD. 61 str. 105, 491. [4]) Pangerl, G. U. 361—362. [5]) Archiv Hlubocký. [6]) Tamže a kniha červená v Budějovicích f. 146. Srovnej také děje Protivína k r. 1378 a arch. č. I. 542. Chotýcany náležely k Hluboké. [7]) Pangerl, Gold. Urk. DD. 21, 165, archiv Budějovský, lib. erect. VI. 105. [8]) Lib. conf. VI. F 4. [9]) Arch. Hlubocký. [10]) Archiv Vodňanský, lib. conf. VII. E 19. DD. 61. B 12. Písařem hradským byl roku 1408 Petr. (Acta jud.) [11]) Arch. č. VI. 26. [12]) Arch. č. I. 537—538, 539. [13]) Archiv Hlubocký. [14]) Tamže. Srovnej děje Zvíkova.

Oldřichovi postoupil, přece tak neučinil, a ony ještě r. 1454 k panství Hlubockému nepatřily. Byly to tuším nějaké vsi u Protivína.

Pan Mikuláš učinil purkrabí zdejším *Buška z Cudic*, jenž se roku 1424 jako přívrženec strany katolické vyskytuje.[1]) Po něm následoval v úřadě tomto Jindřich z Černína, jenž toho roku ke konci března pána svého do Prešpurka doprovázel, aby tam mír vyjednávali mezi císařem a knězem Prokopem. V ty časy vznikla nevole mezi Mikulášem a Oldřichem o nějaké peníze, jež Oldřich Mikuláši platiti měl. Ačkoliv byl jednou Oldřich slíbil, že rukojmě své vyvodí a listu dosti učiní, přece Mikuláš s ním více nevyjednávaje, naléhal na rukojmě jeho, aby platili, a když tak nečinili, stěžoval si do nich u měšťanů Budějovských;[2]) i uznal Oldřich za dobré (r. 1428, 16. listopadu), omlouvati se u Budějovských a některých zemanů tuším polem v Budějovicích ležících. S Oldřichem přes to smíření docíleno za nějaký čas, než Jan z Ryzemberka, jeden z rukojmí, a několik zemanů v Budějovicích ležících, měvše nechuť proti Mikuláši, počali panství Hlubocké pleniti (asi r. 1433). Teprve výpovědí několika vrchních opravcí a osobním zjednáním páně Oldřichovým mír byl zjednán.[3]) Mikuláš zemřel r. 1435 tuším na jaře, neb již 27. května téhož roku syn jeho Jan nového faráře do Lišova podával.[4]) Za držení Mikulášova chtěli se jednou Táboři o Hlubokou pokusiti. Nějaký Němec, pacholek z Hluboké, když se stavěl za vězně na Tábor, tam umluvil jej jeden Bzdinkův pacholek, aby hrad Hlubokou zapálili, když Táboři táhli od Svinův a leželi ve vsi a na poli u Dvorů podlé Budějovic; a tu jim Táboři měli pomoci.[5])

Pěkná panství Mikulášova, jenž se ještě v mládí svém Chudým nazýval, ujali synové jeho *Mikuláš* (II.) a *Jan*, jimž císař Zikmund roku 1437 dne 10. října na zboží Hlubockém 400 kop připsal, poněvadž je Janovi z Drahonic, synu Odrancovu, zaplatili,[6]) darovav jim před tím (r. 1437 v sobotu po božím křtění) i tu část, kterouž někdy Hájek držel,[7]) avšak beze všeho uskutečnění, poněvadž část ta ještě r. 1454 ke Hluboké nepatřila. Roku 1443, když tu byl purkrabí Vecl z Předborovic, povstala Janovi půtka s nějakým zemanem Hrůzou, kterouž bezpochyby pan Oldřich z Rožemberka ukončil, poněvadž i příměří mezi stranami spornými sprostředkoval.[8]) V těch časích také nepřestávaly spory a bitky s jiným sousedem, totiž Roubíkem. I mezi bratřími nebylo žádné svornosti. Jan byl již asi r. 1435 pánem na Hluboké, obdržev panství to ke spravování; i v následujících dobách se jako pán Hlubocký častěji připomíná tu na hradě přebývaje. Když pak později mezi nimi zášti povstalo, tuť Mikuláš, jenž držel ve své správě severní panství (Hasištein), uvázal se v hrad Hlubokou „s radou přátelskou i pánů znamenitých." Po dlouhých obapolných kyselostech a nechutích učiněno jest smíření mezi oběma (r. 1445, 10. července) skrze volené prostředky. Mikuláš podržel hrad ve své moci od sv. Jiří příštího (23. dubna r. 1446) až do plného roku, nechávaje na vůli bratru svému, chce-li s 8—10 koňmi na Hluboké nebo Hasišteině bydleti; také Janovi jisté peníze vyplnil. Mikuláši vyhrazeno, aby pro pilnější opravení hradu rybníku Bavorovského užíval, a uloženo mu, hradu špižovaného i dědin tak osetých atd. Janovi 2 neděle po druhém sv. Jiří (roku 1447 dne 7. května) sstoupiti; Jan pak, až by se v Hlubokou uvázal, měl ji opatřiti lidmi dobrými, jízdnými do 30 koní, pěšími až do 40, aby ten hrad zachován býti mohl.[9]) Ale přes to porovnání bratrské bratří v míru nezůstávali, nemohouce se právě ten čas před postoupením hradu bratrsky snášeti. Po stížnostech mnohých sousedů jich, že Mikuláš se připravuje proti bratru svému, chtě s ním opět půtku začíti, pan Oldřich z Rožemberka psal z Krumlova roku 1447, 15. dubna panu Děpoltovi z Ryzemberka, jednomu z prostředků dotčených, kterak zpraven jest od dobrých lidí, že p. Mikuláš z Hluboké sjede, že se již k válce strojí, chtě s Janem Popelem váleti; prosil ho, aby se k tomu přičinil, Mikuláše i Jana obeslal, aby oba na tom sněmu v Praze byli do obou pánů sprostředkujících rozmluveni, Mikuláši nechť přikáže, aby zámku nepostupoval, nebo někteří okolní panoše k panu Oldřichovi přijeli, prosíce, aby se přičinil, by pan Mikuláš neodjížděl; jestližeť odjede, že ten zámek vždy ztracen bude, nebo-li války tuhé před sebou míti bude. Nejlepší prostředek pan Oldřich v tom shledával, aby mu Mikuláš hradu postoupil. I tyto rozbroje šťastně jsou urovnány; v máji r. 1447 Jan Popel uvázal se v Hlubokou, zde obyt svůj si zvolil a odtud zejména 4. května a 16. listopadu toho roku psaní rozesílal.

Jan jakožto horlivý víry katolické vyznavač přistoupil k jednotě roku 1449 ve Strakonicích utvrzené, aby si pomoc poskytli proti jednotě kališníků, vedené panem Jiříkem z Poděbrad. Než proto bylo Janovi zase snášeti svízele, jež mu připravovali jednotníci Poděbradští; najmě mu Petr Zmrzlík ze Svojšína ze hradu svého Karlšperka škoditi nepřestával, tak že bratr jeho Mikuláš toho roku 1449, 2. listopadu při panu Oldřichovi snažně vyhledával a za pomoc prosil. Hlavní účastníci jednoty Strakonické na jihu Jindřich z Rožemberka, Oldřich z Hradce a Jan Popel vytáhli z Krumlova dne 13. května r. 1450

[1]) Arch. č. III. 246. [2]) Arch. č. III. 8. [3]) Arch. č. VI. 489. [4]) Acta Zitav. X. C 1. [5]) Vyznání r. 1423 v knize popravčí v Archivu Třeboň., událosť sama snad se zběhla r. 1420 v říjnu. [6]) Arch. č. I. 538, rkps. Roudnic. VI. F. b. 19. [7]) Archiv Hlubocký. [8]) Arch. Třeboňský. [9]) Arch. č. IV. 401.

do pole, podali se do Prachenska, aby tudíž všichni jednotníci spolu strhnouti se mohli, odtud přešli do Plzeňska k Rokycanům, kdež se jim postavilo vojsko jednoty Poděbradské. Tu pak počato rokovati ku příměří a potom ujednáno, aby se obojí sešli k učinění smlouvy smírčí na hrad Vildštein (11. června). Po dvou letech přišlo k volení pana Jiříka za správce království na sněmu Pražském o sv. Jiří r. 1452. Jan nebyl sněmu tomuto přítomen jakož i páni z Rožemberka a někteří páni, zbytek to jednoty Strakonické. I dána jim nálezem sněmovním lhůta do 15. srpna, aby mohli ještě přiznati se dobrovolně ke snešení obecnému a podnikli vládu správcovu; a poněvadž tak učiniti schvalně obmeškávali a Táborští též právo zemské podnikati nechtěli, přikročeno k nim mocně. Když pan Jiří k Táboru přilehl, poddalo se město po malém odporu (1. září). Odtud obrátil se k Hluboké a ležev tu s lidem svým, Jana k tomu připravil, že musil svou pečeť přivěsiti k zápisu sněmu Svatojirského.[1]) Již 7. září ležel pan Jiřík na poli mezi Hlubokou a Budějovicemi a přijal tu u sebe pana Oldřicha, jenž taktéž poslušenství správě zemské přislíbiti musil. Když potom dosednutím krále Ladislava na trůn Český zase dávný řád v zemi obnoven byl, vyplaceno jest panství Hlubocké a obráceno zase komoře královské. Vácslav Hrůza z Chelčic byl tu r. 1458 purkrabí.[2])

Malby nástěnné v zámku Krumlovském.
(Viz dílu III. str. 6. řád. 15. zdola.)

Král Jiří učinil purkrabí Vácslava z Leskovce[3]) a potvrdil roku 1461 lovčím Janovi z Buskova (na den sv. Jiří) a Jindřichovi z Poněšic (v pátek po sv. Jiří) listy jim dané na jich dědictví n. králem Vácslavem s tou povinností, aby lesy příležité hájili. Janu Neumeisterovi potvrdil r. 1462 dne 4. března rychtářství Lišovské. Držení vsi zápisné Nemedic potvrdil r. 1463 bratřím z Čestic a panu Lvovi z Rožmitála zastavil r. 1464 půl vsi Novosedly. Tehda (roku 1463, 19. prosince) byl purkrabí zdejším pan *Mikuláš z Lanšteina.*[4]) Když nedlouho potom vypukly náboženské rozbroje, trpěly velice ty vesnice panství Hlubockého, jež ležely blízko hradu Helfenburka; i nařídil král r. 1467, 11. června panu Janovi z Rožemberka, aby jim k pomoci přispěl a žoldnéře Hlubocké pro uspoření větších výloh zatím propustil. Hrad Hlubokou hájil potom hejtman Oldřich Medek z Valdeka, jenž poprvé r. 1470 se vyskytuje.

Král Jiří byl zapsal panství Hlubocké manželce své *Johance z Rožmitála* v 12.000 fl. uh. a jí také týmž způsobem panství Lichtenburské, Mělnické a Teplické odevzdal. Paní tato ponechala při správě Oldřicha Medka, jenž odtud statečně válčil s protivníky královými, zejména s Budějovskými; než kdysi při počețí června r. 1471 přišed z Hluboké k hejtmanu Budějovskému, učinil s ním se zámkem Hlubokou příměří až do sv. Jana. Mezi tím se udály na Hluboké věci netušené. *Jindřich Roubík z Hlavatec,* jeden z nejčinnějších přívrženců krále Jiřího, zůstával mu vždy věren, protože věrnost mu slibovala hojnější prospěchy, jakož pak obdržel od krále Netolice. Statek svůj všechen ve válkách tehdejších ztrativ hojil se jinými drahně škodami, jichž nepřestával činiti svým protivníkům; nicméně neostýchal se žádati, aby mu věrná služba jeho zaplacena byla. A když po smrti královně napomínal, žádaje toho na knížatech, synech zemřelého, i na králové a o to kolikráte byl jezdil, a když byl nejposléze, tu mu kníže Jindřich řekl, že by mu rád dal, ale že nemá; a králová mu řekla, aby k tomu hleděl, kdo království má. I uznamenav takovou věc, se svými společníky opověděl to knížatům, knížeti Míšenskému, Pražanům a jiným pánům

---

[1]) Palackého děje 204—271, staří letop. p. 161. [2]) Nejstarší kniha Písecká. [3]) Roku 1461 se příp. (arch. č. V. 285). [4]) Archiv Budějov. Roku 1466 zapsal král Jiří Ondřejovi Puklici ze Vztuh dva lány lesu královského od Hluboké ležící ve Světlice. (Kniha červená f. 43 tamže.)

a městům, že chce toho hleděti, aby jim služba zaplacena byla; také králové válku opověděl se svými společníky. Nežli však posel králové přišel zvěstovat to posádce na Hluboké, Roubík Medka nic netušícího přepadl (přijev na Hlubokou jako na nějakou návštěvu) a hradu se zmocnil (r. 1471 asi v květnu). Půl hodiny po účinku tomto přibyl posel králové, jež byla arci posla Roubíkova jala, ale tento se těšil, že má králová posla a on Hlubokou, na níž Medka a mnohé jiné zajal.[1]) Jindřich učinil purkrabí na Hluboké strýce svého Alše Roubíka a choval také na hradě otce svého Oldřicha. Tento odtud r. 1471, 14. května purkrabí Krumlovskému psal, prose jej, aby některé zajaté propustil a z jistých nářků se vymlouval. Také dne 21. máje se vymlouval Jindřich, jenž se potom hejtmanem na Hluboké psal; nevrátil Hluboké, dokud ho králová penězi nevybyla.[2])

Medek se stal hejtmanem zase a vyskytuje se v tomto úřadě již r. 1472 dne 20. března. Měl pod sebou ještě jednoho purkrabí, jakým byli r. 1472 Petraš ze Zbudova a r. 1473 Jindřich z Bolechovic. Pro tehdejší ustavičné války zajížděl Medek často z Hluboké a protivníkům škody činil, pročež si sousedé ustavičně naň stěžovali; naopak i on zase všeliké útisky snášeti musil, neb že byly některé vsi Hlubocké blíže Helfenburka, také mu tu dosti škoděno od Rožemberských.[3]) Králová na místě Medka již starého učinila hejtmanem (asi r. 1474) Ondřeje z Mladějovic a purkrabí Jana mladšího z Kněžic. Roku 1474 dne 1. dubna vyjednávajíc s Jindřichem z Rožemberka a Zdeňkem ze Šternberka o propuštění Děpolta z Lobkovic poslala k Jindřichovi hejtmana Ondřeje, aby s ním o některé pilné věci mluvil.[4]) Do tohoto Ondřeje si řečený Jindřich často stěžoval, že prý se jako hejtman o to nestará, aby peníze lidem Jindřichovým skrze poddané Hlubocké vzaté navráceny byly, a že drží poddané Rožemberské v zajetí (22. dubna a 17. července); jindy zase si stěžoval, že zjímal dva člověky proboštovi Drkolenskému na nadání Rožemberském, a ačkoliv mu několikráte psáno bylo, aby ty lidi propustil a probošta v pokoji nechal, že je přes to vězí.[5]) Králová vždy ochotně slibovala, že nepořádky všechny napraví.

Malby nástěnné v zámku Krumlovském.
(Viz dílu III, str. 6, řád. 15. zdola.)

Roku 1475 zemřela králová Johanka na Mělníce. Posledním svým pořízením daným t. r. dne 12. listopadu odkázala veškeré jmění své i se zápisy jí svědčícími synu svému *Jindřichovi mladšímu* knížeti z *Minstrberka* a bratru svému *Lvovi z Rožmitála*. Když pak roku 1476 dne 2. února k dělení mezi oběma přišlo, vzal si Jindřich Lichtenburk, Mělník a Teplici a panu Lvovi připadla Hluboká.[6]) Za něho se úředníci na Hluboké dosti často střídali; roku 1477 byl tu hejtmanem Rynart Pakosta z Libivě, a pod ním purkrabě. Tento aneb nějaký nástupce jeho z rozkázání páně nemalé škody činil posádce Matyášové v Budějovicích, a to tím více, an měl Budějovské v podezření, že naň Němce štvou a je podporují; a poněvadž tehda příměří bylo, kyselosti mezi Hlubockými a Budějovskými vyvolaly dosti stížností z obou stran (r. 1478 počátkem ledna). Také s Rožemberskými veliké přátelství nepěstováno, když zajato několik škůdců, lidí Hlubockých, a uvězněno na Třeboni. Hejtman Hlubocký Bohuše z Otěšic žádal za jich propuštění, ač nevíme, jestliže toho docílil.[7]) Zdebor z Příčiny a Racek ze Švamberka toho roku byli na Hluboké purkrabími,[8]) příštího roku pak následoval Jan Polák z Karnkova jako hejtman a Jan mladší z Kněžic

---

[1]) Arch. č. V. 324—325, Časop. mus. r. 1881 str. 79. [2]) Srov. Časop. mus. r. 1881 na str. 86. [3]) Dopisy v arch. č. V., Pam. arch. X. 235, arch. Budějov. [4]) Archiv č. V. 351. [5]) Archiv č. V. 353. [6]) Sommersberg Script. Siles. tom. I. pag. 1037—1038. [7]) Arch. č. VI. 161, 163. [8]) Archiv Třeboňský, Březanovy zápisky.

jako purkrabě.[1]) Toho roku bývalo na Hluboké hlučno, když se odtud vypravovali lidé Lvovi do pole do Rakous. Nejen hejtman Polák, nýbrž i jiní zemané strany Lvovy sbírajíce se v okolí, ale hlavně v Holkově, do Rakous vpadali a tam škody činili. Toho roku v říjnu vpadše do Rakous, měli na 70 koní a 60 pěších, vybrali Klofary, proboštovi (Drkolenskému) pět vsí, dobytky i všecko, což zastihli, pobrali. Lidé venkovští přicházeli často žalovat na Krumlov, že když páně Lvovi táhnou do Němec aneb z Němec, že jim berou šaty, sekyry, nebozezy a což popadnou, a kdež koho potkají, svláčejí. Při takovém stavu věci velice trpěli páni Krumlovští a velice si přáli, aby věci ty králem napraveny byly.[2]) Nachází se pak poznamenáno, že zapověděno sněmem všecko počínání války ven ze země bez vůle královy, a panu Jindřichovi z Hradce uloženo jménem královým starati se zvláště o upokojení půtek mezi Čechy a Rakušany.[3])

Po Lvovi, jenž tuším r. 1482 umřel,[4]) následoval v držení Hluboké *Jan z Janovic a Petršpurka*, nejv. purkrabě Pražský († r. 1503), muž toho času vážený, jenž požíval nejvyšší důvěry jak u krále Jiřího, tak i u Vladislava. Připomíná se o něm, že s dovolením jeho lidé ze vsi Křtětic učinili roku 1487 dne 29. května smlouvu s obcí Vodňanskou o zatopení některých drah neb občin Křtětických tím, že Vodňanští řeku k městu vedli.[5]) Pán tento založil rybník Olešnický. Za něho byl purkrabí r. 1489 Petr z Říčan na Talině. Viděti, že potom král Vladislav panství vyplatil a na krátký čas ve správu komorní ujal; neb nachází se, že r. 1489 dne 5. října odevzdal Jiřímu, pojezdnému z Hosína, některé lesy k hájení a jej za to ode všech robot osvobodil. Potom roku 1490 dne 23. dubna pojištění dal lidem okolním, že spustlý rybník pode vsí Olešníkem, jejž Jan z Janovic udělati dal a jenž lidem škodil, nebude více obnovován, také že v té příčině dostatečný rozkaz hejtmanovi Hlubockému Otíkovi Kamýckému ze Strapčic učinil.[6]) Již r. 1490 dne 1. května zastavil král hrad Hlubokou s městečky a vesnicemi *Vilémovi z Pernšteina* za 24.000 fl. uh. k důležité potřebě půjčených.[7])

Jaký byl tehda stav ohromného tohoto panství, o tom poučuje nás urbář téhož panství tuším Vilémem ihned po r. 1490 založený a nyní jako vzácnost v knížecím archivu Hlubockém chovaný. Panství obsahovalo předně několik rychtářství. K prvnímu se počítaly Lišov městečko, vsi Oselný, Hůrky, Německé Hory, Kolný, Žár, Lhotice, Velechvín s pustinami, Jelmo, Hrutov, Levín, Jivno a vsi Lhotka a Přívořany za prvních válek (r. 1452?) spustlé, Chýňava s pustotinami, Kaliště, Třebotová hora, Hrdějovice a Opatovice s rybáři. K druhému rychtářství patřily městečko Purkarec, domy na druhé straně řeky, Velice, Olešník, Munice s pustinami, Chlumec, Bavorovice, Hosín, Chotýcany s pustinami, Libníče, Dobřejovice s pust., Jezmice s pust., Poněšice s pust., Vlkov, Všechlapy, ves pustá Mydlovary, Zlatýšovice s pustinami, Zliv, měšťané v podhradí s krčmou před zámkem, Křesín a rybáři. Ke třetímu rychtářství slušely Pištín s pust., Česňovice s pustinami, Zálužice, Jaronice a Břehov, ke čtvrtému jen ves Záblatí, k pátému vsi Záboří, Záblatíčko, Zbudov, Číčenice, Čavín. Šesté rychtářství obsahovalo Chvaletice (s robotou k zámku Píseckému), Milenovice, Křtětice s jitry, Radčice, Stožice, Kloub s jitry, Krče s chalupami farářskými, Žár (s robotou k Písku) a Mýšenec. Rychtářství Čížovské obsahovalo Soběšice, Předotice, Božovice, 1 člověka v Čížové, Svejsladlovice, (?) Krašovice, Mladotice, Drhovle menší a větší, Pamětice, Bastičice. (?) Z toho rychtářství nerobotovali ke Hluboké, než ke Zvíkovu, někteří také k Písku. Osmé rychtářství obsahovalo vsi Skály, Budičovice a Ražice (s robotami k Písku), 2 lidi v Humňanech a ves Semice. K devátému rychtářství, z něhož brali úroky na Kašperk, patřily Čepřejovice, Jiřetice, Bohunice, Kamenná a Všechlapy. Ostatní vsi spravovali úředníci, totiž Martin vsi Tvrzice, Bušanovice a Úlehle, Mácha vsi Nahořany, Neusložice, Třteže, Jan vsi Setěchovice, Bolikovice, Radhostice hořejší a dolejší, Malovec vsi Milejovice a Hostice. Také se počítalo tehda k Hluboké panství Kamýcké, daleko odtud položené. Ze vsí Drahotěšic, Vitína a Ševetína na panství Třeboňském platili lidé „kdež dým vychází, pojistebný plat“ nad hrad Hlubokou.

Vilém nabyv tohoto rozsáhlého panství zavedl na něm nové hospodářství, ovšem tím způsobem, že odnímal platy a důchody takovým lidem, kteří na ně neměli písemního obdarování. Tak na příklad připovídal se rychtář Lišovský, když urbář zakládán byl, k tomu, že z každé vsi pod jeho úřad příslušející každý člověk měl mu dávati 2 den. zámazného při každém úroce (tehdy tuším za to, že jej vymazal z rejstříku povinných); pán znaje, že rychtář k tomu spravedlnosti nemá, rozkázal, aby rychtáři zámazného nebrali. Také pravil rychtář, že mu platíván úrok z krčem v Německých Horách, Hrdějovic, Velechvína a z jiných krčem na jeho rychtářství; i dáno o tom do urbáře: „pán nezná, že by tu spravedlnosť jměl, a proto to pán ke svému požívání obracuje.“ Nicméně r. 1507 mu to propuštěno. Lovčím a hajným na panství vzal pastevné, které se jim za královské vlády ponechávalo a přísně se nakazovalo, aby se panské věci co nejdráž pronajímaly.[8]) Panství bezpochyby za něho mnohem více vynášelo než před tím. Jsa u veliké

[1]) Listy pap. musejní. [2]) Archiv č. VI. 189. [3]) Palacký V. a. 197. [4]) Tamže 192. [5]) Archiv Vodňanský a Protivínský. [6]) Arch. č. V., 541. Za to dali lidé ti králi 100 kop. Kamýcký byl hejtmanem již v dubnu r. 1489 (Arch. Liběјický). [7]) Arch. Hradecký. [8]) Urbář Hlubocký.

vážnosti u krále Vladislava vymohl si všelijaká obdarování strany Hluboké. Tak dostal r. 1490, 27. září dovolení, aby na opravu hradu velmi spustlého až do 2000 fl. uh. prostavěl, na opravu a zakládání rybníkův naložil a lidem, jichž dědiny zatopeny, náhradu činil; t. r. dne 28. září, aby mohl vyplacovati vesnice od Hluboké zastavené, a ač kde na tom rybníky zdělali, s nimi se o to smlouvati. Pan Vilém totiž jako zkušený hospodář zakládal na panstvích svých velké a mnohé rybníky, při čemž zatopené dědiny dobře a poctivě nahrazoval. Když založil rybník Bestrev, tu osadníkům Munickým za grunty jimi zatopené (roku 1494 dne 10. listopadu) dal náhradou dvůr Plechovský v Municích. Roku 1491 dne 1. a 2. prosince obdržel od krále dovolení, aby mohl vyplatiti ves Kvítkovice od bratří Roubíkův a vsi Jaronice, Břehov a Dubenec od těch, kteří je posud v zápise drželi. Roku 1492 dne 2. listopadu obdržel slib královský, kdyby ten hrad k výplatě přišel, že jen zlatými uherskými splacen býti má, a obdržel dne 31. října dovolení, aby druhých 2000 fl. na Hlubokou prostavěti mohl. Roku 1499 dne 6. listopadu připsáno k summě zápisné a 4000 fl. prve prostavěným ještě 2000 kop gr. č., tak aby vesměs na to stavení 5000 k. g. č. zapsaných měl; t roku 14. listopadu připsány životy synům jeho a ta milosť přidána, aby od žádného z Hluboké splaceni nebyli, leč od krále ke svému vlastnímu držení. Roku 1502, 23. března dotvrzeno toto tím, jestliže by král Vladislav z nepaměti proti předešlým zápisům jakou výplatu komu dal, že to žádné moci míti nemá. Jiným listem povoleno mu, aby mohl bašty a zdi kolem hradu stavěti a sobě za to na summě zápisné 2000 kop gr. č. přiraziti.[1]) Vilém uvázav se v panství shledal, jak velice předešlými válkami spustošeno bylo, pročež se všemožným způsobem o jeho zlepšení staral, jak již shora dotčeno. Neméně shledal, že králové a posavadní držitelé na poddaných odúmrtí brali; jsa vůbec povahy spravedlivé a dobročinné a znaje velkou nesvobodu poddaných Hlubockých na statcích jejich pro odúmrtí ta, jim je vesměs (r. 1496, 22. srpna) odpustil.[2]) Když r. 1507 dne 25. března oba syny své Jana i Vojtěcha o statky své podělil a jim veliká svá panství ve východních Čechách a na Moravě odevzdal, zůstavil si toliko hrad Hlubokou, hrad Třebíč, hrad Sádek, proboštství Měřínské, městečka Nosislav a Němčice a jiné menší statky. Roku 1515, 30. dubna přidělil Hlubokou a některé menší statky u Pardubic k dílu Vojtěchovu.[3]) Ušlechtilému a horlivému vlastenectví jeho děkovati měly Čechy za památnou smlouvu svatovácslavskou (r. 1517), kteráž dlouhotrvalým a krvavým rozbrojům mezi stavy konec učinila. Tehda byl Vilém u vysokém stáří postaven, a když r. 1520 nové bouře tišiti chtěl, cíle svého nemoha dosáhnouti r. 1521 dne 8. dubna na Pardubicích zemřel. Za něho byli úředníky a purkrabími r. 1491—1493 Vojtěch z Jivovice, r. 1493—1501 Jan z Čechtic purkrabě, r. 1506 Bohuslav Chrt ze Rtína hejtman, jenž téhož roku spory s obcí Vodňanskou o nějaký vrch u Radčic vyrovnal, r. 1510 Kobík z Vácova a Jan z Kesstaň hejtmani a r. 1510 Albrecht z Býšova purkrabě.[4])

Vilémův syn a nástupce v držení Hluboké, *Vojtěch z Fernšteina* uvázav se v ni, ještě za živobytí otce svého pokračoval v zakládání rybníků na panství. Potvrdiv r. 1514 dne 18. května Munickým list daný jim na náhradu dědin zatopených, založil téhož roku rybník u Hrdějic a r. 1516 rybník Pořický. List na tento poslední dán na Hluboké ve čtvrtek před sv. Kateřinou. Tudíž se arci stalo, že král (Ferdinand) uváživ valné zlepšení panství skrze Vojtěcha, jemu 3130 kop na hradě Hluboké k prvním summám připsal.[5]) Naproti tomu byl Vojtěch králi Ludvíkovi dluh 26.000 fl. odpustil,[6]) což tím spíše učiniti mohl, an dětí neměl a statky jeho všechny staršímu bratru Janovi připadly. Za Vojtěcha byl r. 1527 Mikuláš z Michlstorfu úředníkem a r. 1528 Vácslav Švík z Lukonos hejtmanem, r. 1528—1530 Petr Kasalský z Kasalic úředníkem a hejtmanem a r. 1532 Jindřich Přepyský z Rychemberka purkrabí na Hluboké.[7]) Po smrti Vojtěchově († r. 1534, 17. března) byl Jan jen krátký čas pánem na Hluboké, anobrž jí (bez Protivína) *Ondřeji Ungnadovi svob. pánu ze Suneka*, manželu Bohunky z Pernšteina, sestry své, postoupil. Za to pán tento choti své Bohunce 5000 kop na zámku a panství Hluboké zapsal.[8]) Roku 1535 založil Ondřej na panství velkou oboru, v níž tuším více zajíců než jelenů a srn hájil, jelikož každou ostatní zvěř ve velkých hejnech v lesích panských honiti mohl. Kromě toho panství znamenitě zlepšil; v Lišově povstal nový pivovár, pod hradem nový mlýn, na svahu hory hradské vznikaly pěkné vinice a stroje zřízeny takové, že se voda z řeky na hrad tlačila; také povstal tehda dvůr Ondrov. Roku 1540 koupil Ondřej statek Prochodský od bratří Jindřicha a Jiří Ojířův z Protivce, také Žďár a Zvíkovec trhem na sebe převedl.

Nesmírné náklady a výdaje peněz za statky kupované, zakládání rybníků, vodovodů na hory způsobily to, že dluhy Ondřejovy valně vzrůstaly; nemoha si jinak pomoci, skrze manželku svou Bohunku a sám sice toho při Janovi z Pernšteina vyhledával, aby mu nějak pomohl, jemuž Jan skrze Kunrata

[1]) Originály některé v archivu Hradeckém, archiv č. VI. 524—541, rukopis c. k. dvor. archivu ve Vídni, reg. kom. soudu obeslání bílá r. 1552—1570 f. 206—207. [2]) Archiv Hradecký. Králem potvrzeno r. 1497, 1. srpna a vloženo r. 1502 ve dsky (arch. č. V., 557). [3]) Archiv Roudnický. [4]) Archiv musejní, Vodňanský a Budějovský. [5]) Registra obeslání oc. f. 206—207. [6]) Palackého děje V. b. 427. [7]) Archiv Novohradský a Vodňanský. [8]) DZ. 84. B 5, obnoveno roku 1541, 19. prosince. (DZ. 83. A 25.)

z Krajku odpověděl, že ne z práva ani z povinnosti, než toliko samé lásky a přátelství dobrého, které k nim má, to učiniti chce a Protivín jim darovati. List na odevzdání Protivína vydán roku 1540 dne 29. listopadu. Nicméně Ondřej mnohé vesnice panství zastavené v rukách držitelů zápisných ponechati musil a aby snad na panství Hlubocké saženo nebylo, r. 1545 je (na den sv. Benedikta) ve 100 kopách manželce své zapsal.[1]) Roku 1544 vypravil se s manželkou a s dětmi na hrad Sunek (ve Štyrsku) k bratru svému Janovi, nebyv tam do 13 let; mladšího syna Davida (jenž byl tehda asi 6 let stár) zanechal na Hluboké, poručiv jej jakož i celé panství svatu svému Petrovi Lasso de Castillia, jenž byl manželem Polyxeny, sestry Ondřejovy.[2]) Roku 1546 zapověděl Ondřej svým poddaným, aby dříví do Budějovic vozili, an to byl také král Ferdinand (21. srpna) na žádost Budějovských zapověděl.

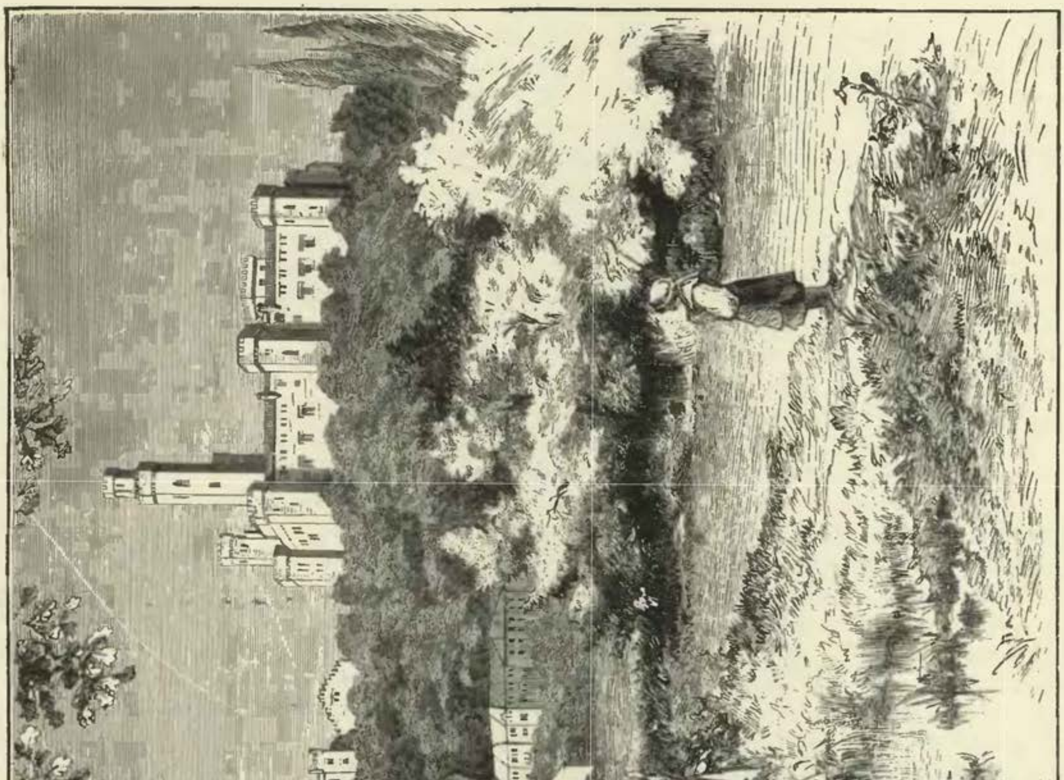
Roku 1548 zemřela Ondřejova druhá manželka Bohunka, po čemž po třetí v manželství vstoupil s Annou, dcerou Jana Hofmana ze Střechova, paní, jak se zdá, moudrou a obezřetnou. Když r. 1550, 22. července rady kr. komory zboží Divčické s Novým Sedlem koupili a Ondřej jich k panství míti sobě žádal, král Ferdinand listem r. 1551, 7. června daným k tomu svolil, aby statek ten k panství zápisnému Hlubockému přidán a s ním společně vyplacen byl proto, aby se hospodářství rybničné povzneslo, a poněvadž Ungnad peníze za ty statky zaplatiti musil, dovoleno mu vzdálenější vesnice Volyňské a Pametické a zboží Kamýcké odprodati.[3]) Jiným listem královským obdržel Ungnad dovolení, aby 7631 k. 12 gr. 1 d. na vinicích, mlýnech, pivovárech, rybnících, vod vedeních a dvorech prostavěti mohl, toto že při výplatě skrze nestranné kommissaře a řemeslníky ohledáno bude.[4]) Správu panství mívali v ty časy r. 1538 Jan Zejdlic ze Zejdlic, roku 1542 nějaký Pibr, r. 1548—1555 Mikuláš Humpolec z Tuchoraze, hejtmanové, a r. 1548 Petr Robmháp ze Suché a r. 1552 Jetřich Slatinský ze Slatinky, purkrabě.[5])

Malby nástěnné v zámku Krumlovském.
(Viz dílu III. str. 6. řád. 15. zdola.)

Po přivtělení Divčic nacházel se Ondřej v nemalých závadách, ani sám nevěda, jak při svém hospodářství dluhy své bude moci platiti; i shledávaje, že bude potřeba jiného vedení a větší opatrnosti, o to r. 1551, 14. září smlouvu následující učinil. Odevzdal choti své *Anně ze Střechova* hrad Hlubokou s příslušenstvím i s novým rybníkem Záblatským, novým pivovárem v Lišově, též právo, aby mohla vyplatiti vsi Volyňské (na ten čas v držení sirotků Petra Zálezského z Prostého) a Pametické (v držení Adama Řepického) a je také vedlé povolení královského prodati, rovněž jí postoupil zboží Talínského roku 1547 obci Písecké odňatého a k Hlubocku přidaného, Kamýka, zboží Divčického s Novosedly, Protivínského s tvrzí, rybníkem Rabínským, novým rybníkem v lesu Boru, s Ražickým starým rybníkem, nicméně jí odevzdal i dům znova vystavěný na Hradčanech s věží ve zdi Hradčanské ležící a domkem blíže nich, vymíniv si toliko Prochod, Žďár a Zvíkovec. Naproti tomu Anna majíc právo statky i zastaviti, kdyby se jí vidělo, slíbila, že bude povinna Adamovi Řepickému 15.000 kop zaplatiti, všecky dluhy manželovy zapraviti a nedoplatek trhové summy za Divčice a Novosedly vyplniti.[6]) Anna zavázavši k povinnosti úředníky na Hluboké, Protivíně, Divčicích a Novosedlech, ve správu panství se uvázala, dluhy vedlé možnosti platila a co mohla, prodávala. Vsi v úřadě Milejovském ležící (Čepřejovice, Jiřetice, Bohounice, Kamennou, Všechlapy, Tvrzice, Bušanovice,

[1]) DZm. 227. C 26. Roku 1545 na stížnost Vodňanských nařízeno Ondřejovi (soudem komorním?), aby sbor bratrský v Radčicích v nově vystavěný buď zbořil aneb zadělal (archiv Vodň.). [2]) Tento David zemřel r. 1600 v Košicích. [3]) DZ. 11. L 1—4. [4]) Reg. obeslání oc. [5]) Archiv Novohradský. [6]) Archiv Hradecký. Těch 15.000 kop asi byly příčinou smlouvy této.

Hluboká.

Úlehly, Nahořany, Neusložice, Třiteže, Setěchovice, Bolikovice, Radhostice Horní a Dolní, Stranějovice, Milejovice a Hostice) koupil od ní Vilém z Rožemberka za 3500 kop a je od Jana Zálezského a bratří jeho v 1700 kopách vyplatil. [1]) Anna chtěla dokonce panství Hlubocké bohatému Vilémovi prodati, a byla již smlouva v konceptu (posud zachovaném) napsána (r. 1554 v lednu), ale poněvadž se obě strany o výminky ve smlouvě trhové shodnouti nemohly, smlouva se v únoru rozbila. Mezitím Ondřej nezanedbával rytířských dobrodružství: když r. 1555 v únoru dceru svou v Krumlově vdával, při čemž Vilém z Rožemberka slavné turnaje vystrojil, přijel „po husarsku v barvě," v merhované aksamítové župici, a před ním jeli dva synové jeho a jiní dva, měvše s sebou v ruce rozžžené svíce. Potom, když se kordy tloukli a jich bylo dva, tři na jednoho, pan Ungnad přiběhl s palcátem, pomohl je tlouci a bíti pozadu a tak se z toho turnaje rozjeli. [2])

Ondřej měl z prvního manželství syny *Adama* a *Davida* a dcery Annu Marii a Markétu, z druhého manželství syna *Jana*. Usmysliv si panství Hlubocké synům odevzdati, opustil Čechy a odebral se do Korutan. Březan dí o něm: Byl opravdový pán a na přestupníky přísný i na služebníky své řádu rytířského, protož v tom od sousedů pamatován a k mírnosti napravován; sice dobromyslný a veselý pán byl. Byl svá hlava, nesousedský, a rád se soudil. Pan Ondřej byl pán osvícený, „v pravdě boží obnovené evangelistické a rád čítal spisy Filipa Melanchthona." Dne 24. května r. 1555 postoupila choť jeho Anna panství Hlubockého na 6 let synům svým, aby dluhy otce svého platili, a vymínila si jen věno, které na panství Suneckém, Pleiburském, též jiných kusích v Korutanech ujištěné měla. [3]) Nejstarší bratr Adam, jsa jediný zletilý, uvázal se v panství, ale rovněž špatně hospodařil, jako otec jeho, čili jak Březan dí: „Za otce svého čisté mantle dělal, vesnice od panství Hlubockého zapisoval a na koráb pospíchal a tudíž příčinou byl, že p. Jáchym z Hradce toho zboží dostal." Roku 1561 pojal k manželství Elišku Thurzovou z Betlenfeldu, vdovu po Jaroslavovi z Pernšteina. Bratr jeho David obdržel důkladné vzdělání a vyznamenal se později cestami svými, zejména pak poselstvím ke dvoru sultana tureckého.

Pan *Jáchym* z *Hradce* jsa dobrým a obezřetným hospodářem a proto jsa při penězích, toho roku 1559, 20. května při králi vyhledával, aby mu panství Hlubocké dědičně puštěno bylo. [4]) Když pak od krále k tomu přivoleno bylo, obeslal r. 1561 Albrecht Bryknar z Brukšteina, prokurátor královský, Adama na místě bratří jeho let nemajících do soudu komorního o výplatu hradu Hluboké se vším, což od r. 1490 přivlastněno. Když byl Adam majestáty všechny ukázal, nalezl soud toho roku dne 6. února, aby prokurátor Adamovi peníze zástavné 24.000 fl. rh., summy připsané, peníze za statek Divčický (15.000 kop), odraziv od toho peníze za vsi v Prachensku odprodané, zúplna položil, poněvadž od Adama ničímž ukázáno nebylo, aby jaké další životy na témž panství mimo životy synů Vilémových zapsané měl. [5])

Po vykonání těchto věcí bylo panství hned Jáchymovi dědičně odevzdáno a králem Ferdinandem r. 1562, 14. března v dluhu 115.000 kop gr. Jachymtálských (každá kopa za 30 grošů a groš za 7 peněz bílých) ve dsky vloženo. [6]) Panství to obsahovalo zámek neb hrad Hlubokou se dvorem pod ním a dvory Ondřejovský, Chýňavský, Milenovský, vinohrad s chmelnicí, zahradami, pivovárem, mlýnem náchlebním, pilou, šlejfírnou, vodárnou, hamr, oboru zvířecí, s tvrzí Protivínem, pivovárem a mlýnem náchlebním při ní, chmelnicí, zahradou a štěpnicí, s tvrzí a sídlem Divčickým se dvorem popl., se sídlem a dvorem Novosedlským, s tvrzí Zvíkovcem se dvorem popl., s lesem Slabcem, poplužím v Talíně, lesem Prochodem přikoupeným, městečko Kamýk s pivovárem v něm a mlýnem, městečka Lišov, pod Hlubokou a Purkhartce, vsi Oselný, Hůrky, Německé hory, Kolný, Žár, Lhotici, Velechvín, Jelmo, Hrutov, Livín, Jivno, Kaliště, Třebotovou horu, Hrdějice, Opatovice, Lhotu pustou, Újezdec, Velice, Olešník, Munice, Chlumec, Bavorovice, Hosín, Chotýcany, Libníče, Dobřejice, Jezmice, Poněšice, Vlkov, Mydlovary, Zlatýšovice, Zliv, Křesín, Dubičné, Pištín, Čestnovice, Zalužice, Jaronice, Břehov, Záblatí, Záboří, Záblatíčko, Zbudov, Čičenice, Čavín, Dubenec, Chvaletice, Skály, Milenovice (obě z části), Křtělice, Račice, Stožice, Kloub, Krče, Žár, Myšenec, Budičovice, Nakří horní a dolní, Novosedla, Lhotu prašivou, Talín, Zelibov, Maletice s many a službou jich k hradu Hluboké a konečně vsi ke Kamýku náležející. Při tom však zůstavena v platnosti smlouva, kterou učinil král s Ungnady r. 1557 strany lesů k horám Budějovským, a král si netoliko tyto lesy, ale i všecky vyšší a menší kovy s plavením na Vltavě vymínil. Na místě dosavadního hejtmana Vácslava Pernstorfa (r. 1561) dosazen byl před tím Petr Robmháp ze Suché (r. 1561—1562).

Jáchym převzav panství, měl nemalé spory s Adamem Ungnadem, shledav v předešlé správě všeliké nepořádky. Našlo se, že n. Ondřej a choť jeho peněz sirotčích, zádušních a kostelních k sobě přijali a také dluhů lidem povinných neodvedli a nezaplatili, nicméně to dokázáno, že od Lišovských

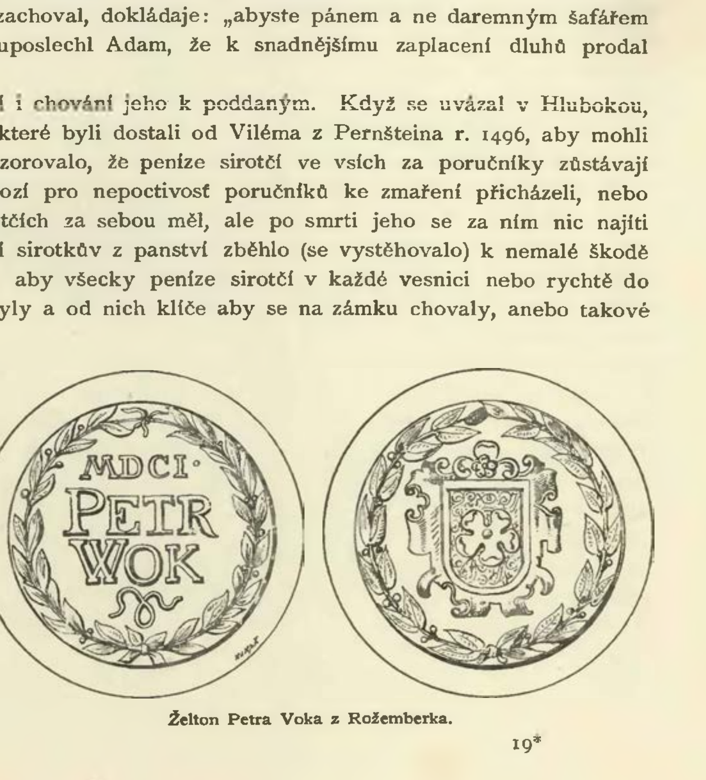
[1]) Archiv Hlubocký. [2]) Březan, Život Vilémův str. 89. [3]) DZ. 51. F 23. Za těch dob král Ferdinand (r. 1556) vsi Německou Ohrazenou, Zborov a Zalyni od panství odprodal. (DZ. 12. D 27.) [4]) Archiv Hradecký. [5]) Reg. kom. soudu obeslání toho roku f. 204—210. [6]) DZ. 87. G 7—9.

1500 kop vypůjčeno, což vše byvši „vrchnosti" půjčeno, snadno se na Jáchymovi žádati mohlo. Po kolikerých nechutích sjeli se vrchní oprávce z obou stran volení Adam Koc z Dobrše, Václav Bechyně z Lažan a Jan Čabelický ze Soutic r. 1563 dne 7. července na hrad Hlubokou, tu přátelsky mezi nimi jednali a sročivše je, tu věc před se vzali. Poněvadž se dluhů za rozličné věci, též i služby čeledi až do 692 kop 26 gr. $3\frac{1}{4}$ pen. míš. našlo, též také jiným lidem na panství za dobytky i jiné věci 658 kop 26 gr. 1 pen. dlužno zůstalo, uloženo Ungnadovi, aby oboje summy na Hluboké položil do sv. Havla (16. října) a z nich aby hejtman každému dluh jeho vyplatil, peněz sirotčích přes 551 kop aby také Ungnad na zámek položil, Lišovským, kteří dostali Zvíkov v nájem, aby také dosti učinil, za to však i uloženo Jáchymovi, aby ty lidi, kteří jsou Ungnadovi dlužni, k zaplacení přidržel.[1])

Z poručení Jáchymova projednal Jan Kandorský z Kandorské hory, purkrabě na Hluboké, s Janem Krejčím, jinak zámečníkem z Budějovic (roku 1565, 20. února), aby 80 hákovnic a ručnic na Hluboké se nacházejících vyčistil a jestliže při kterém kuse by zámku nebylo, aby nový a též formy nové k těm kusům udělal; také měl spraviti lože, jež by zlámané byly. Uhlí, železo a co k tomu potřeba bylo, též jísti a píti jemu, tovaryši nebo jinému řemeslníku pán dávati měl. Za to dílo slíbeno 11 kop.

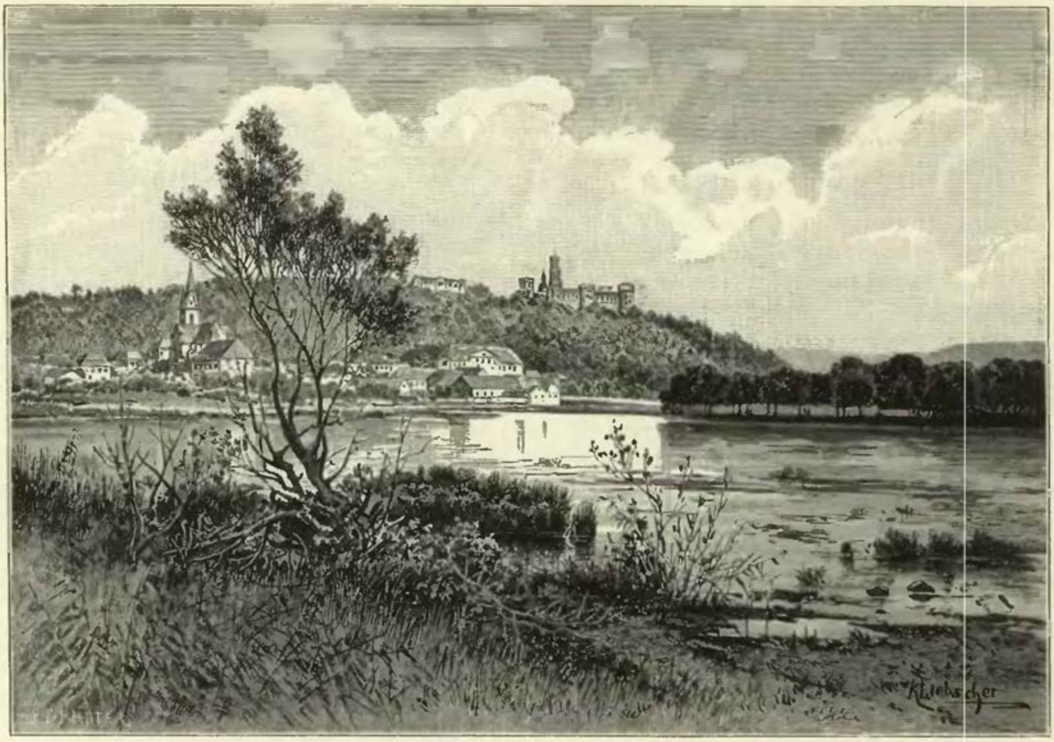
Když Jáchym r. 1565 dne 12. prosince nešťastnou náhodou zahynul, syn jeho *Adam* ještě let neměl, a proto uvázala se v Hradec, Hlubokou a Žirovnici pozůstalá vdova Anna Hradecká z Rožemberka. Když pak Adam let svých dosáhl, převzal r. 1568 dne 8. listopadu všechna tři panství a nechtě, aby se máti bytností od něho odtrhovala, s ní smlouvu o její další vydržování učinil. Hejtmanem pak učinil Petra Jestřibského. V následujících letech Adam mnoho jezdil, o hospodářství nehrubě se staraje, jakož i nádherným živobytím upadl do velikých závad. Upřímný, poctivý a šetrný jeho regent Štěpán Vratislav z Mitrovic upozornil pána, kterýž se sám o statky své mnoho nestaral, na to těžké břemeno, které na sobě nevěda snášel (r. 1578 dne 25. listopadu). Povahu Adamovu v té příčině vypisuje tu Štěpán takto: K tomu Jste pán nevždycky dostatečný na zdraví, časem váhavý v svých věcech a nevyřídný, čas od času odkládající a nedbanlivý, ježto takové veliké věci potřebují zvláštní bedlivosti a opatrnosti a vyřídnosti časné a summy komu kdy se jaké mají klásti a t. d. „Teď o V. M. lidé dosti zhruba, proč sem neráčíte chtíti jezditi a že tím lidé zaplaceni býti nemohou, mluví, těžce se na mne domlouvají, přičítajíce mně to, že jsem já tím vinen, že ty věci nejsou tak, jakž by měly býti, časně opatřeny a že to mou nebedlivostí a nepilností jde, že jest mi toho srdečně líto, že to mám kdy o V. M. a na zlehčení od těch mnohých ničemných lidí takového znamenitého, ctného, poctivého a mého milého pána slyšeti." I radil Štěpán, aby pán prodav Hlubokou, statek zápisný, to břemeno mnohých dluhů z sebe složil, něco bližšího k Hradci dědicky dostal, a to dětem svým zachoval, dokládaje: „abyste pánem a ne daremným šafářem mnohých lidí býti mohli."[2]) Aspoň tolik uposlechl Adam, že k snadnějšímu zaplacení dluhů prodal statek Kamýcký.

O dobromyslnosti Adamově svědčí i chování jeho k poddaným. Když se uvázal v Hlubokou, potvrdil všem lidem na panství obdarování, které byli dostali od Viléma z Pernšteina r. 1496, aby mohli o statcích svých říditi. Za nedlouho se pozorovalo, že peníze sirotčí ve vsích za poručníky zůstávají s nemalým ublížením sirotků, poněvadž mnozí pro nepoctivosť poručníků ke zmaření přicházeli, nebo některý poručník mnoho set kop peněz sirotčích za sebou měl, ale po smrti jeho se za ním nic najíti nemohlo. Když pak z té příčiny asi 600 lidí sirotkův z panství zběhlo (se vystěhovalo) k nemalé škodě páně, vydal nařízení pod trestáním na hrdle, aby všecky peníze sirotčí v každé vesnici nebo rychtě do truhlice dobře k tomu způsobené skládány byly a od nich klíče aby se na zámku chovaly, anebo takové peníze aby se na zámku při věcech sirotčích skládaly, rychtáři s konšely aby klíče od truhlic měli a při držení soudů tu aby každému sirotku vydáváno bylo. Proti tomuto spravedlivému nařízení se lidé na panství více z urputnosti nežli z jaké hodné příčiny a potřeby na odpor postavili, chtějíce v nespravedlivém nepořadu v přijímání peněz sirotčích zůstati. Adam jich netrestal, jako bývalo zvykem, pobraním obdarování aneb na hrdlech, nýbrž dal je napomínati i sám ústně na-

Želton Petra Voka z Rožemberka.

[1]) Archiv Hradecký. [2]) Archiv Hradecký.

Hluboká od západu.

pomínal, předkládaje, že sobě nic k užitku na jich škodu neobmýšlí, než pro dobré sirotčí, ale sedláci jsouce nedůvěřivé povahy, nechtěli povoliti, nýbrž v rady a schůzky vstupovali, na sebe daně a sbírky ukládali a na rady jinam se utíkali. Vida to Adam, dal všecky úřední osoby a poručníky z téhož panství na Třeboň před pana Viléma obeslati, kterýž jim to všecko laskavě předložil, v jaké nebezpečenství se uvozují. Ale že zlost jich proti Adamovi se zatvrdila, všecka předkládání sobě zlehčivše, u velikém počtu (přes 700 osob) se vyzdvihli, na blata se sešli a radu proti Adamovi mezi sebou učinivše, na císaře to vznesli i některé pozdvihli, že pána poslouchati nechtěli. Potom po druhé do několika set se do města Písku sešli, tu rady drželi a k císaři stížné listy posílali. Tedy je Adam obeslal na Hlubokou a zahrozil jim, že je dá na hrdle trestati; tu teprve lidé se na milost poddali a za odpuštění žádali. Za pokutu jim uloženo, že mají ke všem 11 dvorům trávy poséci, usušiti a do dvorů skliditi, též i pšenice poséci a skliditi. [1])

Potvrdiv r. 1579 Lišovským výsady jejich, udělil jim ještě r. 1582, 13. ledna právo, aby o statcích svých říditi mohli; také jim byl r. 1581 užívání jiter Čankovských pustil pro stálou jich věrnost, neb ostatní poddaní, jak Adam dí, tak věrní nebyli a proto v trestání upadli. Adam, jenž byl pán nádhery milovný a hrad svůj Hradecký s velikým nákladem takořka knížecím sídlem učinil, valně hrad Hlubocký opravil a rozšířil; vystavěna jím kaple zámecká, jejíž témě posud růži Hradeckou nese. Když počal stavěti v Hradci, kázal také palác na Hluboké novými pokoji rozšířiti. Proto hejtman Jiřík Vratislav z Mitrovic projednal dílo krycí m. Vincenciovi Vlachovi z Budějovic, aby střechu novou naskrze všudy po jedné straně na zámku nad novými pokoji, kteří uděláni byli po té straně, aneb ještě budou, cihlami pohákoval, prejzy přikryl, dobře stále to udělal, nad pokoji panskými prvními střechy, kde by zapotřebí bylo, aby znovu všudy přeložil a dobře beze vší výmluvy a všeho nedostatku opravil. To když by vykonal, slíbeno mu za práci 66 kop m., 10 korců žita, 1 k. hrachu, 1 k. ječmene, 2 věrtele piva bílého, 1 ct. sýra a 40 žejd. másla. Práce stavební obstaral mistr Baltazar Majo de Vomio, Vlach, jenž nejen na paláci pracoval, nýbrž i nový štok na tu stranu k Budějovicům vystavěl; přijímal peníze od Lukáše Šicara, písaře důchodního Hlubockého, v letech 1584—1585 po 125 kopách, r. 1586 kop 305 a r. 1587 445 kop. Tohoto posledního roku práce na hradě byly dokonány. [2]) Proto urbář panství r. 1598 sepsaný takto hrad popisuje: „Zámek Hluboká, jakž ve svém položení a těchto let minulých v nově nákladně jest pěknými pokoji, sklepy

[1]) Arch. Hradecký. Zdali s tím souvisí pověsť o Kubatovi? („Kubata dal hlavu za blata“). Dvůr Kubatovský náležel tehda pánu.
[2]) Archiv Hradecký.

vystavěný a okrášlený, že slušně velikého pána sídlo slouti může. Vodárna na řece Vltavě, z ní se trubami voda do studnice na zámek do kuchyně a do pokojů žene.“ [1]) Ukončiv Adam stavbu, obmýšlel jinou věc, na onen čas vzácný úkaz, totiž vyměření a mapování panství. Roku 1587 dne 24. srpna zdělány cedule řezané mezi Jiříkem hejtmanem a Janem Dietrichem Marchscheiderem z Joachymstálu, aby tento předkem lesy, háje, porostliny, mýtiny, rybníky, vodotočiny, grunty a což k panství náleží změřil a potom vyrýsoval, a srozumitelně a pravdivě na tabuli vymaloval a se všemi vesnicemi a městečky vyznamenal. Hejtman byl povinen jemu 4 osoby nařiditi, které by mu při měření nápomocny byly, a též

Don Baltazar de Maradas.

jednoho s nimi vypraviti, který by mu příležitosť všech hranic vykázati dáti mohl. Za práci se mu takto platilo: když šňůrou a kompasem celý den měřil, obdržel 1 kopu 20 gr. miš., když sjížděl položení aneb rýsoval aneb zprávu psáti musil, dostal za den po 40 gr. Když jeden den bedlivě měřil, „pasírovaly“ se mu 3 dni k rýsování, malování a zprávy o tom spisování. [2]) Adam se staral také o povznešení hornictví na panství; skrovný počet chalup, jež n. Ungnad k obývání kovkopů vystavěl, za něho vzrostly v město řečené Malé hory (Adamstadtl); toto obdrželo přičiněním Adamovým r. 1595, 6. února císařské nadání, aby užívalo práv horních měst, a také znak městský. Poslední svou volí r. 1591 dne 23. dubna danou

[1]) Archiv Hlubocký. [2]) Archiv Hradecký.

nařídil Adam o manželce své *Kateřině* z *Montfortu*, „pro zvláštní víru a srdečnou lásku, kterouž k též paní Kateřině . . . měl a od ní zase k sobě a dítkám svým poznal," aby z panství hradu Hluboké Kateřina sobě k ruce místo užitku z věna svého odvozovati dala a k sobě přijímala ročně 4000 kop míš.[1] Úmluva ta však byla později ve srozumění s *Jáchymem Oldřichem* změněna; paní náhrada jinde vyměřena, a Hluboká Jáchymovi zanechána (r. 1597).

Brzo po pohřbu pana Adama vypukl mor v okolí Hradce takovou měrou, že celá rodina Hradecká zámek Hradecký opustila a obydlí na Hluboké si vyvolila. Když se potom Jáchym zase na Hradec vrátil, způsobeno mu dosti starostí tím, že nevěděl, jak by nejlépe dluhy otcovy nemalé, hlavně nákladnými stavbami způsobené, napravil. Začal tedy statky své prodávati; roku 1597 prodal Polnou se značným příslušenstvím, a když i to nedostačovalo, prodal r. 1598 dne 10. prosince zámek nebo hrad Hlubokou se vším příslušenstvím (jako r. 1562, arci kromě Kamýcka odprodaného) *Bohuslavovi Malovci* z *Malovic* na Dřítni a Vlhlavech za 320.000 kop míš.[2]) a vymínil si toliko kalich a roucha mešná na zámku, an se nový pán k víře katolické nepřiznával. Byl za těch dob Štěpán Adam z Bulvanu hejtmanem.

Ihned odprodal Bohuslav Protivín s vesnicemi blíže něho ležícími za 60.000 kop míš.; ačkoliv však peníze tyto hned nedostal, přece celou summu trhovou ve 3 letech zaplatil, tak že mu panství r. 1601, 30. června ve dsky zemské vloženo bylo[3]) Zdá se, že Bohuslav potom statky své Vlhlavy a Dříteň synu svému jednomu Vácslavovi mladšímu odevzdal, tak že se na ten čas s Hlubokou společně nespravovaly. Zemřel před r. 1608, nepozůstaviv žádné paměti o působení svém na panství. Pozůstalí po něm synové *Vácslav*, *Jetřich*, *Jan* a *Petr* rozdělili se potom o zboží otcovské; Vácslav ke statkům Dřítni, Vlhlavům, Chvalešovicům obdržel ještě některé vsi Hlubocké,[4]) Jetřich obdržel Hlubokou s rychtou Purkareckou, však bez Purkarce a s některými vesnicemi, Jan obdržel Lišov a tuším celou tak zvanou rychtu Lišovskou a bydlel na zámečku v Rudolfštatu, Petr konečně měl svůj byt v malém stavení při tvrzi Machovské: zdali také některé vsi od Hluboké držel, není známo.

Málokterý pán Hlubocký tolik protivenství zkusil, jako Jetřich. Nebo když lid Pasovský r. 1611 do Čech vtrhl a zradou Budějovic se zmocnil, nacházelo se panství v největším nebezpečenství před touto vzteklou a nevázanou chasou; proto Jetřich ještě s několika sousedy do Třeboně k panu Petru Vokovi pospíchal (23. února) a o zapůjčení 3 těžkých kusů na hrad Hlubokou prosil. Dobře poznamenal Březan k tomu: To jsou správní rytíři čeští; pevnosti mají beze vší municí.[5]) Mezi tím Pasovští podavše se k Praze, tu svou zvůli prováděli, až odtud vybiti a pořádně vybyti byli. Jdouce místy hornatými dne 14. března dostihli hnízda svého Budějovic, přivedše sebou do 1000 sedlákův, aby jim okolo Budějovic dnem i nocí dělali šance. Sem pak co od potravy ve 3 mílech okolo města dosáhnouti mohli, záhy zavezli, jakož si i bratři Jan a Jetřich dne 20., 22. a 24. dubna panu Petrovi Vokovi píšíce stěžovali, že Pasovští poddaným Hlubockým ve dne i v noci dobytek a obilí odnímají, sedláky týrají, až pod hrad své rejdy provádějí a v rybnících panských ryby lapají. Ještě v měsíci červnu nacházeli se v Budějovicích a na panství. Roku 1614 dne 29. září koupil Jetřich od Jáchyma Novohradského z Kolovrat vsi Plastovice a Pašice. Mnohem více zkoušel Jetřich ve válkách po vyhození místodržících s oken hradu Pražského (r. 1618) následujících. Roku 1618 přibyl Bukvoj do Budějovic a hned za ním přitáhl stavovský generál H. M. z Thurnu, položil se v Rudolfově. Jetřich byv vyzván od hejtmana Budějovského Zdeňka Lva Libšteinského z Kolovrat, aby dodal potravy pro cís. vojsko, odpověděl dne 14. listopadu, že nacházeje se mezi strážemi obou stran nemůže se na ten čas do císařského ležení odebrati aneb obilí tam posílati, sice by od druhé strany nad ním pleněním mstěno bylo; však že si co nejvíce přeje, císaři svou věrnost prokázati. Nicméně se potom Jetřich k stavům přidal a jim hrad svůj Hlubokou otevřel. Roku 1619 dne 13. ledna císařští učinivše výpad k Hluboké, vypálili 2 městečka blízko Budějovic a vyvábili sobě tím posádku zámeckou, kteráž nenadála se, aby nepřítel tak silný býti měl, a tou příčinou pustila se za ním s nevelikou hrstkou jízdy a mušketýrů dosti plaše a neopatrně přes jakousi hráz rybničnou, tak že od nepřátelských dvou kompanií jízdy v zálohách ležící byla nelibě přivítána. Při této půtce Joachym Karpizon jinak Kyrbicer z Kyrbic, nejv. vachtmistr pluku Mansfeldského, když na utíkání kleprlík jeho s ním padl, jest od císařských dostižen, jat a v Budějovicích 3 měsíce v zajetí držán, až naposledy 500 fl. z něho sobě pomohl.[6]) V létě téhož roku hrabě Bukvoj sesíliv armádu svou vytrhl z ležení svého v noci dne 8. června s knížetem Lauenburským a Dampírem, pustil se k Netolicům, když pak stavovský generál hrabě z Mansfelda těmto na pomoc pospíchal, zastoupena mu cesta již u Záblatí a nedostav posily z ležení hlavních, poražen jest na hlavu. Následkem toho vůdcové z Hohenlohe a Vchynský ležení v Rudolfově

---

[1]) Archiv Hradecký. [2]) DZ. 175. H 15. Kromě osad roku 1560 vzpomenutých připomíná se také Dasný, ves nová Nevděkov a město Adamštat. [3]) DZ. 130. H 26. [4]) Dopodrobna jsou tyto díly v Bílkových dějinách konf. str. 351—352. [5]) Život Petra Voka 251. [6]) Pavel Skála III. 24.

opustili (15. června). Za tou porážkou následovalo hned hrozné kraje Prachenského a Bechyňského od Uhrů plenění, že z samého panství Rožemberského a Malovcův do 3000 kusů dobytka většího i menšího v ty dni do Budějovic přihnáno. Po vypálení Rudolfova a Lišova a okolních vesnic bratří Malovci o svou bezpečnosť se bojíce, dne 17. června sebravše peněz a klénotů svých co mohli, tajně utekli. Na zámku pak, na němž okolní obyvatelé a sousedé všecky své nejlepší věci pro bezpečnosť sobě svezli, když mocí byl vzat od císařských, tak mnoho kořistí bohatých se nabrali, že měli co za tři dni do Budějovic voziti.[1]) Uprchlí bratří Jan, Jetřich a Vácslav na sjezdu stavův v Praze podali žádosť k uvážení, kterak nepřítel všecky statky jejich něco před rokem a některé teď nedávno na nejvýš zhubil, poddané povraždil a ostatní rozehnal, tak že na ten čas téměř k čemu se utéci nemají; a ačkoliv jim spolu s jinými ochuzenými obyvateli statkové Jaroslava Bořity z Martinic a purkrabství Pražského k užívání postoupeni jsou, však že oni s těmi osobami, jelikož se žádnému z nich tak škody nestalo, jako jim Malovcům, srovnáni býti nemohou, nebo že se jim dvěma při nejmenším za 700.000 kop od nepřítele škod zdělalo. Protož že žádají, aby jim stavové pro lepší jejich vychování toliko na ten čas panství Mělnické k užívání postoupili. Stavové učinivše o to mezi sebou potaz, přistoupili k tomu, aby bratří Malovcové v užívání statku dotčeného vešli a úroky sobě z něho brali.[2]) Na generálním sněmu r. 1620 dáno sice Malovcům jiné zaopatření,[3]) jehož však dlouho nepožívali, poněvadž bitva Bělohorská panství strany podobojí konec učinila. Roku 1622, 29. října odsouzeni jsou oba bratří statků svých a „poněvadž jsou jim statkové jich pozemští před šťastným JMC. vítězstvím vojenským během pobráni, při čemž se také toho zcela a úplně zůstavuje a má jim z toho všeho, což by tak ještě mimo svrchupsané statky pozemské buď na gruntech, dluzích aneb svršcích a jakýchkoli věcech po zaplacení dluhů jich zůstalo, tolik, co by polovice stála, z komory české vydáno býti.“

Císař Ferdinand měl tedy Hlubokou ve své moci od r. 1619, mimo to také opanoval mnohé statky okolní, z nichž jeden Malovcův Vlhlavy r. 1620 zastavil, ale již r. 1622 zase vyplatil. Hlubokou odevzdal pověstnému pánu španělskému *Don Baltazarovi de Maradas*, jenž ji jistě r. 1623, ale tuším již r. 1621 držel a zde hejtmanem Jeremiáše Teyku ustanovil. Pán tento dobrodružný (nar. asi r. 1560 ve Valencii) v mládí svém byl vstoupil do řádu sv. Jana a vycvičiv se v dobré škole a v rozličných bitvách zkušenosti nabyv, sloužil panovníkům Rakouským v Sibínsku, Furlandsku a od r. 1618 proti českým stavům, jsa nejvíce v jižních Čechách, kdež kolik pevných míst opanoval, a potom na Moravě, jíž větší část císaři podrobil. Roku 1621 stal se ve svém řádu komturem Belsedonským a v témž roce dne 18. dubna povýšen byl do stavu říšských hrabat. Ještě jednou vrátil se Baltazar do Čech, aby podrobil císaři některá místa ještě vzdorná, i v protireformaci se skrze své setníky účastnil. Jelikož jako křižovník celým svým jměním i tím vším, co ještě nabyti mohl, řádu přináležel, získal si r. 1628, 24. října od papeže Urbana VIII. právo, aby o statcích svých svobodně říditi mohl a řádu za všecky jeho nároky jednou pro vždy 2000 skudův zaplatiti povinen byl. Jednak pro zásluhy jeho, jednak, že císaři peníze zapůjčil, odevzdáno mu v zástavu (v 70.000 fl. rh.) roku 1623, 21. června královské město Vodňany s takovou výminkou, kdyby něco na opravu vynaložil, že se mu to při vyplacení vynahraditi má. Bylť de Maradas od císaře darem 80.000 fl. obdržel, za vojenské služby mu císař 23.000 fl. starého zbytku dlužen zůstával, od r. 1624 přirostlo 44.800 fl., od r. 1626 pak 15.000 fl., mimo to sobě de Maradas 503.197 fl. rh. ve válce zasloužených počítal. Na srážku všech těchto dluhův obdržel de Maradas některá panství; ačkoliv mnohá již r. 1623 držel, přece mu na ně listiny postupovací vydány nebyly, poněvadž hned s ním počet udělán a ke konci přiveden nebyl. Nežli počet tento dokonán byl, přijat jest de Maradas za obyvatele království; potom teprve dne 10. ledna r. 1628 zdělány byly smlouvy trhové na panství Hlubocké, jež mu prodáno za 200.000 fl. r.[4])

Času toho psal se Baltazar komendorem v Almuni, JMC. vojenskou dvorskou radou, komorníkem, nad harcíry hejtmanem, nejvyšším nad 15.000 kyrysarův a archyburských koní, generálem nad kavalerií, polním generallejtenantem a krále Španělského vojenskou dvorní radou a nařízeným nejvyšším. Albrechtec a Všemyslice s panstvím nesouvislé prodal r. 1630 hraběti z Vrtby, za to však přikoupil dvůr Býšovský v Dasném. Listem d. r. 1630, 24. dubna na Hluboké učinil Lišovským nějaké ulevení. Před zámkem podél vnějšího příkopu, ale na vnitřní straně kázal vystavěti dlouhotáhlé stavení, jehož čelo dal opatřiti nápisem „fructus belli.“ Připomeneme konečně, že tu měl dne 11. ledna roku 1634 známou konferenci s Gallasem a Aldringerem proti knížeti Frydlantskému, jinak že v něm neshledáváme žádného hrdinu, což dokázal r. 1631, když před špatně zřízeným vojskem Saským z Prahy utekl, ač měl jako komandant na svém místě vytrvati.

[1]) Skála, str. 161—167, Beckovský II. b. 155. [2]) Skála 311. [3]) Tamže IV, 116. [4]) Bílek děje konf. str. 349 atd., kdež také vytčen objem panství.

Poslední vůle Baltazarova dána jest r. 1633 dne 13. ledna. Jí odkázal svému nemanželskému synu Gasparu Baltazarovi 60.000 fl.; ostatní jmění měl děditi synovec jeho Don Francisco conte de Salent y Marradas, rytíř řádu sv. Jakuba de Spada, kr. komorník a dvorský prefekt u Infanta Don Karla, na způsob statků svěřenských. Přikázal témuž synovci a potomkům jeho, aby všechna panství mimo Španěly znenáhla prodali a z peněz utržených především statky ve Valencii aneb i Arragonii a Katalonii kupovali. Po tomto pořízení přikoupil ještě Suchou (r. 1634) a dva dvory v Křesíně a zemřel r. 1638.

Za nástupce jeho Františka zavzněl v okolí zase ryk válečný. Když r. 1648 Švédové Prahu obléhali a císařské vojsko nedostatek potravy mělo, generál z Puchheimu s částí jízdy z Prahy se odebral, chtě se spojiti u Budějovic s generálem Golčem. Vytáhl dne 15. srpna po půlnoci, ale při světle pochodní, tak že jej Švédové viděti mohli. Tudíž švédský generál z Virtemberka za ním táhl skrze kraj Vltavský, dohonil ho dne 19. předpoledne na hrázi rybníka Bezdrevského a vraziv naň právě v ten okamžik, když již polovice jeho lidu na druhou stranu byla přešla, zajal jej i s jeho oficíry. Potom projížděl kraj Bechyňský, dobyl Tábora a vrátil se zase do Prahy. Dne 20. září přišel týž generál švédský až k Budějovicům a pobrav dobytka drahně na dvě míle v okolí, kázal jej pryč odehnati. Ke konci r. 1655 nebo v lednu r. 1656 zemřel František, jenž byl obec Vodňanskou krutým způsobem svíral, a následoval po něm nejstarší syn *Bartoloměj*, cís. komoří, viceobrist u císařové Eleonory a hofmistr u králové Španělské. Maje také statky ve Valencii, hleděl vedlé ustanovení n. Baltazarova statky své v Čechách prodati, potom se do Španěl odebrati a zde penězi strženými nové statky koupiti. Za tou příčinou vyjednával s hrabětem *Janem Adolfem ze Švarcenberka* o prodání panství Hlubockého a zápisného města Vodňan, tak že došlo roku 1661 k učinění smlouvy trhové. Téhož roku dne 30. listopadu odebrali se na hrad kommissaři Švarcenberští Jan z Ekrštorfu, František Eliáš Gattermajer z Gatterburka a Zacharyáš Kresl z Kvaltenberka, aby panství převzali. Přijeli asi o 4 hodiny z večera a přivítáni jsou mezi první a druhou branou štalmistrem Maradasovským a hejtmanem Pavlem Františkem Oederlíkem,[1]) dvěma zemany a veškerým služebnictvem na zámku. Příštího jitra dne 1. prosince odevzdáno panství slavným způsobem; napřed vydány všechny knihy a klíče, potom, když byli poddaní z poslušenství propuštěni, Ekrštorf veškeré služebnictvo kromě hejtmana ve službu a rukou dáním v povinnost přijal; odevzdav jim pak knihy a klíče, kázal poddaným novému pánu přísahu učiniti. Za vrchního hejtmana dosazen Gattermajer a hejtmanem se měl státi posavadní purkrabě Třeboňský Kresl, ale poněvadž měl dosavadní hejtman práci svou až do konce roku provésti, nastoupil nový hejtman teprve 1. ledna r. 1662. Celý obřad svrchupsaný ukončily slavné hody, při čemž poddaným chléb a pivo dávány.

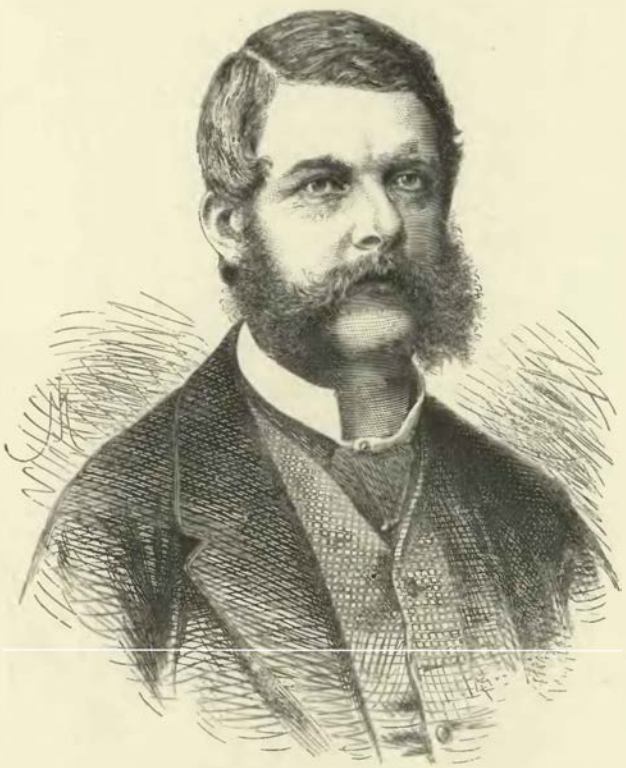

Jan Adolf kníže ze Švarcenberka.

[1]) Za Maradasův byli zde hejtmany r. 1631 Havel Gotthilf z Freudenburka, r. 1641 Jindřich Hroch z Pěšic, r. 1644—1649 Ondřej Jindřich Lobský z Lub, r. 1658 až do konce r. 1661 řečený Oederlík.

Když za nového pána r. 1663 válka turecká vypukla, došel vrchního hejtmana rozkaz hraběte, kdyby nebezpečí pro jižní Čechy přibývalo, nechť o to se stará, aby hraběnka (již z Vídně do Třeboně byl poslal) na zámku Hlubockém mnohem pevnějším útulek svůj našla, také aby k lepší obraně zámku obránce z vojáků vysloužilých sbíral; než po slavném vítězství vojska císařského ukázaly se obavy tyto zbytečnými. K panství přikoupeny r. 1663—1672 části Červeného Újezda, r. 1672 jeden dvůr v Jivně, r. 1671 přikoupen jest statek Radomilický, s nímž se k panství také Strachovice, Temelince a Lékařova Lhota dostaly. Vláda pána tohoto byla mírná, pročež také sedláci na panství r. 1682 nepovstali; r. 1676 založil hrabě špitál v Lišově pro staré chorobné služebníky. Zemřel r. 1683. Za něho vystavěny při zámku nové byty nad chlívy. Hejtmanem byl r. 1665—1681 Jiří Karel Egner z Valtershofen († r. 1681, 20. března); po něm (kromě Antona de Bossi r. 1745 † 1759) bývali hejtmanové jen stavu městského.

Za knížete *Ferdinanda Viléma* přikoupeny jsou k panství roku 1687 Vildštein a Chřenovice se statkem Machovským a několik dvorů v okolí Hluboké. Roku 1689 až 1692 zřízeny lázně v Libniči, vystavěno při zámku obydlí pro purkrabě. Po smrti knížete († r. 1703) následoval syn jeho *Adam František*. Pán tento založil lovecký zámek Ohrad, dal roku 1714 kostel Libnický z vděčnosti k prozřetelnosti boží, jelikož panství r. 1713 před morem chránila, znova vystavěti, koupil r. 1716 mlýn svobodnický v Buskově od dědiců Kropáčkovských a nabyv r. 1719 rozsáhlého dědictví Eggenberského s Krumlovem, dal r. 1720 zámek rozšířiti na západní straně před posavadní (nyní druhou) branou ve stavení, po kteréžto práci také veliká věž při druhé bráně stojící (r. 1728) novou bání opatřena a také v ozdobě a úpravě vnitřní nemalé změny před se vzaty. Ke svým stavbám držel si kníže stavitele své, napřed Pavla Ignáce Beyera, později A. E. Martinelliho. Jsa vůbec umění, obzvláště však malířství milovný, dal zhotoviti mnoho obrazů, jako zejména pěkná vyobrazení zvířat, obrazy honů malíři J. G. Hamiltonovi a ozdobil jimi zámek Hlubocký a palác svůj ve Vídni. Skonal r. 1732 následkem nešťastné náhody, zůstaviv nesmírné bohatství jedinému synu *Josefu Adamovi*, teprve 19letému, za něhož panství opět metlu válečných svízelů pocítilo. Když vznikla válka o posloupnost rakouskou, vtrhli spojení Bavoři a Francouzi od Lince do Čech, zajížděli v září až k Budějovicům a osadili v říjnu město Budějovice. Dne 8. listopadu přišel do města vévoda bavorský Karel Albrecht s 10.000 vojáky, ale opustiv je dne 11. listopadu, přenocoval na zámku Hlubockém s vyslanci hanoverským, saským a pruským, odtud se podal dne 12. listopadu do Písku a potom táhl k Praze. Dne 9. prosince přitáhli Bavoři od Písku k Budějovicům, rozložili se po panství a opatřili zámek silnou posádkou, jíž velel svob. p. Moravický. Téhož dne povolán jest knížecí hejtman Vojtěch Korner do ležení císařského a poněvadž o přibytí a rozestavení nepřátel důkladnou zprávu dáti nemohl, zůstaven jest ve vězení. Již 22. prosince bylo na zámku a v městečku Francouzův a Bavorů do 25.000, na zámku bydlelo několik generálů nepřátelských, 13 děl bylo postaveno po valech a 2 stála na nádvoří zámeckém (5 děl Hlubockých, jež se měla odevzdati rakouské armádě, pro nebezpečenství kvapně přistupující nemohlo se v čas dodati a zahrabána do hnoje, kdež dlouho zůstávala).

Adolf Josef kníže ze Švarcenberka.

Nepřítel zmocniv se veškeré vlády na zámku, přinutil úředníky knížecí k vydání klíčův od zbrojnice zámecké, naplnil sklepy zásobami svými a přinutil úředníky, aby mu přísahali věrnost. Mezitím

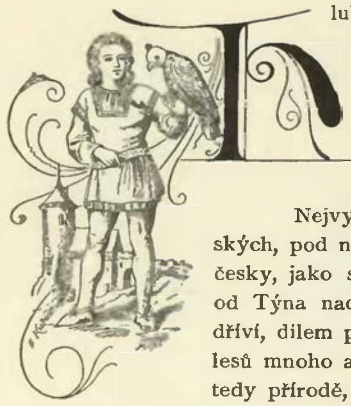
se sesílilo i vojsko rakouské a vytlačilo nepřítele z panství a okolí, tak že ke konci měsíce prosince jen 500 vojáků na 3 měsíce zásobených na zámku zůstávalo. Dne 27. prosince vyzváni jsou armádou rakouskou, aby zámek vzdali, což když učiniti nechtěli, položili se rakouští před zámkem a obléhali nepřítele po celou zimu. Posádka nepřátelská nemohouc se zámku vyjížděti na zásobení, začala brzo nedostatek, ano i bídu cítiti, k čemuž se i nemoci přidružily; dne 15. dubna r. 1742 neměli již ani obilí ani mouky, a by byli měli, nebylo lze pro řetěz obléhajících na zámek dříví dovézti. Dne 31. března toho roku několik set Charvátův řebříky k hradbám přiložili, chtíce zámek rychlým útokem vzíti, jelikož je však posádka pozorlivá uzřela, odehnáni jsou s velikou ztrátou Velitel rakouský kníže z Lobkovic domnívaje se, že jest již nepřítel nedostatkem dosti vymořen, kázal ode dne 17. května k zámku stříleti, ale tím také nic nezískal. Mezitím se přidružil u posádky zámecké k nedostatku zásob také nedostatek děl střelných, jelikož dřívější děla byla odvezena; i přinutil velitel její mlynáře Podhradského Matěje Čechmana, aby k tomu cíli polena vyvrtával a hmoždíře z tvrdého dříví zřizoval; to pomohlo jen na krátký čas, nebo brzo děla dřevěná popraskala. Od střílení povstal v noci z 23 na 24. den května v zámku oheň, kterýž posádka brzo uhasila. Když tak obléhání a dobývání zámku drahně času trvalo, vydalo se k vybavení posádky obklíčené francouzské vojsko 15.000 mužů, jimž velel Broglie; těm jda kníže z Lobkovic vstříc, pustil se s nimi u Zahájí v boj (dne 25. května), kdež sice Francouzové zvítězili, ale i dosti lidu svého ztratili. Shledávaje tudíž kníže, že by se proti přemoci nepřátelské neudržel, odtáhl od zámku a podal se k Budějovicům; zámek pak Broglie vojskem svým dobře osadil. Když potom v červnu Karel kníže Lothrinský se blížil a Týn nad Vltavou opanoval, opustil Broglie Hlubokou (dne 6. června), zůstaviv tu 600 mužů, tušim chorobných, a stáhl potom také posádky z Orlíka, Zvíkova a Vimberka. Rakouští, jimžto nejvyšší Morvez a nejvyšší lejtenant z Krottendorfu veleli, obklíčili zámek znova a překazivše pokusy posádky vyraziti ze zámku a zásobiti se dobytkem, tak ji sevřeli, že se 23. července i se zámkem vzdali. Dne 28. července opustili Francouzové zámek, kterýž ihned pěší vojsko uherské osadilo; ale vítězství to bylo drahé, panství bylo docela vypleněné a spustlé, zámek silně purouchán, tak že ani okna dobrého nebylo, a střechy byly všechny proraženy. Prozatím upotřebeno jest zámku k ukládání prachu střelného a r. 1742 dne 5—6. října navezeno sem 2000 centů prachu; když však r. 1743 dne 16. srpna do zámku hrom uhodil, ač nezapáliv, nahlíželo se přece, že by tu prach dobře a prospěšně uschován nebyl, a odvezen tudíž (5. a 6. listopadu) do Lince.

Kníže shledávaje hlavní příčinu všech nehod v tom, že byl zámek dobře opevněn, rozkázal potom všechny hradby pobořiti a valy rozmetati. Zemský měřič Světecký byl již útraty toho na 8000 fl. vypočítal a začato v zimě s bouráním, v tom však vrazili sem Prusové (r. 1744, 23. září) a zase zámek osadili. K štěstí byla již zbořena veliká bašta vedle brány, pročež velitel nepřátelský shledávaje, že by se za krátký čas tak jakž náleží ohraditi a zakopati nemohl a k tomu také zásob střelných jen po málu maje, ještě téže noci zámek opustil. Hned za ním táhli Charvaté v počtu 400 mužů pod Simagym a osadili zámek dne 27. září; byvše však od Prušákův obklíčeni, dlouho na hradě nevytrvali, anobrž dne 1. října se poddali. Zase dostala Hluboká posádku nepřátelskou pruskou, kteráž zámek s takovým chvatem hradila a opevňovala, že 50 osob na valech pracovati musilo. V tom přitáhl pověstný nejvyšší nad pandury Trenk a přinutil posádku, kteréž se pro množství kalu a hnoje ve studni zámecké vody nedostávalo, aby se poddala (dne 24. října) Teprve po odchodu obojího vojska pokračováno jest v bourání hradeb, kamení potom odtud odvezeno a na místě jich dobře srovnaném povstala zahrada, jejíž krása navštěvovatele z daleka k sobě láká. Příkopy před kancelářemi vyplnili teprve r. 1760. Kníže shledávaje r. 1761 veliké trhliny na zdech, kázal je všude bedlivě opravovati; rozkázáním jeho vystavěno jest také nové stavení na straně východní, kdež posud jen jednoduchá zeď bývala; tudíž pak se stalo, že spojeny pokoje v severním a jižním oddělení novými místnostmi a zámek se ve stavení na všech stranách pokoji spojené proměnil.

Po knížeti Josefu Adamovi († r. 1782) následoval syn jeho *Jan*, jenž opustiv posavadní zvyk předků svých, oddávati se službám státním a dvorským, ujal se správy statků svých rozsáhlých, ale v dobách pominulých popleněných a spuštěných. Po jeho brzké smrti († r. 1789) nastoupil syn jeho *Josef Jan* († r. 1833), jenž u sebe hostil na zámku ruského cáře Alexandra; týž přibyl sem r. 1815 dne 16. října a dne 20. října zase odejel. Tehda se stalo, že vznešený tento panovník (19. října) vida sedláka z Hosína orajícího, jeho pluh do ruky vzal a s ním celou jednu brázdu zoral. Opět sem cář r. 1820 zavítal. Kníže *Jan Adolf* věnoval zámku velikou pozornosť. Shledávala se tehda nutná potřeba zámek důkladně opraviti, opatřiti přístavky, aby některé chatrné části zkázu nevzaly, a také odstraniti tak mnohé věci, které pohodlnému obývání vadily; nařízeno tudíž r. 1844, 26. února opravy ty v míře velmi rozsáhlé před se vzíti a zámek tak přetvořiti, aby se novému a skutečně stkvostnému sídlu knížecímu podobal. Než při tom mělo se

většího dílu starého zámku, zejména hlavních zdí a veliké okrouhlé věže pro nový zámek užiti; v příčině pak této věže obmýšleno báň její složiti a na jejím místě vrchol ozdobou na způsob nějakého cimbuří opatřiti. [1]) Když bylo zbořeno (r. 1846—1847) přední stavení na straně severozápadní, obnažena jest tím věž a nyní shledáno pozdě, že zdi přistavěné jí nejvíce podpory dodávaly, neboť nastalo nebezpečenství, arci netušené a nepředvídané. Dne 20. dubna roku 1847 ukázalo se na věži několik trhlin, jež se víc a více rozstupovaly, dne 23. téhož měsíce sesula se věž s ohromným hřmotem jako hromovým, že se vzduch kolem otřásal, a z věže nezbylo nic více nežli spousta rumu. Po uklizení ssutin shledalo se, že věž, jež až do výšky zámku okrouhlou a ve vyšší části osmihrannou byla, toliko na kamení drobném postavena byla. Poslední kámen zasadil r. 1847 dne 3. září nynější císař pán vlastní rukou.

2. Paběrky z dějin lesů Hlubockých a rozmanitých příběhův.

Hlubocké panství patří pro krásnou svou polohu, šíré lesy a ve všem dokonalou úpravnosť k nejkrásnějším panstvím. Avšak nepřehledné jeho lesy jsou jen zbytkem bývalých lesů nebo lépe řečeno hvozdův, kteréž v prastaré době odtud začínaly a jen s malými přestávkami až ke hranicím rakouským se táhly. I když se mnoho světlých krajin do nich prosekalo, zůstaly z nich krásné zbytky, a veliká část těchto byla majetkem koruny.

Nejvyšším úředníkem nade všemi lesy v zemi býval nejvyšší lovčí lesů královských, pod ním stáli lovčí (lat. forestarius) a hajní, a tak se říkalo těm lidem hezky česky, jako se teď říká nehezky fořtmistr, lesmistr a fořt. Lesy Hlubocké táhly se od Týna nad Vltavou až blízko k Budějovicům a užívalo se jich dílem prodejem dříví, dílem pastvami. Sázeti les, jako se nyní děje, nebylo obyčejem, poněvadž bylo lesů mnoho a jich úroda i při nešetrnosti tehdejší se nespotřebovala. Zanechalo se tedy přírodě, aby úbytek nahradila, což ona sice pomalu, ale štědře učinila, ano i na takových dědinách, které se několik let neosévaly, vznikaly tak zvané porostliny; jen kde byla půda skalnatá neb kamenitá, nevyrostlo nic více, než suchá tráva a některý jalovec, čemuž se v jižních Čechách blany říkalo (odtud Blaník, Blanice, Blanský). Poněvadž se lesy nevzdělávaly, hustě rostly a bylo třeba je prosekávati, což se dálo buď skrze hajné na prodej aneb skrze chudý lid k jeho potřebě. Proto se lesy jmenovaly podlé toho, k čemu se mohly potřebovati. Nejhorší byly porostliny a chrastí; ostatních výnos se měřil podlé toho, jestli byly na pruty, přídruhy, lati, hřády, krokve, lemíže, kolí, dřevce a břevna. Podlé dříví se dělal rozdíl mezi lesy černými nebo-li chvojnými a živými. V těchto byla rozmanitosť veliká, byly doubravy, bučiny, březiny, olšiny a j. v. Obyčejné bylo les prodávati na stojatě. Kupec koupil kus lesa ovšem beze dna, zavázal se les v jisté době poraziti a dříví odvézti, tak aby na dně nic nezůstalo, leč bylo vymíněno, aby zůstal státi semenáč aneb některý strom. Kromě celých lesů prodáváno na vozy, čeho kdo potřeboval (na př. vůz prutů nebo vůz souší), aneb i jednotlivá dřeva nebo kmeny, jako na př. smrky, sosny (veliké borovice), duby, buky a j. Užitek vycházel i od smolařů, kteří strouhali smůlu, a brtvařů neb brtníků, kteří po lesích chodíce brtve neb úly divokých včel vyhledávali. Na Hlubocku prodávalo se mnoho dříví na stojatě, poněvadž se z této krajiny snadně plaviti mohlo. Dřeva se svírala neb vázala po desíti ve svory a 60 takových se počítalo na splav neb pramen. Z té příčiny nařízeno bylo císařem Karlem (r. 1366), aby na všech jezích na Vltavě byly brány zšíří 20 loket Pražských, aby se volně projeti mohlo. Když se pak jelo po řece, platilo se za projetí clo. Pod Hlubokou se platilo z 10 dřev 2 halíře, v Újezdci tolikéž, ale z krátkých jen polovice, pod Zvíkovem a pod Orlíkem po halíři. V Kamýku se platilo z celého splavu 5 peněz Vídeňských, v Bráníku dávali šedesáté dlouhé a desáté krátké dřevo kanovníkům hradu Pražského a pod Vyšehradem týmž způsobem se dávalo kanovníkům tudíž.

Na konci 15. věku uveden jest do lesního hospodářství zdejšího skrze Viléma z Pernšteina lepší pořádek než býval před tím. Na místě bývalých vrchních lovčí ustanoven jest pojezdný a uloženo mu, aby dosti měl na té službě, na kterouž jest zjednán, a od žádných těch, kteříž les kupují aneb v lesích pásti budou, nic nebral buďto peněz, aneb jiných věcí k stravě aneb k jakému požitku aneb robot neb jiných kolivěk pomocí od lidí. Strany prodávání lesu ustanoven tento pořádek: Kdykoliv se lesové prodávati měli, vznesl to pojezdný na úředníka a ten pak rozkázal, ve kterých lesích se bude prodávati; pojezdný pak, byl-li muž poctivý, měl při lovčích a hajných pečlivosť, aby se les prodával což nejdráž

[1]) Díl Maradasem vystavěný úplně byl zbořen.

vyvésti mohli, buďto k stavění nebo k pálení, aneb k plavení po řece. Lovčí a hajní nesměli od lidí peněz aneb úplatků bráti, než co vybrali, odvésti měli k ruce páně. Pojezdnému nařízeno v té příčině, aby na to pilen byl a jestli by zvěděl, že někdo úplatky béře, aby to hned vznesl na pána neb úředníka; tomu, který by chtěl to věda zamlčeti, hroženo, že k němu k hrdlu i k jeho statku saženo bude. Také pojezdnému pohroženo, kdyby úplatky neb dary bral od kohožkoli nebo čehokolivěk za dříví užíval, že bez milosti hrdlo jemu odňato bude jako tomu, jenž by svému pánu zlodějsky a nepravě sloužil.

Pásti v lesích bylo zvykem tak rozšířeným, že se tak nacházelo po celých Čechách, ovšem že pastvy zadarmo nedovoleny. Od pana Viléma v té příčině ustanoveno, aby pastvy v lesích se nedopouštěly za dary a úplatky, než úředník aby s těmi lidmi o ty pastvy uházel, t. j. s nimi se o plat porovnal; zač pak se pastvy pronajaly, z toho ani pojezdnému a lovčímu ani hajnému nic nebylo, než všecko se vybralo jen k páně ruce. Zapovídalo se, aby se pastva neprojednávala v seči (pasece, mýti) a mladiči (mlází), a proto pojezdný také toho pilen byl, aby se tu nepáslo. Pásl se obyčejně kravský dobytek, poněvadž lesu neškodil, a proto také přihlíženo k tomu, aby se při tom svině nepásly, poněvadž rozrývaly půdu. Pakli je kdo pásl, zajali mu je a přihnali na zámek. Než kdo si to s úředníkem ujednal a zaplatil, mohl v lesích i svině pásti.

Lovčí a hajní mívali svoje užitky. Za vlády královské brali lovčí z každého splavu, který po vodě ku Praze plavili, po libře pepře. Lidé jim dávali za to, že mohli v lese pásti, pastevné, buď peníze nebo vejce, sýry, kury aneb obilí, aneb jiné věci. Kromě toho mohli i oni lesa jistým způsobem na př. pastvami užívati, tak že bezpochyby platu od krále jen po skrovnu dostávali. Pan Vilém z Pernšteina zavedl to jinak: platil lovčím a proto nedopouštěl dávati pastevného, než pastvy pronajímány, jak již pověděno. Také pepř jim nezůstal a poručeno bylo úředníku, aby tu dávku, co může nejvýše, na peníze vyvedl a ty peníze vybíral. Okolo r. 1490 byl nade všemi lesy pojezdný Jícha. V Purkarci byl Petr lovčí, maje listy královské na jisté požitky. Prvním listem (r. 1377) byl mladý král Václav udělil Kundovi, kuchaři svému, lán dědiny v Purkarci, lán v Jeznici a mlyniště pod touž vsí (nyní Buzkov), aby za to hájil lesy k Purkarci. List ten potvrdil král Jiří r. 1461 Janovi lovčímu a přidal mu r. 1466 k důchodům lovcovským 40 čebrův ovsa z ospův, které se dávaly na zámek, a všechny kury, sýry a vejce, kteréž Purkarečtí jako pastevné odváděli.[1]) Dům jejich lovcovský posud v Purkarci stojí. Jest to stavení jednopatrové, na kterém jest viděti mnohé známky starobylosti.[2]) Na lovcovství Purkareckém byli hajní v Zlatýšovicích, Velicích, Jezmicích a Municích. Druhé lovcovství držel Jan Poněšický, maje zároveň hájemství Vlkovské, a měl dědiny k tomu na list krále Jiří a jiné požitky; pod ním byli hajní z Hosína, Dobřejovic, Úsilného a Velechvína. Král Vladislav vysadil r. 1489 dvůr královský v Hosíně robotnému muži, Jiříkovi pojezdnému, a dal mu k tomu lán dědiny s lukami i jiným příslušenstvím; povinen nebyl poplatků platiti, ale za to hájil lesů těch, kteréž hájil posud hajný z Úsilného. Dvůr ten v hájemství vysazený vydal Jiřík (neb Jícha) r. 1494 bratru svému Martinovi.[3]) Takové listy měli i jiní hajní. Kde nebylo hájemství vysazených, obyčejně se za hajného bral sedlák a za to že hájil, osvobozen byl ode všech poplatků. Jestli se úředníkovi některý hajný nelíbil, tedy jej ssadil a udělal jiného člověka hajným, kterýž se mu k tomu hodný zdál, a ten dřívější hajný platil úrok, kdežto novému se promíjel.

Znenáhla se měnily poměry na Hlubocku, když královská správa přestala a potom panská následovala. Z této doby přechodní zachovalo se nám následující psaníčko[4]) k držiteli Hluboké poslané:

Uroz. panu Vondřejovi Ungnadovi ze Suneku a na Hluboké p. a p. m.

Službu oc. A vězte, že jest mi paní manželka Vaše po Heřmanovi z Zásmuk vzkázala, abych jí knížky lekařský, kteréž mi půjčila, zase poslal. I teď je Vám posielám a za to Vás žádám, že jí ty knihy dodáte, neboť sem posla mít lepšího nemohl, kterýž by p. manželce Vaší těch knih dodal, než Vás prosím, že jí z toho poděkujete, že mi jich puojčila. A Vám teď také udidla Vaše zase posielám a děkuji Vám, že jste mi jich puojčili. D. na Třeboni v středu den sv. Jakuba ap. 1538.

Petr z Rozmberka.

O těchto knížkách se děje zmínka ještě později. Starého Ungnada mnozí z panstva milovali, i Jindřich ze Švamberka, pročež Adama syna jeho prosil, aby mu pro památku otce jeho něco, „co jeho bylo," dal. I poslal mu Adam rapír, kterého si n. pán nemálo vážil, a při tom knihy, kteréž někdy mateře byly, „abyste ráčíce na to pohleděti na pana otce mého zpomínati ráčili."[5])

Se služebníky svými stavu vladyckého měl Adam kříž. Když jel r. 1557 do Korutan k otci svému, vyprovázel ho Mikuláš Býšovec z Býšova až do Cáhlova do hospody, „jež slove u Aychorna." Tu

[1]) Arch. Hlubocký, rkps. Roudnický. [2]) Viz Pam. arch. X. 147. [3]) Z originálů. [4]) Reg. listů v arch. Třeboň. [5]) Arch. Třeboň.

se sepral s jiným služebníkem, totiž Mikulášem Bohuchvalem z Hrádku, tento pak dobyv meče, jej kolmo s ním uhodil ve svrchní pysk, až mu jej naskrze probodl do zubů. V té ráně, když jej lazebník vázal, udělal mu dva hefty a za několik hodin nemohl mu lazebník krve zstaviti z té rány. Když poslal téhož Mikuláše r. 1561 na Vlhlavy s nějakým poselstvím k Bohuslavovi mladšímu z Malovic, tento konec svému jednání učinil takovou řečí: Dám zvyj. pankartu hrubé ...... Na tom dosti nemaje, když jej jiní přísedící, co to mluví, pamatovali, ještě po druhé řeč svou opáčil. Když pak jej Adam proto do soudu zemského pohnal, dal se Bohuslav do prosa, „že se toho nenadál, aby pán tak stížně proti němu takovou věc před sebe bráti měl, a že jest pánu vždycky rád sloužil a ještě sloužiti chce a raději všelijaké jiné přátelství a sousedství zachoval, nežli jakou protimyslnosť činil, pána že nenaříkal, o pánu že nic zlého neví a jej za ctného a šlechetného má.“ [1])

K osudům posledních pánů Hlubockých z rodu Malovcův připojen budiž tento příběh:

Václav Čabelický a bratří jeho l. 1622 v pondělí masopustní v domě Jana Heřmana Černína z Chudenic na Novém městě Pražském byli na veselí svatebním, při němž také Jetřich a Jan Malovci přítomni byli. Jan Malovec jiným hostem kraječem sloužil. Po jídle, když chtěli Malovci domů jíti, Václav Čabelický příčiny hledal, na pachole své, že s kordem za ním nestál, se hněval, v postranní šepty se vydával a když od mateře své byl napomenut, aby nic před sebe nebral, toho nic nedbaje, Jetřicha Malovce z Malovic v pěsť udeřil, tak i potom na ulici nedaleko od toho domu a již po rozvedené svádě spolu s Šebestiánem a Vratislavem bratřími Čabelickými na téhož Jetřicha útok učinili a jeho v tvář, v pravou ruku od lokte až pod dlaň a u levé ruky tři prsty uťali a pozadu pod lopatkou až do hřbetu probodli. Pře o té věci konala se r. 1623 dne 13. září před místodržícím Karlem z Lichtenšteina, nejv. úředníky a soudci zemskými a radami soudů dvorského a komorního, tedy před přísedícími všech předních soudů království. Jetřich Malovec po zavolání pohnaných a přečtení spisu žalobního promluvil, kterak ze všech průvodů vyrozuměti, že jest nenáležitě od bratří Čabelických ke zranění přišel, jakž se to i na tváři jeho očitě spatřovalo, tak že lékaři o jeho zdraví pochybovali a za mrtvého a živého na svou práci ho vzali, vypravoval ten celý příběh, kterak se i bratří Václavovi do toho pletli, Jana Malovce na zemi povrhli, jej bili a jemu za službu mateři a sestrám jich krájením při stole prokázanou takové poděkování učinili, Václav, ač jeho krevní ujec, že mu rebellův nadával a říkal, že ho profousem do železví vzíti dá. (Václav byl praporečníkem.) Konečně žádal za slušnou nápravu. Od strany odporné nemohlo se proti tomu nic namítati, leč jen to jalové, že žaloba provedena (dokázána) není. Když na svědomí Barbory Čabelické přišlo, tu se strany obě o to přely, má-li svědomí to čteno býti, neboť Barbora byla sestrou obžalovaných a v moci otce jich zůstávala. Z uvážení soudcův oznámeno, že svědomí to přečteno býti má. Žalovaní potom se hájili, nechtějíce některým částem obžaloby místa dáti. Václav na to svědky vedl, že Jetřich některá slova oplzlá a neslušná mluvil, tak že toho fraucimor (přítomné ženštiny) nemohouc doslýchati zamlouvati musil, a když Jetřich za to žádán byl, aby takových řečí obzvláště proto, že mnohé z paní česky a německy rozumějí, nemluvil, na to napomínání nedbal, nýbrž nad to výše sestře jeho na klín sedal a jiným neslušným chováním dostatečnou příčinu ke hněvu dával. A když Václav ho žádal, aby sobě stoličky z jeho sestry nedělal, rukou jej udeřil a tak potom stalo-li jest se co, on že toho sám příčinou byl; také když potom domů šel, že nešel tiše, nýbrž sakramentoval. Též ostatním částem žaloby Václav odpíral a na to svědky vedl, svědomí však svědků z obou stran nijak se nesrovnávalo. Po odpovědech z obou stran vedených soud dal Jetřichovi Malovci za právo, poněvadž svou žalobu provedl, a Čabeličtí toho, aby to jemu za hodnou příčinou slušně učiniti mohli, neodvedli. Po té kníže Karel Václava jakožto toho, který té šarvátky počáteční a nejvyšší příčina byl, na závazek cti a víry vzal, tak aby nejv. hofmistru ctí a věrou se zavázav, hned na bílou věž šel a odtud bez vůle a vědomí téhož hofmistra neucházel a nevynikal, ani také toho závazku prázden byl, leč by z toho od knížete rukou dáním propuštěn byl; a bratří jeho Jiří, Šebestián a Vratislav hofmistru svou čest a víru slíbili, že z hradu Pražského scházeti nebudou. Když však potom pře o Jana Malovce vedena byla a tu se dokázalo, že Václav, Jiří, Šebestián a Vratislav jeho v pravou ruku od pěsti až k lokti probodli a ranou sečnou u levé ruky prst uťali, vzati také na závazek, aby hned na bílou věž šli. [2])

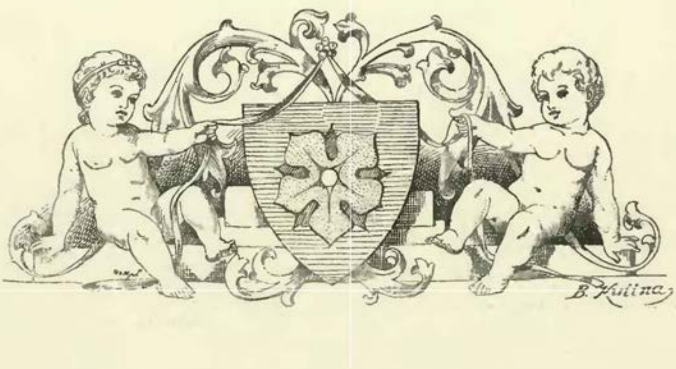
Ke konci budiž tu položen list, [3]) psaný Václavu Vilémovi z Roupova, aby z něho poznán byl sloh, kterému se tehda mladá šlechta při vojenství učila: Množství mých služeb s vinšem dokonalýho prospěchu v dobrých a vzácných T. Mti. žádostech můj obzvláště milý a velice důvěrný pane, pane ujče a bratře! Prosím rač vodpustiti, že tak dlouho sem nepsal, čekal sem každodenně navrácení pana Radslava, kterýho sem chtěl chargirovati svým psaním a jeho T. Mti. za posla učiniti. Nemoha se ho dočekati,

---

[1]) DZm. 10. B 15 a 125. A 7. [2]) Registra žlutá král. výp. r. 1600—1626 M 47 atd. [3]) Arch. Třeboňský.

dýleji sem svým psaním prodlíti nechtěl a ačkoliv málo vodsud co hodnýho vod novin, co by prvotně T. Mti. nebylo vědomé, nicméně partem dávám našeho vonehdejšího potkání s nepřítelem. Vyslal mne pan hrabě s pěti sty koňma ven na dobrý štěstí k Hluboký, vodtud sem štráf udělal k Netolicům, míli vodtud scoprirovali sme nepřítele, vyslal sem 30 koní, fordrob, přivedli mi tři jatý, od kterých sem měl kundšoft, že nepřítel nedaleko vod nás 130 koňmi a 200 pěšími s furážem táhne. Ihned ty chvíle jedouc v to místo sme 50 jiných koní scoprirovali, neb potomně se vynašlo, že nepřítel přes 500 koní a 500 mušketýrů v poli byl, však po loupeži rozdělený po 100, po 150 ano po 50 koních, za kterýma sem dvě compagnie jedouc upřímo k nim druhou, aby jim pas vodňaly, poslal. Však souc nedaleko odtud les a velmi hluboko v polích, jich sme se nemohli dohoniti, avancirovaly se nicméně ty dvě compagnie tak daleko, že sou se bagage těch 200 mušketýrů a 150 koní dobrali; ta pak compagnia třetí, kterou sem vyslal, aby fordrab secundirovali, nenadále se taky tu trefila; nepřítel tolikýž con bon ordine ve tři tropy se rozdělil, na pravý straně copriroval, mušketéry s vozy a na levý straně cavagleri poručil sem resolutamente, aby každá z těch 3 compagní, jak jich zug šel, je chargirovali; jedna udělala svý debito, hned první nepřítele trupu cavaglerie rozrazila, druhý dvě na deset kroků souc od nepřítele tak dlouho marchandirovali, až tomu nepřítel porozuměl, že veliký chuti do nich nemají; dávali mušketýrové voheň, ihned moji eisenpreiserové vobrátili a takovou confusí mezi rejthary učinili, že sme se sami mezi sebou chargirovali. Druhý nemalý nochdenken nám učinily Mansfeldský dvě cumpanie, vo kterých sme my ani voni o nás nevěděli, který in eodem instante nám se ukázaly, tak nepřítel v tom měl chvíli pomalu se retirirovati a rovně souc já oumyslu Mansfeldský chargirovati, nás poznali a taky se znáti dali. Sequiroval sem nepřítele až do jedný vsi pana Švamberka, kdež jejich mušketerye se retirirovala; za cavaglerí sme se až k Jilovýmu (?), kdež má nepřítel svou garnisi, hnali, něco jich pobili a jali. U tý vsi nechal sem jednu sveych compagní, tak aby souc tu les blízko, mušketýry do něho se salvírovat nemohli, a nejsouc Netolice vodtud daleko přes půl míle, pro knechty sem poslal; zatím sem pole rejtharstvem vosadil. Dostavši knechtů, jim sem vokázal a ordinoval, kterak bychom mohli ty pány poprati; tak dlouho sme s nimi hantýrovali, že sou se nám dali přes 173 živých; přes 60 jich tu bylo pobito a uhořelo. Měl sem přes vosm hodin s nepřítelem činiti, přes pětkráte rozdílně sme se spolu trefili a vobávajíce se, aby jim silný securs z Budějovic nepřitáhl, k Netolicům per rinfrescar sem se retiriroval, přes hodinu tu nevostal, zase cestu svou k ležení vzal, tak že mi se trefilo krom tý hodiny dvě noci a jeden den na koních seděti. Tak ráčíš míti obšírnou relací naší facti, která konečně co vojna naše trvá lepší nebyla. Můj pane bratře, rač mi napsati, co vy dobrého tractirujete; já vidím a jak vedlé špatného rozumu souditi umím, že ještě divně naše věci půjdou; potřebí jest mysliti, aby soldatesca byla penězi opatřena, tak aby se mohli štaffirovat do pole; větší díl mají ručnice zastaveny, zbroje polámány, sedla a jiný potřeby skaženy, votrhaný, bez bot, bez střevíc a punčoch, tak že kdyby přišlo k ňáký facti, mohly všelijaké difficultates beyti mezi rejthary, který by nám mohly k veliký škodě beyti. Na ten čas nic jinýho. T. Mti se poroučím a nás všechny v ochraně pána Boha. 13. Ap. 1619. T. Mti. každého času upřímný a volný slouha

Vold(řich) Vch(ynský).

KARLSHAUS

HRAD.

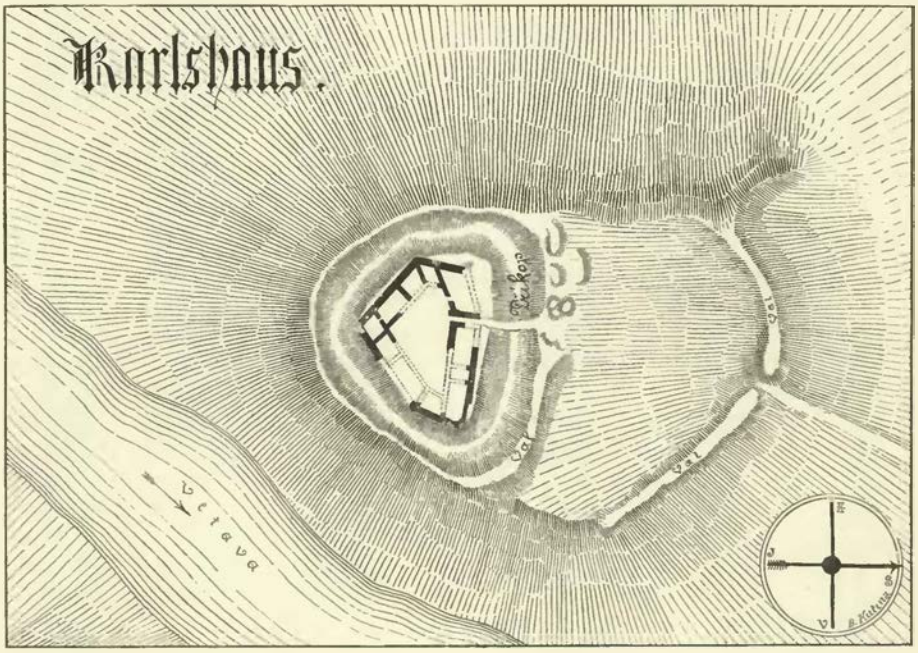

Půl hodiny jižně od Purkarce nad samou Vltavou spatřují se zříceniny starého hradu, jemuž se nyní obyčejně Hrádek říká. Stojí na ostrohu, který z lesnatých výšin na levém břehu Vltavy vybíhá, konče se jednak při řece, jednak při propasti, kterouž odtéká do řeky potůček; ostroh dotčený jest strmý, ano tam, kde k řece přichází, jako skalná stěna spadá. Jde-li se k Hrádku s výšiny a tedy jedinou cestou rovnou, nacházejí se známky bývalých opevnění teprve před samým hradem, kdež se táhne násep v podobě oblouku, zavíraje místo dosti prostranné, na němž mělo místo vše to, co k hospodářství patřívalo. Od tohoto *předhradí* oddělen byl hrad hlubokým a širokým příkopem a náspem, kteréž jej na všech stranách přes to, že tu jsou příkré stráně, zavíraly. Na severozápadní straně hradu jest brána, jejíž zdi se posud vysoko vypínají; kamenná sedadla asi 2 stop zvýší od země zachovala se posud na obou stranách uvnitř v bráně a jsou z hlazeného červeného kamene rozmanitě pruhovaného — jediná to zbývající ozdobnosť bývalého hradu. Za branou jest dvůr, kde býval do novější doby les a pak byl vymýcen a půda upravena pro taneční zábavy, ke kterým se tu Purkarečtí, Hlubočtí i jiní okolní obyvatelé scházívají. Uprostřed dvoru byla studně, kteráž jest již mnohá léta zasypána. Dvůr tento tvaru nepravidelného zavírala na všech stranách stavení všude stejně široká, tak že mají hrad i dvůr podobné tvary. Všechno zdivo postaveno bylo z placatého drobného kamení, i k překlenutí oken užito takového kamení, což by poukazovalo k tomu, že se tu s dosti velikým chvatem stavělo a tudíž se práce jen zedníkům zadávala. Na venkovské straně těchto stavení šla zeď nejhrubší, z níž větší část dosud stojí, méně již stojí z vnitřní rovnoběžné zdi a z příček, které je spojovaly. Málokteré oddělení a tudíž málokterá světnice na hradě měla tvar pravidelný, všude přizpůsoboval se zakladatel tvaru hradiště. Pokud lze ze zdí stojících souditi, vyhnáno bylo stavení toto do prvního poschodí, ale bezpochyby bylo nad ním ještě patro ze dřeva.

V severním rohu hradu v prvním poschodí bývala kaple podlé zdání některých, kteří tak soudili ze způsoby a úpravy oken; jestli tomu tak bylo, máme tu onen farní kostel Karlshausský, jehož fara trvala asi jen 20 let; ovšem bylo-li tak, byla také fara na hradě. Veškeré hradiště porostlé jest stromovím chvojovým i zeleným, i okolí pokryto jest lesem až na hlubokou dolinu, kterou dotčený nejmenovaný potůček kvapí a kde z obou stran krásná louka se rozkládá. Když Frant. Heber r. 1844 sem na Hrádek

zavítal, ještě málo kdo z cizích a okolních sem přicházel, a proto píše o místě tomto jako zádumčivost a tesknost vzbuzujícím, což bylo u tehdejších romantiků pouhou frásí. [1]) Před hradem ovšem v nevelikė vzdálenosti stávalo městečko.

Teprve v novější době dokázáno, že stál na místě Hrádku královský hrad Karlshaus. Až do nedávna hledali hrad tento v různých končinách Čech, a třebas nyní s velikou pravděpodobností hádáme, kde hrad stával, přece zprávy o městečku s dostatek vysvětliti nemůžeme. [2]) Starostlivý otec vlasti Karel libovav si v zakládání hradův a měst nových, jež rád po jménu svém pojmenoval, jako na př. Karlštein, Karlskrone, Karlšperk a j., vystavěl hrad Karlshaus v prvních letech panování svého a učinil jej sídlem zboží, jež část nynějšího panství Hlubockého obsahovalo. Poprvé se připomíná hrad náš r. 1357. Tehda povstaly spory o hranice mezi královským zbožím hradu Karlshausu a mezi zbožími pánů z Rožemberka, totiž mezi těmi statky, které patřily tehda ke tvrzi a městečku Bukovsku, neboť Třeboně tehda ještě páni z Rožemberka neměli. Spory ty král urovnal a dal pánům pojištění, že jim ke škodě býti nemají.

Nedlouho po založení hradu povstalo také městečko požívající svobody takové, jako všechna ostatní komorní městečka požívala, a obdrželo také název Karlshaus. Roku 1364 dne 29. června zřízena tu také fara, k jejímuž osazení si vyhlídli Žibřida, faráře Netolického; za tou příčinou přiznali si téhož dne „přísežní nového městečka Karlshausu,“ že každý občan z domu a městiště svého na náměstí položeného 2 groše pr. a z každé chalupy v ulicích položené 1 groš, z každého lánu rolí 2 nádoby obilí jménem desátku dávati budou, připomínajíce, že má míti kostel nový táž práva, jakých užíval kostel Písecký. Svědkem nadání tohoto byl „Petr řečený z Nasavrk, purkrabě nového hradu řečeného Karlshaus.“ [3]) List ten byl předložen vikářům arcibiskupovým s prosbou, aby kostel v městečku na farní povýšen byl. Žádosť ta vyslyšena a farář Žibřid císařem Karlem podávaný potvrzen toho roku dne 30. července ke kostelu v Karlshausu a uveden jest farářem Pištínským. K r. 1369 čteme, že byl po smrti Žibřidově Tomáš kněz z Ostrova císařem ke zdejší faře podáván a 12. října úřadem arcibiskupským potvrzen. [4]) Poslední zmínka o Karlshausu činí se r. 1370 v listě, kterým Albrecht vévoda Bavorský dceři své Johance, nevěstě Václava IV., slíbil vydati věna 10.000 kop gr. č. do roka a do dne a než by tak učinil, město

[1]) Viz „Karlshaus hrad a městečko v Čechách, kde stály“ od M. Koláře (Pam. X. 141—154).

[2]) První Balbín, maje před sebou listinu z r. 1364, pravil: „Které městečko Karlshaus by bylo, věděti jsem nemohl, snad aby to Vary Karlovy byly, nechci tvrditi (lib. erect. p. 52). Po něm mnozí hledali Karlshaus na místě Var (viz Pam. l. c. 143). Schaller hledal Karlshaus tam, kde jsou nyní rozvaliny hradu Karlšperka blíže Hor Kašperských, ačkoliv netajil, že zprávy o Karlshausu s Karlšperkem těžko srovnati lze. Rozhodně se postavil proti mínění Pelzlovu a Pubíčkovu, že by byl Karlshaus týž jako Vary, Legis Glückselig (Ill. Chronik II. 189) pro to, že by bylo pravdě nepodobno, aby kostel Varský (kdež ostatně kostela nebylo) práva dalekého kostela Píseckého obdržel. Důvod, že se sem nemohl dostati farář z Netolic, neplatí, poněvadž na fary i kněží z dalekých krajin sázeni bývali.

[3]) Pelzel, Karl IV. 1. Th. Ukdbch. S. 370, Borový libr. erect. I. p. 48. [4]) Lib. conf. I. F 10 a II. B 8.

Koubu v zástavu dal, proti čemuž císař Karel nevěstu obvěnil 15 000 kopami a jí v zástavu dal Hlubokou, Domažlice a Stříbro, a když by vyplatiti neměl do dne a do roka, hodlal jí pustiti města a hrady s příslušenstvím Sušici, Vodňany a Karlshaus.

Záhy se vyšinul Karlshaus zakladatelem svým císařem Karlem, o němž víme, že se ve zdejším okolí často zdržoval; záhy však klesla také jeho sláva. Náš hrad, který Karel ještě r. 1370 zastaviti slíbil, r. 1379 ani mezi místy se nejmenuje, z nichžto důchody do královské komory vycházely, ani mezi statky královskými se nepřipomíná. A přece tam mimo velká panství a hrady Karlštein, Hrádek, Křivoklát, Bezdězi, Lomnici, Loket a Hlubokou též malé statky Záběhlice a Dřevčice se připomínají. Příčinou toho zajisté byly změněné poměry na panství Hlubockém, když Václav IV. nastoupil. Karel chtěl, aby hrad byl sídlem zvláštního zboží, od panství Hlubockého odděleného, srdcem tohoto zboží mělo býti město v nově vysazené a právem královským nadané; ale jak pozdější stav ukazuje, věc ta nikdy ke svému konci přivedena nebyla. Karlshaus zůstal nepatrným venkovským městečkem, horším snad nežli mnohá velká ves, hrad pak asi také nepožíval veliké lásky královy. Z toho, že se nám nepodařilo po r. 1364

Karlshaus. Pohled zvenčí.

ani jednoho purkrabí na něm najíti, ačkoliv nejsou prameny pro jižní Čechy chudy, soudíme, že tu vůbec purkrabí nebylo, ano celé zboží Karlshausu k panství Hlubockému přivtěleno bylo. Místo purkrabě byl tu jen jakýsi poručník, jenž podřízen byl purkrabí Hlubockému.[1]) Tak to asi trvalo, dokud panství v přímém držení králův zůstávalo. Asi v husitských válkách byl potom hrad opuštěn, buď že byl nepřátely sbořen, buď pro špatnou správku na staveních sešel. Ke konci téhož století sepsán byl urbář panství, v němž již Karlshaus místa nenašel; ačkoliv se v urbářích panských vždy nevypisují všechna sídla panská, přece lze si tolik mysliti, že by někde o bývalém hradě a městečku zmínka proskočila.[2]) Nesnadno věřiti, že by tento hrad již za Václava IV. byl zanikl, a přece by se měla o něm díti zmínka ve vkladu desk

[1]) Něco podobného se stalo, když Litice byly přivtěleny k panství Potšteinskému; na Potšteině byl úředník nebo hejtman panství, jenž měl služného 45 kop, a purkrabě mající služby 20 kop, na Liticích nebyl purkrabě než toliko Zicha jakýsi, jemuž jen 7 kop služby platili. (Viz Zoubkovy děje Potšteina 27.)

[2]) Že Hrádek nynější dříve Karlshaus se nazýval, tušil první Palacký v druhém vydání dějin Českých (I. 2.), položiv v seznamu far na konci připojeném vedlé slova Karlshaus do závorky „Hrádek." (Tuším, že se původně hradu našemu česky Hrádek Karlův říkalo, jako na př. slul hrad Wittingshausen česky Vítkův Hrádek.) Důvody hlavní, že Hrádek a Karlshaus jsou jedno, jsou tyto: 1. Že faráře zdejšího uváděl farář Pištínský, 2. že panství hradu Karlshaus hraničilo s nějakým panstvím pánů Rožemberských. O obojím pojednáno v Pam. arch. X. 143—145 tak důkladné, že k tomu nic nového přičiniti nelze.

zemských, jímž prodáno jest panství Hlubocké ke jmění dědičnému, ve kterémž vkladu se všechny pusté i neporušené tvrze na panství připomínají. I po městečku se v nejstarších seznamech panství ni zmínky nenachází. [1])

Že by býval Karlshaus později sídlem nějakého panství, o tom máme jen dvě, ovšem velmi neurčité zmínky. Roku 1382 dne 20. března potvrdil král Václav ku prosbě *Purkarta z Janovic* nadání, jež byl farář Pištínský kostelu tamže učinil. [2]) Purkart se tu vyskytuje jako pán na Pištíně; poněvadž však ves ta jakož i kostel vždy k panství Hlubockému patřívaly, nelze jinak mysliti, než že Purkart krajinu tuto v zástavě držel. Mezi těmi, kteří se roku 1406 o podací kostelní v Kostelci blízkém přeli, nacházeli se bratří *Litolt* a *Aleš z Lichtenburka* a páni na *Bítově* (na Moravě); soupeřové jejich byli král jakožto držitel panství Lomnického a Maršík, držitel Jaroslavic a Řek. [3]) Soudíme, že oba bratří snad Karlshaus s některým příslušenstvím v zástavě drželi, neboť není v celém okolí větší statek znám, který by jim mohl patřiti.

---

[1]) Kde městečko stávalo, není na jisto postaveno. Mohlo by se tu mysliti na Purkarec, jenž vedlé svého původního německého jména ještě jiné podlé hradu obdržel a potom nové jméno zase se starým zaměnil; také lze hádati na návrší Bílkov, půl hodiny západně od Purkarce vzdálené, kdež byly ještě na počátku našeho století patrné zbytky bývalých stavení. Dle pověsti stálo tu místo Bílkov, které náleželo majetníkům Hrádku. (Viz šíře Pam. arch. X. 146—152.) Zpráva o tomto Bílkově vzata jest z pamětní kniky Purkarecké a pochází od P. Kaliny. Místo toto, kde si Kalina zbytky vsi nějaké myslil a pro tuto ves (poněvadž v Purkarci od starodávna sedláci jménem Bílkové usedlí byli) název Bílkov vymyslil, ode dávna jest známo pod jménem Stražiště. (Paměti Mikuškovičovy v archivu Hlubockém I. str. 84.) Co se týče městečka, vždy jen na zřeteli míti jest, že r. 1364 zakládáno a že bezpochyby ani nedostavěno.

[2]) Acta administratorum (arch. cap.).

[3]) Lib. konf. VI. H 2.

V blízkém okolí Hrádku nachází se ještě jedno hradiště *Hradec* řečené, ale původu předhistorického. V hájemství Poněšickém mezi Poněšicí a Dobřejicí podél údolí řečeného Libochova vypíná se vrch Hradec, na jehož temeni stopy nějakého ohrazení, totiž val vrchol kopce zavírající, se nacházejí. Při zakládání valu nebylo užito ani vápna ani písku, nýbrž kameny nad sebou nahromaděny a kolem valu vykopán široký příkop. Po zdech se ni stopa nespatřuje. (Paměti Mikuškovičovy.) Srovnej Heber's Burgen I. 220, kde se hradiště toto omylem k hrádkům středověkým počítá.

PODĚHUSY HRAD.

U vsi Podeřiště východně jest stráň s občinami, z nichž nade mlýnem a rybníkem jeden ostroh až k samému náhonu povydán jest. Říká se mu nyní Hrádek, ale za oněch dob slul Poděhusy a měl na svém temeni malý, ale tvrdý hrad. Na západní straně, kdež jest nyní obecný lom, chráněn byl příkrým sklonem stráně, na ostatních stranách byly hluboké, nyní zanesené příkopy; nejširší byl příkop na východě, ale tu nebylo náspu, jako na ostatních stranách. Tuť byla také nejpohodlnější jízda do hradu (ovšem po mostě kamenném a zvoditém), a proto byl tu příkop nejširší. Posud znáti cestu travou zarostlou, kudy se jezdívalo z Podeřiště ke hradu. Hrad, maje podobu čtverhranu, zavřen byl hradbou tvrdou, na niž na některých místech pouze nasypaný rum upomíná. Věžovaté stavení, v němž purkrabí po způsobu nižší šlechty hospodařili, bylo bezpochyby hlavní a kromě hradby také jedinou částí hradu, jenž se od obyčejné tvrze jen o poznání větším obvodem a slavnějším jménem rozeznával.[1])

Poděhusy povstavše již ve 13. století, panovaly zboží malému, jež patřilo k původnímu majetku pánů *z Rožemberka.* Když *Vok z Rožemberka* poslední své pořízení sepsati kázal (r. 1262, 4. června), především nařídil o choti své *Hedvice ze Šaumberka,* aby spolu s dětmi hospodařila a ctně na vdovské stolici chlebila; kdyby se však od dětí svých odděliti chtěla, aby držela Poděhusy s příslušenstvím, zboží Stropnické a Veselské a právem zástavním město Cmunt v Rakousích.[2]) Vok zemřel prý toho roku 3. června (pořízení bezpochyby teprve den po smrti opsáno). Hedvika ovdovělá jej více než o 52 let přečkala. Kolik let zůstávala ve stavu vdovském, majíc snad poručenství nad syny svými; r. 1271 darovala se svolením synů svých klášteru Vyšebrodskému kostel v Rožemberce a v příštím roce kostel v Rakousích. Tehda asi synové přicházeli do let dospělosti, i zdá se, že paní Hedvika užila práva, jež jí dovolovalo pořízení Vokovo, a že se ve statky odkázané uvázala; neboť samostatně řídila o podací kostelním v Stropnici, jež odevzdala r. 1292 klášteru Vyšebrodskému. Roku 1300 ještě ve stavu vdovském v městě Vídni zůstávajíc dne 12. dubna se synem svým Jindřichem o statky, jež držeti měla, smlouvu učinila, tak že obdržela ke svému držení statek Stropnický v Čechách a statky Plesperch a Eibenstein v Rakousích.[3]) Později prý se vdala za Fridricha ze Stubenberka, pána štyrského, a zemřela r. 1315, 13. února.[4]) Následkem dotčené úmluvy bezpochyby panství Poděhuské panu Jindřichovi vydáno bylo.

---

[1]) Viz Otavan roč. II. (1864) čísla 10 a 11. Jméno a poloha hradu až do nedávna jen Podeřišťským známy byly; Schaller polohu hradu neznal, nýbrž jen ze spisů historických zprávu vážil: „Nicht ferne von der Stadt (Netolic) liegt im tiefen Walde (!) das verfallene Schloss Podiehus, welches das Rosenbergische genannt wird, zum Unterschiede eines zweiten gleichen Namens, so im Bunzlauer Kreise gelegen war.“ (Prachiner Kreis S. 113.) Zprávu tu váženou z Beckovského (str. 623) opravil Sommer

[2]) Emler reg. 143. [3]) Tamže 798. [4]) Mittheilungen d. V. f. G. d. D. in B. IX. 27—29.

Po smrti Jindřichově († r. 1310) následoval v držení Poděhus syn jeho *Petr*, jenž r. 1347 zemřel, nabyv od krále Jana vsí Radošovic, Žabovřesk a Dehtář náhradou za jiná zboží, která se mu dostati měla. Nedlouho před smrtí svou nadal se svolením manželky své Kateřiny kostel sv. Víta v Krumlově a daroval mu také desátky z jednoho popluží, jež ke dvoru panskému ve Lhotě před hradem Poděhusy náleželo. [1]) Synové jeho *Petr*, *Jošt*, *Jan* a *Oldřich* vládli s počátku zboží Poděhuskému společně a poněvadž jak n. otec jich, tak i Jodok císaři Karlovi službami svými nemálo prospěli, povolil jim týž panovník r. 1349, 1. června, aby na čas panování jeho z hradů svých, mezi nimiž i Poděhusy se připomínají, jen 300 kop berně platili. [2]) Že někdy i všichni bratří na Poděhusy přicházeli a přes skrovnosť místa také nějaký čas zde se zdržovali, dokazuje zvláště list jimi r. 1359, 4. listopadu na Poděhusích daný, jímž udělili důchody některé kapli sv. Jana nově založené v městečku Mýtě na panství Zbirožském. [3]) Jošt byl před nějakým časem pojal k manželství Anéžku, dceru rakouského pana Reinprechta z Wallsee, jíž byl otec r. 1355, 22. března 600 liber Vídeňských peněz věna zapsal. Když pak potom, jak se zdá, zboží Poděhuské ještě s jiným zbožím Jodokovi za díl jeho přikázáno bylo, stala se teprv roku 1360, 15. března konečná smlouva mezi testěm a zetěm, tak že pan Jošt podlé práva rakouského manželce své hrad Poděhusy (veste ze Podyehus) zapsal a ji obvěnil 90 librami zlata, jež byly pojištěny na vesnicích Podeřišti, Plastovicích, Lhotě a Kočinách, což vše aby bez překážky bratří Joštových užívala. [4]) Anéžka přečkavši Jošta

Pohled na zbytky hlavního stavení Karlshausu.

(† r. 1369) zemřela roku 1402 jako vdova bezdětná; že by byla v držení hradu Poděhus vešla, nikde se nenachází.

Asi okolo r. 1380 rozdělili se ostatní tři bratří, při čemž dostali hrad Poděhusy, vsi Podeřiště, Lhotu, Pašice, Plastovice, Hlavatce, Olešovice, Vavice, Vrabín, Krtely, Kočiny, Žabovřesky, Radošovice, Dehtáře, Čákov, Kaliště, Humno a Jankov bratří *Petr* a *Jan*, kteří se ke konci toho roku jako páni na panství vyskytují. Po jich bezdětné smrti zdědil Poděhusy Oldřich. [5]) Za dob Janových byl zde purkrabí Petr z Dobrohoště (1380) a po něm Vilém z Újezda, který se poprvé r. 1387 v hodnosti té vyskytuje. [6]) Byl muž správný a v okolí svém pro spravedlivosť vážený; tak na př. když se r. 1388 patronové kostela Křečovického o podání nového kněze tamže shodnouti nemohli, zvolen jest od nich Vilém za vrchního oprávce, aby mezi nimi mocně vypověděl. [7]) Později se sice jako purkrabě Poděhuský nepřipomíná, ale počal se sám psáti Vilémem z Poděhus, čehož příčina byla jen ta, že Poděhusy s příslušenstvím od pana *Oldřicha* († r. 1390) a syna jeho *Jindřicha z Rožemberka* v zástavě držel. Vilém stal se před rokem 1398 místopurkrabí hradu Pražského, s čímž se arci purkrabská hodnosť na Poděhusích srovnati nemohla, a jsa zároveň také pánem na Hošticích (r. 1360—1407), držel také statek Kozí, kromě toho i ves Hvoždany,

[1]) Notizenblatt 1853 S. 417, Pangerl Gold. Urk. 604. Roku 1347 dne 6. června dán tu od něho list. (Arch. u sv. Jiljí.) Dotčený dvůr ve Lhotě roku 1372 rozprodán a kostelu za to odměna dána. (Arch. far. Kruml.) [2]) Pangerl. Gold. Urk. 398. [3]) Libri erect. I. (ed. Borový) 24. [4]) Codex mon. Mariae Vallis. [5]) Urbář Rožemb. 37. [6]) V listě Pešíka Kabele z Chvališovic jako svědek (arch. Třeboň.), zase pak toho roku 20. října také jako svědek. (Pangerl Gold. Urk. 186.) [7]) Lib. erect. XII. 18.

na níž r. 1401 plat nějaký k nadání kostela Chelčického odprodal. [1]) Poslední zmínku nalezli jsme o Vilémovi r. 1407, kdež podával nového faráře ke kostelu v Hošticích. [2])

Jak již řečeno, nebyl Vilém purkrabí na Poděhusích r. 1398, ale že mohl držeti panství v zástavě, dobře se srovnává s úřadem místopurkrabským. Kdo tu byl purkrabí r. 1402, když tu zemřel arcibiskup Puchník, není známo. *Mikuláš Puchník z Černic*, rodič z krajiny Horažďovské, byl jeden z nejdychtivějších mnohoobročníků čili hromaditelů beneficií toho času; neboť byv již prve kanovníkem Pražským a Olomouckým, obdržel k tomu roku 1391 ještě také bohatou faru u sv. Mikuláše na Starém městě, za kterou si po pěti letech (r. 1396) vyměnil dvě prebendy kanovnické, totiž na Vyšehradě a u sv. Jiří; později měl ještě také faru v Jemnici na Moravě (r. 1400), kterou pronajímal, a vedlé toho všeho zastával po mnohá léta službu arcibiskupského oficiála i také generálního vikáře. Žertovně napsal o něm jeden písař u konsistoře „Mikuláš Puchník, nikde a všude kostelův kanovník.“ Lakomství jeho známo bylo králi Václavovi, který si prý stropil s ním jednou žert tomu přiměřený. Dovolil mu totiž nabrati zlata z komory jeho, kolikž by unésti mohl. On ve své radosti z toho naplnil sobě netoliko sukni, nýbrž i boty široké. Když však potom chtěl jíti, nemohl se pro tíži hnouti z místa; a král vysmáv se jeho hlouposti, kázal mu břímě odníti a zapudil jej od sebe. [3]) Když byl arcibiskup Olbram zemřel, zvolila kapitula Pražská Mikuláše za arcibiskupa, bezpochyby se svolením krále Zikmunda, jakožto tehdejšího vladaře. Puchník dosáhl také stvrzení čili vlastně provisi od papeže Bonifacia, ale dřív než byl vysvěcen a než se v požívání arcibiskupství dostal, zemřel dne 19. září r. 1402 na hradě Poděhusích. [4]) Smrt jeho náhlá tak překvapila lid, že se až o jeho otrávení mluvilo. Tělo mrtvé do Prahy přivezeno a v kostele sv. Víta pochováno. [5]) Škodu z jeho smrti měli dva členové kapituly Pražské, Jan Kbel, oficiál, a Jan z Malešic, skolastik, kteří za něj ručili u dvora papežského a musili po jeho smrti zaplatiti, co naň uloženo bylo za obdržení arcibiskupství, ač je byl skutečně neobdržel.

Brána na Karlshause.

Jindřich a syn jeho Petr († r. 1406, 7. prosince) darovali r. 1406 dne 16. listopadu 10 jiter rolí ve vsi Krtelích u Poděhus k nadání kněze oltářníka v Krumlově. Roku 1408 postupován pak od pána nový plat na Krtelích. [6]) Za posledních let Jindřichových byl purkrabí na našem hradě Mikuláš Drkule ze Lhoty; ten ještě v úřadě zůstával, když pan Jindřich r. 1412, 28. července zemřel, a toho roku 14. srpna všichni Rožemberští purkrabí na Krumlov se sešli, aby se s poručníky sirotkův o správu statků Rožemberských smluvili. [7]) Mladý Jindřichův syn *Oldřich* po příkladě poručníka svého přilnul s počátku k novotám husitským a ještě v dubnu r. 1420 vstoupil v obranný spolek s Pražany a jednotou jejich; než brzo ze strachu z nebezpečného sousedství Táborů přidal se na stranu Zikmundovu a stal se nyní urputným nepřítelem kalicha. Z těch příčin vypálil Žižka r. 1420 Vodňany město s Oldřichem spolčené, Prachatice a potom na statcích Rožemberských pálil a škodil. Příštího roku (1421) Žižka hnuv se z Lomnice, aby potrestal Adamity nebo Naháče, přilehl na cestě k hradu Poděhusům, jehož dobyl a spálil. Podobně se stalo i blízkým Vlhlavům. Při dobytí obou byli přítomni jakýsi Borovec z Boletic, Pelech, Kříž, Martin famulus, Pizolt, Jan Mika kovář; odtud táhli ti všichni k Soběslavi, jíž se také zmocnili. [8])

Po této ráně smrtelné, která hrad zastihla, nebyl tuším více vystavěn; úřad purkrabský zrušen a tím také zboží Poděhuskému samostatnosť vzata; vsi Krtely, Pasice a Plastovice podřízeny byly úřadu

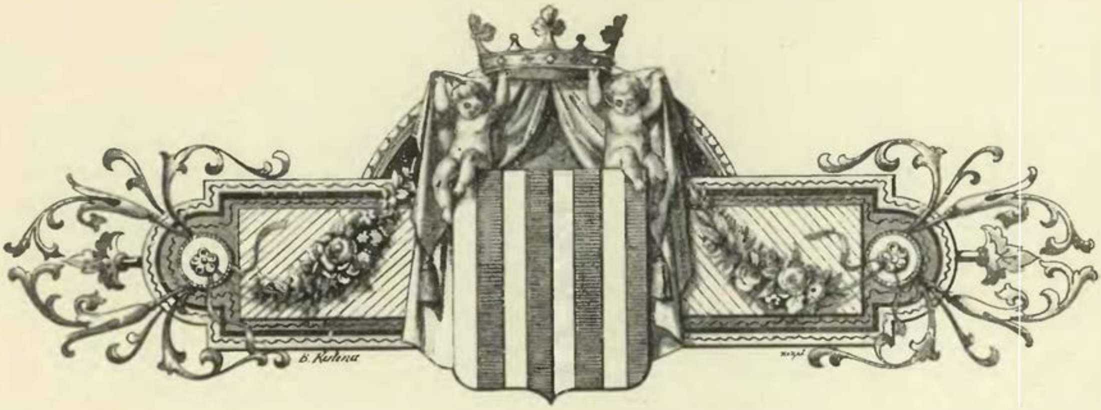
[1]) Srovnej děje Kozího a Újezda u Libějovic. [2]) Lib. conf. VI. O 17. K r. 1405 nachází se „Vilém jinak Šimon z Poděhus“ (rel. tab. II. 18), ale bez podrobnějšího určení. Pod Vilémem byl r. 1390 Petr z Dobrohoště, purkrabí. (Urbář Rožemb. 38.) [3]) Tomek, děje Prahy III. 175. [4]) Tamže 411. [5]) Balbin misc. lib. VI. p. 58. [6]) Notizenblatt S. 442, rkps. bibl. Praž. VI. A 11. [7]) Arch. č. VI. 27. [8]) Vavřinec z Březové, Popravčí kniha v archivu Třeboňském.

Helfenburskému,[1]) při němž se ještě r. 1475 nacházely, ale pro vzdálenosť od sídla ústředního a nedostatky v komoře panské také zastavovány bývaly okolním pánům. Ostatek držen ke Krumlovu. Když pak nabyli páni Netolického panství, držíce je zástavou od kláštera Zlaté Koruny, mohli řečené vsi odtud velmi výhodně spravovati. Co se týče hospodářství ve dvoře pod hradem, není nám ani známo, jestli je páni drželi sami nebo někomu zastavili. Nicméně byli dědičnými držiteli zboží, když starý Oldřich vladařství se zřekl, synové jeho *Jindřich* († r. 1457) a *Jan* († r. 1472). Tento jsa postaven ve velikých závadách, vypůjčil si od bratra svého 200.000 kop gr. č., za něž mu r. 1459, 31. srpna všecka panství svoje zapsal; nicméně ani v tomto seznamu již zboží Poděhuského nenacházíme zejména uvedeného, důkaz to, že bylo podřízeno některému z bližších úřadů Rožemberských. Po krátkém vladaření syna Janova *Jindřicha* (r. 1472—1475) převzal správu panství rodinných bratr jeho *Vok*. Tento prodal (vkl. r. 1481, 17. března) svým i jménem bratří svých „dvůr popl. Poděhusy řečený i s hradištěm i s tou strání, kteráž jest na Podeřišti, kterouž dělí potůček ode vsi," též hájek v poli na Podeřišti, hájek u Sedlce, vsi Podeřiště a Hlavatce se vším příslušenstvím *Petrovi Kořenskému z Terešova* za 677 kop 8 gr. č.[2]) Pán tento koupil také blízké zboží Vlhlavské, k němuž Poděhusy připojil. Nemálo zajímavo jest, že se „zámek pustý Poděhusy a což k němu přísluší" ještě r. 1548 připomíná, když Jan z Malovic zboží Vlhlavské kupoval a potom ke Dřítni připojil. Se zbožím Dřítenským dostalo se později hradiště k panství Hlubockému.

---

[1]) Pam. arch. X. 228.
[2]) Reliq. tab. II. 385. Z původního zboží Poděhuského zůstaly tedy rodu Rožemberskému vsi Krtely, Lhota, Pašice, Plastovice, Vavice, Žabovřesky, Radošovice, Dehtáře, Čákov a Kaliště.

MACHOVICE A VILDŠTEIN.

1. Popis a dějiny.

Při cestě, vedoucí z Čejkovic do Křenovic, asi $^3/_8$ hodiny daleko od první osady, nacházejí se posud známky bývalé tvrze; že tu sluší hledati bývalou tvrz Machovice, dokládají názvy rybníků po obou stranách tvrze položených, Horního a Dolního Machovského.[1]) Dosud viděti tu jest příkopy, ale to jest také všecko, co z bývalé tvrze zbylo; příchozího nepoutají k sobě tyto nepatrné a poslední zbytky panského sídla tak, jako rozkošný rozhled, který se mu po okolních nivách a horách obzor zavírajících poskytuje. Podlé starého obrazu z minulého století pocházejícího nacházelo se tu čtverhranné stavení, v jehož rohu stála věž okrouhlá. Nad branou nebylo zdiva, poněvadž tu vynikalo z čelní zdi podsebití dřevěné takovým způsobem že se mohl zamezovati přístup k bráně. Stavení nemělo tehda ani střechy, ani krovu, tak že zdi byly holé.

V blízkých Čejkovicích postavili si ti, kteříž měli původ svůj na Machovicích, ještě jedno sídlo, jemuž dali jméno *Vildštein.* Z tohoto zbyly dnešního dne ještě menší známky než po Machovicích. Ale víme také o něm nikoliv z obrazu, nýbrž z popisu, který udělán byl r. 1687 při zakoupení tohoto statku, jak někdy vyhlíželo. Zámek tento měl kromě přízemí ještě patro, dole byl z kamene, nahoře jen z dříví a lepenice postaven a obsahoval tolik, kolik potřebovala venkovská rodina zemanská. Dole totiž byla veliká světnice, ale bez kamen, jak to bývalo v tehdejších nuzných časech, 4 komory, kuchyňka a síň, nad tím bylo 5 světnic, klenutá komora a síň prostranná. Pod zemí byly dva sklepy a lednice. Krokve a trámy ve střeše ještě byly dobré, střecha však velmi zlá, tak že bylo potřebí na ni veliký náklad učiniti. Jak se však zdá, takového nákladu na toto vetché stavení neučiněno, nýbrž potom buď zbořeno nebo ponecháno úplnému úpadku.

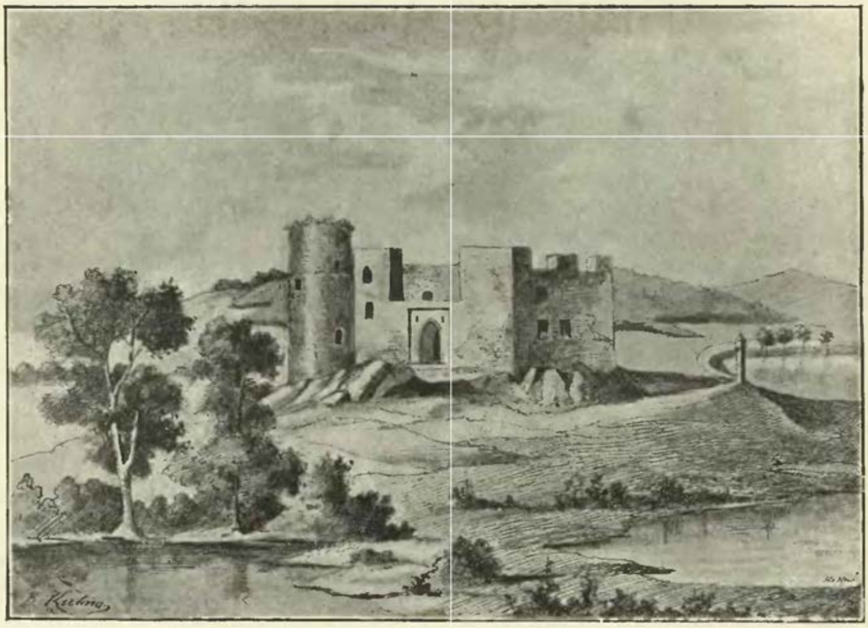
Nejstarší nám známí držitelé tvrze této[2]) jsou *Jan, Buzek* a bratří jich z Machovic, kteří r. 1368 nového kněze ke kostelu Střížovskému podávali. Jeden z těchto bratří, *Vyšata,* připomíná se později; zdali k nim také náležel Nedamír z Machovic, r. 1399 jako pán na Řepici připomenutý, není jisto.[3]) Dotčení bratří Vyšata a Buzek postoupili králi Václavovi r. 1382 dne 10. ledna vsi své Zlukova a obdrželi za ni směnou ves Chřenovice, patřící posud ke královskému zboží Protivínskému.[4]) Manželku měl Kateřinu, s níž splodil tři syny, *Chvala, Buzka* a *Kunaše,* stav se praotcem potomních zemanů Kunašův z Machovic. Nejstarší z nich Chval stal se pánem na Řepici a proslul jako statečný bojovník ve válkách husitských, druhý Buzek v mládí svém byl ve službách rakouského pána Reinprechta z Wallsee, jehož roku 1408, 22. října ze všeho žoldu zaplaceného propouštěl.[5]) Roku 1414 uvázal se ve zboží Dubenské mocně a bez práva; pročež v příčině toho králem Václavem Čeňkovi z Vartemberka, nejv. purkrabí, nařízeno, aby o postoupení toho zboží řádným jeho majetníkům se postaral, a má-li Buzek nějakého práva k němu, aby

---

[1]) Tedy nikoliv v Machovicích na Krumlovsku, z nichž snad pocházel r. 1312 Jakub z Machovic. [2]) Pomůckou již dotčená pamětní kniha Mikuškovičova v Hluboké. [3]) Lib. conf. [4]) Arch. č. II. 458. [5]) Notizenblatt 1852 S. 8. Březanův vývod Doudlebských.

toho hledal řádem zemským. Když začalo v Čechách hnutí husitské, přidali se všichni tři bratří na stranu husitskou, při čemž Buzek skorem přemrštěně si počínal. Vrazil na den sv. Vavřince do kostela Pištínského a přinutil kněží tu přítomné mocí k tomu, aby u jeho a jiných jeho soudruhů klatbou stižených služby boží konali. Arcibiskup Kunrat sice si proto stěžoval u nejvyššího purkrabě Čeňka z Vartemberka, ale v dobách těch bouřlivých tuším mnohému nebylo lze pořadem práva přikročiti.[1]) Buzkův bratr Kunaš připomíná se poprvé r. 1412; byl pánem na Machovicích a Chřenovicích a vynikl jako bojovník za nové učení. Když lid český z krajů jižních chtěl se bráti do Prahy ke shromáždění na den 10. listopadu r. 1419 rozepsanému, vypravili se s ním také Chval i Kunaš zástupy vedouce, bojovali také v řadách jejich u Vltavy poblíž Knína, ale neutrpěvše pohrom žádných, dostali se dne třetího bez dalšího boje do Prahy.[2]) Vrátiv se Kunaš chlebil ponejvíce s mateří svou na tvrzi otcovské. Chval se připomíná i r. 1427.

Když Kateřina zemřela, daroval císař Zikmund věno její na vsi Chřenovicích zapsané, odúmrtí na krále spadlé, listem r. 1429 dne 26. července v Prešpurce daném Vácslavovi ze Soběnova[3]) a když se králem českým stal, darování to dal r. 1437 dskami dvorskými upevniti. Tomu Kunaš místa dáti nechtěje, vyslal do Prahy úředníka svého Kunše a odpory svými věc tu odložil, tak že pro nastalé opět bouře

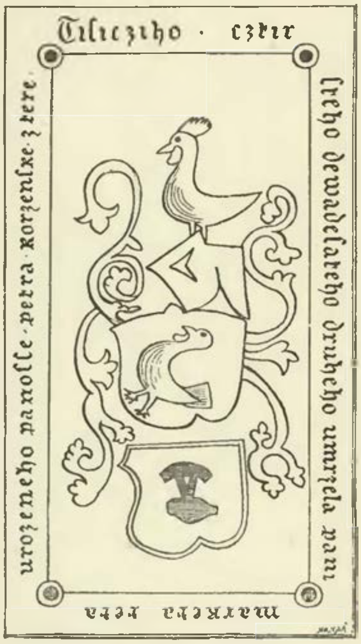
Machov z r. 1760.

vůbec ke svému vyřízení právnímu nepřišla.[4]) Téhož roku stalo se důležité usnesení rodinné mezi Chvalem, Kunašem, Hynkem a Mikulášem bratřími ze Sudoměře, tak že se všichni tvrzemi svými v Řepici, Machovicích, Sudoměři a Dívčicích spolčili, aby rod po rodu a osoba po osobě, kdyby tu synů nebylo, dědil, a dali si smlouvu tuto dne 30. května ve dsky zemské vložiti.[5]) Kdy Kunaš zemřel, není nám známo; setkáváme se sice v pozdějších dobách s jiným *Kunašem*, který držel r. 1450 Machovice a jiné vsi, ale ten byl osobou od prvního rozdílnou. Roku 1452 opověděl císaři Fridrichovi a vytáhl do pole pod praporem úřadu Krumlovského; jakož i později byl ve službách pánů z Rožemberka, opověděl r. 1468, 13. dubna spolu s jinými služebníky Rožemberskými opět císaři Fridrichovi a byl potom (r. 1471—1476) purkrabí na Maidšteině.[6]) V ty časy se připomíná *Mikuláš z Machovic* r. 1476 a r. 1482 v listu na plat v Čejkovicích *Jindřich z Machovic.*[7])

Kunašovi z Machovic a jiným dvěma zastavil Vok z Rožemberka (r. 1483) ves svou Malonty;[8]) ještě pak r. 1492 uvádí se Kunaš jeden.[9]) Tvrz Machovská nacházela se tehda v držení bratří *Chvala,*

[1]) Archiv Třeboňský, Trajer str. 95. [2]) Palacký III. a. str. 333—335. [3]) Archiv Soběslavský. [4]) DD. 15 f. 228. Právo to po Vácslavovi obdržel Pavel Pražský, farář ve Svinech, a postoupil ho roku 1453 dne 24. prosince Janovi Kaplickému, kanovníku kostela Pražského a faráři v Milčině (arch. Soběsl.). V archivu Budějovském připomíná se roku 1429 Janek z Machovic. [5]) Reliq. tab. II. 167. [6]) Archiv Třeboňský. [7]) Archiv Hlubocký. [8]) Archiv Třeboňský. [9]) Pangerl, Hob. Urk. 362.

Jindřicha a *Oldřicha* (r. 1485); první dva (asi r. 1498) k nadání oltáři jednomu v Budějovicích učiněnému [1]) pečeť svou přitiskli. Onen byl v držení slušného jmění, an r. 1505 k vojně Loketské 3 pěší vypravoval. [2]) Koupil také blízký statek Suchou. Po něm se vyskytují tři strýci *Jiřík*, *Vácslav* a *Bohuslav Kunašové* v držení zboží Machovského. Jiří koupil r. 1513 zboží Holkovské a zemřel r. 1555. [3]) Druhý Vácslav zdědil po strýci svém Chvalovi statek Suchou, třetí Bohuslav, jenž se seděním na Machovicích psal, žil ještě r. 1537, byl však mrtev r. 1538. [4]) Zůstali při smrti jeho čtyři synové nezletilí, *Jan*, *Chval*, *Jiřík* a *Adam*, nad nimiž byl strýc jejich Jiřík poručníkem, a dcery Kateřina a Mandaléna. Bratřím těm (r. 1538) Kateřina ze Sudoměře právo k 500 kopám jí vedlé listu hlavního n. Bohuslava svědčící a všechny své jiné spravedlnosti ostatní postoupila, ale tak, aby sestrám svým po 50 kop. vydali. [5]) Neznámé doby také bratří ti zastavili strýci Jiříkovi ves Chřenovice, již on až do r. 1543 držel a potom zase navrátil. [6]) Po shoření desk zemských přiznali se r. 1544 dne 7. března, že drží po otci a předcích Machovice tvrz, dvůr popl. a ves, ves celou Chřenovice a v Čejkovicích díl vsi. [7]) Asi r. 1549 stalo se konečné rozdělení všeho majetku rodinného mezi řečenými bratřími a strýci jich Jiříkem a Vácslavem. [8]) Co se každému dostalo, není doloženo. Roku 1554 pak následovalo zase dělení synů Bohuslavových. [9])

Náhrobek paní Markéty, tety Petra Kořenského, ve farním kostele Němčickém.
(† r. 1492)
(Kreslil P. J. Trublář.)

Nejstarší z bratří *Jan* jsa ve službách Rožemberských, nacházel se r. 1462 v onom poselství ozdobně s 93 koňmi a mnohými vozy vypraveném, jež pro kněžnu Braniborskou, nevěstu pana Viléma z Rožemberka, vyjelo. [10]) Roku 1560 pojal k manželství Markétu, dceru Jindřicha Ojíře z Protivce, a pozvav pana Viléma na veselí svatební, poprosil jej také, aby mu nějakou drůbeží a j. pomohl. Koupiv od bratří Holkov, seděl tu potom, nazývaje se Janem starším. Zemřel před r. 1593, zůstaviv syny *Bohuslava*, *Vyšatu Beneše* mladšího, *Jindřicha* mladšího a *Jáchyma Jiří*, jimž mimo Holkov také díl otcovský na Machovicích připadl. Nejmladší ze svrchudotčených bratří Adam (r. 1538—1579) zemřel bez dětí, a díl jeho Machovský ostatním Kunašům připadl. [11]) Byly potom na Machovicích dva díly, jeden synů Janových, druhý Jiříka již r. 1578 mrtvého a potom jeho syna *Jindřicha staršího*. [12]) Bratr jeden Chval dostal za svůj díl ves Chřenovice, v níž vystavěl si dvůr. [13]) Týž měl snad také díl na Machovicích; neboť r. 1597 nazývá se syn jeho Adam seděním na Machovicích. [14])

Náhrobek pana Petra Kořenského z Terešova ve farním kostele Němčickém.
(† r. 1493, 31. Mart.)
(Kreslil P. J. Trublář.)

Jiřík dotčený († j. r. 1578) držel také za díl Čejkovice, v nichž stála tvrz Vildštein buď od něho založená neb obnovená. Po jeho smrti seděl na Vildšteině, Čejkovicích a části Machovic syn jeho *Jindřich* řeč. starší, který se oženil s Eliškou Kořenskou z Terešova. [15]) Zatím byli se také strýci jeho Machovští rozdělili. Roku 1593 oddělil se od nich nejstarší bratr Bohuslav, vzav za díl svůj Holkov. [16]) Vyšata Beneš vzal r. 1598 díl na tvrzi Machovicích a psal se potom seděním na Starých Machovicích. [17]) Jindřichova dílu neznáme. Jáchym Jiří obdržel roku 1598 díl tvrze Machovic s placem ve tvrzi, popluží u Křenovic s gruntem Burjanovským, rybník Machovský. Toho všeho postoupil r. 1601 strýci svému Jindřichovi Vildšteinskému. [18])

[1]) Lib. erect. XIII. b. 118 [2]) Arch. č. VI. 316. [3]) Připomínají se v mnohých zápisech současných. [4]) Archiv Třeb. DZ. 4. B 19. Manželka jeho Anna z Klenového. (Reg. k. s.) [5]) DZ. 84. B 14. [6]) DZ. 83. D 14. [7]) DZ. 250. H 18. [8]) DZ. 8. R 21. [9]) DZm. 65. D 6—7. [10]) Břežan str. 147. [11]) Narodil se mu sice r. 1572 syn Jaroslav, ale co se s ním stalo, nevíme. (Archiv Budějovský.) [12]) Viz DZ. 20. G 10. [13]) Viz níže v dějinách Vildšteina. [14]) DZ. 127. M 16. [15]) DZ. 26. D 20. [16]) DZ. 169. A 30. [17]) Rozvržení sbirek. [18]) DZm. 236. F 4.

Tento zemřel roku 1606, zůstaviv syny *Jiříka, Viléma* a *Jindřicha Vácslava,* kteří se dělili roku 1612. Jeden díl obsahoval ve tvrzi Machovicích světnici velkou prostřední se síní, sklepem a kuchyňkou, hostinec veliký (světnici pro hosti), síň dolní, sklep při zemi s komorou a pivnici velkou. Společnými zůstaly kaple nahoře ve tvrzi s kalichem a mešným rouchem, plac dole ve tvrzi, studnice se zdmi starými a místem tím, kdež předešle sladovna byla.[1]) Byl to tuším díl Jiříkův, ač tento teprve r. 1614 na tvrzi Vildšteině a statku, pokud se mu na díl dostati měl, manželce své Kateřině z Terešova věnoval,[2]) ale vysvětluje se to tak, že Jindřich Vácslav díl svůj jemu prodal (r. 1612) a tak Jiřík Vildštein ve společnosti s Vilémem držel. Machovice zase držel společně s Benešem Vyšatou a s Adamem Chvalem, jenž seděl v Chřenovicích; konečně vyskytuje se vedlé nich *Petr Malovec z Malovic,* o němž nevíme ani, jak sem přišel. Tento seděl od r. 1611 v nějakém malém stavení, které bylo před tvrzí, a psal se proto seděním na Machovicích,[3]) kdežto se říkalo tvrzi Staré Machovice. Díl Petrův dostal se potom k Hluboké a propadl konfiskací. Beneš Vyšata proto, že falckrabí přísahal, císařské nepřátely, Budějovské zrádci nazýval a falckrabího prosil, aby jej proti zrádcům chránil, odsouzen jest všeho jmění (r. 1623), a statek jeho Staré Machovice don Baltazarovi de Maradas r. 1627 na srážku jeho pohledanosti propuštěn. Adamu Chvalovi vzat také jeho statek a postoupen k Hluboké. Jiří odsouzen jest také, a díl jeho ujal don Baltazar. Tu se vrátil Jindřich Vácslav z cizích zemí, kdež přes 8 let zůstával, a když k letům přišel, statek Vildštein jemu, ač spustlý, postoupen jest, tak aby jej držel s Vilémem a zaplatil tu část, která se měla zabrati.[4]) Jindřich zemřel r. 1627 a statek jeho dědil bratr Vilém, jenž r. 1628 zase k víře katolické přistoupil.[5]) Po učiněné revisi r. 1647 statek Vildštein docela z konfiskace propuštěn (r. 1647) a r. 1649 porovnal se Vilém se synovcem svým *Jiřím Jaroslavem* (synem Jiříkovým) tak, že mu za díl jeho statku Vildšteina postoupil.[6]) Vilém držel potom díl Chřenovic a zemřel r. 1658.

Jiří Jaroslav koupil roku 1682 od strýce svého Vácslava Lva Jindřicha dvůr Burjanovský v Křenovicích, na němž otec jeho Vilém seděl, a prodal r. 1687, 24. dubna všechny statky své, totiž starý pustý zámek v Machovicích, tvrz Vildštein s pivovárem, sídlo Křenovice se dvorem, dvůr v Čejkovicích, vsi Křenovice, Čejkovice, Omlenici a Velký Chuchelec za 41.500 fl. *Ferdinandovi* knížeti *ze Švarcenberka.*[7]) Po učiněném trhu Jiří knížeti prosebně předpokládal, aby starý zámek Machovský ušetřil: „V. Kn. Mt. račiž starý zámek Machovský, kterýž jest Kunašův rodným sídlem, a když někdo z toho rodu zemříti má, znamení jest nahoře v kapli s hořícími světly, od zboření zachovati a jej pro budoucí věky za památku zachovati.“[8]) Přání tomu vyhověno tenkráte; ale v minulém století rozvalen jest zámek docela a z kamení postaven ovčín v Čejkovicích.

2. Kunašovské věci.

Výjevy bujnosti nebyly u Kunašův vzácnou věcí. Tak na př. mluvil Vácslav Kunaš (r. 1556) před dobrými lidmi o Jetřichovi Slatinském ze Slatinky, že jest chlap a jednoho tesaře syn.[9]) Roku 1590 Adam Kunaš, jsa na tvrzi Čakovci, na Bohuslava Kořenského kordu dobyl. Roku 1591 byla válka na Machovicích. Jindřich Kunaš dobýval se do světnice, v níž Adam Kunaš seděl; a když se tam dobyl, tento jej pěstí zavřenou v zuby uhodil a okrvavil a odtrhnuv od něho tesák, jej ze světnice vystrčil.[10])

Kunašové byli po většině víry katolické. Tak bylo i s předky Jindřicha staršího, který první z nich víru tuto opustil a vyznání podobojí přijal. Když r. 1606 zemřel, mělo tělo mrtvé v kostele Dubenském, tu, kdež pohřeb rodu jich a předkův od starodávna nad pamět lidskou i také nadání od týchž předků témuž kostelu učiněno jest, pochováno a nad týmž tělem mrtvým kázání skrze Jana faráře Dubenského učiněno býti. Ale když měl pohřeb býti, zapověděl jej Kryštof Tomáš, děkan a farář v Budějovicích, a to buď na rozkaz kněže Vácslava Laryše z Načeslavic, arcijáhna kraje Bechyňského, děkana Doudlebského a faráře Krumlovského, aneb s jeho přivolením, táhnouce se k rozkazu učiněnému r. 1605 v Praze, aby se těm, kteří by se ve víře katolické nesrovnávali, ani zvony ani nějakým náboženstvím neposluhovalo.[11]) Jiřík pokládal tu věc za takovou, která se stala k potupě a posměchu těla mrtvého, a poněvadž chtěl proti oběma právo

[1]) Arch. Hlubocký. [2]) DZ. 136. O 17. [3]) Arch. Hlubocký. [4]) Bílek, děje konf., arch. gub. [5]) ČČM. 1843 p. 210. [6]) Arch. Hlubocký. [7]) DZ. 399. L 23, L 29. [8]) Arch. Třeboňský. [9]) Reg. 17 F. k. s. J 8. [10]) Reg 26. F. k. s. M 17. [11]) DZm. 144. J 12—16.

nastupovati, vyptával se jich napřed obvyklými cedulemi řezanými. Na místě odpovědi právní dostal této odpovědi v listu soukromém:

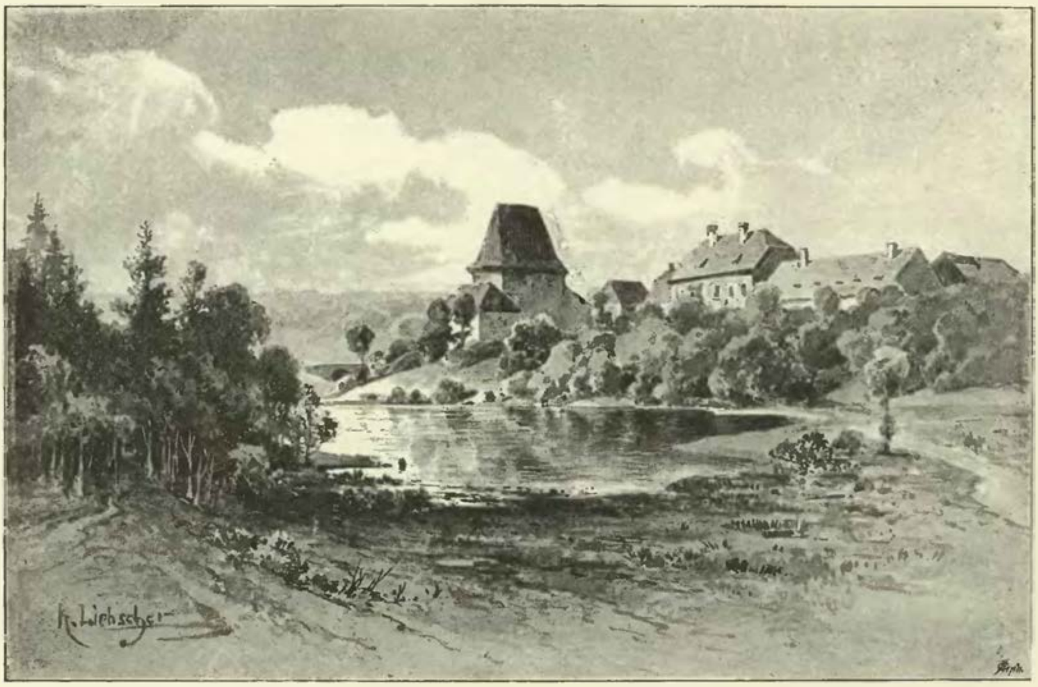
„Urozený pane Jiříku! Za vynšování zdraví a při tom jiného všeho dobrého, kterého mi přejete, Vám velice děkuji, čehož Vám tolikéž od pána Boha všemohoucího na dlouhé časy věrně rád přeji. Při tom porozuměl jsem z Vašeho dvojího psaní, které jste ke mně učinili strany pohřbu Vašeho pana otce, kterak byste se na mne pro dvě věci obzvláštní horšili: nejprv, že jsem Vám žádné odpovědi na Vaše psaní nedal, po druhé (jakž dokládáte) kněžím mši svatou a kázání nad tím mrtvým tělem, jakž církev svatá ustanovila, pod ztracením kněžství zakázal. I jsouce Vy tak žádostivi mé skrze psaní odpovědi a nechtějíce na oustní, kterou sem poslu Vašemu dal, přestávati, nechtíce se také sám u mne osobně dáti najíti a ji slyšeti, přinucen sem podlé žádosti Vaší učiniti. A protož co se první věci dotýče, že jsem Vám hned neodepsal, příčina jest tato, co se jazyka českého dotýče, kterého já dobře (ovšem) neumím, také že Vy se se mnou ani v jazyku německém ani latinském nesrovnáváte. Po druhé, že bych já spolu s p. archydyakonem Krumlovským poslední a ostatní poctivosť křesťanskou a katolickou, která se děje skrze svatou mši a slovo boží, kněžím učiniti a vyříditi, jakž by náleželo, nedopustil, příčina toho jest hodná a spravedlivá, poněvadž pan otec Váš opustil cestu svých milých starších dědů, pradědů, za nimi po cestě pravé nekráčel, jich v náboženství nenásledoval, na kacířství se oddal a jako jiný kacíř umřel. Před hodinou smrti to dokázal a to stvrdil, když jest k sobě kněze nepoctivého, nepořádného, svůdci lidských duší povolal (což všem jest vědomo); nebo jestliže byl pravým křesťanem a katolíkem, proč jest k sobě kněze Jana, faráře pořádného Dubenského, kde svůj pohřeb chtěl míti, nepovolal, od něho velebné svátosti nepřijal a s věrnými křesťany v tom jest se nezachoval? Protož věděti máte, že ne já ani též pan archydyakon Krumlovský zapověděli jsme mši svatou a jiné ceremonije církevní, ale církev svatá křesťanská a právo duchovní jest zakázalo a jim zapovědělo. Nebo není věc slušná a náležitá, aby po smrti co víceji komu se prokazovati mělo, než jest zasloužil aneb nežli jest věřil při svém živote. Na to pak, jakož pravíte, že ten rod Váš Kunašovský má svůj pohřeb a nadání v kostele Dubenském, odpovídám, že rod Váš tím způsobem a tak dalece má svůj pohřeb v tom chrámu páně, dokavadž by se víry pravé katolické nespustil, po bludech nepostoupil, jich se nepřidržel, čehož pan otec Váš nezachoval; nebo nemůže býti žádné nadání, aby kacíř v kostele katolickém svůj pohřeb mohl jmíti, čehož jest Vám také obávati, aby to tělo o pohřeb svůj zase nepřišlo, kdyby se zpráva o něm JM. arciknížeti dala, buďto JMCé. Naposledy, jenž citujete Koncilium, co by na něm nařízeno bylo a od JMC. potvrzeno, aby ty dvě víry pod jednou a podobojí (ačkoliv dvě víry nejsou, nebo jakť jest jeden Bůh, jeden křest, tak také jedna pravá víra následuje, že býti musí), takové vyrozumění v sobě zavírá a tím způsobem dovoleno jest, aby, kteří jsou husité podobojí (jak se býti praví), v svých kostelích se pochovávali a ne v kostelích katolických, a katolíci též v svých kostelích se pochovávali a ne v jiných. Máte, co jste ode mne žádali, (to jest) odpověď na Vaše psaní a příčinu, pro kterou to mrtvé tělo poctivosti a slavnosti katolické nedošlo. Na čemž jestliže nepřestáváte, hledejte sobě spravedlivosti, kde se Vám dobře vidí. S tím Vás v ochranu Boží poroučím. D. v Budějovicích Českých v neděli po hromnicích l. 1607.

Kryštof Tomáš, děkan a farář Budějovský."

Po této odpovědi pohnal Jiří oba kněží dvěma půhony do soudu zemského, jedním z pychu, poněvadž mu činili překážku v provozování práva zděděného (pohřbu), druhým proto, že otce jeho kacířem nazvali. Karel arcibiskup těžce tuto věc nesl a žaloval proto na Jiříka (r. 1607, 3. prosince), prose císaře, poněvadž tu jde o řády církevní, aby ty kněží k své ochraně přijal a Jiřímu poručil, aby se v tom svém neslušném předsevzetí spokojil, těch kněží zbytečně neobtěžoval, nicméně, měl-li by co proti nim, aby je před arcibiskupem jako jich vrchností obvinil. Když pak se čas soudu zemského a den ke stání jmenovaný přibližoval, arcibiskup touž žádosť (r. 1608, 4. února) opakoval. Zatím bylo se již o to jednalo, aby pře tato spokojena byla, a tak přišlo ke smlouvě mezi stranami, jejíž znění nám není známo. [1])

Nikdo by tehda nebyl tušil a Jiřík nejméně, jaký horlivec katolický se z něho stane. Ztrativ v konfiskací statek svůj, dal se do služby knížete z Lichtenšteina a byl regentem statků jeho na Moravě. Ke konci r. 1627 byl s jezovity na radnici Prostějovské, a tu celý den (štědrý večer) stráviv, mnohé z měšťanů k odstoupení a ke katolictví přivedl, ač sám ještě katolíkem nebyl. Dělal prý to za 1000 fl., které mu byly připověděny (?). Po hojné večeři navrátil se na zámek Plumlov a poručiv, aby ho na jitřní zbudili, ulehl a usnul. Protrhl se několikráte ze sna domnívaje se, že slyší, jak jinde již na jitřní zvoní. I boje se, aby ho někdo jiný nepředstihl, vstal a k valům pospíšiv sedm velikých děl vystřeliti

[1]) Arch. gub.

Býšov.

kázal. Když pak k osmému přistoupil, aby je vytrčil a tyč s rozžhaveným luntem přistrčil, dělo se roztrhlo a kusové z něho zpátkem udeřivše hnáty, stehna, jeden bok a jedno rameno mu roztříštili a z hlavy lebku odrazili. [1])

Když byl r. 1603 dne 1. května jarmark v Třeboni, nahodil se sem i Jan Chval Kunaš, mladý „hejsek," a učiniv svádu s Kunratem z Löben, služebníkem rodu Rožemberského, jej smrtelně v lůno probodl. Kašpar, bratr zabitého, poslal jej proto do soudu zemského, nazývaje jej Chvalem. Proto se Kunaš vytahoval z toho řka, že se obeslání naň nevztahuje, poněvadž se jmenuje Jan Chval, a dokazoval to listy. Ač původ dokazoval, že se někdy Chvalem jmenuje, přece soud obeslání zdvihl, poněvadž původ do obeslání pravého jména nedal a nedoložil, a tak tudy pořadu práva pochybil. [2])

Roku 1635 dne 27. září seděli před tvrzí Holkovskou Josef Arnošt Šrejnár z Rozeneka a na Mostcích a Vilém Kunaš z Machovic a na Vildšteině. Tu onen promluvil k Vilémovi: „Můj bratře, pane Kunaši, já vím, že na Tobě to vše záleží v příčině mé nejmilejší panny Judit Řepické, strýny Tvé, která u Tebe a Tvé paní jest, nebuď proti tomu, ať mi se dostane za manželku, a dostanu-li ji, já Ti tu přísahám jako poctivý a připovídám, cokoliv po ní dostanu a ona míti bude, tobě polovici dáti chci." Kunaš se staral o to, že panna Judyt připověděla Šrejnárovi, a slaveno veselí svatební nedlouho před první nedělí adventní r. 1635, při čemž po nevěstě 2000 kop míš. jmenováno. Vilém se na svatbě dobře měl a také o druhý den se staral, proto Šrejnár pak v Třeboni a v jiných místech o něm mluvil: „Hle! Vilém Kunaš na dvou vozích domů jel a co paštik, dortův, pečení a jiných věcí nakradl při veselí mém, s sebou na nich odvezl a mně k mému přínosu nic nezanechal." Když o tom Kunaš uslyšel, mstil se zase tak, že pohnal Šrejnára z toho, aby mu slíbenou polovici věna, totiž 1000 kop, dal, čemuž Šrejnár ovšem odpíral řka, že se připovědění „při trunku stalo," což se u práva za dostatečnou výmluvu nepokládalo. [3])

[1]) Hist. o těžkém protivenství str. 340.
[2]) Březan P. V. 202. DZm. 209. G 30 — H 1.
[3]) DZm. 152. F 14, reg. 49 F. k. s. 490.

DŮM HELCLOVSKÝ.

Ačkoliv stavení toto ve Velikých Horách (Rudolfově) položené přísně k zámkům a tvrzím nepatří, přece o něm chceme zmínku učiniti, poněvadž se začasté k sídlům počítá. Osadě se říkalo a říká ode dávna Hory Budějovské, poněvadž tu byly hory stříbrné, které již r. 1570 znamenitý výtěžek vydávaly.[1]) Když pak císař Rudolf osadu tu na město horní povýšil (r. 1585), obdržela německý název Rudolfstadt.[2]) Jeden dům v městě zřídil si na způsob nějakého sídla *Jan* řeč. *Höltzel z Šternšteina*, horník vzdělaný a činný, kterýžto vynikal pracemi svými v oboru hornickém při dolech u Krumlova, Ratibořic a Budějovic, a za tou příčinou v nemalé vážnosti býval u císaře Rudolfa. Asi r. 1596 byl perkmistrem v Horách, a tehda si bezpochyby také ozdobné svoje sídlo upravil.[3]) Později se dostalo sídlo to Malovcům Hlubockým, z nichž *Jan* dostav rychtu Lišov, zde bydlíval. Roku 1619 byl tu hlavní stan stavovského vojska, odkudž řízeny byly podniky jeho proti císařskému vojsku v Budějovicích. Tehda tu byl v zajetí Ferdinand Rudolf Lažanský z Bukové, cís. nejvyšší. Ten totiž byv ze země vypovězen pro věrnost k Ferdinandovi II., odvážil se zase do Čech, jsa přestrojen, ale byl poznán a měl odpraven býti. K svému velikému štěstí nalezl ve vojáku, který ho ostříhal, starého soudruha z vojny, a ten mu ze staré známosti k útěku pomohl. Po porážce vojska stavovského r. 1619

Dům Helclovský z r. 1844

dne 10. června blíž Zahájí opustili generálové Hohenlohe a Vchynský zámeček zdejší, kterýž brzo potom (15. června) císařský velitel Bukvoj osadil. Jan Malovec pak r. 1622 statku svého odsouzen proto, že psal direktorům, že chce s nimi do smrti státi, že trpí sice velikou škodu, ale že by jí mohl ujíti, kdyby s nepřítelem držel, čehož aby pán Bůh uchoval atd. Jmění jeho všechno ujal pak Maradas. Když měšťané Horští r. 1623 spálené své domy vystavovali, chtěli si kamení bráti ze spustlého zámečku Helclovského, ale zakázáno jim důkladně hejtmanem panství Hlubockého. Ani zámeček, ani dvůr při něm stojící potom nejsou obnovovány, ale popluží k nim náležejícího užívalo se k panství Hlubockému. Kníže Josef ze Švarcenberka pronajal roku 1768 dne 9. července zámeček ten i s kamením ode dvora pustého GFZM. Františku Oldřichovi hraběti ze Vchynic, jakožto veliteli polního dělostřelectva, od kteréž doby se drží k potřebám zbrojním.[4])

[1]) Březan V. 181. [2]) Richter, Gesch. v. Budweis 16, 87. [3]) Miltner, Privatmünzen 191. [4]) Paměti Mikuškovičovy.

BÝŠOV TVRZ.

Severozápadně od Hluboké nedaleko Knína jest knížecí dvůr Býšov, kdysi sídlo vladycké, z něhož zbyla hrubá věž do podlouhlého čtverhranu založená. Zdivo této věže neomítnuté, které se nyní užívá za sýpku, jest 1½ m. silné. Oken je tu málo, jako vůbec u starých věží, a kde jsou, jsou jen malá okna, co by jen trochu vzduchu a světla propustila. Výška její činí 20 m.

Vladyky *Býšovcové z Býšova*, poprvé ve 14. století připomenutí, vystavěli si záhy při dvoře Býšově tvrz na způsob mohutné věže. Předkové jejich jsou bratří *Arnošt* a *Kuník*, kteří r. 1395, 23. července jeden hlas podací kostelního ve Křtěnově drželi.[1]) *Petr z Býšova* vydal r. 1410 svědectví o silnicích, blíže sídla svého vedoucích, a současně žil (r. 1414) *Bohuslav z Býšova.*[2]) Potomek jednoho z dotčených byl *Oldřich z Býšova*, jenž se připomíná r. 1440 při prodeji rychty Vodňanské, a sídlo své měl ve vsi Březí.[3]) Týž držel také ves Lhotu blíže Knína a rodinné kolébky Býšova i s jinými právy, která měl po Nedamírovi (1373—1393), a potomci tohoto Vyntířovi z Knína (r. 1415) r. 1454 práva svá před kommissí k tomu zřízenou ukazovali.[4]) Když r. 1452 mnozí šlechtici vedlé pánů z Rožemberka císaři Fridrichovi opověděli, nacházel se mezi nimi *Bušek z Býšova*, a postavil se pod prapor úřadu Krumlovského.[5]) *Bohuslava Býšovce* napomínal král Ladislav r. 1453, 18. června, aby lidem pana Jana z Rožemberka neškodil. Při tom malém objemu statku skutečně na tom velmi málo záleželo, ke které straně se držitel Býšova přidal; když tedy Jan z Rožemberka od strany královy ustoupil, přece Bohuslav jeho nenásledoval, ale skrze purkrabí Krumlovského prosil (r. 1468) pána, aby jeho statků neplenil. Roku 1469 pobrány mu sice šaty nějaké a jiné věci; ale přičiněním Jana Rousa z Černin rozkázal Jan, aby mu věci ty zase navráceny byly. Ještě r. 1485 připomínají se *Odolen* a *Kuneš* bratří z Býšova (r. 1462), kteří ze skrovných statků svých přece tolik ušetřili, že mohli půjčovati peníze pánům z Rožemberka.[6]) Konečně se r. 1483 *Jan z Býšova* v nějakých jednáních připomíná.[7])

Na počátku 16. století nacházíme rod Býšovcův nejméně na 3 haluze rozvětvený. Mimo *Albrechta*, jenž byl r. 1510 hejtmanem a potom purkrabí na Hluboké, *Štěpána* (r. 1522) a dotčeného Jana žili tehda *Jakub Býšovec* (r. 1534) a *Albrecht z Býšova*; tento držel r. 1535 dvůr Branovice, který prodal r. 1576 a seděl později v Jarošovicích. Kromě toho žili r. 1563 bratří *Mikuláš* a *Vít Býšovci*, kteří se byli před tím o dědictví své rozdělili.[8]) Mikuláš potom starší řečený seděl ve Velké Blanici s manželkou svou Annou z Olbramovic a zemřel r. 1580.[9]) *Jan Býšovec z Býšova*, poprvé r. 1534 připomenutý, vložil si ve dsky r. 1545 ve středu po sv. Vítu zboží své po otci a předcích zděděné Býšov tvrz se dvorem popl., ves tudíž, Všemyslice ves celou, ve Kníně c. t. m.[10]) K tomu přikoupil Jan r. 1558 jeden dvůr kmecí ve Kníně od Ondřeje z Nebřehovic za 20 kop[11]) a držel potom tuším celou ves Knín.

Při té velké úrodě, která v rodině Janově panovala, bylo dědictví potomkům zůstavené příliš skrovné; neboť sedmero synů Janových, totiž *Mikuláš mladší* (jenž byl r. 1571 purkrabí na Bechyni), *Jindřich*, *Bohuslav*, *Apolon*, *Oldřich*, *Šebestián* a *Diviš* měli se o dědictví otcovské na rovný díl rozděliti. Díl jednotlivého byl přeskrovný. Čtyři první dělili se roku 1573, 2. října o tvrz samotnou a vesnice, zanechávajíce si ve společnosti sladovnu, hvozd, pivovár, obě spilky, ratejnu ve dvoře a j. v. Jeden z těchto dílův obsahoval mimo část dvora, dědiny,

Stará věž Býšovská. Kreslil V. Štich, správce na Hluboké.

[1]) Lib. conf. V. N. 3. Přibík z Býšova (roku 1396—1401) patří do okolí Jistebnice. [2]) Archiv č. VI. 18, lib. erect. X. 29. [3]) Archiv Vodňanský. [4]) Arch. č. II. 468. [5]) Arch. Třeboňský. K úřadu Zvíkovskému se postavil Jan z Býšova z okolí Jistebnického. [6]) Kniha dlužní v arch. Třeboňském. [7]) DD. 17 f. 187, arch. Budějovský. [8]) DZ. K. XII. K 26, arch. Budějovský. [9]) DZ. 21. B 11. [10]) DZ. 250. J 4. [11]) DZ. 13. D 11.

lesy a 4 sedláky tyto příležitosti ve tvrzi: „Komoru řečenou srub, kde hosté lihají, a pod tím srubem sklep s světničkou na pavlači a sklípek pod tou světničkou, který jest nad špižírnou, loch, který sám o sobě jest.“ [1]) Oldřich dostal za svůj díl část vsi Knína a něco v Újezdci, Šebestián a Diviš drželi dohromady ves Všemyslice.[2]) Kromě toho dostali ještě nějaké peníze.[3]) Vdova po Janovi, rozená Robmhápova, žila zároveň v dosti značné nouzi, tak že roku 1577—1581 panu Vilémovi z Rožemberka často a trpce na svou chudobu toužila; r. 1583 prosila pana Petra Voka za nějaké vozníky, aby mohla svou dceru vdanou navštíviti. Z pánů Býšovských zemřel první Mikuláš r. 1588,[4]) druhý Jindřich byl již roku 1596 mrtev, zůstaviv vdovu Evu z Protivce,[5]) ostatní dva žili ještě r. 1589 (Apolon měl také nějaký statek v Bechyni) a sotva přetrvali konec 16. století. S nimi seděl již r. 1589 na tvrzi *Jan mladší Býšovec z Býšova*, syn Mikulášův; ale r. 1615 již nic více v Býšově neměl a seděl ve vsi Dasném na dvoře, jenž se potom častěji Býšovským nazývá.[6]) Přestěhování se do Dasného stalo se proto, poněvadž on jakož i strýcové jeho díly své pánům Malovcům k panství jich Hlubockému a Dřiteňskému prodali, po čemž byla stará tvrz přeměněna na sýpku. Urbář Dřiteňský r. 1617 zná již jen tento stav dvora: „stavení dvora Býšova, jedna strana, ve kteréž maštale a chlívy jsou, jest v nově od kamene vystavěna a šindelem přikryta, jiné stavení ode dřeva se nachází.“ [7]) Přes to seznam panství Hlubockého r. 1628 „tvrz a dvůr popl. Beyšovský“ připomíná.[8])

Stará věž Býšovská z vnitř dvora.
Kreslil V. Stich, správce na Hluboké.

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) Tak je vzpomíná tytulář r. 1589. [3]) DZ. 24. D 37 a 25. M 26. Šebestián žil tušim ještě roku 1615 (rozvržení sbírek str. 46.) sedě ve Všemyslicích, ač nebyl-li to již syn jeho. [4]) Březanův Vilém str. 284. [5]) DZ. 127. E 20. [6]) Rozvržení sbírek 44. [7]) Arch. Hlubocký. [8]) DZ. 142. Q. 17—19.

Věž v Býšově.

TVRZE NA HLUBOCKU.

JAROSLAVICE.

V objemu kastastrální obce Litoradlické, v části řečené „Buzkovské jitro“ a naproti vsi Jaroslavicům, však na levém břehu Vltavy, nachází se pahrbek, jenž nyní slove „Na hradě;“ rokle mezi Buzkovským jitrem a Ouparovicí lesem nazývá se „Hradní strouha.“ [1]) Na tvrzišti, jehož stráně se k Vltavě příkře sklánějí, nenacházejí se sice zbytky hradeb a stavení, ale za to ještě valy, kteréžto dokazují, že tu stávala tvrz vladyk Jaroslavských. Jaroslavice a neznámé nám Řeky byly jedním statkem a jedněm vladykám patřily zároveň s jedním hlasem podací kostelního v blízkém Kostelci. *Brum z Řek* právo to provozoval r. 1360, 7. ledna, arci s vyhrazením práva Janovi z Kosové hory, držiteli hradu Lomnice. [2]) Jeho manželka slula tuším Bětka, po jejíž smrti věno její na Jaroslavicích a Řekách zapsané na krále spadlo (r. 1382). Tehda se táhli k věnu tomuto *Anka, Klára, Chval, Příba* a *Mareš z Řek*, snad děti její; také *Buzek z Řek* ve sporech o to věno povstalých se připomíná. [3]) *Maršík z Jaroslavic* jinak *z Řek* nemohl se r. 1406 s králem Václavem jakožto pánem Lomnickým a bratřími z Lichtenburka shodnouti o právo podací v Kostelci, neb každý z nich jiného kněze podával. Konečně dostal za právo kněz králem podávaný, a Maršovi vyhrazeno právo podací, až se bude nový farář voliti. [4]) Nedlouho potom prodal 2½ kopy platu v Jaroslavicích kvardianovi a klášteru v Bechyni, zejména však bratru Jetřichovi tamže, aneb komu by on ten plat po smrti odkázal. [5])

Věž v Býšově.

Současně drželi velkou část Jaroslavic bratří *Kuneš* a *Mareš z Přehořova*. Když se tito r. 1398 dne 28. května o veškeré dědictví své dělili, dostaly se Kunšovi s manželkou jeho a dítkami dům v Praze na Újezdě, v Jaroslavicích mlýn hořejší, jenž ležel pode dvorem, s jezem, řekou a dědinou; Maršovi se dostal dvůr popl. Jaroslavice s rolí, potokem řečeným Slavnice, lidmi, mlýnem dolejším, řekou, rybáři, mýtem, podacím a plat v Korutanech. Mareš přijal také na sebe povinnosť, platiti za spásu předků do kláštera křižovníků v Hradci. [1]) Jeden Mareš z Přehořova byl potom purkrabí Soběslavským a zemřel okolo r. 1403. [2]) Jiný Maršík z Jaroslavic zapsal roku 1408 úrok klášteru Bechyňskému na 6 kmetech v Jaroslavicích. [3])

Uprostřed téhož století nabyl Jaroslavic *Ojíř z Protivce*. Maje po n. Brumovi a jeho nástupcích jeden dvůr kmecí v Jaroslavicích s platem 48 gr. a jiný dvůr km. v Újezdci s platem 10 gr. prosil krále Ladislava, aby mu na těchto dědinách vše právo své odúmrtní daroval. To se stalo r. 1454, a r. 1455 úředníci dvorští Ojíře na ty dědiny zvedli. [4]) Jeden z jeho nástupcův *Jan Ojíř z Protivce* prodal asi r. 1520—1530 podlé jiných bratří svých tvrz Jaroslavice se dvorem popl., ves s mýtem pobřežným atd. *Bohuslavovi Malovci z Malovic* za 400 kop gr. [5]) Když po smrti Bohuslavově syn jeho *Jan* nastoupil, obnoven mu roku 1546 (v pondělí po sv. Benediktu) vklad zboží Jaroslavského skrze Ojířovy syny Jindřicha a Jiříka, a Jaroslavice připojeny potom navždy ke zboží Dříteňskému. Brzo potom spustla tvrz a nepřipomíná se více. Roku 1617 byly v Jaroslavicích kromě vsi také mlýn, ovčín a dvůr, v němž se choval dobytek jalový. Kamení z tvrziště potřebováno snad k opravování blízkého jezu na Vltavě.

DÍVČICE.

Při silnici z Netolic do Týna nachází se neveliká, ale stará ves Dívčice, v níž ode dávných dob tvrz bývala. Stávala pod hrází rybníka Březovce na místě hospodářských stavení, jež patří ke statku č. 8. Ve 14. století seděl na Lomci *Bušek z Dívčic*, jenž před r. 1358 zemřel, dědiců po sobě nepozůstaviv. *Tůma z Dívčic* měl roku 1357—1372 jeden hlas podací kostela v Nakří. [6]) Ke konci téhož století drželi Dívčice bratří *Nedamír* a *Kunášek ze Sudoměře*. Onen věnoval r. 1498 na Německé Lhotě (u Ponědraže) a Nakří 200 kop choti své Elišce, a tento na Dívčicích a Nakří (r. 1404) 170 kop manželce své, též Eliška řečené. [7]) Dotčení bratří vyskytují se také r. 1412 jako patronové kostela Nakeřského [8]) a dočekali se bezpochyby také válek husitských, v nichž jim statky jejich vzaty

---

[1]) Kde jest Buzkov, byl prvotně jen mlýn, a o mlyništi r. 1377 darovaném mluvilo se v dějinách Hluboké. List ten a jiné svobody potvrdil císař Ferdinand III. (r. 1648, 13. února) Kašparu Kropáčkovi jinak Buzkovi, „svobodníku na mlýně pode vsí Purkarcem.“ Od té doby se mu říkalo mlýn Buzkovský a také Buzkov. (Špatně se píše: Buskov.)

[2]) Lib. conf. I C 2. [3]) DD. 13 f. 133. [4]) Lib. conf. VI. H 2. [5]) Lib. erect. VIII. f. 18, vepsáno r. 1408, 1. května.

---

[1]) Archiv Třeboňský. Mezi svědky nachází se bratr jich Jindřich. [2]) DD. 14, f. 181. [3]) Lib. erect. VIII. 18. Zdali také sem patří *Vilém z Jaroslavic* roku 1434, není známo. (Bartošek.) [4]) DD. 16 f. 244 a 23 p. 127. [5]) DZ. 7. J 21. [6]) Archiv Třeboň., lib. conf. [7]) Arch. č. III. 472, rel. tab. I 580, II. 5. [8]) Lib. conf.

jsou, ani drželi s kališníky. Roku 1420 byl Lipolt z Krajku hejtmanem na Budějovicích a nemohl se s pánem Rožemberským srovnati, tak že vespolek sobě vojska škodila a Přibík z Mladějovic, služebník Oldřichův, odňal Krajířovi vsi Ponědraž, Nakří, Dívčice a Dubenec. Potom ta nevole vyzdvižena, když pan Oldřich Budějovským od krále Zikmunda za hejtmana představen.[1]

Hynek a *Mikuláš bratří ze Sudoměře* drželi r. 1437 kromě zboží Sudoměřského tvrz Dívčice se vsí a poplužím a díl vsi Ponědraže; tehda učinili spolek dědinný se strýci svými Řepickým a Machovským.[2] Bylit synové jednoho z dotčených dvou bratří (snad Kunaše), a s nimi tu seděl *Nedamír ze Sudoměře* a *z Dívčic*, tuším syn Nedamírův. Při rozdělení zboží dostaly se Nedamírovi Dívčice tvrz s vesnicemi, a ostatní dva dostali Sudoměř a část Dívčic.[3] Nedomír vytáhl do pole r. 1452 pod korouhví Krumlovskou proti císaři Bedřichovi, ale zemřel nedlouho potom bez dědiců. Tuť si vyprosil Přibík z Klenového r. 1454 odúmrť po něm u krále Ladislava; ale Hynek a Mikuláš dokázavše spolky a spravedlnosti své, uhájili Dívčice teprve r. 1461.[4] Hynek, dobrodinec kostela Budějovského, přečkav bratra svého, sloužil Janovi z Vrtby na Příbrami, který se ho v tehdejších bězích válečných přátelsky ujímal, jako na př. r. 1468, když mu Rožemberští pobrali dobytek na Helfenburk a jemu rybníky v Dívčicích skopati chtěli. Od r. 1471 spravoval Hynek statek se synem svým *Janem* a půjčovali také pánům Rožemberským peníze; pročež jim potom r. 1483 ves Manbolty zastavena.[5] Roku 1487 vládl již Jan sám, spravuje statek svůj velmi obezřele. Pamětihodná jest péče jeho i předchůdců jeho o hospodářství rybničné, ani z blat a mělkých míst velmi dobré rybníky nadělali. Pro tuto snahu povstaly nejednou rozepře s pány Hlubockými. *Jan*, syn Janův, se smluvil r. 1515 dne 18 června s Vilémem z Pernšteina o vodu, kteréž oba potřebovali.[6] Jan dosáhnuv později Řepice, přeložil sem sídlo své a připomíná se v pamětech až do r. 1517.[7] Roku 1514 zavázal se dávati do kláštera Budějovského každý rok 5 džberů ryb kaprů, začež měli každý týden 4 mše zádušní za předky jeho slouziti.[8] Potomci jeho zvali se *Řepickými* i *Dívčickými ze Sudoměře.*

Janovi synové *Hynek*, *Adam* a *Ctibor* rozdělili se o dědictví otcovské r. 1528 dne 12. srpna; při tom dostal první tvrz Dívčice se dvorem, sladovnou a pivovárem, ves, vsi Dol. Nakří, Libiv, Dasný, Borovničku, Samychtárovský dvůr, Předslavice a lidi v Záhořici, Adam dostal Řepici a Ctibor obdržel Dobevský statek a díl zboží Dívčického s některými rybníky. Po odprodání Dobevi bydlel i Ctibor na Dívčicích, kdež si také po způsobu novějším tvrz postavil. Byly tedy času toho dvě tvrze v Dívčicích.[9]

Po smrti Ctiborově držel statek jeho syn *Petr Dívčický ze Sudoměře*, jenž pojal k manželství Evu ze Šterntynku a jí r. 1545 (23. ledua) na tvrzi a dvoru Dívčicích, na vsi Hořejším Nakří a rybníku Blatci 1100 kop věnoval. Roku 1550 byl již mrtev, zůstaviv syna nezletilého *Ctibora*, nad nímž byl poručníkem Adam Řepický; tento odprodal r. 1550 statek sirotčí Habří.[10] Na druhé či staré tvrzi Dívčické seděl Hynek, získav již r. 1529 povolení, aby mohl nápady na statku svém zříditi. Nedlouho před smrtí svou učiniv pořízení (d. r. 1548 dne 6. dubna), učinil dědici statku svého syny *Mikuláše*, *Jana* a *Chvala*, tak aby se o statek rovným dílem rozdělili a nápad z mrtvého na živého šel; kdyby zemřeli bez dědiců a dcery Ofka a Markéta nebyly vdány, aby statek spadl na dcery, po jich smrti pak bez všelikého odprodání aby se dostal Řepickým ze Sudoměře a tak pořád, pokud by dědiců mužského rodu bylo; po nich aby následovali potomci Ctiborovi, a teprve poslední držitel mužského pohlaví aby mohl se statkem jako svým vlastním jměním

[1]) Březanův výtah str. 56. [2]) Rel. tab. II. 167. [3]) Hynek r. 1440 sed. v Dívčicích (arch. Vodň.) sloužil panu Strakonickému r. 1446. Ženat byl s Kateřinou z Vlachňovic r. 1458. (Lib. oblig. Tr. I. 65.) [4]) Arch. Třeboň., DD. 16 f. 244. [5]) Arch. Třeboň. a lib. oblig. I. 113, 203, kniha pergamen. v Budějovicích. [6]) Mikuškovičovy paměti. [7]) Archiv Třeboň. Sr. děje Řepice. [8]) Arch. u sv. Jiljí. [9]) DZ. 45. A 19, 29 a 5 H 21. [10]) DZ. 7. A 27, 51. E 7.

nakládati.[1]) Zemřel toho roku v měsíci červnu. Podivuhodné jest, že toto zřízení rodinného svěřenství, jež bylo již nad sto let v držení rodiny, hned po smrti zakladatele zrušeno bylo. Roku 1550 dne 22 července totiž prodal Adam Řepický jakožto poručník dětí Hynkových i Petrových statky oboje, totiž Dívčice tvrz se dvorem popl. a ves, dvůr a ves Novosedly, vsi Nakří Hořejší a Dolejší a Prašivou Lhotu s podacím v Nakří *králi Ferdinandovi* za 1500 kop gr. č. Roku 1551 dne 10. června odevzdán jest statek Dívčický Ondřeji Ungnadovi *ze Suneka*, zápisnému držiteli hradu Hluboké, u přítomnosti dvou královských kommissařů, nebo majestátem královským (d. r. 1551, 7. června) zastaveny Ondřejovi statky Dívčice a Novosedlo, již s panstvím Hlubockým spojené.[2] S počátku byli na Dívčicích i Novosedle úředníci spravujíce statky i poddané. Roku 1562 připomínají se na panství „tvrz a sídlo Dívčické," r. 1601 byla již tvrz pusta. Krátký ještě čas (asi 6 let) byly Dívčice statkem samostatným, neboť roku 1557 zastavil je Adam Unguad *Janu staršímu Bohuchvalovi z Hrádku* a r. 1560 přidal mu ještě louku při rybníce Záblatském.[3]

NOVOSEDLY.

Ve vsi Novosedlích (blízko Dívčic) povstala tvrz teprve v dobách pozdějších Roku 1434 a násl. připomíná se *Jan z Drahonic* sed. v Novosedlech, ale není jisto, zdali se zpráva tato k Dívčickým Novosedlům vztahuje.[4] Král Jiří zastavil Lvovi z Rožmitála půl vsi Novosedl, jež příslušela ke hradu Hluboké r. 1464; zástava ta dostala se r. 1497 Janovi ze Švamberka a na Strakonicích.[5] Ale i tu není zjištěno, míní-li se naše Novosedly. Jisto jest, že patřily dvůr popl. a ves Novosedly r. 1555 ke statku Dívčickému a že tu tehda nebo před tím postaveno prosté obydlí či sídlo, které se r. 1562 v popise panství Hlubockého připomíná. Dvůr zdejší rozprodán jest později mezi sousedy.[6]

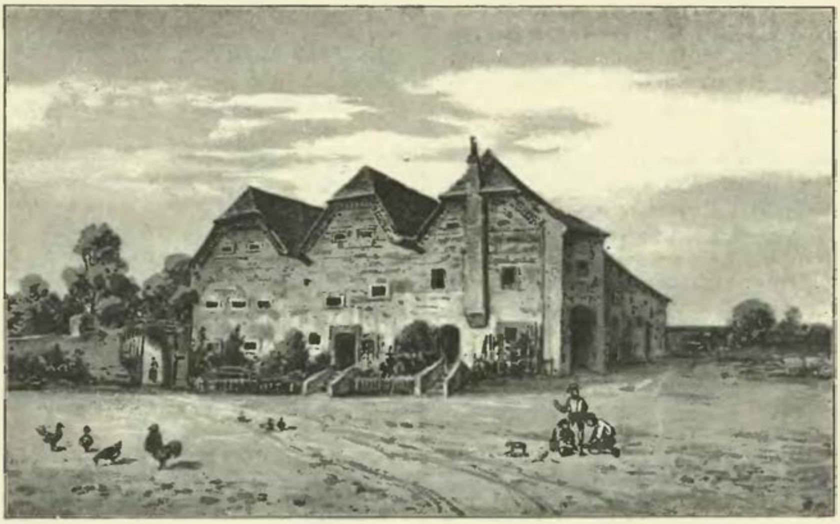
KOZÍ.

V Záblatské obci mezi pastvinami a na knížecích pozemcích jest pahrbek, řečený Kozí zámek, dotýkající se lesu Zahájeného. Na tomto vršku viděti bylo v dřívějších letech zbytky příkopu, nevelikého tvrziště zavírajícího; ale později kopáno tu kamení na silnice a tak i poslední zbytky tvrze zničeny.[7]

SUCHÁ.

Kolébkou chvalně známého rodu staročeského *Rabenhauptův ze Suché*, kteřížto příjmí své všelijak přetvořovali píšíce se i Robmhap ano i Romhap, byla tvrz v Suché. Již r. 1335 připomíná se *Hedvika ze Suché*, jež toho roku 1. října právo své věnné v Suché prodala.[8]) *Franěk Robmhdp* prodal r. 1383 jakési zboží *Přibíkovi ze Suché*,[9] jenž se r. 1414 s bratrem svým *Protivou* připomíná, neb oba odpírali provolání nějaké odúmrti v Osece.[10] Současně žili *Majnuš Robmhdp ze Suché* a *Majnuš ze Suché*, kteří se roku 1384 všemi svými dědinami spolčili; onen se také r. 1386 připomíná.[11] *Hynek*

[1]) DZ. 7. M 6. [2]) DZ K 29. L 1—4. Mikuškovičovy paměti. [3]) Archiv Hradecký, DZ. 87. G 7, 130. H. 26. [4]) Archiv č. III. 510—512. [5]) Tamže III. 572, rkps. Vídeňský. [6]) Paměti Mikuškovičovy. [7]) Mikuškovičovy paměti Hluboké. [8]) Rel. tab. I. 406. [9]) Ibidem 479. [10]) DD. 15 f. 220. [11]) Rel. tab. I. 497, 509. Dorota, vdova Majnušova r. 1408. (Acta jud.)

Tvrz ve Chvališovicích. Pohled ze dvora.

ze Suché věnoval r. 1382 ženě své a připomíná se zase r. 1393. [1]) Konečně se také asi r. 1408 *Aleš Robmháp* připomíná. [2])

V 15. století připomíná se Janek ze Suché řečený Umrlý, jenž držel s Tábory; seděl r. 1432 na Štěpánově a r. 1436 zápis na zboží Chřenické obdržel. Zdali tento z naší Suché také pocházel, není nám známo, neb byla ještě jedna Suchá v severních Čechách. Z rozvětveného tohoto kdysi rodu byl uprostřed 15. století již jediný *Hynek ze Suché*, jenž byl r. 1452 mezi těmi zemany z úřadu Krumlovského, kteří císaři Fridrichovi opověděli a pod praporem Rožemberským do boje vytáhli. [3]) Když zemřela Perchta z Rančic, po níž Hynek právo nějaké na dvoru v Suché měl, vyprosil si tu odúmrť po ní na králi Ladislavovi (r. 1454) Hanuš Táborský; tehda tomu Hynek odpíral. [4]) Ačkoliv byl tehda již při letech, přece si ještě rád na dobrodružství vyjel; jednou se stalo, že byl od pana Jindřicha z Hradce zajat, a když jej chtěl syn jeho Jan z vězení vyrukovati, musil slíbiti roku 1462, 29. srpna, že na vánoce příští 150 fl. uh. zaplatí. [5]) Pro svou znalosť ve věcech válečných byl v milosti u pana Jana z Rožemberka, jenž se r. 1464 u krále Jiří přimlouval, aby Hynkovi nějaký úřad vojenský udělil. Od těch dob se nepřipomíná. Syny měl, pokud víme, dva; *Rim*, tuším mladší syn, přidržel se krále Jiří, pálil proto u Zvíkova, kopal rybníky u Milevska na zboží Rožemberském a byv r. 1469 v říjnu od Smila z Hodějova, purkrabě na Zvíkově, zajat, slibem se zavázati musil, že se o příštím sv. Jiří (23. dubna r. 1470) na hradě Zvíkově postaví. Při tom zajetí pobrán mu kůň a zbroj. [6]) Druhý syn *Jan* řečený *Rsoun*, již r. 1462 připomenutý, ujal po otci Suchou a oženil se s Annou z Nestrašovic, jíž na některých lidech v Suché a rybnice jednom 50 kop věnoval. Držel to zboží až do r. 1480, pak prodal tvrz a dvůr v Suché *Rudolfu Rybaltovi z Trachemberka*; [7]) týž seděl tu jen dvě léta a prodal r. 1482 dne 4. března Suchou tvrz se dvorem a částí vsi *Kašparu Robmhápovi ze Suché* za 250 kop. [8]) Několik let potom měl rozepři o zboží koupené. Když byl Jan zemřel, žádala na Kašparovi vdova Anna z Nestrašovic, aby jí věno její 50 kop na Suché zapsané vyplaceno bylo; Kašpar nechtěl tak učiniti řka, že koupil Suchou za nezávadnou, o nějakých zápisech nebo závadách nevěda a že má toho rukojmě. Když ho Anna pohnala k soudu zemskému, nemohl se Kašpar hojiti na rukojmích, poněvadž byli všichni zemřeli, a odsouzen jest r. 1487, 9. března, aby buď 50 kop zaplatil, buď Anně tolikéž platu na lidech postoupil. [1]) Kašpar koupil potom (r. 1491) zboží Sudoměřské, ale prodal kdysi na počátku 16. století Suchou tvrz, dvůr popl. a ves *Chvalu Kunašovi z Machovic* za 750 kop gr. č. [2])

Chval, jenž ještě r. 1509 žil, neměl dětí a odkázal tudíž veškeré své jmění *Václavu Kunašovi*, strýci svému. Václav se připomíná ještě r. 1556 v tytuláři a brzo potom zemřel, syna nezanechav. *Marjana z Machovic*, jeho dcera, byla provdána za *Albrechta Šice z Drahenic*, [3]) jemuž asi r. 1560 všechna práva svá zapsala, tak že se on ve spoludržení Suché dostal. Albrecht zemřel r. 1600 a pochován jest ve Vřeskovicích, poněvadž statky v Plzeňsku maje, tu se nejvíce zdržoval. Suchou zdědili po něm syn jeho *Mikuláš Šic z Drahenic* na Poříčí a sestra jeho *Eliška*; týž pak postoupil (r. 1614, 17. listopadu) zápisem na 100 kop dluhu psaným Elišce všeho dílu svého na tvrzi Suché se dvorem popl., pivovárem, vsí celé a na vsi Tupesích s rybníky. [4]) Dotčená Eliška byla vdána za *Petra Chrta ze Rtína*.

Dvůr v Suché byl kromě kamenného stavení, ve kterém Šic obýval, celý ze dřeva vystavěn, proto také dvůr, když Dampiere r. 1618 do krajiny zdejší přišel, snadno chytil a shořel. Eliška jsouc tehda vdovou, opustila statek spustlý a utekla se do Budějovic; a poněvadž byl statek její r. 1619 lidem vojenským vzat, vyhnula se ztrátě jmění svého jen tím, že dokázala svou nevinu v povstání a k víře katolické přestoupila. Roku 1622, 13. srpna obdržela list místodržitele knížete Karla z Lichtenšteina, že se všeho účastenství v pominulé rebelii osvobozuje; a r. 1628 nařízeno jest kommissí reformační v Budějovicích Kašparu Chrtovi ze Rtína (synu jejímu), aby také poddané a čeládku svou k víře katolické přidržoval. [5]) Jsouc již ve vysokém stáří postavena, nechtěla sama hospodářství na statku spustlém znova říditi a prodala tudíž Suchou r. 1634 dne 24. dubna *Don Baltazarovi de Maradas* za 10.000 fl. rh. [6]) Maradas sloučil grunty vsi pusté Suché s grunty dvoru a vystavěl na spálenisku nový dvůr a ovčín. Jiné stavby tu vyvedeny r. 1742.

---

[1]) DZ. 252. A 25 a lib. erect. VI. f. 107, též ve zbytku listu asi z r. 1400 v arch. mus. [2]) DZ. 252. A 25. V 15. věku žil Matěj Robmháp ze Suché, jehož syn Kašpar měl již r. 1511 tři zrostlé syny (archiv Budějov.). [3]) Archiv Třeboňský. [4]) DD. 16 f. 242. [5]) Archiv Hradecký. [6]) Arch. č. 235. [7]) DZ. 252. A 25.

[8]) Rel. tab. II. 391. Bylť tehda v Suché ještě jeden dvůr popl., vysazený v plat pustý se třemi čtvrtěmi dědin a jednou čtvrtí pustou; to vše prodal r. 1486, 17. února Václav z Drahonic Matěji Robmhápovi ze Suché za 30 kop (tamže 409).

---

[1]) Rel. tab. I. 146. [2]) DZ. 5. K 15. [3]) DZ. 168. P 20. [4]) DZm. 237. G 29. [5]) Časop. mus. 1843 str. 210. [6]) DZ. 299. B 29. Vloženo r. 1635, 30. června (DZ. 144. Q 8.).

CHVALIŠOVICE.

Ještě v 16. století býval v Chvališovicích pouhý dvůr; neb ačkoliv bývaly Chvališovice ve 14. a 15. věku samostatným zbožím, přece se dostaly ještě v 15. století ke zboží Libějovskému. Ze starých zpráv vysvítá, že tu seděl ke sklonku 14. století *Setěch z Chvališovic*. Když sobě bratr Albera z Radomilic Annu, dceru Dobce a Herky z Oblanova, k manželství bral, slíbil jí to, co od ní vzal, a kromě toho díl svůj a bratra svého Setěcha vzdáti a ve dsky vložiti (totiž zápisem věnným); to se však nestalo. Mezitím zemřel Albera, a tuť teprve k naléhání Herčinu vyznal *Pešík Kabele z Chvališovic* s již dotčenou Herkou (r. 1387, 11. ledna) jakožto smluvce a svatební lidé strany Anniny, že se tak státi mělo.[1] O Setěchovi víme, že ještě roku 1411 dne 21. října žil a jednu kopu platu ve vsi Lhotce (v okolí Borovan) na 4 léta zastavil. Pozdější držitel Chvališovic *Petr Strouh z Chlumku* obdržel od císaře Zikmunda dovolení s listem, aby mohl za svou službu požitky rychtářství Vodňanského držeti; právo toto prodal r. 1440, 15. února obci Vodňanské.[2]

Když se r. 1548, 21. března bratří *Diviš*, *Zikmund* a *Pavel* o zboží Libějovské dělili, dostal se Zikmundovi třetí díl celého otcovského dědictví, a to Újezd dvůr s vesnicemi, vsi Chvališovice, Lhota, Újezdec a Malešice.[3] K tomu přikoupil týž Zikmund nějaké dvory kmecí ve Lhotce Lékařově a poustku v Dolních Malovicích (r. 1549) od strýce svého Petra z Malovic a roku 1559 dvůr popl. Sedlec se vsí, jenž náležel posud bratru jeho Divišovi.[4] Zikmund byl pán šetrný, jenž si ze skrovného svého statku tolik zahospodařil, že si mohl koupiti (r. 1556) statek Březí Hrádek. K tomu i štěstí mu dost přálo; tak na př. bratr jeho Diviš dětí nemaje, 3000 kop, jež měl od p. Viléma z Rožemberka dostati, Zikmundovi odkázal.[5] Takové množení se statku vezdejšího umožnilo Zikmundovi snahu statky své zvelebovati; neb ačkoliv měl jednu tvrz na Březí, přece skoupil drahně rolí v Chvališovicích a svedl je na popluží, při němž nový dvůr postavil. Tam založil také novou tvrz, stavení posud stojící, jednopatrové, čtverhranné, jež pro šířku svou troji střechou vedle sebe postavenou pokryto jest. Zde sídlel potom s chotí svou Annou z Feldorfu, jíž nedlouho před smrtí svou 1250 kop na Hrádku Březí věnoval, ano jí dokonce statek tento zapsal. Potom prodal mlýn svůj kamenný u Vodňan Adamovi Skálovi; nežli však mohl smlouvu sepsati, zemřel r. 1577 a teprve r. 1578, 9. června smlouva konečně zavřena.

Po Zikmundovi zůstali tři synové *Václav*, *Léva* a *Pavel mladší*. Léva brzo zemřel, ostatní dva se rozdělili, tak že Pavel obdržel Hrádek Březí a Václav, jenž se potom starším a r. 1616 nejstarším nazýval, statek Chvališovský. Tak nám to tytulář r. 1589 vydaný ukazuje, ale potom zemřel Pavel a díl jeho spadl na Václava. Buď že tento v dluhy upadl, buď že na dvou statcích hospodařiti nechtěl, prodal r. 1616 dne 4. července tvrz Chvališovice se dvorem popl., dvůr ve Lhotě pod horami, pivovár, mlýn pod Chvališovici, mlýn u rybníka Hůreckého, mlýn nad Milenovici, ves Chvališovice, dvory kmecí řečené Vesecký a Červený, vsi Malešice, Újezdec, Lhotu, Sedlice, Lékařovu Lhotu a kostel na Bílé Hůrce *Václavu mladšímu z Malovic* na Dřítni a Vlhlavech za 45.000 kop m. Kromě toho však kupující se zavázal, že Václavovi nejstaršímu na čas života jeho odevzdá 10 potahův a 3 chalupy ve vsi Temelinci, aby jich Václav ke Hrádku Březí užívati mohl.[1] Tak se dostaly Chvališovice ke zboží Dříteňskému a s ním po bitvě Bělohorské k panství Hlubockému. Ačkoliv se v urbáři Dříteňském ani tvrz ani dvůr nepřipomíná, přece se zase uvádí v seznamu panství Hlubockého r. 1628. Příkop byl později zasypán, ale stavení udržováno pořád v dobré podstatě a obydleno jest nyní šafářem a čeledí dvorskou. Jest to starodávné čtverhranné stavení, které pro velikou svou šířku třemi střechami podlé sebe stojícími pokryto jest.

Tvrz ve Chvališovicích.

¹) Arch. Třeboňský. ²) Tamže a arch. Vodňanský. ³) DZ. 49. A 11—12. ⁴) DZ. 8. R 29 a 13. J 9. ⁵) DZ. 14. L 32.

DŘÍTEŇ.

Ve vsi Dřítni bývala tvrz tam, kde se nacházejí byty úředníků. Starých zpráv o Dřítni jest jen velmi po skrovnu; tušiti můžeme, že patřila Dříteň k starodávnému dědictví Malovců z Malovic, ale jistých zpráv o tom se teprve z paměti 15. století dovídáme. Císař Zikmund udělil totiž neznámého roku „ves Dříteň, kteráž někdy byla Malovcova Kosořova," Jindřichovi a Bužkovi bratřím z Drahova.[2] Stalo se to bezpochyby proto, že týž Kosoř přidržel se kališníkův a Zikmund proto dědice jeho jmění zbaviti chtěl, ač toho neprovedl; neboť i potom Malovci v držení Dřítně zůstávali.

Bohuslav z Malovic a *Dřítně* připomíná se r. 1469; koupil ke Dřítni statek Jaroslavický u Purkarce.[3] V prvních desetiletích 16. století Dříteň byla rozdělena; tvrz s jistým příslušenstvím držel Bohuslavův dědic *Jan Malovec* (r. 1523) a díl vsi kněz *Jiřík*, *Petr* a *Hajman* bratří Dříteňští z Malovic. Tito prodali díl svůj vsi Dřítně Janovi za 630 kop[4] a někde zapomenuti pomřeli. Jan oznámil r. 1545, 23. dubna při úřadě desk zemských, že drží Dříteň tvrz, dvůr popl. a ves a v Hošti díl vsi po otci a předcích svých;[5] druhou část vsi Hošt řečené koupil (vkl. 1546 v úterý po sv. Benediktu) od Zdeňka z Malovic za 100 kop.[6] Ještě větší zboží přikoupil r. 1548, a to zboží Vlhlavské, s nímž nabyl nejen kolik vesnic v okolí Dřítně, ale i některé vzdálenější a za Týnem nad Vltavou ležící.[7]

O značném zboží tomto učinil Jan r. 1550 ve čtvrtek po středopostí své poslední pořízení. Tímto učinil poručníky dětí svých a statku všeho Kateřinu z Úšavy, manželku svou, Zdeňka z Malovic na Kamenici, Mikuláše z Malovic na Nemyšli, Pavla z Malovic na Zbraslavicích a Jana Čabelického ze Soutic, tak aby týž statek do dospělosti synů spravovali. Kromě toho ustanovil, aby Kateřina s dcerami svými byt na Dřítni měla a v tvrzi zejména světničku malou s komůrkou a sklepem nad mostem a druhý sklep menší proti marštali i s komůrkou proti světničce, s kuchyní nahoře, loch s pivnicí, 2 chlévy, kteréž by chtěla, sádku a haltéř a 2 člověky s jiným příslušenstvím k pohodlnému bydlení držela.[8] Zemřel r. 1552 na podzim. Zůstali po něm čtyři synové. *Bohuslav*, *Albrecht*, *Václav* a *Zdeněk*, tušim všichni, kromě prvního, ještě nezletilí, a

¹) Archiv Hlubocký. ²) Arch. č. II. 617. ³) Paprocký o st. ryt. 30. ⁴) DZ. 4. C 18. ⁵) DZ. 250. H 25. ⁶) DZ. 7. J 21. ⁷) DZ. 47. B 22. ⁸) DZ. 10. J 3.

dcera Reginka, kteráž hned po smrti otce svého 250 kop vyplacených obdržela.[1])

Bohuslav volil byt svůj, poněvadž máti na Dřitni bydlela, na Vlhlavech; r. 1554 byl při panu Vilémovi z Rožemberka, když vedl při s pány Plavenskými o přednosť obou rodů. Když r. 1560 dva jeho mladší bratří dorostli, učinil s nimi Bohuslav smlouvu (24. února) o díly jich otcovské a podvolil se každému z nich 5400 kop grošů dáti a je rozdílně ve lhůtách zaplatiti, a to s výminkou takovou, kdyby Zdeněk let nedojda zemřel, že každý po něm ještě díl svůj obdrží; k tomu dána jim také moc, kdyby Bohuslav neplatil, aby se v tvrze Vlhlavy a Dříteň uvázati mohli.[2]) Když pak r. 1567 také Zdeněk let svých dosáhl a při bratrovi díl svůj slušně vyhledával, slíbil mu Bohuslav (11. června) dílu po otci a mateři 15 000 kop míš. dáti.[3]) Bohuslav, jenž po smrti mateře své na Dříteň se přestěhoval, byl u veliké přízni u Viléma z Rožemberka; když tento z poručení císařova do Polska jeti měl, vypravil tam našeho Bohuslava samého čtvrtého, aby stavům list páně donesli, s nimi plnomocně jednali a zase odpověď domů donesli.[4]) Když pan Vilém r. 1590 do Bechyně na svatební veselí jel, stavil se na Dřítni u Bohuslava a zde posnídal.[5]) Když pak r. 1598 krásné panství Hlubocké koupil, přenesl sem sídlo své a statek Dříteňský na čas k Hluboké připojil.

Bohuslav oddělil, jak se zdá, před smrtí (před r. 1608) syna svého Vácslava mladšího, dada jemu Dříteňsko ke spravování. Když pak potom zemřel, došlo k dělení mezi syny jeho, při čemž Vácslav zůstaven v držení Dříteňska a několika vesnic od Hluboké, Vácslavovi patřily, když byl r. 1616 dne 4. července zboží Chvališovské koupil, tvrz Dříteň „starožitná, mnohými potřebami a pokoji k bytu pohodlná,“ při tvrzi pivovár a dvůr se vsí, dvůr a ves Jaroslavice, dvůr „Vyhlavský“ s pustou tvrzí a vsí, dvůr Býšovský, dvůr Truskovský (někdy selský) a ves, vsi Libiv, Újezdec, Kočín, Litoradlice, Kmín, Podeřiště, Temelinec, Albrechtice, Čičenice, Lhota pod horami (r. 1630 pustá), Němčice c. t. m., Tupesy, Jezmice, Nová ves, Veliké a Malé Záblatí, městečko Purkarec,[6]) vsi Chvališovice, Malešice, Sedlec, Újezdec Malý, Lhota pod horami.[7]) Při početi bouřek stavovských r. 1618 přidal se Vácslav jsa náboženství pod obojí ke stavům evangelickým, ale krutější za to trest obdržel, nežli jiní jich spojenci. Nebo když r 1619 císařské vojsko Hlubokou opanovalo, vzat jest Vácslavovi statek, vojáci se na něm rozložili a statek nanejvýše poplenili. Vácslav opustil sídlo své a hledal si v Praze u stavů shromážděných náhrady, jak v dějích Hluboké již vypravováno. Od mimořádné kommissí odsouzen jest r. 1623, 7. února jedné třetiny statku svého, po čemž Dříteň s Hlubokou Don Baltazarovi de Maradas odevzdána.

Tvrz Dříteňská byvši v letech 1618—1619 ohněm zkažena, zůstávala asi 50 let pustá a neobydlená. Kníže Jan Adolf ze Švarcenberka kázal tvrz v letech 1669—1674 zase obnoviti, opraviti a střechou šindelovou pokryti. Tak se zachovalo posud stavení tvrze, obsahujíc byty úředníkův.

VLHLAVY.

Jen praskrovné známky již zbyly po tvrzi Vlhlavské. Stávala uprostřed vesnice a zmizela s povrchu docela, poněvadž kamení ke stavení nových chalup vylámáno. Příkopy ještě viděti bylo za naší paměti. Ves Vlhlavy (jejíž jméno se psávalo Wihlaw, Vlhlavy, Bilhlawa, Bellela, Welehlav, Villula) má znamenité stáří. Vsi Němčice, Vlhlavy, Chrašťany a Tupesy držel za časů Přemysla II. vladyka *Svatomír z Němčic* (roku 1259—1273), jemuž jsou odňaty pro znamenité výstupky, jichž se dopustil. Král Přemysl daroval je roku 1273 klášteru Vyšebrodskému, obdržev za ně směnou vsi Stradonice, Plaven, Malšice a Záboří. Po nějakém čase však skrze dědice Svatomírovy dokázáno, že dotčené čtyři vsi jim spravedlivě náležejí; za tou příčinou král Václav II. klášteru roku 1292 jistou náhradu učinil a vsi ty dědicům Svatomírovým navrátil.[1]) Dědicem tím byl *Oneš*, vyskytující se r. 1293 jako svědek.[2])

Nadání r. 1375 kostelu Strýčickému učiněné podává nám o rodině této, z níž pošli vladykové z Vlhlav, několik zpráv. Podlé té měl *Svatomír* r. 1357 připomenutý syna *Jana*, jenž se jinde nevyskytuje a tuším bezdětek zemřel. *Abšík (Absolon) z Vlhlav*, jenž na počátku 14. století žil a bratrem Svatomírovým se býti zdá, měl tři syny, *Onše*, *Mikuláše* a *Čadka*. Tento (Čadek), jenž se stal kanovníkem kostela Pražského († j. 1370), nezasahuje v dějiny naše. Z bratří ostatních připomíná se Mikuláš již r. 1362.[3]) Oba moci svou zasahovali přes meze zboží Vlhlavského, majíce r. 1370 nejen díl podací kostelního v Řepici (25. února), nýbrž i tolikéž v Nakří.[4]) Obmýšlejíce věci božské mínili učiniti nadání dle způsobu věku toho, ale že Mikuláš záhy zemřel, Oneš sám jeho poručením r. 1375, 7. května na Vlhlavech založil kaplanství při kostele Strýčickém, jehož nadal platy ve vsích Chrašťanech, Tupesích a Němčicích, začež také farář povinen byl v jisté časy služby boží konati pro spásu otce jeho Abšíka, Čadka a Mikuláše bratří, Svatomíra z Němčic, strýce jich, a Jana, syna jeho.[5]) Týž Oneš založil r. 1388 veliký rybník Vlhlavský a poněvadž jím zatopil něco gruntů vsi Mahouše kláštera sv. Koruny, témuž klášteru náhradou postoupil platu svého ročního, jejž měl ve vsi Boru.[6]) Jak se zdá, neměl ani on, aniž Mikuláš žádných dědiců, pro kterou věc Oneš roku 1388, 22. května přijal *Jana z Dubice* (z Dubě) a *Přecha z Čestic* i se syny jejich za společníky na dědiny své Vlhlavy ves celou, v Němčicích, Umbrechticích a Chrašťanech c. t. m. s dědinami, lukami, lesy, potoky, podacím kostelním a podacím oltáře jednoho v kostele Pražském.[7]) Přijetí to se stalo právě v dobrý čas před smrtí Onšovou, po jehož smrti zboží Vlhlavské r. 1389 v Písku jako odúmrtí královské provoláno jest. Ale společníci oba, Přech a Jan, r. 1390 tak dovedně právo své hájili, že od nápadu a práva králova upuštěno.[8])

Jan z Dubice, řečený Hrůza, jest členem rodu toho, jenž se rozdílně po sídlech svých Hrůzami z Dubě, Chelčic a Vlhlav nazýval. Bratra měl Bohuslava z Chelčic, a ti oba r. 1389 učinili jakési dobrodiní kaplanství v Němčicích.[9]) Od r. 1390—1404 čteme jej někdy jako pána samotného podací Němčického a dvojího kaplanství tudíž; r. 1395 měl i čtvrtý díl podací v Chelčicích, jen jednou, a to r. 1393, 15. února vyskytuje se také vedlé něho společník jeho Přech z Čestic jako spolupodací. Ti oba nadali r. 1393 kaplanství Němčické.[10]) Z manželství svého s paní neznámou splodiv syny *Mikuláše* a *Jana* a dceru Annu, zemřel kdysi na rozhraní obou století. Řečení bratří teprve po r. 1408 častokráte se ve starých pamětech připomínají. Plat povinný kostelu Strýčickému n. Onšem z Vlhlav založený r. 1409, 20. dubna s povolením vikáře arcibiskupského a Jindřicha z Rožemberka převedli na ves svou Temelín Německý a zde na jistých dvorech kmecích znova zapsali;[11]) Mikuláš mimo to r. 1410, 5. května svědomí dal o silnicích u Písku.[12]) Bratr

---

[1]) Dotčeni čtyři bratři koupili r. 1553 ves Litoradlice. (DZ. 11. A 10.) [2]) Arch. Třeboňský. [3]) Tamže, DZ. 58. H 21. [4]) Březan str. 191. [5]) Tamže 291.

[6]) V Purkarci vystavěl tuším Vácslav sídlo nějaké ke svému obývání; neb v trhové smlouvě panství Hlubockého r. 1628 se sídlo Purkarecké jmenovitě připomíná (DZ. 142. Q 17—19), a taktéž se dí i r. 1664 při prodeji téhož panství. Jest tu tuším dvůr, jehož popis se nachází v Pam. arch. X. 147. Později jej drželi Býšovci z Býšova, od nichž jej koupil r. 1614 jakýsi Klíma. Později jej dostal buď Vácslav mladší, buď vrchnosť Hlubocká, a připojen jest k panství Hlubockému.

[7]) Urbář Dříteňský r. 1617 sepsaný v archivu Hlubockém.

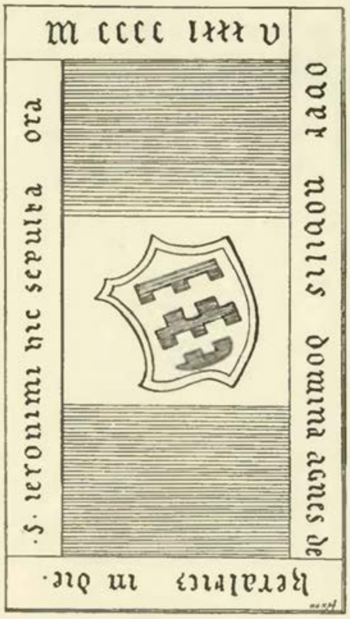
[1]) Pangerl, Urkundenbuch v. Hohenfurt 27, 49. [2]) Reg. II. 697. [3]) Pangerl, H. U. 125. [4]) Lib. conf. II. [5]) Pangerl, l. c. 161, lib. erect. II. fol. 4 (potvrz. r. 1736, 30. dubna). Podobné nadání již r. 1372. (Viz Borového libr. erect. I. p 92.) [6]) Urkundenbuch v. Goldenkron 179—180. [7]) Reliq. tab. I. 516. [8]) DD. 13. 139. [9]) Lib. erect. V. G 3. Přirovnej tamže V. K 2, kde se nazývá pánem podacím dvou kaplanství v Němčicích. [10]) Lib. conf. ed. Tingl V. 21, 154, 170, 231, 234. VI. F 3, erect. IV. f. 57. XII. 83. [11]) Pangerl, H. U. 249, lib. erect. arch. Třeboň. [12]) Arch. č. VI. 18. Jako podací pánové v Němčicích připomínají se často oba bratří r. 1409—1414 (VI. Q 13, VII. C 21. C 25. E 1).

jeho Jan byl v husitských válkách jediným držitelem Vlhlav tvrze, již Táboři r. 1420 vypálili, když se podali cestou ke klášteru Zlaté koruny. Jakýsi Míka, kovář z Vlhlav, vyznal později na mukách, že když byl na tvrzi ve Vlhlavech s tovaryši páně Hrůzovými a měl se tu brániti proti Žižkovi, tu pak šel dolů a přišel k nějakému Jindrovi do Bavorova k Táborům a řekl jim: „Máloť jest jich na tvrzi, dobudete jí, chcete li, kdykoliv přilehnete." [1]) Jan měl r. 1422 při s farářem Strýčickým o desátky Temelínské, kteráž r. 1423, 3. ledna Oldřichem z Rožemberka a Vilémem z Potšteina urovnána, tak že farář Jana „z toho nemá víc upomínati" a Jan nemá „více jemu činiti žádných nesnází na tom úroce kostelním v Temelíně," ale má jemu vydávati ročně 4 kopy platu z té vsi. [2]) Téhož roku 29. června byl v Budějovicích a svědčil v listu, jímž Přibík z Dobromilic o zboží svém poručenství učinil. [3]) Pokud víme, zemřel Jan

Týž však vida, že má *Jan* řečený *Koňata z Olešnice* také právo k Vlhlavům, a to proto, že na nich má 1869 kop dluhu zapsaného, smluvil se s ním a postoupil mu všeho práva dědičného i odůmrtního ke zboží Vlhlavskému (r. 1455 ke konci roku). [4]) Tudíž jest řečený Koňata o novém roce 1456 na zboží Vlhlavské úředníky desk dvorských zveden a odhádány jsou mu v 1000 kop gr. [5])

Jan Koňata nemaje dědiců přirozených, odkázal zboží Vlhlavské příbuzným svým (potomkům sestry své) *Přibíkovi staršímu* a *Beneši z Chlumu.* Asi v ty časy bylo bouřlivo v krajině zdejší. Ze strany králi Jiřímu protivné usilováno roku 1468 o to, aby byly Vlhlavy jízdnými obsazeny. Ač dědické právo Chlumeckým zůstalo, osazeny jsou Vlhlavy a Zdeněk ze Šternberka měl tu r. 1470 svého hejtmana *Hertvíka z Ostrožna.* [3])

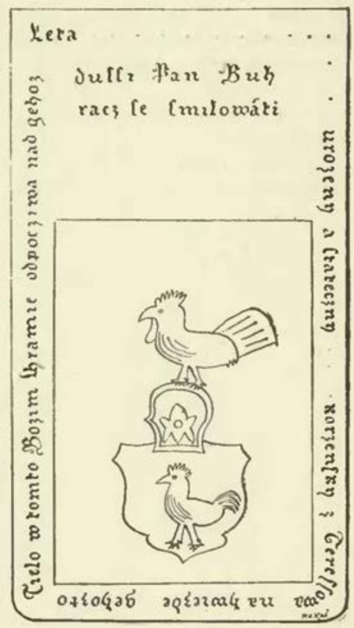
Když potom Beneš zemřel, synové po něm zůstalí *Přibík mladší*

Náhrobek paní Anežky z Heraltic ve farním kostele Němčickém. († r. 1485, 30. Sept)
(Kreslil P. J. Truhlář.)

Náhrobek panny Voršily z Klinšteina a z Roztok ve farním kostele Němčickém. († r. 1526.)
(Kreslil P. J. Truhlář.)

Náhrobek některého pána Kořenského, seděním na Újezdě, ve farním kostele Němčickém.
(Kreslil P. J. Truhlář.)

beztětek, a bratr jeho Mikuláš snad již před ním, zůstaviv syna *Beneše Hrůzu z Vlhlav*, jenž již před r. 1446 zemřel. [4])

O řečeném Beneši víme jen tolik, že učinil v době, kde ještě řádu v zemi nebylo, dva rozdílné zápisy, jeden na 1500 kop dluhu, v němž zavadil tvrz Vlhlavy se vsí a vsi Němčice a Chrášťany, a druhý, jímž prodal Dub; ale osoby, jimž zapisoval se, neuvodí zejména; domýšlíme se však, že to byl Jan Koňata. Jediná dědička ještě byla sestra zemřelých bratří, kteráž právě před tím časem, když o obojí statek Dubský a Vlhlavský pře počaly, roku 1454, 26. dubna o sv. Jiří ve 2000 kopách práva svého k Vlhlavům, Němčicům a jiným všem zbožím (někdy Onšovým z Vlhlav) *Vácslavu Hrůzovi z Chelčic* postoupila. [5]) V červenci potom provolány jsou Dub i Vlhlavy po vladykách Vlhlavských bez dědiců ze světa sešlých v Budějovicích a ve Vodňanech jako odůmrti královská a uděleny jsou výprosou řečenému již Vácslavu Hrůzovi z Chelčic.

a *Přibík starší* prodali r. 1482, 24. června ve Vlhlavech dva díly tvrze se dvorem popl. a dvory kmecími, Němčice s podacím, Chrášťany, Tupesy, Domanice, Rovný *Petrovi Kořenskému z Terešova* za 1200 kop, [1]) kterýžto Petr se zbožím tímto Poděhusy a Újezdec hrady pusté i s jejich příslušenstvím sloučil. Zemřel r. 1493, zůstaviv dva syny Jiříka a Vácslava, kteří v držení Vlhlav následovali. [5]) *Jiřík Kořenský z Terešova* měl r. 1500 při s klášterem Vyšebrodským, jakožto kolatorem kostela Strýčického, o často řečený plat v Německém Temelíně, jenž se témuž kostelu vydával.

Působením Petrovým z Rožemberka urovnána jest pře ta toho roku 23. srpna, tak že kostelu řečenému lidé ti i s plným panstvím zůstali. [6]) *Vácslav Kořenský z Terešova* na Vlhlavech již r. 1512 byl dostal list královský, aby mohl o zboží svém říditi. Zemřel buď r. 1542 ke konci, buď r. 1543 na počátku roku. Poslední svou vůli danou r. 1537 v pátek před květnou nedělí učinil

[1]) Osvěta 1876, 155. [2]) Pangerl, H. U. 258. K listině této jest přivěšena Janova pečeť, totiž štít s branou či mříží či roštem. [3]) Arch. č. III. 496. [4]) DD. 16 f. 245, reg. říšská cís. Bedřicha O 217. [5]) Rel. tab. II. 249.

[1]) DD. f. 16 f. 245 a sl. [2]) DD. 23 F 6. [3]) Arch. č. VII. 374, 388. [4]) Rel. tab. II. 393. Srov. archiv Budějov. roku 1489. [5]) Archiv Třeboňský. Petrův náhrobek v Němčicích. [6]) Pangerl l. c. 376.

poručnicí děti a statku svého manželku svou Markétu, dokud by stavu svého nezměnila, „kdyby však synové moji s ní se zbyti neb ona s nimi nemohla, aby jí každého roku na každú osobu z nich 5 kop gr. vydávali." Kdyby však stav svůj změnila, tehdy aby mladší synové a dcery u plnoletých synů zůstali; a kdyby jí summy svrchu řečené nevydávali, aby se mohla uvázati v Podeřiště ves, v Truskovice c. t. m. a mlýn nad Podeřištěm.[1])

Ze synů Václavových *Jiřík* a *Kryštof* r. 1546 plných let svých dosáhli, *Adam* a *Jáchym* byli ještě nezletilí a toho roku v úterý po sv. Benediktu přiznali se u úřadu desk zemských k dědinám a zboží Vlhlavskému, jež drželi po otci svém,[2]) jakož i k rozdílu, učiněnému kdysi mezi otcem jejich a strýcem Jiříkem, po němž tehda byli živi synové Mikuláš, Jindřich a Šebestián.[3]) Ale nedlouho potom smlouvou r. 1548, 6. ledna učiněnou (a vkl. 28. února) prodali celé zboží Vlhlavské valně rozmnožené, totiž: Vlhlavy tvrz se dvorem popl., Újezdec zámek pustý s jeho příslušenstvím, zámek pustý Poděhusy, vesnice Vlhlavy a Podeřiště celé, v Tupesích, Truskovicích, Lhotě pod horami, Albrechtci, Újezdci, Kníně, Temelínci c. t. m. s polovicí podací kostelního v Němčicích *Janovi Malovci z Malovic* a na Dřítni za 5125 k. gr. č.[4]) (Další osudy Vlhlav vylíčeny v dějinách Dřítně.)

Janovi vnukové *Jetřich, Jan* a *Václav* zdědili po otci statků nemálo, o něž se výdatně rozděliti mohli, při čemž se Václavovi dostaly Dřiteň, Vlhlavy a jiná zboží. Všichni tři bratří přidali se r. 1618 ke stavům evangelickým a všichni ještě před Bělohorskou bitvou o své statky přišli.[1]) Vlhlavy aneb Vyhlavy, jak se jim od roku 1601 přezdívalo, vzal císař Ferdinand II. ve svou moc, maje však k vyplacení lidu vojenského potřebí mnoho peněz, vypůjčil si od *Doroty Aulnerové z Kothholzu* 10.000 fl. rh. a zapsal jí listem r. 1620, 19. května ve Vídni daným statky rebelům vzaté Římov, Hamr, Vyhlavku a Čížkrajice i s mlýnem ve Vidově a poddanými některými Petra ze Švamberka; při tom pak i dodáno, poněvadž statkové ti příliš spuštěni jsou, kdyby tedy ona na dvořích nějakou opravu učinila, že se to má při výplatě ohledati kommissaři nařízenými a potom nahraditi hotovými penězi.[2]) Roku 1624 již byly Vyhlavy vyplaceny a potom s Hlubokou Don Baltazarovi de Maradas prodány.

Příčina spuštění tvrze byla ta, že Bohuslav Malovec po smrti mateře své, jež Dřiteň k obydlí vykázanou měla, na tvrz tuto se přestěhoval a Vlhlavskou zanedbával. V urbáři Dřiteňském r. 1617 sepsaném[3]) taková se o ní zmínka činí: „Dvůr Vyhlavský poplužný od kamene vystavěný, při němž jest tvrz stará spuštěná a sešlá Vyhlavy řečená." V trhové smlouvě panství Hlubockého r. 1628 připomínají se ještě „tvrz a dvůr Vychlavský popl.," ale potom tvrz dokonce spustla a v trhové smlouvě r. 1664 vůbec se ani nepřipomíná. Stávala ve středu vesnice a prodána jest lidem pod zákup.

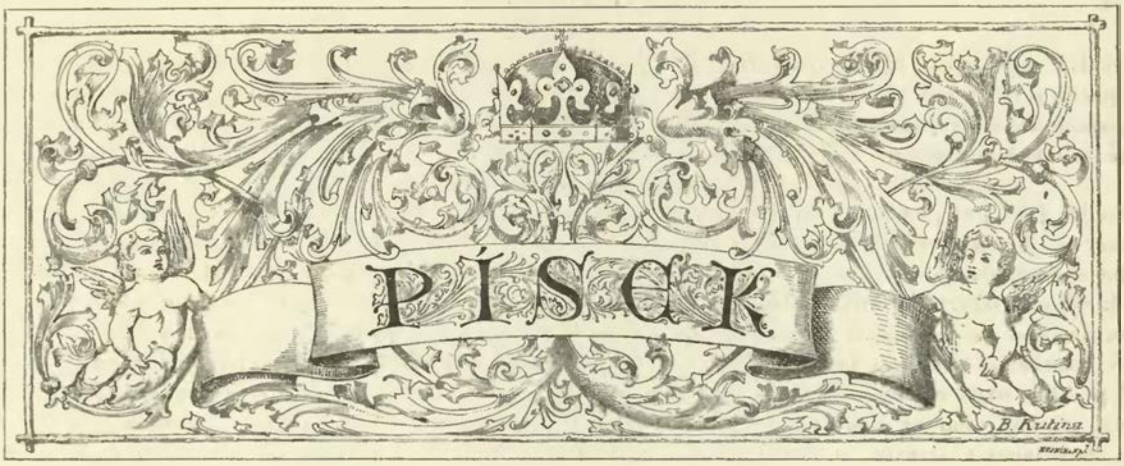
[1]) DZ. 4. B 19. [2]) DZ. 250. J 29. [3]) DZ. 7. L 13. [4]) DZ. 8. J 7, 47. B 22.

[1]) Srovnej děje Hluboké. [2]) Archiv Hlubocký. [3]) Tamže.

Bývalý hrad v Písku.

Starožitný hrad Písecký, na němž králové několikráte dvorem bývali, zanikl až na kus paláce, kterýž se udržel až na naše časy a byl bezpochyby nejznamenitější částí hradu.[1] Před časy zabíral hrad ten s klášterem celou západní stranu města Písku, ale jak daleko se od severu k jihu a od řeky k východu vztahoval, s určitostí nelze říci; nicméně se může tolik souditi, že jím zabráno bylo prostranství od konce mostu a brány tudíž postavené až k soutce vedlé krajského soudu z jedné a od řeky k domům na západní straně velikého rynku z druhé strany, zejména kásárny, radnici, pivovár a domy čísla 115, 116, 117, 118 a 119. Co se dotýče velikého rynku, není také známo, jestli byly na jeho místě příkopy hrad od města dělící nebo jen prostranství prázdné, poněvadž hrad i město pospolu v jedné ohradě stávaly. Na straně západní chráněn byl hrad řekou Otavou a příkrou strání a nad to *hradbami*. Z těchto hradeb, které byly také ohradou městskou, zbyla část při kasárnách a starém paláci. Znáti jest na nich posud staré střílny, a byl mezi nimi a staveními parkán úzký. Část kasáren k řece skládá se také ze starých zdí hradu a baštovité výstupky zde stojící přistaveny teprve za dob nových. I toto dodáváme, že starý most přes řeku Otavu, který podlé pověsti stavěn jest za Karla IV., zpevněn byl dvěma věžema a tak k ochraně hradu nemálo přispíval.

Na počátku našeho století byl ještě hrad Písecký dvěma věžema zdobený stavením malebným, i když veliká část jeho radnicí a jinými domy zastavěna byla. Ale od té doby stále ho ubývalo. Před postavením kasáren totiž byl palác postaven do čtverhranu pravidelného, ale asi s takovou úpravou, jako býval palác Zvíkovský. Zavíraje neveliký dvůr, podobal se v té příčině kvadraturám klášterním, odkudž i ta pověsť vznikla, že tu templáři bývali. Při postavení kasáren přibráno severní křídlo (snad již sesuté) a zůstaly potom ještě tři strany. Potom strženy východní a jižní strana; v této poslední bývala kaple got. slohu, z níž se dostal kamenný kříž do národního musea. Nad východním stavením vypínala se veliká věž (se střechou báňovitou), která byla po věži kostelní nejvyšším stavením. I ta padla tehda za oběť neuvědomělosti a duchu zkázy. Ale i potom zbyl palác s věží, síní a dvěma světnicema, a na stěně jedné z komnat se ještě chatrné zbytky maleb spatřovaly. Neustálým a neopatrným (řekněme hříšným) podrýváním a podkopáváním skály, do níž základní zdi vpuštěny byly, způsobeno to, že se věž s částí jedné světnice roku 1860 sesula. Byla to hromová rána, kteráž otřásala celým městem a vyvalila veliký kotouč prachu; a když uděšení lidé na most přichvátali, objevila se udiveným veliká spousta kamení. Štěstí bylo při tom, že se sesutí zběhlo po poledni, když nikdo pod věží nechodil. Skrze takové sesutí nastala i nutnosť druhou světnici zbořiti. A tak zbyly nyní jen veliká síň s tím, co jest pod ní, a dlaždičky, kteréž uloženy jsou v gymnasijní knihovně. Spatřují se na nich rozmanité ozdoby, jako lev, orlice, osmihranný kříž, dubový list.

Palác hradu Píseckého jest stavení vysoké, jednopatrové, jehož přízemí kryje křížová chodba z několika pěkných oblouků se skládající; avšak jeden oblouk (neb i dva?) zastaveny malým úzkým stavením a v ostatních dvou učiněny sklady pro 18. praporec myslivcův a tak zastaveny také. Chodba tato jest pěkně a pevně sklenuta; pruty mocné sbíhají se ve svorníky okrouhlé, v jejichž prostředku

[1]) Pomůckou Pam. arch. V. 306.

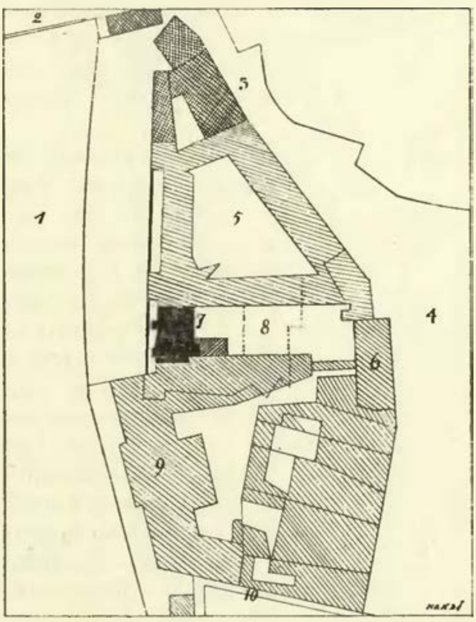
vyčnívá polokoule. Dolní místnosti paláce jsou v nově upraveny a beze všech znamenitostí, což platí zejména o dveřích a oknech v nově prolomených, na jichž místě byly nedávno ještě menší okna. Nejspodněji v paláci jest spilka a nad ní nízký štok, který jest ze dvora ještě pod zemí a zvenčí (k řece) má 2 starodávná okénka (jako střílny) a třetí něco rozšířené.

Po dřevěných schodech vstupuje se na pavlač, táhnoucí se nad chodbou, nad níž bývala taková chodba, jako jest pod ní. Svědčí o tom nepatrné zbytky, totiž hlavice, z nichž pruty vybíhaly. Portál, kudy se do síně vchází, jest krásná památka z doby krále Přemysla II., zakladatele hradu Píseckého. Jím se vstupuje do *veliké síně* (18½ m. zdéli a 6½ m. zšíří), která jest postavena ve slohu got. a úpravném s klenbou třikráte do kříže sklenutou, byť způsobu její okna a dvéře napolo zazděné rušily. Naproti portálu jsou ve dlouhé zdi 3 okna, z nichž se naskytuje rozkošné podívání na Otavu a krajinu okolní; při každém z nich jsou podlé obyčeje středověkého výklenky s kamennými lavicemi z obojí strany. U prvního okna na levé straně ve výklenku jest zazděna branka, z níž se šlo ve hrubosti zdi snad na věž. Kromě toho tu jsou ještě (v příčních zdech) dvoje dvéře, jedny v pravo od portálu spojující síň se sousedními kasárnami, a druhé zazděné naproti nim, kudy se chodívalo do dotčených dvou světnic zbořených. Nad portálem uvnitř jest malovaná páska s nápisem:

leta 2 panye mlxxviiij zmalowana tato syen Ω ^

a ten svědčí, že se stalo malování r. 1479.

Na všech stranách byly stěny zdobeny *malbami*, které dílem vlhkostí, dílem bezděčným aneb zúmyslným hubením tak porušeny jsou, že se z části až na nepoznání vytratily. Na dlouhé čelní zdi proti vchodu jest řada králů, dvou českých, polského, francouzského (a knížete pomořského?). Na krátké příční zdi od vchodu v pravo objevuje se boj před nějakým městem a na druhé dlouhé zdi, pruty do klenby vystupujícími ve tři pole rozdělené, spatřují se turnaj, ukřižování a narození Páně. Každé pole mezi pruty opatřeno jest jednoduchou obrubou. Dolejší části všech čtyř stěn zdobeny jsou koltrami, na kterých se u vchodu zbytky maleb (šaška majícího na hlavě čepici bláznovskou s rolničkami, přední nohy koně a liliová koruna) spatřují. Výklenky dveří a oken ozdobeny jsou zelenými a červenými arabeskami a jinými ozdobami. (V levém okně prý písmenka A, které já však neviděl.) Pod obrazem umučení Páně začíná řada *erbův* a *znaků*, nad nimiž se vinou pásky popsané. Náležejí předním pánům zemským, majíce podlé obyčeje tehdejšího štíty prosté dole okrouhlé bez přílbic a pokryvadel. Kterému rodu který erb svědčí, toho lze dočísti na páskách, pokud totiž nápisy přečísti lze; my nápisy v závorkách doplňujeme.

Plán hradu Píseckého.

Vysvětlení plánu: 1. Řeka Otava, přes níž se jde po 2. mostě a odtud 3. ulicí na 4. veliký rynk okolo 5. kasáren; 6. radnice; 7. zbytky paláce s malovanou síní; prázdné místo, kde bývala veliká věž (místo prvotního paláce jest vytečkováno); 9. pivovár; 10. soutka mezi n. hradem a n. klášterem (nyní soudem krajským).

V levo od portálu jsou čtyři erby:

1. Červená koruna na štítě stříbrném. Nápis **di . . . . . e z wilhartyz.**

2. Tři pruhy červené na štítě stříbrném **pan z wolfsstyn(a).**

3. Tři kapři plovoucí barvy červené na štítě stříbrném **pan z (l)azan.**

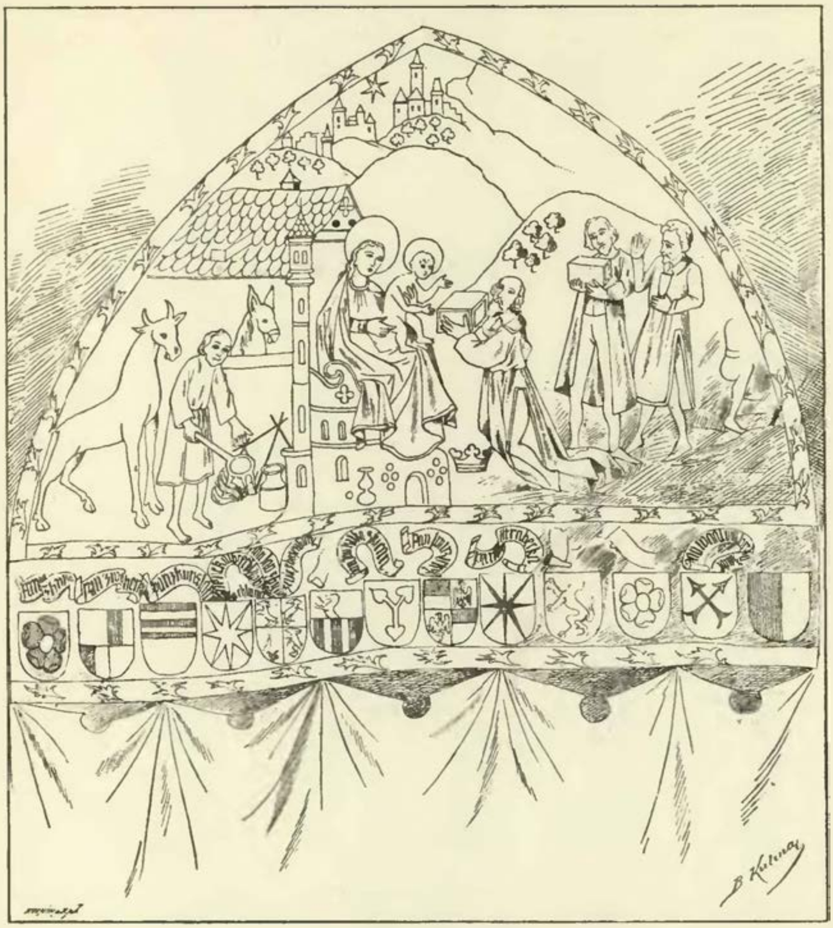
4. Štít rozdělený: v pravo stříbrný pruh v červeném poli, v levo v poli někdy modrém křídlo se stříbrnou (zlatou?) a červenou šachovnicí. Nápis **(pan) z sswleq(ow)ye T** (Poznamenáváme k tomu, že modrá barva na všech starých malbách byla nestálá a docela vybledla.)

V pravo od portálu jest 17 erbů:

5. Na červeném štítě pruh pošikem položený stříbrný a v něm tři zelené listy **pan z plane** (Plánský ze Žeberka).

6. Štít křížem rozdělený; první a čtvrté pole rozděleno po délce na červené (v levo) a bílé (v pravo, má býti děleno na příč), druhé a třetí stříbrné s černou orlicí **pan z hassystenu.**

7. Na červeném štítě bílé břevno s šachovnicí (před časy ovšem bílou a modrou, dnešního dne jen černými čarami na kostky rozděleno) **pan z ryzmberka** (Ryžemberský z Janovic).

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého. (Podlé kopie někdy Šebelovy.)
(K tomu se dokládá, že znaky jsou chybně malovány a také pořádek jich změněn, ale tato vada se opravuje v popise.)

8. Střela zavinutá červená na štítě stříbrném **pan z dub(e).**

9. Dvě supí hlavy červené (t. j. malované červeným stíněním) na štítě stříbrném **pan z wlassymie.**

10. Červená růže na stříbrném štítě **pan z rozumber(ka).**

11. Na červeném štítě stříbrná labuť se zlatými nohami a pyskem **pan z sswamberk(a).**

12. Na štítě stříbrném tři pruhy černé, tak že svrchní z nich jest na horním kraji a spodní nad polovicí štítu **pan z konsstatu.**

13. Štít stříbrný (lépe zlatý) polovičný, nahoře lev černý ve skoku, dole tři pruhy pošikem. Nápis jest až na nepatrné zbytky setřen **pan (z) kol(dicz).**

14. Štít křížem rozdělený, první a čtvrté pole nyní bílé, někdy modré, v něm zbytky zajíce; druhé a třetí pole zlaté a v něm někdy svinské hlavy, z nichž viděti jen dva zuby. Nápis setřen kromě konce **(burka),** z něhož lze souditi, že to erb pána z Hazemburka.

15. Bílá (někdy modrá) růže v zlatém poli **(pan ze) strazye.**

16. Štít křížem rozdělený, první a čtvrté pole bílé (snad někdy modré), druhé a třetí po délce na zlaté a stříbrné rozdělené **pan z rabsst(yn)a.**

17. Zlatá hvězda o osmi špicích na bledém, někdy modrém poli **pan s(ster)nberka.**

18. Zlatý lev na bledém, někdy modrém štítě **(pan z) wal(sstyna).**

19. Stříbrná růže na červeném štítě (tento je tu tmavšími skvrnami tečkován) **pan z lansteina.**

20. Dvě černé ostrvy křížem položené na zlatém štítě. Nápis jest zrušen a jen na začátku pásky čte se **mil** (snad **mikulass z dube).**

21. Štít polovičný v pravo černý, v levo zlatý. Nápis úplně zrušen, ale býval prý **(pan z wartmberka).**

Na příční stěně jižní jsou znaky na levé straně příliš porouchány. Napřed jest znáti dvoje cimbuří stříbrné v černém poli (p. z Cimburka), pak následuje kus, z něhož opadla omitka. Byly tu asi dva štíty. Podlé nákresu, který zhotovil V. Šebele, assistent při reálce, pro obec Píseckou, byl tu štít křížem rozdělený a nápis pan z rabsteina, pak znak s 3 pruhy a nápisem zdarsky z daupowa (?). Pak následoval čtvrtý a poslední, z něhož zbyla dolejší málo zřetelná část; byl rozdělen a obsahoval bezpochyby erb pánů z Rožmitála.

Na pravé straně téže příční zdi:

26. Černý hřeben na stříbrném štítě, iessek z bozkowicz.

27. Černé parohy již vybledlé na zlatém štítě burian z h . . . . lwina.

28. Týž znak jako u č. 21. ian z watmberka.

29. Růže vybledlá (snad někdy modrá) na zlatém štítě (barvy by byly podlé toho chybné) mikulas z lastrina.

30. Dvě supí hlavy červené se zlatými zobáky na štítě stříbrném pawel z g(ensstyna). Tento nápis k tomuto znaku patřící jest mezi tímto a následujícím erbem, ale nad samým erbem se supími hlavami jest jiný nápis již málo zřetelný.

31. Dvě černé (nikoliv červené) ostrvy křížem přeložené na štítě zlatém czenek z klinstina.

32. Stříbrný trojlist na štítě červeném zachar z czycz(an).

Na dlouhé nebo čelní zdi proti portálu mezi okny jsou obrazy králů, kteří v době 1453—1461 panovali. Na pravé straně levého okna jest obraz krále Ladislava Pohrobka (roku 1453—1457), pána mladistvého s tváří málo zřetelnou, an drží pravicí mohutný meč a levicí erb království Českého. Na tom objevuje se nyní štít se žlutými čarami, poněvadž proráží nějaká starší malba, avšak na levé (herald.) straně jest dobře znáti červenou barvu. Také viděti lva stříbrného s korunou a dvěma ohony v levo obráceného. Nápis: ladyslaw z kral z czesky z.

V levo od prostředního okna spatřuje se Kazimír (1447—1492), král tváře ušlechtilé s nosem ohnutým, kníry a bradou, mužnou krásu a ráznost jevícími. (Tvář je velmi vybledlá.) Pravicí drží štít červený se stříbrnou orlicí, v levici meč. Nápis: kazymyr kral polsky.

Na pravé straně středního okna vyobrazen jest král Jiří (roku 1458—1471) s mečem a erbem Českým (jako dříve); bohužel jest právě tento obraz velmi setřen, že ani rysův v tváři rozeznati nelze, avšak viděti mohutnou postavu v plátovém brnění a mohutný meč, jehož se nepřátelé tak báli. Nápis: gyrzy z kral z cz(esky). Postava dále k pravé straně a od pravého okna v levo jest velice porouchána, tak že jen svršek hlavy, levice a nohy se spatřují; tvář jest úplně setřena. Levicí drží znak, na štítě někdy zlatého okřídleného noha, obráceného v levo. Z nápisu viděti jest jediné assawy . . . k . . .

Naposled vyobrazen jest v pravo od pravého okna Karel VII. 1422—1461. Hlavu nelze již poznati, viděti jen kníry a nos rovný. Tělo jest mohutné. Pravicí drží meč, levicí štít vybledlý (někdy modrý), na němž jsou tři lilie zlaté. Nápis: karel (kral) ffrancz(y).

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého. (Podlé kopie někdy Šebelovy.)

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého. (Podlé kopie někdy Šebelovy.)

Všechny postavy jsou v odění, přílbice jich jsou korunované a mimo Ladislava, jehož odění se brady dotýká, mají na hrdle článkované okruží. Nákolenky jsou vypuklé a mají rozličné ozdoby.

Přední místo v této řadě králů vykázáno Jiříkovi Poděbradskému, předchůdci krále Vladislava, za něhož se stalo toto vymalování. V pravo postaven Kazimír, otec Vladislavův a podlé něho Ladislav Pohrobek, v levo králové, s nimiž byli v přátelství, zejména král Francký, jenž měl býti Ladislavovým tchánem.

Na příční zdi severní vyobrazen jest boj *před nějakým městem.* V pozadí jest město po obou stranách řeky rozloženo, kolem něho krajina hornatá, z části stromovím porostlá. V popředí začíná boj mezi jízdnými a z obou stran blíží se pěší. Vojsko z města přicházející má tři praporce, všichni mají okrouhlé přílbice; přední z nich drží štít okrouhlý, jinak jsou štíty rozmanité, některé z nich podoby trojhranné, ale více méně prohnuté. Uprostřed mezi městem a jízdou jest na návrší několik drábů s dělem. Přílbice drábův a jezdců jsou troje; jedny jsou zakulaceny obyčejného tvaru, jiné jsou železné klobouky (t. j. vybíhají do končiny) a třetí konečně mají končinu napřed ohnutou, tak že se frygickým čepicím velmi podobají. (Viz díl III. na str. 200.) Při některých přílbicích lze poznati i mříže tváře kryjící, ano u jednoho jezdce spatřují se i fafrnochy nebo přikryvadla. Kopí a oštěpy bojujících jsou buď holé anebo jsou na nich korouhvičky rozmanité podoby zavěšeny. Malebné tvářnosti dodáno obrazu nejen vojíny na zemi ležícími a šípy probodenými, nýbrž i jezdcem, kterýž proklav mečem hrdlo jezdce nepřátelského, jej s koně sráží. Po řece, která město dělí, plovou tři loďky, z nichž jedna i plachtou jest opatřena. Malíř takto vyplnil prázdné místo, a aby naznačil, že pruh tento znamená řeku, namaloval podlé způsobu středověkého vedlé jedné lodi rybu, a to dosti nemotorně. V městě spatřujeme věže rozličné podoby, skorem všechny s podsebitím, jednu také s ochozí prostřed, kostel a drahně domův. Okna větších stavení jsou veskrze do okrouhla sklenuta.

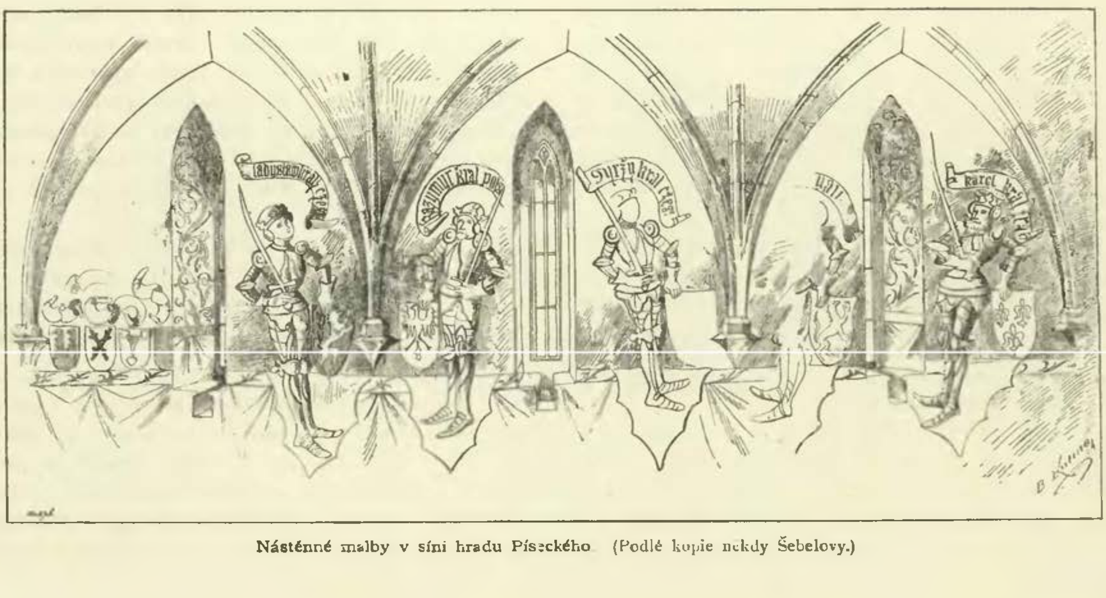
Nad obrubou, která obraz na způsob rámce objímá, jsou v obou rozích postavy vymalovány. V levo spatřuje se David korunovaný tváře přívětivé, an drží v rukou harfu. Pod tímto obrazem byla páska, kteráž obsahovala nějaký nápis, ale pranic z něho nezbylo. V pravo a ve stejné výšce s Davidem byla též osoba, jejíž hlava jest zničena, a zbyla toliko levá ruka držící pásku s nápisem neúplným ⁘ motem.

Na dlouhé čelní zdi proti oknům a při portále jsou tři pole. Na prvním poli v pravo ode vchodu, když se vstupuje a v levo od stojícího před ním jest obraz *turnaje.* V zadu zobrazeno jest město, v předu turnaj. Čtyři rytíři, dva a dva, spolu zápasí. Odění jejich jest plátové, jako bývalo obyčejně v 15. věku, střevíce jsou špičaté a dolů zahnuté. Všichni mají kolčí helmy, t. j. přílbice všude zavřené, kteréž se přes hlavu oblékaly, a ozdobou jejich jsou dlouhé fafrnochy, jak je na znacích pozdějších nacházíme. Také štíty nebo terče vykrojené na straně, aby se tu dřevce zasaditi mohlo, se prý na našem obraze spatřují. Dřevce pak mají buď ostrý hrot aneb ostří rozštípené a několik končin. Oněm, jak se zdá, jde více do

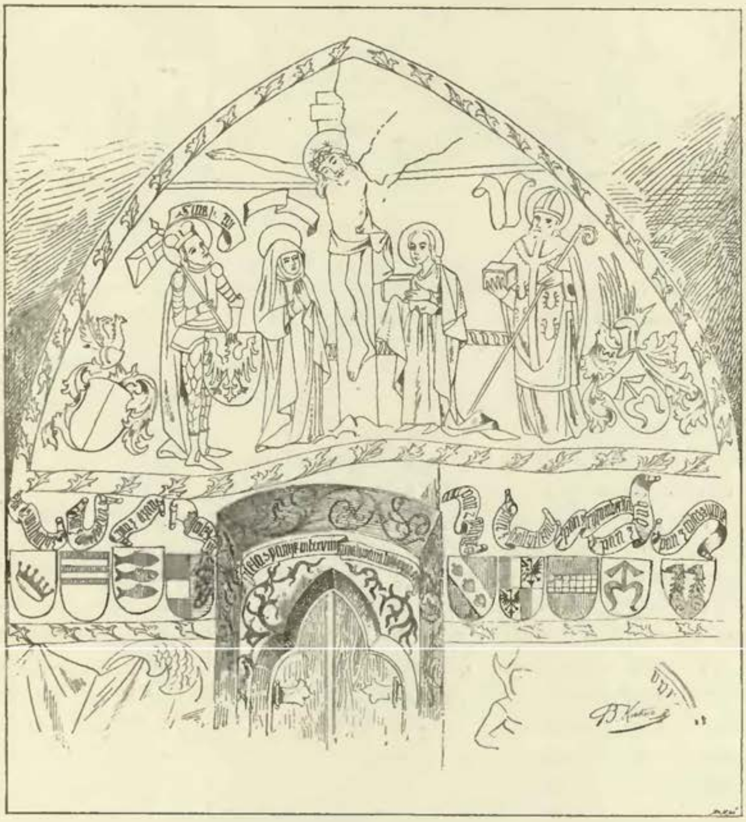
Hrad Písecký na počátku našeho století.

opravdy, poněvadž mají okrouhlé pokryvky pro stehno a koleno. Také jeden z nich klesá. Na koních viděti jest kropíře nebo pokryvky; u těch na levé straně udidla a řemení jsou složitější a pochvy na prsou ozdobnější. Nad prvním rytířem v levo jest písmeno c, nad druhým nv, při čtvrtém k. Písmena ta znamenají něco určitého, ale co, jest zatím hádankou. Na každé straně spatřuje se šašek zápasníky k boji pobízející. K tomu vedou ruce obou pozdvižené, v nichž drží pruty, též výraz úst, jako by křičeli. Šašek na pravé straně má oblek dvoubarevný, bílý a červený, jakého se zhusta užívalo ve 14. věku, jenž se však do konce 15. věku úplně z užívání vytratil; větší zvláštností u něho jest to, že od toho místa, kde sešity jsou obě polovice šatstva pod pásem, vybíhá mu dlouhý fafrnoch. Za bojujícími spatřuje se patero pavláček, arkéři a věžičkami ozdobených, v nichž sedí diváci. Patrně tu mají své zalíbení a diví se, jak svědčí ruce jich pozdvižené podobným způsobem, jako to u mnohých dětí spatřujeme. Hlavy jejich jsou bud prostovlasé nebo přikryty čechlíky nebo čepci. Hlava poslední na pravém konci má i kukli s oslíma

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého (Podlé kopie nekdy Šebelovy.)

ušima. Zdají se býti vesměs pohlaví ženského. Za tím v pozadí jest město rozložené na obou stranách řeky; obě strany spojuje most na 7 obloucích postavený, jehož konce zavřeny jsou okrouhlými věžemi. Malíř neměl snad uloženo zobraziti jisté město, než zdá se, že si za svůj vzor obral Písek a z paměti namaloval jej tak, jak jej byl ze severní strany spatřil. Na pravé straně stojí nějaké větší stavení, kteréž má značiti špitál s kaplí sv. Jošta a Alžběty r. 1351 založený; při levé mostecké věži spatřuje se parkán a pevná brána Pražská, za tím pak hrad, t. j. dva menší domové (na místě nynějších kasáren), z nichž jeden ozdoben jest výstupkem, spočívajícím na silném sloupě, dvě věží malých a palác na rozích dvěma věžema sesílený. Stavitelský sloh na těchto staveních jest takový, jakož jsme nahoře poznamenali; zakulacených oken jest dosti, špičatých poskrovnu. Kdežto boj svrchupsaný před městem značiti může děj nějaký vymyšlený, zdá se, že značí tento turnaj děj, který se opravdu přihodil, o čemž svědčí zejména

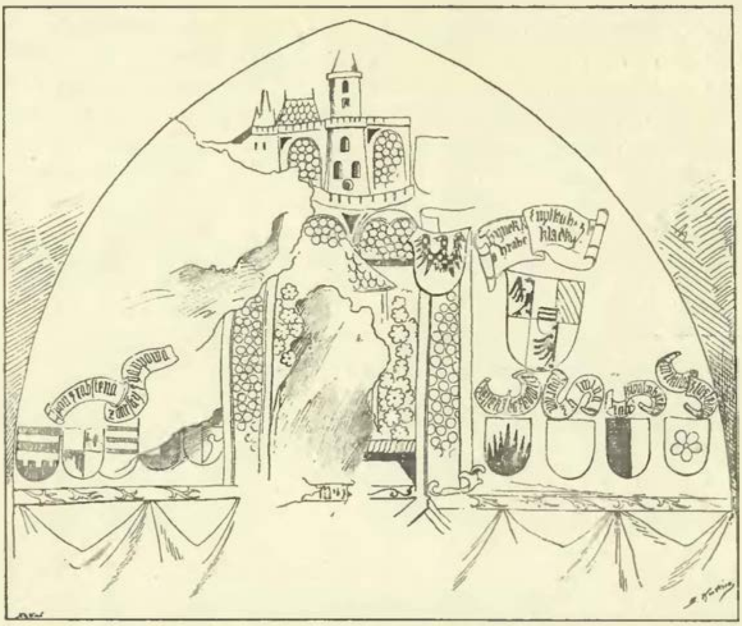

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého. (Podlé kopie někdy Šebelovy.)

písmena nad bojujícími postavená. Když pan Lev z Rožmitála vydal se na cestu do západních zemí, způsobili Čechové u cizincův obdivení stateční, bojovností a silou svou. Nějaký z těchto příběhů snad tu vyobrazen.

Nad obrazem turnaje jsou v pravo a v levo poprsí osob holobradých, které drží v rukou dlouhé pásky popsané. Na levé straně jest nápis **Jones V**; ostatek jest prázdný. Na pravo se čte (ovšem v nápodobených písmenech, kde jich nelze dobře poznati) **rxrep ffcz † cristianus**, z čehož souditi lze aspoň tolik, že nápis ten se vztahuje na nějakého Křišťana. Levá postava má na hlavě čepec, pravá roušku.

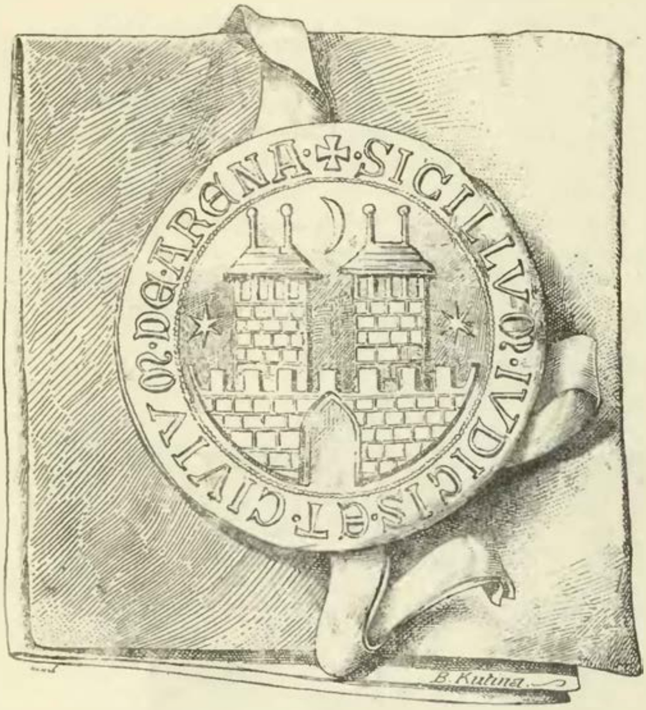
Na druhém středním poli vyobrazeno jest *ukřižování Páně* mezi dvěma erby, které jsou mistrně malovány i s přilbicemi a fafrnochy. V levo jest erb setřený, avšak klénot (dvě supí hlavy) a nepatrné zbytky týchž hlav supích se zlatými zobáky na štítě ukazuje na pány z Jenšteina. V pravo jest zavinuta střela červená na štítě stříbrném, nad helmou křídlo, na němž bylo také takové znamení. Poněvadž oboje erby ještě jednou v síni se opakují, soudíme, že náleží erb tento pánům z Dubé. O vztazích obou rodů víme tolik, že Anéžka z Dubé r. 1454, vdova po Janovi z Jenšteina, měla syna též Jana (Arch. č. III. 557).

Nástěnné malby v síni hradu Píseckého. (Podlé kopie někdy Šebelovy.)

Vlastní obraz ukazuje spasitele na kříži, po jehožto pravé (od pozorovatele levé) straně sv. Maří a sv. Vácslav, po levé sv. Majdaléna a sv. Vojtěch stojí. Spasitelova postava jest rozmazána, ale tvář jeho jeví se jako dílo ušlechtilé; pokud lze souditi ze zbytků (část hlavy a jedno rameno kříže jsou vyhlazeny), měla tvář výraz bolestný, hlava jest nakloněna a kadeře vinou se po šíji přirozeným způsobem. Ruce a nohy nejsou dobře provedeny. Nad hlavou jeho vídala se hvězda, nevšední to příznak při obrazích toho druhu; nyní ji nelze spatřiti. Matka boží majíc ruce křížem na prsou položeny, zobrazuje nejen bolesť, nýbrž i oddání se pokorné do vůle boží. Tvář její, pokud ještě lze seznati, byla ušlechtilá. Sv. Majdaléna má roucho svrchní něco delší než Matka boží a drží v ruce truhličku, s níž se obyčejně vyobrazuje. Sv. Vácslav zobrazen jest v odění vojenském a plášti, drže korouhev bílou s černým křížem a štít, na němž černá orlice v levo obrácena na bílém poli. Hlava jeho bradatá pokryta jest knížecím kloboukem. Nad sv. Vácslavem letí páska s nápisem: **s(ancta maria) s. wenczesl — (aus)**. Na levé straně od sv. Majdalény stojí mladistvá osoba v oděvu biskupském, jíž nejpodobněji na sv. Vojtěcha vykládati lze. Drží pravicí skřínku hřebíky pobitou a levicí berlu. Tvář z polovice vymizela. Zvláštní jest u této postavy mřížovité malování dole na rouše.

Třetí pole (od pozorovatele v pravo) představuje *klanění se tří králů*. V popředí jsou stáje, před nimiž se děje klanění, v pozadí jest krajina hornatá, pak hradba s věžičkami a velká věž. Na nebi spatřuje se velká červená hvězda. Ve chlévě žlutými cihlami pokrytém, na jehož štítě jest kvítko červené vymalováno, stojí sv. Josef mezi oslem a volem (nemotorně kresleným pro svou tlamu a divné postavení) při ohni, na kterémž se rožeň nachází; pravicí drží nad ohněm pánvičku, ve kteréž vaří kašičku (obyčejná to myšlénka tehdejších malířů), z pravice, jak se zdá, sype tam krupici. Blíže ohniště stojí na zemi nádoba. Sv. Josef má červenou sukni s bílým lemováním, nohy zdola až nahoru jsou černé. Vedlé chlévа vyobrazen jest zámek s námětkem, který jest také sedadlem Matce boží a podlé toho také přizpůsoben jest. To jakož i koruna liliová, kteráž položena jest u noh Matky boží, jest zvláštním u tohoto malíře úkazem. Matka boží je tváře plné a souměrné a má kolem hlavy své, patrně nejhezčí v tomto skupení, záři a roucho, jako bývá u svatých (spodní červené, svrchní bylo snad modré, nyní jest bílé). První král, kleče na zemi a ve skříňce zlaté dary podávaje, jest postavy mužné, avšak pokorné tváře s dlouhou bradou a kadeřemi rovně svislými. U ostatních dvou jsou hlavy k nepoznání setřeny. Také z postav jejich kromě noh jen málo znáti jest. Za nimi v pravém rohu spatřuje se kráčející osoba s pozdviženou rukou, ale jeví se ve skrovných zbytcích, poněvadž na tom místě omítka opadala. Tyto čtyři osoby mají roucha dlouhá až po kolena sahající, obyčejně lemovaná. Při prvním klečícím a třetím stojícím spatřuje se na straně rozparek až po kyčli, který jest tak lemován, jako roucho; poslední král má však i na prsou až ke krku rozparek

Pečeť rychtáře a měšťanů Píseckých

s tkanicemi, ustanovenými k zašněrování. Takový rozparek měl objevovati spodní též skvostné roucho. Sv. Josef a král klečící mají střevíce tupé, ostatní dva končité, ač i tyto nejsou tvaru přemrštěného, jako před tím bývalo. Na konci tohoto obrazu v klenbě u samého prutu z vedlejšího rohu vybíhajícího jest žlutá zvířecí hlava (snad lví).

Malby na příční zdi jižní nejvíce skrze nepříhodu času utrpěly. Prostředek zaujímal čtverec ze všech stran okrasami ozdobený (nyní již není), v němž se spatřovaly zbytky osoby rytířské, o jejímžto významu nic určitého říci nelze; ale poněvadž král Vladislav, za něhož síně tato malována byla, nikde zobrazen není a znaky jeho kolem čtverce byly, pravdě podobna jest domněnka, že to jest obraz Vladislavův. Nad dotčeným čtvercem jest stavení jakožto pouhá okrasa. V pravo a v levo, též ve stavení nahoře naznačena jsou okna z prohlédacích koleček složená. V pravo jest erb na příč polovičný a na lvích nohách stojící, jehož horní pole zlaté a dolejší červené. U čtyř rohů středního obrazu byly znaky zemí Českých. V levo nahoře (na obraze ovšem v pravo) byl český lev, který od té doby i s omítkou spadl, v pravo moravská orlice dosud dobrá, v levo dole viděti bylo kus červeného vola Dolní Lužice, ale zmizel již, jakož i zeď Horní Lužice. Také část slezské orlice, kterou v pravo vídati bylo, již zmizela docela. Kromě těchto byli ještě znakové, kteří ostatní část zdi vyplňovali; z těch jsou jen zbytky, jen nahoře (od stavení v levo, od pozorovatele v pravo) jest polský štít (stříbrná orlice v červeném poli). Také viděti dobře v pravo od středního obrazu erb Hynka Minstrberského, syna krále Jiříka, štít křížem rozdělený. V prvním a čtvrtém poli byla orlice polovičná dvoubarevná, a barvy štítu se s ní střídaly; ale nyní se zachovala jen pravá polovice orlice, a od levé zbyly jen slabé známky. V druhém poli stříbrném jsou 3 pruhy pošikem položené, třetí jest polovičné zlaté a červené (vyrudlé). Nad znakem jest na široké pásce nápis ve dvou řádkách:

hynck 3 knyeze 3 nyſſt'nbergk 3 a hrabye 3 kladcſky 3.

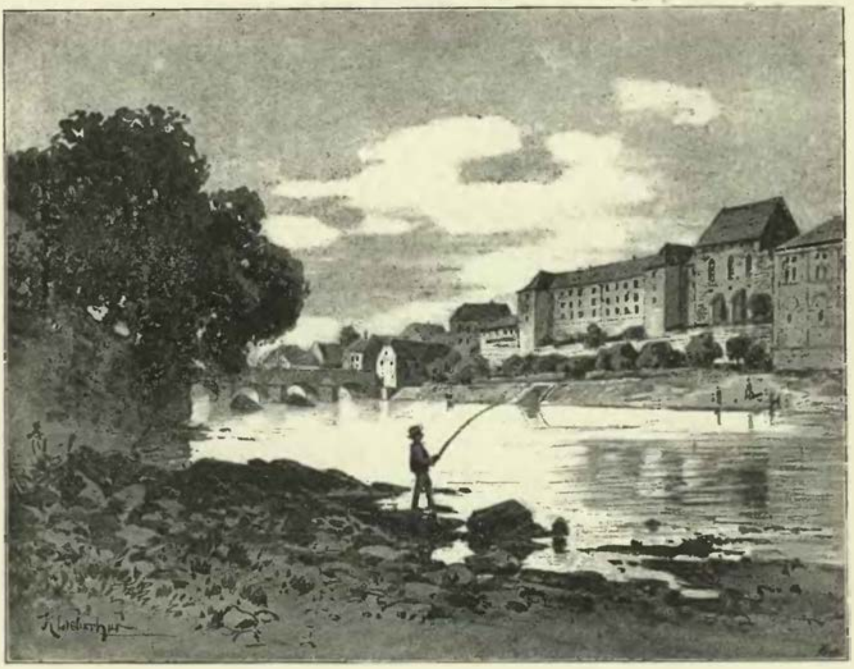
Malby hradu Píseckého, samy o sobě již zajímavé, nabývají předměty svými i důležitosti pro dějiny osvěty a vzdělání. Jsou to tak zvané malby à tempera podlé obyčeje středověkého, t. j. na hladkou omítku vyryty kontury a ostatek pomalován barvami, zvláště k tomu upravenými. Pocházejíce z doby, která po dlouhých válkách opět přála umění, zůstanou nám vždy pěknou památkou staročeského umění malířského. Pestrosti v barvách (podlé způsobu tehdejšího) není; nacházíme totiž jen červenou, zelenou, hnědou, žlutou, černou, šedou a bílou, ač i na to pamatovati sluší, že mnohé barvy (modrá z pravidla) zmizely. Jakkoli jest heraldická část mi-

Z hradeb Píseckých.

strná v každém způsobu a rytířské znaky, buďtež kdežkolivěk, výborně malovány, přece pozorujeme na malbách Píseckých nejeden nedostatek. Míníme totiž perspektivu nedobrou, začasté pravidelný příznak středověkých maleb, kterýž jest zejména zřejmý u boje před městem a turnaje; ale ten pozorujeme ovšem jen, hledíme-li na ně ze stanoviska moderního. Druhý pak nedostatek jest nemotornosť některých postav, naproti nimž jiné zase přirozenou postavou svou a dobrým vymalováním záhybů šatstva chvalně se vyznačují. A summou budiž řečeno, že Písecké malby zasluhují toho, aby uchovány byly pro nynější i budoucí pokolení k potěšení všech věrných a upřímných Čechův. Neboť upomínají na krále Vladislava, který přese všechny chyby své aspoň tu zásluhu má, že korunu Českou obnovil; ukazují také obrazy jeho dvou předchůdců, na něž národ Český s láskou vzpomínal, a panovníků s nimi spřátelených, jakož i znaky předních rodin panských a mužů, kteří vynikajíce vzdělaností nad stavy ostatní, osudy národa českého řídili a česť jeho po sousedních zemích rozšiřovali.

Nad velikou síní jest síň také tak veliká, cihlami dlážděná, a podkroví zároveň, v níž se po každé straně šest střílen nachází. Střílny všechny jsou vroubeny cihlami.

Bývalý hrad v Písku. Pohled ze strany západní.

Hrad a město Písek vznikly ve 13. věku. Topické jeho jméno, jakož i doklady z doby pozdější svědčí o tom, že stávala nějaká menší osada tam, kde je nyní samota nebo předměstí u sv. Václava. Ještě r. 1378 nazývá se kostel ten farním, a k osadě jeho náležela mimo jiné i ves Dobev. [1]) Zde povstalo Staré město Písecké, které za neznámé doby přeneseno jest na nynější město; kdy se to stalo, ovšem těžko udati. Jako město vysazen byl Písek okolo r. 1254 skrze krále Přemysla, který k němu daroval mimo jiné i ves Drahonice. [2]) Týž král horlivě staraje se o obranu země a uhájení její samostatnosti, zakládal hrazená města a začasté při nich hrady. Také s nynějším Pískem něco takového zamýšlel. Nedlouho před rokem 1260 zakládal hrad, jehož položení není takové, aby tu hrad sám státi mohl bez nákladného opevnění. A to opět vede k domněnce, že hned při tom plán nového města vyměřen, tak aby stálo vedlé hradu a s ním v jedné ohradě a druhé straně aby pomáhal k pevnosti kostel. Ale byť čacký král dosti brzo postavil hrad, s městem asi to tak rychle nešlo, poněvadž i v Budějovicích a jinde města zakládána. V letech 1260—1264 nacházíme tu krále každý rok, an se tu zdržuje s některými úředníky dvorskými a pány zemskými. Také v letech pozdějších tu přebýval a r. 1274 se tu zdržoval dlouho, bavě se bezpochyby honbou. Okolo r. 1306 vystavění nové pevnosti Písecké bylo již dokonáno, a pro věrnosť,

[1]) MS. bibl. Prag. [2]) Reg. II. 14.

kterou Písečtí králi Jindřichovi prokázali, slíbil jim r. 1308 dne 13. srpna, že toho města nikomu v zástavu nedá, nýbrž při komoře své zanechá; kromě toho potvrdil všechny jejich výsady, a aby tím pokojněji živností svých si hleděti mohli, ustanovil, že staré město Písek, ležící za městem, tu na tom místě nikdy znova se nestavělo, a důchod, který k němu od starodávna náležel, aby k novému městu připojen byl.[1])

Se založením hradu souviselo také zřízení nových úřadů pro kraj Písecký nebo jinak Bechyňský řečený. Na hradě sídiel purkrabě, kterýž byl v témž kraji popravcem, a držel ruku nad cudou nebo úřadem, kdežto místopurkrabě o záležitosti hradu se staral. Také vladař tu byl, který spravoval důchody královské a měl také nějakou působnost v městech. Tak na př. dána Vodňanským r. 1336 výsada, že k žádným soudům mimo město (tedy také k cudě Písecké) poháněni býti nemají, ale kdyby vladaři Píseckému příslušelo něco proti nim jednati, že má ve Vodňanech na soudě zasedati.[2]) Možno, že vladaři také poddána byla rozsáhlá hájemství, kteráž jmenována byla Písecké hory a lesy. Ale kromě toho zřízeny *lovcovské úřady*, kteréž spojeny byly s nějakým statkem jako manská služba. Jeden lovčí držel dvůr služebný v Protivíně s dědinami a k tomu dvůr v Radčicích; druhý byl v Chřešťovicích, maje tu dvůr, ale r. 1479 propuštěn ze služby manské, a tato přenesena jest na dvůr kmecí v Jehnědí. Třetí lovčí měl

Putímská brána v Písku.

v Březí dvůr poplužný s 3 podsedky. Kromě toho se připomínají manství ke hradu Píseckému taková, u nichž se služba podrobně nevytýká. Jeden man seděl v Myšenci, a odtud snad pocházejí zříceniny nemalého stavení, kteréž se nad vesnicí touto spatřuje.[3]) Od krále Jana dána jest ves Chřepice, potud ke hradu Píseckému patřící, v manství.[4]) Možno, že i ves Koječín byla takovým manstvím.

Z tohoto vypsání lze seznati, jak slabou víru může míti mínění některých starších spisovatelů, že Písek patřil řádu templářů. Již jméno Hájkovo, který první o tom píše, mohlo by celou tuto věc zvrátiti; ale kromě toho odbyl Palacký věc tu navždy, vysloviv, že jmění tohoto řádu bylo nepatrné.[5]) Ovšem máme o panství Píseckém od smrti krále Přemysla až do posledních let krále Jana velmi málo zpráv. Za to jde z pozdějších pamětí na jevo, že byl hrad Písecký zastaven nějakému pánovi, ale když

[1]) Reg. II. [2]) Arch. Vodňan. Král Jan dal r. 1345 synum n. Ondřeje úředníka (vladaře?) na Písku háj Kvildu (Rkps. Strahov.). [3]) DD. 61 str. 261—539, 62 str. 92—352. [4]) Arch. č. II. 444.

[5]) O některých domnělých sídlech templářů máme určité zprávy, že tam nemohli sídleti, ano o některých známo, že patřila jiným řádům. V Pam. V. 314 praví se, že Pelcl trefně podotekl, že Hájkovi přístupny byly desky zemské r. 1541 shořelé; ale povrchný znalec Kroniky Hájkovy pozná, že by byl zcela jinak psal, kdyby byl starých desk použil. Nalezení kříže tvaru templářského v někdejší síni hradu není důvodem dostatečným, rovněž jako i domnělá upomínka na řád templářský v erbu města Písku, kdež měsíc a hvězdy znamenají nebe a umístěny jsou na rozdíl od jiných erbů městských, ve kterých jsou věže a brána. Konečně příklad, že polovice hradu (Strakonic) patřila duchovním, polovice světským, a že tudíž i Písecký hrad mohl býti na půli templářský, na půli královský, arci možnosť bydlení templářů v Písku nevylučuje; než komturové takové komendy, která obsahovala pollovici hradu královského, zajisté by byli jmenováni v listech templářských, kteréž Graf v dějinách svých téhož řádu otisknouti dal.

markrabě Karel syn králův, do Čech se vrátil, zase jej vyplatil (r. 1334) a ke královské komoře vrátil. [1]) Karel dovedl mnohem více oceniti důležitost hradu Píseckého a města při něm, než otec jeho, ustanoviv, že se město Písek nikdy nemá od koruny odlučovati. [2]) Karel sám někdy na zdejším hradě přebýval, zejména v l. 1343 v červenci, r. 1352 v únoru a srpnu, r. 1353 v květnu, r. 1363 v prosinci. [3]) Píseckým dal r. 1348 svobodu, aby mohli v lesích souše sbírati, za malou náhradu dříví sekati a dobytek svůj pásti. Roku 1351 dovolil, aby křižovníci zřídili špitál při mostu Píseckém, daroval k vydržení nuzných a nemocných kostel ve vsi Záboří a vyňal všechny statky téhož špitálu z právomocnosti rychtáře Píseckého. [4]) Podobně osvobodil roku 1353 dne 15. května, jsa dvorem na hradě zdejším, městiště, které byl převor kláštera Píseckého k rozšíření téhož kláštera zakoupil. [5]) Jakubovi z Borečnice, místopurkrabí Píseckému, udělil r. 1354 ves Kaječín v manství. [6]) Za téhož panovníka připomíná se první purkrabě Písecký *Hašek z Lemberka*, spolu i maršálek dvoru královského a osoba stavu panského, z čehož lze znáti, jak důležitý byl zdejší úřad purkrabský. [7]) Pan Hašek měl tu také písaře Adama († j. 1360), který držel statky v Nepodřicích a Kamýce. [8])

Králi Vácslavovi líbila se zvůle v lesích Píseckých, které tehda až k samému skoro městu sahaly. Na hradě zdejším se zdržoval r. 1379 bezpochyby s královou Johankou. Kardinál Pileus byl toho roku dne 21. února v Písku a na požádání královny udělil odpustky všem těm, kteří by určitou pobožnosť vykonali v kostele sv. Palmácia pod Karlšteinem a v kostele sv. Vácslava před Pískem. [9]) Král Vácslav tu dvorem byl roku 1380 v únoru a roku 1381 v březnu. Vyváznuv z vězení svého na hradě Vildperku v Rakousích (r. 1394) opět se krátký čas v Písku pozdržel, jsa ve společnosti Jana vojvody Zhořelského. Odtud vydal několik listů, jichž obsah s důležitými otázkami a poměry tehdejšími souvisí. V září toho roku opět se zdržoval v Písku a v listopadu téhož roku byl zase v Praze. [10]) Purkrabí tu byl za něho (r. 1391) *Racek Odranec z Drahonic*. [11]) Roku 1400 zastavil Vácslav Zdeborovi z Vranova louku Božistnou v horách Píseckých nad Krčí ležící [12]) a r. 1401 jsa dvorem v Písku, zapsal Zdeňkovi z Rožmitála 100 kop na berni kláštera Nepomuckého. Správu nad horami Píseckými dal Filipovi Lautovi z Dešova, nejv. lovčí, který je dobře a spravedlivě spravoval, r. 1404 pak zastavil v 1000 kopách *Vácslavu Ťavákovi ze Švamberka* a Anéžce, manželce jeho, purkrabství Písecké se vším příslušenstvím a zvláště s úrokem asi 70—80 kop, který se platil v městě z rolí, bezpochyby od dvoru poplužného pronajatých. [13])

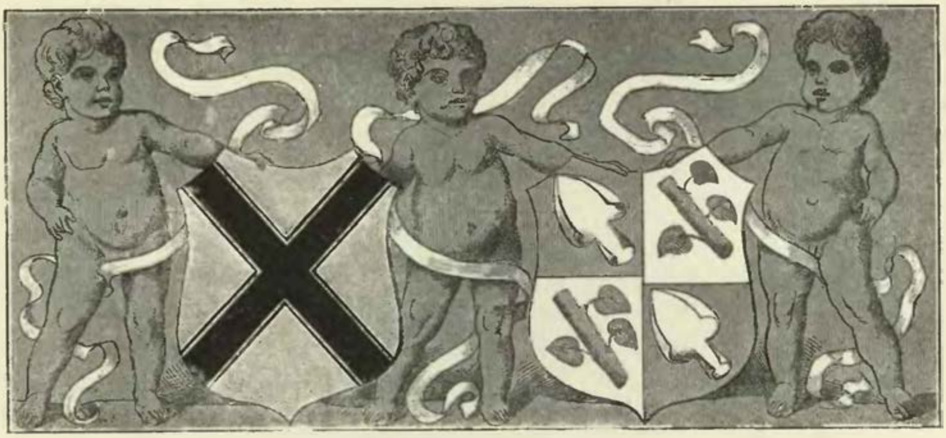
Jak dlouho Tavák úřad svůj držel, není známo; rovněž není zjištěno, či purkrabí byl *Bušek*, který se k r. 1418 připomíná. [14]) Král Vácslav zapsal r. 1419 *Janu Hájkovi z Hodětína* hrad Písek se vším příslušenstvím v 500 kopách a na městě 50 kop berně královské, aby tím lépe mohl hradu chovati a toho aby žádnému cizozemci ani knížeti ani pánu ani nepříteli královskému neprodával, ani zastavoval než Pražskému zeměnínu. [15]) Zápis ten bezpochyby se vztahoval zase k úřadu královskému. Zmíněný Hájek byl r. 1422 purkrabím na Zvíkově, před tím zastával úřad kr. kuchmistra a podkomoří moravského a zemřel v letech 1429—1430.

V jakém poměru byl Hájek k městu, jež se přede všemi jinými na stranu kališníků dalo, není známo. Jisto jest, že se hrad dostal bez dlouhého odporu v moc strany podobojí; snad i slovutný vojevoda Žižka, jenž roku 1420 v srpnu do města zavítal, nalezl hrad v moci svých přátel. Čím více však zpráv máme o městě ve válkách, tím méně se nám jich dostává o hradu. V zápise jednom roku 1431 jmenuje se Matyáš Louda z Chlumčan hejtmanem města Píseckého; domnívá se, že i hrad tehda alespoň v ohledu vojenském jeho správě podřízen byl. Po navrácení se míru dědička Hájkova, *Kateřina z Hodětína* (dcera jeho?), požívati chtěla užitků panství Píseckého a právo své dokazovala r. 1454 před pány ke zkoušení práv zápisných. Ale jako mnohé právo přetrženo bylo válkami husitskými, tak stalo se snad

Bašta poblíž Putímské brány v Písku.

[1]) Král Jan tu byl jednou (r. 1341) dvorem. (Reg. IV. 338.) [2]) Maj. Carol. [3]) Huber Reg. Kar. [4]) Arch. v křižovnický. [5]) Arch. bibl. Praž. [6]) Arch. Třeboň. Týž Jakub se i r. 1355 připomíná. (Tamže.) [7]) Rkp. II. B 18 bibl. Praž. [8]) Glafey Anecd. I. 410, 413. [9]) Arch. kapit. Praž. [10]) Pelcl v dějinách Vácslavových (Urkdbch. 104 až 108 a v textu na př. stránka 135, 139) arch. č. I. 53. [11]) DD. 21 str. 165. [12]) Arch. č. I. 511. [13]) Kopiář Přemyšlovský v bibl. Praž. Pro správu lesů Píseckých byl i zvláštní písař. Roku 1423 připomíná se „Jacobus v. Piesk, schreiber der kunygleichen weld.“ (Arch. Budějovský.) [14]) Arch. Vodňanský, lib. memor. I. 16, možno, že byl již purkrabí Hájkův, jenž mu svěřil vymáhání královského odúmrtí ve Vodňanech. [15]) Archiv č. II. 185. O Hájkovi viz Jirečkovu Rukověť I. 215.

Znaky pánů z Plevna a Pluhů z Rabšteina.

také s právy Hájkovými. Když král Ladislav ujal se vlády, dopřál purkrabství nějakému Malovci. Roku 1454 přesvědčil se o správnosti *Jana z Kocova*, kuchmistra svého, poněvadž po počtu s ním učiněném jemu ještě 24 kop dopláceti měl, i dal mu r. 1455 do jeho života *úřad a purkrabství Písecké* se dvory, vesnicemi, lovy atd., tak aby lidí neobtěžoval a poplatky povinné ke kr. komoře odváděl. Roku 1457 dal Ladislav týž úřad do jeho života *Rackovi z Kocova.*[1])

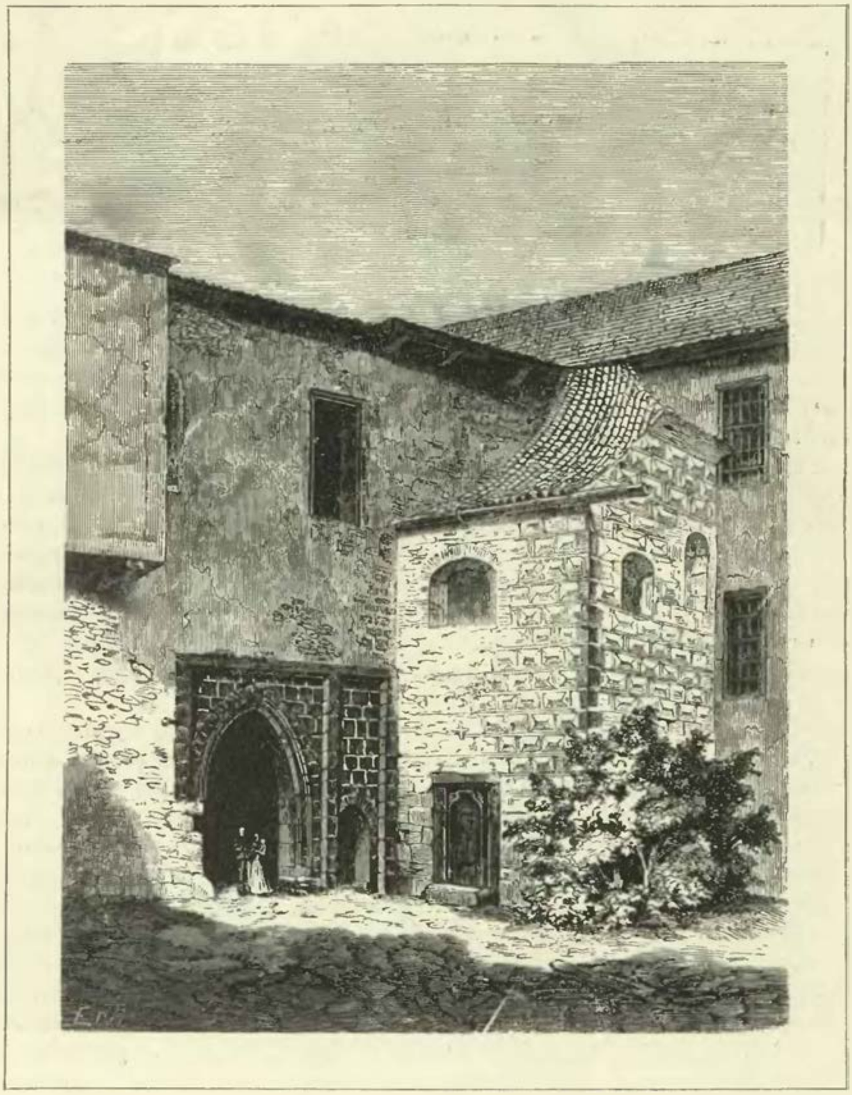
Racek snad ustanovil zde za purkrabího hradu Diviše z Liběјovic, jenž se ve staré knize městské v Písku k r. 1458 uvádí. Bezpochyby Racek velmi brzo zemřel a hrad opět rychle zastaven byl; nebo r. 1459 dával *Lev z Rožmitála* jako pán na Písku povolení Petrovi ze Smolotel, aby mohl prodati své manské dědiny v Myšenci.[2]) Za něho ještě byl svrchupsaný Diviš Malovec z Liběјovic purkrabí Píseckým. Pak byli r. 1469 Vácslav Planknar z Kynšperka purkrabí, r. 1470 Jindřich Roubík z Hlavatec hejtmanem v Písku.[3]) Řečený Lev, nejvyšší hofmistr království, jmenuje se ještě r. 1471 pánem Píseckým; toho roku 15. října vstoupil v příměří s Janem z Rožemberka, zámky svými Rožmitálem, Blatnou, Střelou, s městem Domažlici, s hradem Píseckým i Újezdcem, i se služebníky svými.[4]) Do doby nejprve příští (r. 1479) padá vymalování velké síně.

Zdali již tehda nebo teprve po smrti Lvově (r. 1480) hrad spadl na korunu, není známo; jisto jest, že r. 1485 Vladislav král dával povolení Heřmanovi z Čestic, aby mohl prodati dvůr manský Březí Zikmundovi z Písku.[5]) A přece týž král byl již r. 1483 dne 1. března *Jindřichovi ml. z Plavna* v 8262 fl. rh. zapsal hrad Písecký s dědinami, lukami, lesy, řekami, mlýny, lovy, vesnicemi, cly atd., konečně se vším téhož hradu příslušenstvím a se vším panstvím; dále, kdyby král hradu za rok nevyplatil, má se každý rok k summě zápisné 100 kop přirážeti. Zápisem tím povolil také král Plavenskému, aby mohl hrad pro svou potřebu zastaviti nebo za jiné zboží změniti, avšak jen v summě výše psané. Toho roku dne 10. července získal Jindřich od Půty Švihovského zápis král. na 100 kop úroku městského. Roku 1495 ve čtvrtek po navštívení P. Marie postoupil Plavenský právo své zápisné s hradem *Hynčíkovi Pflugovi z Rabšteina.*[6]) Za něho byl purkrabím na hradě Jan z Křišťalovic,[7]) po něm se jmenuje „purkrabím na Písku“ Jan z Olšan, jenž byl r. 1508 prostředníkem v určení mezí na Sudoměrsku a Kestřansku.[8]) Synové Hynčíkovi *Jan, Šebestián, Hynčík, Beneš, Kryštof* a *Štěpán* postoupili všeho práva svého na hrad r. 1509 dne 3. února *obci Písecké* za 9000 kop, jež povolili obci zaplatiti ve třech lhůtách, a postoupili jim panství se všemi lidmi, many, důchody atd. v úterý po sv. Řehoři. Poprvé obec prováděla vrchnosť nad panstvím roku 1510, povolujíc Vácslavu Holkotovi z Protivína, aby mohl manství své dvůr v Protivíně s úřadem lovčím na horách Píseckých a v Račicích dvůr kmecí prodati Janovi z Protivína.[9])

Král Vladislav chtěje milosť učiniti Píseckým daroval jim r. 1511 mlýn s valchovnou a lázní nad zámkem, r. 1512 potvrdil jim zápisné držení hradu jakož i milosť přidal, aby z toho zámku od nižádného člověka kromě krále české splacováni býti nemohli.[10]) Pohroma stihla město a hrad r. 1532; tehda město vyhořelo všecko (více než domů nad 40 nezůstalo), k tomu zámek, předměstí za mostem atd. Z této rány se hrad nikdy úplně nezotavil, neboť r. 1547 se nazývá pustým. Písečtí byli tehda a před tím mnoho

[1]) Arch. č. III. 566 a arch. Třeboň. [2]) DD. V. 271. Arch. č. VII. 384. 390. [3]) DD. 61, 483. [4]) Arch. č. III. 579. [5]) DD. 62, 92. S držením hradu nesouvisel zápis téhož krále r. 1478 Vilémovi z Ryžmberka daný, jímž mu v 4000 fl. uh. zavadil 100 kop gr. platu ročního komorního na městě Písku. [6]) Mezi svědky podepsán jest též sudí manský Mikuláš Brynin z Mirotic. [7]) List pop. v mus. Jan píše r. 1501 Budějovským. [8]) Březan: Listy Švamberské fol. 135. [9]) DD. 63, 111. [10]) DZ. 560. A 29—30.

okolních vesnic přikoupili a velké panství utvořili. Roku 1547 byl městu Písku jakož i jiným městům velice osudný. Majíce podílu na vzpouře stavů, musili se Písečtí na milost a nemilost podati a všechna zboží svá jak zápisná, tak i dědičná králi postoupiti. Tedy panství hradu Píseckého, totiž lesy veliké, pak Čížová dvůr poplužný, ves celá Šamonice, Nepodřice (mimo krčmu a dva dvory kmecí) ves celá, v Semicích dva dvory kmecí, v Tuklecích a Myšenci podíly, též vsi Kožly, Těšín a Březí opět se dostaly v držení komory královské.

Druhá brána hradu Píseckého

Potom jal se král Ferdinand vesnice dříve Písecké okolním pánům rozprodávati; ze vsí dříve dědičných veliká část prodána, též všecky vesnice k hradu příslušející, vyjma část vesnice Semic, pak Tukleky a Myšenec. Záhy po tom král městu zbývající ještě vesnice, pak hrad s lesy ke správě a užitku, však bez panství a jen do vůle královské ponechal. [1]) Udělení hor a lesů stalo se r. 1556 na veliké prosby Píseckých, obávajících se, aby špitál a záduší k záhubě nepřišly. Brzo však potom opět prosili Písečtí u kr. komory o dědičné udělení panství. Vymlouvali se, „že někteří v ty lesy a hory vkročíc a dříví mnoho zmeytiti dali, pravíce od krále k tomu míti povolení, aby někdo opět na jejich těžkosť i ty lesy

[1]) Roku 1554 dovolil král Ferd. Adamovi ze Šternberka do jeho živnosti, aby mohl na horách Píseckých zvěř honiti. (Arch. gub.)

a jim postoupené statky a důchody k tomu městu odevzdané a ukázané se nepokusil a za ně neprosil.“ Na tuto prosbu král Ferdinand majestátem svým 27. ledna roku 1558 obci Písecké „ten pustey zámek“ s horami a všemi lesy, s hajnými, též všechny vesnice, rybníky a mlýny, řeku Blanici a Votavu s cly a jejími užitky navrátil.[1]) O tom, má-li býti zboží to dědičným nebo zápisným, zmínka se neděje; toliko si král vyhradil, kdyby kdy králové z lesů Píseckých dříví potřebovali a o tom Píseckým věděti dali, aby se v tom poslušně zachovali. Nicméně nacházíme i nad lesy správu královskou. Roku 1612 slove Vácslav Pětipeský z Krásného dvoru JMC. správce hor Píseckých.[2])

Po krátké době zotavili se Písečtí a jmění obecní tak rostlo, že mohli vsi kupovati, a po druhé založeno jest obšírné panství. Zatím přikvapily bouře třicetileté války, které četné pohromy na město uvalily. Pro blízkost Budějovic, které sloužily generálovi hraběti Bouquoi za střed jeho vojenských výprav ve válce české, často byl Písek buď osazen, buď vzat (1618, 1619, 1620). Snadno se dá pomysliti, že i hrad útokem, požárem a drancováním při těch válečných událostech náramně utrpěl.

Komise k souzení spoluviny ve vzbouření roku 1621 ustanovená vyřkla konfiskaci hradu, města a veškerého panství Píseckého. Karel z Lichtenšteina zastavil na to r. 1623, 21. června hrad s městem

Lovcovský dům v Purkarci, nyní řečený „u Jenátů.“
(Viz str. 152. řád. 27. shora.)
Dle náčrtu pana Karla Čertíka v Českých Budějovicích.

a s celým panstvím pověstnému ukrutníku *Donu Martinovi de Holf Huerta* a *Donu Filipovi Arizaca de Avendaino* za 110.000 fl. do úřadu rentmistrovského zaplacených. Ve výminkách zápisu ustanoveno bylo, že bude jim nahrazeno, co by na staveních zlepšili, a vyplacení a vybavení města že se jim dá půl léta napřed věděti.[3]) Po té slíbili jim měšťané poddanou věrnost a poslušenství, sedláci zase člověčenství. Filip postoupil díl svůj r. 1625, 28. listopadu Huertovi, jenž se tedy stal samojediným pánem na Písku. Zachovaly se mnohé stesky jak na Huertu, tak na ustanoveného jím r. 1633 hejtmana Mikuláše Čejkovského z Čejkov, surovce, jenž správu vedl do r. 1637.

Huerta domáhal se u koruny jistějšího a bezpečnějšího zápisu jakož i potvrzení předešlého, a předstíráno mu zase, že upsání r. 1623 samo dostačí. Nicméně mu přece dán nový zápis a zastavené mu panství dopodrobna vyčteno, totiž město Písek s předměstím (hrad se již nejmenuje), dvůr Humňany s ovčínem, městečko Heřmaň s kostelem, vsi Tožice, Štětice, Pohořovice, Božovice ves spálená s pustým sídlem a mlýn na struze, též Červený mlýn pod horami nebo pahrbky u Skal, též krčma spálená, Nový dvůr spálený s ovčínem, ves Putim s podacím, Smrkovice, Hradiště, Vrcovice, Vojníkov, Držov, Dobešice,

[1]) Otavan I. č. 14. DZ. 560. B 18—21. [2]) Reg. 44 F. k. s. G. 12. [3]) Poppe, Abhandlung über die Reichsleben III. 192—195.

Semice, Nové sedlo, v Tuklecích krčma, Nová ves, Těšinov, Sedlecko, ve Žďáře 2 poddaní, 2 hajní v horách, v Březí 2 poddaní a krčma, v Protivíně 1 poddaný, v Myšenci krčma vysazená a mlýn pustý, chalupníci na břehu řeky Otavy, v Miroticích 1 poddaný, v Nirči 2 poddaní, hory a lesy, jež slovou královští nebo Písecké a které se táhnou až k Týnským lesům.[1])

Po smrti Huertově (r. 1638) vyšla resoluce císařská, nařizující, aby panství Písecké bylo sekvestrováno; kommissaři komoru českou zastupující, Oldřich František z Kolovrat, Albrecht Libšteinský z Kolovrat a Jan Bartoloměj Šelhart z Hartenfelsa učinili r. 1639, 11. února narovnání s Huertovou vdovou *Annou Marií roz. vojvodou Multanskou*, tehda již Donínovou. Královská komora vzdala se svých nároků na Velhartice, Mokrosuky, Nemilkov, Milčín, Neustupov, Vlčkovice a Borotín, za to postoupila jim vdova Písek město s panstvím, též královský hvozd s vesnicemi, vše, co byl Huerta k panství přikoupil, zejména i některé domy v Písku „přikoupené" (kterých Huerta zcela jinak nabyl) a Písecký dům v Novém městě Pražském [2])

Správa panství Píseckého byla nyní svěřena královským kommissařům Jindřichovi Libšteinskému, Oldřichovi Adamovi z Lobkovic a Mikulášovi Deymovi ze Stříteže, jimž císařskou resolucí 26. října 1639 bylo poukázáno statky panství Píseckého prodávati a z prodeje těch statkův osoby jim nařízené spokojiti. V letech 1639—1642 mnoho vesnic dříve Píseckých prodáno okolním pánům a vladykám. Konečně přišla také doba, v níž znenáhla restituce započata a předsevzata byla. Roku 1641 Ferdinand III. vysadil zase Písek za město královské a potvrdil jim mnohé privilegie, mezi jinými i privilej Karla IV. r. 1348 na braní dříví z lesů královských; roku 1642 navrácena Píseckým rychta Putimská, za kteréžto milosti Písečtí arci si dali líbiti oběti na penězích.

---

[1]) Poppe III. 195—208. [2]) DZ. 301. M 2. (vkl. 1640, 30. dubna) Poppe III. 209 sq).

Znak města Písku.

ZÁMEK U SMRKOVIC.

Jižně od Smrkovic, asi hodinu cesty od Písku jest lesnaté návrší řečené Hůrky, jinak i Hradiště. Na kraji jeho v nepatrné vzdálenosti od samoty Boubína vypíná se homolovitý chlum, kterýž podlé koruny borového lesa z daleka znáti jest a nyní „zámek“ neb „u starého zámku“ neb i „zámeček“ se nazývá. Na tu stranu k Smrkovicům jest táhlý, na straně jižní od sousedního lesa Hradiště jen sedlovitým a úzkým údolím oddělen. Pahrbek jeho na temeni ležící a velmi příkře přikopaný obehnán jest příkopem a tento náspem. Oba se zachovaly na třech stranách, avšak na severní straně jest násep rozkopán a příkop zasypán. Na severozápadní straně připojuje se k tomuto hradišti výběžek plný kopanin; také na našem zámčišti jsou dvě kopaniny. Po zdech není ani nejmenší památky, také tu zdí na vápno stavěných nebývalo, jak se každý může přesvědčiti na kraji kopanin. Blízkému lesu říká se „za lantrošty“ a „v lantroštech“, dále „Chobot.“ Lid si vypravuje, že tu chtěli zámek stavěti a proto základy vykopali Tak si totiž vysvětluje příkopy, poněvadž nemůže to s nynějším způsobem srovnati, aby byl zámek stavěn ze dřeva.

O jménu a osudech tohoto zámku, který byl na způsob prvních tvrzí vystavěn, není nic známo. Blízké Smrkovice patřily od dob nepamětných k obci Písecké a bezpochyby k jejímu šosu již v 13. století přikázány byly. [1]) Možno, že potom (a to bezpochyby v prvních letech 14. věku) tu tvrz postavena, buď že tu bylo nějaké manství hradu Píseckého aneb sídlo lovčího. Nepohodlí, které odtud obci Písecké přicházelo, přimělo je bezpochyby k vyprošení svobody (r. 1348), aby se v míli od Písku ani hrady ani tvrze nesměly stavěti. K zámčišti našemu vztahuje se bezpochyby Hájkovo vypravování k r. 942, že kníže poslal pohany „na hory, kteréž jsou v České zemi mezi polednem a západem slunce okolo Starého hradu jinak Boubína a Čížové,“ aby zlata dobývali. [2])

[1]) Viz Pam. arch. IX. 815—816. [2]) Hájek list 942.

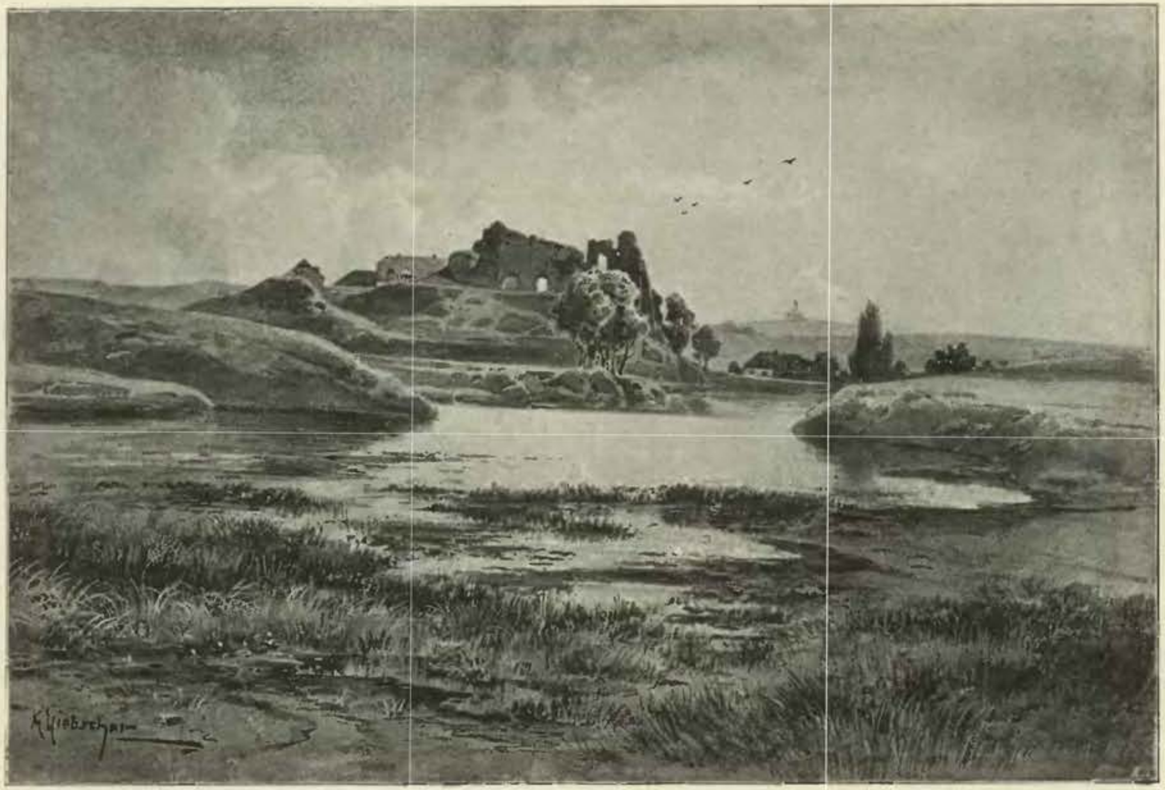
BOROTÍN A KOSTELEC.

1. Popis a dějiny.

V krajině pěkné, mezi samými vrchy a lesy mezi Táborem a Sedlcem leží městečko Borotín, velmi stará osada, ale na ten čas beze všech starožitných památek. Leží na konci lučného údolí, které mezi hory od jihovýchodu vniká; Borotín proto není viděti, až když se k němu přijde. Na kraji téhož údolí čtvrť hodiny za městečkem stojí zříceniny hradu Borotína se dvorem poplužným, což oboje nyní Starý zámek slove. Stojí na skalnatém ostrohu, který východně z pláně vybíhá a na třech stranách rybníkem obklopen jest. Voda tato přispívala znamenitě k pevnosti, poněvadž ostroh vysoký není a tak z této strany přístup ke hradu velice byl stížen. Nad to vykopán na severní straně, kde jest bok ostrohu nejvolnější, příkop a nasypán před ním hrubý a vysoký násep. Kromě toho byl na východní straně ještě jeden násep hrubý a široký, který nepřetržitě z hradiště vybíhá a dřevěným srubem opatřen byl. Na jižní straně jest sráz nevysoký, ale tu také byly zdi hradu velmi vysoké, zakrývajíce velikou část boku, čímž usnadněno při nich vyhloubení mnohých a velikých sklepů. Na výšině před hradem stojí pěkně vystavěný dvůr poplužný, zaujímaje místo, kdež bývalo hned od založení hradu předhradí neopevněné s hospodářským stavením.

Brána do hradu nachází se u velikém čtverhranném stavení a poskytovala tedy výhody podobné jako dvě brány za sebou. Vystavěn byl dům tento tak, že východní a jižní strana měly zdi z dolejška vysoko vyhnané, tak že průjezd se nacházel teprve v 1. poschodí východní stěny, jestliže se na ni z venku hledělo. Spojení s výšinou bývalo tedy po vysokém dřevěném mostě, který kus před branou přestával, aby naň mohl býti spuštěn most zvoditý. A tak by se z té strany ani nemohlo do hradu, kdyby nebyla zeď pod branou prolomena a cestička po rumu a kamení vyšlapána. Uvnitř stavení jsou na třech stranách úzká okna k vyhlídání a střílení. Pod severní polovicí jest sklep, jehož se posud užívá a k němuž jsou zvenčí dvéře v nově vylomené. Také viděti ve stavení tomto, že se tu jezdívalo po podlaze nad prostorou nyní zasypanou, v níž snad bývala vězení. Druhou vylomenou a sesutou branou vyjíždělo se na malý dvůr, odkudž pak byl příjezd k jednotlivým částem, ale kudy a jak, to již nelze poznati.

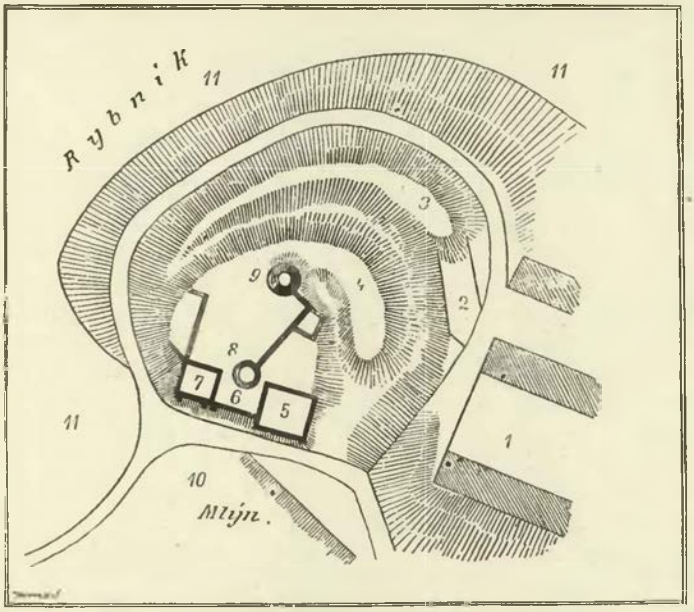
Kromě dotčeného stavení hradu lze dnes ještě poznati dvoje stavení o sobě stojící. Jedno z nich přímo za branou na západní straně bylo *palácem*. Roh jeho zadní zasahuje dolů až k cestě, a nebylo tu hradeb ani jiné ohrady. Dobře tu viděti nejdolejší místnosť, z níž se rum a země skrze dva vylomené otvory vysypaly. Nad tím byly troje podlahy, z nichž dvě byly tak těsně nad sebou, že tu ledva člověk státi mohl. Nad druhou podlahou z dola bylo (pokud teď znáti) jediné úzké okno a celkem první okno, poněvadž na venkovské zdi vespod ani oken ani dveří nebylo. Nad třetí bývalou podlahou jest jedno úzké okno a jiná široce založená okna. Omítka uvnitř všude odpadla, jen u dotčeného malého okna se ještě udržela. Zdi tohoto stavení nejsou příliš hrubé, poněvadž se odtud útok neočekával; zvenčí sesíleny jsou opěracími pilíři. V nejdolejší části tohoto paláce jest brána do *sklepů*, nejpamátnější části hradu,

Borotín od severu.

poněvadž se na ně vandalská ruka bořitelů neodvážila. Prvního sklepu jsou jen tři strany, poněvadž se čtvrtá jižní a venkovská strana docela vyvalila, a tak povstal široký průlom, skrze nějž viděti jest mlýn pod hradem se nacházející. Potom následují ještě dva sklepy, z nichž lze vyjíti (vlastně vylézti) krátkou šijí na dvorek za samou branou.

Třetí stavení sesíleno bylo na dvou stranách (jižní a severní) *dvěma okrouhlýma věžema.* V jižní menší v prvním poschodí nacházela se *kaplička,* někdy zdobně klenutá, nyní úplně zrušená, poněvadž jsou dvě třetiny věže docela vybořeny. Leda ještě poznati jest bývalou kapli podlé jediné hlavice, z níž vybíhaly pruty klenutí. Také je tu vysoký vyzděný otvor, který není oknem, nýbrž vchodem do kaple. Prohlubeň ve věži svědčí o tom (což i jinde se nachází), že vespod věže pod kaplí bývalo vězení. Tato věž sřítila se asi před 80 lety za bouřlivé noci, povalila venkovskou zeď mezi branou a palácem a prorazila střechu mlýna s takovou prudkostí, že mlynář a jeho rodina již soudný den očekávali. Na druhé straně jsou skrovné zbytky *veliké věže.* Jako u všech věží měla zdi velmi hrubé a průměr vnitřku rovnal se hrubosti zdí. Z tohoto obra zbyl jen malý kus na východní straně, ostatek dílem se sřítil, dílem byl pobořen a kamení vybráno při stavění nynějšího dvora. Mezi věžema táhne se hrubá a pevná a dosti vysoká zeď, v níž viděti ještě okna, ovšem v nejvyšší části, což o tom svědčí, že i tu obydlí bývalo; ale jestli na západní straně také zeď byla, aneb jestli tu bylo uvnitř stavení toliko z dříví sroubené, podnes již nelze poznati. Borotín vůbec byl ohavně spuštěn, tak že kromě stavení brány jiného zavřeného stavení již nezbylo. Starší popisovatelé píší o zasmušilosti okolí pro „jednotvárné pole a lesy"; my jsme něčeho takového nepocítili, naopak nám lahodila různotvárnost okolí a našli jsme, že je ta krajinka tak pěkná, jako mnoho jiných jihočeských krajin.

Plán Borotína.

Vysvětlení plánu: 1. Dvůr; 2. místo, kde násep vybrán; 3. venkovský, 4. vnitřní násep; 5. stavení brány; 6. sklepy; 7. palác; 8. věž s kaplí; 9. velká věž; 10. mlýn; 11. rybník.

Z hradiště Borotského viděti jest kostel nad vysoké okolí ještě vyčnívající. Tato vysoko položená stavba patří ke *Kostelci Zelenému* nebo *Podolskému.* Ačkoliv nad něj vyniká Bukovice, jest přece Kostelec tak vysoko položen, že z něho lze přehlédnouti celé okolí od Stupšic až za Tábor. Kostel pak jest vzácná památka minulosti. Věž jeho hmotná a zákříští jsou stavěny ve slohu románském; tato byla kostelíkem prvotním, jak svědčí posud tumba neb kamenný oltář tudíž stojící. Ve 14. věku nestačil již tento kostelík pro množství věřících a přistavěn k němu nový kostel v gotickém slohu. Zajímavá jest zděná ohrada okolo kostela, v níž jest hřbitov; ramena její z rohů vybíhající svědčí o tom, že byla hradbou, na níž stávalo zábradlí dřevěné, způsobené tak, aby se odtud brániti mohli nepřátelům, kdežto se s vysoké věže střely a kamení pádně metati mohly. Odtud také jméno Kostelec (castellum, t. j. hrádek). A ačkoliv jest Kostelců mnoho v Čechách, přece na žádném z nich se opevnění tak dobře nezachovalo jako zde. Pod kostelem leží dvůr, nové stavení, při němž postavena jest v 16. stol. tvrz, ale po ní ani památky nezbylo. [1])

V dávné době, kde ještě zděných hradů nebylo, býval Kostelec střediskem okolní krajiny; k němu se utíkali venkované, kdykoliv nepřítel zdejší krajinu navštívil. Z téže doby pochází také nynější městečko (prvotně ves), mající jméno své od zakladatele Boruty nebo Boroty. Teprve později, asi na počátku 14. století, postaven jest hrad Borotín a páni jeho posavadní ves povýšili na městečko. Pokud z psaných pamětí vystihnouti můžeme, patřil Borotín Vítkovcům, [2]) jichž prvotní sídlo Prčice není odtud

[1]) V novější době stal se Borotín známým jako jeviště Grillparzerova dramatu (Ahnfrau). Děj tuto vypsaný vymyšlen spisovatelem a znám jest lidu zdejšímu z překladu českého. [2]) Pomůckou: Hebers' Burgen V. 179 a časopis Tábor II. č. 44.

příliš vzdáleno, ano zdá se, že obojí původně jedno panství bývalo. Tudíž se zdá, že patřil Borotín k prastarému jmění Vítkovcův a tedy také praotci jich Vítkovi z Prčic (r. 1169—1194). Potomci jeho žili v několika větvích, z nichž jedna, páni z Landšteina, zavládla velikými statky v jižních Čechách a při tom také Borotín podržela. Ale ačkoliv je nám mnoho jich známo, přece nelze najíti, od kterého z nich pocházel *Vítek z Borotína*, který se první tak psal a bezpochyby hrad a kostel v Borotíně založil. Roku 1356 byl již při letech a se synem svým *Mikulášem* podával faráře do Kostelce. Jako patron téhož kostela vyskytuje se roku 1369 *Jan z Borotína*, bezpochyby druhý syn Vítkův, a poněvadž se v žádné pozdější paměti nevyskytuje, máme za to, že zemřel a že dědil po něm Mikuláš, který se připomíná od roku 1370 velmi často.[1]) Týž byl r. 1376—1379 podkomořím a r. 1380 maršálkem, r. 1382 hofmistrem arcibiskupským a koupil v Praze na Malé straně dům od arcibiskupa Mohučského, začež zase r. 1407 jiný dům na Starém městě prodal.[2]) Roku 1382 nacházíme jej v bratrstvu v nově zřízeném, jehož odznakem byl obruč s kladivkem.[3]) Poněvadž náležel posud Borotín k faře Kostelecké, způsobil to r. 1386, že byl kostel zdejší oddělen a na farní povýšen.[4]) Okolo r. 1393 získal hrad Střelu v Prachensku a r. 1397 seděl na větším soudě zemském. Pro zkušenost a spravedlivou mysl svou volen býval za mocného oprávce k rozsouzení při, sám však měl potom při s farářem Prčickým. Tento žaloval naň r. 1407, že mu vzal les a předchůdci jeho dům a rybník prodal. Roku 1412 žaloval naň zase, že ukládá lidem jeho poddaným berni a jinou pomoc a je ke svým soudům potahuje, ačkoliv faráři panství na nich náleželo. Tehda Mikuláš skrze soudce k tomu ustanovené odsouzen a nedlouho potom zemřel.[5])

Mikuláš měl již roku 1409 syny zrostlé; tehda podával faráře ke kostelu Prčickému s *Janem z Landšteina a z Borotína*[6]) a r. 1410 ke Kostelci s *Heřmanem z Landšteina*, odkudž lze za to míti, že dotčeným synům tyto statky ke spravování odevzdal. Ale později seděl Heřman na Střele a Jan držel Borotín a Prčice (tyto ještě r. 1419). Dotčený studoval na universitě Pražské a osvědčil se již l. 1408 jakožto horlivý přívrženec učení Husova, an se čtyřmi ostatními soudruhy knihy Viklefovy vydati se zpěčoval,[7]) a spečetil spolu r. 1415 s bratrem svým *Heřmanem z Borotína* (jenž byl seděl r. 1410—1419 na větším soudě zemském) známý stížný list, který stavové čeští do Kostnice církevnímu sboru po upálení Husově zaslali.[8]) Nicméně Heřman r. 1419 Pražanům opověděl.[9]) Na sněmě Čáslavském (r. 1421, 7. června) opět oba nacházíme. Heřman přidal se potom na stranu Táborskou a pro příchylnost svou k husitství od stavů r. 1423, 1. listopadu v Praze shromážděných vedlé jiných pánů zvolen jest za hejtmana království Českého. V bouřích válek husitských, jsa nejbližším sousedem mocného Tábora, držel s jejich stranou; když pak Táboři smíření s církví odpírali, přistoupil *Mikuláš z Landšteina a z Borotína* k jednotě panské, začež jej Táboři chtěli pokárati. Roku 1434 dne 21. května od Tábora přitáhli k hradu Borotínu a hrubou střelbu naň házeti počali. Než počínání jich bylo marno, poněvadž se Mikuláš udatně bránil a i okolnosti jemu pomáhaly. Nebo kvapila osudná doba bitvy Lipanské, a proto oddělení Táborského vojska, které před Borotínem leželo, upustilo od dobývání hradu a spěchalo k ostatním Táborům, kteří se u Prahy shromažďovali. V bitvě u Lipan byl Mikuláš jeden z předních, kteří vskočili do vozové hradby Táborův.[10])

Mikuláš seděl l. 1437 na soudě zemském a posléze l. 1441 na Střele a prodal Hořepník a Korupasy Janovi z Kralovic. Asi v ty časy prodal také hrad Borotín. Ten patřil pak *Janu Malovcovi z Pacova*, který jej již l. 1446 držel. Řečený Jan, též udatný bojovník, r. 1446 poslán byl sám třetí s důležitým poselstvím k papeži Eugeniovi IV.; vrátiv se, přilnul k straně přítele svého Jiřího z Poděbrad, jemuž r. 1448 Prahy dobývati pomáhal; stál pak věrně po boku jeho v následujících bojích s Vítkovci, proto i mírem Vildšteinským (roku 1450 dne 11. června) hrad Borotín do všeobecného příměří pojat byl. Po míru učiněném volil s jinými (roku 1452, 27. dubna) Jiříka za správce

Kostel v Kostelci Zeleném od severu.

---

[1]) Lib. conf. [2]) Tom. Zákl. I. 90, III. 19. [3]) Archiv univers. Tomek, děje Prahy III. 47, 48, 202. [4]) Borový, lib. erect. II. 224. [5]) Lib. erect V. 71, XI. 15, acta jud. [6]) Lib. conf. [7]) Tomek, děje Prahy III. 459, 480, 482. [8]) Archiv č. II. 375, 379, III. 187, 188, 310. Jan byl r. 1417 patronem kostela Borotského. [9]) Archiv č. IV. 375. [10]) Roku 1432 připomíná se Jan Unka z Neustupova, purkrabě na Borotíně. (Arch. Třeboň.)

země, seděl r. 1454 na soudě zemském, konečně byl v lednu r. 1462 opět se slavným poselstvím v Římě u papeže Pia II. se žádostí o potvrzení kompaktat, v bitvách r. 1467 až 1471 statečně a šťastně s jednotou panskou bojoval i králi Vladislavovi II., od něhož jmenován radou, vojsko Matyášovo z Čech vypuditi pomáhal a zemřel 10. ledna r. 1488.

Kostel v Kostelci Zeleném od východu.

Buď on aneb bratr jeho Bohuslav zůstavil tři syny. Nejstarší z nich *Pavel* zdědil r. 1494 Sedlec, kteréhož však postoupil potom bratru *Mikulášovi* a vzal za díl svůj Pacov. Borotín dostal bratr *Jan*, jehož jméno čte se v pamětech Jistebnických roku 1506, an se jako svědek podepsal.[1]) Zemřel před r. 1515, zůstaviv nezletilou dceru *Alžbětu mladší*, jejímž poručníkem byl Mikuláš Malovec z Pacova. Jí a *Kateřině z Pacova*, sestře n. Janově, manželce *Oldřicha z Malovic*, připadl statek n. Janův. Roku 1517 v sobotu po svatém Havle obě se o panství Borotínské rozdělily. Při tom dostala Alžběta v Borotíně domy, ves Býšov, v Chlumě c. t. m., Malkovice, Divišovice, Záhořice, Mitrovice, Dobřejov Hořejší a Dolejší, Krajičovou Lhotu, Sudiměřice, Střezimeř, Prudice, Pykov, Pňovou Lhotu, Záhoří pod Miličínem, Baňov, co tu k Borotínu náleželo, v Makově a v Dobronicích dvory kmecí. Kateřině pak se dostaly: zámek Borotín, rybník nad zámkem, z kteréhož jde voda na mlýn, mlýn pod tím rybníkem s haltéři, sádkami s přísluš., podací v Borotíně a Kostelci, sladovna, v městečku domy, v Střezimeři plat, ve Vlasenici, Jetřichovicích, Záhoří u Jetřichovic, Mezném, Muticích, Sedlečku, Kubcové Lhotě, Pasičce dvory kmecí; dvůr ve Dvorci, v Břevnově, co k Borotínu náleží, v Makově dvory kmecí.[2])

Kateřina seděla na Borotíně dlouhá léta s manželem svým *Oldřichem z Malovic*, s nímž měla šest synů, *Jana, Mikuláše, Pavla, Zikmunda, Bohuslava* a *Oldřicha*.[3]) Po otci, jenž, jak se zdá, brzo umřel,[4]) zdědili bratří ti Malovice, jež však prodali. Máti jejich potom seděla ve vdovství na Borotíně se svou přítelkyní Kateřinou Měděncovou z Ratibořic, an syn Pavel panství spravoval. Tomuto ona zapsala r. 1538 v dluhu 2000 kop díl jeho, tak aby polovici dostal hned a polovici po její smrti.[5]) Pavel koupil r. 1539 od bratra Jana všechen díl jeho na Malovicích a Borotíně, ale vzdal jej zase a držel od r. 1548 Zbraslavice. Kateřina pak jiným zápisem (vkl. 1542 v pátek před sv. Řehořem) v dluhu 100 kop zapsala zámek Borotín, městečko a vesnice mladším svým synům *Zikmundovi, Bohuslavovi* a *Oldřichovi*, ale tak, aby ho teprve po smrti její dosáhli;[6]) Zikmund dosáhl Výrce a Vesec, pročež později na Borotíně nevládl. Jsouc Kateřina ve věku stáří a smrť majíc před očima, konečně r. 1554, 8. června nejmladším synům oběma zboží své vzdala, však tak, aby Kateřině z Ratibořic 50 kop vyplatili a ji až do smrti její na Borotíně poctivě chovali.[7]) Brzo po tom (asi r. 1556) zemřela.[8])

Synové oba dosáhše Borotínského panství, vládli jím na krátko neviditelně a r. 1557 o ně se rozdělili. Oldřich dostal zámek Borotín se *dvorem poplužným*, dvůr popl. v Sudoměřicích, mlýn a pilu pod zámkem, vsi Mezný a Kubcovou Lhotu, díl městečka Borotína, v Makově, Nasavrcích, Dobřejově obojím, Muticích, Dvorci, Záhoří, Jetřichovicích, Třemešné dvory kmecí s různými dědinami, zejména i „rybník Podhradský, z kterého voda na mlýn jde, rybník nad Šeborem, od kterého se voda na zámek vede.“ Bohuslav (jenž potom také na Nemyšli seděl) obdržel dvůr v Kostelci Podolském, dvůr popl. v Kamenné Lhotě, vsi Řevnov, Kamennou Lhotu, Vlásenici, Kostelec, díl městečka Borotína, v Makově,

[1]) Regesta Malovcův. [2]) DZ. III. D 12. [3]) DZ. 12. D 9. Oldřich se nazývá proto pánem na Borotíně r. 1517—1523 (arch. Třeb.). r. 1518 obdržel odúmrť po Janovi z Daměnic (DD. 17 f. 455.). [4]) Tytulář r. 1534 připomíná jej ještě na Borotíně, čímž však není dokázáno, zdali žil. [5]) DZ. 84. C 2. Co se stalo s nejstarším synem Janem, není nám známo; druhý syn Mikuláš měl choť Kateřinu z Čestic, od níž měli synové její zboží Kalenické v Prachensku. [6]) Arch. Vimberský. DZm. 226. B 20. [7]) DZ. 230. C 12. [8]) Roku 1556 ještě žila (DZm. 42. Z). r. 1557 byla již mrtva.

Jetřichovicích, Příkově dvory kmecí s podacím v Kostelci a Borotíně. Tak městečko rozděleno bylo na tři díly; polovice patřila k Jistebnicům, jedna čtvrť ke zboží Kosteleckému a druhá čtvrť ke hradu Borotínu.

Oldřich držel hrad ještě r. 1594, kteréhož roku se připomíná v knihách Táborských a ve dskách zemských, a zemřel kdysi okolo r. 1602, zůstaviv syna *Pavla*, jenž bezpochyby brzo zemřel. Neznámým nám způsobem, nejspíše však sňatkem nějakým, přešel hrad se svým panstvím v držení *Kryštofa Vojkovského z Milhostic*, jenž se r. 1613 a ve sbírkách sněmovních r. 1615 pánem na Borotíně jmenuje.[1]) Nástupce jeho byl *Přech Vojkovský z Milhostic*. Ten stál s Adamem Albrechtem Vojkovským v bouři stavovské r. 1618—1620 ke straně evangelických stavů; pročež po bitvě Bělohorské odsouzeni jsou všeho jmění, které však skrze vojáky na dobro vypáleno. Plnomocný místodržitel Karel z Lichtenšteina dada zboží to odhadnouti na 9654 kop 30 gr., prodal r. 1623, 26. března: díl městečka Borotína, vsi Býšov, Mezný

Borotín od západu.

a Lhotu Michálkovu, „zámek starý řečený Borotín s dvorem poplužným, pivovárem, krčmou, ovčínem, mlýnem atd." paní *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina* za 9000 fl. rh. Téhož dne paní tato koupila též panství Kostelecké (Smilovi z Rokytníka) odňaté a s ním čtvrť města Borotína, tak že dosáhši nyní celého městečka, toto i hrad spojila s panstvím Jistebnickým.

Druhou polovici Borotína držela *Alžběta mladší z Pacova*. Tato vdala se za *Arnošta Černčického z Kácova*, jemuž jako i dětem jeho věškerý svůj díl (r. 1542) zapsala. Asi tehda povstalo v městečku sídlo nebo dům panský. Po smrti jeho (r. 1545) zdědili díl tento synové jeho *Jan mladší*, *Arnošt* a *Vilém*, z nichž tito dva let neměli. Jan jsa v závadách, prodal r. 1546 dům panský s polovicí městečka Borotína, mlýny dva a rybníky *Beneši Sendražskému ze Sendražic*, ale vyplatil je zase a prodal znova r. 1548 sídlo v Borotíně, dvůr, půl městečka, vsi Lhotu Jindrákovu, Makov, Dobřejov Horní a Dolní, Přestavlky, Baňov a Střeziměř *Janovi staršímu Hodějovskému z Hodějova*, místosudí kr. Č.[2]) Tento času toho slavný a učený pán přikoupil r. 1550 díl Makova a Třemešné a prodal r. 1552 díl tento Borotínský *Ladislavovi z Lobkovic* a na Chlumci za 1950 kop gr. č., po čemž polovice tato spojena jest s panstvím Jistebnickým.[3])

---

[1]) Reg. 44 F. k. s. O 5. [2]) DZ. 46. D 30. 47. B 5. DZm. 226. B 2. [3]) DZ. 10. F 5. Pam. arch. X. 471.

Starožitný hrad Borotín byl již r. 1623 docela opuštěn, neboť v taxe toho roku zdělané stojí o něm: Toho jest toliko jméno a zdi bez krovu zbořené, dvůr všechen spálený.[1]) Proto se zpráva Balbínova (r. 1681), že se na něm bydlelo, se svědectvím tím shodnouti nemůže.[2]) V 17. a 18. věku na zříceninách jeho zle hospodařeno, a nynější dvůr, jak se zdá, celý z jeho kamení postaven. Konec toho puštění byl za *Nádherných*, kteří povýšeni byli ve stav rytířský s heslem „z Borotína", a skrovné, ač přepevné zbytky pořád povětří vzdorují.

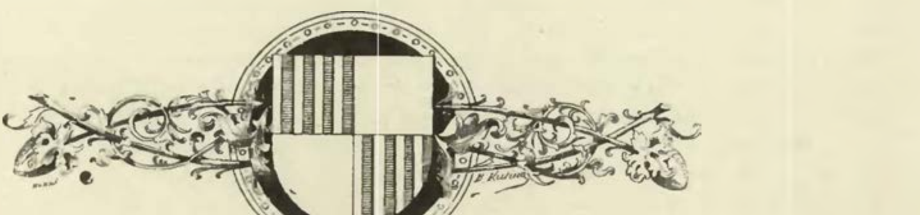
Ves Kostelec, jak již řečeno, dostala se roku 1557 při dělení téhož panství se čtvrtinou městečka Borotína a některými vesnicemi *Bohuslavovi Malovci z Malovic*. Týž nabyl také dílu jednoho na tvrzi Chotovinách, jejž prodal roku 1568 Janu Lapáčkovi ze Rzavého na Záhoří. Manželka jeho Kunka z Nemyšle držela za svůj díl zboží Prudické, jež prodala r. 1564 Vilémovi Malovci.[3]) Zdá se, že Bohuslav nemoha ve dvoře bydleti při něm novou tvrz vystavěl, jež snad ani jednoho století nepřečkala. Po smrti jeho († r. 1576) následoval syn jeho *Oldřich* (napřed nejmladší, potom) *mladší z Malovic* (tak řečený na rozdíl od strýce svého Borotínského), jenž pojav k manželství Žofii z Dohalic (vkl. roku 1582 dne 3. února), o ní pořízení učinil, aby po jeho smrti svého náležitého opatření došla.[4])

Oldřich jsa kvasů milovný, nejednou míval přátele své na Kostelci. Jedna taková schůzka nešťastně se skončila (roku 1591), když Zikmund Osterský ze Sulevic zavražděn (viz díl IV. na stránce 325.). Oldřich zemřel r. 1596 dne 9. dubna, dětí po sobě nepozůstaviv. Den před svou smrtí, jsa ještě při dobré paměti, povolal před sebe sestru svou Markétu a oznámil jí, že všecek statek jí Markétě a Janovi Jiřímu Vchynskému ze Vchynic ústně dal. Markéta prý se k tomu znala, ale později zapírala, že o takovém odkaze nic neví. Jan Jiří soudil se s ní o to, ale mezi pří zemřel.[5])

Ze zřícenin Borotínských

Markéta byla vdána tehda za Hermana Ostromířského z Rokytníka, a když tento asi roku 1599 zemřel, vdala se za Petra Špulíře z Jiter, s nímž od roku 1600 na Kostelci hospodařila.[6]) Následující změny nejsou nám známy. Víme toliko, že se dostal Kostelec před rokem 1613 v držení *Smila Ostromířského z Rokytníka*,[7]) jenž byl Heřmanovým synovcem a bezpochyby Kostelec po Markétě, tetě své, zdědil. Týž měl také dům v Táboře, přidržel se potom stavův evangelických a když Tábor od císařských r. 1620 a 1621 obležen byl, zavřel se s obleženými v městě, pročež potom odsouzen jest dvou třetin statku svého.[8]) Královská komora prodala roku 1623 dne 26. března tvrz Kostelec se vsí Řevnovem a dílem Borotína *Polyxeně Lobkovské z Pernšteina* za 8000 fl. rh., po čemž připojen jest týž statek k panství Jistebnickému.[9]) Ale té doby byly jak tvrz, tak i dvůr od lidu císařského, který Tábor obléhal, docela vypleněny a spáleny, tak že, co peníz platilo, všechno pobráno a svršků a nábytků žádných nebylo.[10])

[1]) Arch. Roudnic. [2]) Miscell. III. 82. [3]) DZ. 15. C 15. [4]) DZ. 21. H 25. [5]) Reg. 32 F. k. s. P 19, Q 11. [6]) DZ. 174. L 8. DZm. 122 N 26. Reg. 33 F. k. s. K 2. [7]) Reg. 45 F. k. s. B 17. [8]) Časop. Tábor II. č. 45. [9]) DZ. 292. B 11. Bílek, Děje konf. [10]) Arch. Roudnický.

2. Malovecké příběhy.

Již často dokázaná věc, že spoludržitelé ve svornosti spolu nebývali, i když byli v blízkém spolu příbuzenství, nachází se i ve starých pametech držitelů Borotských. Kateřina a Alžběta, teta a neť měly v l. 1537 až do 1538 ústrky. Z nesvornosti pošlo napřed jednání nesousedské, jako na př. roku 1537, kdež Alžběta rozkázala pacholatům svým, aby zbili husy Svatoše z Borotína, které na grunty její zabloudily. Nedlouho potom se i stalo, že mladý Jan z Kácova člověku druhé strany, an jel po hrázi u rybníka, prostraňky u koní posekal, háje jemu s pluhem jeti. Nedlouho potom začala Kateřina. Pobrala prý lidem Alžbětiným dříví a řepu na poli a poddaný její, Jan Kanta ze Lhoty, byl příčinou, že přišlo k „šturmu a výboji“ v městečku Borotíně, při čemž vrazili na grunty Alžbětiny, zavražděn jeden člověk z Prahy, poraněn úředník její a vzaty tomu peníze. [1]) Ale i s mužem a syny svými mívala Kateřina nejednou kyselosti, kteréž se až k soudům dostávaly. Manžel její udělal jí list na Lhotu Kamennou a půl Mezného, poněvadž tyto ležely při Borotínu, ale vzal jej zase. Když ho zaň prosívala, odpovídal: „Nevrátím a nechci, nebs ty má; já udělám z něho, co chci.“ I naplakavši se paní šla od něho pryč. Ale i všelijaké jiné těžkosti měla. Roku 1532 nalezena jest na štěpnici u Borotína cedule hanlivá a nepořádná, která byla k nebezpečenství hrdla jejího i také poctivosti (cti) její. Ovšem v ceduli takové, od koho by byla, se nepsávalo, ale psáno bylo v ní jméno, kterého syn její Jan užíval. Tento tudíž obeslán jest před hejtmany království. Možno, že příběh ten nějak souvisí s Jiříkem Šlapem, šenkýřem na panství Hozlaurův, který mluvil k úředníku jejímu, „kdyby mi kde jel přes pole, že bych tě vzal i s koňmi i s vozem, i bych tě i zabil, nedal bych za tě nic, bylo by veta žida. Já málo mám, proto na to čistě kvasuji; přečkám někoho, ježto mnoho má, nebude míti nic. Chudého meč, oheň a les výplata. Jan z lesa bude veta žida.“ [2])

Ačkoliv Kateřina synu svému Pavlovi r. 1538 dílu mateřského 2000 kop zapsala, aby se ženiti mohl, přece jí za to nebyl oddán synovskou láskou a vděčností. Když bylo po svatbě a Pavel se na Malovice přestěhoval, žádal na ní, aby mu vydala dva koně, vraného dobrého a valacha z ryza plesnivého a kožich tchořový, který býval otcův. Také ji vinil, že nechala za sebou 22 věder vína bílého a 3 vědra červeného, které koupil ke své potřebě a na Borotín dovézti dal. Bylo to víno koupené ke svatbě, kteréhož však nedopili. O všechny ty věci bylo jednáno r. 1543 při soudu komorním. Strany vína uloženo Kateřině, aby je buď dala nebo se o ně smluvila, strany ostatního propadl Pavel, poněvadž nemohl dokázati, že by mu náleželo. [3])

Za oněch časů nebyla v Čechách taková hojnosť zvěře, jako my ji pamatujeme. Bylitˇ tehda vlci a jiní dravci, kteří toho mnoho sežrali. Doklad toho jeden máme k r. 1545. Jan mladší Černčický měl se tehda ženiti a po novém létě 1546 měla mu nevěsta ze Střely přinesena býti. I prosil pana Petra z Rožemberka, aby mu odpustil u Křepenic a u Milčína leč nějaký udělati, mohl-li by sobě „některý zajíc ku potřebě své pilné zabiti.“ Také prosil, má-li zvěři velké dosti, aby mu dal zvířátko Odpověděl pán takto: „Že někteří dobří lidé tu přísedící okolo Křepenic a Milčína ho za to žádali, aby nedopouštěl komu tu honiti, a to proto, že když pán sobě k ruce honí zajíce, někteří tu okolní pánu tenat půjčují, že druhdy více na tenatech škody udělají, nežli zajíců nalapají, poněvadž nádvorníci (svobodníci) všecko vytepou, k čemuž jen přijíti mohou, a kdyby toho nebylo, že by zajíců v tom položení více bylo. Zvířátka že nemá, a kdyby měl, že by dal rád; několik zbitých že rozdal anebo sám utratil a nejposlední již dal rozrušiti, chtěje je sám utratiti a paní Kraselovská (budoucí tchyně Janova) k němu žádostivě poslala, i to zrušené zvíře odeslal v její potřebu.“ [4]) Nesmíme vynechati příběh ze života lidu venkovského, který se asi v tu dobu v Radkově (vsi university Pražské) v okolí Borotína zběhl.

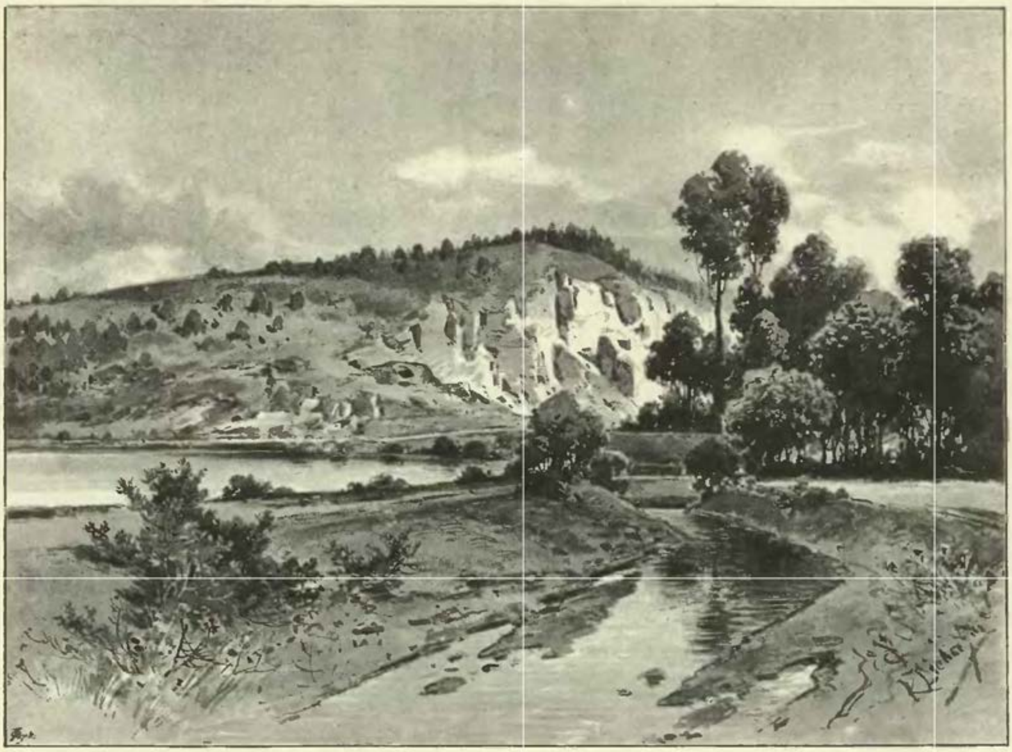
Byli sedláci Radkovští (r. 1555) na lovu a upachtivše se, sešli k Janu Mihulovi do Radkova, aby se napili. V tom přišel mezi ně Václav Rašovec z Rašovic sám třetí s Janem Černým, poddaným svým, a sládkem Tu se posmívali a něco si šeptali, po čemž pověděl Václav: „Proč vy, sousedé, veseli

[1]) Reg. 7 F. k. s. E 4. [2]) Reg. 7 G. sv. E 15, reg. hejtman. [3]) Reg. 10 F. k. s. M 19, 13. J. k. f. 3—4. [4]) Kopiář Petrův v Třeboni.

nejste?" I dali za odpověď: „Milý pane Václave, račte jedno vy veseli býti, my jsme dosti veseli a dobré vůle Vám přejeme." I řekl Václav: „Byste nechtěli, však musíte," k čemuž sedláci odpověděli: „Milý pane Václave! však Vám toho přejeme bez mušení." Opět on: „Byste nechtěli, musíte." I přišel v tu chvíli Jíra Novák s ručnicí, kterou mu opravoval kovář tu ve vsi, a jakž vešel mezi sousedy, hned dal hospodáři ručnici schovati, neb měli rozkaz od pána, aby soused k sousedu s braní nechodil, a přijde-li, aby ji dal schovati hned hospodáři. V tom Václav pomlčev řekl: „Jíro! okaž mi tu ručnici, vidím v ní stroj pěkný a hlavní, chtěl bych ji sobě také tak dáti strojiti." Týž Jíra na to nedal žádné odpovědi. I řekl Rašovec: „Jíro! poněvadž mi ji okázati nechceš, rozumím tomu, že jsi na mne přišel s tou ručnicí a snad, aby mě ní zamordoval." I pověděl Jíra: „Milý pane Václave! nejsem na tom, nepřišel jsem, abych na Vás měl střílet." I řekl Václav: „Rychtáři i vy sousedi! buď Vám to svědomo, že teď Jíra Novák přišel na mne s ručnicí, snad aby mne pomordoval." Jan Švec rychtář po té řeči vstav, takto kázal hospodáři: „Hospodáři, přines tu ručnici, ať se na ni podíváme, a v ruce mně ji dej, poněvadž pan Václav Rašovec teď sobě zasvědčuje námi, abychom věděli, co svědčit." Když hospodář tu ručnici přinesl, vzal ji rychtář do ruky a podívav se na ni pravil: „Hle, pane Václave! jako pravíte, že Vás přišel mordovat, žeť není ta ručnice natažena; podívejte se na ni všickni." A Jíra Novák se ohlásil řka: „Rychtáři, ohledej ji dobře, však v ní ani kulky není." I učiniv tak rychtář pravil: „Pane Václave, hleďte, i vy, sousedé, dívejte se, že ta ručnice není nabita ani natažena, jakž pan Václav praví, že by proto s ní přišel Jíra, aby ho ní zamordoval, abyste toho povědomi byli." I dal tu ručnici zase schovati hospodáři. Tu se ozval Václav: „Rychtáři! rozumím já tomu, že jste se na mne spuntovali, zvyjebení zrádci, chlapi, lotři!" I pověděli sousedé tak, že nejsou žádní zrádci, a když Václav to několikrát opáčil, vstal Ondra Zeman a pověděl: „Pane Václave! jsme-li chlapi, jsme svého pána chlapi, a tak dobrého jako Vy." Odpověděl Václav takto: „Ty, Zemane, v hrdlo lžeš, sem lepšího chlapa, nežli vy." Tu se ohlásil rychtář řka: „Pane Václave! snad jste královští? a jste-li královští, však jsme my také pod mocí JMK. a panskou." I řekl mu: „I ty, rychtáři, v hrdlo lžeš, jste vy těch mistrů koliatů; já nevím, co vy ještě za pány máte." Tehdy poddaný jeho Jan Černý chodě po světnici a maje kord při sobě mrštil, koho mu se zdálo, stranou. I vzal ho hospodář, strčil ho za stůl k pánu jeho a pověděl takto: „Medle pane Václave, můž-li to býti, nechť dá těmto lidem pokoj i sobě také, neb jsem já mu hospodářství neporučil v svém domě." Václav neříkal tomu nic a Černý co prve činil, činil to ještě víc. Když vždy od pána vyvstával, prosil hospodář Václava ještě dvakráte pro Boha. Když pak Mihule po třetí k nim přikročil, vyskočil Černý od stolu ke dveřím s kordem a Václav tolikéž vytrhl kord a udeřil na Jana; na štěstí zavadil Václav na bidlo a vroubil do něho. I hned chytili Mihule a jiní sousedé Václava, vydřeli mu meč a v tom prchl Václav za stůl pro ručnici svou, kterou měl v koutě připravenou i s kohoutkem přiloženým; též mu ji vydřeli a hned ji rychtáři dali. Černý též vytrhl braň, zaskočil dvéře u světnice a sekal; tehdy Zeman vzal palici na ně a nedal mu ode dveří mezi sousedy, aby jich neposekal. I uťal Černý téhož Zemana a druhou ranou bodenou mu udělal. V tom vyskočil Černý s kordem před světnicí, nedal žádnému ze světnice, kdež sedláci jiné zbraně neměli, než sošky (na tenata), kteréž z lovu přinesli. Potom vyskočiv Černý před dům, nedal žádnému odtud jíti a prosil, že kord schová, aby ho nebili, že půjde mezi ně. A rychtář mu pověděl: „Nu schovej kord a pojď mezi nás, nebude tě nikdo bíti." I vyšed rychtář, vzal mu kord a chtěl ho dáti do vězení, ale Václav prosil ho, aby tak nedělal, bude-li ho kdo z čeho viniti, že od něho za spravedlivé učiní. I pověděl rychtář: „Pane Václave! slibuješ-li za to?" — „Rychtáři! já tobě slibuji, že udělám." A když ho nevzal do vězení, tu teprve se Václav ohlásil: „Rychtáři! já tebe zavazuji ctí, věrou, aby mi se stavěl před panem hofmistrem na zámku Pražském." A rychtář řekl: „Jestli mi pán můj rozkáže, udělám to." Potom Černý ještě zlořečil a Václav odcházeje povídal: „Vy mně nerozumíte, sem já pán, ale já nevím, koho vy máte za pána, jakés mistry chvistry." [1])

Bujné krve byl Oldřich nejmladší z Malovic, jenž seděl na Kostelci. Jméno jeho často se čte v rejstřech soudních. S počátku to byly menší rvačky, jako r. 1576 na Kameni, kdež jednoho Dvoreckého v rukou ochromil, r. 1581 v Praze, kdež jiného Dvoreckého a jeho člověka pěstí zbil a stloukl, aneb r. 1583, kdež v Táboře Václava z Tučap kordem v hlavu a obě ruce škodně zranil. Vážnější příhoda, do níž také Oldřich zapleten byl, stala se r. 1586. Jednou po slunce západu přišel Petr mladší Doudlebský do Lhoty Čelákovy do dvora Petra Kršňáka a jeho žádal, aby ho vyprovodil do vsi Výrce, což Kršňák k jeho žádosti učinil. Když za ves s Oldřichem Malovcem vyšli, nepohodli se nějak, a Doudlebský Kršňáka hruškou železnou u rapíru ve tvář uhodil, až na zem padl. Když pak se vracel a Lhotou na Nadějov šel, tu svolal Kršňák lidi mužského i ženského pohlaví a sám jej bije, i ostatním bíti rozkázal a za mrtvého zranivše, odešli. Oldřich se postavil proti Kršňákovi maje kord vytržený a vykřikl, že hned

[1]) Reg. svěd. 1554—1557 f. 3.

Poděhusy.

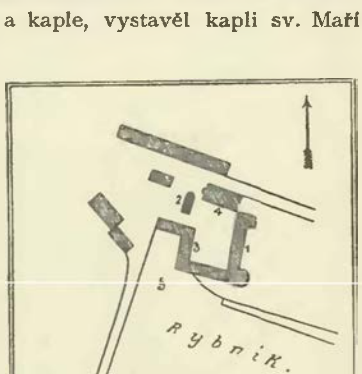
musí umříti. Ranil ho v hlavu a ruce, ale sedláci mu přerazili rapír a on se dal na útěk. Bylo asi dvě hodiny na noc. Tu Zikmund a Oldřich Malovci přijeli ke vsi Pasece a vyvolali sousedy, aby šli k vozu; oznamujíce, že jest zabit Petr Doudlebský, žádali, aby ho šli hledat. I rozkázal Zikmund, aby šli s Oldřichem ke Lhotě, že jest tam zabit, a kočímu nakázal, aby vypřáhl kůň a jel napřed k Výrci. Našli jej pak na louce řečené Chmelince zbitého, až krev z něho tekla a až s nimi nemohl mluviti. A opatřivše ho s Oldřichem, šli odtud. I kázal jim Oldřich, aby nadělali pochodní a zhlédli, kde se bili. I šli a Oldřich jel s nimi na koni a kde se tloukli, nalezli to žerdí, jak hrách pálili, a rapír nahý podlé toho Petrův a podlé něho palici dosti hrubou, též klobouk a střevíce Kršňákovy a rapír Oldřicha Malovce přeražený.[1])

[1]) Reg. 17 G. k. s. A 6—8 a 26 F. D 1, D 11.

JISTEBNICE TVRZ.

Město Jistebnice položeno jest v údolí mezi vysokými vrchy. Jeden z nich, nesoucí na vrcholu svém kostel sv. Maří Majdalény, nazýval se dříve Vyšehradem, jak svědčí dosud niva „Vyšohradská", mezi týmž kostelem a městem se rozkládající. Dvě části města leží na výšinách, totiž kostel, zachovaný ještě z veliké části ve svém původním slohu, s farou a dvůr panský, jehož stavení se rozkládají po lázu z údolí až ke konci dvora volně se zdvihajícím. Na nejvyšším místě stojí nynější úřední dům a zbytek staré tvrze, dlouhé jednopatrové stavení, na rozích dvěma baštami polouokrouhlými sesílené. Jsou v něm v přízemí kanceláře a archiv, a nad tím byt ředitele panství. K tomuto stavení přiléhá pivovár, později, totiž po spustnutí tvrze přistavěný. Na západ od domu úředního spatřuje se druhý zbytek tvrze, bašta polookrouhlá s přístavkem, jejížto hrubé zdi o velikém stáří svědčí. Před časy tu bývala šatlava, bezpochyby i s bytem panského „mušketýra," na ten čas tu bydlí kočové. Ze skrovných těchto zbytků lze souditi, že byla tvrz tato podoby čtyř- nebo pětirohé, bráněna jsouc na jižní straně rybníkem a na západní straně bezpochyby příkopem, kterýž dotčený rybník napájel. Na všech čtyřech stranách byly buď hradby nebo stavení s baštami a zábradly, pro něž nepřítel až k samému obvodu tvrze přistoupiti nemohl. Postavena pak byvši tvrz tato rodem mocným, lišila se rozsáhlostí svou a vnitřní dosti pohodlnou úpravou od obyčejných tvrzí věžovatých.

Zboží Jistebnické patřilo k starodávnému a původnímu jmění Vítkovců, jež okolo Prčice a Sepekova se rozkládajíc, veliké množství vesnic obsahovalo. [1]) Ale již záhy rozdělily se ty přední větve téhož rodu o zboží v těchto krajinách ležící; páni z Krumlova podrželi zboží kolem Sepekova, Prčické a Jistebnické zboží dostalo se potom té větvi, jež se zvala po hradu Rožemberce. V zajímavém kšaftu pana *Voka z Rožemberka* († r. 1262) děje se zmínka o Kojatě, komorníku v Jistebnici (in Stybintz), jemuž pán odkázal tři lány, jež míval někdy rychtář za svého života. Více také ustanovil týž pán, aby strýc jeho Budivoj zastavil ves Božejovice v 50 hřivnách stříbra, jež se měly rozděliti mezi sirotky obou pánův, jichž otcové, jsouce služebníky, léna neobdrželi. Vokův vnuk Petr († roku 1347), jenž zakládal na panstvích svých mnohé nové kostely a kaple, vystavěl kapli sv. Maří Majdalény na Vyšehradě nad Jistebnicí. [2]) Synové jeho *Petr*, *Oldřich*, *Jodok* a *Jan* drželi Jistebnici v nedílu, podávajíce sem roku 1363, 3. srpna nového faráře. [3])

Plán tvrze Jistebnické: 1. Nynější dům úřední; 2. bašta, v níž obývají kočové; 3. pivovár; 4. sýpka vysoká; 5. rybník.

Za pana *Jindřicha z Rožemberka* († r. 1412), jenž měl právo popravce na všech panstvích svých, bývali jati zločinci v okolí se vyskytující a na tvrzi zdejší mučeni a potom utraceni. O jednom takovém (tesaři z Předbořic) víme, že byl r. 1394 před Jindřichem purkrabí a Křešetem rychtářem mučen. [4]) Pan Jindřich sám r. 1399 dne 20. září ke kostelu zdejšímu nového faráře podával. [5]) Po smrti tohoto pána sešli se v Krumlově všichni purkrabí hradů Rožemberských, aby byli přítomni smlouvě o spravování statků mladého Oldřicha; než Jistebnický mezi nimi se nenachází, z čehož asi tak

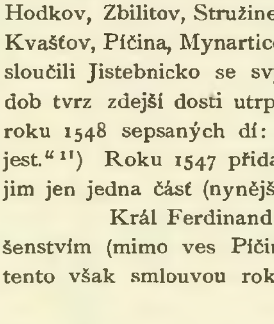
---

[1]) Pomůckou „Jistebnice" od L. Katze (Pam. X. 769) a Vlasákova Místop. bibl. VIII. 129. [2]) Pangerl, H. U. 19, 385—386. [3]) Lib. conf. I. G 10. [4]) Kniha popravčí (arch. Třeb.). [5]) Lib. conf. VI. A 5.

souditi lze, že tu byl tehda prostý úředník a zboží že bylo poddáno jednomu purkrabí na Přiběnicích. Vedlé starých rejstříků či seznamů platů ze zboží vycházejících patřily asi r. 1421—1423 ke zboží zdejšímu městečko Jistebnice, vsi Drahnětice, Padařov, Svožíř, Stružinec, Jednota Vavřincova („Laurentii“), Ostrý, Hůrka, Mozolov, Brtce, Zbilitov, Hodkov, Něhonín, Radihosť, Olší, Voděrady, Raškov,[1] Chvalčina čili Vesce Chvalova, Pupín čili Vesce Pupínova, Jednota Plchova a Vesce Řepkova.[2] Jaké osudy zkoušela Jistebnice za válek husitských, není nám známo; nebezpečenství se strany Táborův vydána arci byla, ale ve starých zápisech nenachází se, že by ji byli Táboři pánu vracovali, jako se stalo se zbožím Přiběnickým.[3] Roku 1447 byl tu Licek z Jistebnice úředníkem a Mikeš Slivovec jeho nápomocný; potom sloužil u pánů Vítů a jat od Malovce Pacovského r. 1461.[4] Jan z Rožemberka zastavil r. 1457 v pond. po sv. Havle platy na městečku Jistebnici, vsích Hůrce, Zahrádce, Sepekovech, Božeticích, Držkrajově, Přesečnicích a Drahněticích „na panství Přiběnickém“ Janovi z Lobkovic.[5] Až dotud (r. 1457) jisto jest, že Jistebnice patřila ještě rodu Rožemberskému; než pak dlouho potom jim ještě patřila a komu se dostala, zůstane již hádankou.

Ke sklonku téhož století nacházíme Jistebnici v držení vlády z *Kozího*, již bývali obyčejně ve službách Rožemberských a snad zboží Jistebnické od pánů svých, kteří mívali v letech 1450—1470 často nedostatek peněz, koupili. Mezi opovědníky císaře Fridricha (r. 1468, 13. dubna) nacházeli se *Vilém* (r. 1463—1464 purkrabě na Choustnice), *Markvart* a *Zdebor* bratří z *Kozího*.[6] O těchto se ví, že seděli r. 1480 na Jistebnici[7] a vedlé nich Jan z *Kozího*, jenž bude bezpochyby týž, jako Jan mladší uprostřed téhož století připomínaný. Tito čtyři vladyky udělili Jistebnickým roku 1480 dne 29. května právo, aby mohli o svých statcích říditi, davše si to nejen penězi, nýbrž i dědinami různými, zatopenými novými rybníky zaplatiti. Čtiborův syn *Mikuláš Kozský z Kozího* ujav Jistebnici, řečenou výsadu r. 1506 okolo 20. dubna potvrdil, ale Jistebnickým výroční trh vyprosil, jak list královský na to r. 1511 dne 16. března vydaný svědčí. Také prodal r. 1507, 29. listopadu 2 lány dědiny v Krasejovicích malých „pracovitému muži“ Tomáškovi Bartákovi, dvořákovi tamže, za 80 k. gr. č.[8] Roku 1523 byl již mrtev a v registrech kraje Bechyňského t. r. vydaných připomínají se poručníci dětí po něm zůstalých.[9] Jak se nám zdá, pomřeli sirotci záhy a dědili po nich *Kuneš Bohdanecký z Hodkova* a *Volf Hazl z Nové Vsi* na Slavětíně. Tento asi r. 1536 zemřel zůstaviv sirotky, jichž poručníky byli Jindřich Bítovský z Lichtemburka, Volf Krokvicar z Nové Vsi, Jindřich Koňas z Vydří a Jan Krokvicar z Nové Vsi. Ti potvrdivše roku 1536, 19. července Jistebnickým výsady a dovolivše jim udělati rybník nyní Obecný řečený, prodali zboží r. 1537 (vkl. r. 1538 v sobotu po sv. Pryšce) *obci města Hradiště Hory Tábor* za 5525 k. gr. č.[10] Ke zboží slušely Jistebnice tvrz se dvorem a městečko, vsi Svoříž, Brtce, Chvalčiny, Vesce Pupinovy, Mozolov, Petříkovice, Hodkov, Zbilitov, Stružinec, Busín, Ostré, Něhonín, Tisová, Hůrka, Padařov, Drahnětice, Božejovice, Orlov, Kvašťov, Píčina, Mynartice c. t. m podací v Jistebnici a druhé sv. Maří Majdalény nad městečkem. Táborští sloučili Jistebnicko se svým rozsáhlým panstvím v jedno a drželi řečené zboží po 9 let; ale již za těch dob tvrz zdejší dosti utrpěla nejsouc nikým obývána. Pročež se o ní v registrech panství městského asi roku 1548 sepsaných dí: „při témž městečku jest tvrz, kteráž za držení Táborských něco pospuštěna jest.“[11] Roku 1547 přidali se Táborští ke stavům odbojným a ztratili proto všechny statky své, z nichž jim jen jedna část (nynější panství) navrácena.

Král Ferdinand prodal brzo po postoupení panství městského tvrz Jistebnici se vším příslušenstvím (mimo ves Píčinu) i se vsí Zvěstonínem *Albrechtovi z Gutšteina* na Žirovnici za 6040 kop;[12] tento však smlouvou roku 1549 v úterý před sv. Maří Majdalénou učiněnou *Ladislavovi z Lobkovic* na *Chlumci*, královské hodvoru v Čechách maršálku.[13] Pán tento získal k tomu ještě (vkl. r. 1552, 2. dubna) od Jana z Hodějova sídlo panské v Borotíně se dvorem, polovicí městečka, vsi Lhotu Jindrákovu, Makov, Dobřejov hořejší a dolejší s částí Střezimíře s podacím.[14] Po smrti Ladislavově († r. 1584) následovali v držení Jistebnicka potomci jeho, kteří na Chlumci a později na Roudnici seděli až do r. 1829.[15] Rozšířeno jest ještě panství za *Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic* a choti jeho *Polyxeny z Pernšteina*. Paní

Znak Kozských z Kozího.

[1] Snad Radkov. [2] Wagner o pánech z Rožemberka [3] Katolického faráře podával sem pan Oldřich teprve r. 1432 dne 6. února (lib. cf. IX. G 10.). [4] Světeckého paměti I. str. 199. [5] Liber. oblig. I., 36 v archivu Třeboňském. [6] Archiv Třeboň. [7] Trajer D. Bud. 641. [8] DZ. 3. [9] Archiv Třeboň. Roku 1510 připomíná se Mikuláš v listě Opařanském. [10] DZ. 3, C 7. Sirotkové Volfovi měli jen polovici statku Jistebnického; nemohouce poručníci tu polovici zpraviti, poněvadž sirotci statku neměli, připrosili pana Volfa Krajíře (roku 1537 dne 7. prosince), aby za ně zprávu učinil (archiv Hradecký.) [11] DZ. 47, K 24. Podrobněji o panování Táborských František Slavík. Panství Táborské. V Táboře roku 1884. [12] DZ. 8, Q 26. [13] DD. 48, A 28. [14] DZ. 10, F 5. [15] Roku 1829 prodal kníže Ferdinand Lobkovský panství Jistebnické *Janovi* šlechtici *Nádhernému*.

tato koupila z konfiskace r. 1623 zboží Borotínské a Kostelce Podolského ještě s některými vesnicemi, mimo to také Mezihč, jenž však brzo zase prodán, a připojila je k panství Jistebnickému. Nedlouho potom byla Jistebnice od lidu vojenského nejednou navštívena a soužena; mezi tím také spustla tvrz, kteráž se již roku 1637 jako pusté sídlo připomíná.

Dodatečně ještě klademe sem následující list z okolí Jistebnického pocházející:[1])

Slovutné a mnohovzácné poctivosti pánům purkmistru a radě města Hradiště jinak Hory Tábora, pánům přátelům a sousedům mým zvláště milým!

Službu svú vzkazují a t. d.. Nečiním Vás tejna, že sem z jistý vůle a vnuknutí pána Boha všemohoucího a s radou pánův a přátel sveych mileych oblíbil sobě k stavu svatého manželství urozenou pannu Annu Vratislavku z Mitrovic, pozůstalou dcerku po někdy dobré paměti urozeným a statečným rytíři panu Štěpánovi Vratislavovi z Mitrovic a v Dráchově; a maje sobě od paní mateře, pánův bratří a jineych pánův a přátel k dodání mně panny k stavu svatýho manželství a k vykonání veselí svadebního jistý den totiž ten outerey po svatém Matouši evangelistu a apoštolu Páně nejprv příštím v městě Vašem Táboře jmenován, abych se se pány a přátely sveymi v místo oznámený najíti dal; i věda, že takový křesťanský předsevzetí a veselí bez přítomnosti dobreych, poctiveych a vzácneych pánův a přátel meych konáno beyti nemůže, protož Vás, moji zvláště milí páni a přátely a sousedy za to žádám, že ku poctivosti nás obou budoucích manželův v outerey po témž svatém Matouši ve 20 hodin na celým orloji na rathauz v témž městě Táboře k večeři najíti se dáte a takového veselí svadebního přítomni jsouc s bázní boží okusiti a okvasiti nápomocni budete, což sem k Vám té naděje, že tak učiníte. Já se toho Vám vším dobreym nepominu odměniti a odplatiti. A za to Vás žádám, že mi na tuto mou žádosť odpověď po témž poslu dáte, abych se věděl, čím spraviti. A s tím milosť pána Boha našeho s námi se všemi beyti rač. Datum na Dobříši v pondělí po svatém Bartoloměji l. 1601.

JMC. hejtman foršmistr panství Dobříšského
Voldřich Doudlebský z Doudleb a na Nadějkově.

[1]) V archivu města Tábora.

TVRZE V OKOLÍ JISTEBNICKÉM.

NADĚJKOV.

Nedaleko Jistebnice jest ves farní Nadějkov se zámkem, na jehož místě tvrz stávala. Ze starých držitelů Nadějkova jest nám jen velmi málo známo. *Ahník z Nadějkova* vyskytuje se jako svědek ve smlouvách smírčích, jimiž opat Nepomucký smířil Jaroslava z Vepic s opatem Milevským o jisté meze mezi zbožími jejich. [1]) Roku 1416 připomíná se *Jindřich z Nadějkova* jinak z Dráchova, poněvadž držel zboží toto a toho roku 16. března kněze k oltáři 10.000 rytířův v Dráchově podával. [2]) Týž byl také purkrabí na Příbrami. Kdysi na počátku 16. století dostal se Nadějkov *Doudlebským z Doudleb*, z jichž rodu tři bratří *Čeněk, Diviš* a *Bedřich* se kdysi před r. 1542 rozdělili. [3]) Čeněk, jenž ještě r. 1556 žil, dostal tuším jen peníze, Diviš seděl potom na Lhotě, Bedřich držel „Dějkov tvrz, dvůr popl., ves celou s příslušenstvím," na čemž (vkl. r. 1542 v sobotu po sv. Marcellu) první své choti Anně z Loutkova 174 k. gr. č. věnoval. [4]) Po smrti téže manželky pojal jinou, Kateřinu ze Mnichu (dle Balbínovy genealogie dceru Petra Smrčky), jíž věnoval (vkl. roku 1557 v sobotu po vtělení Krista pána) 300 k. na tvrzi Dějkově s dvorem popl., vsi tudíž a na rybnících, řečených „nade mlýnem, pode vsí, pod Křišťanem, rybníce s mlýnem pod týmž rybníkem." [5]) Fridrich byl pán šetrný a řádný, pročež byl ustanoven r. 1569 výběrčím posudného kraje Bechyňského, z peněz sobě uspořených přikoupil roku 1576 dvůr Jednotu a vsi Branišovice, Hněvanice, Záluží, Zhoř, Vísku, Hrachov a Raděšín od pana Kryštofa ze Švamberka. [6])

Bedřich (roku 1589 starší řečený) měl mimo několik dcer i syny *Oldřicha, Jindřicha* a *Zikmunda* († již roku 1603), z nichž zůstával onen u otce, tento však r. 1593 od otce svého se oddědil, vzav za svůj díl některé vesnice. [7]) Seděl na Petrovicích, později koupil Počepice, Výrec a j. zboží, posléze sídlel na Chýšce Malé, kterouž odkázal obci města Písku. [1]) Proto také Bedřich posledním svým pořízením r. 1596 ve čtvrtek po rozeslání sv. apoštolův daným, jež na list královský r. 1568 sepsal, Jindřichovi od sebe dílnému nic neodkázal, než všechen statek poručil *Oldřichovi* synu a *Janovi Bedřichovi* vnuku svému společně. Dvůr Markoltovský v Cunkově daroval dceři své Benigně až do jejího stavu změnění, a také Elišku Slavíkovcovou a Annu Sádlovou, ostatní dcery své, odkazy obdařil. Zemřel ještě r. 1596. [2]) Nápadníci po něm srovnali se tak, že ujal Oldřich statek Nadějkovský, k němuž nabyl ještě tvrze Lhoty se svým příslušenstvím a synovce svého splatil. [3]) Týž oženiv se s Annou Marií z Mitrovic (dcerou Štěpánovou) byl výběrčím posudného v kraji Vltavském, držel také nějaký čas Smolotely a sepsal poslední své pořízení roku 1616 v pátek na den sv. Kateřiny, jímž si vymínil, aby tělo jeho pohřbeno bylo v kostele Jistebnickém. Statek odkázal synu svému *Adamovi Fridrichovi* nezletilému, nad nímž učinil poručníky manželku svou, Adama ze Šternberka, Diviše Černína z Chudenic, Bohuslava z Michalovic, Václava Dvořeckého z Olbramovic a Karla Přehořovského z Kvasejovic, většinou pány tehda na slovo vzaté. K záduší sv. Trojice v Nadějkově a ke kostelu, jejž byl založil, daroval koupené r. 1615 zboží dvůr popl. Větrov a ves Voleveč. [4])

---

[1]) Archiv Orlický. [2]) Lib. conf. VII. G 5. Odtud se snad jmenoval r. 1431 Jan Nadějka sed. ve Vyhnanicích. (Arch. Soběsl.) [3]) DZ. 7, G 4. Podlé Balbínovy genealogie slul otec jejich Diviš a máti Anna Mitrovická z Nemyšle. [4]) DZ. 1, J 8. [5]) DZ. 12, T 23. [6]) DZ. 63, H 4. [7]) DZ. 26, H 12 a 169, A 15.

---

[1]) V Malé Chýšce vystavěl r. 1612 kapli sv. Trojice při kostele; kšaft jeho daný r. 1613 byl roku 1614 ve dsky vložen, an tohoto roku zemřel. [2]) DZ. 127, F 28. Jan Fridrich byl syn Zikmundův, jak svědčí DZ. 132, B 10 a poněvadž byl Fridrichovým vnukem, napodobně byl Zikmund tohoto synem. [3]) DZ. 177, J 8.

[4]) O Větrově a Volevči dí Schaller (Tab. 155): „W. ein Meierhof mit wenigen Merkmalen des für jetzt verfallenen Edelsitzes Wolewczy." Voleveč a Větrov vsi celé patřily roku 1497 ke zboží Vlksickému. (Arch. č. V. 568.) Potom se připomínají obě vsi při témže zboží naposled roku 1572 a odtrženy odtud ke konci téhož století. Dosáhnuv jich *Melichar Kolichreiter z Kolichreitu* prodal roku 1615 „dvůr řečený Větrov a ves Voleveč s krčmou" *Oldřichovi z Doudleb* na Nadějkově za 3900 kop míšenských. (DZ. 137, J 5.) Při zboží Nadějkovském připomínají se obě po kolikráte a nebyly již od něho odděleny, r. 1703 byl ve Větrově jen dvůr z kamene postavený a více nic. Z toho viděti, že tu na tvrz nějakou mysliti nelze, jsou to zbytky vsi potom spustlé.

Choti své odkázal toliko k užívání tvrz Lhotu se vsí a vsi Křenovy dvory a Ounuzí. [1]) Zemřel buď na konci r. 1616, buď na počátku r. 1617. Rozbrojů stavovských r. 1618—1620 nesúčastnil se mladý Adam, pročež byl v držení statku otcovského zachován, k němuž také, jsa pán šetrný, statky přikupovali; zejména koupil r. 1636 ves celou Růženou, [2]) r. 1637 pak zboží Vlksické od Mikuláše staršího Bechyně z Lažan. Mimo to držel dům v Táboře na rynku (č. 3) r. 1627 koupený a byl radou soudu nejv. purkrabství v Praze. [3]) S chotí svou Annou Dorotou z Mitrovic (dcerou Jana Vratislava) splodil syny dva *Oldřicha Jana* a *Jiří Františka*, kteří se po smrti otcově (po r. 1665) o zboží svá všechna rozdělili. Starší syn Oldřich Jan dostal tvrz Vlksice se dvorem, dvůr Jednotu se stavením k němu náležitým a od zboží někdy Vlksického vsi Vlksice, Dobřemilice, Střítež, Záluží, Branišovice, Hněvanice, Kvašťov Malý, Klokočov, Vratišov, k tomu také vsi Lhotu, Čičovice a Růženou od zboží

Tento měl manželku Ernestinu Klaru, s níž splodil děti Voršilu, Filipa Františka, Bernarta Antonína, Alberta a Kláru. Poněvadž r. 1679 zemřel, pořízení posledního neučiniv, vzneseno jest poručenství nad dětmi těmito nezletilými na vdovu zůstalou, jež si r. 1679, 13. května komorníka k uvázání v Nadějkov vyžádala. Statek nesnadno se mohl držeti a proto jej prodala poručnice roku 1681 *Martinu Antoniovi de Lasaga* a na Kamenici a jeho manželce, od nichž jej převzal týmž způsobem r. 1686 *Jan Franc*, měštěnín Nového města Pražského. [1]) Týž založil při kapli sv. Anny v Nadějkově nové kaplanství (r. 1697), jež nadal jistinou k tomu vysazenou. Roku 1691, 12. září byl přikoupil od Kryštofa Albrechta Kořenského z Terešova část zboží Vlksického. [2]) Poněvadž byl umíraje († r. 1697) všechen statek od něho již zadlužený posledním svým pořízením choti své *Kateřině Barboře* odkázal, vyžádala si tato r. 1697, 30. října komorníka od desk zemských a uvázala se

Jistebnice.
(Dle náčrtku prof. L. Ferbra kreslil K. Liebscher.)

Nadějkovského. [4]) Mladší bratr Jiří vzal si Nadějkov se dvorem a vsí, dvůr Větrov, vsi Víska, Zhoř, Nosetín, Vilín, Chlistov, Bezděkov, Kaliště, Hubov, Nepřejov, Kvašťov Velký a Květuši. [5]) Nový držitel Nadějkova pojal k manželství Lidmilu Veroniku z Kalenic, s níž dostal zboží Skvořetické, pročež si tuším zboží otcovského málo vážil, neboť již roku 1668, 31. května prodal zboží Nadějkovské *Mikuláši z Germershemu v Harpershofu*, měštěnínu Menšího města Pražského, za 27.000 fl. rh. [6])

v Nadějkov a díl Vlksic. [3]) Oželevši brzo prvního chotě svého, vdala se v druhém loži za *Volfganga Ondřeje Zikmunda Khürnberka*, s nímž společně statek Starcovou Lhotu (r. 1699, 1. července) přikoupila. Témuž manželu odkázala také umírajíc († r. 1702) všechen statek svůj. Než i manžel po ní ještě téhož roku zemřel, zůstaviv statky velikými dluhy obtížené, tak že byli Jan Frant. Low a Jan Paul Krauseneck soudem zemským nařízeni kuratory téhož statku a jim r. 1702, 15. září komorník vydán, aby se v Nadějkov, Vlksice a Starcovou Lhotu uvázali. [4]) Příštího roku (1703, 26. května) odhádal zboží to všem věřitelům Francovským a Khürnberským Adam Max. Chanovský z Dlouhé Vsi jakožto místokomorník zemský. [5])

[1]) DZ. 138. K 13.

[2]) Také v *Růžené* bývalo (podlé Schallera) nějaké sídlo ze manské, ale tuším pozdější. Dvůr Růženou držel Bohuněk z *Vranova*, r. 1453 prodal 50 kop na dvoře s polemi atd. *Petrovi rychtáři Milevskému*, jenž si na králi Ladislavovi vyprosil odúmrť v Růžené po jistém Přibíkovi (rel. tab. II. 229). Později zůstávala ves tato až do roku 1636 při zboží Vlksickém. Mikuláš Bechyně z Lažan prodal (vkl. r. 1636, 8. července) „ves celou Růženou s krčmou, 5 rybníky, mlýn Vozdrakovský se vším příslušenstvím“ Fridrichu Adamovi Doudlebskému z Doudleb za 2000 kop míš. (DZ. 145. E 29). V 18. století byla Růžená samostatným zbožím a tehda tu bezpochyby prostý dům panský postaven. (Viz Místop. bibl. VIII. 157) [3]) Kniha trh. r. 1616 G 8, program Táborský r. 1874, 8. [4]) DZ. 73. Q 9—23. [5]) DZ. 73. Q 9—13. [6]) DZ. 317. N 25.

[1]) DZ. 116. C 25, 395. R 12, 398. C 30. [2]) DZ. 401. M 22. [3]) DZ. 118. A 4. [4]) DZ. 118. F 4.

[5]) DZ. 35. A 1 — D 5. Na zboží tom se nacházely mimo tvrz Nadějkov v 500 kop m. odhádanou se dvorem, pivovárem a vsí, vsi Hubov, Nepřejov, Bezděkov, Chlistov, dvůr Větrov, vsi Květuš, Nosetín, Vilín, dvůr a ves Kaliště, vsi Bouči, Zhoř, dvůr a ves Víska, dvůr Kvašťov, znova z kamene vystavěný se vsí, vsi Klokočov, Lhota, dvůr Vlksický s příslušenstvím, obydlí ve Lhotě Starcově se dvorem, vsi Křenovy dvory a Pohořelec.

Zboží to dostalo se potom *Václavu Norbertu Oktavianovi ze Vchynic*, jenž přikoupil roku 1715 Malou Chýšku, kterou však opět r. 1724 oddělil, prodav ji Janu Kryštofovi z Malovic. Potom se držitelé dosti často střídali. [1])

Tvrz naše popisuje se teprve v odhadu r. 1703, a to takto (německy): „Rytířské sídlo Nadějkov jest od kamene vystavěno a šindelem kryto, v němž se nachází 19 pokojů k topení, 9 komor, 2 sklepy, 2 kuchyně, 2 sklepy podzemní, a síně (Vorhaus); při vjezdu jest obydlí zahradníkovo a jeden sklep (ein Gewölb zum Einsatz). Blízko odtud jsou 2 klenuté konírny a uprostřed dvoru kašna."

LHOTA (STARCOVA).

O starších držitelích tvrze a vsi Lhoty nyní Starcovou zvané (vých. od Nadějkova) zápisy starověké nám nic nevypravují, a první nám známý její držitel jest *Petr z Doudleb na Lhotě*, jenž svědčil r. 1506—1507 ve dvou listech Mikuláše z Kozího na Jistebnici. Krátce před shořením desk zemských vládli na Nadějkově a Lhotě bratří *Čeněk*, *Diviš* a *Fridrich Doudlebští z Doudleb*, kteří se o všecka zboží svá rozdělili, jak se vypravuje v dějích Nadějkova. Při tom dostal Diviš za svůj díl Lhotu, kdež se ještě v tituláři r. 1572 vydaném připomíná. Zůstali po něm dva synové *Bedřich mladší* a *Petr*, kteří se asi r. 1578 o zboží Lhotské rozdělili stejnou měrou, a dcera neznámého jména. [2]) O potomcích nebo dědicích obou není nic známo; Lhotu dědil po nich bezpochyby bratranec jejich *Oldřich* pán Nadějkovský, jenž se v držení jejím již r. 1615 nacházeje, v posledním svém pořízení daném r. 1616 na den Kateřiny tak ustanovil, aby manželka jeho Anna Marie z Mitrovic tvrz Lhotu se vsí a vsi Křenovy dvory a Ounuzí až do smrti své užívala. [3]) Dotčená paní odkázala potom statek tento vnuku svému *Jiříku Františkovi*, jenž měl tudíž statek svůj ještě za živobytí otcova. Týž prodal r. 1664, 9. dubna dvůr Starcovu Lhotu s příslušenstvím a vsi, vsi Cunkov, Únuze, Pohořelec, Křenovy, Chlum atd. *Karlovi Jiřímu hraběti z Valdšteina* za 8500 fl. rh. [4]) V dotčeném zápise připomíná se dvůr a tvrz ne, poněvadž ona byla zatím spustla. Místo její se ještě r. 1765 ukazovalo.

Dotčený hrabě nenacházel na statku koupeném zalíbení, pročež prodal r. 1667, 16. června tvrz a dvůr panský Starcovu Lhotu s řečenými vesnicemi *Františku Adamovi Khekovi ze Švarcpachu* za 5900 fl. rh., [5]) jenž bydlel v zámečku při dvoře znova vystavěném drahně let; a r. 1683, 26. dubna prodal zase statek ten o něco zmenšený s manželkou svou Annou Maximilianou ze Šenraitu *Václavu Frant. Budzovskému z Budkova* a manželce jeho Marii Eusebii z Malovic. [6])

Václav František seděl na zámečku zdejším několik let s chotí svou; oba prodali r. 1691, 27. května Lhotu *Barboře Terezii La Cronové* (manželce Františka de la Cron), rozené *Voříkovské z Kunratic* za 13.400 fl. rh., než i ta dlouho na statku nezůstala. Od této paní koupili Starcovu Lhotu se sídlem rytířským a dvorem, ves, krčmu v Cunkově, vsi Křenovy dvory a Pohořelec a jednoho sedláka v Chlumě r. 1699, 1. července manželé *Volfgang Ondřej Zikmund Khürnberg* a *Kateřina Barbora* [1]) a sloučili ji se zbožím Nadějkovským.

Na nějaký čas se stala Lhota zase statkem samostatným, ale opět připojena k Nadějkovu.

V odhadu zboží Nadějkovského r. 1703, 26. května popisuje se obydlí zdejši takto: „Panský příbytek (herrschaftliche Wohnung) z gruntův od kamene a od svrchu ze dřeva vystavěný a šindelem pokrytý" [2]) Světecký ve svých pamětech v archivu Třeboňském chovaných [3]) stav zdejšího sídla r. 1765 takto popsal: „Lhota Starcova nebo Krounova: tu se nachází vedlé dvoru zámček svalený, na němžto posledně onen Clary sídlíval, kterého na jinší statek odstěhovaného poddaní pro ukrutnosť jeho a jak se praví, z návodu manželky jeho zavraždili. Pod hospodou nachází se místo příkopy obehnané, kde nyní chalupník jeden svou zahrádku má."

KLOKOČOV.

Z vladyk Klokočovských (jz. od Nadějkova) první nám známý *Fridrich z Klokočova* žil asi za Karla IV. a zůstavil několik dětí, jež všechny v mládí pomřely; zboží jich v Klokočově a Čečovicích na krále spadlé vyprosil si r. 1380 Ješek z Vojkova. Ale poněvadž tu bylo ještě *Domínka z Klokočova*, příbuzného sirotků, jenž pravil, že byl držitelem nedílným, povstala z toho pře, jež by se byla vznesla na soud dvorský, než strany sporné raději se smluvily přišedše mocně na volené oprávce, tak že dal Domínek Ješkovi 26 kop gr. a zůstal v držení Klokočova. [4]) Domínek či Domin držel potom Klokočov ještě mnohá léta a připomíná se naposled r. 1399. [5]) *Bedřich z Klokočova* seděl na vsi Čištovicích a přijímal roční plat 2 kop od Jana ze Srlína; když pak bez dědiců zemřel, daroval král Zikmund plat ten odumřelý (r. 1426, 1. září) dotčenému Janovi. [6])

Ve druhé polovici 15. století držel Klokočov a jiná zboží okolní *Jan Nedrahovský*, jenž měl toliko jednu dceru. Když otec i dcera zemřeli, dostal se Klokočov *Vilémovi Vojkovskému z Milhostic* a jiné některé zboží Kateřině Měděncové z Ratibořic. Když si potom Jan ze Všehrd (1496) právo královské odúmrtní po n. Janovi vyprosil, poslán jest od desk dvorských komorník a dal věděti držitelům zboží provolaných, aby, mají-li právo, odpor u desk dvorských položili. [7]) Více o té věci známo není. Klokočov dostal se potom v držení *Jana mladšího z Hodějova*, jehož připomíná tytulář r. 1534 vydaný, a po r. 1538 připojen jest ke zboží Vlksickému. [8]) Snad koupila Klokočov *Eliška z Tetova*, která též Vlksic nabyla a před r. 1546 zemřela.

Tvrz Klokočovská ještě r. 1546 stála a nacházela se v takovém stavu, že se v ní i bydleti mohlo; ale toho držitelé nikdy nepoužili, majíce na zboží svém tři tvrze, z nichž Vlksice nejpohodlnějšího bytu poskytovaly. Nicméně zůstala tvrz zdejší ještě r. 1572 ve stavu dobrém a klesla v rumy teprve kdysi na konci téhož století. Ves Klokočov, která ještě r. 1669 k Vlksicům náležela, při potomním roztrhání zboží Vlksického r. 1703 dostala se ke zboží Nadějkovskému.

KVĚTUŠ.

Ve vsi Květuši (nedaleko Nadějkova) také stávala tvrz, jejíž zbytky roku 1765 viděti bylo. Světecký (II. 1391) ve svých pamětech v archivu Třeboňském chovaných o ní píše: „Spatřil jsem

---

[1]) Po hraběti Vchynském následoval asi r. 1738 *Václav Ignác* hrabě *Deym ze Střítež*, od jehož dědiců je koupila r. 1753 *Apolonie Scherzerova v. Kleinmühl*. Tato je prodala r. 1761 *Antonovi*, c. k. generálnímu polnímu zbrojmistru, a *Ondřejovi*, c. k. F. M. lejtenantu, bratřím *Feuersteinům z Feuersteinsberka*. Onen zemřel r. 1774, tento r. 1780 vyznamenav se dobročinností svou k chudým zdejším, an na zámku zdejším od r. 1761 přebýval. Nyní se dostal statek Ondřejovým synům *Františkovi* a *Antoňovi*, z nichž po smrti onoho (roku 1786) tento zůstal samojediným držitelem. Byv povýšen do stavu hraběcího, prodal Nadějkov r. 1803 *Janovi Tuskanymu*, měštěnínu a kupci v Praze († r. 1829). Po tomto následoval syn jeho Jan († r. 1838). Nyní drží statek Karolina hraběnka *z Kokořova* roz. *z Mirovic*.

[2]) Jan Marie Bergaci z Berkacovic nazývá se zetěm Divišovým. (Kniha trhová r. 1561 G 5 v Táboře.) O dělení se bratří zápis v DZ. 20. F 6. [3]) DZ. 138. K 13. [4]) DZ. 314. N 29. [5]) DZ. 316. Q 13. [6]) DZ. 396. T 7.

[1]) DZ. 401. H 15. [2]) DZ. 35. A 1 — D 5. [3]) II 1392. [4]) DD. 13 f. 129. [5]) Lib. erect. VI. f. 128. [6]) Archiv Třeboň. [7]) DD. 17 f. 141. [8]) Srovnej děje Vlksic, kdež se ještě Klokočov r. 1538 nepřipomíná.

pod sídlem selským, které se na ten čas jmenuje Kolářovský neb Brabcovský, místo příkopu; má obehnání skrovné, kdežto tvrzka malá bývala." Roku 1396 seděl na této tvrzi *Oneš z Květuše*. *Zbyněk* a *Jan z Květuše* usadili se v nově založeném městě Táboře, kdež sobě roku 1440 domy koupili; tento zemřel roku 1445. Zbyněk řečený Veliký, jenž patřil do rodu Dýmův ze Stříteže, přečkal Jana a bojoval r. 1450 na straně jednoty Poděbradské. *Jan* řečený *Hron z Květuše* zemřel před r. 1475 a zboží jeho spadlo na krále. V ty doby spustla tvrz, ves pak zůstala rozdělena mezi několik zemanův, z nichž povstali potom svobodníci. Největší část vesnice patřila *Smrčkám z Mnichu* a přikoupena v 16. věku k Nadějkovu. [1])

LHOTA (TETOUROVA).

Ve Lhotě blíže Chýšky Malé také stávala tvrz. O držitelích této tvrze v dobách starších není nám nic známo; neníť arci pochybnosti, že tvrz tato již v 15. století stála a byla sídlem zvláštního statku, o jehož osudech se nám nic nezachovalo, poněvadž časté opakování názvu Lhota bádání mnohdykráte až nemožným činívá. Naše Lhota se dostala záhy *Tetourům z Tetova*, od nichž také nynější své příjmení přijala; když pak nabyli na počátku 16. století po druhé zboží Vlksického, připojili k němu také Lhotu naši, jež se při zboží tom poprvé r. 1538 připomíná a v zápise r. 1546 také zejména uvodí. Roku 1546 ještě stála, nejsouc však tuším již obydlena, poněvadž sídlili držitelé tehda na Vlksicích, ale v prostřed téhož století úplně spustla. Když se r. 1567 *Jan mladší* a *Karel* bratří z Tetova dělili, dostaly se tomuto jisté dědiny, rybníky a rybníčky za díl, při čemž se také „při vsi Lhotě rybníček příkop okolo tvrziště" připomíná. [1]) Díl tento dostal se později koupením druhému bratru Janovi, jenž prodal (vkl. r. 1572, 5. února) zboží své Vlksické a s ním také Lhotu tvrz pustou *Jiříku Těmínovi z Těmic*. [2]) Při Vlksicku zůstala ves až do r. 1597. Ještě roku 1760 spatřoval se tu „kus zdi od tvrzky a vedlé ní místo příkopy obehnané." [3]) Nyní stojí na tvrzišti 3 chalupy. [4])

HODKOV.

Blíže Nadějkova leží vesničky Hubov a Hodkov. Nad poslední v nevelikě vzdálenosti nalézá se vršek, na němž viděti známky nevelikě tvrze. O jejích osudech není nic známo. Ves patřila od prastarých dob k panství Jistebnickému.

---

[1]) Místop. bibl. VIII. 156, arch. Třeboň. DZ. 23. O 10.

[1]) DZ. 58. D 25. [2]) DZ 17. K 10. Lhota se dostala potom k Malé Chýšce, jejíž držitele vyčítá Trajer (Diözese Budweis str. 624 až 625). V této Chýšce, jež až do bitvy Bělohorské rodu Doudlebských patřila, tvrze napřed nebylo a teprve v 17. století tu zámeček vystavěn. [3]) Světeckého paměti (II. 1392) v archivu Třeboňském. [4]) Časopis Tábor II. č. 37.

ÚJEZDEC A NEZNAŠOV.

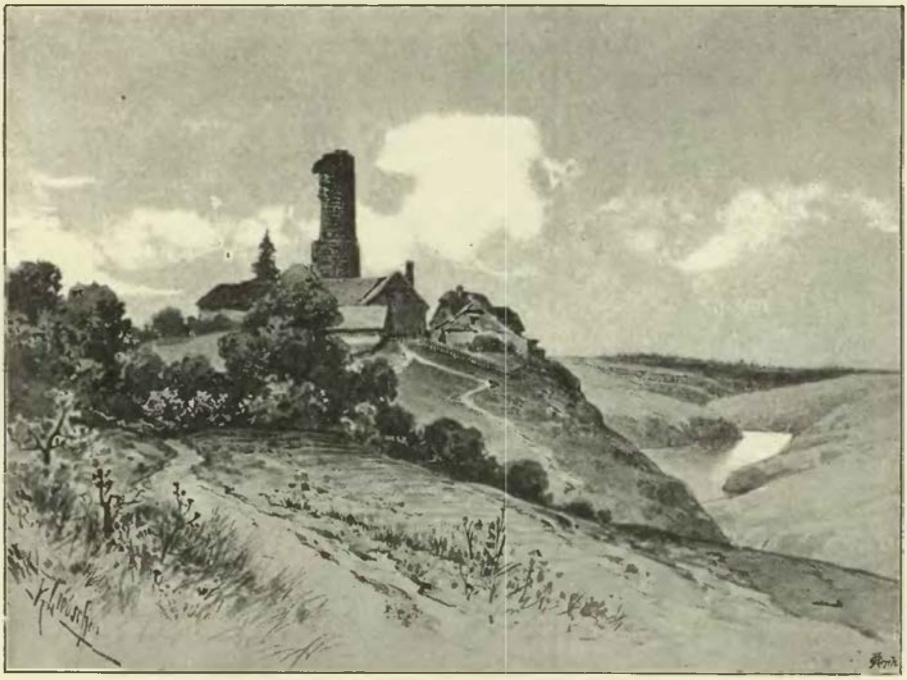
Břehy Vltavy, severně od Týna nad Vltavou ležící, výhodné byly k zakládání středověkých hradů, neb ačkoliv nejsou všude strmé, nýbrž většinou volně se zdvihají, přece sem a tam při zátočinách jsou skalnaté stráně v ostroh vybíhající, které se velmi dobře opevniti mohly. V takové krajině stál i hrad Újezdec, asi $1\frac{1}{2}$ hodiny severně od Týna na levém břehu Vltavy ležící, jen že tu nepoužito ostrohu do zátočiny vybíhajícího, nýbrž skalnaté a strmé stráně, kterou strž od vedlejší výšiny odděluje. Takovým způsobem byl hrad tu založený na čtyřech stranách strmými stráněmi oddělen a potřebí bylo jen čtvrtou stranu opatřiti, aby se stal nepřístupným.

Kdo chce se vydati na Újezdec, nesmí se naň tímto jménem ptáti. Před hradem jest sice ves, která se nazývá Ujezd, ale hradiště samo vysoko nad Vltavou položené nazývá se nyní Kozí hrad, a pojmenování Terešovská poustka, kterým před 100 lety pojmenovánáno bylo (Schaller, Prach. Kr. 100), již není slyšeti Prostě se také Hrad říkávalo. Před lety stál ještě hrad tento za podívanou, když se ještě hláska jeho, ač zrušená, do povětří vypínala; nyní na skrovných jeho zbytcích baví jen dobromyslnosť a staročeská upřímnosť obyvatelův. Na hradišti stojí totiž nyní několik chalup asi před 100 lety postavených; v příkopech, které hrad od výšiny dělily a z části již zaneseny jsou, stojí též chalupy, ale ty jsou novější. Z hradu nezbylo nic jiného než málo zdí. V čísle 13. jest ještě loch neb sklep podzemní a spodek věže veliké. Tato jest nyní spousta kamení maltou vázaného, ale skalopevného a pracně otlučeného, poněvadž věž velké místo zabírala. Do vnitř se ještě nikdo nedostal. Asi před 40 lety spadly trosky této věže (bylo to asi okolo hodu svaté Maří početí) na chalupu vedlejší, prorazily krov a strop a ve světnici ženu chalupníkovu zabily. Od tohoto věžiště k východu u druhé chalupy říká se v pokojích, poněvadž tu palác stával. Hospodář této chalupy má při ní na kraji stráně zahrádku a v ní dřevěnou lavičku, odkudž je milé podívání do údolí Vltavy.

Jižně od Újezdce leží na výšině úpravná ves *Nezdašov* nebo *Neznašov.* Tu postavena byla tvrz, když panství Újezdecké k rozdělení přišlo. Na místě tom stojí nyní zámeček, ve hlavních zdech posud stará tvrz, jinak moderním způsobem upravený a beze všeho opevnění. V prvotní tvrzi, jak ještě stála v hradbách, bylo 6 světnic, 6 sklepů, špižírna, 2 kuchyně, pekárna a dvoje maštale v parkáně pro jízdné a kočovské koně (r. 1657). Roku 1691 byl zámek větší, poněvadž se parkány až ke hradbám zastavěly. Byl čtverhranný, jedno patro vysoký a obsahoval nahoře kromě tabulnice prostranné 11 čistých světnic, jichž stropy umělecky okrášleny byly, dole pak 12 sklepův a komor s kuchyní. Před 100 lety byl zase takový, jen vnitřek se trochu změnil. Z dvanácté světnice totiž zřídili před tím kapli sv. Jana Nep. a přidělali kuchyňku se špižírnou, dále pak z 5 komor udělali byty pro služebnictvo. Kromě toho přibyla nad zámkem vížka bílým plechem pobitá, z níž slýchati bylo onen příjemný zvuk, který pochází z bicích hodin minulého století.

Mezi Neznašovem a Újezdem vsí jest tak zvaný Kozí vrch, návrší, které spadá strmě k Vltavě a též odděleno jest od ostatních břehů hlubokou roklí. V rohu mezi oběma, asi tam, kde se pěšinou s kopce schází, jest pahrbek uměle upravený a od ostatní výšiny oddělený a tak způsobený, že tu dřevěná věž stávati mohla. Na tom místě bezpochyby si některý z pánů Újezdeckých, kteří se ve 14. věku velmi rozplodili, nějakou tvrz postavil.

Újezdecký hrad má náhodou české jméno, což jest u hradů starších vzácností. Staršího původu než hrad jest ves u něho ležící, za starých dob častěji Újezdec, nyní obyčejně Újezd zvaná, po níž také

Újezdec, jak vypadal před 20 lety.

jméno své zdědil.[1] Komu osada tato napřed patřila, není nám známo, ale na počátku 14. století patřila komoře královské a dostala se potom směnou panu Závišì z Robné, jenž se stal praotcem pánů z Újezdce a z Kounic. Rod tento ode dávna již v Čechách osedlým byl, ale Závišovi předkové přišli z markrabství Moravského do Čech a opanovali tuto Úžice a Rataje. Tato zboží držel již Hroznata z *Úžic* (roku 1284 až 1286), purkrabě Pražský, se syny svými Arnustem, Jencem a Budivojem. Ti učinili biskupu Tobiáši veliké škody, pro něž soudem zemským některých svých statků jsou odsouzeni; mnoho vesnic jim odňatých daroval král Jan roku 1291 dne 17. června biskupovi. Kromě toho odňato jest králem Heřmanovi synu Hroznatovu samotnému zboží Ratajské s městečkem a některými vesnicemi a r. 1293 též k biskupství darováno [2]) Potomkům Hroznatovým, kteří tím způsobem mimo Talmberk s příslušenstvím všechny statky při Sázavě ztratili, zůstala potom jen některá menší zboží. Roku 1322 nazývali se Arnošt i Záviše z *Robné*, čímž se snad Rovný vyrozumívá. Když přátelé jich Choustničtí r. 1322 hrad svůj Choustník Petrovi z Rožemberka prodávali, vymínili si při tom, aby je Petr za to statky odměnil v té hodnosti, jak by to Arnošt za dobré uznal. Záviše pak byl rukojmí za Jana Choustnického, aby všem svým závazkům dosti učinil.[3]) Zdá se, že Záviše sobě toho času ještě práva některá k Ratajům pokládal a od krále odměny nějaké za to žádal; k tomu hledí zpráva o majestátu krále Jana vztahujícím se na směnu, jež se stala týmž králem Janem se Závišem z Rataj o Rataje a Újezdec, a kteréž směně někteří páni čeští, že s povolením jejich se stala, svědomí vydali.[4])

Zdali tehda již hrad stál aneb jestli jej teprve Záviše, jenž se odtud z Újezdce psáti počal vystavěl, není známo, poněvadž se dotyčná listina již ztratila. Náš Záviše byl potom od r. 1327—1333 nejvyšším komorníkem, potřebován jest od krále při všelikých nutných pořízeních, zejména i při odhádnutí několika vsí, jež zadlužený král svému věřiteli Petrovi z Rožemberka pustil.[5]) V podobném jednání mezi králem a Petrem nacházel se též roku 1345, kdež místo Petra zboží Pacovské přijímal.[6]) To jest také poslední o něm zpráva; r. 1352 byl již mrtev. Nejstarší jeho syn *Jenec* obdržel r. 1335, 2. prosince skrze milost papeže Benedikta XII. kanovnictví a prebendu při kostele Pražském,[7]) později se stal proboštem kostela sv. Kříže ve Vratislavi (r. 1354 atd.) a spolu kanovníkem Vyšehradským; po smrti arcibiskupa

[1]) Schaller přikládá hradu též chybný název Třišov (zaveden jsa názvem Terešovská) a táhne sem událost tu, kterou Hájek ve své kronice k roku 861 uvádí. Ale Hájek tu patrně bije na kraj Kouřimský, a při lehkomyslné povaze tohoto spisovatele lze si i mysliti, že si svůj Třišov dokonce vymyslil. (Viz časop. Pracheň r. 1864 č. 1.) [2]) Reg. II. 1195. [3]) Arch. Třeboň. [4]) ČČM. 1839, 421 [5]) Pangerl, Gold. Urk. 87. Roku 1337 seděl na soudě zemském (arch. II. 336). [6]) Arch. Třeboň. [7]) Chytil, Cod. diplom. VII. 75. Tomek, Děje Prahy V. 121.

Arnošta (r. 1364) byl předním administratorem arcibiskupství, voleným od kapituly po půl čtvrta měsíce, zároveň byl odtud až do r. 1380 předním generálním vikářem.[1]) Bratr jeho *Záviše* (nar. asi r. 1327) byl r. 1373—1374 křižovníkem v Dubu.[2]) Jiný bratr *Budivoj z Újezdce* byl v letech 1368—1378 kanovníkem kostela Pražského, ale záhy se mu důstojnosť ta znechutila, a poněvadž ještě vysvěcení neměl, oženil se r. 1378 s Kateřinou, dcerou souseda Malostranského Kříže Ostoruta (?) a vystoupil beze všech překážek ze stavu duchovního. Veselí svatební vykonáno v domě probošta Jence na Újezdě pod Petřínem.[3])

Také *Arnošt z Újezdce* byl synem Závišovým a po něm hrad Újezdec držel. Roku 1360, 27. března podával s proboštem Jencem nového kněze ke kostelu v Albrechtci, r. 1364, 22. srpna byli tu opět oba pánové patrony a s nimi též svrchupsaný Budivoj.[4]) Nacházíme Arnošta v letech 1383 a 1385 jako svědka v různých zápisech v přátelském poměru s Janem z Heršteina, který jej ujcem svým (bratrem mateře) nazývá.[5]) Roku 1395 byl již mrtev, zůstaviv vdovu Kateřinu. Jiní synové Závišovi *Albert z Chrášťan*, *Heřman ze Všenyslic* a *Jetřich z Doubravy* měli 100 kop peněz za bratřími Petrem kanovníkem Pražským a Jodokem z Rožemberka, kteréž tito dluhovali jim za to, že někdy se starým pánem z Rožemberka do Polska se válečně vypravili; přijavše z těch peněz roku 1352, 30. listopadu 70 kop spolu s bratrem svým Jencem z Újezdce pány z dotčeného dluhu na hradě Újezdci kvitovali.[6]) Albert se psal později zase z Újezdce, proto však seděním v Chrášťanech zůstal, prodav r. 1373, 31. května kostelu tudíž dvojí roli řečenou v Libici a jednu louku za 10 k. a 10 korcův ovsa. Odjinud i znám jest pro nemilostné chování ke své manželce.[7]) Později se již nepřipomíná. Heřman jinak Hereš z Újezdce držel r. 1370 Želetavu a připomíná se r. 1383 s bratrem svým Jetřichem v jisté listině.[8]) Jetřich nad to se vyskytuje r. 1363—1388 v listech, jež byly později v držení pánů Bezdružických z Kolovrat, a seděl r. 1387 v Chrášťanech; slíbil kostelu zdejšímu dávati desátky, jež posud jen z milosti dával. Ještě r. 1401 se jako pán Chrášťanský připomíná.[9]) Jak se zdá, zemřel bez dědicův a dědil po něm dotčený Jan z Heršteina, jenž ke zboží tomu zejména potok Bílinu pod Dražicemi držel.

Po smrti Arnoštově drželi Újezdec vdova po něm zůstalá *Kateřina* a bratří *Jan* a *Budivoj* (snad synové jeho), kteří r. 1395 dne 6. října nového faráře ke kostelu v Albrechtci podávali.[10]) Za tehdejších dob nepokojných začal Jan z neznámých příčin válku s Janem mladším z Hradce, jež se však pro něj zle skončila, neboť Jan Hradecký zmocniv se Újezdce, Jana samého jal a pro jeho „provinění jakožto svého nepřítele odpovědného“ ve svém vězení držel; když pak byl Újezdecký r. 1408 dne 19. června na svobodu propuštěn, slíbil v Hradci na místě svém i bratra svého Budivoje pod základem 300 kop, že „z té tvrze v Újezdci,“ když by jí zase v držení vešli, ani proti němu Hradeckému ani proti zboží Týnskému ani proti těm, již té chvíle na Týně byli, ani proti komu jinému v té válce účastnému toho ničím zlým vzpomínati nechce. Vzácní pánové se za něj při tom v rukojemství postavili.[11])

Potomek jich *Jetřich z Újezdce* byl pán toho času vážený, jenž mířil r. 1430 Strakonské a Orlické; týž byl r. 1431 hejtmanem městským v Horaždějovicích a r. 1434 svědčil v jednom listu, jímž Štěpán z Proseče vše dědictví své dceři Anně odkázal.[12]) Kromě těchto chudých zpráv nevíme nic ani o něm ani o jeho současných příbuzných. Dovídáme se jen, a to z pramene neúplného, že byl Újezdec Burjanem Bechyní z Lažan dobyt, a že se dostal potom *Lvovi z Rožmitála* a *z Blatné*; snad se to stalo ve válkách mezi stranou královou a stranou panskou. Lev sám vstoupil roku 1471 dne 15. října v příměří s Janem z Rožemberka od dání listu až do sv. Jiří a odtud dále na dvouneděIní vypovědění, pojímaje v to hrady své Rožmitál, Blatnou, Střelu, Domažlice, Písek a Újezdec.[13]) Pravý dědic hradu *Jan z Újezdce* měl pro jeho ztracení dlouhé pře s Jetřichem Bynickým, jemuž tuším vinu ztracení dával. V příčině té nalezeno roku 1476 dne 19. července na soudě komorním, že tu těžko rozsudek učiniti, ježto by se snad některé straně mohla krátkosť státi; pročež že se Bynickému rozkazuje, aby Janovi příteli svému pomohl jednati a pracovati o ten statek, zda by jej pan Lev, jeho držitel, nechtěl prodati; pakli by se to nemohlo skrze přátelskou pomoc zjednati, aby se ptali po tom úředníku, který tehdáž byl při ztracení toho hradu.[14]) Jan později zase hradu nabyl, ale prodal jej r. 1491 *Petrovi Kořenskému z Terešova* za 900 kop gr. Syn Jana tohoto († 1501) byl onen Arnošt Jilemnický z Újezdce, který r. 1546 zajímavou při rodopisnou vedl, jsa již tehda dosti obstárlý.[15])

Petr držel již nějaké dědiny v naší krajině, r. 1481 byl koupil zboží Poděhuské od pana Voka z Rožemberka, r. 1482 zboží Vlhlavské od strýců z Chlumu; na zaplacení jich prodal však tvrz Píčinu se zbožím Oldřichovi Bechyňovi z Lažan. Okolo r. 1512 byl již mrtev, zůstaviv dva syny *Václava* a *Jiříka*,

[1]) Tomek, Děje Prahy III. 166, 172, 193. [2]) Arch. malt. [3]) Tomek, D. P. III. 163, 172, V. 124, reg. Vatik. [4]) Lib. conf. ČČM. 1839, Radhost 378. [5]) Arch. Třeboň. [6]) Arch. Třeboň. [7]) Acta Judic. 1373—1376 f. 26, lib. erect. XII. f. 2, Cancell. Arn. ed. Tadra. [8]) Orig. bibl. Prag. [9]) Paprocký o st. pan. 304, lib. erect. XII. f. 13, acta jud. 1401, 29. Aug. Také sem patří *Štěpán Poduška z Újezdce*, známý raca krále Václavův († r. 1397), o němž na jiném místě promluvíme. [10]) Lib. conf. [11]) Arch. č. VI. 456. [12]) Arch. č. III. 51 IV. 247, arch. Orlický. [13]) Arch. č. III. 579, VIII. 1. [14]) Arch. č. IV. 130. [15]) ČČM. 1839, 426. Paprocký o st. pan. 304.

kteří ke zbožím otcovským ještě zboží Sedlecké u Libějic a některé menší statky přikoupili; potom se o všecko mezi sebou rozdělili. Onen obdržel Újezdec zámek (jak se zdá již spustlý) s příslušenstvím, s rybáky, s pobřežným a mýty na Vltavě, zboží Vlhlavské a Poděhuské se vsí Podeřištěm, v Tupesích, Tryskovicích, Lhotě pod horami, Albrechtci, Újezdci, Kníně, Temelinci jisté díly, Jiřík si vzal Albrechtec s podacím, Němčice, Chrášťany, Temelín, Neznašov, Radějice a Újezdec ves c. t. m., kromě toho zboží Strpské a Sedlecké. Václav sídlel na Vlhlavech, jako také tuším otec jeho, i oba asi na opravu sešlého hradu Újezdce tak málo vynakládali, že brzo spustl. Učiniv r. 1537 v pátek před květnou nedělí choť svou Markétu z Dlouhé Vsi poručnicí dětí nezletilých a statku svého, zemřel r. 1539 na den sv. Lucie a pochován v kapli sv. Václava na hradě Pražském.[1]) Synové jeho *Jiřík*, *Kryštof*, *Adam* a *Jáchym* prodali vkl. r. 1548, 28. února panství Vlhlavské s Újezdcem zámkem pustým *Janovi Dříteňskému* z *Malovic a na Dřítni* za 30.000 k. gr. č.[2]) Zřícenina Újezdce zůstala odtud při zboží Vlhlavském a dostala se s ním k panství Hlubockému, při němž dlouhý čas zůstávala. Připomíná se při něm ještě roku 1628, když jej obdržel Baltazar de Maradas, než r. 1638 nějaká část zboží (jak níže ukázáno bude) tuším i se zříceninou odprodána ke statku Neznašovskému. Ve zříceninách více než zhoubné živly řádil vandalismus lidský, který jich užíval jako výdatného a hojného lomu. Ještě r. 1776 stály z něho veliké zříceniny. Tehda ještě se nazýval starým a pustým zámkem. Tehda byly v něm ještě dva byty, každý se světnicí, komorou a kuchyní, 4 měrami pole a sadem.[3])

Jak se zdá, patřila ves Neznašov od starodávna ke hradu Újezdci, a nahoře připomenuto, jak se při dělení *Jiříkovi Kořenskému* z *Terešova* a na Sedlci dostala.[4]) Když tento zemřel, rozdělili se r. 1540 na den sv. Valentina synové jeho *Mikuláš*, *Jindřich* a *Šebastián* o dědictví jim po otci připadlé. Nejstarší z nich dostal zboží Strpské a Újezdské, na němž ještě roku 1572 seděl, nejmladší dostal zboží Sedlecké, prostřednímu Jindřichovi dostaly se Albrechtice s podacím, Němčice, Chrášťany, Temelín, části Neznašova, Radějic a Újezdce.[5]) Nějaký čas po tom dělení psal se Jindřich seděním na Neznašově; vyhlídl si totiž v místě tomto městu Týnu velmi blízkém příhodné místo, kdež si zřídil dvůr poplužný a novou tvrz vystavěl. Manželka jeho byla Helena Voračická z Paběnic, on sám ještě r. 1568 na Neznašově seděl.[6]) Zůstali po něm synové *Jan*, *Jiří* a *Bohuslav*; Jiří byl někde zavražděn, ostatní synové rozdělili se potom, tak že Jan přijal na svůj díl Neznašov (roku 1578), Bohuslav pak peníze.[7]) O Janovi je málo známo; roku 1589 se připomíná seděním na Neznašově, bratranec jeho *Adam* (syn Mikuláše Újezdského) mohl zde však vlásti jen jako poručník; neb nalézáme, že dal král Rudolf (roku 1590) poručenství nad dětmi po Janovi Neznašovském Dorotě ze Sulevic a na Brodcích.[8])

Po nějakém čase ujal Neznašov *Bohuslav*, bratr Janův, any byly snad děti Janovy pomřely. Týž měl s chotí svou Barborou Pětipeskou z Chýš a z Egerberka syny Zdeňka, Petra Voka a Bedřicha a dcery Elišku a Kateřinu. Poslední volí svou d. roku 1594 v pondělí po 3 králích odkázal statek svůj synům ještě nezletilým, učiniv poručníky nad nimi Petra Voka z Rožemberka, Jošta Kořenského z Terešova na Radomilicích a Mikuláše Hložka z Byslavic na Nuslech, a zemřel r. 1598.[9]) Ze synův jmenovaných připomínají se později jediné Zdeněk a Petr, jižto se r. 1606, 13. července o statek Neznašovský smluvili, tak že Petr přijal za svůj díl jisté svršky a 13.000 k. míš.;[10]) držel potom Ústrašice, jež prodal r. 1630. Zdeněk pojal potom k manželství Barboru Vamberskou z Rohatec, jíž (vkl. r. 1617 v pondělí po sv. Havle) na tvrzi Neznašově, dvoru popl. a vsi Velkém Temelíně s krčmou 3000 k. míš. vě-

Starý zámek Jistebnický.
(Dle náčrtku prof. L. Ferbra kreslil K. Liebscher.)

[1]) Lumír r. 1856, str. 450. [2]) Srovnej děje Vlhlav a potom Hluboké. [3]) Arch. Třeboň. [4]) Jan Radkovec z Murovic a na Chřešťovicích měl r. 1492 list nějaký od *Jana z Neznašova* na zástavu lidí v Pamětících; snad tento Jan část Neznašova držel. (Archiv. Třeboň.) [5]) DZ. 45, C 25 atd. [6]) Kniha dlužní Táborská r. 1548 f. 82. Srovnej také J. H. Ramboffský Alterthum oc deren Kořenský v. Tereschau. Wien 1747. [7]) DZ. 20, C 8, 64, A 1. [8]) DZ. 25, D 11. [9]) DZ. 128, G 25. [10]) DZ. 183, K 21.

noval.[1]) V povstání, kteréž brzo potom vypuklo, přidržel se Zdeněk strany podobojí, ale než k potrestání vinníkův přišlo, zemřel zůstaviv statek valně zadlužený, o jehož prodání tudíž syn jeho *Bohuslav* usiloval a jej také (roku 1622 dne 18. července) spolupůsobením kommissařů k tomu zřízených prodal. Potom vynesen jest kommissí soudní nad Zdeňkem nález (r. 1622, 31. října), že se viny osvobozuje, a že ta summa, zač statek Neznašovský prodán jest, jakož i také jiná pozůstalost, pokudž jaká bude, synu jeho se nechává a on že dalšího svého v té příčině opatření při komoře české vyhledávati moci bude.

Statek Neznašovský vložen jest r. 1623 v pondělí po neděli provodní Karlem z Lichtenšteina, plnomocným místodržitelem, *Sezemovi z Vrtby* na Janovicích, Vrchoticích, Červeném hrádku, Křešicích a Oticích, cís. radě, komorníku a hejtmanu Nového města Pražského, za 8000 k. míš.;[2]) týž Barboře ovdovělé věno její na Neznašově zapsané vyplatil Týž pán také (vkl. r. 1635, 6. července) od Baltazara de Maradas, pána na Hluboké, dvůr popl. Všemyslice s dvorem kmecím pustým, díl vsi Újezda neb Újezdce s mlýnem pustým pod ní a městečko Albrechtice s podacím přikoupil a se zbožím Neznašovským sloučil. Zemřel r. 1648

Jistebnický Vyšehrad.
(Dle náčrtku prof. L. Ferbra kreslil K. Liebscher.)

dne 6. března a byl příštího dne v klášteře Otickém pochován.[3]) Čtyři synové Sezemovi rozdělili se r. 1657 dne 24. dubna o bohaté dědictví otcovské, při čemž se dostaly k dílu druhému tvrz Míkovice s příslušenstvím, tvrz Neznašov s dvorem a vsí, vsi Všemyslice, Temelín, Albrechtec a Újezdec.[4]) Díl tento vzal si *Václav František* rytíř řádu sv. Jana Jerusalemského, jenž od něho roku 1669 statek Míkovský odprodal. Stav se později velikého převorství komendator v Goldburku a Lemberku, zemřel ovšem bezdětek roku 1686 dne 31. prosince, učiniv dědicem všeho jmění svého bratra *Ferdinanda Frant. Leopolda z Vrtby* na Oticích a Janovicích, hejtmana kraje Vltavského. Tento vyžádal si r. 1687, 14. ledna u desk zemských komorníka, s nímž se uvázal v Neznašov.[5]) Odtud měl Neznašov společné držitele s Otici a Janovici až do polovice 18. věku. Po poslední toho rodu *Karolině Chermontové* roz. z *Vrtby* zdědila Neznašov dcera její *Filipína*, jež se r. 1764 za svobodného pána *Karla Bedřicha von Schütz* provdala. Za tohoto držitele statek pro špatné hospodaření obtížen jest velikými závadami a proto r. 1785 veřejnou dražbou prodán. Koupil jej *Prosper* hrabě *Berchtold z Uherčic*, c. k. horní rada, jehož potomkům posud náleží.

Ke konci postaveny buďtež některé doklady bujné mysli u Kořenských. Jeden z prvních z toho rodu, kteří na Neznašově seděli, totiž Jan, s počátku více trpěl, než působil, jako na př. r. 1556, kdež jej Jan Smrčka ze Mnichu, jsa s ním v Táboře v hospodě u Jana Fleka, konvicí v hlavu uhodil a zranil,

[1]) DZ. 139, B 20. [2]) DZ. 141, D 17. [3]) DZ. 144, Q 11. [4]) DZ. 70, J 19 — K 5. [5]) DZ. 116, L 27.

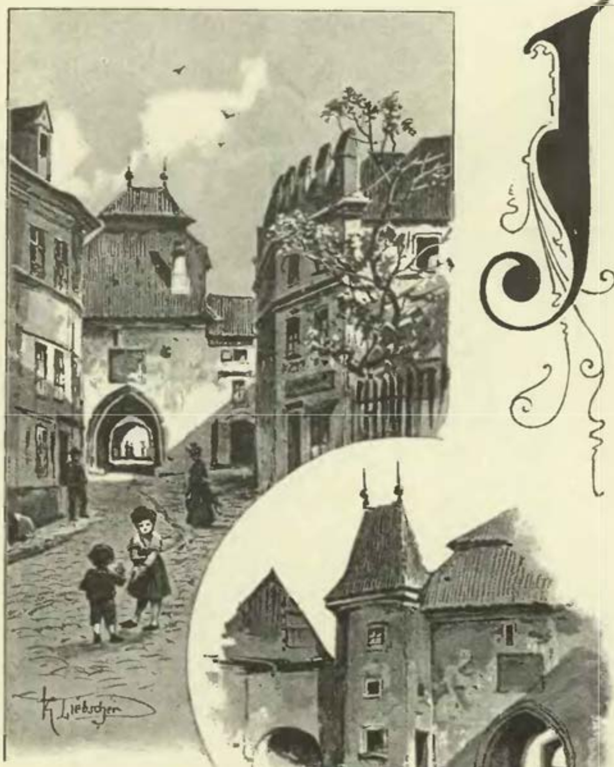
ale všelijakých kousků od mladosti se natropil. Když pak příčinu dal Vácslavovi mladšímu Malovci, poslal mu tento po osobách stavu rytířského psaní, kdež činy jeho od mladosti jeho působené vyčítal (r. 1580). Jména a podpisu v tom psaní nebylo. Proto Jan o něm mluvil: Že to nenáleží na dobrého, než na lotra a odpovědníka a paliče, aby se podpisovati neměl, kterouž řečí se zase Vácslav urážel. [1]) Roku 1583 byl v Neznašově Jakub Cink, provazník Táborský. Když pak se z Neznašova navracoval, tu Jan vsed na kůň za ním jel, a když ho na Týnských gruntech dohonil, jej krátkou ručnicí v hlavu bil a okrvavil. [2])

Z příběhů Kořenských znám jest nejeden smutný případ. Roku 1589 bylo několik zemanů v městě Blatné. Mikuláš Kořenský hrál se Zdeňkem Malovcem a tu Adam Čabuzský z Prostého škádlil je, bera jim peníze; když pak z města vyjeli a k Paštikám se brali, tu Adam všelijaké nezpůsoby tropil, potom Mikuláše pobodl, ač jej tento po třikráte ano pro Boha prosil, aby toho tak nechal; ale Adam vyrazil mu braň a když se Mikuláš pro ni sehnul, tu jej smrtelně zranil. Po té Adam povrh kordu zavýskal, k Mikuláši šel a ruky mu podávaje s ním se smířiti chtěl, ale on ani s ním mluviti ani mu ruky podati nechtěl, než jen hlavou kýval. Po některém dni se světa sešel a Adam u soudu zemského odsouzen (roku 1597) k pokutě zřízením zemským vyměřené. Roku 1605 byli Petr mladší a Petr Vok Kořenští, oba seděním v Neznašově, v Údražích; tu pak přebravše, Jindřicha Svatkovského rapíry bili a sekali a Petr Údražský přičinil a jim pomocen byl, tak že Jindřich v té bitvě smrtelně zraněn i do úst skrze jazyk až do hrdla proboden jest, od čehož čtvrtý den umřel. [3])

[1]) DZm 10, B 10, 160, C 6. [2]) Reg. 26, F. k. s., A 1. [3]) DZm 122, N 28, 30, 209, C 3.

PRACHATICE ZÁMEK.

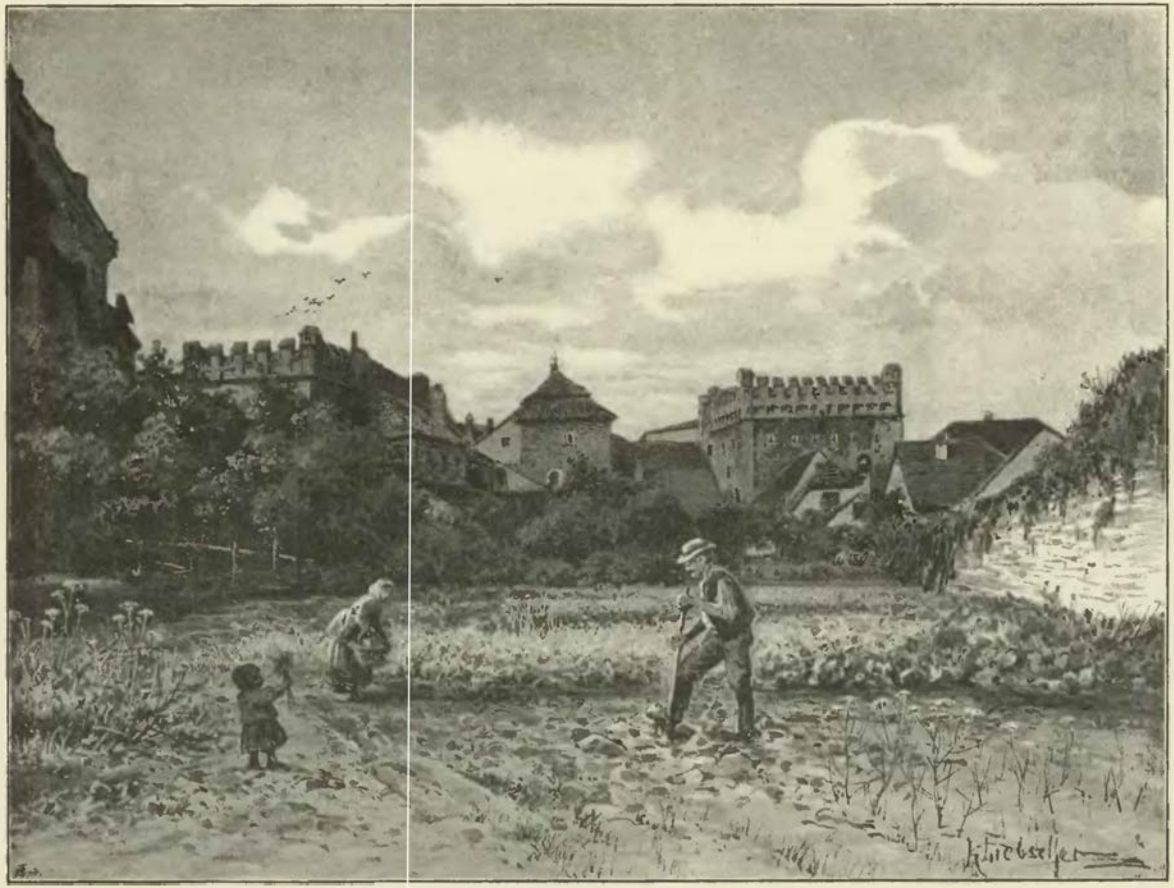

Východní brána v Prachaticích.
Pohled z města.

Jen málo měst v Čechách může se vykázati takovou starožitnou úpravou, jako mají Prachatice. Tábor a Krumlov zastupují tu s Prachaticemi jižní Čechy, Tachov s hradbami a mnohými věžemi připojuje se k nim jako bývalá pomezná pevnosť. Ale co se dotýče vkusu bývalých obyvatelů, zaujímají první místo tři města napřed psaná; hledí-li se pak k umění malířskému, stojí Prachatice na předním místě. Není podobného města, které by s krásnou polohou na úpatí podhůří Šumavského spojovalo tolik starověkých uměleckých památek, jako toto někdy svým obchodem a učeností svých synů slavné město.

Není úkolem tohoto sepsání rozebírati znamenité památky města, ale přece u jedné takové památky Prachatické se zastavíme proto, že tu býval zámek a že to, co se tu praví o ctnosti občanské, tak dobře platí nám, jako těm, jimž to bylo psáno. Ze zámku, odkud se kolik let osudy města řídily, povstal dům, odkud se měla spravedlnosť díti bohatému i chudému a jenž měl býti záštitou samosprávného občanstva, t. j. *radnice.* Z té příčiny také zakladatelé o to dbali, aby dům tento byl nejozdobnějším stavením v městě, a nešetřili nákladu, aby jej vyzdobili ušlechtilým dílem vlaským. A tak provedli dílo, které jest tak charakteristické, že podobné radnice v celém království nenacházíme.

Platí to jen o průčelí k náměstí obrácenému, na němž především baví obrazy díla škrábaného, okna starobylá, jichž veníře zdobeny jsou růžemi, a brána ze štukoví renesančním slohem vystavená, na níž jsou nahoře erb města Prachatic a po stranách v pravo a v levo orlové císařští na znamení, že se tu nacházejí c. k. okresní a berní úřady. Obrazy na radnici jsou chiaroscuro (t. j. tmavé a světlé, a tedy nikoliv sgraffito), poněvadž jest podklad bledošedý a malba černá. Na florentinské, hodně povydané římse spatřuje se 8 stěžejných ctností ve způsobě allegor. ženských postav v rudých oválech

Bašty v Prachaticích. Pohled z jižní strany.

a rudou barvou provedených, a mezi nimi jsou rozmanité hlavy a ozdoby. Nápisy latinskými vykládá se, že tu jsou zobrazeny Patientia (trpělivosť), Prudentia (opatrnosť), Caritas (láska), Justitia (spravedlnosť), Fides (víra), Spes (naděje), Fortitudo (udatenství) a Temperantia (střídmosť). Ostatek průčelí dvě patra vysokého vyplněn jest okny a obrazy. Pod římsou v druhém poschodí jest pět dvojatých oken, mezi nimiž jsou ozdoby; mezi třetím a čtvrtým oknem z levé strany jest prostora širší nežli se spatřuje jinde, a tu se vyskytuje obraz obra vousatého, majícího na prsou lví hlavu, který má v ústech meč a lilii, v pravici drží měšec a peníze rozhazuje. U noh (z nichž jedna jest medvědí) jest následující distichon:

Vtere me, vives, et si petis otia veris,
disce frvi, et si vis vivere, vive div.

Užívej mne a budeš žíti, a žádáš-li pohody jara, uč se užívati, a chceš-li žíti, žij dlouho.

Mezi okny prvního a druhého poschodí spatřuje se řada obrazů vztahujících se k soudcovství, totiž Šalomounův soud drasticky vylíčený, židovští soudcové, kteří Zuzanu obžalovali, obraz ctnostné Zuzany, obraz 12 moudrých soudcův, obraz nespravedlivého soudce, kterého dal Kambyses odříti a koží jeho potáhnouti stolec, na němž měl syn souditi. Uprostřed těchto obrazů jest novější znak Rožemberský

Prachatice podlé starého obrazu.

s nápisem: Wilhelmus a Rosenberg. Pod tím jest zase patero oken a na širším místě jest obraz obra, který kyjem svým lítou saň zabíjí.

Pod okny prvního poschodí jest po celém průčelí 6 tabulí, na nichž jsou následující nápisy latinské:

1. Res pvblica nomen vniversae civitatis est, pro qva mori et nos cvi motos (sic) dare et in qva omnia nostra ponere et qvasi consecrari debemvs.

Eo omnis vitae nostrae ratio est transmittenda, vt magnam nominis nostri famam et maximis in rempvblicam meritis collatis posteris relinqvamvs.

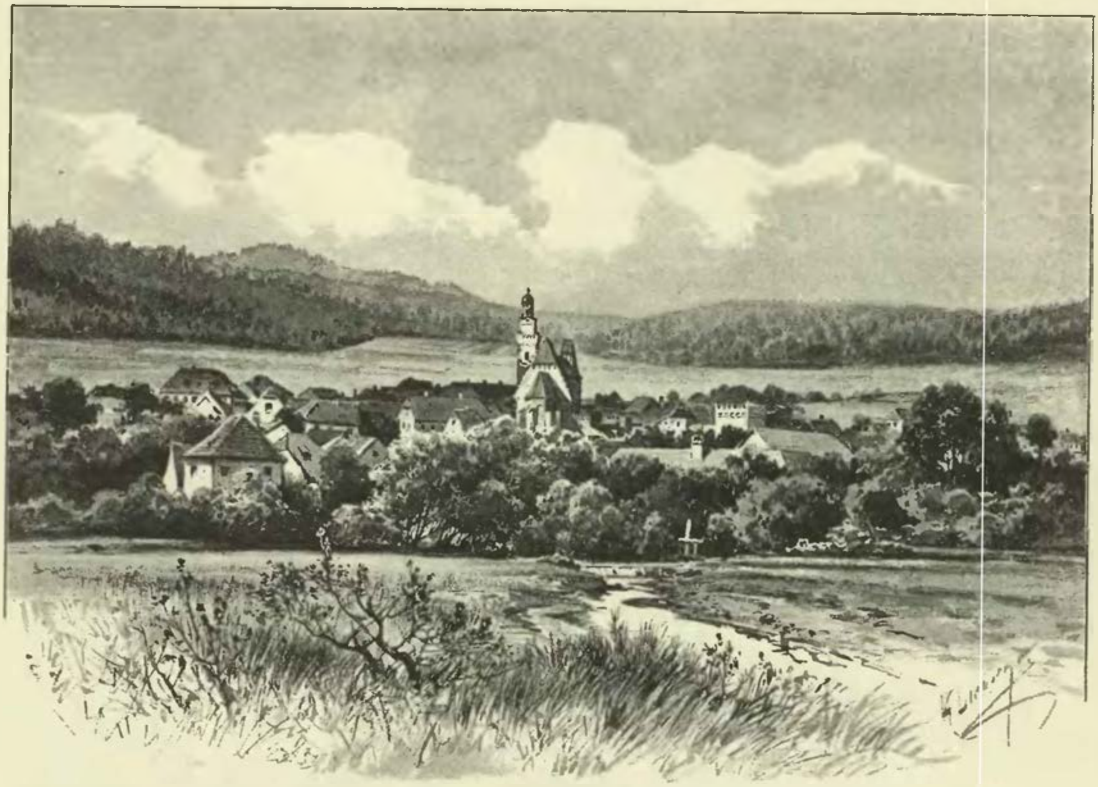
(Stát jméno jest nejvyšší obce, za niž umírati a které se cele odevzdávati, a v niž všecko své skládati a takořka jí posvěcovati máme.

K tomu řád všeho života našeho má směřovati, abychom velkou jména svého pověsť, dobudouce si o obec zásluh největších, potomkům zůstavili.)

2. Ad rempvblicam plvrima venivnt commoda, si moderatrix omnivm rervm praesto est sapientia; hinc ad ipsos, qvi eam adepti svnt, lavs, honor, dignitas conflvit.

Est boni magistratvs commoda civivm defendere, non divellere atqve omnes aeqvitate eadem continere.

(Převeliký povstane obci užitek, jestliže moudrosť všechny věci řídící s ní jest; odtud na ty, kteří jí dosáhli, sláva, česť a důstojenství se vylévají.

Prachatice od východu.

Povinností jest dobrého úřadu, aby prospěch občanů hájil, nikoliv rozervával, a všechny spravedlivostí jednostejnou v poslušenství udržoval.)

3. Civis est, qvi patriam svam diligit ac bonos omnes salvos incolvmesque desiderat. Civem oportet aeqvo et pari cvm civibus ivre vivere neqve svbmissvm neqve objectvm nec sese efferentem tvm in repvblica ea velle, qvae tranqvilla et honesta.

(Občan jest, kdo vlasť svou miluje a všem dobrým přeje, aby byli zdrávi a do škod neupadali. Občan povinen jest, aby se spoluobčany trpěl rovným a stejným právem, aniž se ponižoval a zahazoval, aniž se vynášel, potom aby v obci chtěl to, co jest pokojné a počestné.)

4. Millies perire est melivs, qvam in sva civitate sine armorvm praesidio non posse vivere; praesidivm charitate et benevolentia civivm septvm oportet esse, non armis. Illa non est civitas, kvm leges in ea nihil valent, cvm ivra nocent et cvm mores depravantvr.

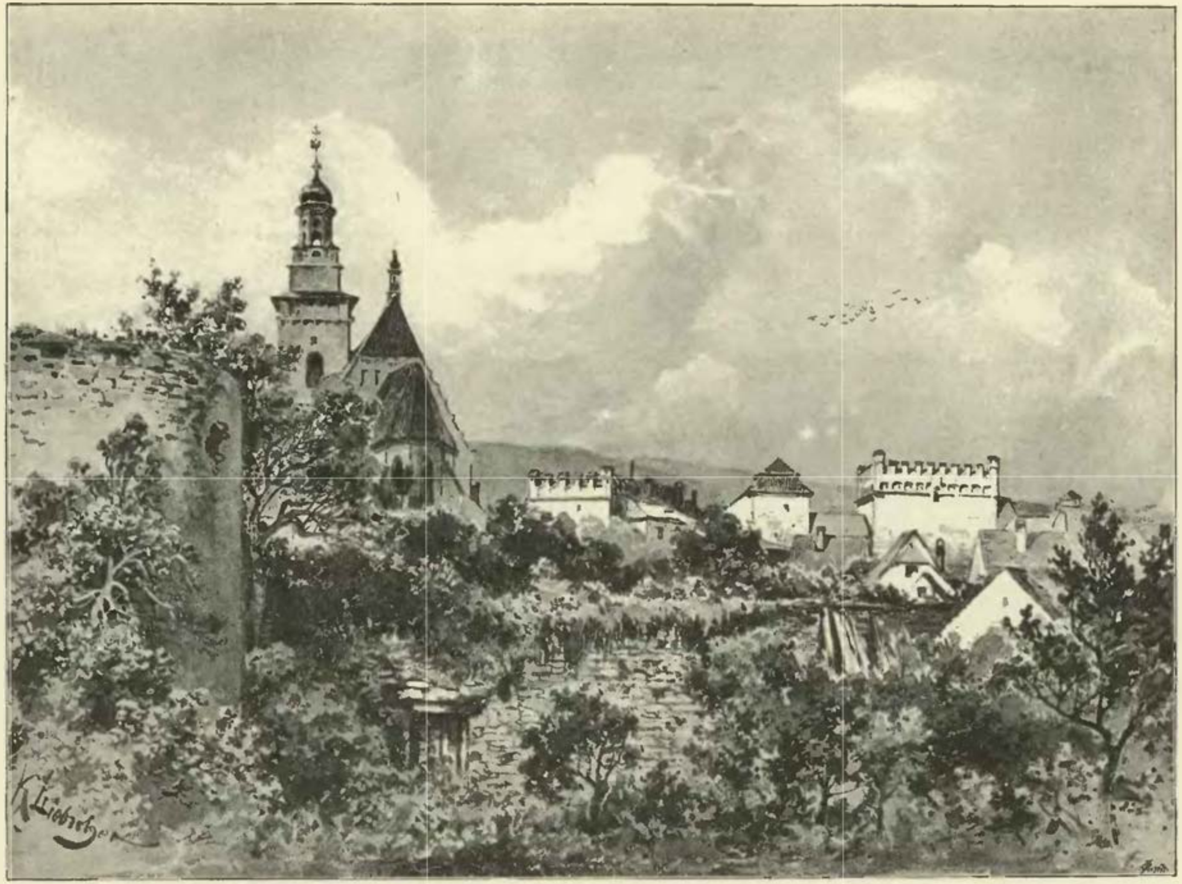
(Tisíckráte lepší jest zahynouti, než ve svém městě bez ochrany zbraní nemoci žíti; ochrana má býti tvrděna láskou, dobrou volí, nikoliv zbraněmi Takové město není městem, kde zákony nic neplatí, kde práva hubí a kde mravy se kazí.)

5. Nihil est tam aptvm ad ivs conditionemve natvrae, qvam lex, sine qva nec domvs vlla, nec civitas, nec gens, nec hominvm vllvm genvs stare nec rervm natvra omnis nec etiam ipse mvndvs stare potverit.

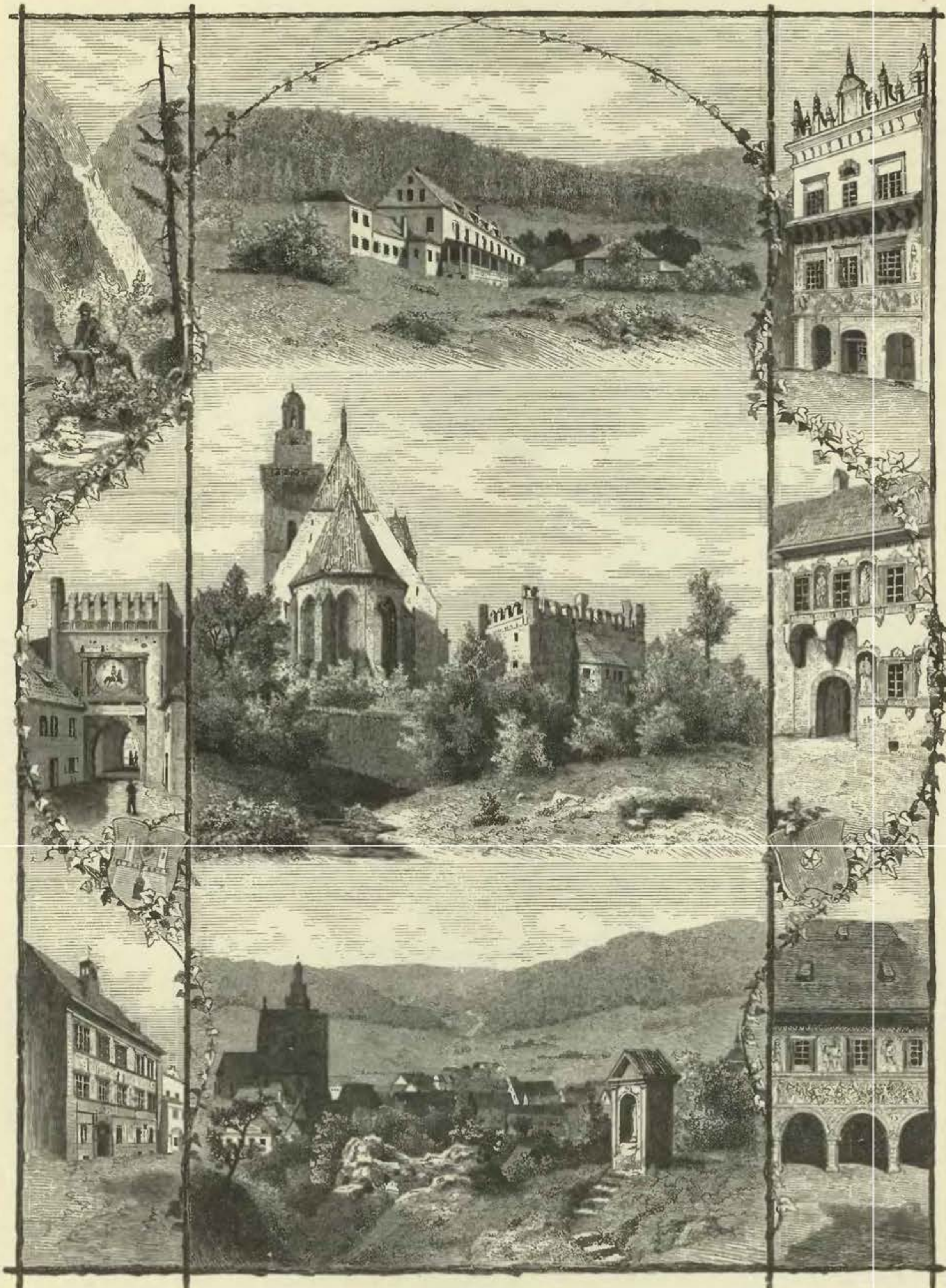
In omni civitate svnt tres species hominvm, scilicet divites, mediocres et pavperes, inter qvos optimi svnt mediocres, qvia medivm semper est optimvm. Aristo. lib. IV. politico.

(Nic nehodí se tak k požadavkům a povaze přirozenosti lidské, jako zákon, bez něhož by žádný dům, žádné město, žádný národ aniž které pokolení lidské ostalo, aniž všechno stvoření ba ani svět neobstály.

V každé obci jsou tři druhy lidí, totiž bohatí, prostřední a chudí, mezi nimiž prostřední jsou nejlepší, neb všecko střední jest nejlepší, jak dí Aristoteles ve IV. knize o obci.)

Prachatice od východní strany.

Prachatice.

6. Arbores vetvlae et invidae arbvscvlas subnascentes nonnvnqvam svis ramis impedivnt nec eflorescere sinvnt. Sic facivnt qvidam senes in magistratv cvm vident bonae indolis ivvenem; invidia capti variis modis deprimvnt nec proficere sinvnt.

Mvltorvm improbitate depressa veritas tandem emergit in lucem.

(Stromové starobylí a závistiví podrůstu vyrůstajícímu nezřídka větvemi svými překážejí a jemu rozkládati nedají. Tak činí někteří starci v úřadu vidouce mladého muže dobrého nadání; závistí jsouce jati rozličným způsobem jej potlačují a zniknouti mu nedají.

Jestliže se nešlechetnosť mnohých potlačí, pravda přece na světlo vyjde)

O způsobení těchto tabul dobyl si zásluh Martin Bolfart, soused a radní Prachatický († r. 1573), proto také čtou se u druhého z andělů, kteří řadu tabul zavírají, písmena I. B. M. (invenit Martinus Bolfart), kdežto u prvního se rodinná jeho známka nachází. Mezi tabulemi a okolo nich jsou rozličné ozdoby.

Mezi okny přízemí jsou dva obrazy, které po způsobu Holbeinovy reje smrti ukazují, kterak smrť nespravedlivého soudce překvapuje. Pod čtvrtou a pátou tabulí jest obraz soudce na stolci sedícího, kterého smrť zatýká; před ním boháč sebevědomě do měšce sahající, po straně chudý člověk, který klobouk svůj sňatý v ruce drží. Nad tím jest česká básnička:

Kdož pro dary krzywie ſaudiſſ chudeho,
Wytrhnu tie z ſaudu y z lidu meho,
Nemůžiete prawa oſuda zbyty,
Gehož, což žiwo geſt, nemůž vgyti.

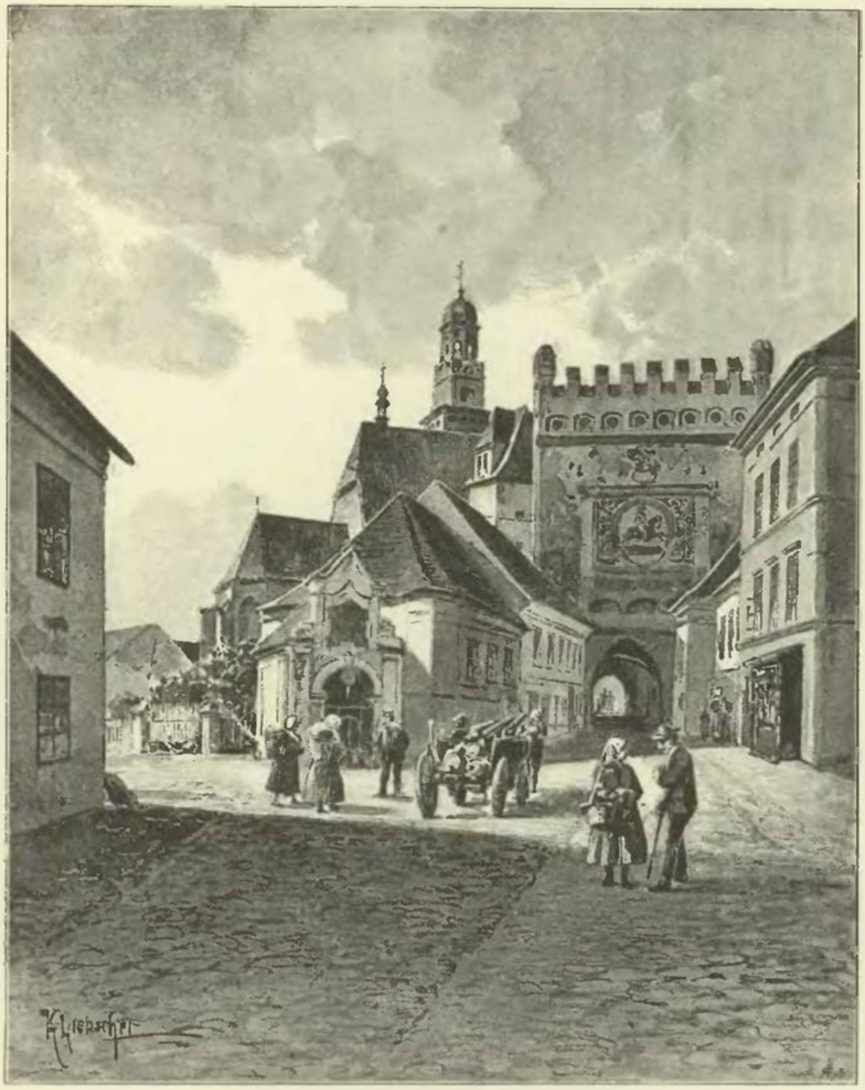
Pod pátou a šestou tabulí vyobrazen jest soudce úplatu beroucí, smrť jej napomínající zdvihá přesýpací hodiny; za tím stojí člověk s rukama sepjatýma. Nad tím jest nápis:

Bohaty chytřec wida zle wyhne ſe,
Chudy přzedſe gda wſſkodu vwaly ſe,
Prawem tehdy newinny bywa dawen,
Skrz dary winny bywa pomſty zbawen.
Prawo pawucžynie ſe přžirownawa,
Gijž braunk proražy, muſſka wnij zuſtawa.

V pravo a v levo od vrat, pokud místo zbývá, jsou obrazy bojovníkův. O vnitřku nelze mnoho pamětihodného říci, kromě toho, že zdi ke dvoru obrácené zdobeny bývaly rustikou a starý nápis v druhém poschodí vzpomíná dělníka, který při díle na den M. Jana Husi zahynul.

Ačkoliv byly Prachatice od dávných dob osadou znamenitou,[1]) ano i zpevněnou, hradu přece ve svém středu nemívaly, dokud nevešly z držení proboštství Vyšehradského v majetek držitelů zápisných.[2]) První takový zápis zachoval se v knížecím archivu Prachatickém. Zikmund císař zastavuje tu Prachatice a Volary s vesnicemi příslušnými (r. 1421 dne 21. prosince) ve 3000 k. gr. panu Oldřichovi z Rožemberka jakožto náhradou za škody, které s kališníky bojuje utrpěl.[3]) Třebas o pravdě zápisu toho pochybovati lze, jisto jest, že týž císař město Prachatice r. 1437 *Janovi Smilkovi ze Kremže* ve 2500 kopách zapsal, aby mu tím zaplatil hrad Dražice, jejž byl od něho koupil.[4]) Známý tento vladyka nepokojný byl držitelem blízkého hradu Husi. Neznámé doby napadl jej *Jan Řitka ze Sedlce*, jiný nepokojný vladyka, a odňav mu Prachatice sám je ke svému držení podržel.[5]) Zde také našel Jan ty koně, které Smil r. 1438 králi Albrechtovi zrádným způsobem odňal. Dobytí Prachatic stalo se již před r. 1441, neb tehda „Janek Sedlecký z Prachatic“ s jinými mnohými pány vytáhl, aby hradu Husi dobyl a škůdce na něm uhnízděného, Habarta, zkrotil.[6]) Ale jak nabyl, tak pozbyl, on sice nikoliv, ale jeho dědicové; přišel naň ještě mocnější pán *Oldřich z Rožemberka* a dobyv r. 1444 Prachatic vládl jimi a držel je „zápisně.“ Zdá se, že tehdáž padělán jest císařský list Zikmundův, aby Oldřich lepším právem k Prachaticům pokázati se mohl, než Sedlecký.[7]) Také se nám zdá, že přepadení to bylo provedeno nejen zrádně, anobrž i nešlechetně, když Jankovi synové *Mach*, *Mikuláš* a jiní bratří po smrti otcově ještě v mladých letech postaveni jsouce

[1]) Pomůckou: Fr. Slámy obraz minulosti starožitného města Prachatic. [2]) Za tou příčinou vynechávají se nejstarší děje Prachatic až do jich zastavení a poukazuje se tuto mimo dotčený spis Slámův k Erbenovým a Emlerovým regestům, diplomatáři Zlatokorunskému, Palackého dějinám, Tomkovým dějinám Prahy a novějšímu spisu Messnerovu o Prachaticích. [3]) List tento daný na den sv. Tomáše v ležení před Kutnou Horou jest vedlé zdání býv. knížecího archiváře ve Třeboni Th. Wagnera padělán. [4]) Rukopis Vídeňský. [5]) Pangerl, Gold. Urk. 451. [6]) Staří letop. 123. [7]) Proto záleželo velice Oldřichovi na tom, aby dokázal, že majestát Smilkův byl padělán. (Viz Gold. Urk. 451.)

Východní brána v Prachaticích.

mocné ochrany nad sebou neměli. Nicméně uznal Oldřich za dobré, mladé Sedlecké penězi nějakými odbyti, a proto také dí v listě výsadním, r. 1444 dne 1. května Prachatickým daném, že Prachatice koupil od mladých Sedleckých a že se trh ten s dobrou volí a radou přátelskou měšťanův i vší obce města stal. Téhož roku také Anna z Rožmitála, manželka Jana Smilka z Kremže, ode všeho práva svého, které měla k Husi a Prachaticům, upustila a je na Oldřicha převedla.[1])

Prachatickým, kteří právo královské v r. 1436 jim udělené za tehdejších bouří ztratili, potvrdil Oldřich všecka jich práva, nežádaje za ochranu a opravu mimo pravý desátek více než 20 k. gr. ročního platu; a poněvadž Prachatičtí za těch nepokojů nepochybně brzo s tou, brzo s jinou stranou, jak okamžitý prospěch žádal, v přátelství vcházeli a poddaným Rožemberským, s nimiž sousedili, také škody na lidech a statcích činili, slíbil pan Oldřich, že všem, kdož by kolivěk proti němu těchto časů co učinil, že takovým to odpouští a zdržeti chce „ctně, věrně a křesťansky." Přihlížeje pak k tomu, kterak potřeba jest zboží Prachatické mocně udržeti, dal postaviti ku pohodlí svému i tudíž k ozdobě města nový hrádek, učiniv se zedníkem smlouvu a dav k tomu dílu do dvou set dělníků, tak že brzo to stavení vyzdviženo a

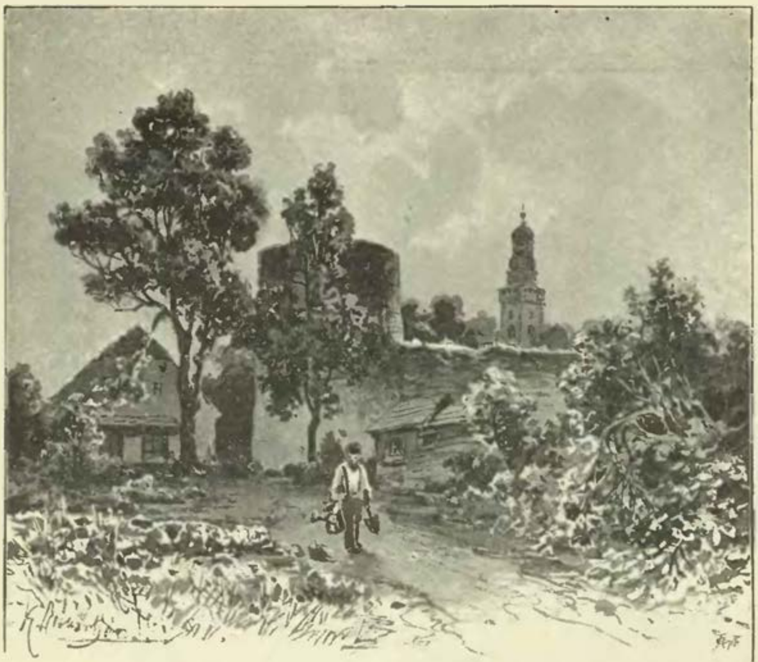

Místo, kde byla západní brána Prachatická.

dokonáno.[2]) Byl tehdáž tam úředníkem Vácslav Hrůza z Chelčic. S Prachatickými byl v dobrém srozumění. Když zemřel jakýsi Kuchta a Hrůzy doma nebylo, šli konšelé ke Zbyňkovi rychtáři, klíče mu dali a jeho prosili, aby byl pilen města, řkouce: Myť tebe chceme rádi poslušni býti, jakož nám páně Mt. rozkázal. Když pak Hrůza o půlnoci přijel, nalezl Zbyňka a někoho z konšel, ani chodili mezi hlásnými a ponocnými a mnohem pilnější byli než dříve. Po něm následovali r. 1451 Jindřich z Újezda a r. 1454—1457 Jan z Dlouhé.[3]) Když však Oldřich již jistým v držení Prachatic býti se mněl, pohnali jej synové Jana Smilka zatím popraveného, Přibík a Jiřík, do soudu zemského o zboží otce svého, ačkoliv na ně Oldřich již listy odevzdané měl. Pan Jiřík z Poděbrad z lásky k Oldřichovu synu Jindřichovi obě strany r. 1455, 28. října porovnal a bratří z Kremže obdrževše 1500 kop gr. všech práv svých se odřekli.[4]) Po té pan Oldřich a syn jeho Jan smlouvou r. 1457 dne 16. dubna učiněnou zboží Prachatické a Volarské *Prokopovi z Rabšteina*, kancléři českému, a *Janovi z Rabšteina*, proboštovi Vyšehradskému, dobrou volí postoupili.[5])

---

[1]) Březan, Seznam listů Rožemberských. [2]) Březanova Kronika 59. [3]) Světeckého paměti I. 194, arch. Třeboň. [4]) Pangerl, Gold. Urk. 483—485. [5]) Archiv Liběјický. Při tom byl také postoupen list r. 1421 daný. Smlouva učiněna na Krumlově.

Bašta na severní části Prachatic.

Noví pánové Prachatic chvalně byli tehda v Čechách známi. Prokop byl muž nemalé vzdělanosti, vlídnosti a opatrnosti, přítelem Eneáše Sylvia a jiných mužův učených, míval platné slovo ve všelikých jednáních veřejných (roku 1447 až 1450), r. 1453 jmenován byl od krále Ladislava nejv. kancléřem, kterýž úřad i za krále Jiřího až do r. 1468 zastával, byv od něho zvláště také v důležitých poselstvích k papeži (roku 1462), ke králi uherskému (r. 1468) a j. vysílán. Bratr jeho Jan oddav se stavu kněžskému navštívil země vlaské, stal se tam doktorem veškerých práv, protonotářem a referendářem papežským, vrátiv se do vlasti (r. 1457) jmenován jest kanovníkem u svat. Víta na hradě Pražském a proboštem Vyšehradským, r. 1458 a 1461 vyslán byl od krále Jiřího do Říma, aby jej smířil s papežem. Nepořídiv nic vrátil se na Prachatice a tu přebývaje napsal r. 1469 důležitý dialog, ve kterémž se ušlechtilosť, vzdělanosť, vlastenecký cit a poctivosť nejen jeho, nýbrž i tehdejších katolických pánů na straně královĕ stojících jeví. Vrátiv se Jan z Říma do Čech, s největší žalostí shledal, „ani jedni s církví stojíce pro víru, druzí krále svého se držíce od papeže ssazeného, krutou vedli mezi sebou válku a mnohé krveprolití, porážky, vraždy, loupeže, pálení a plenění i jiné nepravosti dály se.“ Spisem tím nejen svou, nýbrž i katolických pánů náchylnosť ke králi chtěl ukázati. [1]) Žalostivé jsou přípisky jeho v rukopisech (nyní Drkolenských), které mu patřívaly. Touží tu na sočení, které nedovolovalo dobrému člověku ve vlasti pokojně přebývati. Téhož roku dne 5. června Prachatickým některá privilegia potvrdil. Stav se vrtkavým ve své věrnosti ke králi Jiřímu konečně od něho odpadl a na stranu krále uherského Matyáše přestoupiv, odebral se pak do Budína. Za tou příčinou strana krále Jiřího silně se v Prachenště sebravši r. 1470 v neděli před svátkem Všech Svatých měvši za to, že Prachatic zradou dostane, přitáhla k městu, ale nemohši ho dobyti, jen předměstí díl spálila a odtud dále táhla k Vodňanům pohromadě, myslíc nějakou škodu učiniti. [2]) Jediným pánem Prachatic byl nyní bratr Prokop; zdali tu přebýval, není nám známo. Zdá se, že jej odvrácení se bratra od strany královy zamrzelo, a že se zase králi v poslušenství přikázati chtěl. Jan z Vlksic, purkrabě Helfenburský, psal Janovi z Rožemberka co tajemství (r. 1471 dne 17. září), „že by pán Prachatický zajisto byl v Praze u krále Polského a jednaje ty věci, že by chtěl lidi krále Polského na zámek Prachatice sobě ku pomoci pustiti.“ [3]) Zemřel roku 1472, 11. dubna,

Z hradeb Prachatických.

[1]) Palackého dějiny IV. b. 583. Archiv für österr. Gesch. 54. Band S. 351. [2]) Arch. konceptu Březanova v archivu Třeboň. [3]) Arch. č. V. 330.

Jan, bratr jeho, zemřel r. 1474 na podzim. Purkrabími či hejtmany byli za nich r. 1465 Jindřich z Luček, r. 1471 Oldřich z Lichtenfelsu, 1469, r. 1472—1474 Jan Šlovický z Vraného.[1] Za Šlovického zdoben byl kostel Prachatický novou tabulí a novým obrazem, který stál 20 kop; z toho zaplatili Prachatičtí sami 12 a osadníci z vesnic 10 kop. Měšťané tehda také veliký náklad na kostel zdělavše, dali do něho okna sklenná, vydynchovali a podtáflovali jej. Šlovický je za to chválil a méně chvalně psal o sedlácích z vesnic, že by nedbali, byť nikdež obrazu nebylo, neboť dříve obrazům nepřáli a oči v nich vybodovali; u sv. Petra tehda bylo znáti, jak obrazy oštěpy posekali.[2]

Po smrti obou bratří přešly skutečně Prachatice v držení krále a *Burjan z Martic* stal se „hejtmanem a poručníkem nejjasnějšího krále Vladislava J. M. učiněným zboží Prachatického.“ V tomto úřadě se vyskytuje poprvé a držel jej až do r. 1481. Změna ta souvisela bezpochyby s tím, že po bratřích Janovi a Prokopovi dědil bratr jich třetí *Vácslav*. Roku 1477, 19. října byli Burjan a Jan Šlovický svědky, když se Vácslav z Rabšteina svrchupsaný biskupu Pasovskému co služebník na 4 léta přikázal a v té věci přiznání v místě Waldkirchen učinil.[3] Vedlé Burjana poroučel na Prachaticích Mikuláš z Gutšteina, snad co poručník sirotků Rabšteinských;[4] oběma přikazoval král Vladislav r. 1479, aby obyvatele Prachatické k žádným slibům a závazkům nenutili ani netiskli, nýbrž kdo by k držení Prachatic nějakou spravedlnosť míti se domníval,

Hradební ulice v Prachaticích.

aby to napřed před králem ukázal. Mezi tím zemřel Vácslav a Burjan zůstával poručníkem dcerky jeho. Dvě léta potom (r. 1481) nařídil král Burjanovi, aby Prachatic paní *Kateřině z Gutšteina* (manželce Vácslavově) postoupil, i učinil tak Burjan o sv. Mikuláši jakožto mocný poručník, ale na výminky, aby paní obyvatele při právech a svobodách zachovala, aby v jejich lesích a horách bez vědomí úředníka městského nesekala, za dříví sekané aby zaplatila, jako jindy placeno bylo od pánův, také v městských potocích nelovila a v lesích nehonila. Možná dosti, že roku 1486 po Kateřině v držení Prachatic (snad co poručník?) *Volf z Janovic na Ryžemberce* následoval, neb dí Březan o Rackovi Varlychovi z Bubna, že byl purkrabí na Prachaticích za Volfa svrchudotčeného. Král Vladislav byl roku 1487 dne 22. června (v Praze) *Jindřichovi z Hradce*, nejvyššímu komorníku, povolení dal, aby město Prachatice a zboží Zelnavské vyplatil a je dotud držel, dokud by mu král aneb probošt Vyšehradský summu zástavní nezaplatil.[5] K výplatě této nepřišlo, nýbrž zboží Prachatické pořád v držení pánů z Rabšteina zůstávalo. Vácslavův syn *Jindřich* uvázal se v Prachatice po mateři své a na zdejším zámku přebýval. Odtud psal roku 1491 dne 30. ledna panu Vokovi z Rožemberka, že na rok položený do Krumlova sám přijíti nemůže, než zástupce posílá. Byltť tehda asi pan Jindřich pro churavosť na lůžko upoután, což mu však nevadilo vzíti Prachatickým clo, jež od starodávných dob drželi. Když mezi tím zemřel, uvázal se syn jeho *Ladislav z Rabšteina* v Prachatice a přiřekl měšťanům i vší obci, že

[1]) Světecký, MS. Mus. boh. Vet. n. 128. Arch. č. VII. a VIII. d. [2]) Arch. č. VII. 310. [3]) Mon. Boica XXXI. 2, p. 542. [4]) Vácslav z Rabšteina byl ženat s Kateřinou z Gutšteina, ale byl r. 1479 již mrtev. (Viz Arch. č. VIII. 552.) [5]) Arch. panství Prachatického.

je při právech a svobodách jejich zachovati chce. Pro touž připověď jim r. 1492 před sv. Kateřinou clo odňaté navrátil. Rád se také Prachatických ujímal, když lidi jezdící na nových cestách a ne cestou Prachatickou, na kteréž obec obdarování měla, zajímali a zboží vezené jim pobrali. Neznámé nám příčiny přiměly Ladislava zříci se držení Prachatic, jež dobrou volí r. 1493, 31. října danou na *Jana* z *Roupova*, nejv. písaře a hofmistra, přenesl.[1])

Po delším čase obdržely Prachatice držitele, jenž se k vyznání pod obojí hlásil. Věc ta byla vyššímu duchovenstvu proti mysli a mrzela zvláště kapitulu Vyšehradskou, jejíž zboží Volarské také Roupovský ve svém držení měl. Proto si vymohla na králi slib (r. 1495), že již více zboží její zastavovati nebude, a dovolení, aby mohli Prachatice a Volary vyplatiti. Nicméně zase týž král *Václavovi* z *Roupova*, synu Janovu, r. 1501, 4. června všecky zápisy, práva a dobré vůle na zboží Prachatické a Volarské, zejména majestát n. Smilkovi na 2500 kop daný potvrdil a obnovil.[2]) Po té Václav všechno právo své na Prachatice a Volary r. 1501, v úterý po sv. Františku na *Voka*, *Petra* a *Oldřicha* pány z Rožemberka převedl.[3]) Za vlády Roupovské byli r. 1496 Wencl a Matěj Feska, měšťané Prachatičtí, od vrchnosti na hejtmanství usazeni a po nich již jen úřadníci ustanovováni.[4])

Petr z Rožemberka byl prý trápen výčitkami svědomí svého, že Prachatické zboží právem nedosti zřetelným a proti zákonům duchovním drží, i přál si, aby Prachatice jako zboží zpupné obdržev je za nějaké jiné zboží proboštství příležitější a užitečnější vyměniti mohl. V té příčině zadal prosbu k papeži Alexandrovi VI., jenž potom kardinálovi Petrovi, poslu papežskému při dvoře královském v Uhrách, nařídil, aby vyšetřil, zdali by směna ta církvi prospěšna byla. Směnu mezi oběma stranama vykonal pak roku 1503, 1. dubna kardinál a legát Kryštof v městě Budíně, a král Vladislav ji toho roku dne 4. dubna potvrdil. Vedlé listiny notariátní na vykonání té směny sepsané obdržel Petr hrad Prachatice a vsi Volary, Třešovice, Výrov, Rohanov, Zděnice a Fefry k dědičnému jmění a vloženy mu potom ve dsky zemské; za to však dal proboštství panství své Sedlčanské tak, aby je v 11.000 zlatých uherských zápisně držel; ale z této summy 2000 fl. slevil, tak že veškerá zápisná summa na Sedlčany přenesená 9000 fl. činila. Zavázal se také Petr, že bude proboštství 50 fl. z důchodů svých vydávati, dokud by ze Sedlčan splacen nebyl.[5]) Poněvadž Petr v letech potom následujících řečený úrok 50 fl. nepořádně vyplácel, učinil s ním probošt Vyšehradský smlouvu, aby jemu Petr jednou navždy 100 k. gr. č. zaplatil a úrok dotčený do života proboštova vydávati povinen nebyl. Probošt ihned peníze přijav, pána r. 1513 dne 23. dubna ze všech platů propustil a král Vladislav později listem svým doložil, aby to osvobození od platu trvalo i po smrti proboštově na věčné časy, však tak, kdyby proboštství Vyšehradské zboží Sedlčanské vyplatilo, aby mu od pánů 500 k. na summě zástavní sleveno bylo.[6]) Jako purkrabě Prachatický připomíná se r. 1520 jakýsi Jan Tluk, snad měšťan zdejší.[7])

Obraz literátů Prachatických z r. 1604.

Poslední volí svou (r. 1521, 10. června) odkázal Petr polovici panství Rožemberských, jiż byl od strýců svých za díl přijal, strýci svému *Janovi* z *Rožemberka*, ale po smrti jeho mělo panství Krumlovské, Záblatské, Husinecké s Prachatici připadnouti panu *Zdeňkovi Lvovi* z *Rožmitála*. Vypravováno již na kolika místech, s jakým odporem se pořízení to na strýcích vynucené po smrti Petrově (zemřel r. 1523) potkalo a co peněz později vynaloženo bylo, aby se dotčená dědictví rodu Rožem-

[1]) Archiv Prachaticko-Liběјický. [2]) Arch. č. VI., 588. [3]) Archiv Prach.-Lib. [4]) Světecký I. 194. [5]) Arch Prot.-Lib. DZ. 2, D 8. Dovolení papežské dáno roku 1502, 30. května. [6]) Tamže. Srovnej Reg. 6 J k. s. O 2. [7]) Arch. Třeboňský.

berskému zachovala. [1]) Krumlova se zmocnil mladý, ale přičinlivý Jindřich, i Prachatice opanoval a obci (r. 1524) potvrzení výsad u krále získal. Nástupce jeho Jan r. 1530, 1. prosince obci Prachatické vsi Těšovice, Výrov, Zdenice, Fefry a Rohanov ve 250 kopách, tudíž celé panství Prachatické zastavil. [2]) Po jeho smrti († r. 1532) ujali panství Prachatické bratří jeho *Jošt* († r. 1539) a *Petr* po sobě následujíce. Petr prodal městečko Volary obci Prachatické ve 350 kopách k zástavnímu držení. [3]) A poněvadž obyvatelů v městě pro všeliké příznivé poměry za vlády Rožemberské přibývalo a hradby městské jen těsnou městu prostoru vykazovaly a tudíž se brzo místa ke stavení domů nedostávalo, prosili Prachatičtí Petra, aby jim místa k tomu účelu blíže hradu u hořejší brány přepustil, čemuž Petr bez těžkosti svolil a jim místo před hradem od schodů hradských až k domu měšťana Kozího Janka daroval, toliko 16 gr. ročního platu do vrchnostenských důchodů za to místo si vyhradiv. Zemřel r. 1545.

Poněvadž Vilém, syn Joštův a nástupce ve vladařství, ještě let svých neměl, byl Petr umíraje jemu a bratru jeho Petrovi Vokovi tři přední pány české za poručníky nařídil, z nichž první Albrecht z Gutšteina se Prachatických v jejich častých rozepřích se sousedními pány a městy v příčině cest a silnic co nejhorlivěji ujímal, takto mluvě, že mu jako poručníku při Prachatických státi jest, aniž že může dopouštěti, by se právům jich starodávným ublížilo. Za to se podvolili Prachatičtí (r. 1547) dávati mladým pánům, aby v živnosti sladovnické překážky neměli, po 2 gr. míš. z věrtele sladu. Když Vilém r. 1551 let svých dosáhl, postoupili mu poručníci města Prachatic s vesnicemi a 237 osedlými. Do Prachatic sice pan Vilém někdy přicházel, ale zde jen krátký čas se zdržoval; obyčejně jen tu buď noclehoval, buď si odpočinul. Bylť asi hrad zdejší těsný a prostora u něho od těch dob, co se domy městské přistavovaly, velice sůžená. Pan Vilém tudíž hradu svému v Prachaticích nijakého významu a potřeby žádné nepřikládal a na prosbu Prachatických volen byl hrad jim darovati. Roku 1569 na den proměnění páně udělil jim výsadu, kterou jim obdarování předešlá potvrdil a kromě toho proti jistým povinnostem a dávkám lesy Proboštovice, Hvozdu a Pěnkov se vším příslušenstvím a kus řeky daroval. A nade všecko daroval jim zámek svůj v městě Prachaticích ležící s těmi všemi grunty a lukami i vším příslušenstvím, aby ho k šosu městskému užívali. Nikdo z dědiců jeho se jim v to vkládati neměl. [4]) Ze starého hradu učinili si Prachatičtí novou svou radnici; vystavěli tu v letech 1570—1571 „krásný ano velebný dům, jenž by, jak před posledním ohněm byl, ani hlavnímu městu k necti nebyl sloužil.“ [5])

[1]) Srovnej zvláště děje Krumlova. [2]) Archiv Lib. Prach. [3]) Tamže. [4]) List tento r. 1608 ve dsky zemské vložen (DZ. 134, B 10.). [5]) Tímto končíme dějiny Prachatického zámku a zboží, jež od těch dob s panstvím Krumlovským spojeno zůstávalo. Odkazujeme ty, kteří by pozdější osudy Prachatic znáti chtěli, k dotčenému spisu Slámovu. Doložíme jen, že byli za Viléma úředníky panskými r. 1569 Bartoloměj Planský úředník, r. 1579 N. z Plankenšteina hejtman, roku 1585—1587 Jiřík Bozkovský hejtmau, r. 1592 Zikmund Turnovský hejtman. (Světeckého paměti I. 194.)

LIPOVICE TVRZ.

Severozápadně od Husince a východně od Vlachova Březí leží ves Lipovice na návrší, z níž stavení dvoru popludního nad jiné příbytky vynikají. I ve dvoře samém vyčnívá stavení od ostatku se odrážející, nyní sýpka, před časy přední sídlo Lipovských z Lipovice. Ve hlavních svých zdech stojí tvrz posud, ale vnitřní její úprava již dávno za své vzala. Vstoupíme-li do dvora, spatříme na prostranném nádvoří před sebou a v pravo dlouhá stavení dvorská, na levé pak straně vypíná se na skalce nevysoké tvrz, nyní jednoduché stavení o dvou poschodích vysoké. Vlastní stavení jest čtverhranné, ale na dvorské straně jest předně starý, čtverhranný přístavek asi téže způsoby, jako bývají schodiště; k němu pak a ke tvrzi přistavena jest v pozdějších dobách tmavá, klenutá místnosť, jako kuchyně vypadající. Dotčený přístavek jest původní část tvrze, jak svědčí starodávné veníře dveří v přízemí, jen že spojení jeho s tvrzí bylo dříve jinačí. Nyní se jde hned ode vchodu po schodech nahoru do prvního poschodí, tak že těmi schody ovšem zastaven vchod nějaký do přízemí. K vůli tomu, aby se mohly vésti tak, jak nyní jdou, muselo se proraziti klenutí místnosti, která byla v prvním poschodí přístavku, tak že je tato místnosť nyní přístupna jen po žebříku. Dříve chodívalo se do prvního poschodí po pavlači a skrze dvéře, které jsou nyní zazděny. V dotčené místnosti v přístavku nachází se ve zdi starožitný vlaský komín, nad nímž jsou zbytky nějakého obyčejného a neumělého malování. Ve starším popise jest řeč o tom, že je nad komínem a okolo něho mnoho již zašlých allegorických vyobrazení a znak Lipovských z Lipovice, jichž erb prý se nacházel také na závěrečném kameni v klenutých dveřích uvnitř chodby na sýpku,[1]) ale teď není té nejmenší známky, že vůbec kdy něco takového na Lipovici bývalo.

O přízemí tvrze nelze nic říci, poněvadž jest nepřístupné. V prvním poschodí jest v levo od příchozího velká místnosť, v pravo klenutá světnice (chybně za „arrest" pokládaná) se střílnou zazděnou. Přijde se do ní nezky tesanými dveřmi. V druhém poschodí bylo zase takové rozdělení. Příčka měla nahoře své pokračování a oddělovala malou světnici od síně velké, v níž bylo kromě jiných oken také čtvero oken s kamennými lavicemi, buď na jedné nebo na obou stranách. Na nádvoří jsou prý sesuté hradby podzemní a veliké sklepy, jako u starých tvrzí bývalo. V jednom z těchto sklepů, na levé straně stavení, bylo před léty kopáno, dvéře tu zazděné vybourány a opět hledáno, než nenašlo se tu nic kromě několik lidských koster. Mezi silnicí a tvrzí nacházel se hluboký příkop s parkánem, z něhož jest nyní pole. Bývalá omítka tvrze s rustikou jest zabílena, ale jaká ta rustika bývala, viděti jest zvenčí na dvorské zdi, která se od tvrze táhne a k ostatním dvorským stavením připojuje.

Pozoruhodné jest, že o osudech tvrze a jejího rodu před 15. věkem nic známo není. Lipovští měli za znak štít polovičný, v jehožto horní polovici se spatřuje půl lva a též znamení nad přílbicí jako klénot. První z toho rodu *Michálek* byl již r. 1454 mrtev; dědictví po něm držel *Chval z Lipovice*, jenž si také odúmrtí na tomto zboží a vsi Žárovné vyprosil.[2]) Tento Chval sloužil pánům z Rožemberka (roku 1452) a přečkal bratra svého *Markvarta*, jenž seděl v Boršicích a před r. 1461 zemřel. Roku 1468 odpověděl vedlé Rožemberských císaři Bedřichovi, ale králi svému, od něhož pan Jan tehda odstoupil, zdráhal se starý voják odpověděti a bezpochyby proto nemalou tíseň snášel.[3]) Ke sklonku téhož století žil *Lipolt Chval z Lipovice*, s nímž se zase k r. 1513 setkáváme.[4]) Týž učinil r. 1514 se sedlákem jedním

---

[1]) Časop. Pracheň. r. 1864 č. 2. [2]) DD. 16, f. 242. [3]) Arch. Třeboň., DD. 16, f. 255. [4]) Arch. gub.

ze Lhotky Chocholaté smlouvu o učinění stoky, kterouž bezpochyby na rybník potřeboval; neboť tehda byl při cestě do Lhotky rybník nad rybníkem [1]) Bratr jeho slul *Vojtěch*, syn *Ondřej*. Tento poslední připomíná se také r. 1536 v listě dlužním.[2]) Roku 1544 drželi zboží to společně *Jan starší*, *Jan mladší*, *Lipolt* a *Václav*; ti prodali tvrz, dvůr a ves Lipovici a části vsí Žárovné a Kosma *Divišovi Boubínskému z Újezda*.[3])

Diviš, který mnoho statků na Prachensku skoupil, zůstavil čtyři syny. Druhý z nich *Jetřich* učinil r. 1556 dne 14. dubna smlouvu s bratřími svými zletilými, podlé níž obdržel za díl svůj Lipovici a k tomu jisté dědiny.[4]) Roku 1591 byl již Jetřich mrtev a zůstalo po něm 6 synů, kteří se toho roku o dědictví po otci dělili. Nejstarší bratr Diviš odbýval bratří Pavla a Přibíka, kteří byli po něm v letech nejstarší, penězi, uvoluje se každému z nich dáti po 1300 kopách miš.[5]) Sám prozatím držel Lipovici, přebývaje tu s manželkou svou Evou Robmhápovnou ze Suché, která r. 1598 nějaké dědiny kupovala.[6]) Přidav se r. 1618 ke stavům odporným, zajat byl roku 1620 při vzetí města Písku, kdež nemocen ležel, od dona Martina de Huerta, kterýž naň 500 fl. výkupného ustanovil. Když pak po brzké smrti Divišově bratr a dědic jeho *Petr* dotčené výkupné chtěl platiti, žádal na něm Huerta 400 tolarů výše, které prý na Lipovici císaři zapůjčil. A poněvadž Petr nemohl hned složiti summy dotčené, učinil Huerta s Janem Častolárem zprávu nedůvodnou, že by Diviš pro své provinění odsouzen býti měl všeho statku. Ačkoliv pak potom Diviš zálohy byl osvobozen, přece k stálému naléhání Huerty odsouzen byl polovice jmění. Lipovice tedy zabrána a prodána od komory král. roku 1623 *Janovi staršímu Častolárovi Dlouhoveskému z Dlouhévsi*.[7]) Častolárové seděli na Lipovici do roku 1665; tehda prodala *Majdaléna Benigna Loková z Netky*, roz. *Častolárová* statek Lipovici *Václavu Michalovi nejstaršímu Hysrlovi z Chodů*, c. k. rytmistru. Od něho ji koupil roku 1672 *Jan Maximilian Lipovský z Lipovice*[8]) a tak se dostala Lipovice v držení původního rodu, ovšem jen na nedlouhý čas. Neb po 5 letech prodal Lipovici *Zuzaně Maximilianě* ovdovělé *Markvartové*, roz. *z Dlouhévsi*; od ní koupila sice Lipovici (r. 1682) macocha pána předešlého, *Majdaléna* vdova *Lipovská*, roz. *Chřepická*, ale po její smrti prodal syn její *František Karel Lipovský* statek dotčený (r. 1693) *Ferdinandovi* knížeti *z Dytrychšteina*.[9]) Od té doby patří Lipovice k panství Březskému. Osudy její potom pak jsou nahoře v popise obsaženy.

[1]) Reg. Rožemberská f. 95. (mus.). [2]) Arch. Prachatický. [3]) DZ. 5. E 19, 250 F 21. [4]) DZ. 58. E 27. [5]) DZ. 168. G 14. [6]) DZ. 173. G 17. [7]) Bílek, děje konf. 37. [8]) DZ. 315. P 19, 390, F 22. [9]) DZ. 393. H 8, 396. H 25, 402. K 10.

TVRZE NA PRACHATICKU A BŘEZSKU.

BĚLEČ.

Severovýchodně od Prachatic jest ves Běleč, někdy též sídlo zemanské, z jehož tvrze již nic nezbylo. Již r. 1362 připomíná se *Mikuláš z Bělče*, jenž patřil k rodu Malovcův. Týž byl v l. 1375—1387 šafářem na Rožemberce a měl syna, který se nazýval *Jan*. [1]) Vedlé něho seděli v Bělči ještě jiní zemané. Jeden dvůr odemřel roku 1387 po Bartušovi a vyprosil si jej na králi Václavovi *Stach Buben z Hrádku*. [2]) Odtud nám není nic známo o Bělči, až teprve ke sklonku 15. věku, kdež se setkáváme s *Otíkem z Přílep* a na Bělči. [3]) Od r. 1514 vyskytuje se jako držitel této tvrze *Jan Malovec z Malovic*, [4]) kterýž se také v tytuláři roku 1534 vydaném připomíná. Potomek jeho *Zdeněk* prodal s bratřími svými Běleč *Divišovi Boubínskému z Újezda*, ale vymínil si, aby mohl ten statek zase koupiti za 1600 kop, když by chtěl. Protože však Diviš podlé smlouvy se nezachoval, byly z toho jen soudy (roku 1540). Konečně prodal Diviš Běleč tvrz, dvůr a ves, Lhotu a Dachov vsi a díl vsi Javornice *Václavovi Malovci z Malovic*. [5]) Dcera (?) toho *Juliana* († j. r. 1582) vdala se za *Zdeňka Ježovského z Lub*, jemuž přes odpor strýců svých r. 1580 všechen statek svůj zapsala. [6]) Po její smrti oženil se Zdeněk zase s Marjanou z Doupova a zapsal jí r. 1583 statek Bělečský. [7]) Ještě roku 1615 seděl tu Zdeňkův potomek *Jan Kosoř*, ale nedlouho potom následoval *Ctibor mladší Údražský z Kestřan*. Poněvadž se přidal tento ke stavům odbojným, vzat jest Běleč (r. 1620) vojskem císařským a docela vydrancován. Potom zabrán a prodán roku 1623 *Johance Malovcové* rozené *z Bukovan*. [8]) Od této dostal se týž statek *Maří Markétě Račínové z Dlouhévsi* a na Rábí, později *Kryštofovi Chanovskému z Dlouhévsi* a odevzdán jest od něho smlouvou *Humprechtovi z Račína*. Tento prodal roku 1636 tvrz Běleč mezi tím obnovenou, dvůr a ves, ves Dachov, vísku Lhotku a dvůr v Javornici *Anně Markvartové z Řičan* na Zálezlích a Dubu. [9]) Po té následovala dcera (?) její *Johanka Maří z Hrádku* vdaná Chlumčanská a po ní *Jan František Chlumčanský z Přestavlk*. Tento ujal Běleč roku 1676, ale prodal jej r. 1688 knížeti z Eggenberka, který jej přivtělil k panství Prachatickému a Volarskému. [10]

BŘEZÍ (VLACHOVO).

V městečku Březí bývala tvrz, na jejímž místě stojí nyní zámek. Velká nebývala, neb podlé popisu, asi roku 1680 zdělaného, obsahovala tvrz tato z kamene postavená 5 světnic, 7 sklepů, konice na 8 koní a podzemní sklepy, vše dobře sklenuté. [11]) Roku 1274 připomínají se *Vernéř*, *Vchyna* a *Michal* bratří *z Březí*. Vchynovi, Michalovi, Dobšovi, Janovi a Alberovi z Březí zastavil *Valkoun z Březí* dvůr svůj s dvěma dvory kmecími a dvorec v Nekvasovicích; když pak syn jeho *Lev* to chtěl r. 1318 vyplatiti, nechtěli mu dědin zastavených vydati, až k tomu právně donuceni byli. [1]) Roku 1359 připomínají se *Jan*, *Kunrat* a *Ješek* jako patronové kostela Březského. Roku 1362 připomíná se *Přech Kus z Březí*. [2]) Později bylo Březí v držení *Malovců*, zejména bratří *Petra* a *Bohuslava*, kteří prodali roku 1383 dědiny své ve Volenicích. [3]) Oba se připomínají ve starých pamětech do roku 1402. Po synu jednoho z nich, *Vlachovi z Březí*, a jeho potomcích nazývá se tato osada Březím Vlachovým. Vlach spečetil r. 1415 list stížný a připomíná se potom (roku 1416) v rozličných jednáních. [4]) Potomek jeho *Vlach z Březí* znám jest jako horlivý přívrženec strany královské z těch dob, když po r. 1468 občanská válka v jižních Čechách zuřila. Z těch příčin vtrhli Němci roku 1468 do kraje Prachenského a tvrz Březskou vypálili. Příštího roku zase tvrz dobyta od lidí Zdeňka ze Šternberka a obrancové její zajati. Ale po každé pohromě povstal neunavný Vlach na nohy, zase opravil Březí a odtud a ze Sušice, kdež byl hejtmanem, udatně válčil. [5]) Vlach měl na Březí své úředníky, z nichž se r. 1472 Václav z Měnína úředník a Vlk z Újezdce purkrabě připomínají. [6]) Potomek Oldřichův, *Jan Vlach Malovec z Malovic*, připomíná se v letech 1502—1517. [7]) Na přímluvu *Oldřicha Malovce* povýšil král Ferdinand ves Březí na městečko a propůjčil mu znak. [8]) Tento Oldřich zemřel r. 1561 a pochován v kostele Březském, jsa z pošlosti Vlachů poslední; neb s manželkou svou Annou z Malovic zůstavil jedinou dceru *Kateřinu*. Tato byla vdána za *Jana Pouzara z Michnic*, ale již vdovou při smrti otce svého. Poněvadž pak dcera její Anna byla manželkou *Jana Vchynského ze Vchynic*, postoupila mu Kateřina (mezi tím vdaná Bořitova) roku 1569 tvrze Vlachova Březí s dvorem a městečkem, vsi Chluman, Pěčňova, Horout, Kozlí, Uhřice, Doubravy, Nekvasovic a Lhotky. [9]) Od něho koupil Březí roku 1570 *Jakub Černín z Chudenic* a na Lišťanech. [10]) Tento měl dva syny, *Karla* (roku 1585—1594), který bez dědiců sešel, a *Jana Ondřeje* (roku 1585—1616), kteří oba Březí drželi. Ok. r. 1620 jest tvrz zdejší skrze lid vojenský vypálena. Ondřejův syn *Jan Karel* prodal pak týž statek r. 1623 *Jindřichovi Žďákavci ze Žďákavy*. [11]) Pán tento zemřel r. 1643 a nejstarší syn *Diviš Lev* dostav Březí za svůj díl; r. 1656 prodal je *Karlu Leopoldovi* hraběti *z Millesima*. [12]) Dosud byl statek Březský neveliký, ale nový pán rozšířil jej velice, přikoupiv některé statky okolní, jako Želibořice, Tvrzice, Lhotku Chocholatou a Budkov. Rozšířené tak panství koupil od něho r. 1676 *Matyáš* svob. pán *z Vunšvic*, ale prodal je r. 1680

---

[1]) Pangerl H. U. 124, 158, 201. [2]) DD. 13. f. 137. [3]) Arch. gub. [4]) Reg. Rožember. Paproc. o st. ryt. 212 (tu chybně 1425) a j. [5]) DZ. 1. F 13. reg. 10, F. k. s., L 6. [6]) DZ. 20. P 26. [7]) DZ. 21. P 13. [8]) Rozvrž. sbírek, Bílek děje konf. [9]) DZ. 146. K 15, L 2, 300. M 30. [10]) DZ. 478. D 26 a 399. P 14. [11]) Taxy v archivu Třeboňském.

---

[1]) Reg. II. 1227, tab. vetust. n. 177. [2]) Lib. conf. arch. Svatomář. [3]) Paprocký o st. ryt. 124., o Petrovi k r. 1389. Rel. tab. I. 528. a k r. 1390 stará kniha Prachatická. [4]) Arch. č. III. 188, arch. Novohradský. [5]) Nechceme podrobně psáti o těchto událostech a proto poukazujeme k Pam. arch. X 230 a t. d. a listům vytištěným v VII. a VIII. díle Arch. č. [6]) Arch. č. VIII. 75, 80. [7]) Arch. gub. DZ. 6. J 9, arch. Třeboň. a Novohradský. [8]) Pam. arch. IX. 730, Světozor r. 1872 str. 274. [9]) DZ. 14. A 17 a DZm. 233. J 19. [10]) DZ. 16. P 4. [11]) DZ. 294. G 11. [12]) DZ. 312. O 12.

Bašta a část hradeb na západní straně Prachatic.

Gundakarovi z Dytrychšteina za 145.000 fl. a 1500 fl. klíčného.[1]) Rodu tomuto po meči Březí ještě za naší paměti patřívalo, jsouc od r. 1689 panstvím nápadním. Rozšířeno bylo pak jen statkem Lipovským a Dachovským.

LHOTKA CHOCHOLATÁ.

Nedaleko Březí a Lipovice jest na návrší ves Lhotka Chocholatá (ve starší době Chocholova), v níž sice také tvrz stála, ale pozdějšího původu. Z tvrze té z kamene postavené a skrovné povstala nynější sýpka. Ves Lhotka patřívala pánům z Rožemberka, aspoň r. 1594 byla v jejich držení,[2]) a teprve Petr Vok, poslední toho rodu, odprodal ji r. 1564 *Sylvestrovi Mlasovskému z Těšnice.*[3]) V dobách následujících postavena tvrz buď skrze Sylvestra aneb skrze Budkovské, kteří Lhotku k Budkovu připojili. Samostatným statkem stala se zase Lhotka, když roku 1656 *Václav Hysrle z Chodův*, c. k. rytmistr, ji *Alžbětě Volfomině Hysrlové z Dubé* odprodal.[4]) Krátký čas potom postoupen jest týž statek vrchnosti Březské.

TVRZICE.

Ve vsi Tvrzicích severně od Březí povstala tvrzka v pozdějších dobách a stávala uprostřed dvora poplužního. Postavena byla od *Chřepických z Modliškovic* buď v 16. neb 17. století. Poslední, který tu z toho rodu seděl, totiž *Ctibor Václav*, prodal Tvrzice roku 1667 Karlu Leopoldovi z Millesimo a tak se dostaly k panství Březskému. Nový pán pak dal tvrz, poněvadž mu ve dvoře překážela, dokonce rozmetati.

[1]) DZ. 392. G 12, 395. A 23.
[2]) Registra Rožemberská f. 95.
[3]) DZ. 27. C 22.
[4]) DZ. 311. G 11.

ŽELIBOŘICE.

Také ve vsi Želibořicích povstala tvrz v dobách pozdějších, ač tu sídlo zemanské již ve 14. věku bývalo. Neb již r. 1329 žil *Bohuslav ze Želibořic* a nástupce jeho *Bedřich* (r. 1352) praotcem byl těch Želibořských, kteří měli na štítě okouna. Týž daroval r. 1366 s bratrem svým Mikulášem Kosořem plat 2 kop klášteru Piseckému.[1]) *Mikuláš starší ze Želibořic* a *Zikmund*, syn jeho, prodali r. 1434 nivu a louku pod Byčenovcem sedláku jednomu tu v Želibořicích, který byl poddaným Husského pána. Roku 1450 byl purkrabí na Helfenburce. (Viz str. 94.) Poslední z toho rodu *Alžběta* seděla tu r. 1502, majíc za manžela *Jindřicha z Otěšic*; od ní se zachoval list na prodání jisté loučky.[2]) Před r. 1540 prodal *Oldřich Muchek z Bukové* dvůr Želibořice s částí vsi *Petrovi Zálezskému z Prostého*,[3]) i zůstaly potom při Zálezlech až do roku 1612, kdež statek tento byl dělen. Tu se dostaly Želibořice za díl *Bernardovi Hysrlovi z Chodů* a potom tu také nové sídlo postaveno.[4]) Týž získal potom zase Zálezly a podržel oba statky i po r. 1623.[5]) Po jeho smrti († r. 1652) dostal Želibořice při dělení syn jeho *Ferdinand Arnošt* (r. 1653), a týž prodal r. 1661 tvrz Želibořice, dvůr a ves, vsi Bušanovice, Dolní Nekvasovice, Újezdec, Konopiště a dvůr Žebrákov *Diviši Lvovi Žďákavci ze Žďákavy.* Od toho koupil týž statek r. 1666 *Karel Leopold* hrabě *z Millesimo* a připojil jej k panství Březskému.[6]) Tvrz byla z kamene postavena a obsahovala 4 světnice, 5 komor, chodbu a dva sklepy, ale nový majetník dal ji pro ušetření místa rozmetati.[7])

BUDKOV.

Nedaleko Husince a Březí jest ves Budkov, v níž před časy také tvrz stávala. Nejstarší nám známý držitel této vsi byl *Vojtěch*

[1]) Reg. III. 650, arch. Křižovnický a bibl. Praž. [2]) Arch. Novohrad. [3]) DZ. 5. D 7. [4]) DZ. 186, M 9—14. [5]) Bílek, děje konf. 204. [6]) DZ. 308. H 15, 313. E 16, 316, N 25. [7]) Taxa v arch. Třeboň.

s *Budkova*, jenž se r. 1370—1373 připomíná.[1]) Jeho potomek byl *Jeniš s Budkova* (r. 1416), ale současně seděl tu *Hrzek s Tourového*, který byl jiného znaku (totiž štítu trojdílného) a předkem pozdějších *Budkovských s Budkova*. Hrzek koupil roku 1410 podací kostelní v Předslavicích od Jana z Vlhlav.[2]) Syn jeho *Mikuláš*, oddav se stavu duchovnímu, stal se roku 1407 farářem v Mýtě u Zbiroha a roku 1412 přišel za faráře do Volyně, kdež před rokem 1437 zemřel. Roku 1422 připomíná se také jako patron Předslavský a bydlel v Budkově, kamž ho bezpochyby kališníci vypudili.[3]) *Hynek s Budkova*, z téhož rodu, připomíná se roku 1443, současně pak Budkov, tento Sezemice. Mikuláš měl také Dub a prodav jej r. 1543, zemřel nedlouho potom. Poručníkem sirotků zůstalých byl Vilém Sádlo z Kladrubec, který (r. 1545) jmění jich Budkov tvrz a dvůr, vsi Budkov hořejší i dolejší, Kozly, Lhotku a Vojslavice v obnovené dsky zemské vložil.[1]) Mikulášův syn *Jindřich* (r. 1555—1600) vešel skrze manželku svou Reginu z Machovic ve spoludržení statku Němčického (v. díl III.). Zůstavil dva syny, *Václava* a *Mikuláše*, z nichž ujal onen statek mateřský, tento zboží otcovské. Mikuláš prodal roku 1607 dvůr svůj Nedvíkov.[2]) Pro účastenství ve vzpouře r. 1618 odsouzen jest potom (r. 1622) třetího dílu jmění svého a propadl

Starodávný obraz v kostele Kájovském.

žil *Jan Hrsek*, kteréhož nacházíme roku 1452 mezi odpovědníky císaře Bedřicha.[4]) Dotčený Hynek prodal roku 1454 bratřím z Tourového nějaký les a zkoušel roku 1468—1473 mnoho za krutých válek, tehda v jižních Čechách zuřících. Roku 1468, když Němci vtrhli do kraje, spálili mu Budkov, že jediný sedlák na těch ohništích zůstal a jiní všichni se rozutekli; po chvíli neměl tu nic než 4 osedlé. Současně žili *Ahník* a *Hynek mladší s Budkova*. Od roku 1485 seděl tu *Hrsek Budkovský*, bratran Hynka staršího, který se v rozmanitých pamětech do r. 1517 připomíná.[5]) Synové jeho *Mikuláš* a *Jindřich* vládli r. 1522 nedílně;[6]) později držel onen oba statky Budkov i Lhotku Chocholatou, které již roku 1620 od Dona Martina de Huerta byly mocně opanovány. Dotčené statky prodány roku 1622 *Anně Maximiliáně Kateřině Hysrlové*, rozené *ze Šanova*.[3]) Statek tento ztenčen pak r. 1656 odprodáním Lhotky, a konečně prodal *Václav Michal Xaver Hysrle z Chodův*, JMC. rytmistr, tvrz Budkov s přísluš. (r. 1675) *Karlu Leopoldovi* hrab. *z Millesimo*,[1]) který jej ku Březí připojil.

DUB

Nedaleko Strunkovic ve vsi Dubě stávala tvrz, jejíž místo nově vystavený zámek zaujímá. Jako sídlo zemanské jest ves stará,

[1]) Arch. Svatomářský. Měl jeden hlas podací ve Čkyni (Lib. conf.). [2]) Arch. Třeboňský, Paproc. o st. pan. 399 (vlastně 389). [3]) Lib. conf. [4]) Arch. Třeboň. [5]) Archiv Třeboňský a města Prachatic. [6]) Reg. 3. J. k. s. D. 16, tytulář r. 1534.

[1]) DZ. 250. H 19. [2]) DZ. 186. A 2. [3]) Bílek, Děje konf. 45. [4]) DZ. 392. D 17. Miloňovice následovati budou v popise Prachenska.

neb již roku 1274 připomíná se *Jan z Dubu.* [1]) Ale potom dlouho nemáme zpráv o Dubu, aniž pak víme, máme-li sem klásti *Michálka z Dubu* (roku 1390 a t. d.), jenž nosil na štítě svém orlici. [2]) Od 15. věku vyskytuje se Dub v držení *Dubských z Třebomyslic*, kteří užívali znaku dvou rohův a při nich 6 ruček přirozené barvy na modrém štítě a nad přílbicí týmž způsobem, jako dole ve štítu. [3]) První nám známý z toho rodu byl *Jindřich*, jenž vydával r. 1447 nějaké svědomí. [4]) Téhož nacházíme pak v pamětech ke konci téhož století. [5]) Asi v ty doby žil také *Ahník*. Syn tohoto *Beneš* postoupil r. 1509 obci Prachatické dědiny své v Chlistově, Orlově, Lhotě a pod Řepešínem a obdržel za to část vsi Dubu, která téže obci až dosud patřívala. [6]) Týž seděl ještě roku 1523 na Dubu, kdežto *Jindřich* téhož rodu r. 1510 a 1517 Lhotku držel. [7]) Dubští prodali potom Dub a přestěhovavše se na Moravu, tu k jmění a platnosti přišli.

Držel pak Dub *Mikuláš Budkovský z Budkova* a prodal jej r. 1543 *Divišovi Boubínskému z Újezda*, totiž Dub tvrz, dvůr a ves, Lhotu tvrz, dvůr a ves, Borčice ves. [8]) Po smrti tohoto ujal Dub ke svému dílu (r. 1556) syn jeho *Petr* a seděl tu ještě r. 1570. [9]) Nějaký čas potom převzal Petr zámek Střelu od *Vlachyně z Leskovce* a tento se vyskytuje r. 1579 jako držitel Dubu; [10]) seděl tu bezpochyby až do své smrti. Roku 1591 držel Dub *Kryštof starší z Leskovce* († r. 1608, viz díl IV. na str. 309.) a zapisoval naň nějaký dluh. [11]) Nedlouho potom získal Dub *Pavel z Říčan*, jenž byv r. 1618 jedním ze správců zemských na hradě Zbiroze z pokuty uvězněn. (Viz díl VI. na str. 245.) Statek jeho Dubský vzat již před bitvou Bělohorskou od vojska císařského, nicméně r. 1622 navrácen Pavlově manželce *Anežce Říčanské z Hodějova.* [12]) Statek ten drželi po ní synové *Jan, Oldřich a Přech Šebestián* a později dcera *Anna*, provdaná *Markvartova z Hrádku.* [1]) Od ní dostal Dub syn *Václav*, který r. 1665 zemřel. Následoval po něm syn *Jan Pavel Markvart z Hrádku*, ale tento zemřel již r. 1669. Z dvojího jeho manželství zůstali dva synové, *Miroslav Václav* a *Václav Arnošt*, a mezi ty rozdělen r. 1671 statek Dubský, obsahující Dub zámek, dvůr a ves, vsi Borčice, Újezdec, Lhotu, Nakvasovice hořejší a dolejší a Želibořice s dvorem v Javornici, tak že každý z nich dostal polovici Dubu a k tomu jisté vesnice. [2]) Oba díly skoupil *Karel Filip* hrabě *z Buquoy*, totiž Miroslavův r. 1687 a Václavův r. 1689. [3]) Až do roku 1720 patřil Dub rodu tomuto. Tehda prodala *Antonie Renata*, ovdovělá hrab. *Buquoyova*, roz. *Černínka z Chudenic*, statky Dub a Čichtice *Janu Štěpánovi Rajskému z Dubnice.* [4]) Od té doby střídali se na Dubu údové rozličných rodův až na naše časy. [5]) Až do polovice našeho století stál na místě tvrze zámek nepravidelný, v rozličném slohu stavěný, s vysokou mansardovou střechou. Tu dal *Mauric rytíř z Hönikšteina* asi r. 1854 týž zámek, použiv starých zdí, v tak zvaném slohu normánském obnoviti. [6])

[1]) Reg. II. 1227. [2]) Pangerl G. U. 202, 214. [3]) Paprocký, Zrc. 301. [4]) Archiv Netolic. Vedlé něho se připomíná r. 1462 a r. 1468 Vilém ze Lhotky sed. v Dubu. (Arch. Třeboň. Viz o něm Památky arch. X. 230 a t. d.) [5]) Arch. gub. Arch. č. VI. 581. [6]) Stará kniha Prachatická F 9, reg. 3 J. k. G 11. [7]) Reg. kom. s., archiv Třeboňský. [8]) DZ. 4. D 22. [9]) DZ. 58. E 27, 17. D 2. [10]) Reg. 20, F. k. s. P 13. [11]) DZ. 91. E 20. [12]) Bílek, Děje konf. 490.

LHOTKA.

Jihovýchodně od Dubu jest ves Lhota, při níž býval pahrbek řečený „u tvrze,“ ale ten již před léty srovnán a na louku obrácen. [7]) Odtud pocházel bezpochyby *Jan ze Lhoty*, který si vyprosil r. 1461 odúmrť v Borčicích. [8]) Také odtud byli *Vilém* a *Mikuláš* bratří ze *Lhoty*, kteří byli služebníky Rožemberskými. Roku 1509 a 1517 seděl tu *Jindřich Dubský z Třebomyslic*, [9]) ale r. 1543 byla již Lhotka spojena se statkem Dubským. Opuštění tvrze stalo se pak nedlouho potom.

[1]) Nauč. Slov. [2]) DZ. 74. A 23 a t. d. 114. M 21, M 23, 478. B 22, 479. A 10. [3]) DZ. 399. M 25, 400. L 15. [4]) DZ. 496. E 22. [5]) Viz Sommerovu topografii. [6]) Pam. arch. I. 47. [7]) Trajer, Diec. B. 961. [8]) DD. 16 p. 255. [9]) Archiv Třeboňský.

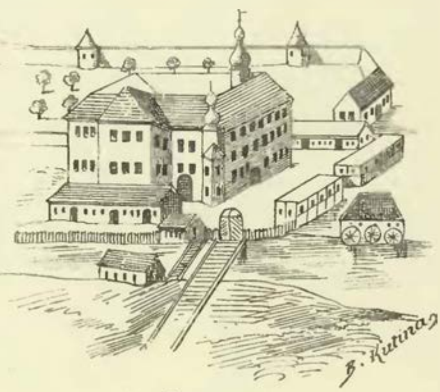

PROTIVÍN HRAD.

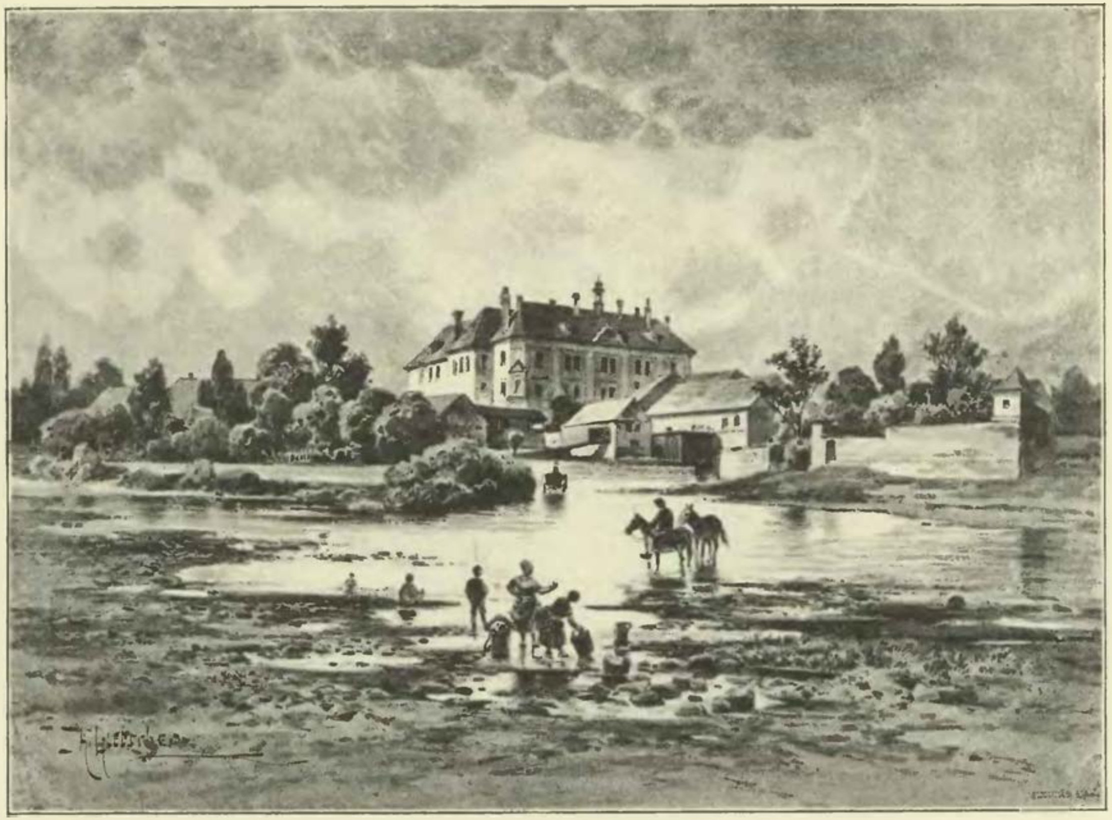
Často nazvati musíme hradem stavení takové, které se nyní hradu ani dost málo nepodobá. Rozsáhlé předhradí, které dříve hradbami zavřeno a dřevěnými domy zastaveno bylo, v několika stoletích ráz svůj až k nepoznání ztratilo, neb hradby jeho padly aneb použity za zdi k postavení nových domů, tak že toliko vnitřní hrad aneb lépe řečeno to stavení v jeho hradbách postavené jako prostá tvrz státi zůstalo. Tak se to mělo i u hradu Protivínského, jejž k východu řeka Blanice, na všech ostatních stranách hrazení dávno zrušená chránila. Jen na jižní straně, kudy se jde do Bažantnice, viděti jest dvě polookrouhlé bašty v 17. neb 18. věku v zahradní domky proměněné. Na západní straně byly též hradby s věžemi a lze je ještě viděti na starém obraze z r. 1709. Také se na ně přišlo r. 1883, když se v těchto končinách nové dvorky upravovaly. Na severní straně k městečku bývalo bez pochyby silné opevnění, nyní chodí se obyčejnou branou 17. věku, štukovím vykládanou, do prostranného dvora, z něhož se může na východ k mostu přes řeku vedoucímu, na západ uličkou mezi různá vedlejší stavení přijíti. Jsou tu totiž byty úředníků, konírny, kůlny a konečně archiv panství Protivínského a Chřešťovského ve 4 světnicích umístěny.

Vlastní zámek, postavený v ohradě vnitřního hradu, má způsobu celkem novější. Na původní jeho účel upomínají pouze zbytky příkopu na západní a jižní straně, malá baštička na jižní straně, kterouž se dolů do příkopu chodilo, a konečně skalopevné, 7—8' hrubé, lité zdi, kteréž zrušení a zkáze houževnatě odporují; neb když před několika lety zeď prolamovali, tuť se od ran pracujících celé stavení třáslo. Zámek má podobu čtverhrannou a vystupuje jen na třech místech. Na severovýchodním rohu jest stavení povydáno a při tom výstupek; zde stávala čtyřhranná věž. Na východní straně vystupuje zámecká kaple a k jihu jest dotčená již baštička. Průjezdem klenutým a po vkuse 17. věku způsobeným vchází se do dvora, kterýž zámecká stavení na pěti stranách zavírají. Na jižní a západní straně spatřují se dřevěné pavlače, zbytek to 17. věku (ovšem formou, nikoliv látkou, neb nedávno byly pavlače obnoveny). Na východní straně v přízemí jest arkada dílem otevřena, dílem zazděna. Na severní straně jest přední památka zámku, starodávný portál tesaným kamenem obložený, nad ním ve výklenku obraz sv. Maří a mezi ornamentální malbou znaky Vratislavský a Švihovský. Nedaleko odtud jde přízemím průchod do polozasypaného příkopu (na západní straně); tu pak se sestupuje schody, na jichž sloupích růže a rok 16—62 vytesány jsou. Z téže doby snad pocházejí také okna na zámku.

Protivín z r. 1709.

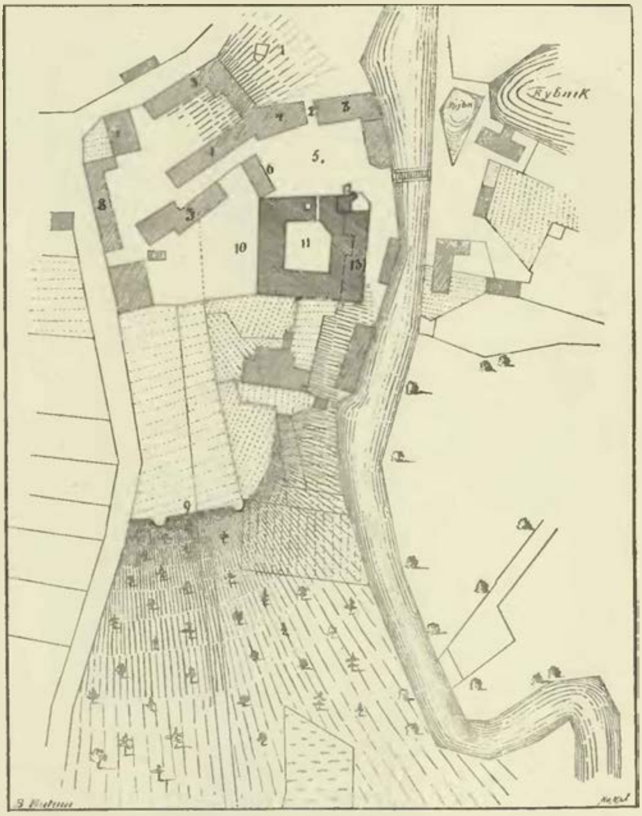
V četných a prostranných místnostech zámku jsou buď pokoje pro rodinu knížecí určené, aneb hospodářské a lesní úřady. Pamětihodného jest ve vnitřku kromě několika starých obrazů, na nichž neznámé osoby vyma-

Zámek v Protivíně.

lovány jsou, nic není. Největší památností jest starý obraz s erbem Kocovským a písmeny A. H. F. K. DD a dole zvláště písmeny DK. ozdobený.[1]) Představuje mladíka v rouše středověkém, an veda dcerku z rodu královského před úředníka římského na sele sedícího předstupuje. Nápis dole umístěný: Scipio Africanus Valerius Max. Lib. IV. de abstinentia et continentia svědčí o tom, že se tu naráží na hrdinu afrického, který zajatou královnu vrátil manželu jejímu.

Na starém obraze Protivína z r. 1709 (viz obraz na str. vedlejší) spatřuje se zámek s vedlejšími domy asi v té úpravě, jak stojí nyní, toliko věží v severozápadním rohu dvora stojící a hradbami na západní straně liší se od nynějšího zámku. Z téhož roku zachoval se nám také popis zámku, který se v hrubém také s nynějším stavem shoduje. Zámek se tu líčí jako čtverhranné stavení o dvou patrech. V přízemí jeho byly světnice jedna, v pravo od brány lokajská světnice, komora, 4 sklepy, kuchyně a sklep podzemní. V prvním patře byly v pravo 2 světnice a potom 6 pokojů za sebou, tabulnice, sál velký a kaple; v druhém patře bylo 5 světnic. Mimo zámek byly byty pro úředníky a konice na 50 koní.[2])

Vysvětlení plánu hradu Protivína: 1. Náměstí v městečku; 2. přední brána a ondy brána do předhradí; 3. byty úředníků; 4. konírny; 5. přední dvůr; 6 kolna; 7. důchodní úřad; 8. archiv panství; 9. východ z bažantnice s dvěma starými baštami (až po číslo 9. bývalé předhradí a stavení tu jsou veskrze nová [18—19 st.]); 10 příkop, pokud jej ještě lze poznati; 11. zámek; 12. základy věže; 13. pivovár.

Ačkoliv název Protivína zřejmě na zakladatele Protivu ukazuje, přece pokud paměti sahají, nebyl zbožím soukromých osob, nýbrž od dávna zbožím královským, jež jednak s panstvím Píseckým, jednak Hlubockým souviselo. První zpráva o Protivíně ukazuje nám jej v zástavném držení pánů *Prušinků*, starého rodu z Horních Rakous pošlého, jehož potomci se z Hardeka psali. Byliť to tři bratří *Litolt*, *Oldřich* a *Rydkéř*, kteří roku 1282 dne 1. září na Protivíně u přítomnosti některých pánů, faráře Netolického, Medvěda, kaplana, a Rudolfa, písaře svého, klášteru Vyšebrodskému roli ve vsi Novosedlech darovali.[3]) Řečení bratří měli také dozor nad újezdem Netolickým, kterýž jim Ota markrabě Braniborský odňal. Z toho vycházeti se zdá, že páni tito za krále Přemysla († roku 1278) do Čech přišli a za jakousi příčinou neznámou v držení Protivína vešli. Následující králové neměli dosti peněz, aby Protivín vyplatili, který tudíž ještě mnoho let za panování Janova zápisným zůstával; teprve když markrabě Karel ve vládu zemskou se zavázal, byl Protivín zase vyplacen penězi 240 k., jež pan Petr z Rožemberka k tomu zapůjčil;[4]) za to jakož i za jiné dluhy arci král Jan Petrovi slušnou náhradu učiniti musil. Markrabě chtě nyní důchody na zboží Protivínském zvětšiti, roku 1334 dne 25. listopadu ves Milenovice téhož zboží právem podačným či německým vysadil;[5]) stav se pak králem ve svém navržení řádu zemského (Majestas Carolina) dovolil, aby Protivín k potřebě králů zastavován býti mohl.[6]) Třeba sám tak neučinil, aspoň část zboží zastavil, a to vsi Břehov, Jaronice a Chřenovice, kteréž ke hradu Protivínu slušely, a plat v Chotýcanech (Schmidgraben) panství Hlubockého v 500 kopách Ješkovi a Mikšovi z Lipoltic, Havlovi z Brloha a Jeníkovi mladšímu z Mezimostí.[7]) V držení přímém Protivína Karel a syn jeho Václav po větší část svého panování zůstávali, v letech 1361—1394 faráře ke kostelu v Mýšenci na panství zdejším podávajíce.[8]) Purkrabí královským byl na Protivíně r. 1405 jakýsi Mikeš.[9])

[1]) Písmena znamenají Adam Humprecht Fortunat Koc de Dobrš († roku 1708). Jest to praotec nynějších rytířů Kočův. [2]) Taxy v arch. Třeboň. [3]) Pangerl, Urk. v. Hohenfurt. 36. [4]) Pangerl, Gold. Urk. 606. [5]) Reg. IV. 37. [6]) Arch. č. III. 87—88. [7]) Tamže I. 543, orig. jest na Hluboké. [8]) Lib. conf. I. D 8, II. C 1, III. C 18, V. K 8. [9]) DD. 14, f. 182.

Roku 1408, 17. února uvádí se jako patron kostela Čejetického *Jan Románek z Žestova seděním na Protivíně*; týž sice měl v zápisném držení ves Dubenec a dvůr Býčov na panství Hlubockém, ale zápisným pánem na Protivíně nebyl, nýbrž toliko purkrabí; neb nacházíme, že král Václav roku 1410 dne 10. března „Hájka purkrabí Protivínského a mistra kuchyně královské" s jistým průvodním listem k panu Jindřichovi z Rožemberka poslal;[1]) jest to *Jan Hájek z Hodětína*, známý milostník králův.[2]) Týž maje úřad purkrabský sobě zapsaný, zastával za posledních let krále Václava rozličné úřady zemské, jsa podkomořím českým i moravským, později držel také hrad Písecký v zápise a posléze byl purkrabí na Zvíkově, odkudž pomáhal válčiti straně podjednou proti kališníkům. Zemřel buď koncem roku 1429 anebo počátkem roku 1430.

Císař Zikmund poručil r. 1434 dne 30. září panu *Oldřichovi z Rožemberka*, aby se v Protivín a zboží k němu příslušející uvázal a je k panství Zvíkovskému připojil a držel do vyplacení královského,[3]) poněvadž „týž statek dobře příležitý jest k hradu Zvíkovu," však bez umenšení práva a spravedlnosti, pokudž by kdo lepší měl k nápadu, nežli král.[4]) Přes zápis tento učinil týž císař jiný zápis (roku 1437), jímž „tvrz Protivín s poplužím, městečkem, vesnicemi, úroky, poplatky" v 600 k. gr. *Přibíkovi z Klenového* zapsal na takovou výminku, aby se držiteli o výplatě rok napřed věděti dalo.[5]) Pravdě se podobá, že učiněno mezi oběma pány narovnání asi na ten způsob, že Přibík dostav náhradu, panu Oldřichovi list

Zámek Protivínský.

císařský vydal a všechno své právo naň přenesl. O správě statku za dob těch není nám nic známo; bezpochyby byl úplně poddán úředníkům Zvíkovským; jen to víme, že v letech 1450—1457 Oldřich žaloval na Vodňanské, že „na našich lidech z Protivína" nespravedlivě mýta žádali a práva pánova na panství zdejším rušili, ačkoliv proto purkrabí Helfenburským napomenuti byli. Oldřichovým synům *Joštovi*, biskupu Vratislavskému, *Jindřichovi* a *Janovi* pojistil král Vladislav r. 1457 dne 20. srpna, že hradů Zvíkova a Protivína do jich života ani on ani budoucí králové vypláceti nemají.[6]) Veliké závady a dluhy, jimiž rod Rožemberský od dob válek husitských obtížen byl, přinucovaly řečené bratry mnohé důchody své zastavovati, proto se i zdá, že právo své na Protivín přenesli na *Chvala z Pohnání*; tento držel však k hradu mimo městečko toliko vsi Milenovice a Račice, jelikož se tehda tak řečená rychta Chvaletická (s Křtětici, Stožici, Kloubem, Krčem, Žďárem, Myšencem), pak rychta Skalská (s Budičovici, Ražici, Humňany a Semici) k panství Hlubockému počítaly.[7])

Když se Chval v Protivín uvázal, bylo předhradí zbořeno, poněvadž tu dávno úředník nebydlel, a na opravu jeho nic naloženo nebylo a vlastní hrad zůstával jako spustlá tvrz; na prosbu Chvalovu tudíž král Jiří (1459) povolil, aby 400 k. na stavení té tvrze prostavěti mohl; a jelikož Chval při tom práce i vlastního nákladu nešetře tu bydlo své pohodlné na delší čas míti chtěl, slíbil mu týž král (r. 1469),

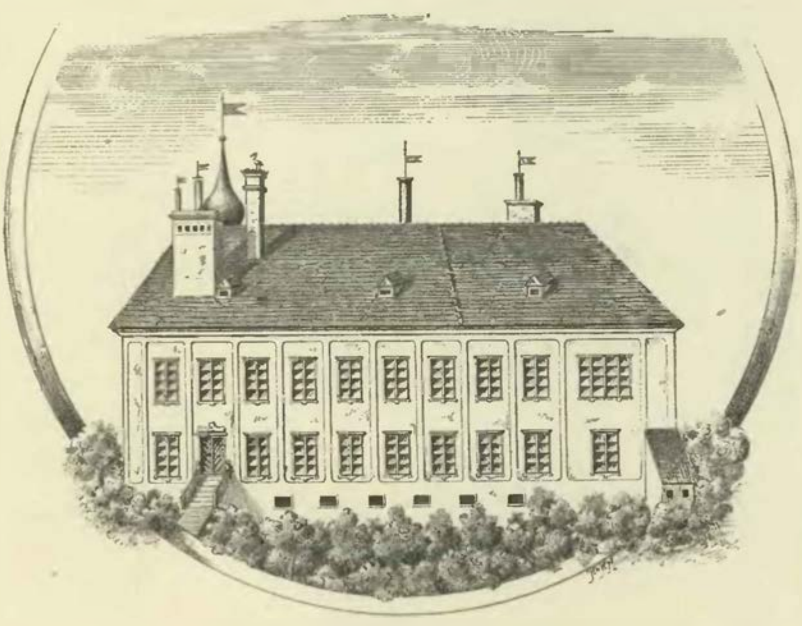
[1]) Arch. Třeboň. [2]) Viz o něm Tomkovy děje Prahy III. díl a Jirečkovu rukověť I. 216. [3]) „Poněvadž držitel jeho Hájek zemřel." [4]) Březanova regesta v arch. Třeboň. [5]) Rkps. Vídeňský a Th. Wagnera vypsání panství Protivínského v archivu Třeboňském. [6]) Arch. č. III. 566. [7]) Wagner l. c.

že Protivín do jeho smrti a syna jeho nikdo vyplacovati nemá, a připsal mu více 380 kop. Chval jsa vděčen králi za milosti prokázané věrně stranu jeho podporoval a proto všeliká příkoří od purkrabí Helfenburského, jenž statky jeho plenil, snášeti musel, jakož si v té věci u p. Jana stěžoval. Zásluhy Chvalovy uváživ král Vladislav, jemu roku 1471 zápisy předešlé stvrdil a 1000 kop výše připsal, roku 1478 následovalo nové připsání 1800 k. A poněvadž Chval téhož roku rybník nový dělati zamýšlel, dovolil mu král, aby díl luk a dědiny ode vsi Krče patřící k Hluboké zatopiti mohl. Konečně mu daroval týž král roku 1420 právo a vrchnost, jež mu náleželo nad podacím a kostelem ve vsi Myšenci, a to aby mu nebylo odňato, až by Protivín k výplatě přišel.[1]) Nacházíme Chvala naposled r. 1494.[2])

Partie z Protivínského zámku.

Chvalovi potomci nazývali se *Protivínskými* z Pohnání; jeden z nich *Petr Chval* uvádí se v l. 1497 až 1516 jako pán Protivínský.[3]) Synové jeho *Mikuláš* a *Jaroslav* prodali Protivín, ale měli z toho soud s Vácslavem Pasovarským z Větřně, slíbivše mu, že kdykolivěk Protivín prodají, jemu vydají 50 kop.[4]) Nástupce jeho *Petr Sedlecký od Dubu* „na Protivíně" sám třetí smlouval lidi Skalské a poddané panství Hlubockého s držiteli zboží Skalského a je roku 1527, 23. července ke smlouvě přivedl.[5]) Nedlouho potom připojeno jest Protivínsko k panství Hlubockému, buď že *Vojtěch z Pernšteina* je dobrou volí na sebe převedl, buď že je s dovolením královským vyplatil. Král Ferdinand povolil roku 1530 Vojtěchovi, aby mohl 1000 kop na zámku zdejším prostavěti.[6]) Po smrti jeho († roku 1534) následoval bratr jeho *Jan z Pernšteina*. Za něho Protivínští rybník na drahách pod městečkem k obecnému dobrému dělati chtěli, ale obávajíce se, kdyby rybník udělali, aby jim od budoucích držitelů Protivína v tom překáženo nebylo, obrátili se na pana Jana, k jehož prosbě král Ferdinand roku 1538 ve středu po sv. Ludmile ustanovil, že se jim v dělání toho rybníka žádná překážka díti nemá.[7]) Roku 1540 dne 29. listopadu daroval Jan zboží Protivínské s Milenovici a Račici *Ondřejovi Ungnadovi ze Suneka* na Hluboké a manželce jeho *Bohunce z Pernšteina*, aby dotčenému Ungnadu při zaplacení dluhů jeho jistou měrou napomáhal. Ustanovil také v té věci, kdyby měl Ondřej dříve zemříti, než Bohunka, aby ona držení Protivína nastoupila, kdyby však ona dříve umřela, aby Protivín dětem z manželství toho pošlým, a teprve kdyby tyto před otcem umřely, Ondřejovi připadl.[8]) Poslední výminka se záhy vyplnila, Ungnad přečkav choť a děti své zdědil Protivín a oženil se potom s Annou Hof-

Zámek v Protivíně ze strany západní.

[1]) Rks. Vídeňský. [2]) DZ. 2. H 6. [3]) Wagner l. c. a arch. gub. [4]) Reg. 4. J k. E 18. [5]) Archiv Novohradský. [6]) Kopiář III. v arch. gub. [7]) DZ. 4. K 1. [8]) Wagner.

manovou z Grynpichlu a ze Střechova, kteréž byl roku 1551 dne 14. září Protivína na čas žití svého postoupil, tak aby ona statek spravovala a dluhy splácela. Panství Hlubocké taktéž na ni převedl podobným způsobem.

Paní Anna přicházela často na Protivín a snad tu stále sídleti chtěla; protož „zámeček neb tvrz Protivín“ znova stavěla a nové stavení s pokoji k němu jakožto obydlí přistavovala. Mezitím však vzavši na sebe závazek *Bernartovi Kocovi z Dobrše*, poručníku dětí někdy Hynka Divčického ze Sudoměře, 11.000 k. zaplatiti (tuším za statek Divčický prodaný) a peněz hned nemajíc r. 1555 ve čtvrtek po početí p. Marie s Bernartem ve smlouvu takovou vešla, aby on od sv. Jiří tvrz Protivín s příslušenstvím, však kromě Stožic a panství Talinského dotud držel, dokud by mu dluh zaplacen nebyl.[1]) Po vyplacení zůstal Protivín při panství Hlubockém i po jeho vyplacení komorou královskou; král Ferdinand postoupil roku 1562 téhož panství s tvrzí Protivínem a mnohými vesnicemi *Jáchymovi z Hradce*, jehož rodu oboje panství skorem po 40 let náleželo; když se však oboje r. 1598 *Bohuslavovi z Malovic* na Dřítni a Vlhlavech dostalo, nechtěl tento Protivínsko jednak pro odlehlou jeho polohu, jednak také k sebrání peněz potřebných k zaplacení Hluboké podržeti; i prodal r. 1598 dne 14. prosince „tvrz Protivín s dvorem popl., štěpnicí, pivovárem, chmelnicí, mlýnem, pilou, řekou Blanicí, lesem Borem, dvory Milenovský a Talinský, městečko, vsi Selibov, Maletín, Talinu, Chvaletice, Křtětice, Kloub, Budičovice, Záboří, Čavín vsi celé, ve Žďáru, Myšenci,[2]) Račicích, Milenovicích, Skalách, Čičenicích a Krči c. t. m. ‚s vesnicemi pustými, které by se najíti daly,‘ s dvěma podacími atd.“ *Kryštofovi Vratislavovi z Mitrovic* a na Zálší, purkrabí hradu Pražského, a *Jiřímu*, bratru jeho, za 60.000 k. míš.[3]) Bratří ti drželi Protivín společně, ač ostatními statky v Mýšenci dílní byli; k Protivínu přikoupili r. 1599 mlýn Podskalský.[4]) Po smrti Jiřího, jenž roku 1603 dne 9. dubna zemřel, dědili statky jeho synové, z nichž nejstarší Jan řečený starší Protivín společně se strýcem svým Kryštofem držel; oba koupili roku 1609 od Hynka Bartoloměje Čejkovského z Čejkov dvůr poplužný Polanský ve vsi Budičovicích (nyní les) za 2650 kop míš. a připojili jej k panství Protivínskému.[5]) V tu dobu byl Kryštof císař. radou a purkrabí Karlšteinským z rytířstva. Poslední vůlí svou (danou roku 1610 v pátek po rozeslání apoštolův) odkázal zboží Lochovické strýci svému Vácslavovi staršímu na jistý způsob, polovici pak statku Protivína i s tím, co s Janem starším přikoupil, odkázal témuž Janovi staršímu s tou při tom výminkou, aby jiným příbuzným jisté odkazy vyplatil.[6]) Zemřel r. 1612, 18. ledna v domě svém v Praze a pochován jest v Lochovicích.[7]) Jan (od r. 1627 nejstarší) držel nyní Protivín sám, k němuž r. 1615 statek Klokočín přikoupil, a statek Zálší, jejž po bratru Adamovi zdědil, a konečně dům na Starém městě Pražském. Roku 1627, 9. června povýšen jest do stavu panského rodů starožitných, a téhož roku vymohl městečku Protivínu trhy na dobytek (od sv. tří králův až do středopostí každý čtvrtek). S manželkou svou Dorotou Otilií z Předenic (jež mu r. 1610 vše dědictví své zapsala[8]) a r. 1619 v Praze zemřela) splodil několik dcer a 5 synův.

Karel hrabě Buquoi (Viz str. 120.)

[1]) DZ. 54. E 8. [2]) V Mýšenci spatřují se do dneška zdi nějakého většího stavení, o jehož účelu jsme nic nenašli. Mezi lidem se vypravuje, že tu stával klášter, což zanecháváme při své váze. Někteří omylně se domnívali, že tu stál hrad Misenburg, zapomínajíce na Nižburk nade Mží. Že tu tvrz nebyla, viděti z toho, že tu nebývalo ani příkopův ani přirozeného opevnění. [3]) DZ. 130. H 28, 165. H 20. [4]) DZ. 174. C 17 a. [5]) DZ. 134. Q 11 a 182. P 4. Srovnej Lumír roku 1856, 402. [6]) DZ. 135. O 6—19. [7]) Lumír r. 1856 str. 403. [8]) DZm. 227. A 27, 143. J. 3.

Ze synů těchto dostal Václav statek Zálší, Kryštof († r. 1664) stal se jezovitou a vynikl jako kazatel a bohoslovec, Adam Václav a František byli členy rytířského řádu sv. Jana; onen, který jednou celé armádě námořské řádu proti Turkům velel, byl nejprve komendorem na Hrobnících, zvolen jest r. 1662 za nejvyššího mistra převorství českého a zemřel r. 1666. Přímo po něm byl nejvyšším mistrem bratr František, před tím komendor na Dívčích Hradech, kterýž roku 1684 na Maltě zemřel. Protivín se spojenými statky dostal Jiří od ostatních bratří svých oddělený. Týž byl se třemi bratřími roku 1651 dne 20. ledna povýšen do stavu hraběcího a zdědil s dvěma bratřími statek Březinu, který však brzo prodali. Byv po delší čas potřebován v soudech dvorském a komorním, stal se konečně císařským radou, zasedal na soudu zemském a zemřel roku 1660 bezdětek. Podlé poslední vůle jeho zřízena jest dědičkou choť jeho *Maximiliana Veronika Švihovská z Ryžemberka,* jež se v září t. r. s komorníkem desk zemských ve statek Protivínský uvázala.[1])

Nová paní statku jen krátký čas užila; již roku 1661 dne 12. září sepsavši poslední pořízení, odkázala Protivín dceři své *Evě Johanně ze Šternberka* provdané *Trautmansdorfové* a její nejstarší dceři *Anně Marii,* oběma na polovici; druhý statek Skočický, někdy Jiřím r. 1650 zakoupený, dostati se měl strýci jejímu Jaroslavu Florianovi Švihovskému, tak že statek ten byv zase od Protivína oddělen, se k němu teprve za vlády Švarcenberské dostal. Řečenou poslední volí založila též špitál Protivínský a zemřela r. 1662. Anna Marie vdávajíc se postoupila práva svého rodičům *Adamovi Matyáši,* pánu na Týně Horšově, a Evě Johanně (31. ledna r. 1663), spokojivši se 100.000, jež jí vyplaceny byly, tak že statek oběma manželům na polovici náležel. Eva zemřela (r. 1674 na podzim) dříve než manžel její, odkázavši díl svůj Protivína dětem svým, ale tak, aby manžel její polovice toho dílu až do smrti své užíval. Poněvadž z dětí těch Leopold Anton a Kateřina Lucie ještě let svých neměli, uvázal se v lednu roku 1675 Adam Matyáš, jednak jako držitel, jednak jako otec dětí svých, v Protivín.[2]) Když pak r. 1684 zemřel a synové jeho Rudolf, Zikmund a Leopold o dědictví otcovské se dělili, dostal Protivín druhý bratr *Zikmund Ludvík,* jenž r. 1695 statek Chřešťovský přikoupil. Po jeho smrti uvázali se choť jeho *Kornelie Eleonora* rozená *Harantovna z Polžic,* synové její *Adam Kryštof* a *Josef Antonín,* konečně poručnictvo nad nejmladším synem *Leopoldem* ve statek Protivínský; ti prodali jej r. 1711, 20. května i s Chřešťovici *Adamu Františkovi knížeti ze Švarcenberka* za 400.000 fl. rh. a 4000 fl. klíčného. Způsoba zámku byla tehda celkem asi taková, jako je nyní, ale ve vnitř byly některé nedostatky, střecha zlá a dílo z lepenice vetché. Tedy dal kníže Adam František to vše znova spraviti (r. 1714—1731) a zejména v l. 1729 dal některé pokoje pro sebe a své hosti znova zříditi. Práci tu vykonali stavitelé Pavel Bayer a Antonín Martinelli. A tak docílena způsoba, jakou má zámek nyní.

[1]) DZ 113. M 21. Dvě fundace Jiříkem založené do dneška trvají. [2]) DZ. 115. F 9.

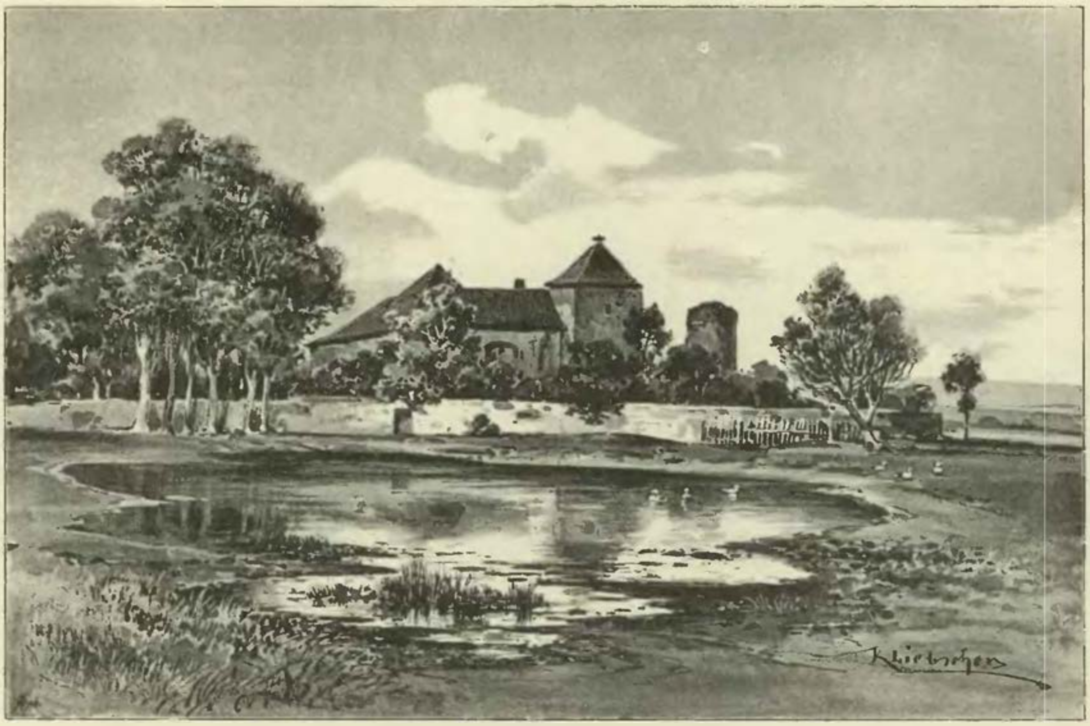
KESTŘANSKÉ TVRZE.

Málokteré místo v Čechách může se honositi tím, což vykázati mohou Kestřany, totiž dvěma tvrzemi úplně zachovanými, které stojí podlé sebe v přímém sousedství. Z téže příčiny jsou Kestřanské tvrze daleko v okolí známy jako stavení velice malebné. Ležíť Kestřany v rovině na úpatí nevysokého návrší a obsahují v jednom zavření dvůr, nový zámek, starý zámek (čili tvrz) a starou tvrz. Protože z těch starých dvou stavení jedno níže, druhé výše leželo, říkalo se jednomu *dolejší* a druhému *hořejší.*

Naproti vjezdu, kterým se od návsi a kostela do dvoru vchází, jest *dolní tvrz* do čtverhranu založená a zhruba v té způsobě asi, jako byla dostavěna v 15. věku, ovšem beze všech prsných braní dřevěných a kromě jediného stavení. V průčelí totiž ke vjezdu dvora nachází se dlouhé stavení, nepocházející sice z prvních dob tvrze, avšak přece staré; rohy jeho jsou štukovím zavřeny. Zevnčí jest cihlami obloženo a uvnitř jsou kravíny. Že k věži jest přistavěno, jest patrno. Nad tímto stavením vypíná se hrubá čtverhranná věž, z lomeného kamene vystavěná. Na západní straně věže zvýší asi 2 m. jest čtverhranný vchod ve zdi asi 1½ m. hrubé. Nad tím jest neveliké, venčí vroubené okno. Na severní straně jsou dvířka v přízemí do lochu, kdež nyní brambory skládají. Nad tím ve stejné výšce s okénkem dotčeným jest výstupek z cihel, postavený na 2 silných krákorcích, přes něž jest tesný kámen položen. Ze zbytků dřevěných, které tam bývaly, soudí se, že tu býval prevít. Ve výšce na hoře jest ve věži otvor. Na východní straně věže jest několik malých, nepravidelně postavených oken. Nejvýše okolo věže, jednoduchou střechou pokryté, jsou střílny zazděné; na severní straně jest jich 13, na západní 10. Na západní straně dole v přízemí jest vchod do lochu okrouhle sklenutého, na druhé straně je také takový loch. Po žebříku dostaneš se skrze dotčený vchod do místnosti vnitřní v prvním patře, která se okny proti sobě položenými nemnoho, ale dostatečně osvětluje; skládá se tu nyní sláma. Na levo odtud jest hezky tesaný vchod k previtu, v němž jest i kamenný podstavec k sedání. Podlaha však nebyla tam, kde jest nyní, nýbrž zvýší muže výše, tak že se na ni ode vchodu po schodech kráčelo. Tu pak byla v témž prvním patře světnice jen ve východní polovici věže, a místo začazené v rohu severovýchodním ukazuje, že tu stával komín. V jihovýchodním rohu jsou proti sobě dvě okna, jedno otevřené, druhé zazděné; při obou jsou ve výklencích malá sedadla z tesného kamene udělána. V druhém patře jsou také taková okna a bylo tu snad obydlí po celé prostoře. Nad tím jest pod střechou třetí patro. Ode brány tvrze na levo jest příbytek sklenutý, jehož zdi dosti hrubé na veliké stáří ukazují. Odtud táhne se hradba na západní a severní straně a připojuje se k stavení v 17. věku upravenému, v němž jsou kravíny. V hradbě lze

Z Kestřanského zámku.

Horní tvrz v Kestřanech. Pohled zvenčí.

pozorovati všude střílny zazděné. V severozápadním rohu hradby stojí okrouhlá bašta s končitou, taškami pokrytou střechou a cihlovou (novou) římsou. Přicházelo se do ní skrze sklenutou branku, ale jen po ochozích hradby. Dolní část bašty totiž jest všude uzavřena a bývalo tu bezpochyby vězení. V horní části, nyní prázdné, jsou také střílny. Z popisu r. 1699 dovídáme se, že býval před branou této tvrze příkop, přes nějž byl most. Ve stavení vedlé brány bydlíval sládek, v ostatním stavení při věži byl pivovár na 24 sudův.

Horní tvrz neb *bývalý zámek pánů ze Švamberka* byla obehnána příkopem, z něhož se zachovaly jen zbytky, neboť skopán s náspem a proměněn v zahrádky. Na místě zvoditého mostu jest most kamenný. V průčelí jest dlouhé stavení, jehož omítka s tmavožlutými čarami asi z minulého století pocházející opadla, tak že viděti vedlé starých zdí i přílepky rozličné ze 17. století, když zeď tu cihlami vycvikovali. V levé části tohoto stavení jest brána goticky sklenutá (z 15. nebo počátku 16. století) s patníky vysoko nad cestou stojícími; i viděti jest, že tu cesta hodně hluboko, a to pro nový most vykopána. Dříve šla cesta o 2 stopy výše. Průjezd jest veliký, široký a prostranný a končí se ke dvoru zase branou sklenutou. Přijdouce na dvůr, uvidíme na všech stranách stavení, v nichž bývají byty knížecích úředníkův a služebníkův, a v pravo a v levo hrubé čtverhranné věže. Do přízemí *levé (jihozápadní) věže* vedly dříve dvéře ozdobně sklenuté; nyní se tam přijde jediné z vedlejšího stavení (obydlí pensisty), a to dveřmi, které v 16. století zřízeny byly, jak svědčí o tom vysoký hmotný štít a žlábkované veníře. Spodní část věže jest hvězdovitě sklenuta a zdi jsou tu

Vysvětlení plánu tvrzí Kestřanských: 1. Bývalý hvozd a sladovna; 2. vjezd do dvora; 3. nový zámek; 4. dolní tvrz; 5. brána k ní, nyní zbořená; 6. horní tvrz; 7. a 8. věže; 9. býv. kaple; 10. brána.

První část nádvoří v horní tvrzi Kestřanské.

sáhové. V hrubosti západní zdi jest starý prevít. V dosti veliké výšce jest vchod nebo branka ve slohu 15. věku, vedlé ní okno a nade vchodem též okno. Také na druhých stranách jsou okna, nejvýše pak střílny, na severní straně 10, na východní 9. Stropy z dubového dřeva již zmizely a až po krov není podlah.

Na dvoře proti bráně (na severní straně) jest stavení (nyní kůlna a syrnice), jehož starý původ jest též patrný; svědčíť o tom starodávný vchod z 15. věku pocházející a podobné okno zazděné. V tomto stavení jest dvoje klenutí do kříže s pruty tesanými a okrouhlými svorníky. Před časy tu bydlíval purkrabě panství Kestřanského. *Východní věž* má nyní z přízemí dva vchody, z nichž ten v pravo jest starý sice, ale nikoliv od prvopočátku. Prvotní vchod býval ve výšce, jako u levé věže, a ušlechtile sklenut. Nad tím jsou zase dvéře, ale novým způsobem sklenuté, a chodívalo se k nim dřevěnou chodbou, jak ukazují otvory pro trámy. Tak vyhlíží západní strana věže ke dvoru obrácená. Na východní straně jsou dvě stará okna, nahoře a dole nová. Na severní straně věže vyčnívá previt též takový, jako u dolní tvrze, z cihel stavěný a na 2 krákorcích položený. Horní část věže, kdež byly střílny, tuším sbořena. Nyní kryta jest střechou nízkou a potřebuje se i s levou věží k uschovávání slámy. Vedlé věže ve stavení, které jest nade branou, bývala *kaple sv. Maří Majdalény*, nyní jest tu kuchyně poklasného i s pruty a s klenbou začazená. Až do konce 17. století se tu mše svatá sloužila, ale tehda to vikář zakázal. Pod touto tvrzí všude jsou staré sklepy, v nichž se po založení nového zámku pivo skládalo; také tu zřídili dvě lednice.

Za severním stavením a za východní věží jest dosti široký parkán, na dvou stranách hradbami zavřený. Hradby nemají již nahoře střílen, poněvadž ta část, kde byly, spadla (při zemi jsou střílny, poněvadž jest uvnitř tvrze půda vyšší než venku), ale dobře viděti lze, jak šla chodba od věže pravé po zdi (neb posud jsou otvory a v některých i kusy trámův) až k okrouhlé baště, která byla v rohu. Tato jest zvláštní podoby, neboť základem svým jest okrouhlá, ale na tu stranu ke dvoru jest rovná, uvnitř pak dole hranatá a teprve nahoře kulatá. Má jediný vchod na té straně ze dvora, k němuž se přicházelo dotčenou chodbou. V novější době se prokopali do přízemí jejího, před časy všude zavřeného, a tu našli nejen lidskou kostru, nýbrž i drahně roztroušených kostí. I tu tedy bývalo vězení. Před touto baštou jest stará studně, jíž se posud užívá.

Proti dolní tvrzi k jižní straně jest starodávné stavení. V přízemí jeho klenutí bývaly hvozd a sladovna, nad tím a nad vjezdem do dvora bývalo 5 špatných nepravidelných světnic a komůrka na sypání sladu; nyní jest v horní části sýpka. V levo od vjezdu jest *nový zámek*, v němž obývá hospodářský úředník, čtverhranné stavení, s dvěma výstupky a venkovskou i vnitřní úpravou takové, jako se stavívalo na konci 17. století.

Ze sepsání r. 1574 učiněného dovídáme se také, co se tehda v tvrzích Kestřanských nacházelo. Poněvadž v horní tvrzi druhdy páni bydlívali, nacházelo se tu drahně nádobí cínového, na př. mis prostředních a velikých 24 a talířův 20, též konvice a j. v. Poněvadž bylo na panství drahně rybníků, nacházelo se tu mnoho nářadí buď ku chytání zvěře pernaté nebo lovení ryb. Kromě 26 tenat zaječích byla tu síť kačí polní a druhá síť čarní s provazy a skřipci a troje sítí na pelichy, nevody a kesery k lovení, žbery a vědra k vožení ryb, řešata k jich přebírání, láno k spouštění rybníků, truhlička rybní, sekyry ledů sekat. V kapli sv. Maří Majdalény byly stříbrný kalich, dva oltáříky, ornát, mšál, svícny (2 cínové, 2 dřevěné), 2 ampulky, 3 zvonečky, 2 postavníčky a vše přikrytí, které k oltářům náleželo. Ve světnici veliké nahoře ve tvrzi (v stavení nad branou), kdež se k hodům a kvasům scházeli, byly dva okrouhlé stoly k sedění, čtyři jiní stolové k pokládání věcí, tak zvaný šenktyš a 18 stoliček. Prádla bylo tu velmi málo. Jediné v komoře, kde úředník léhal, bylo šatů ložních s půl druhého lože, 8 ubrusův a 6 ručníků, zajisté to zásoba nepatrná, svědčící o tom, že se tu páni nikdy dlouho nepozdrželi. Mnoho

také nebylo ve světnici, kde úředník sedal, totiž jen stůl a tři stolice zasedací. V kuchyni bylo také málo nádobí, totiž 3 rožny, rošt a troje pánvice.

Kestřany jsou staré a památné místo a sám název svědčí o velikém stáří. Jako u mnohých jiných vesnic nebylo tu jednoho pána, nýbrž vesnice rozdělena byla na několik dvorův, a na každém z nich seděla rodina zemanská. Všichni však králi zavázáni byli službami manskými. Zachovala se pověst, že od vladyk Kestřanských založen byl klášter kazatelský v Písku, ale jestli i tak nebylo, přece sluší počísti Kestřanské mezi jeho přední dobrodince. *Albert* z *Kestřan* daroval r. 1315 témuž klášteru louku Okopanici, což stvrdili r. 1338 synové jeho *Michal*, *Šimon* a *Bartoloměj*, vyminivše si, aby v kostele klášterním zřízen byl oltář a tu mše svaté za rod jich obětovány byly. Když Michal zemřel, darovali synové jeho *Beneš* (jenž byl řádu kazatelského), *Jan Petr* a *Mikuláš* na spásu duše jeho r. 1354 témuž klášteru louku na Menším Podlučí, ku kterémuž darování strýc jich Šimon pečeť svou přitiskl.[1]) Jan sotva asi jest totožný s jiným Janem, který se od r. 1370 připomíná a potom manželce své Přibě kolem roku 1390 věno zapsal. Téže Přibě, vdově po Janovi řečeném Mana, učinil král Václav r. 1416 tu milosť, že dům její na předměstí Píseckém ode všech daní osvobodil.[2]) Mikuláš z Kestřan koupil r. 1392 věno na Bratronicích[3]) a zemřel před r. 1416, zůstaviv potomky. Bartoloměji dotčenému říkalo se také Perclík. Zůstali po něm sirotci Verněř a Markéta, kteří před r. 1360 pomřeli, a tudíž třetí část zboží Kestřanského spadnouti měla na krále, ale vyprosili si je *Buzek*, *Přibík*, *Ondřej* a *Jakub ze Lhoty.*[4]) Z těchto je potom často řeč o Ondřejovi. Roku 1370 jsa přemožen dluhy židovskými i křesťanskými, prodal na zboží svém Kestřanském plat 70 kop Hostislavovi, faráři Krumlovskému,[5]) koupil r. 1380 část vsi Závsí a připomíná se ještě r. 1397. Po Adamovi a Romanovi odumřelo zboží jich v Kestřanech dvůr, mlýn, 3 dvory kmecí a část vsi Lhoty, což vše si vyprosil na králi (r. 1397) Přech Kus z Březí, ale postoupil toho *Rynartovi* z *Chotěbořic;* tento náležel tuším k rodu pozdějších zemanův.[6]) Konečně se připomínají (r. 1396—1404) *Arnošt* z *Kestřan*, který zemřel před r. 1416, a *Maršík Záraza*, který se psal již r. 1398 z Petrovic a snad totožný jest s Maršíkem z Houžné, jenž r. 1418 zboží své v Kestřanech prodal.[7])

Okolo r. 1416 bylo, jak smýšlíme, čtvero statků v Kestřanech. Na dvou byli sirotci Mikuláše řeč. Barocha a Arnošta, kterým dal král Václav spolek s Matějem Brusem z Kovařova.[8]) Arnoštovi synové snad byli *Vojslav* a *Václav*, kteří koupili r. 1417 od Přibela z Mladějovic třetí a r. 1418 od Maršíka z Houžné čtvrtý díl Kestřan.[9]) Od té doby vyskytují se také tři tvrze v Kestřanech; na dolní neb Barochovské seděli potomci starého rodu, na horní seděli ti, jichž potomci se nazývali *Údražskými* z *Kestřan*. Kromě toho vyskytuje se později třetí tvrz.

Ctibor Baroch, který seděl na dolní tvrzi, zemřel asi za krále Ladislava. Za něho asi bylo, že Jiří Poděbradský s vojskem do krajiny zdejší vtrhl a vojensky se u Kestřan položil.[10]) Král Jiří dovolil synu jeho *Mikuláši Barochovi*, aby mohl zboží své Kestřanské ve dsky vložiti Bohunkovi z Vranova, otčímu svému. K tomu však nepřišlo a r. 1475 prodal Mikuláš tvrz a dvůr v Kestřanech s částí vsi *Bohuslavovi* z Kestřan, držiteli druhé tvrze.[11])

Tvrz hořejší držel *Arnošt* z *Kestřan* a prodal ji roku 1446 i se dvorem, mlýnem a částí vsi, vsí Lhotou a dvorem pustým v Chotěbořicích příbuzným svým *Vaňkovi Koktanovi* a synovcům jeho *Bohuslavovi*, *Rynartovi* a *Janovi.*[12]) Z těch dob zachovala se paměť o následujícím příběhu. Mikuláš Sudoměřský dojel r. 1446 jednoho času na rybník Koktanův a vzal mu jeho dělníka, poněvadž jej chtěl viniti ze zlodějství, a doma jej vsadil do vězení. Potom poslal pro některé sousedy, kázal jej před ně vyvésti a vyslýchal ho. Tu ten pa-

Druhá část nádvoří v horní tvrzi Kestřanské.

[1]) Arch. bibl. Praž. [2]) Arch. fary Kruml., arch. mus., arch. č. II. 472. [3]) Rel. tab. I. 569. [4]) Glafey Anecd. [5]) Arch. fary Krumlov. [6]) DD. 18 f. 3, rel. tab. I. 465, DD. 14 f. 175. [7]) Arch. bibl. Praž. Acta Jud. rel. tab. I. 569. [8]) DD. 2 p. 121. [9]) DD. 3 p. 45 a 61. C 1. [10]) Palackého děje IV. a. 274. [11]) DD. 5 f. 38, 330. [12]) DD. 61, str. 346.

Horní tvrz v Kestřanech.

cholek se k tomu znal, že dva jiní rybnikáři, kteří s ním dělali na Koktanově rybníce, vzali sukně, kožich a pláštěk, on sice že s nimi chodil, ale nekradl, čekaje na ně u mostu. Z toho povstalo zášti mezi Koktanem a Sudoměřským. Poněvadž byl ten zajatý poddaný Strakonský, vznesena ta věc na velkého převora. Tu on přivolav k tomu několik zemanů, kázal přivésti vsazeného a ti dva přišli dobrovolně. Tu ten svázaný znal na ty dva, že jsou vinni. I řekl mu velký převor: „Pověz pravdu, tím nevyjdeš; jsoulit vinni, ať jsou, paklit vinni nejsou, nebeř jich na svou duši; vidíš, hynt oba stojí.“ Tu řekl přede všemi lidmi: „Milý pane, pro milý Bůh odpusť mi, cojt sem pravil, ale nejsout vinni ani já; nežt připraven jsem k tomu skrze bití, žeť mě Sudoměřský dal palicí a jednak mi oko vyrazil a k tomu mě vsadil, ubiv mě a okoval mě a přikázal mi, abych jinak nepravil, než že jsú vinni.“ Tu velký převor i ty dva kázal k tomu zavolati a pravil k nim: „Teď na vás praví, že jste vinni tím rouchem, že ste je pobrali.“ I odpověděli oba: „Milý pane! teď jsme přišli a toť Bůh ví, žeť ničím vinni nejsme aniž o tom co víme a své pravdy chceme dostati. A ty pravíš-li na nás, zle pravíš, i chceš-li na svou duši nás vzíti, můžeš dobře, myť jsme hotovi na smrť jíti, neboť bohdá vinni nejsme.“ Přes to všechno žádal Sudoměřský, aby na ně právo vedeno bylo.[1]) Není pak známo, jak ta věc a zejména zášti Koktanovo dopadlo.

Vaněk Koktan zavadil napřed zboží své Kestřanské synovcům svým (r. 1457), ale později (r. 1460) je prodal Bohuslavovi jedinému, tento pak přikoupil r. 1463 dvůr v Malevě a r. 1475 tvrz Barochovskou.[2]) Bratr jeho Rynart byl r. 1454 rotmistrem u křižovníků pruských, měl manželku Kateřinu z Ledče a zemřel asi r. 1471, zůstaviv syny Jana, Petra a Bohuslava. Jan, bratr Rynartův, vyskytuje se v tehdejších bojích válečných, bojuje v Čechách i ve Slezsku.[3]) Bohuslav, prvepsaný bratr Rynartův, učinil r. 1475 s pánem Dobevským smlouvu o rybník Potočný.[4]) Starší jeho syn *Vácslav* půjčoval s otcem svým (r. 1471) pánům z Rožemberka peníze a učinil r. 1487 s panem Bohuslavem ze Švamberka smlouvu o rybník v Kozlí, který si byl jeden poddaný z Maleva udělal.[5]) Roku 1491 prodal s bratrem svým *Jiříkem* všecko zboží své v Kestřanech, totiž dvě tvrze, hořejší osedlou a dolejší pustou, dva dvory poplužné, část vsi, ves Lhotu, 6 rybníkův s příslušenstvím *Jindřichovi ze Švamberka* a na Zvíkově.[6])

Dolní tvrz v Kestřanech. Pohled ze dvora.

Kromě těchto dvou tvrzí byla ještě *třetí tvrz* v Kestřanech. Buď stála někde ve vsi aneb v okolí dotčených dvou tvrzí. Bezpochyby povstala na té části, které Arnošt Koktanovi neprodal. Nebo po prodeji dotčeném (r. 1446) ještě se Arnošt připomíná do roku 1467, maje dědiny v Kestřanech.[7]) Bratří *Jan* a *Vojslav* z *Kestřan* byli bezpochyby jeho synové. Asi

[1]) Archiv č. III. 38. [2]) DD. 5 str. 5, 59, 139, 330. [3]) Archiv Třeboň. a kap. Vratislav. [4]) Březan, listy pp. ze Švamberka. [5]) Tamže, arch. Třeboň. [6]) DD. 6 str. 173, rel. tab. II. 449. [7]) Arch. Třeboň. a Horažďovský.

okolo r. 1491 se rozdělili o dědictví otcovské tak, že každý z nich dostal polovici tvrze a vsi a polovici dědin ve Lhotě.[1]) Vojslav prodal svůj díl roku 1492 a Jan roku 1495 panu Jindřichovi ze Švamberka.

Nový zámek v Kestřanech.

Jindřich vlastně byl koupil Kestřany r. 1491 společně s Děpoltem z Lobkovic, ale od toho díl jeho na sebe převedl. (Viz díl VI. na str. 102.) Král Vladislav mu to, co roku 1491 koupil v Kestřanech, r. 1492 z manství propustil a ihned mu osvobodil i to, co by ostatního tudíž přikoupil.[2]) Po Jindřichovi, který Kestřany z hradu svého Zvíkova spravoval, dědil je synovec jeho Kryštof. Od toho kupoval Kestřany roku 1523 Petr z Rožemberka, chtěje se sem na své stáří odebrati a tu v pokoji žíti, ale v tom smrt mu v to vkročila, tak že úmysl svůj dokonati nemohl. Byl tu tehda úředníkem Jan Cínišpan z Heršlaku, s kterým se potom pán soudil (r. 1527), poněvadž mu ve všem spravedlivě neučinil.[3]) Po Kryštofovi († r. 1534) držel nejstarší syn jeho *Jindřich* kromě dílu svého Zvíkovského také Kestřany, kdež byla hořejší tvrz obnovena a pěkně vystavěna, poplužl všechna svedena na jeden dvůr a také se tu tehda pivo vařilo. Kromě vsí ke Kestřanům příslušejících drženo k nim také zboží Sudoměřské a Dobevské s tvrzemi pustými. Na tom všem panství Jindřich Kateřině z Pernšteina, manželce své, 12.500 kop věnoval.[4]) K tomu přikoupil r. 1550 ves Zatav s mlýny.[5]) O povznesení hospodářství velice se staraje, dal r. 1552 projednati skrze purkrabě svého Bedřicha Kotlinského z Frydberka dílo se Sýkorou z Dobeve, aby postavil nový krov na pivováru. Roku 1553 projednal týž purkrabě s Honzou Vlachem, aby pivovár naskrze sklesnul.[6]) Zdá se, že již tehda byl pivovár v bývalé tvrzi Barochovské a že ji páni jen pro tu příčinu obnovovali.

Dolní tvrz Kestřanská.

Před svou smrtí († r. 1574) odkázal Jindřich tvrze Kestřany se zbožím Dobevským, Sudoměřským a Heřmanským manželce své *Elišce z Rožemberka* do živnosti její.[7]) Tedy dala paní hned po jeho smrti u přítomnosti několika dobrých lidí a Zikmunda Měděnce z Ratibořic, úředníka Kestřanského, všechny svršky a nábytky v Kestřanech sepsati.[8]) Paní zemřela po pánu za půl druhého léta, a tudíž se uvázal v Kestřany *Kryštof ze Švamberka*, dědic Jindřichův. Úmrtím Kryštofovým vymřela pošlost Zvíkovská rodu Švamberského a statky její dostaly se *Janu Jiřímu* a *Janu Vilémovi* z linie Borské. Když pak se oba r. 1584 o dědictví dělili, dostaly se Janu Vilémovi k dílu jeho Zvíkovskému také Kestřany se statky připojenými a tudíž vsi Kestřany, Lhota, Sudoměř, Vítkov, Brusy, Dobev, Nepodřice, Zátavy, Ražice, Humňany, Štětice, městečko Heřmaně, Lidmovice, Pohořovice, Loučná, Krašlovice a Vitice.[9]) Nový pán

[1]) DD. VI. str. 199. Vojslav se připomíná i r. 1490 v arch. Svatomářském, s bratrem r. 1494 v archivu Křižovnickém. Jan žil ještě r. 1507. [2]) DD. 6 str. 193, Březan, listy pp. ze Švamberka. [3]) Rožemberská kron. Reg. 1 b. F. k. s. H 6. [4]) DZ. 1. A 11. [5]) Pam. Arch. X. 470. [6]) Březan, listy pp. ze Š. [7]) DZ. 18 .D 30. [8]) Arch. Protivínský. [9]) Arch. Orlický.

také tu někdy bydlíval a scházeli se u něho okolní zemané. Jednou r. 1585 se stalo, že Vácslav starší Počepický a Vilém Čejkovský sedíce ve světnici veliké o přednosť rodů svých se pohádali.[1]) Objem panství Jan Vilém ztenčil o zboží Heřmanské, kteréž prodal r. 1588 dílem Píseckým, dílem k Drahonicům.[2]) Syn jeho *Jiří Ernreich* prodal roku 1612 Zvíkov, od něhož si jen Červený Újezd s okolními vesnicemi vymínil, a podržel také Kestřany. Po porážce vojska stavovského u Záblatí (r. 1619) následovalo hrozné plenění kraje Prachenského, také Kestřany vypleněny a co tu nalezeno, pobráno. Při tom z obhajujících 5 vojákův a 2 sedláci zabiti. Potom zamýšleli stavové Kestřany zase vojskem obsaditi, ale není známo, jestli k tomu přišlo.[3])

Jan Vilém, syn Jiříkův, zůstal tehda císaři věren, pročež také v držení svých statků zůstaven. Oženiv se s Johankou Trčkovnou z Lípy, získal s ní statek Chrastský. Na Kestřanech také někdy přebýval. Zemřel roku 1651 dne 6. června, nezůstaviv potomků mužských, a téhož roku zemřela také jeho manželka dne 5. října; oba jsou pohřbeni pod jedním náhrobním kamenem v kostele klášterském v Písku. Zůstaly po nich tři dcery *Anna Eusebia* (potom vdaná za Linharta Oldřicha hrab. z Harachu), *Františka Polyxena* (vdaná potom za hrab. z Paaru) a *Maximiliana Eleonora* (potom provdaná hraběnka Kufšteinová). Roku 1652 dne 12. října dělily se o dědictví otcovské a mateřské. První dostala městečko Chrast s panstvím, druhá zámek Kestřany z kamene postavený, cihlami přikrytý, ale na střechách zlý, vsi Kestřany, Lhotu, Sudoměř, Vítkov, Dobev, Nepodřice a Zátavy, třetí obdržela Červený Újezd s 10 vesnicemi.[4]) Nové paní a manželu jejímu nechtělo se v staré tvrzi Kestřanské bydleti, pročež si postavili nynější nový zámek; stavba prý stála 55.000 fl., což jest k neuvěření. Nicméně byl zámek po vkusu tehdejšího věku nádherně upraven a štukovou prací ozdoben. Ač prostranný, měl uvnitř přece málo světnic. Po smrti manžela svého prodala Františka r. 1678 dne 17. srpna starý a nový zámek Kestřanský s celým panstvím *Elišce Zuzaně Vratislavové z Gerštorfu*, od té pak je koupil r. 1685 dne 7. června *Adam Humprecht Fortunat Koc z Dobrše*.[5]) Pán tento pobožný, který se stal několik let potom hejtmanem kraje Prachenského, zabýval se nejvíce zhotovováním lékův a těšilo jej, jestliže mohl lidi zadarmo léčiti. Za to nemusil mu purkrabě počtů činiti a bez počtu prodával, pročež se tu nemohlo mluviti o pořádném hospodářství; na zlepšení panství se nic nevynaložilo, na lidi se nehledělo, pročež se mezi nimi krádeže vzmáhaly.[6]) Roku 1700 dne 20. ledna prodal týž pán Kestřany *Ferdinandovi* knížeti *ze Švarcenberka* za 167.500 fl.[7]) a potom připojeny k panství Protivínskému.

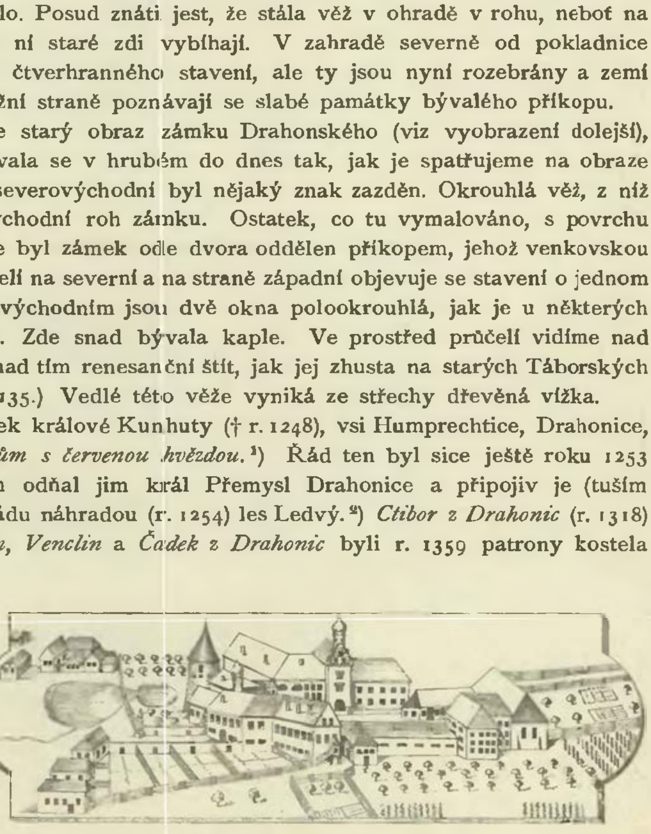
[1]) DZm. 7. F 18. [2]) DZ. 24. C 26. E 5. [3]) Archiv Třeboň. Skála III. 212. [4]) DZ. 308. A 19 — B 1, 309. O 17 — P 8. [5]) DZ. 393. R 8, 398. B 3. [6]) Taxa panství z r. 1699. [7]) DZ. 407. A 1.

DRAHONICE.

Na výšinách asi uprostřed Vodňan a Strakonic, Protivína a Volyně leží ves Drahonice, po níž jedna část Protivínska posud panstvím Drahonským se nazývá. Za velikým dvorem knížecím spatřují se poslední zbytky bývalé tvrze, jejíž část zabírá nyní byt poklasného, pravá rachotina na půl rozbitá a ke starým zdem přistavěná. Nejznamenitějším zbytkem staré tvrze jest spodek věže pevné, okrouhlé asi do výšky druhého patra, pokryté doškami. Před lety na ní čápi hnízdívali. Ještě se spatřuje na věži ve výšce vchod s kamennou obrubou, dva krákorce, kteréž nesly pavlač kamennou, a malá roubená okénka; dole jsou také dvéře, ale teprve před několika lety proražené. Když věž tu za naší paměti za lednici upravovali, přišli ve zdi na řetěz a kámen těžký kulatý s kruhem, jímž se snad bývalé vězení zavíralo. Posud znáti jest, že stála věž v ohradě v rohu, neboť na západ i na sever od ní staré zdi vybíhají. V zahradě severně od pokladnice ležící spatřovaly se ještě do nedávna základy čtverhranného stavení, ale ty jsou nyní rozebrány a zemí zavezeny. Něco dále prý bývala kaple. Na jižní straně poznávají se slabé památky bývalého příkopu.

V archivu Protivínském nachází se starý obraz zámku Drahonského (viz vyobrazení dolejší), který je zdělán r. 1710. Stavení dvoru zachovala se v hrubém do dnes tak, jak je spatřujeme na obraze dotčeném; nad vjezdem do dvora od strany severovýchodní byl nějaký znak zazděn. Okrouhlá věž, z níž ještě spodek stojí, objevuje se tu jako jihovýchodní roh zámku. Ostatek, co tu vymalováno, s povrchu již zmizel. Dobře lze pozorovati na obraze, že byl zámek odle dvora oddělen příkopem, jehož venkovskou (dvorskou) zeď hradila hradba s vrátky. V průčelí na severní a na straně západní objevuje se stavení o jednom poschodí s mnohými okny, jen v rohu severovýchodním jsou dvě okna polookrouhlá, jak je u některých nevkusných kostelů venkovských spatřujeme. Zde snad bývala kaple. Ve prostřed průčelí vidíme nad branou hrubou věž s dvěma velikými okny a nad tím renesanční štít, jak jej zhusta na starých Táborských domech vídáme. (Viz obr. v dílu IV. na str. 135.) Vedlé této věže vyniká ze střechy dřevěná vížka.

Ve 13. věku daroval *Bedřich*, maršálek královéKunhuty († r. 1248), vsi Humprechtice, Drahonice, Radějovice, Víckovice a Dunovice *křižovníkům s červenou hvězdou.*[1]) Řád ten byl sice ještě roku 1253 v držení těchto vesnic, ale nedlouho potom odňal jim král Přemysl Drahonice a připojiv je (tuším s ostatními vesnicemi) k městu Písku, oddal řádu náhradou (r. 1254) les Ledvý.[2]) *Ctibor z Drahonic* (r. 1318) byl rodu vladyk Ústupenských.[3]) Bratří *Jan, Venclin* a *Čadek z Drahonic* byli r. 1359 patrony kostela v Bílsku a Jan († roku 1380), jenž byl tehda kustodem kostela Vyšehradského a od roka 1362 do smrti své také kanovníkem kostela Pražského, podával r. 1366 sám kněze do Bílska, odděliv se od bratří svých.[4]) Roku 1374 prodal Jan vsi Drahonice a Pivkovice za 350 kop

Drahonský zámek roku 1710.

[1]) Erben, Reg. 610. Zadivoiz vykládáme na Radějovice. [2]) Emler, Reg. II. 14. [3]) Tab. vetust. n. 121, 223. [4]) Lib. conf. I. B 9. H 2. H 8. Tomek, děje Prahy 174, 181, V. 149.

Lidomorna v Kestřanech.

Jarošovi a Rackovi bratřím *ze Štěkně*, kteří byli erbu střely a jednoho původu s pány ze Strakonic.[1])

Bratří dotčení, synové Buškovi a Ofky, za jichž i bratra svého Jandy duši r. 1375 klášteru Píseckému platy v Drahonicích zapsali, stali se předky pánů z Drahonic a byli snad první, kteří na zdejší tvrzi bydleli, totiž ji založili.[2]) Král Václav dal jim (r. 1383 dne 11. července) vrch Bílštici, jinak Hradiště.[3]) Za dob potomních vyskytuje se často *Racek Odranec z Drahonic*, poprve r. 1381 a potom častěji jako purkrabě královský na Písku, Hluboké a Zvíkově, r. 1393 též sám a r. 1415 s bratrancem svým *Rackem* jakožto pán podací na Bílsku. Až do r. 1417 držel také Humňany.[4]) Odrancovým synem byl *Jan z Drahonic* (r. 1422 atd.), od r. 1425 seděním na Maškovci a r. 1434 na Novosedlech. Císař Zikmund potvrdil mu r. 1437 držení hory Bílštice a zapsal mu peníze na panství Hlubockém.[5]) Připomíná se naposled r. 1440, nejsa již dávno v držení Drahonic.[6])

Pány na Drahonicích a patrony kostela v Bílsku byli r. 1434 bratří *Racek* a *Jaroš z Drahonic*.[7]) Racek připomíná se již r. 1415 a byl později pánem na Maškovci; bratr jeho Jaroš od r. 1436 připomenutý byl později pánem na Božejovicích a stal se v těch dobách nepokojných pověstným jako přední škůdce zemský.[8]) V letech 1449—1452 připomíná se *Buzek z Drahonic*, jenž roku posledního císaři Bedřichovi opověděl.[9]) *Adam z Drahonic* připomíná se od r. 1455, kdež měl při o věno Ofky z Drahonic, zapsané na Radomilicích, častěji ve smlouvách a zápisech veřejných, zejména r. 1468 i mezi těmi, kteří císaři Bedřichovi opověděli; také býval purkrabí na Helfenburce. Máti jeho byla Přiba z Onšova, manželka se jmenovala Dorota z Machovic.[10]) Roku 1483 byl již mrtev, a Drahonice drželi po něm synové jeho *Václav* a *Jan* (r. 1483 a 1485). Václav, jinak řečený Adam, nazýval se obyčejně Ploskovským z Drahonic po tvrzi na Litoměřicku, kdež ho známý Dalibor z Kozojed dobyl. Tvrz Drahonskou znova zřizoval a v zámek přeměňoval. Stanislav truhlář měl komory táflovati prkny a pan Adam k takovému dílu prken nakoupil. Ale Stanislav nic neudělav prkna rozšikoval, kamž se jemu zdálo; proto se pán, jenž byl přísné povahy, naň rozhněval a kázal jej do vazby vsaditi. Potom se Stanislav ctí a věrou zavázal, že chce mu zaplatiti prkna aneb odělati, ale ušel pryč, ženy tu na Drahonicích zanechav.[11]) Se svolením královým odkázal Václav Adam Drahonice a Radomilice (r. 1508, 5. května) *Zdeňkovi Lvovi z Rožmitála*, nejv. purkrabí.[12]) Pán tento však ujal Drahonice ještě za živobytí Václavova. Neb r. 1514 dne 16. června učiněna s ním smlouva taková, že má pánu ihned statek svůj ve dsky vložiti, a dovoleno mu, aby zůstal v tom statku do smrti a nějakou část jeho mohl odkázati komukoliv. Roku 1514 v září tu Zdeněk přebýval[13]) a r. 1515 zapsal na Drahonicích a Novosedlech nemalou summu peněz panu Petrovi z Rožemberka. Roku 1534 (vkl. 10. prosince) zastavil Zdeněk tvrz, dvůr a ves Drahonice, vsi Pivkovice, Dunovice a Kuřimany, dvůr kmecí ve Skočici, v Humňanech dvůr popl. v plat vysazený, Chrast dvůr kmecí, Dvory tvrz pustou a v Bílště

Nový zámek v Kestřanech.

[1]) Arch. Protivín. [2]) Arch. bibl. Praž. [3]) Cod. arch. Rudnic. V. D. b. 10 p. 144 (nyní Hrad nad Skočici). Asi v ty doby připomíná se také *Ctibor z Drahonic*. Arch. mus. [4]) DD 12 f. 130, 61. B 12, lib. conf. V. J. 5, VII. E 19. archiv bibl. Praž. (r. 1397). Nějaký Ctibor z Drahonic koupil r. 1413 Zámyslice (Rel. tab. II. 100). [5]) Arch. Třeboň. arch. č. I. 538. III. 510, cod. arch. Rudnic. p. 144—147. [6]) Archiv Vodňan. [7]) Acta Zitav. A 3. Roku 1437 připomíná se jako spoludržitel Bílštice Petr syn n. Rackův z Drahonic a strýc Janův. [8]) Otavan III. str. 18, DD. 15 f. 215, archiv Třeb. a dvorský (1436), arch. č. VI. 477. O Jaroši arch. č. I. 383 a děje Božejovic. [9]) Arch. Třeboň. a vypsání Protivínska tudíž. [10]) Tamže a DD. 16 f. 247, lib. oblig. II. (ve Třeboni). [11]) Reg. 3 G. k. s. R 22. [12]) Archiv Protivínský a vypsání panství ve Třeboni. [13]) D'Elvert, Verfassung von Oesterr. Schlesien S. 79, arch. Třeboň.

z člověky s podacím *Vácslavu Švihovci ze Švihova* v 2500 kopách tak, aby zboží to do smrti Vácslavovy vyplaceno nebylo. [1]) Vácslav odkázal Drahonice roku 1536 manželce své Kateřině z Lípy, kteráž právo dědické (roku 1540) od Adama Lva za 200 kop přikoupila. [2]) Zůstali sice po Vácslavovi někteří příbuzní, kteří se na dědictví po něm táhli, ale ti jsou odbyti penězi a Kateřina užila potom ještě jednou slastí manželských s druhým mužem svým *Rackem z Běšin* (r. 1544—1555). Roku 1567 přikoupila dvůr Skočický s krčmou. [3]) Zemřela r. 1571 dne 10. února a pohřbena v Putimi, kdež se náhrobek její posud nachází. [4])

Věž Drahonská.

Kateřina byla r. 1553 tvrz Drahonice s příslušenstvím vnukům svým *Hynkovi*, *Vladislavovi*, *Mikuláši* a *Oldřichovi* bratřím *Radkovcům z Mírovic* zapsala tak, aby se v ně po smrti její uvázali. Mikuláš ujal statek po bábě své i ten, který bratřím nebyla dskami zapsala; z té příčiny vynutili na něm Jan a Mikuláš bratří Salavové z Lípy (r 1573) 1500 kop, pokládajíce si právo míti k Bílsku a ke Skočicům po n. Kateřině, jakožto strýni své. [5]) Mikuláš přikoupil roku 1588 vsi Lidmovice, Krašlovice a Vitice i se dvorem Loužnou, kterýž stával u Skočic, a měl časté pře se svými sousedy, jsa mysli velmi bujné. Jsa jednou hostem v Pobořovicích (u Štěpána Vamberského z Rohatec) na domácího pána kordem dotíral. Roku 1594 poslal poddané s tenaty do háje Vysoké u Heřmaně, kterýž obci Písecké patřil, a přijev za nimi na vozíku, pěkně se tu myslivostí a honbou na zajíce bavil. [6]) Také bratr a nástupce jeho *Oldřich* byl násilný a druhdy jej z nepěkných věcí obviňovali. Když byl r. 1604 u Jindřicha Dubského z Třebomyslic ve Volyni (v domě proti radnici), mluvil k němu Jindřich takto: „Ty jsi mně to učinil, ničemný člověče, a chtěl jsi mě i s domem mým vypáliti.“ [7]) Když zemřel Oldřich, zůstalo po něm drahně dluhův (nad 31.000 k. míš.), pro něž nebylo možno statek sirotkům náležející zdržeti. Z té příčiny prodány Drahonice r. 1614 skrze kommissaře od soudu zemského zřízené vdově po zemřelém, *Saloméně ze Žákavy*, za 36.000 k. míš. K panství náležely: tvrz Drahonice dobře od kamene vystavěná se dvorem a pivovárem, ves, ves Albrechtice se dvorem a ovčínem, vsi Pivkovice, Blský s podacím, Dunovice, Chrast, ovčín ve Dvořích, mlýny pod Blským a Kunšovský, drahně lesů černých a živých, něco chmelnic a jiné pozemky. [8])

Lidomorna v Kestřanech. Pohled ze zahrady.
Hrady a zámky České VII.

Saloména vdala se potom ve 3 letech po druhé za p. Malovce, ale na svou krev přece nezapomněla. Panství Drahonské dostalo se po ní synům *Mikuláši Diviši* a *Janovi Jindřichovi*. Mikuláš ujal potom Drahonice, k nimž přikoupil r. 1638 statek Božejovský od panství Píseckého. Na části statku nově nabytého, dvoru Humňanech a vesnicích Štěticích a Ražicích věnoval r. 1640 manželce své Eufemii Františce Vratislavovně z Mitrovic 10.000 k. míš. [9]) Nabyv též Přečinova, zemřel r. 1661, 4. dubna, maje stáří svého 50 let, a pohřben jest v kostele sv. Jakuba ve Starém městě Pražském. V kostele Blském spatřuje se posud jeho a manželky jeho Eufemie († r. 1668) epitafium. [10]) Podlé posledního pořízení zemřelého dědila Drahonice, Božejovice a Přečinov dcera jeho *Kateřina Konstancie*, kteráž zemřela již r. 1685, odkázavši vše jmění své

[1]) DZ. 2. K 9, 5. F 5. F 17, 44. B 7. Matouš jistý byl r. 1526 úředníkem na Drahonicích. (Archiv Třeboň.) [2]) DZ. 3. D 8. Vácslav byl syn Jana Švihovce, sestry Vácslavovy Barbora, manželka Mikuláše Lešety ze Steblova na Rokycích, a Apolona. (DZ. 41. H 5.) [3]) DZ. 16. C 12. [4]) DZ. 17. E 23. Viz Pam. arch. IX. 652 a reg. 17 F. k. P 1. [5]) DZ. 86. F 29, 62. S 36; viz i 18. C 17. [6]) DZ. 24. E 5, reg. 20 F. k. S 16, 32 F. k. D 20. [7]) DZm. 87. C 1. [8]) DZ. 187. C 7, 139. B 26. (Vlož. 1617.) Sirotkům zůstaly tudíž Humňany a některé vesnice. [9]) DZ. 147. C 29. E 21. [10]) Lumír r. 1865 str. 93, Trajer 145. DZ. 113. M 26.

z polovice manželu *Ferdinandovi Frant. Leopoldovi z Vrtby*, z polovice synům svým *Františku Karlovi* a *Frant. Arnoštovi.*[1]) Dědicové tito prodali r. 1700 dne 25. července dotčené statky *Ferdinandovi* knížeti *ze Švarcenberka*, a to zámek Drahonice se dvorem, pivovárem a ves, dvůr Humňany s ovčínem, dvůr Zvrbovský u Heřmaně, dvůr Dvorecký, vsi Albrechtice s ovčínem, Blský, Pivkovice, dva sedláky v Chrastu, Štětice, Ražice, městečko Heřmaň, tvrz pustou v Božovicích se 2 chalupami a dvorem v nově založeným, ves Pohořovice, tvrz, dvůr a ves Přečinov, vsi Miřetice, Vrbici a Hory se dvory poplužnými, Vacov, Mladíkov, Čabuz, Zvíkov (Malý), Hodonín, Jarošov, Úbislav, vše za 280.000 fl.[2])

Zámek Drahonský potrval až do druhé polovice minulého století. Když však r. 1762 v srpnu veliká vichřice zuřila, sřítila asi třetí část zámku i s krovem a 7 světnic, tak že zůstala státi jen zeď ke dvoru obrácená. Stav zámku byl tak nebezpečný, že se žádný dělník do zřícenin neodvážil. Na zprávu o tom dne 16. srpna knížeti danou došla odpověď, aby zřícená část ponechána byla tak, jak jest, a ostatní část aby byla co možno v dobrém stavu udržována.[3]) Ale přes ten šlechetný úmysl jasných držitelů rozežíral neuprosítelný čas vetché zdi, tak že se konečně v prach a popel rozpadly a nyní ledva místo znáti jest, kde zámek stával. Od r. 1700 patří Drahonice k panství Protivínskému.

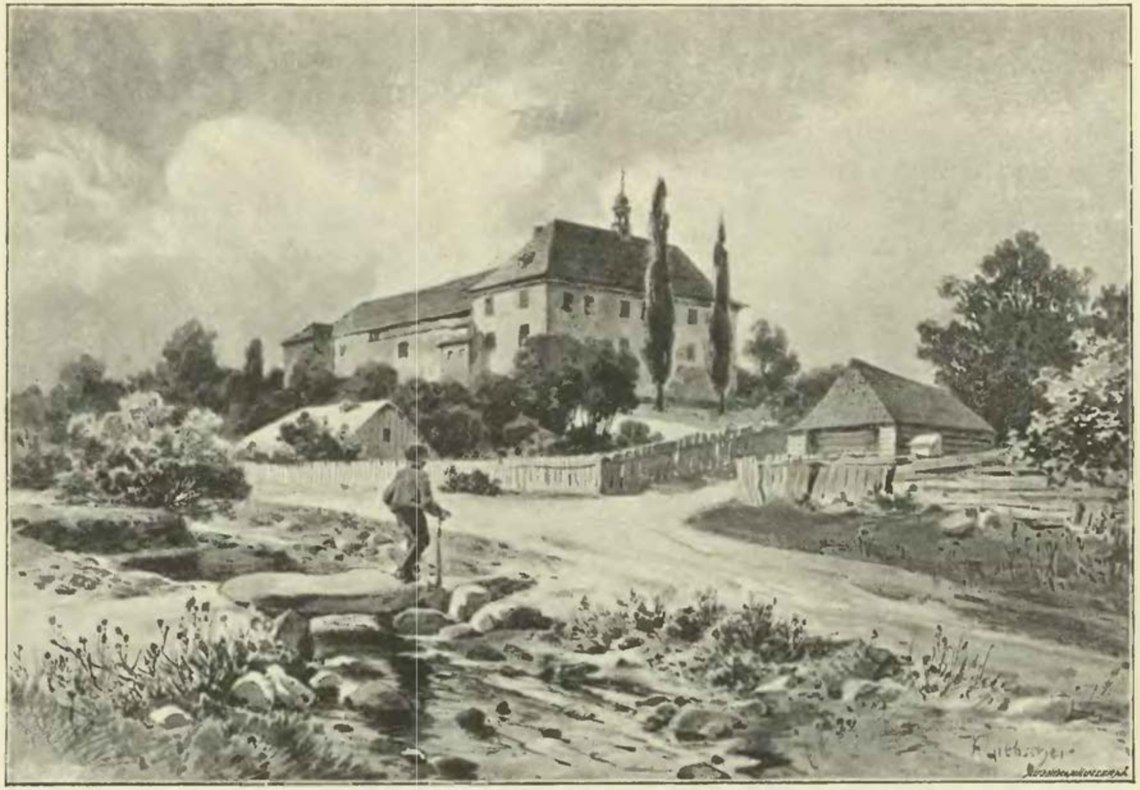
CHŘEŠŤOVICE.

Půl druhé hodiny východně od Písku leží ves Chřešťovice se zámkem knížecím, který povstal z bývalé tvrze. Když již roku 1709 tvrz mnoho pozměněna byla, popisuje se zámeček zdejší takto: Zámek založen byl do 3 stran, ale souvisle, tak že dvě křídla byla delší, než třetí strana. Ze staré tvrze zbyla ještě pavlač. Nahoře bylo 6 světnic, tabulnice a malá kaple sv. Bartoloměje, sklep a kuchyně, dole však dva byty úředníkův, kuchyně, sklepy a lednice.[4])

Ves Chřešťovice byla od starodávna na 2 části rozdělena. Jedna z nich byla zbožím zápisným a patřila potom k panství Týna nad Vltavou, an byl král Jiří r. 1468 vsi Chřešťovice, Dobešice, Pašovice, Chrašťany, Jarošovice, Třitinu a mlýn pod sv. Janem Janovi ze Soutic a Bohušovi z Drahobudic v 300 kopách gr. zastavil. Druhou část tvořil jediný dvůr poplužný s tvrzí asi ke konci 15. století přistavěnou, jehož držitelé povinni byli k hradu Píseckému službu manskou lovcovstvím vykonávati. Na dvoře tomto seděl od r. 1461 *Jan Radkovec z Mirovic*, též z Chřešťovic řečený,[5]) k jehož prosbám král Vladislav r. 1479 svolil, aby dvůr lovcovský v Chřešťovicích v dědictví zpupné uveden byl, a aby Jan tuto službu manskou na dvůr svůj kmecí v Jehnědně přenésti mohl.[6]) Jan držel také v zástavě od Jana z Neznašov několik sedlských dvorů v Pamětících (těch postoupil r. 1492, 25. února panu Jindřichovi ze Švamberka na Zvíkově) a ves Palčice (u Údraž), již mu byli pan Bohuslav ze Švamberka a syn jeho Hynek zastavili.

Synové Janovi se jmenovali *Petr*, *Karel*, *Hynek*, *Oldřich* a *Mikuláš*. Petr jsa z nich tuším nejstarší, připomíná se poprvé roku 1509 jakožto pán na Chřešťovicích a vyskytuje se tak i r. 1515 jako smluvce mezi Jindřichem ze Švamberka a Píseckými, kteří se o některé lesy srovnati nemohli. Hynek se záhy oddělil od bratří a byl již r. 1533 mrtev, Petr snad zemřel (v tytuláři r. 1534 již nepřichází), a tak zůstali r. 1529 jediní bratří Karel, Mikuláš a Oldřich. Tento Oldřich dal Prokopovi Čabelickému ze Soutic (r. 1528 ve čtvrtek po sv. Mikuláši) ves Radouň hořejší s mlýnem a 2 rybáky pod sv. Janem k jeho zápisnému panství Týnskému, a za to obdržel od Prokopa vsi Chřešťovice a Dobešice, pokud bývaly zápisnými, nyní však jako dědičně je s povolením královým ke svému zboží připojil. Roku 1529 oddělil se i on od bratří a měl pak za svůj díl tvrz, dvůr a ves celou Chřešťovice, díl vsi Jehnědna hořejšího, díl vsi Dobešic, mlynáře a 2 rybáky pod sv. Janem a podací kostelní tudíž. Také vzal na sebe Oldřich povinnost zaplatiti 300 kop, jež se byly dostaly Petrovi na díl, kterých však on ještě nepřijal; protož je Oldřich

[1]) DZ. 116. K 17, vypsání Protivínska. Otec byl potom pánem na Oticích, c. k. radou a komořím, Frant. Karel nejvyšším ve vojště kurfirsta Falckého. [2]) DZ. 407. E 6—15. [3]) Archiv Protivín. [4]) Taxa. Dokladův tuto nedodávám, poněvadž otištěny jsou ve spise: Dějiny bývalého statku Chřešťovického (čti: Chřešťovského). Sepsal Jan Chadt. V Písku 1886. [5]) Archiv Orlický k roku 1469. [6]) Viz i Rel. tab. II. 528.

Chřeštovice od severní strany.

synům Petrovým roku 1543 na svém zboží Chřešťovském znova zapsal, ale roku 1544 v hotovosti splnil a zaplatil. [1])

Oldřich zůstavil jen 2 dcery při smrti otcově ve stavu panenském zůstávající, *Johanku* a *Annu*; ty se rozdělily tak, že přijala každá polovici svrchupsaného zboží Chřešťovského, při němž se již 2 mlýny nacházely. Johanka prodala potom polovici svou (vkl. r. 1558 dne 10. listopadu) *Janovi staršímu Kalenici z Kalenic* na Brníkách za 500 kop gr. č. Anna zůstala pak v držení polovice své a vdala se za *Bohuslava z Kalenic*, syna dotčeného Jana. Tak zůstali oba vedlé sebe kolik let, než r. 1572, 2. června koupila Anna i druhou polovici od řečeného Jana Kalenice za 1000 kop gr. č. a jsouc nyní samojedinou držitelkou Chřešťovic, manželu svému všecka práva svá (kdyby zemříti měla) zapsala. Nedlouho po tom prodeji zemřel Jan, otec Bohuslavův, zůstaviv statek Zruče a kromě Bohuslava ještě 3 syny, z nichž nejstarší Jáchym Zruče přejal, obdržev od Bohuslava díl jeho (r. 1574, 25. ledna), aby týž statek v rodu zůstal. [2]) Bohuslav nabyv smlouvou touto nějaké peníze, koupil r. 1575, 1. prosince od Kryštofa ze Švamberka díl vsí Kluk, Březí, Křižanov, Veselí, Bílinu vsi celé a ve Kdešičkách c. t. m. Později měl Bohuslav také účastenství v rozličných úředních jednáních a byl úředníkem královým při dskách zemských. Po smrti první choti své pojal k manželství Marjanu z Tetova, jíž (vkl. r. 1593 v úterý po sv. Dorotě) na tvrzi Chřešťovicích s příslušenstvím 8000 kop gr. č. věnoval. Z věna, jež mu paní ta přinesla, a z uspořených peněz koupil Bohuslav r. 1594 tvrz Bzí s příslušenstvím dosti obšírným, pročež také věno choti své (r. 1595, 12. října) na statek Bezský převedl, ano i 4500 k. gr. č. připsal; [3]) těchto posledních peněz se choť jeho po 2 letech zřekla, poněvadž jich tuším Bohuslav potřeboval.

Bohuslav měl syny *Jana*, *Oldřicha*, *Bohuslava* a *Jáchyma;* první tři pocházeli z prvního manželství, Jáchym tuším z druhého. Nejstaršímu synu Janovi, jenž se do Nizozemska vypravovati měl a s 6 koňmi táhl, dal Bohuslav r. 1592, 10. března za jeho díl 5500 kop míš. a přece i potom tak dobře hospodařil, že statky kupovati mohl. O ostatních synech svých, ač byli dva dorostlí, učinil přece pořízení (r. 1598) chtě, aby ve svornosti spolu přebývali. Ustanovil, aby Jáchym nejmladší zůstal pod ochranou bratra Oldřicha, a poněvadž byl Bohuslav novou faru ve Chřešťovicích založil a k nadání jejímu 1000 k. gr. u městské rady Písecké uložil, zavázal Oldřicha, aby stavení farní dostavěl a při faře kněze pod obojí způsobou ustanovil. Když pak potom zemřel, odřekli se bratří všeho nápadu na statek Bzí zanechajíce jej macoše své, a statek Chřešťovský přejal potom Oldřich. Neb r. 1600 rozdělil se s bratřími svými a nechav jim Veselí a Křižanov, sám si vzal polovici tvrze Chřešťovské se světnicí břevnovou, fermezínovou, kanceláření, kuchyní klenutou, světničkou slove na škole velmi veselou, komorou dubovou a světničkou nad mostem. [4]) Druhou polovici potom získal. Pak se ženil r. 1602, 8. ledna na Bzí, pojímaje Annu, dcerku n. Burjana Tetoura z Tetova. [5]) Povstání české nestalo se mu tak osudným, jako mnoha jiným šlechticům; churavěl hned od počátku bouře a zemřel r. 1619 dne 23. února. Sirotka *Jana Adama* a statku ujal se Jan Kalenice z Kalenic, sed. na Skvořeticích, strýc jeho. Po bitvě Bělohorské objednala sobě vdova Anna z Tetova poručenství; místodržící Karel z Lichtenšteina udělil jí r. 1621 poručenství nad dotčeným synem a rozkázal, aby byla zvedena na statek Chřešťovský. [6]) Poněvadž však nebylo lze statek udržeti, prodali kommissaři od soudu zemského nařízení r. 1628 dne 24. srpna „tvrz Křešťovice" se dvorem popl., dvory Nahorský a Dobešický, díl řeky Vltavy se 3 mlýny, podací nad řekou založení sv. Jana, vsi Křešťovice, Kluky, Březí, Dobešice *Aléně Marii Šternberkové*, rozené z *Hozlau*, za 12.500 kop míš.

Paní tato byla manželkou pana Václava ze Šternberka († r. 1635), jehožto přečkavši provdala se v druhém loži za Radslava Jaroslava ze Vchynic († r. 1644). Táž získavši statek Suchdol, prodala Chřešťovice r. 1636, 29. srpna *Kateřině Kothartové* rozené *Rezlové* za 24.000 fl. rh., kteráž statku dlouho nepodržela, nýbrž hned po několika letech jej prodala a r. 1642, 2. června ve dsky za touž cenu vložila. Kupcem byl rytíř *Jan Kořenský* z *Terešova* na Radomilicích. Tento spojil statek svůj Radomilice se zbožím Chřešťovským a přikoupil r. 1662 dvůr v Jehnědně; to vše držel s manželkou svou Annou Zuzanou Čabelickou ze Soutic. Posledním svým pořízením odkázal statky Radomilice a Chřešťovice strýci svému *Václavovi Lukáši Kořenskému* z *Terešova* na rozumu sníženému a zemřel roku 1669. Nový držitel byl ženat s Barborou Kateřinou Vitinkou ze Rzavého, jíž dáno bylo zemským soudem poručnictví nad manželem nerozumným a tím právo uvázati se ve všechny statky jeho k dobrému jeho a jich obou dítěte, což se i roku 1669 v červnu stalo. Ale na statku bylo nesnadno hospodařiti pro veliké odkazy, jež byl n. Jan Jiří rozličným osobám učinil a jež ze statku platiti nemožno bylo, poněvadž tento mnoho nevynášel. Za tou příčinou vznesla Kateřina žádosť k soudu zemskému, aby statek raději prodán a dluhy zaplaceny byly; když pak

[1]) DZ. 83. F 9. [2]) DZ. 62. F 22. [3]) DZ. 27. F 27. P 7. [4]) Archiv DZ. [5]) DZm. 172. K 20. [6]) Reg. svěd. k. 1623 C 7.

Chřešťovice od severní strany.

soud zemský jisté kommissaře k tomu nařídil, prodány jsou Chřešťovice (r. 1679, 25. října) s radou strýce Václava Kořenského *obci Nového města Pražského.*[1])

Novoměstští si koupili statek ten z peněz, jež jim daroval císař Ferdinand odměnou za hrdinskou obranu města jich proti vojsku švédskému (r. 1648); k tomu skoupili také statek Údražský a prodali naposled (r. 1695, 18. listopadu) „statek Křešťovice s přikoupeným statkem Oudraží Hořejší a Dolejší a Jehnědlo“ *Zikmundu Ludvíkovi* hraběti *Trautmansdorfu*, držiteli panství Protivínského,[2]) s nímž se Chřešťovice r. 1711 rodu Švarcenberskému dostaly.

Z domácích dějin Kalenicův z Kalenic zachovaly se nám hezké obrázky, v nichž se zrací rod tento v upřímné prostotě, tak, jako nacházíme dosud u mnohých rodin venkovských. Řadu jejich počneme bohužel jen s klepem. Bylo to r. 1584, kde několik paní a šlechtičen z okolí na Chřešťovicích shromážděno bylo a tu jim vypravovala Anna Kalenicova z Mirovic, „kterak paní Barbora Svatkovská z Hozlau zastihla Žofii, dceru svou, v stodole v takovém rozpoložení, že ji tak hrubě upraia, až jí žebra přerazila a že proto do Prahy jela, aby ji tam hojiti potichu dala.“ Žofie dověděvši se o tom, poslala k ní s právním poselstvím žádajíc, aby jmenovala soukupy, t. j. lidi, od nichž to má. Jmenovala Barboru Tomšovou, vdovu ze vsi Veselí, a Petra Sládka, který u Oldřicha Svatkovského býval čeledínem. Po opětné ceduli řezané dotazoval se pan Hodějovský Petra, jenž se byl zakoupil v Milivště, ale ten tomu odepřel a také Barbora odepřela a jmenovala soukupy Zikmunda pekaře, poddaného Oldřicha, a Václava Kotláře, bydlícího na Poušti u kostela sv. Jana, ale ti také odepřeli, že by byli taková slova mluvili. Zůstala tedy Anna jako „konečná,“ a Žofie proto k ní půhonem hleděla. K odsouzení nepřišlo, nýbrž k smlouvě, ve které dskami zemskými zapsáno bylo, že ten nářek ze zpráv nedůvodných a nepravých více než z potřeby jest mezi stranami pošel, Anna pak veřejně promluvila, že má Žofii za hodnou, dobrou, počestnou a zachovalou pannu. Se Svatkovskými však od té doby nebylo dobře. Roku 1599 vešel Bohuslav Kalenice, jsa na Táboře, do domu, kdež Oldřich starší Svatkovský hospodou byl, a maje při sobě rapír, šavli, ručnice, jednu krátkou a druhou dlouhou, pocházel za ním, jemu příčinu řečí dával a potom rapíru naň dobyl.[3])

Do kroužku několika známých přinesl Jan starší Lukavecký z Lukavce a na Kounicích a Onšově píseň, kterou svou vlastní rukou byl napsal. Začátek té písně byl takový:

Ach, mé družičky roztomilé,
Potkalať jest mne nešťastná chvíle,
Než sem se nadála.
Mohla sem míti,
Seděti v kvítí,
A již jsem přebrala.

[1]) DZ. 395. L 28. [2]) DZ. 404. C 5. [3]) DZm. 7. C 26, reg. 33 F. k. s. D 6.

Roku 1593 ve čtvrtek na pátek po sv. Fabianu a Šebestianu byl Jan mladší Beřkovský ze Šebířova hospodou v Starém městě Pražském v domě u Pírů na Uhelném trhu, maje u večeře některé ze známých svých. Když pak okolo 2 hodin na noc (podlé nynějšího asi $6^1/_2$ hod.) po večeři při ovoci za stolem seděli, tu Bohuslav Kalenice před mnohými lidmi v 1000 tolarů základ učinil, že v té písni býti měla napsána slova „celý noci s sveym mileym sedala a s ním pečená kuřátka jídala a že jest přebrala," čemuž Lukavecký odpíral řka, že jest touž píseň z tištěné přepsal, jakož pak panu Bohuslavovi tu hned od některých přítomných ta píseň tištěná ukazována byla, v níž se těch slov nenacházelo. Na tom on přestati nechtěl, než že to v té písni psané stojí. Píseň poslána tedy ke přečtení Jaroslavovi ze Vchynic, místokomorníku, a oba dva si rukou dáním slíbili, kdo prohraje, ten že základ zaplatí. Přišlo odtud k soudům, poněvadž Bohuslav prohrav, k placení se neměl.

Bohuslav mladší byl jednou v domě bratra svého Jana staršího a již ležel. Tu přišel Jan domů z Malé strany; i vstal Bohuslav k němu a spolu rozmlouvali. Tu pravil Bohuslav, že otec jich nechal Janovi 300 dukátův, které Bohuslav našel ve stole a při nich facalit turecký, který někdy Jan starší otci svému daroval. A tu hned připověděl Bohuslav, že ty dukáty chce dáti Janovi pro tu klatbu, kterou otec jeho zanechal při těch zlatých, kdo je koliv najde, aby je Janovi dal, a kdyby nedal, aby na těle a na duši trestán byl od p. Boha. Za to Jan mu dal na hrdlo řetěz zlatý řka: „Můj milý bratře, kdy mi takové peníze dáš, tehdy já tobě tento řetěz daruji." Potom žádal ho Bohuslav za ručnici a Jan mu ji daroval. Ráno, když vstali, vzal Bohuslav řetěz i ručnici a Jan potom nespatřil ani jeho ani dukátův. Když po čase Jan řetězu potřeboval, žádal na Bohuslavovi, aby mu jej půjčil, ale dlouho ho nevracoval. Tu pravil k němu Bohuslav jednou: „Když mně toho řetězu dáti nechceš, já tobě také těch dukátů nedám."

Anna z Tetova, manželka Oldřicha Kalenice, byla paní sobecká a nelaskavá, pročež Oldřich, jenž byl povahy mírné, s ní býval nehrubě v dobrém srozumění. Neb když se rozhněvala na některého poddaného, musil ho pán bíti aneb dáti do vězení. Pakli nechtěl tak učiniti, tehdy ani s ním nemluvila a jísti jemu nedala. Sám sobě jídlo kupoval, také někdy si pro kus koláče a některé vejce nebo cibuli posílal a ovčák mu to nosíval, jemu sloužil a jídlo strojiti pomáhal. Také u mlynářky začasté jídával. Když pán přijel nebo přišel domů a večeřeti chtěl, ze světnice vyšel a na paní volal: „Paní, pod již k večeři, prosím tebe," ale ona se naň okřikla: „Jezte, máte-li, jak Vy na nic nejste, než abyste žrali a . . . . ." Tak on chudina mnohdy, měl-li něco, jedl, a neměl-li, tehdy s lačným žaludkem šel spat. A když šel spat, teprve paní sobě večeři hojnou strojiti dala a se sestrou svou Bohunkou hodovala.

Když se Oldřich r. 1619 roznemohl a více stonal, chtěl z almary peníze pobrati a jinam dáti boje se, aby mu jich paní nepobrala; tu klíček přetočil. Paní ho v nemoci nehrubě opatrovala, ani k němu často nechodila a děvečkám také tam jíti nedala, poněvadž jim nevěřila, než dvé děvčat špatných jeho opatrovalo a z lůžka na lůžko druhé převozovalo. A potom porozuměvši, že již nežertuje a živ nebude, hned do sklípku skrz kamennou světnici do almary, kdež peníze měl, šla; i byl tam ten klíček, který pán přetočil a nemoh ho dobyti, tam v zámku nechal. I poslala paní pro zámečníka a vedla ho do sklípku skrze kamennou světnici, aby ho pán neviděl, a tu almaru odemkli. Uslyšev pán, že ji otvírají, řekl leže na lůžku a jsa již jako na poly mrtev: „Hadec, hadec, již mi oni ty peníze všecky poberou!" Toho roku v sobotu po první neděli postní zemřel. Když zemřel, tu Bohunka ve světnici truhlu páně otevřela, flaši stříbrnou, pozlacenou, pytlík a při něm přivázaný sekryt a peníze z okna do příkopa vyhodila; tam děvečka čekala, a to ve fěrtochu za paní ke stodolám nesla. Paní vzala páně stříbrnou konvičku, která mu od n. sestry jeho Markéty Řepické darována byla, svršky, nábytky, klénoty, peníze. Dobytky, nenechavši dokonce nic sirotku na témž statku, pobrala a do Bernartic odehnati dala; mezi nimiž též kostelních a sirotčích dobytků na mnoze bylo. Sirotka Jana Adama ujal se strýc jeho Jan Kalenice. Když přišel do Chřešťovic, nebylo tu ani svrškův, ani slepice, ani lžíce, na čem by sobě jísti připraviti dal; musil všecky potřeby do hospodářství koupiti. Mezitím sem přišla také Kateřina Hozlaurova, sestra nebožtíkova, a dala popsati obilí nějaké, ač toho namále bylo, co tak po nedobrání vdovy zůstalo, a to po témž popise vdova pobrati dala. [1])

---

[1]) Reg. 32 F. k. s. H 3, 22. G. k. f. 558, 693 a reg. svěd. purkr. 1614—1620 L 9—17.

BOŽEJOVICE TVRZ.

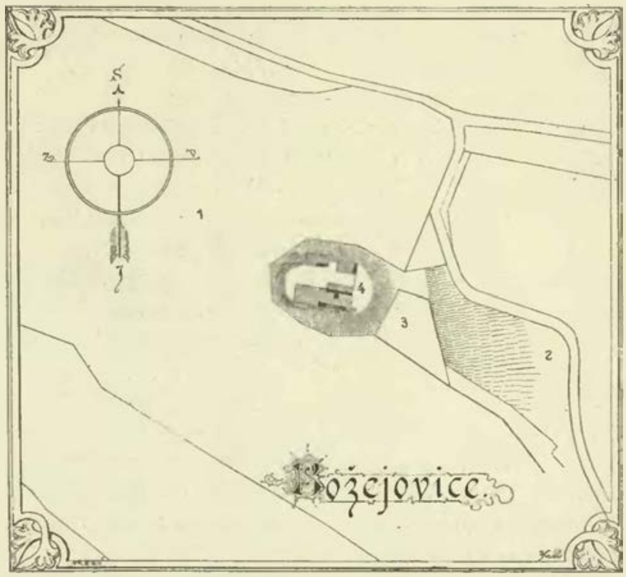
Blíže vsi Budičovic jest knížecí dvůr v 17. věku postavený, nyní zkráceně Božovice, jindy Božejovice řečený. Pod ním jest dlouhý rybník řečený Tvrzský, do něhož z východní strany krátký ostroh podoby vejčité vybíhá. Na něm stojí nyní neveliká živnosť, jejíž části přistaveny jsou ke starým zdem bývalé tvrze; bydlí tu knížecí baštýř. Na straně jižní jest nejdelší zeď, o kterouž se příbytek baštýřův opírá, jiné staré zdi nacházejí se při dvou menších vedlejších staveních. V jihozápadním úhlu příbytku jest ještě starý sklep. Na východní straně nacházela se podlé podání pevná hradba a též brána, kteráž při pobořeni pádem svým jednoho zedníka z Budičovic zabila. Na místě tom nyní prázdném nalezli hroty šípův a oštěpů již zrezovatělé. Tvrziště, jehožto sklon jest na západní straně strmý a jinde volnější, objato bývalo vodou na třech stranách. Pod ním na východě jest sad níže než tvrziště, ale výše než hladina rybníka položený; na něm stávaly v 16. věku chlév, dojník a nějaká světnice, z nichž však ani dost málo nezbylo. A poněvadž pod místem tím volně se sklánějícím zase rybník býval, stála celá tvrz ve vodě a mohlo se k ní jediné po hrázi rybníka Tvrzského přicházeti. Mezi tvrzištěm a ovčínem přišlo se prý na základní zdi bývalé vesnice. Lid sobě vypravuje, že šla z Božovské tvrze chodba do blízké kaple sv. Víta.[1])

O nejstarších osudech tvrze zdejší není nic známo. Jsouť na Prachensku ještě jedna ves téhož jména, jiné Božejovice u Jistebnice a Bezejovice u Benešova jmenovaly se též Božejovice; proto nesnadno říci, kam se která zpráva o nich vztahuje. Dovídáme se pak, že Oldřich z Rožemberka r. 1434 Ostromeče a Božejovic dobyl, ale nemůžeme také tvrditi, že se toto na naše Božejovice vztahuje.[2]) Podrobně jsou nám známy osudy Božejovic od r. 1443, když je držel pověstný svého času *Jaroš* z *Drahonic*. Tento byl na počátku válek husitských ve službě pana Oldřicha z Rožemberka, potom před Táborem r. 1420 od něho odpuštění vzav na Bechyni a posléze na hradě Ryžemberce sloužil; snad si potom na zboží původně rodu Drahonskému náležitému tvrz Božejovskou postavil. Jaroš měl dávné půtky a nevole s Vácslavem z Michalovic, mistrem Strakonickým, jehož opilstvím naříkati nepřestával rozhlašuje, že se zrádným křížem chodí, aby pro jeho bezectné činy čert veň nevystoupil; byv Jaroš válečně utkán, tvrz svou jen ploty hliněnými zpevněnou zapáliv do Vodňan odtáhl, pan Michalec pak tvrz dobořiv, nalezl prý tam hojnosť plátův, ostřížkův měděných, železa praclovná, kterýmiž Jaroš dělal zlaté Uherské, groše Míšeňské, peníze a haléře Vídeňské, kteroužto přípravu Michalec k sobě vzav, nepřestával věc tu po celém světě rozhlašovati (r. 1443). Avšak i Jaroš tak činil a na sněm v Praze shromážděný toho roku dne 22. června obranné psaní poslal proti Oldřichovi z Rožemberka, Michalci a Sedleckému, že jej hubí a lživé pověsti o něm roznášejí. Jelikož se Vodňanští vypuzeného Jaroše proto ujali, že přijímali podobojí a Michalec byl pod jednou, začala z toho půtka napřed jen mezi svrchuřečenými 3 pány a Vodňanskými, k nimž se brzo i jiní z jednoty Táborské přidali. Štěstí však nepřálo Táborům; Vodňany dobyty jsou po nedlouhém obležení, měšťané mnozí ocitli se v zajetí, někteří i odpraveni.[3])

---

[1]) Viz Otavana I. str. 36. [2]) Březan h. Rož. Srov. Tomkovy d. Pr. IV. 675. [3]) Arch. č. III, 527, Palackého děje IV. a. 82. Otavan roč. III. str. 18—19.

Mír mezi stranami zjednán teprve dne 27. června, ale Oldřich smířil se s Jarošem teprve roku 1445. Statek mu navrácen a tvrz v rychlosti opravena. Nedlouho potom, však před r. 1447, zemřel Jaroš, zůstaviv vdovu Kateřinu z Tažovic, jež se později za Jana Předbora z Radějšína vdala, a dcery Elišku a Markétu. I v čas míru škodil Jaroš pánům strany druhé; když pak Noha, služebník jeho, jat byl r. 1447 a v Strakonicích bez mučení některé věci na pána vyznal, tuť Václav z Michalovic hleděl se opatřiti a psal takto Oldřichovi (26. dubna): „Poněvadž on sám Jaroš umřel jest, ale vdy odtud a na tu tvrz jeho kázáním nám tyto věci všecky po míru dály sú se, i zdálo by mi se, že by na to zbožie bylo saženo, ne proto bychom se na to chtěli ulakomiti, ale tak mi se zdá, že bychom dovedli, že by nám tyto věci musily opravovány býti s velikú hanbú. A druhé že by, kdož by na té tvrzi chtěl býti, musil by se zapsati, aby ji viece nedělal, než jakž jest, aby nás odtud a našich viece nekradli a nelúpili.“ Po takové úradě Oldřich s Michalcem tvrz zbořili a na tom zůstali, že nemá stavěna býti. — Kateřina po smrti Jarošově ve vdovství chlebila nějaký čas, majíc na tvrzi jediného pacholka Matějka a děvky dvě; nedbajíc připovědi n. manžela svého v příčině stavění tvrze asi r. 1449 neb 1450 přes to ji stavěla; byvši pak v tom panem Oldřichem obeslána, aby toho nechala, to učiniti zanedbala, spoléhajíc na Jiříka Poděbradského, jemuž se byla v poručenství poddala. K neštěstí jejímu připravovaly se tehda obě strany v zemi, Poděbradská a Strakonická, silně do pole; ve středu dne 13. máje vytáhli z Krumlova Jindřich z Rožemberka (Oldřichův syn), Oldřich z Hradce a Jan Popel z Lobkovic, pán na Hluboké, s celým krajem do pole a nocovavše v Netolicích, nazejtří v den vstoupení páně zmocnili se tvrze Božejovic a znova ji obořili; odtud táhli dále k Tochovicům, hodlajíce tu počkati na jiné jednotníky. Pan Jiří, jemuž byla Kateřina žalovala, poslal Oldřichovi v příčině té stížné psaní; ale pán vymlouval se v odpovědi své, že chtě věcí prvnějších horších i škod se vystříci, touž tvrz zase zbořiti kázal.[1]) Nebylo to však poslední ztečení tvrze; Kateřina, jež potom v Písku u Víta malíře bydlela, tvrz znova opravila a za starostu na ni dala svrchuřečeného Matějka, s nímž tu bydlel jiný pacholek, jakýsi Poláček. Ačkoliv manžel Kateřinin Předbor ani tvrze nedržel, ani odtud války nevedl, přece Mikuláš a Petr bratří Vintrberští ze Sulevic jsouce s ním v nějakém záští podnikli loupežnou jízdu na Božovice. Přibravše k sobě Jana House ze Žihobec a jiné vladyky okolí Vimberského, slezli tvrz a vypálivše a zbořivše to sedění, Matějka zahubili a do rybníka hodili. Škody, které potom ještě v Knění a Modliškovicích pálením a rybníkův skopáním, braním, bořením a lidí jímáním učinili, cenila si Kateřina na 300 hřiven stříbra. Kateřina brzo po tom (r. 1457 o sv. Bartoloměji) oba bratří ze škod učiněných do soudu dvorského pohnala a několik let tu při s nimi vedla, po r. 1461 však obě strany smířeny jsou přátelskou úmluvou.[2])

Vysvětlení plánu: 1. Rybník Tvrzský; 2. sníženina na nadýmání vodou; 3. prázdné místo před tvrzí (sad); 4. tvrziště (staré zdi vyznačeny tmavými čarami).

Mezitím Eliška a Markéta ujavše zboží ke svému vlastnímu držení r. 1460 (vkl. 3. dubna) mateři své na tvrzi Božejovicích, dvoru popludném a vsi celé a na dvořích kmecích ve Knění 300 kop gr. věnovaly, kteréžto peníze zase Kateřina oběma sestrám jakožto dluh na věně svém zapsala proto, aby na ně po smrti matčině připadly.[3]) Možno, že potom Předbor na Božejovicích vladařil; jisto jest, že byla tvrz nejen znova stavěna, ale i dobře zpevněna, tak že z toho mnohým v kraji obavy vznikaly. Zachař Kavka z Říčan, pán Štěkeňský, byl u krále v Praze a zpravil jej o Božejovicích „o počátku stavění toho zámku v tato léta válečná i také o prostředku, co se tu škodného kraji dálo, také kterak jest to konec vzalo s velikými škodami nákladův i s zahubením chudých lidí toho kraje; a že již nyní pod J. Mtí. znova vzdělává se, což bylo prve ploty hliněnými, to již nyní zdmi vápnem pevnými.“ Král poručil Janovi

[1]) Palacký str. 204 a archiv Třeboňský. [2]) DD. 19 str. 73 a 33 str. 287 a 294. [3]) Rel. tab. II. 302, DD. 21 f. 131.

z Rožemberka, aby tu tvrz zbořil, a Zachařovi, když krále žehnal, ještě jednou řekl, aby Jana s tím obeslal; proto i Zachař listem Jana o tom všem zpravil (r. 1464) ta slova dokládaje: Protož, pane milý, račte pamatovati, kterak někdy otec Váš s velikými náklady a škodou všech svých panství a s pomocí naší všeho kraje to jest uhasil — račte to kázati pilně ohledati a nedejte jiskře ohněm býti.[1]) Zdá se, že přes to nic nepodnikáno proti nové tvrzi, neboť *Ondřej* z *Mladějovic*, jenž od roku 1470 a snad již dříve na Božejovicích seděl, byl věrným přívržencem rodu Rožemberského; r. 1471, 22. ledna prosil ho purkrabí Helfenburský o obilí na zámek. Ondřej seděl tu ještě r. 1485.[2])

Po Ondřejovi následovali na rozhraní obou století bratří *Petr* a *Jindřich Božovští* z *Mladějovic* (snad synové Ondřejovi) v držení Božejovic. Drželi také ves Vítkov, již r. 1503 obci Písecké prodali.[3]) Později seděl Petr na Božejovicích sám a vyskytuje se kolikráte jako svědek aneb smluvce v různých zápisech, a to ještě roku 1536. Po smrti jeho uvázaly se v dědictví otcovské dcery jeho Eliška, Marjana a Eva, jež potom zboží to prodaly *Bartoloměji* a *Janovi* bratřím *Čejkovským* z *Čejkov* za 1575 kop gr. č. Obsahovalť zboží to Božovice tvrz, dvůr popl. s popl., ves celou s platem, Petrovice jinak Modliškovice tvrz pustou se dvorem popl. pustým, v Ještěticích (Štěticích) díl vsi, ve Skalech krčmu, mlýn v Myšenci a podací kostelní v Jiníně.[4])

Jan záhy zemřel a tudíž se stal samojediným držitelem Božejovic bratr jeho Bartoloměj, jemuž sestry z Mladějovic po shoření desk zemských vklad zboží Božovského (r. 1543, 3. dubna) obnovily. K manželství pojal Lidmilu Benedovnu ze Štáhlav, dědičku tvrze Lhotky u Klatov, jíž (vkl. r. 1544 v pátek po sv. Řehoři) na zboží Božovském 375 kop věnoval.[5]) Manželka tato ho přežila a ještě r. 1565 seděním na Božejovicích se připomíná.[6]) Bartoloměj byl násilník. Roku 1557 přišed do dvoru v Pohořovicích za nebytí doma držitele, poslal lidi své s vozem a koňmi a ti vylámavše na dvoře komoru, pšenice mlácené což mohli na vůz pobravše na Božovice odvezli.[7]) Synové Bartolomějovi *Jindřich*, *Ctibor*, *Vilém* a *Fridrich* byli bezpochyby kolik let pod poručenstvím mateře své; později let svých nabyvše, rozdělili se o veškeré dědictví. Fridrich obdržel dvůr Modliškovice se sady okolo něho, dědiny, rybníky Petrovský, prostřední nad Božovici, Nadýmáč, Okrouhlík potoky, les nade dvorem Modliškovice, dvůr pohořelý v Božovicích s chalupou v Lipí, mlýn náchlebný v Myšenci s pilou a chalupou Nakvasovou tudíž a lidmi v Myšenci, kromě toho pak grunt Sloupovský ve Štěticích.[8]) Ostatek zboží dostali řečení tři bratří. Vilém zejména obdržel kapli při kostele Heřmanském, třetí díl tvrze Božovic se světnicí před mostem, stodolu a místo pod hrází Tvrzského rybníka, čtvrtý díl v pivováře, sladovně a hvozdu, třetinu na mlýně, cihelnu, lesu Hájku polovici, ležící nad Petrovským, lesy nad starým Radanským a nad Kloubským, rybníčky Mlýnský, Kloubský, Humňanský a Štětický se 4 sádkami, dvory kmecí v Božovicích a Štěticích, krčmy v Božovicích a Skalích.[9]) Co každý z obou bratří dostal, není nám známo, leč jen to, že každý z nich měl třetinu tvrze a mlýna; co však dohromady měli, jest nám známo, totiž: dva díly tvrze, chlív, dojník před mostem, 3 díly v pivováře, dva díly na mlýně, dvůr pohořelý, ovčín, lesa řečeného Chvojny díl dolejší, les pod Písečnou, rybník Tvrzský, rybníček za vsí slove Veský se 4 haltéři a 2 sádkami pod Tvrzským, dva dvory kmecí s krčmou a chalupami v Božovicích, nad to pak jiné rybníky Chvaletický, Radanský, Měděničku, Hájecký, les Háj (tu stranu od cesty ke Chvaletickému rybníku), louku velikou při témž rybníku se seníkem a okrajky, hájek Liščí z druhé strany Chvaletického rybníka, dědiny nad Petrovským rybníkem, krčmu ve Skalích a plat z občin Budičovských a Skalských.[10]) Jak viděti, byl to statek malý, ale dělení jeho přece mnoho práce a psaní stálo; srovnati se pak v malé tvrzi všem třem bratřím bylo skorem nemožností.

Dva bratří Jindřich a Ctibor prodali své podíly, tento r. 1585, onen r. 1586 *Štěpánovi Vamberskému* z *Rohatec*, onen za 1300 kop, tento za 2696 kop míš.[11]) Tento držitel dvou třetin tvrze koupil sice r. 1588 dva dvory v Pohořovicích, Macháčovský a Zelenkovský, též dvůr někdy manský v Milenovicích od pana Jana Viléma ze Švamberka za 300 kop míš.,[12]) nemoha se však s Čejkovským dobře srovnati, rovněž kus dědictví svého, zejména tvrz odprodati mínil, k čemuž se kupec brzo našel. Obec Písecká střádajíc tehda drahně peněz uhodila s ním o vrchnosť na gruntu Sloupovském ve vsi Štěticích, jejž byl Štěpán od Fridricha koupil za 500 kop gr. č.,[13]) zároveň jim prodal dva díly své Božovic a příslušenství svrchupsaného (až po slova chalupami v Božovicích) za 2250 kop gr. č.[14]) Usadiv se potom na svých dvořích v Pohořovicích podržel něco dědin Božovských (od slov „nad to" až „Budičovských a Skalských"), ale i ty (vkl. r. 1590, 17. března) i se dvory v Pohořovicích Píseckým za 4750 kop gr. č. prodal.[15]) Vida nyní Vilém, jak jest

---

[1]) Wagner l. c. [2]) Pam. arch. X. 232, arch. Třeboň. DD. 19 f. 27. [3]) DZ. 3. F 23. „A ti bratří seděli sú na Božovicích a k tomu Petrovice měli." (St. kniha Písecká.) [4]) DZ. 4. F 19. Trh ten se stal kdysi před r. 1539. [5]) DZ. 5. E 14. [6]) Pam. arch. IX. 950—951. [7]) Reg. 15. F. k. s. K 10. [8]) DZ. 25. C 11. [9]) DZ. 26. F 21. [10]) DZ. 25. F 6. [11]) DZ. 35. B 5—6, 166. F 24—25. [12]) DZ. 24. E 6. [13]) DZ. 25. C 12, vl. 1589, 12. října. [14]) DZ. 25. C 14, vloženo 1589, 12. října. [15]) DZ. 25. F. 6.

Božejovice od východní strany.

na všech stranách otočen panstvím Píseckým, prodal též díl svůj na Božovicích za 3150 kop gr. č. *obci Písecké,*[1]) která tudíž zase veškeré zboží Božovské ve svém držení sloučila.

Až do bitvy Bělohorské zůstávali Písečtí v pokojném držení Božejovic a blízkých statkův; na tvrzi zdejší za těch dob zajisté lidé (buď úředník, buď nájemníci) bydleli a ji proto při dobrém způsobu udržovali. Od r. 1623 až do své smrti držel statek Božejovský s panstvím Píseckým zlé pověsti *Don Martin de Huerta,* jenž tu měl za vrchního hejtmana Mikuláše Čejkovského z Čejkov, tuším syna některého z dřívějších držitelův, člověka krutého a surového. Po smrti Martinově vyplaceno jest panství od vdovy zůstalé (r. 1639) a svěřeno ke spravování kommissařům Jindřichovi Libšteinskému z Kolovrat, Oldřichu Adamovi Popelovi z Lobkovic a Mikuláši Dýmovi ze Střítеže, kterým císařskou resolucí poručeno, aby některé části panství Píseckého prodávali a penězi strženými dlužníky jim nařízené spokojili. Léta 1640, 20. dubna odprodali kommissaři ti tvrz Božejovice, městečko Heřmaně s kostelem filiálním, vsi Božejovice, Ražice, Štětice, Lipí, Pohořovice, díl ve Skalích se dvory poplužnými v Božejovicích a Humňanech, mlýny v Heřmani a Božejovicích a řekou Blanicí *Mikuláši Diviši Radkovci* z *Mirovic* a na Drahonicích za 37.000 fl. uh.[2]) Tak se dostaly Božejovice konečně k Drahonicům a s nimi r. 1700 k Protivínu. Teprve za Radkovcův tvrz zdejší spustla a proto uvodí se v trhové listině statku Drahonského „der alte und wüste Rittersitz Božowiz mit 2 Chalupen.“ Před r. 1700 udělán jest ze starých zdí dvorec pro jalový dobytek a přistavěn dřevěný domek pro pasáka, který jej letního času přepásával.[3])

[1]) DZ. 26. F 21. [2]) DZ. 301. E 5 a 147. C 29 (vklad. 1640, 7. července). [3]) Taxa panství Drahonského z r. 1700.

TVRZE NA PROTIVÍNSKU.

MODLIŠKOVICE.

Jižně ode dvora Dvorce (západně od Protivína mezi Skalami a Skočici) na kraji lesa Vodňauky jest pastviště řečené Modlišovice. Zdá se, jako by tu bylo stávalo čtverhranné stavení, ale bylo to tuším sedlské stavení z bývalé vsi, jíž se Modliškovice nebo Petrovice říkalo. Tvrz stávala něco níže na kraji louky. Viděti tu pahrbek, co by obsáhl nevelikě stavení, okolo něho příkop a okolo všeho násep; to vše jest porostlé stromy, křovím a bujnou travou. Na polích nad nynějším dvorcem našli staré zbraně a odkryli základy zdi, když r. 1873 až 1874 velkou část pastviště zorávali.[1])

Nejstarší nám známý držitel Modliškovic, *Ivan*, daroval na mlýně svém v Mýšenci plat jistý kostelu v Heřmani, pročež se i král Jan (roku 1331, 24. srpna) všeho práva svého k mlýnu tomu (an ležel na panství Protivínském) zřekl.[2]) *Ctiborovi z Modliškovic* (snad synu předešlého) dal král Jan v manství ves Chřepici, posud příslušenství hradu Píseckého, a nástupce jeho císař Karel držení dotčené vsi Ctiborovi a bratru jeho *Chvalovi* potvrdil.[3]) Jak se zdá, zůstali sice oba bratří potom v nedílnosti, ale aspoň takové pořízení mezi sebou učinili, že seděl Ctibor na Chřepici, Chval pak na Modliškovicích. Ctibor se připomíná naposled r. 1398 (10. srpna), jsa tehda rukojmí za Jeníše, faráře Vodňanského.[4]) Tehda byl Chval již dávno mrtev, zůstaviv jedinou dcerku Annu. Jelikož měli, že zboží jeho na krále spadlo, vyprosil si nápad ten jakýsi *Vojtíšek Krčinč* a uvázal se roku 1382 ve dvůr Modliškovice; tuť Ctibor s Annou do Prahy se odebrav, sudí dvorskému ukázal listy n. králů Jana a Karla právo své tím prováděje, a proto jim dáno za právo.[5]) Potomci Ctiborovi užívajíce v erbu svém půl černého psa v zlatém poli,[6]) nazývali se Chřepickými z Modliškovic. Jak dlouho tito rodinnou tvrz drželi, není nám známo; z rodu jich připomíná se r. 1454 *Petr z Modliškovic*, jenž listy rodu svého na ves Chřepici před kommissí k tomu zřízenou ukazoval[7]) a r. 1462 také ze Dvorů se nazývaje ve stáří 50 let se nacházel.[8]) Syn snad jeho byl onen *Martin z Modliškovic*, jenž se r. 1507 uvádí.[9])

Tvrz zdejší po usazení se rodu toho na Chřepici dostala se k sousedním Božejovicům, při nichž se již r. 1457 jmenovitě uvodí,[10]) spustla však záhy, a proto se při prodeji téhož zboží sestrami Mladějovskými jako „Petrovice jinak Modliškovice tvrz pustá, dvůr popl. pustý s poplužím“ uvádí. Pozdější její osudy arci s osudy Božejovic splývaly; jen ještě jednou staly se zvláštním statkem; když se totiž bratří Čejkovští o zboží otcovské podělili, dostal se *Fridrichovi z Čejkov* za díl dvůr Modliškovice mezi tím znova postavený s dědinami všelijakými, rybníky a lesy, což vše on (vkl. 1589 dne 12. října) *obci města Písku* „pro dostatečnější vychování chudých lidí ve špitále, kněží a žákův a jiné mnohé příčiny“ za 2150 kop gr. č. odprodal.[1]) Název a jméno Modliškovic vyskytuje se tuto naposled, tak že ze seznamu osad známých docela vymizely; teprve bádáním novějším jméno a poloha osady této zase na světlo se vynesly.[2])

[1]) Dvojí název Petrovice a Modliškovice vyloží se snad tím, že se říkalo tvrzi Petrovice a vsi Modliškovice. Neb pastvina nade dvorem slove Modlišovice, louka pode dvorem jest spuštěný rybník Petrovský a pole nad ním slove „nad Petrovským.“ Později přenesen název vsi i na tvrz.

[2]) Reg. III. 706. [3]) Archiv č. II. 444. [4]) Archiv Budějovský. Roku 1397 seděl na soudu manském (Zvíkovském? — DD. 14. f. 175). [5]) DD. 13. f 134. [6]) Trajer Diözese Budweis 957. [7]) Archiv č. II. 444. [8]) DD 33. f. 304. [9]) Archiv Třeboňský r. 1507 dne 22. března. [10]) Roku 1485 soudil se Ondřej z Mladějovic s Jindřichem z Radkovic, že koupil dvůr popl. s rybníky v Modliškovicích proti právu, které Ondřej na tom měl (DD. 19. f. 27).

DVORY (VÍCKOVICE).

Nedaleko Božovic a bývalých Modliškovic leží knížecí dvůr Dvorec, na jehož místě tvrz a ves stávaly.

Ves tato náležela s Drahonicí (jak již pověděno) nějaký čas řádu křižovníků s červenou hvězdou; později však byla prodána a stala se potom šlechtickým statkem. Roku 1392 připomínají se bývalí držitelé *Aleš* a *Boník*. Když byl držitel vsi *Petr* zemřel, dědicův nezůstaviv, potáhl král Václav Víckovice na sebe a udělil je r. 1413 *Rackovi z Drahonic* jakožto manství hradu Vyšehradského.[3]) Od těch dob zůstaly Dvory zbožím manským až do počátku 16. století. Uprostřed 15. století žili dva bratří *Vilém* a *Mareš* z Víckovic jinak *ze Dvorův*, kteří r. 1452 na své zboží manské ve Dvořích Jindřicha, Otika a Racka syny n. Buškovy z Hodějova na spolek přijali, tak aby jedni po druhých dědili.[4]) Mareš se připomíná ještě r. 1454.[5]) Vilém, jenž seděl potom na Humňanech, zemřel před r. 1459. *Petr* řečený *ze Dvorův* jinak *z Modliškovic*, man královský, narodil se asi r. 1412 a žil ještě r. 1462.[6]) S ním současně žil *Hašek ze Dvorův*, jenž byl však r. 1465 mrtev; vdova po něm zůstalá Barbora, jež měla peníze u pánů z Rožemberka, vdala se po druhé za Jana z Todně.[7])

Ke sklonku téhož století držel Dvory *Jindřich z Radkovic*. Týž koupil r 1474 jiné zboží manské ve Skočicích, totiž dvůr poplužní, kterýž postoupil r. 1492 manželce své Ofce z Přerubenic.[8]) Téže choti své zapsal také věno na dvoru popl. ve Dvořích řečeném Hanzlovský. Vzav na sebe jakýsi dluh z rukojemství nemilé pro to měl meškání u soudu zemského.[9]) Před svou smrtí (byl již mrtev roku 1497) prodal Víckovice čili Dvory spolu s nějakým dědictvím

[1]) Dz. 25. C 11.

[2]) První Palacký udal (v popise str. 599) jen polohu v Prachensku, Miltner určil polohu blíže Božejovic (Pam. arch. V. 318.), avšak také jen z domyslu, řídě se vklady desk zemských.

[3]) DD. 18. f. 3. [4]) DD 61. str. 378—379. Roku 1459 se připomíná Dorota ze Dvorů, sestra Vilémova z Dunovic. (DD. 16. f. 253.) [5]) Archiv č. II., 208. [6]) DD. 33. p. 304. [7]) Lib. obligat. (archiv Třeboňský). [8]) DD. 61. str 509., 62. str. 245., archiv gub. r. 1473. [9]) Viz reliq. tab. I. 198.

v Humňanech bratřím *Janovi* a *Alšovi Kočkám ze Skal;* ti pak nebyvše dlouho v držení jeho podrželi si to, co měli v Humňanech, a prodali Dvory *Arnoštovi Purkartovi z Kestřan*, jemuž také Ofka r. 1497 dskami zemskými věna svého ve Dvořích za 143 fl. uh. postoupila.[1]) Nový držitel dle práva manského v roce a ve dni se hlásil u soudu dvorského, aby mu léno na Dvory podáno bylo; z jistých příčin bylo mu to sice odloženo, ale že se na to brzo zapomnělo, provolány nyní Dvory jakožto zboží odumřelé, jednak pro nepřijetí léna, jednak že byly Dvory dskami zemskými prodány, což se při statcích manských stávati nesmělo. Ofka svrchuřečená sama vyprosila si r. 1497 nápad na králi Vladislavovi. Do pře, jež nyní vznikla mezi Ofkou a Purkartem, zapletli se také bratří Kočkové, bojíce se, aby na dědiny jich v Humňanech saženo nebylo, v čemž je však Ofka r. 1498 upokojila. Konečně Purkart při tu na soudě dvorském r. 1499 vyhrál,[2]) i nemohl mu nikdo již v držení

HUMPRECHTICE.

Východně od Drahonic leží ves jmenovaná od lidu nyní Oubrechtice, jíž za starých dob říkalo se Humprechtice, než již v 16. století rozumělo se názvu prostonárodnímu tak, jako by měl znamenati Albrechtice. Na výšině nad osadou stávala tvrz.

Jak název ukazuje, jmenoval se zakladatel vsi této Humprecht, a její nejstarší osudy vypravovali jsme v dějinách Drahonic. Ve 14. století připomíná se *Mikuláš „z Humprechtic,“* jenž r. 1398 plat kláštera Píseckého, 2 kopy na Borečnici zapsané, na dva úročníky svoje v Humprechticích převedl.[1]) Když pak r. 1400 ve vsi Kojčíně jakýsi Jakub zemřel a zboží jeho na krále spadlo, odpíral tomu Mikuláš, pokládaje sobě míti k tomu lepší právo.[2])

Nádvoří v Chřešťovicích.

Dvorů škoditi. Později dosáhl Purkart blízkých Humprechtic, na něž sídlo své potom přenesl. Roku 1500 drželi Dvory *Jan* a *Aleš* bratří *Kočkové ze Skal*, kterýmž z manství propuštěny. Nástupce jich pan *Zdeněk Lev z Rožmitála*, jenž Dvory ke zboží Drahonskému připojil a bezpochyby převedení jich na statek zpupný provedl, sice někdy na Drahonice, ale nikdy na Dvory nepřicházel. V pozdějším vkladu desk (roku 1544) připomíná se „Dvory tvrz pustá.“[3]) Ovčín „ve Dvořích“ připomíná se ještě r. 1614 na témže statku vedlé dvoru Drahonského a Albrechtického.[4])

[1]) DD. 62. str. 253.
[2]) DD. 17. f. 281.
[3]) DZ. 5. F 17.
[4]) DZ. 139. B 26. Co se týče polohy této bývalé tvrze, nelze ji hledati na hradišti u Dvorů na bývalém panství Vimberském (viz Pracheň. č 3.), nýbrž jak právě vypravované dějiny ukazují, na bývalém příslušenství Drahonic. Blíže určuje polohu zápis r. 1500 (Rel. tab II 525), kdež se počítá ke Dvorům polovice lesa Písečné.

Na počátku 16. století nacházel se v držení tvrze a vsi *Purkart Arnošt z Kestřan;* týž svědčil r. 1502, 23. dubna v listu, jímž zapsal Kašpar Robmháp ze Suché platy nějaké v Sudoměři.[3]) Po něm se uvádí r. 1517 *Ctibor z Kestřan* „seděním v Umbrechticích,“ a to ve starém seznamu šlechty kraje Pracheňského.[4]) Ještě tytulář r. 1534 vzpomíná bratra jeho *Bohuňka z Kestřan* (chybně tištěno „z Ekstřen“) na Umbrechticích. Viděti odtud, že tu seděli vladyky z Kestřan, nežli si zvolili za jediné sídlo ves Údraže u Chřešťovic. V 16. století byly již Humprechtice se statkem Drahonským spojeny; r. 1546 ve čtvrtek po sv. Vítě zapisovala Kateřina z Lípy, paní Drahonská, 500 kop gr. č. choti svému Rackovi Běšinovi z Běšin na Humprechticích tvrzi, dvoru popl. a vsi celé.[5]) Odtud

[1]) Orig. bibl. Prag. [2]) DD. 14, f. 178. [3]) Archiv Třeboňský „a v Umbrechticích.“ [4]) Tamže. [5]) DZ. 85. B 11. Roku 1552 Racek tento zápis propustil, dostav své peníze.

Klokočín od východu.

mizí všechny zprávy o tvrzi a vsi této, a zdá se jen, že zůstala při panství Drahonském.

DOBEV.

V rohu stodoly rozsáhlého dvoru panského v Dobevi spatřuje se kus velmi hrubé zdi, zbytku bývalé tvrze, o němž soudí lid, že tu stával klášter. Není pochyby, že po spuštění tvrze stodola k jejím zbytkům přistavěna. Při samé ohradě dvora nachází se starožitný kostelíček, nyní úpravně zřízený a sv. Brikci zasvěcený.

Nejstarší držitel Dobeve, *Albera* odtudž, byl služebníkem pánů ze Strakonic a vyskytuje se roku 1318—1321 na některých listech jimi vydaných. [1]) Když byla choť jeho Jitka zemřela a on sám v letech byl pokročil, odkázal r. 1342, 4. srpna bratřím kláštera Píseckého plat nějaký ve vsi Petrovicích, aby za duši zemřelé manželky se modlívali. [2]) List na to vydávaje zdržoval se Albera náš z neznámých nám příčin v Ústí nad Lužnicí. Zůstali po něm tři synové *Oldřich*, *Albera* a *Diviš*, kteří roku 1359, 6. října kněze ke kostelu Malenickému podávali. Nejstarší z nich Oldřich řečený Štěnec držel zboží Malenické, kdež byl r. 1377 (20. dubna) patronem kostela [3]) a najal si r. 1365, 27. února ves Krtely a polovici Skal od pánů z Rožemberka. [4]) Roku 1378 jsa v těžké nemoci postaven učinil poručníky svého posledního pořízení Petra a Oldřicha bratří z Rožemberka a po příkladu otce svého nezapomněl také klášter a kostel sv. Václava v Písku obdařiti. [5]) O druhém bratru Alberovi není nám nic známo. Třetí bratr *Diviš* psal se r. 1366 z Brloha a obdržev před tím na svůj díl ves Petrovice, z níž plat vycházel klášteru Píseckému, připověděl t. r., že plat ten vedlé vůle otce svého vydávati bude. [6]) Roku 1397 jej nacházíme naposled jakožto rukojmě při prodání věna v Bratronicích. [7]) Od těchto bratří pocházejí *Záboršti z Brloha*. V letech 1426—1428 setkáváme se zase s jakýmsi *Divišem z Dobeva*, ale ten byl zajisté syn některého z bratří svrchuřečených. [8]) Jím, jak se zdá, starý rod vladyk Dobevských naprosto vymřel.

[1]) Archiv Třeboňský, Pangerl, Gold. Urk. 69. Cabreum I., 105, Reg. III. 198. [2]) Orig. bibl. Prag. [3]) Lib. conf. I. B 8, III. C. 26. [4]) Archiv Liběјický. [5]) Formulář knihovny Pražské IV. A 5. [6]) List téže knihovny (d. roku 1366 na zejtří Narození P. Marie). [7]) Rel. tab. I. 569. [8]) Lib. III. vet. urb. Prag. f. 83. p. v. Wagnerovo vypsání panství Protivínského (v archivu Třeboňském).

Z rodu toho žila ještě jediná *Kateřina z Dobeve*, jež se vdala za *Buška Holkovce z Holkova*, po čemž jí tento dle svědectví několika pánů (d. r. 1432, 24. března) zboží svá ve Vesci a Dobevi i jinde postoupil a zapsal. [1]) Prodáním aneb podobným nějakým způsobem dostala se potom Dobev *Petrovi z Dlouhé Vsi*, jenž tu v letech 1445—1461 seděl. Jmenuje se zhusta v zápisech tehdejší doby, obyčejně za svědka jsa brán. Poněvadž sloužil pánu Strakonickému (r. 1450), zabrali mu Písečtí ves jeho Petrovice. Roku 1457 měl tuhou při s Bohuslavem z Kestřan, an tento rybník zakládaje nějaké louky a břehy Petrovi tu u Dobeve zatopil. Soudili se u soudu dvorského nějaký čas. [2]) Nástupce jeho *Jan z Dlouhé Vsi* a *Dobeve*, jenž se připomíná r. 1465, 9. února jakožto rukojmě, [3]) zkusil mnohé svízele za tehdejších válek náboženských, zvláště když r. 1470 Lev z Rožmitála s jiným lidem ležel u Kestřan a odtud táhna k Dobevi, obilí na poli těm hubil, kteří nechtěli s ním táhnouti polem. Po nějaké chvíli hrozili tak zase Rožemberští; t. r. 20. listopadu prosila Markéta z Dlouhé Vsi pána z Rožemberka, aby nedovolil Helfenburským obilí její ničiti. [4])

Od Dlouhoveských dostala se Dobev *Petrovi z Říčan*, jenž ji r. 1473 držel. Roku 1475 v sobotu po sv. Jiljí učinil smlouvu s Bohuslavem z Kestřan v příčině rybníka Dobevského, řečeného Potočný, a zatopení dědin jím způsobeného. [5]) Později byl tento Petr pánem na Talíně a v držení Dobeve následoval *Jan Radkovec z Mirovic*, jenž r. 1493 nějaké úroky ve vsi Dobevi špitálu chudých ve Strakonicích zastavoval. Týž držel spolu také Chřešťovice.

Roku 1509 uvodí se v Píseckých pamětech *Ctibor ze Sudoměře* jakožto držitel Dobeve, po něm pak se dostala třem bratřím *Hynkovi*, *Adamovi* a *Ctiborovi Dívčickým ze Sudoměře*, kteří se o veškerá zboží svá r. 1528 ve středu po sv. Vavřinci rozdělili. Při tom položeny na jeden díl Řepice, na druhý Dívčice a Ctiborovi dostaly se na jeho díl i tvrz Dobev s dvorem popl., dědinami, lukami, haltéři, lesy, vsí, vsi Holušice, Turná, Poříčí, Nákři, v Dívčicích 2 poustky a rybníky následující: návesni, mlynářský, Divoký nad krčmou, Stašov, Starý u Dobeve, Bahnický, Zádvorský nový u Dobeve, Veliký u Dobeve, Ohrazenický, Pořický, Blatce u Dívčic a pod Blatci, Nohavička. [6]) Ctibor držel potom díl svůj jen krátký

[1]) Archiv Třeboňský. [2]) DD. 19. str. 458., archiv Třeboň. a Orlický, archiv č. III. 538, reliq. tab. II. 296. Zdali byl Augustin z Dlouhévsi, podkomoří královė, r. 1460 také držitelem Dobeve, jak dí Otavan roč. I. str. 50., není nám známo. [3]) Archiv Třeboňský. [4]) Pam. archeol. X., 231—232. [5]) Archiv Protivínský a gub., Březan, reg. Švamberská. [6]) DZ. 45. A 19.

Klokočín u Protivína.

čas. Roku 1530 učinil směnu s Janem z Rožemberka, mistrem převorství, a konventem Strakonickým, jimž dal ves Horní Poříčí; za to díl Turné a Litoradice obdržel. [1]) Nedlouho potom prodal tvrz, dvůr a ves Dobev *Jindřichovi ze Švamberka* na Bechyni za 2050 k. gr. č., [2]) od kterých dob se Dobev ke statku Kestřanskému počítala. Dotčený Jindřich prodal dvůr při tvrzi Dobevi se 2 lány (r. 1539) 3 sousedům ze vsi Topělce za 100 kop miš., zanechav si pouze právo výplaty a odkoupení tohoto dvoru. [3]) Již r. 1566 patřil dvůr zase vrchnosti a úředník Kestřanský stavěl tu stodolu a r. 1568 konice a chlévy. Roku 1572 ustanovil Jindřich starší ze Švamberka poslední volí svou, aby choť jeho Eliška z Rožemberka dvoru toho a tvrzi Dobevské spolu s Kestřany do živnosti své nebo do stavu změněni užívala. Tvrz, která byla r. 1542 pusta, obnovena jest později, ale zase v témže století zanikla.

SUDOMĚŘ.

Z držitelů vsi Sudoměře první nám známý jest *Čadek ze Sudoměře*, jenž se (r. 1318—1323) v jednáních pana Viléma ze Strakonic nezřídka připomíná, jsa bezpochyby služebníkem pána tohoto. [4]) Nástupcem jeho byl (r. 1329) *Janek ze Sudoměře* syn. Tento se stal později farářem v Piračově a kanovníkem Vyšehradským a Vratislavským. Bratr jeho *Předvoj* stal se r. 1342 kanovníkem Vratislavským a r. 1346 děkanem Pražským. [5]) Od nástupců jich pocházely dvě rodiny vladycké v Čechách vážené, *Řepičtí* a *Divčičtí ze Sudoměře*, nazývajíce se tak po dvou sídlech svých Řepici a Divčicích. Z rodu toho žili na počátku 15. století dva bratří *Nedamír* a *Kunášek*. Onen se poprvé r. 1390, 1. března jako svědek v listu Beneše z Dubného připomíná; [6]) oba drželi již r. 1398 zboží Divčické s Nakřím, na nichž manželkám svým Eliškám věnovali, a to Nedamír r. 1398 na Německé Lhotě a Nákří a Kunášek roku 1404 na Divčicích a Nákří; [7]) r. 1412 vyskytují se oba jakožto patronové kostela v Nákří, jenž ležel na zboží Divčickém. [1]) Oba byli svědky krvavé bitvy, jež se r. 1420 u Sudoměře zběhla, když se Žižka z Plzeňska do Bechyňska ubíral. [2])

Nástupcové jich bratří *Hynek* a *Mikuláš ze Sudoměře* (snad synové Kunáškovi) vešli r. 1437 ve spolek se Chvalem Řepickým z Machovic a Kunašem z Machovic tak, aby jeden po druhých dědili; zbožím bratří byly Sudoměř tvrz, dvůr popl. a ves, Divčice tvrz, dvůr popl., ves a dvory km. v Ponědraži. Machovským patřily tehda Řepice a Machovice. [3]) Oba bratří se později ještě kolikráte připomínají, ale vždy jen v jednáních o zboží Divčické, tak že se zdá, že již Sudoměře nedrželi. Komu zboží toto prodali, není známo, ale od polovice 15. století patřilo vladykám *ze Hracholusk*. Dva bratří z rodu toho *Mikuláš* a *Ctibor* majíce zboží to „po předcích" prodali (vkl. r. 1491 dne 2. března) Sudoměř tvrz, dvůr popl., ves celou s řekou Otavou, rybníky, s tůní řeč. Bílá voda a mlýnem *Kašparovi Romnhápovi ze Suché* za 1200 kop gr. č. [4])

Nový držitel prodav rodnou tvrz Suchou učinil Sudoměř druhým sídlem rodu svého. Pro mnohé závady musil r. 1502 některé platy své v Sudoměři Kateřině Muštovně z Řepan zastaviti. [5]) Zboží Sudoměřské zdědili po něm asi r. 1519 synové jeho *Jiřík*, *Václav*, *Valeš*, *Ondřej* a *Mikuláš*, kteří se o zboží to rozdělili; ale že ono malé bylo, ačkoliv k němu také nějaké vsi v Bechyňsku patřily a díly tím menší vypadly, smluvili se konečně a pustili díly své bratru svému Václavovi za 3000 kop gr. č.; odevzdali mu také r. 1521, co jim na Zborovském zboží patřilo. [6]) Po učiněné smlouvě převedeno jest věno Elišky, choti Jiříkovy, posud na zboží Sudoměřském zapsané, na dvůr Čejkovice na zboží Machovském. [7]) Václav, jenž byl v letech 1513, 1523 a 1528—1530 místopísařem království, přikoupil některé vesnice a učinil r. 1524 (vkl. 4. března) směnu s *Kryštofem ze Švamberka* takovou, že jemu tvrze Sudoměře s dvorem a vsi, vsi celé Ražic, v Humňanech platu bez panství postoupil a za to směnou panství Ratajské obdržel. [8]) Novému pánu bylo však převzíti mnohé závady na statku lpící, měl vydávati 12 kop platu

[1]) DZ. 2. G 8. [2]) DZ. 4. K 18, vloženo po druhé ve středu před sv. Vítem. [3]) Březan, listy Švamberské (fol. 126). [4]) Archiv Třeboňský, tab. vet. n. 265, 301, Pangerl, Gold. Urk. 69, Cabreum (ve Strakonicích) I. str. 105. [5]) Reg. III. 258, 620 a Reg. Vatik. [6]) Archiv Třeboňský. [7]) Rel. tab. I. 580, II. 5.

[1]) Lib. conf. VII. A 30., B 8. [2]) Viz Palackého děje III. a. 351—352. [3]) Rel. tab. II. 167, Kniha pergam. v Budějovicích. [4]) Rel. tab. II. 446 Mlýn ten byl pod tvrzí, okolo níž šel příkop. Kašpar byl syn Matějův. (Archiv Budějovský.) [5]) Archiv Třeboňský. [6]) DZ. 3. L 11. [7]) Tamže L 17. [8]) Tamže L 12.

ročního klášteru Karlovskému na Novém městě Pražském a plat komorní věčný 12 k. ze vsi Ražic kněžím a kaplanům oltářů sv. Reginy a sv. Anéžky v Budějovicích; než smluveno mezi nimi, kdyby Kryštof dal Vácslavovi půl léta napřed věděti, aby ten plat očistil, že třeba jer, aby Vácslavovi 200 kop jistiny zaplatil. Po smrti Kryštofově († r. 1534) měl se synům jeho *Janovi*, *Bohuslavovi* a *Rutimdrovi* vedlé jiných rozsáhlých zboží také statek Sudoměřský s rybnikem Řeřabincem k rozdělení dostati; ale oni roku 1540 díly své odevzdali *Jindřichovi staršímu ze Švamberka.*[1]) Tento maje ve svém držení statek Kestřanský k němu Sudoměř na věčné časy připojil. Tvrz zdejší byla spustla po r. 1524 za vlády Švamberské a připomíná se jako poustka ještě v některých zápisech zboží Kestřanského v 16. století.

TALINA.

Ves Talina jakož i blízké vsi Maletice a Selibov a část vsi Smrkovice patřily již ve 13. století řádu křižovníků s červenou hvězdou, jak viděti z listu krále Vácslava, jímž r. 1253, 6. dubna veškeré jmění řádu potvrzuje.[2]) Pro vzdálenosť vesnic těch učinil řád r. 1348 smlouvu s *Mikulášem Kosořem z Nihošovic*, aby vsi Talinu, Selibov a Maletice až do své smrti držel a z nich řádu roční plat vydával.[3]) O osudech Taliny za dob husitských není nám nic známo; zachoval se sice zápis císaře Zikmunda (r. 1431, 28. srpna), jímž zapisuje „dvě vsi jménem Talin a Vayšovice v kraji Plzeňském“ Janovi Jezevci z Rakovic a Přibíkovi z Řesanic;[4]) nejisto však, míní-li se tím naše Talina nebo snad nějaká zašlá ves v Plzeňsku. Možno tudíž, že zůstala Talina v držení řádu i ve válkách husitských i po nich a že zastavena jest teprv ke sklonku 15. století. Roku 1483 se připomíná Jan Sudek z Taliny, jenž koupil dvůr manský v Budičovicích.[5]) Roku 1485 a 1491[6]) nacházela se Talina v držení *Petrově z Říčan*, od něhož Matěj ze Třebska, nejvyšší mistr řádu křižovnického, tvrz Talinu a jiné příslušenství (r. 1493) vyplatil.[7]) Než zastavena jest zase brzo potom a octla se v držení *Ondřeje Sedleckého*; týž a bratr jeho porovnali se roku 1515 s obyvateli vsi Žďáru o udržování strouhy jdoucí na rybník Úlehle.[8]) Konečně prodal nejvyšší mistr Vácslav z Hradešína roku 1519, 1. srpna Talinu tvrz, dvůr popl. a ves celou, vsi Maletice a Selibov, v Heřmani dvůr kmecí *obci města Písku* za 2200 kop gr., k čemuž byl dal král Vladislav dne 29. července své povolení.[9]) Za vlády Píseckých tvrz úplně spustla, poněvadž zanedbáno na ni potřebné opravy činiti; proto se také v pozdějších zápisech o ní zmínky nečiní. V registrech jmění města Písku r. 1546 připomíná se o Talině toto: „Item při té vsi dvořiště pusté a k němu jsou dědiny a louky, kteréž dědiny sobě Písečtí osívali.“[10]) Když Písečtí r. 1547 všechny statky své propadli, uvázal se v Talinu král Ferdinand a připojil ji k panství Hlubockému, při němž až do oddělení Protivínska zůstávala.

MALETICE SRUB.

Ves Maletice patřila již ve 13. století z části klášteru sv. Jiří v Praze,[11]) z části řádu křižovníků s červenou hvězdou; obojí pocházelo asi z darování královského. Křižovníci měli tu dvůr, na němž jeden z jejich řádu jako správce býval.[12]) Část tato zůstávala při zboží Talinském, onu zapsal císař Zikmund r. 1437, 5. května Divišovi Bořkovi z Miletínka a t. r. 1. června Janu Smilkovi z Křemže.[1]) Posud tu však stavení opevněného nebylo. Ke sklonku téhož století držel část vsi Maletic *Jan Radkovec z Mirovic*, jenž si tu srub (bezpochyby dřevěnou tvrz) vystavěl. Měšťané Písečtí uslyševše to a považivše, že jim někdy císařem Karlem bylo propůjčeno, aby nikdo v jedné míli okolo města hrady neb tvrze stavěti nemohl, podsebití a rozvod na srubu, jež si Jan k brani udělal, smetali, ale více jemu na statku neuškodivše zase odtud odtáhli. Radkovec pro tu věc pohnal Písecké do soudu zemského, ale tu r. 1487 Píseckým dáno bylo za právo, poněvadž Jan stavěl na zboží zápisném povolení královského k tomu nemaje.[2])

KLOKOČÍN.

Nedaleko Maletic jest knížecí dvůr Klokočín na návrší stojící, který za naší paměti vždy dělal dojem starého zámku. Opravdu tu tvrz bývala a některé ze stavení dvorských zajisté ještě základní zdi její zachovalo. Ode dávna tu býval dvůr, jehožto držitelé k manským službám na hradě Hluboké zavázáni byli. Z tohoto dvora pocházeli bratří *Hynek* a *Purkart z Klokočína*, kteří měli r. 1401 při nějakou o statky Bukovník a Damnice. Onen byl kanovníkem u sv. Apolináře a zapsal roku 1406 faráři v Myšenci nějaký plat; Purkart se pak ještě roku 1408 připomíná,[3]) ale žil bezpochyby mnohem déle. Syn jeho *Přibram* (od r. 1441) sloužíval pánům Bechyňským a hotovil se r. 1452 k výpravě do Rakous.[4]) Roku 1451 prodal Přibram dvůr a mlýn Klokočín *Petrovi Šantovi z Budičovic.*[5]) Poněvadž Šant na tom dvoře bez dovolení královského zapisoval, propadl dědictví své, kteréž daroval král Jiří r. 1470 Petrovi Kaplíři ze Sulevic.[6]) Nežli věc tato k dokonání přišla, zemřel Šant a sirotkův ujal se Šimon Prk (r. 1473). O nějakém právu Kaplíře není potom řeči, než Prk prodal Klokočín r. 1484 *Štěpánovi Kuchtovi z Květuše.*[7]) Od té doby počítán Klokočín jako manství ke Zvíkovu. Roku 1510 dostal se skrze pana Jindřicha ze Švamberka v držení *Vácslava Litochleba ze Strachotína*, jehož potomkům do r. 154: patřil; když pak po smrti Kašpara Litochleba Anna, jediný sirotek, v držení Klokočína zůstávala, prodán jest dvůr (r. 1541) *Mikuláši Protivínskému z Pohnání.*[8]) Z tohoto rodu vyskytují se pak jako pánové zdejší až do r. 1562 Jaroslav a až do r. 1576 Beneš.[9]) Následoval potom *Volf Hozlaur z Hozlau* a nástupce jeho *Oldřich Želisko z Tourového* dovedl toho, že mu Klokočín skrze pány ze Švamberka z manství propuštěn a jako dědictví svobodné ve dsky zemské vložen jest.[10]) Tvrz zdejší byla spustla a Oldřich proto raději ve Vodňanech bydlíval. Nástupce *Jindřich Březský z Ploskovic* (od r. 1595) opravil zase tvrz a prodal Klokočín r. 1607 *Joštovi Kořenskému z Terešova* a na Radomilicích. Od tohoto koupil Klokočín r. 1615 *Jan starší Vratislav z Mitrovic* a připojil jej k panství Protivínskému.[11])

SKOČICE.

Západně od Protivína leží ves Skočice se zámečkem, kterýž postaven byl teprve v 17. století, a to v takovém způsobu, že již opevněn nebyl a proto druhdy také domem panským slove. Ač tedy do této sbírky vlastně nepatří, přece jsme jej sem pojali jakožto starožitné sídlo. Neb dávno před vystavěním zámečku sídlívali tu zemanští rodové. Roku 1399 byla pře o Skočice mezi Strankou a Onšem.[12]) Od *Buška ze Skočice*

---

[1]) DZ. 45. C 2. [2]) Erben reg. 609—611. [3]) Pelzel, Karl IV. Urkundbch. I., 139. Karel potvrdil smlouvu tu 23. května. [4]) Arch. č. II. 192. [5]) DD. 6. str. 24. [6]) Jindřich, purkrabě Míšenský, jako pán Písku, svoluje r. 1485 Petrovi k vedení vody z hor Píseckých. (Archiv křižovnický.) [7]) Schaller, Prag III. 28, archiv křižovnický. [8]) Wagner, Popis panství Protivínského. [9]) DZ. 1. H 6. [10]) Poutník od Otavy roč. II. sv. 2. str. 235. [11]) Reg. I. 336, 380. [12]) Lib. erect. XII. 80.

[1]) Březanova regesta v archivu Třeboňském. [2]) Rel. tab. I. 180. [3]) Acta jud. lib. erect. VII. 146. [4]) Archiv č. III. 19, arch. Třeboň. Roku 1443 připomíná se také Jan z Klokočína. [5]) DD. 61. p. 373. [6]) DD. 62. p. 93. [7]) DD. 6. p. 31. a 25. f. 245. Na Klokočíně měla věno do r. 1486 Dorota vdova Šantova. (DD. 6. p. 63.) [8]) Březan, listy Švamberské. [9]) Archiv Třeboňský, reg. 20. F. k. s. L 20. [10]) DZ. 22. D 9. [11]) DZ. 133. L 28, 29, 137. G 16, 187. O 9. [12]) DD. 18. f. 126.

koupili dvůr Skočický s dvěma dvory kmecími (r. 1463) *Zachař* a *Jan* bratři *z Borovnice*, onen pak ho postoupil (r. 1474) *Jindřichovi z Radkovic.*[1]) Z téhož rodu pak tu seděli r. 1517 a 1519 *Jan* a r. 1530 *Jiřík*;[2]) pak následoval od r. 1544 *Jaroslav Protivínský z Pohnání*, který prodal Skočice r. 1567 *Kateřině z Lipy* na Drahonicích.[3]) Nějaký čas zůstala ves tato při panství Drahonském. Teprve když Radkovci ji odtud oddělili a zvláštním statkem učinili, povstalo tu panské sídlo. První z toho rodu, který tu seděl, totiž *Mikuláš Radkovec z Mirovic* přikoupil r. 1588 některé vesnice od statku Heřmanského. Bratru a nástupci jeho statek Skočický pro provinění jeho hned r. 1618 vojensky zabrán a potom roku 1622 prodán *Jáchymovi Chrtovi ze Rtína*, hejtmanu vojenskému.[4]) Chrtova dcera, *Lidmila Přehořovská* prodala r. 1650 tvrz, dvůr a ves Skočice, vsi Lidmovice, Krašlovice a Vítice *Jiříkovi Vratislavovi z Mitrovic* na Protivíně.[5]) Ještě pak nezůstaly Skočice při Protivínu. Veronika Vratislavova roz. Švihovská totiž odkázala Skočice mladému *Jaroslavovi Flor. Švihovskému z Ryžemberka*, kterýž byl pod poručenstvím mateře své *Polyxeny Lidmily ze Žďáru*, paní velmi nábožné Švihovští mívali na Nalžovech obraz Matky boží Pomocné, ale ze strachu, aby nepřišel k porušení (poněvadž jej již Švédové kordy rozpíchali), schovávala jej Polyxena u sebe. Když se pak r. 1662 na Skočice přestěhovala, dala jej v jedné světnici k tomu zřízené pověsiti a vymohla si povolení u arcibiskupa, aby tu služby boží konány byly. Roku 1672 dne 23. března vypukl oheň, tak že zámeček i dvůr shořely, při čemž jediné týž obraz zůstal bez porušení. Tedy po obnovení zámečku postavena hned nad ním kaple Navštívení P. M., kteráž roku 1678 posvěcena a obraz sem slavným způsobem přenesen. K této slavnosti dostavilo se kromě probošta Pražského mnoho duchovenstva a šlechty a okolního lidu v 6 procesích. Od té doby počaly české pouti k tomuto divotvornému obrazu.[6]) Mladý Jaroslav ujal Skočice r. 1691 po smrti mateře své a prodal je r. 1700 *Ferdinandovi* knížeti *ze Švarcenberka.*[7])

ÚDRAŽE.

O starších osudech vsi jest tak málo známo, jak o oněch Chřešťovic; neboť teprve ke konci 15. století dovídáme se o vladykách, kteří se po Údražích psali, ale osady ani snad nedrželi, jako byli r. 1472 *Baroch*, r. 1488 *Dušek.*[8]) *Bartoloměj* čili *Bareš z Údraž* držel dvůr manský v Klucích a r. 1484 dluh 5 kop synu svému *Janovi* zapsal.[9]) Málo let potom dostala se Údraž v držení vladyk Kestřanských, kteří se potom až do vymření svého v předešlém století Údražskými z Kestřan psali. Řadu jejich zahajují (r. 1505) bratří *Ctibor* a *Bohuněk* z Kestřan a v Údražích, z nichž se Ctibor i r. 1515 připomíná,[10]) ale r. 1517 seděním v Humprechticích se nazývá.

Od Oldřicha Radkovce z Mirovic koupil Ctibor ves Palčice.[11]) Tytulář r. 1534 vydaný připomíná jej jako *Ctibora staršího* a vedle něho *Ctibora mladšího z Kestřan* (syna Bohuňkova). Ctibor následovav po otci, přiznal se r. 1543 u úřadu desk zemských, že drží po otci Údraž tvrz, dvůr popl. s popl. a ves celou.[12]) Také později se kolikráte připomíná buď na sněmích nebo v listinách soukromých, bývaje svědkem a smluvcem známým svým sousedům. Roku 1576 dne 2. dubna prodal dva dvory v Údražích, řečené Martinkovský a Janatovský, panu Petrovi Vokovi z Rožemberka[13]) a r. 1579 připlativ panu Kryštofovi ze Švamberka 550 kop míš. obdržel od něho dědičně ves pustou Palčice.[1]) Žil ještě r. 1585, zůstaviv vdovu Lidmilu z Komárova, již byl za druhou manželku pojal.

[1]) Popis panství Protivínského. Jindřich zapsal Skočice r. 1492 manželce své Ofce z Přerubenic (DD. 62. 245). [2]) Archiv Třeboň. a reg. kom. s. [3]) DZ. 16. C 12. [4]) Bílek, Děje konf. [5]) DZ. 305. M 12. [6]) Starý popis panství Protivínského z r. 1808. [7]) DZ. 113. M 36, 407. A 22, 479. C 13. [8]) Popis panství Protivínského v archivu Třeboňském. Srov. i Chadtovy dějiny Chřešťovic. [9]) DD. 6. str. 32. [10]) St. kniha Písecká. Viz Chřešťovice. Snad měl jen část Údraže, a jinou nějakou Mikuláš Rendl z Úšavy, jehož uvádí tytulář r. 1534 jako pána na Údražích. Roku 1534 připomíná se také Fridrich Kestřanský z Kestřan a Arnošt z Kestřan na Albrechticích. [11]) Březan, Listy Švamberské f. 82. [12]) DZ. 250. E 26. [13]) Březanův Životopis Petra Voka.

Po Ctiborovi, jenž byl pochován v Albrechticích, zůstali čtyři synové *Jan*, *Petr*, *Zacharyáš* a *Bohuslav*, a dcery Barbora a Mandaléna. Hned po smrti otcově rozdělili se o statek zděděný, ale Jan, jemuž se nelíbilo hospodařiti, prodal díl svůj (r. 1586 dne 3. srpna) mladším svým bratřím za 3000 k. míš. a vymínil si toliko, aby držel po dvě léta dvůr jeden v Údražích.[2]) Nejmladší bratr Bohuslav podržel díl svůj, k němuž však tvrz nenáležela, a koupil r. 1604 ves celou Slavětice od Pavla z Malovic seděním na Hrádku.[3]) S manželkou svou Justinou z Lažan nesplodil syna, nýbrž 4 dcery Annu, Lidmilu, Anéžku a Kateřinu, z nichž Anna věnem i výpravou jsouc odbyta k poctivému vdaní za Petra Voka Kořenského z Terešova přišla. Poněvadž pak po smrti Bohuslavově (zemřel roku 1610)[4]) statek jeho dvůr v Údražích na strýce jeho Ctibora mladšího spadl, zavázal se tento dne 20. října r. 1614, že se o vychování a výpravu dotčených tří panen postará.[5])

Bohuslavův bratr starší, Zachař, držel před svou smrtí tři díly statku spolu s tvrzí, totiž svůj díl, díl Petra, jenž se po r. 1588 nepřipomíná, a tušim díl Janův. Z jeho záležitostí rodinných jen to známo jest, že měl manželku Markétu z Karlovic, s níž splodil jediného syna *Ctibora*, při smrti otcově nezletilého. Sirotka ujal se strýc jeho Bohuslav a počal na statku hospodařiti, ale brzo shledávaje, jaké dluhy na těch třech dílech vězí, zejména věno Markétino a nad to i věno macochy Bohuslavovy Lidmily z Komárova, utekl se k soudu zemskému a za to prosil, aby k prodeji statku toho jistí páni nařízeni byli; k jehožto prosbě když bylo přivoleno, prodán jest statek (roku 1594 dne 26. května) bratru Zacharyášovu *Janovi* za 9000 kop míš.[6]) Markéta zůstávala potom se synem svým Ctiborem při Bohuslavovi, jenž jsa člověk příliš šetrný z peněz za statek stržených jen poskrovnu vydával. Markéta zajisté stěžovala si u soudu zemského, že málo sirotku přichovával a jí na vychování dával, pročež věc ta vložena jest na několik známých sousedů, kteří r. 1597 dne 12. června Markétu s Bohuslavem smířili, tak že sirotek v moci a opatrování Bohuslavově zůstával, a tento se zavázal, že z jeho úroků na něho nakládati bude s vědomostí mateře, aby se psáti a čísti naučil.[7])

Jan Údražský z Kestřan, nejstarši syn Ctiborův a držitel tvrze, prodal roku 1602 dvůr svůj v Krči a učinil r. 1612 pořízení o Markétě ze Suché, choti své, dada jí k užívání dvůr Jiroušovský v Údražích s jistými dědinami.[8]) Zemřel asi r. 1615, zůstaviv syna *Ctibora staršího* (tak řečeného na rozdíl od Ctibora syna Zachařova, jenž slul mladším). O Ctiborovi starším jest jen velmi málo známo; súčastniv se povstání Českého odsouzen jest r. 1623 dne 10. října třetiny statku svého; ale statek mu potom ani nevzat, nýbrž ještě pod některými výminkami ponechán, bezpochyby tak, aby měl třetinu řečenou zaplatiti. Příčiny toho snad byly ty, že statek jsa od vojsk r. 1619—1620 spleněn a spustošen, kupce nenalezl a že Ctibor záhy připověděl ke katolictví přestoupiti. Statek nanejvýš pustý dostal se po smrti Ctiborově strýci jeho *Janovi Adamovi Údražskému z Kestřan* (synu Ctibora mladšího?), jenž s manželkou svou Majdalénou Virginií z Lipovice tak dobře hospodařil, že statek brzo znamenitě zlepšil. Po jeho smrti († 1649) vdova Majdaléna, majíc sobě soudem zemským poručenství nad synem svým *Janem Františkem Petrem* dané v červenci r. 1649 se v Údraže uvázala a až do let syna svého spravovala.[9]) Když Jan František let svých došel, učinil r. 1668 přísahu věrnosti. Koupil od kr. komory právo fisku královského posud na Údražích od r. 1623 vězící smlouvou r. 1668

[1]) DZ. 20. L 9, Březan, Listy Švamb. [2]) DZ. 69. D 22. Jan seděl potom v Krči (tytul. r. 1589). [3]) DZ. 179. F 5. vklad r. 1605 učiněn, DZ. 132. R 30. [4]) Tak vyložiti jen lze chybný nápis v Pam. arch. II. 361. Také ostatní nápisy jsou docela chybné; Justina zemřela ve vyhnanství r. 1642 a leží v Hofu. [5]) DZ. 191. L. 12. [6]) DZ. 169. O 7. [7]) DZ. 172. B 1. [8]) DZ. 136. H 7. a 177. H 18. [9]) DZ. 112. D 10.

17. března učiněnou za 8518 kop 30 gr. míš.,[1]) ale prodal statek, totiž tvrz Údraž nyní hořejší zvanou na rozdíl od dolejší tvrze,[2]) s pivovárem, dvorem popl., ovčínem a ves c. t. m. mateři své *Mandaléně Virginii Údražské z Lipovice* za touž cenu, jak byl sám koupil,[1]) ale tuším při mateři své zůstávaje jí na statku hospodařiti pomáhal. Když obec *Nového města Pražského* r. 1680, 10. ledna tvrz dolejší v Údražích koupila, uhodili také s Mandalénou o tvrz hořejší a poněvadž máti již slabá jsouc, do Prahy se vypraviti nemohla, učinil smlouvu s dotčenou obcí (r. 1681, 1. února) syn její Jan František jakožto plnomocník.[2]) Obojí statek připojen jest potom ke Chřešťovicům. Obě tvrze po ta dvě století, jež zatím prošla, s povrchu zemského zmizely.

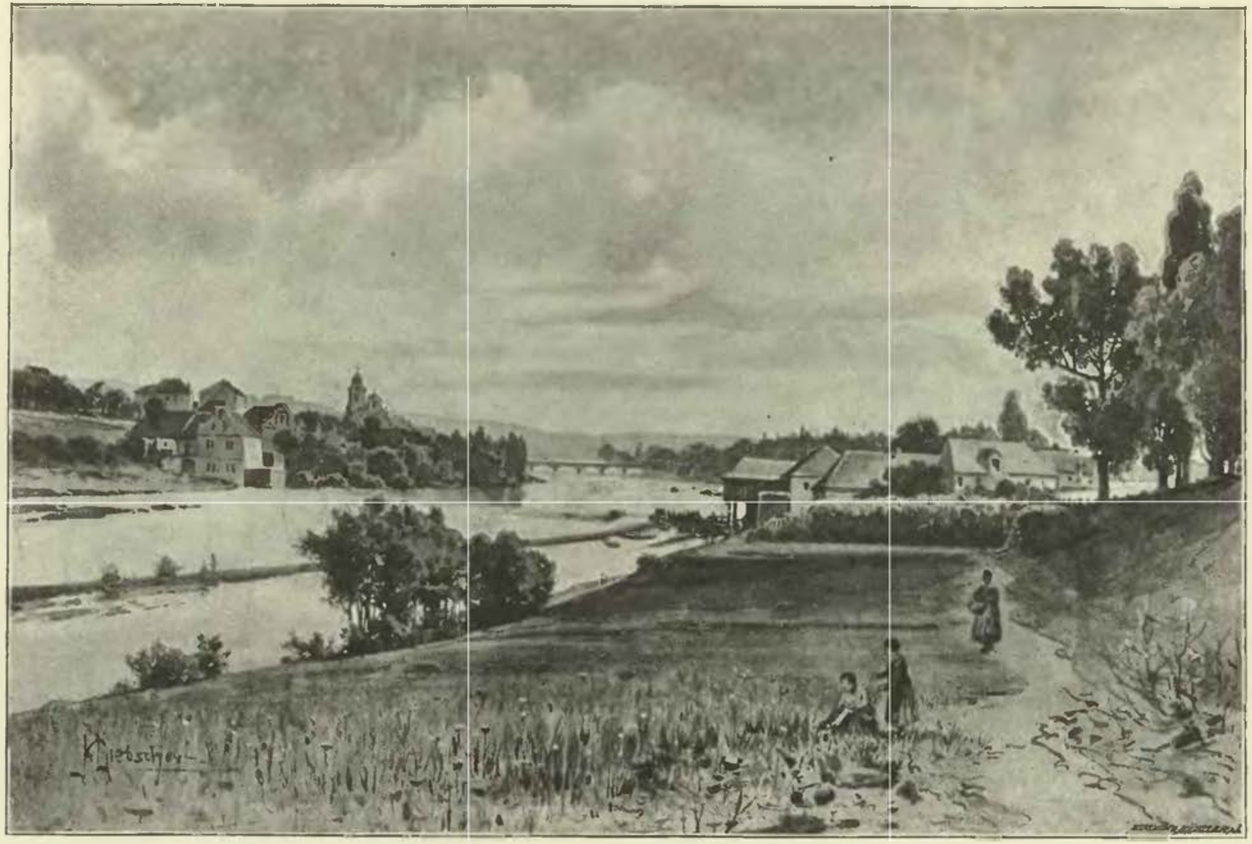
[1]) DZ. 317. F 24.

[2]) Tvrz tato povstala na dílu, kterýž měl n. Bohuslav a který po něm zdědil Ctibor mladší Údražský z Kestřan, jenž se potom psal seděním v Údražích. Týž prodal statek ten r. 1615 a seděl potom až do r. 1620 na statku Bělči. (Viz rozvržení sbírek str. 42., 43., 48.) Nový pán statku *Bořivoj Zdeněk z Komárova* snad zde vystavěl tak řečenou tvrz dolejší, prodal pak statek ten roku 1635 *Humprechtovi Račínovi z Račína* za 5100 kop míš. Poněvadž tento i předešlý trh ve dsky vložen nebyl, přiznal se Humprecht r. 1654 dne 5. října u desk zemských, jak ten statek („tvrz dolejší v nově vystavěnou ve vsi Oudraži“) koupil (DZ. 252. D 20.) a prodal potom týž statek, totiž tvrz Údraž s dvorem popl. při ní ležícím, ves c. t. m., vísku Slavětice, s krčmami *Adamovi Václavovi Maximilianovi Lipovskému z Lipovice* na Dražici za 8790 kop míš. (DZ. 300. L 25.) Smlouva učiněná r. 1651, 19. ledna vložena ve dsky r. 1654 dne 15. října. (DZ. 152. G 12.) Po smrti pána nového († 1672) dostal se statek ten synu jeho *Adamovi Maximilianovi*, jenž neuměje dobře hospodařiti napřed rodinný statek Lipovici a potom r. 1680, 10. ledna i Údraže prodal. Při statku tomto od obce Novoměstské koupeném nacházel se také dvůr popl. Slavětice, jejž bezpochyby Adam Václav znova vystavěl. (DZ. 395. D 12.)

[1]) DZ. 318. K 6.

[2]) DZ. 395. E 13.

Týn nad Vltavou od severní strany.

TÝN NAD VLTAVOU HRAD.

Mezi Budějovicemi, Vodňany a Táborem asi uprostřed leží město Týn, rozkládajíc se hlavně na pravém břehu Vltavy, ač i na levém břehu jest ještě drahně domův, kterým se Malá strana a Podskalská ulice říká. Vlastní město rozloženo jest na svahu výšin, které Vltavu z obou stran zavírají. Na jižní straně města vyniká ostroh v dosti znamenité výšce nad řekou, tak že spadá volným svahem k řece a potůčku z Hlinek tekoucímu. Tento ostroh k založení hradu příležitý upotřeben byl k témuž účelu již za dob velmi starých (totiž nejpozději ve 12. století), neb z téže doby pochází hrubý násep, který jest na východní straně hradiště, a příkopem odděluje jej od ostatní planiny, ovšem tak, že jest příkop zevnitř a násep uvnitř, což jest známkou velikého stáří a prvotního opevňování v České zemi. Později přeměněn jest tento prvotní týn na hrad středověký. Z té doby pocházejí příkopy na ostatních třech stranách. Na jižní straně zachovalo se jich nejméně, poněvadž záhy zastavovány městskými domky; nejlépe zbyly na západní straně, kdež do nedávna ještě voda stávala. Ještě pak jest památka z té doby, kde hrad stával, a když držitelům bylo již nepohodlno přecházeti přes most zvoditý, tehda postaven jest most na 2 obloucích posud stojících, a tato nejmladší stavba jest také jediná zděná památka ze starého Týnského hradu. Jiných památností tu není, a hradiště nemalé, které bývalo za naší paměti jedním suchoparem, posázeno jest nyní stromovím a proměněno v sady.

Slovo týn (keltolat. dunum, něm. zaun, angl. town) jest staré pojmenování ohrady, kteráž bývala týněna čili plaňkami hrazena. Týny neb týnce obyčejně bývají na návrších, a pokud z nynějšího stavu souditi lze, bývaly jen dřívím otýněny. Ale poněvadž Týnské hradiště ukazuje, že i týn míval násep, jako naše prvotní hrady, a naopak mnozí hradové náspův neměli, jde odtud na jevo, že mezi hradem a týnem zrovna tak nebylo rozdílu, jako mezi slovy hraditi a týniti.

Týn patřil ode dávna k panství *biskupův Pražských*, kteří ho za dávných dob nabyli.[1]) I zdá se nám, že již první biskupové, kteří Týn drželi, nějakou pevnou ohradu tu založili. Nasvědčuje tomu již

[1]) Kosmas, kterému ještě mohla býti známa nadací listina biskupství později ztracená, praví, že co za jeho času měl nebo držel biskup Pražský jakožto jměni svého biskupství, všecko podlé rady sv. Vojtěcha od knížete Boleslava bylo uděleno a zákony duchovními

povaha věci samé, že totiž biskupové majíce velké panství pro bezpečnosť úředníka svého a poddaných pevného místa potřebovali. I poloha města o tom svědčí. Město nepovstalo ze žádné větší osady (neb hradu), poněvadž se nesnadno dalo opevňovati, ležíc na svahu vysokého návrší. Výslovně se připomíná prvotně jako ves a svou velikosť děkuje tomu, že je nějaký z biskupův vysadil.

V listech se nám Týn objevuje poprvé r. 1186, kteréhož se připomíná Kryštofor, arcijáhen Týnský;[1]) r. 1229 i osada samotná se připomíná, a dovídáme se, že v Týne se nacházel dům biskupský.[2]) Tím míněn dům nějaký na nynějším hradišti, poněvadž pod ním ještě města nebylo. Ve 13. věku postaven jest na hradišti hrad nový zděný. Na něm bydlívali biskupové, kdykoliv Týn navštívili.

O Janu III. (z *Dražic*, † 1278) víme, že zde r. 1259, 23. května potvrdil bratřím Cisterciakům darování podacích v Rožmitále a Přídole Vokem z Rožemberka učiněné.[3]) Týž biskup postoupil králi Přemyslovi r. 1268 několik vsí od panství Týnského, totiž Vesce, Tukleky, Hosty, Doubravice, Nuzice, Hodonice a Vranov.[4]) Mimo to vyžádal si král na biskupovi také Bechyni a něco málo jiných vsí u něho na blízce kromě prve již postoupených. Nástupcem Janovým byl *Dobeš z Benešova* (1278 † 1296). Ten ohradil kostel zdejší, před tím od nepřátel spustošený, a „řídiv biskupství ve zlých časích získal si znamenitých záslug o zemi českou." Roku 1283 prodal od „hospodářství Týnského" vsi Řepeč a Bečice Jindřichovi z Rožemberka, majetníku hradu Přiběnického. Roku 1287 otevřel hrad svůj Týnský vojsku krále Vácslava, aby odtud stíhati mohl buřiče na hradech Zvíkově a Bechyni.[5]) O biskupovi *Řehořovi z Valdeka* máme určitou zprávu, že se na Týně zdržoval. Zde spečetil list r. 1297 dne 3. dubna, jímž dány byly odpustky všem těm, kdož by kostel sv. Mikuláše v Budějovicích na jisté dni navštěvovali aneb na opravu téhož kostela i na jiné potřeby přispívali.[6])

Biskup *Jan IV.* z *Dražic* (1301 † 1343) rozhojnil velice statky biskupské; směniv si Sepekov za Křivsoudov a Heralec, dosáhl Heršteina, Supí hory a j. v. Purkrabí byl na Týně r. 1340 Uha z Hrádku.[7]) Po jeho smrti obdržel důstojnosť biskupskou *Arnošt z Pardubic*, muž vysokého vzrostu, krásné postavy a šlechetného ducha, který vzdělaností a věhlasem nad vrstevníky své vynikal. Po Arnoštovi, kterýž zesnul r. 1364, 30. června, následoval v držení Týna arcibiskup *Jan Očko ze Vlašimě* († 1380), důvěrný přítel Karla IV. Za něho sepsán r. 1379 podrobný berniční seznam všech panství arcibiskupských. K panství Týnskému slušely tehda mimo městečko Týn vsi Záhoří, Předčice, Bohunice, Zvěrkovice, Doubrava, Hosty, Koliměřice, Dražice, Nemějice, Kolišov, Olešná, Podolí, Levce, Smoleč, Kleči (Klečaty), Čičenice, Bílina, Slavčice, Jestřebice, Chřenovice, Hroznějovice, Zvozdná, Vztrpy (nyní Strpy), Mažice, Borkovice, Kdešice, Tukleky, Čejovice, Požeřany, Kněžeklady a Spole.[8])

O poměrech následujících arcibiskupův *Jana z Jenšteina* (1380—1396), *Olbrama ze Škvorce* († 1402) a *Mikuláše Puchníka z Černic* († 1402) ke hradu a městu Týnu není nic známo. Víme jen, že tu byl r. 1397 purkrabí Vojslav z Bukovice znaku kohouta.[9]) Nástupce jich *Zbyněk Zajíc z Hazemburka* († r. 1411), muž dobromyslný a statečný bojovník, však bez vzdělání theologického, dal Týnským roku 1406 dne 2. října první (pokud víme) výsadu, kterouž jim potvrzeny svobody městské, ale také vyměřeny určitě starobylé povinnosti.[10]) Za těch dob spravovali panství r. 1406 Léva, místopurkrabě, a r. 1407 Zdebor z Vranova, vladař.[11]) Po Zbyňkovi byl arcibiskupem *M. Albík*, před tím lékař králův, který teprve po volbě ve stav duchovní vstoupil. Nechtě těžký úřad míti v čas tehdejších roztržek zbavil se ho již r. 1412 směnou, a na jeho místo se dostal *Kunrát z Vechty* (roku 1413—1421), rodilý Vestfal a špatný hospodář; neb panství arcibiskupská všechna zavadil a zastavil. Jak se vymlouval v zápisech svých pozdějších, našel za času povýšení svého na arcibiskupství všechna jeho panství zadlužená. I začal s jich zastavováním. Na jich vyplácení zapůjčili mu 3835 kop služebníci jeho *Beneš z Řepčic*, *Jan ze Sobětic* a *Purkart z Aldenburka*, začež jim r. 1414 dne 8. června všechna panství zase zastavil, čímž snad jen v tom si polepšil, že se mu přebytek z důchodův odváděl. Nicméně se zastavováním pokračováno. R. 1415 dne 20. srpna zastavil *Janovi ze Sobětic* a manželce jeho hrad Týn Bechyňský s úřadem purkrabským a 200 kop platu na celém panství ve 2000 kopách, tak aby přebytek do komory arcibiskupské odváděn byl. Lesy nesměl Jan vysekávati, leč jen k palivu, a bylo-li by které stavení na hradě nebo ve dvořích nebo v mlýnech a na jezích chybné, to měl lovčí opraviti. Hrad i město měly arcibiskupu a kostelu Pražskému k potřebě a obraně otevřeny býti. Kapitula Pražská dala k tomu svolení připomínajíc, že lépe podolek proměniti, nežli všecko roucho

---

stvrzeno. Veliká část starodávných statkův biskupských (snad polovice jich) ležela v někdejších krajích Slavníkových. Jestliže tedy všecko to přivtěleno bylo k biskupství hned za Boleslava II. a sv. Vojtěcha, stalo se tak zajisté se svolením Slavníkovcův. Jim ovšem jakožto vladařům tak velké části země náleželo přispěti i svou částkou k nadání společné pastýřské stolice. Kdyby byl Týn připadl k biskupství později, zajisté by se o tom paměť v archivu arcibiskupském zachovala.

[1]) Reg. I. 178. [2]) Ibidem 353. „in Tyna quadam villa Pragensis ecclesiae," „acta sunt haec in Tyna in domo episcopali." [3]) Reg. II. 86. [4]) Reg. II. 240. [5]) Reg. II. 557, arch. arcibisk. Jak se měl k Týnu onen Petr z Chýnova a z Týna, jenž seděl r. 1291 na soudu zemském (Arch. č. II. 332), neumíme udati. [6]) Trajer, Beschreib. der Diözese Budweis 8—9. [7]) Urbář Roudnický. [8]) Přirov. Pam. arch. VIII. 30. Emler nejst. urbáře. K doplnění toho srovnej Tomkových dějin Prahy III. díl. [9]) Archiv Třeboňský. [10]) Archiv arcib. [11]) Acta jud.

ztratiti a v škodu vběhnouti.[1]) Jan seděl na Týně jako vrchní purkrabě, maje místopurkrabě Volframa z Rokycan (1416).

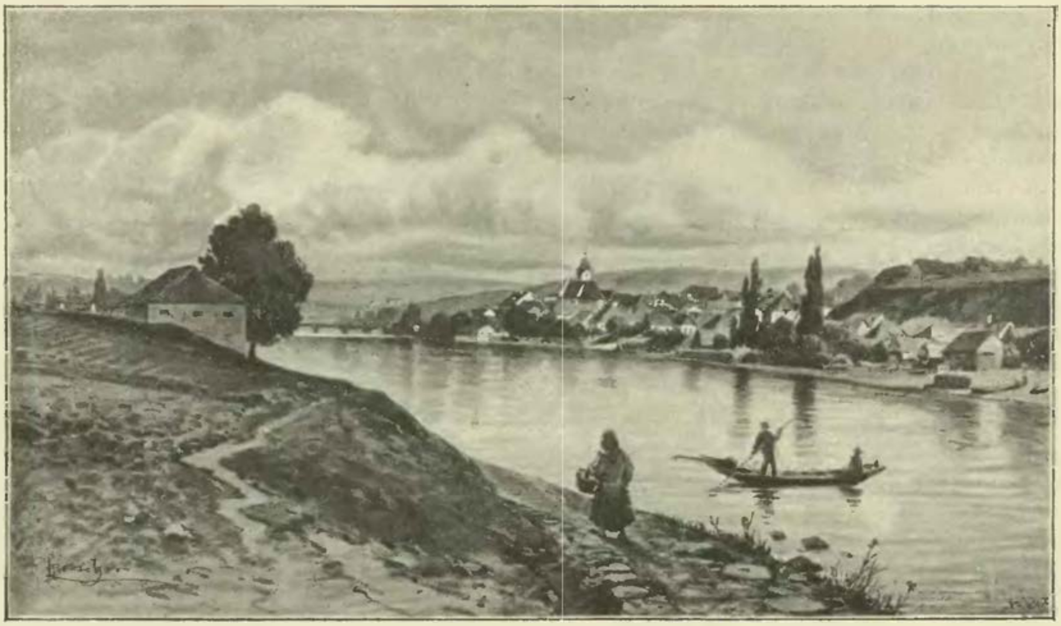
Na počátku válek husitských opanován jest Týn od strany podobojí, což se arci jen se svolením Janovým státi mohlo. Kapitola zdejší se rozutekla a statky její rozchváceny. Z těch příčin svěřil král Zikmund (1432, 23. května) všechno arcibiskupství i s Týnem a zboží Milevské, Hlubocké a Zvíkovské katolickému pánu *Oldřichovi z Rožemberka*, „tak aby příhodněji nepřátelům odolávati a jim brániti se mohl," a lidem poddaným rozkázal, aby ve všech potřebách svých k tomuto pánu hleděli.[2]) Když se Oldřich v Týn uvázal, zastrašen jest *Jan mladší ze Sobětic*, tak že se králi podrobil a s jeho stranou držel, pročež Zikmund znovu (7. června) Oldřichovi přikázal, aby ho k užívání polovice připustil.[3])

Vedlé Jana vyskytují se jako zápisní držitelé Týna bratří jeho Jindřich, Vácslav a Racek, z nichž *Jindřich ze Sobětic* potom panství sám ujal. Vyskytuje se v rozličných zápisech r. 1433—1458 jako přívrženec strany Rožemberské. Věren jsa spolku uzavřenému byl r. 1448 rukojmí za Oldřicha z Rožemberka, když tento uzavíral příměří s Vácslavem ze Svojšína.[4]) Do příměří r. 1450 na hradě Vilšteině zavřeného pojat byl též jeho hrad Týn nad Vltavou.[5])

Král Jiří zapsal r. 1461, 14. dubna *Janovi mladému ze Soutic* a *Zbyňkovi ze Soběšína* hrad a město Týn nad Vltavou a vsi příslušné v 6000 kopách gr. č.[6]) K tomuto panství dosáhl ještě Jan vsí Dobrčic a Smilovic, někdy děkanství Týnskému náležitých, postoupením od Děpolta z Ryžemberka. Jan Soutický, jenž se později stal samojediným držitelem Týna, králi Jiříkovi za rozličné milosti jemu udělené vděčen a věren byl a jeho se v bojích s jednotou panskou a Matyášem Uherským horlivě přidržoval. Za to Jan ze Šternberka, jenž stranu katolickou v jižních Čechách hájil, dostav znamenité posily od krále Uherského, s jinými společníky k Týnu přitáhl, město ohněm zkazil (v červenci 1468) a brzo potom u Čičenic porazil Vodňanské lstí je zaskočiv.[7]) Za odměnu své věrnosti obdržel Jan spolu s Bohuší z Drahobudic zápis na vsi Chřešťovice, Dobešice, Pašovice, Chrašťany, Jarošovice, Třítinu a mlýn pod sv. Janem v 300 k.[8]) Týž Jan byl králi Jiřímu půjčil 1438 fl. uherských, které za živobytí králova k splacení nepřišly. Když byl Jan smlouvu učinil s Bohuší z Drahobudic a přijal jiný dluh krále Jiřího, zejména 238 fl. uh., učinil mu král Vladislav (1478) milosť, že všechen ten dluh na se bera na hradě a městě Týnu, také na vesnicích, lesích, rybnících, řekách, potocích, robotách atd. připsal, a k tomu ještě přidal, že jej neb jeho potomky nikdo jiný leč král neb osoba, jíž by náleželo, spláceti nemá.[9]) Však týž král dal r. 1480 výplatu na hrad a město Týn Janovi z Roupova. Ten list (r. 1482) Jan musil vyplatiti, dada zaň Roupovskému 500 kop. Roku 1485 vyprosil si výplatu Týna na témž králi Půta z Ryžemberka, ale práva svého hned neprováděl.[10]) Proto získal si Jan u krále milosť a výsadu znamenitou pro svou rodinu, že králové nemají nikomu dávati výplaty na panství. Přes to vyžádal si a obdržel výplatu Týna na králi slavný Bohuslav Hasišteinský z Lobkovic (1499, 3. května), ana Janovi zase (24. července) dána výplata na vsích Březničce a Černkovu. Prvnější dle všeho marně byla dána, rovněž marna byla výplata týmže králem t. r. 14. listopadu Zdeňkovi ze Šternberka na Zbiroze daná.[11]) Roku 1513 pak Janovi povoleno, aby mohl peníze potřebné na opravy panství prostavěti. S manželkou svou Kateřinou z Vartemberka byl Jan splodil syna *Prokopa Čabelického ze Soutic*, kterýž rozsáhlé statky po otci zdědil. Toho obeslali do soudu zemského Jan a Bernart bratří z Valdšteina, majíce králem Vladislavem výplatu danou na panství Týnské. Když pak Bernart nedlouho potom zemřel, vedl při dále Jan na místě sirotkův Bernartových. Přes předešlé výsady královské nalezl soud r. 1519, že Prokop maje zboží to vyplatiti a pak teprve výminky v listu královském užívati při svou ztratil, a že Jan může panství Týnské vyplatiti, dada Prokopovi rok napřed věděti a položiv peníze zápisné.[12]) To se potom nestalo, poněvadž Janovi bezpochyby peníze scházely. S dovolením královským směnil Prokop r. 1528 vsi zápisné Chřešťovice a Dobešice za Radouň hořejší s mlýnem a dvěma rybníky pod sv. Janem a tyto dědiny k Týnu připojil.[13]) Prokop opravil kostel sv. Christofora (od těch časův sv. Jakuba) v Týně a skoupiv dědiny ve vsích Čejovicích a Levci učinil z toho dvory panské. Manželku měl Johanku, dceru známého Albrechta Rendle z Úšavy, kterouž v kšaftu svém roku 1530, 4. března sepsaném učinil mocnou otcovskou poručnicí, přidada jí k radě Adama ze Šternberka na Bechyni a Mikuláše Rendle, svaka svého. Pro sebe obdržela Johanka statek Žimuntický s několika vesnicemi zástavně až do let synových, potom je měl 1500 kopami vyplatiti.[14]) Brzo po té Prokop zemřel.

---

[1]) Arch. arcibisk. List jest také v některých výtiscích Paprockého po str. 237 st. ryt. [2]) Arch. Hlubocký, Březan kr. sebr. 57. [3]) Arch. Třeboň. [4]) Archiv český III. 538. [5]) Arch. č. II. 277. [6]) Archiv. gub. a rkps. Čabelický (v knih. univ. v Praze XVII. D 34.) sepsaný Karlem Čabelickým ze Soutic na Žimunticích a Hor. Bukovsku († po roce 1626). [7]) Palackého dějiny a Paprocký o st. měst. [8]) Archiv gub. a rkps. Čabelický 28. [9]) Rkps. Čab. 20—21. Mimo to obdržel Jan velký počet vsí zápisných v jiných českých krajích. [10]) Tamže 30, archiv Třeb. [11]) Arch. č. VI. 576, 578, 581, arch. Třeb. I Janovi ze Šternberka dána r. 1513 výplata. (Archiv Třeboňský. Srovnej i list r. 1530 v arch. Hradec.) [12]) Podlé zápisu desk zemských, 45 C 27. [13]) DZ. III. J 29. [14]) DZ. III. J 29. Dcerám odkázal, kdyby se která vdala, věna 500 kop, na výpravu 100 kop a jeden pozlacený koflík. Určil též posloupnosť držitelův, kdyby syn dcery předemřel. Pamatoval též na kostely.

Týn nad Vltavou od jižní strany.

Za poručnické vlády po třetí nastalo nebezpečí rodu Čabelickému, že málem mohl ztratiti práva svá zápisná. Obesláni o výplatu skrze Viléma, Jindřicha, Břetislava a Jana Půtu bratří a strýce z Ryžemberka podlé listu r. 1485 n. Půtovi daného. Vedla se pak pře roku 1538 u soudu zemského, měla-li Johanka jako poručnice od Jana Žateckého z Vejkrštorfu, splnomocněného bratřími svrchu psanými, vzíti peníze výplatní podlé jeho vůle aneb podlé znění královských zápisův. Ale že v zápisech králův Zikmunda a Jiřího se našlo, že má Týn vyplácen býti groši stříbrnými, té chvíle bernými, nalezli na soudě, aby podlé toho Johanka splacena byla (groš po 7 penězích bílých aneb 14 halířích č., a zlatý uherský po půl kopě české).[1]) Vše to nebylo provedeno, nýbrž Čabeličtí i dále zůstávali v držení zboží zápisného. K tomu ještě král Ferdinand r. 1541 k prvnějším zástavám na hrad a město Týn připsal 3000 fl. rýn., což činilo 1285 kop 42 gr. 6 den. českých. Též zapsal Johance Týn do jejího a synova živobytí.[2])

Jan Čabelický (syn Prokopův) ujal panství se statkem Březnickým a některými jinými vesnicemi asi okolo roku 1543. Připojil k panství vsi Hrušov, Kněžekłady a Řipce. Poněvadž starý hrad Týnský za dob tehdejších počal pustnouti, král Ferdinand r. 1562 Janovi, což pronaložil a prostavěl při témž hradě, totiž 1000 kop č., připsal. Též mu učinil milosť, aby po smrti jeho statek ten splacován nebyl do syna jeho nejstaršího, kterýž po něm zůstane, živnosti, a to proto, poněvadž předešlý zápis z r. 1541 platil jen pro živobytí Janovo.[3])

Pět let potom zemřel Jan, zanechav 4 syny, Albrechta, Karla, Adama a Prokopa. V kšaftu, který sepsán byl r. 1566 ve čtvrtek na den sv. Prokopa, učinil poručnicí choť svou Kryzeldu Berkovnu z Dubé, přidada jí k radě Jana z Leskovce na Cerekvici, Jana Bechyni z Lažan na Bernarticích a Kunše z Olbramovic na Dvorcích, kteří statky měli spravovati až do let Prokopa syna nejstaršího. Tomuto odkázal panství Týnské, ostatní zboží jeho měla se mezi ostatní syny rozděliti.[4]) Když se potom Kryzelda za pána z Vartemberka vdala, vytiskl ji Prokop syn nejstarší z panství, sám o své újmě v Týn se uvázal, při tom nemálo klénotův a peněz odňal a 6000 k. míšenských, od n. Jana zapsaných, jí nevydával. Později (roku 1569) dal jí Prokop náhradou statek Komořický k užívání do smrti.[5]) Bratří svrchupsaní dosáhše nedlouho potom let svých, rozdělili se tak, že Prokop podržel Týn, Albrecht vzal Podboř, Karel Žimuntice a Adam Kaladý.

Prokop Čabelický jal se zpupná dědictví, která po otci dostal (Stihlice, Březnici, Dražice, Jindice, Bláto), v letech 1584—1589 odprodávati. Zápisy na Týn platily již jen pro tohoto Prokopa a po smrti

[1]) DZ. 45. C 27—28. [2]) Rkps. Čabel. 29, DZ. 173. K 20, arch. gub. Prokop Klenovský ze Ptení byl roku 1555 hejtmanem na Týně. (Světecký I. 69.) [3]) Rkps. Čab. 30, DZ. 173. K 20, Paprocký o st. ryt. 227, arch. gub. [4]) DZ. 16. C 28. [5]) DZ. 59. H 8.

Zříceniny Myšence u Protivína.

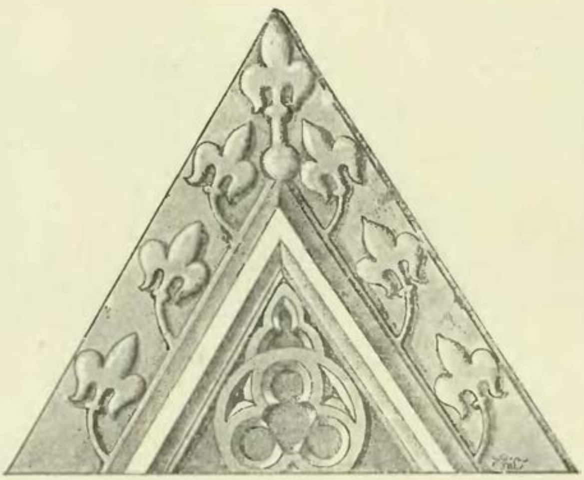
jeho mělo se panství zpět ke komoře královské vyplatiti. Tuť král Rudolf před časem (smlouvou r. 1598 uzavřenou) Jiříkovi Vratislavovi z Mitrovic prodal k dědictví zpupnému vsi Klečaty, Mažice a Borkovice za 5000 kop míš., ale tak, aby Jiří, nemohl-li by se o ty vsi za živobytí Prokopova s držitelem zápisným smluviti, po smrti Prokopově v ně mohl se uvázati.[1]) Prokop zemřel na zelený čtvrtek r. 1600, neb se již 5. dubna Jiřík Vratislav v ty 3 vsi uvázal, a tudíž přišel čas, kdež se mělo panství Týnské vyplatiti. *Ferdinand*, syn Prokopův, nějaký čas seděl na Týně s manželkou svou Bohumilou z Kolovrat, kteréž r. 1600 značné věno 15.000 kop míš. zapsal na dvoru svém a vsi Vranovicích.[2])

Téhož roku 21. července obeslal Jindřich z Pisnice, král. prokurator, k ruce královĕ Ferdinanda do soudu komorního, chtě panství jménem královým vyplatiti. Ferdinand nemile byl překvapen obesláním, neboť panství zápisná šlechtě dávala dosti veliký užitek a k tomu byl uvykl pokládati je za panství rodinné. Na soudě komorním r. 1601 v úterý po Svatosti dáno králi za právo, tak aby on Ferdinand přijma summu svou zápisnou těch dědin Václavovi Kališti z Otrsfeldu, správci úřadu prokuratorství, ve 4 nedělích navrátil.[3]) Nelibost, kterou Ferdinand pro vyplacení panství v sobě choval, ponoukala jej k pychu, jehož si na zboží již královském dovoloval. Na požádání kr. prokuratora vydán (t. r. v pondělí po sv. Trojici) u desk komorník k ohledání škod, kterýž nám škody na hradě způsobené takto líčí: „Veden jsem (v pátek po sv. Trojici) předně do pokoje hořejšího, kdež pan Prokop Čabelický přebýval, tu sem spatřil, že ze zdí almara jest jedna vyňata, truhlíků 7 z lavic při zdech přibitých vytaženy a odtud vzaty, skla v též světnici z oken vytlučena, kamna vedlé zprávy tu učiněné tulichem od Ferdinanda Čabelického probodena, půda v jednom koutě s cihlami vybořena, zámky od světničných i od sklepových dveří a ještě jiných dvou dveří na velkou síň vedoucích, kdež také cihly v jednom místě vyraženy, odtrženy a odňaty jsou. — Málo zase z týchž dotčených pokojův ze schodův do fraucimoru světnice sešedše, našly se nad veřejemi dveří vyraženy cihly, ze zdí prknem zabity, zámky od 4 dveří odtrženy, dvéře vysazeny, z lavic truhlíky vytaženy a ztraceny. — Nicméně v světnici fraucimoru starého kamna zbořena a nečistotou všecka

[1]) DZ. 173. K 20 a 129. B 15. [2]) DZ. 129. N 13, DZm. 74. L 11. Zajímavá zpráva o tom, jak se Ferdinand oženil, v rkpse. Čabelickém. [3]) DZ. menší 219. L 5.

světnice znečištěna. V světnici nad mostem skla z oken vytlučena, zámky od 3 dveří a jedné almary odtrženy, při kteréžto světnici almara velká s dvěma přihradami stojí, od té také zámkové jsou odtrženi. — Z zeleného sklepu po výpovědi soudu komorního železem neb plechem obité dvéře vysazeny, nočně pryč odvezeny a od druhých dveří dřevěných též při témž sklepě zámek odtržen; v světnici velké, kdež se jídávalo, 3 rámy skel s oken vzaty, v nových pokojích 2 rámy skel též ztraceny, jiná okna zůstávají vyražena nemálo, v kanceláři 2 almárky ze zdi vytrženy a polovice oken ztracena. — V sklepě malovaném u sklepu a špižírny při zemi ze dvou oken po polovici kolečka s rámy vysazena, ztracena a třetí okno vytlučeno. Při samé pak zemi, totiž při schodech, kuchyni, sklepě, kdež Ferdinand Čabelický *vězením* seděl, našlo se tu toliko starých sešlých zámkův sedm.“ Podobně řáděno Ferdinandem ve dvoře a po vsích.[1]) Karel Čabelický, spisovatel knihy Čabelické, připisuje neústupnosť tu vlivu Ferdinandovy tchyně Marie Magdaleny ze Ptýně;[2]) ta prý staré listy rodinné z Týna vyvezla „a tak naposledy ten ubohý Ferdinand strhši se předně pána Boha a rady přátel svých o statek i o *hrdlo* příčinou toho spříznění připraven jest.“[3]) Umlácen jest cepy od mlatcův.

Komora královská prozatím najala celé panství *obci města Týna.* Smlouvou trhovou r. 1601 v sobotu po sv. Žofii uzavřenou postoupeny obci následující dědiny: zámek Týn nad Vltavou ležící s pivovárem, sladovnou, spilkou a všelijakým nádobím, s mlýnem a pilou na řece Vltavě ležící, s 3 dvory poplužnými, Týnským při zámku, Čejovským[4]) za Vltavou a Leveckým, k tomu všecka 3 města při zámku, Týn Staré město, Nové město a Malá strana za řekou ležící, vsi tyto: Předčice, Bůhonice, Zvěrkovice, Hosty s jedním manstvím k též vsi náležícím slove Homolovský, Pašovice, Doubravka, Koliměřice, Smolče, Olešná, Chřenovice, Jestřebice, Kulišov, Bílinka, Nemějice, Slabčice, Smilovice, Jarošovice, Dobrčice, Třitina, Záhoří, Hrozňovice vsi celé, v Chrašťanech, Dražici, Kněžekladě, Zvozdné díly, s manstvím Smržovským ve vsi Zvozdné s platy stálými i běžnými, lidmi, dědinami, lukami, zahradami, štěpnicemi, chmelnicemi, pastvišti, průhony, lesy, porostlinami, vrbinami k témuž zámku a dvorům kmetcím náležitými, s ospy ovesnými, kurmi, vejci, robotami, s platem z dědin, jiter a luk panských i za trávy, též plat z dobytkův a krámu masného od řezníkův i zabití dobytkův na kuchyni zámeckou, s platy jarmarečnými, též z várek, z šenku, z rybníka Netušila, za pletí, vaření místo pocty, se clem ze silnice Týnské a mýtem z dříví splaveného při městě Týně, s platem z louky Ražovské, s platem od záduší, z mostu Týnského, s krčmami a s podacím dvojím v Týně a v Chrašťanech a s lovy, hony, řekami Vltavou a Lužnicí i s jinými potůčky. Vše to pronajato za 52.000 k. míš.[5]) Hned počátkem roku 1602 (v pondělí po 3 králích) král. prokurator Jakub z Menšteina panství na místě královĕ obci odevzdal.[6])

Štít z bývalého chrámu sv. Kateřiny v Týně nad Vltavou.
(Dle nákresu J. Zelenky, učitele v Týně nad Vltavou.)

Konečně vyhledávali Týnští u krále dosažení úplné svobody, přidadouce k předešlé summě trhové 7000 k. míš. Na tuto prosbu jim král Rudolf r. 1609, 8. srpna panství k dědictví zpupnému doprodal a zároveň město na město královské povýšil, ustanoviv jim nový řád, jímž se budoucně říditi měli.[7]) Arcibiskup byl se již od r. 1600 o to bral, aby panství to k arcibiskupství navráceno bylo, ukazuje zejména i na to, jak je marnotratný Ferdinand hubil, ale komora královská na to nic nedala, poněvadž peníze pořád potřebné sháněla. I po vykoupení Týnských nepřestával arcibiskup toho žádati, aby vše jednání o panství Týnské a tedy i vklad ve dsky zemské byl zrušen.[8]) Roku 1610 vtrhla sběř Pasovská do Rakous, v lednu r. 1611 vnikli do Čech a dobyli měst Budějovic, Krumlova, Týna nad Vltavou, Tábora, Písku, Berouna; konečně přitáhli k Praze, kdež jim oplaceno.[9])

---

[1]) DZ. 177. O 14 — P 1. [2]) Jejíž dceru Bohumilu byl on za choť pojal. [3]) Kniha Čabelická str. 30. [4]) Povstal skoupením vsi Hlásné. (DZm. 219. L 5.) [5]) DZ. 176. B 5—9, 130. N 20—22, králi vyminěny hory stříbrné, zlaté a jiná regalia a obchod solní. Také dovoleno Týnským, aby k zamezeni dluhův zastavili Chřenovice, Jestřebice, Kulišov, Bílinku, Nemějice, Zvozdnou, Třitinu a dvůr Levecký. Vklad r. 1601, 14. prosince. [6]) Memorabilienbuch der Stadt Moldautein. [7]) DZ. 134. O 6. [8]) Arch. arcibisk. [9]) Dačického paměti 103.

Když začalo stavovské vzbouření r. 1618, postavili se Týnští na stranu stavův evangelických, začež brzo zkoušeti museli svízele válečné, když císařské vojsko do jižních Čech vtrhlo. Na jaře r. 1619 hrabě Dampír, vojevoda císařský, až k Písku harcoval a na těch cestách i okolo Týna přes 200 vesnic vypálil. Po vítězství, jehož nabyli císařští u Záblatí, byl Týn vojskem Bukvojovým osazen. Stavovský vůdce hrabě z Thurnu t. r. 29. července sšikovav vojsko své hnul se od Lomnice k Týnu nad Vltavou a rozkázav pěchotě své běžeti k útoku, brannou rukou se ho zmocnil a cokoli vojákův Bukvojových v něm zastiženo, ty všecky povražditi rozkázal. Po vzetí města pak událo se v krátkých dnech, že někteří oficírové císařští, nemajíce o tom vědomosti žádné, co se sběhlo a kdo na ten čas v městě vládne, přijeli tam v drahném počtu, jsouce sebou bezpečni, jako mezi své, a dostali se skrze tu neopatrnosť lidu stavovskému do rukou. Příštího roku císařský vůdce Don Baltazar de Maradas od Pasova zlatou stezkou do Čech pronikl, v Budějovicích se usadil a odtud 28. ledna sem i tam po kraji Bechyňském a Prachenském, zvláště do měst hrazených, jako do Soběslavě, Týna a j. otevřené listy ve smyslu takovém posílal, aby se ohlásili ihned, chtějí-li císaři v povinném poslušenství státi a zůstávati. A když ani Soběslavští ani Týnští nechtěli se dáti hnouti tím jeho napomenutím, tedy se stalo k nim druhé psaní těžší a důtklivější 26. d. ledna od Zdeňka Libšteinského z Kolovrat, kdežto jim činěny vážné pohrůžky a důtklivě vyzýváni, aby se ihned poddali; přidával týž Zdeněk slova „na toho půl druhého kluka, kterýž u vás na zámku zůstává, málo dbáti budu.“ Když i tu dána záporná odpověď, po nějakém čase silně harcovali k Vodňanům a Prachaticům, veliké při tom tomuto kraji škody mečem, zájmem i ohněm činíce. Dvamecítmého pak dne února vytáhše z Budějovic ve třech tisících přitáhli k Týnu a požádali obyvatelův a vojákův na zámku i dole v městě ležících, aby obé císaři dobrovolně poddali. Čehož zhrozivše se vojáci nejvyššího Trenka pod správu Mansfeldovu náležejícího, jichž bylo tam okolo 150 osob, učinili s nimi smlouvu a propuštěni jsou s věcmi svými k Táboru. Odtud se podal lid císařský k Třeboni, kterouž marně oblehal.[1])

Náhrobek Jana Čabelického ze Soutic († 1514) v Týně n Vlt.
(Dle nákresu J. Zelenky, učitele v Týně nad Vltavou.)

Při tomto osazení Týna jakož i pominulého času obec Týnská na všelijakém jmění svém veliké škody utrpěla, pro kterouž věc jí jakož i okolním poškozeným od stavů českých jisté deputáty na panství Jindřichohradeckém vykázány byly. Po nějakém čase (na konci jara r. 1620) hrabě z Mansfelda přitáhl s jedním regimentem svým od stavů rakouských propuštěným zpátkem do Čech a dostav ku pomoci některý praporec Uhrův učinil s nimi „štráf“ k Budějovicům a ke Krumlovu a netoliko mlýny okolo Krumlova některé popálil, nýbrž i kláštera Koruna Zlatá řečeného a města Týna nad Vltavou se zmocnil. V městě Týně prý při dobytí jeho velmi málo vojákův i municí a profiantu císařského bylo, tak že z Mansfelda nic více municí na něm nezastihl, jediné půl tuny prachu. Zámku Týnského pak Mansfeld neopanoval pro nějakou platnosť a potřebu důležitou zemskou, alebrž v marné naději, domnívav se tam veliké poklady najíti, kteréž tam okolní panstvo a rytířstvo české, ježto se císaři pod ochranu poddalo, sobě svezlo, jež prý ho však velice zmýlila, protože dotčení obyvatelé srozuměvše tomu, že by v témž místě nebyli hrubě sebou i věcmi svými bezpečni, odvezli sobě to všecko na Rožemberk aneb do Budějovic Českých. Odtud odejel hrabě do Prahy. V měsíci září t. r., když se vojsko císařské silně v jižních Čechách sbíralo, císařský nejvyšší Don Baltazar de Maradas vytáhl z Budějovic, s dílem lidu svého ztekl a vyplenil

[1]) Pavla Skály ze Zhoře historie III. díl, Beckovského Poselkyně.

město Týn nad Vltavou a srozuměv, že hrabě z Mansfelda táhne proti němu, dav jej zapáliti zase sobě do Budějovic pospíšil. [1])

Za oněch dob strastí plných kousek pergamenu a štěstí zbraně královské město Týn zničilo. Arcibiskup *Jan Lohelius* (r. 1612 až 1622) vida čas příhodný k nabytí bývalých statkův arcibiskupských Ferdinandovi II. představoval, že město Týn „netoliko neslušným způsobem odňato, ale i potom neřádně jistá obdarování dostalo a naposledy před málo lety dokonce do třetího svobodného stavu se dostalo.“ Prosil krále, aby město ochuzenému arcibiskupství, nešetřiv předešlých „odcizování a falešně prakticírovaných svobod,“ zase k arcibiskupství daroval. Po tom roku 1620, 27. července Ferdinand panství Týnské arcibiskupovi daroval, [2]) a bitva Bělohorská několik měsíců potom svedená darování to uskutečnila. Prvním hejtmanem panství a hradu, kterýž byl spálen a spuštěn, tak že jen samy zdi zůstaly, byl Adam Lipovský z Lipovice, po něm následoval r. 1622 J. S. Ledvický a okolo r. 1627 Jan Skála ze Zhoře. [3])

Chelčice. (Dodatek ke str. 123.)

Nástupce Loheliův *Arnošt Vojtěch z Harachu* (r. 1623—1667) pro mnohá zaměstnání na své statky osobně dohlížeti nemohl a proto že také statky ty byly spuštěny, užitky žádné mu nevycházely. Chtěje i městu Týnu prospěti, najal obci roku 1627 dne 6. prosince panství na 3 léta za roční plat 2000 fl. rh., za to však musili si dáti líbiti všeliká obmezení. [4]) Poddané mohli vyhostiti, lesy s jistými výminkami sekati a posudné z vína vybírati; ostatní vše sobě arcibiskup ponechal. Když po roce 1629 čas nájmu vypršel, obnoven jest opět na léta 1630—1632, ale plat roční zvýšen na 2500 fl. [5]) Zatím procházejícím vojskem byli nejen měšťané trpěli, nýbrž i okolní osadníci. Z nouze sedláci sbíhali ze svých statkův a celé vsi pustly. Opět arcibiskup roku 1630 dne 25. října na prosby Týnských svolil, aby jim panství znova na 3 léta (r. 1633—1636) ponecháno bylo. Výminky byly z veliké části tytéž, jako r. 1627, mimo to však měli závazky nemalé. První rok měli opraviti 2 mlýny a dvůr Čejovský (vojáky vypálený) vystavěti, druhý rok měli stavěti dvůr Levecký a Smolecký, třetí rok pustý dvůr Hněvkovský. Jinak byli ještě více obmezeni než r. 1627 a nájemné zvýšeno až na 4000 fl. [6]) Roku 1637 smlouva písemná již nebyla obnovena,

---

[1]) Tamže díl IV. 116, 188, 304. [2]) List německý ve DZ. 142. C 3 (vkl. 1625), český překlad v arch. městském v Týně. [3]) Arch. arcib. [4]) Lib. memorab. paroch. Týn. VI. 44—48. [5]) Tamže. [6]) Tamže 49—50. Na prosbu jich toliko jim 1000 fl. na rok sleveno.

ale učiněna jiná smlouva, a to taková, že obec nájemného každý rok měla přidati 1000 fl., tedy r. 1637 měli platiti 5000 f., r. 1640 8000 fl. Roku 1640 k vánocům stalo se opět obnovení smlouvy; nájemné nyní zvýšeno až na 10.000 fl. Obyvatelé vesnic měli se říditi nařízeními všeobecně na panstvích arcibiskupských platnými, a regent panství měl obec o tom zpraviti. Dvory Jarošovský a Homole měly se opravovati. Právo honby ponecháno sice vrchnosti, ale obec musela držeti 2 lovce, psy a dávati tenata. Jiné povinnosti zůstaly tak, jak dříve byly.[1]) Ale při tom všem panovala nad obcí přísná dohlídka. Roku 1645 počínaje trpělo město častými vpády švédskými, dvakráte (roku 1648) bylo vydrancováno. Město a panství po takovém hrozném vydírání nacházelo se ve stavu politování hodném; na celém panství zůstalo jen 11 osedlých, kteří mohli berně platiti.[2]) Panství potom již nebylo najímáno obci, poněvadž by nemohla nic z něho platiti a panství také sotva co neslo. Museli je tedy spravovati arcibiskupští regenti. Prvním takovým regentem byl již v čas války Matěj Arnošt Kherner z Rudolštatu, jenž měl dům svůj v městě, tam, kde jest nynější dům řečený zámek.

Jaké osudy zkoušel starodávný hrad za těchto dob, nikdež se nedovídáme. Od roku 1601, ve kterém ještě neporušen stál, zajisté opravován nebyl; nejvíce utrpěl za vlády obce, poněvadž se na jeho opravu nic nevynakládalo. Tak se stalo, že po třicetileté válce (byv snad k tomu také Švédy vytlučen) hrad ani střech, ani oken, ani bran a dveří neměl. Z té příčiny již regent Kherner bydlil ve svém domě. Když se byl stal arcibiskupem *Jan Josef hrabě Brauner* (1695—1710), představeno mu od regenta, že pustý hrad jest za městem postaven, že nestojí již za opravu a že úředníci hospodářští odtud daleko do kostela mají. Proto nařídil r. 1698 arcibiskup, aby dům Khernerovský, který se zatím byl dostal vrchnosti, rozšířen byl. I přikoupeny k němu sousední domy, zbořeny pak a hrad starý zcela úpadku zanechán. Mnohé jeho části schvalně byly pobourány a kamení dováženo na náměstí k stavbě nového domu panského (roku 1699).[3]) Bourání to dálo se tak zevrubně, že z celého hradu nezbylo nic, než jen kopec hradský a příkop.

Zříceniny Myšence u Protivína ze strany východní.

Na konci vypsání Týna nad Vltavou nechceme mlčením opomenouti toho, co se nám o rodinném živobytí Čabelických zachovalo. Byl rod tento, jehož potomci prý posud ve Vyrtembersku žijí, rod čacký a bohatýrský a platně vlasti své sloužil. Ode druhé polovice 16. věku změnilo se vychování u nich tak, že se všechna jejich síla obracela ve rvaní, a proto jest v rejstřech soudních na Čabelické plno žalob, jež tu ani opakovati nechceme. (Viz na př. na str. 50—51.) Níže psané jest tedy snůška jen několika zábavných pamětí, jež začínáme tímto listem:

Uroz. p. p. Hendrychovi staršímu z Švamberka a na Zvíkově atd.

Službu svú VMti vzkazuji atd. Jakož o tom vědomost míti ráčíte, že sem sestru svou panu Ctiborovi Pohnanovi k stavu manželskému zamluvil. I takový veselí svadební konáno beyti má ten pondělí na den sv. Matouše nejprv příštího a při tom na zejtří, dáli pán Buoh, sem tý vuole, cerku svou, kterouž mi těchto nedávných časů pán Buoh všemohúcí s manželkou mou milou dáti ráčil, okřtíti dáti. Protož za to VMti prosím, že na den na hoře jmenovaný i s Její Mtí paní manželkou VMti ke mně na Teyn tím zážeji k večeři přijeti ráčíte a paní manželku VMti prosím, že cerce mý kmotra beyti ráčí, i já se toho

[1]) Tamže 59. [2]) Ze vsi pusté Jarošovic udělán dvůr. [3]) Tamže 116—117.

VMti i Její Mti paní všelijakeym dobreym přátelstvím rád odsluhovati chci, i bohdá zase takovouž měrou odplatiti; tý sem nepochybný naděje, že žádosti mý oslyšeti neráčíte. D. na Teyně n. Vlt. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji l. (155)6.

Jan Čabelický z Soutic a na Teyně nad Vltavou.

Podobné psaní o svatbě panny Kateřiny posláno bylo také radě města Budějovic. Budějovičtí omlouvali se r. 1556 dne 14. září, že k večeři přijeti nemohou, dokládajíce, „a teď posíláme skrovnou poctu 10 prostic soli dle dobrého sousedstvie." Aby bylo veselí slavnější, objednával si Jan z Budějovic trubače, k čemuž Budějovičtí (19. září) takovýmto způsobem odpovídali: „Kdež nám píšete o trubače naše, aby se zítra buohdá u Vás na Tayně najíti dali, i tak činíme a je jsme dnes s poslem Vašim vypravili. Ale neumiť žádný česky; kdyby to potom opatřeno bylo, aby někdo jim přidán byl, kdoby německy uměl, aby někdo sobě k nim příčiny nevzal, jako by mu k vuoli býti aneb s nimi mluviti nechtěli." [1])

Po této vdavce následovala ještě jedna, z níž pošly nemalé mrzutosti. Marjana, dcera n. Alše Berky z Dubé a Kateřiny z Vesce, od mateře a bratří svých připověděna k manželství a dokonale zamluvena Jindřichovi Vencelíkovi z Vrchovišť i den k výprose jemu jmenován. Marjana asi nerada toto manželství podstupovala a poněvadž měl Jan sestru její Kryzeldu za manželku, k tomu jej navedla, aby ji za jiného vdal. Jan jednal o to se Zdeňkem z Malovic, a než den a čas výprosy přišel, poslal Jan s vozem pro Marjanu, přivezena na Týn a tu hned se Zdeňkem na hradě oddána. Stalo se to asi okolo r. 1558, a po dvě léta potom byly o to soudy, než jak věc dopadla, není známo. [2])

Janovi synové byli krve velmi bujné a mysli nevázané, pročež o nich často jest řeč v rejstrech soudních, když lidi koňmi poráželi, kordy neb tulichy bili a bodali. I mezi bratřími samotnými přišlo k ústrkům a k násilí. Roku 1579 poslal Prokop pro bratra svého Albrechta a vymluvil ho do domu svého na Novém městě Pražském. Když pak Albrecht k němu „s dobrým úmyslem pokojně," jak ovšem on sám povídal, přišel, tu se Prokop horlivou řečí na něho utrhl, jej pěstí ve tvář bil a tloukl a potom kordu dobyv naň sekal. [3]) O tom, jak Prokop hýříval, svědčí následující jeho list:

Vysoce uroz. p. p. Petrovi Vokovi z Rožemberka atd.

Službu svou VMti vzkazuji oc. Byl sem tý všechný vůle podlé připsání mého tento teyden k VMti přijeti a VMt. služebně navštiviti, což jistě toho dávno žádostiv sem, abych se mohl s VMtí shledati. Ale VMti oznamuji, že nic zdráv nejsem. V pondělí minuley byl sem u pana Šternberka na Bechyni dávno pánu připověděv, když u mne pán ráčil na Teyně býti, že ku pánu, když ty mnichy dá do kláštera uvozovati, přijeti a toho při jineych poctiveych páních přátelích přítomen beyti chci a v outerey též sem byl se pánem z Hradce u pana purkrabí na Zalší a shledav se se pány v to hanebné žraní sem se dal; nejsa prví dobře zdráv velkou příčinu tím pitím sem sobě k nemoci dal. V hlavě mám jakýsi fučení a ta bídná dna taky mne napadla, což věřím pánu Bohu, že se více v to hanebné žraní nedám a jen půl pinty vína za den píti sem sobě uložil. A tak nejsa zdráv, z tý příčiny není mi možný k VMti na ten čas přijeti. Služebně prosím, že mne při VMti omluvena míti ráčíte. Jineym časem, když mne pán Bůh ráčí pozdraviti a že budu moci choditi, chci to všechno VMti rád nahraditi a k VMti na kratochvil přijeti. Co se pak manželky mý doteyče, jak ste psáti ráčili, že byste k ní z strany nějakého mluvení v Soběslavi cedule řezaný poslati chtíti ráčili, dostatečně sem s ní o to mluvil, aby mi pravdivě o všem oznámila; praví pána Boha se dokládajíc, že se v tom nepamatuje, aby jim co na škodu mluviti měla, že jsou tu byli i poctiví lidí při ní, na kterýž se také odvolává, jakož pak byvši těchto pominuleych dní na Dřítni u paní manželky páně Bohuslavovy, panu Bohuslavovi Malovci, mýmu zvláště milýmu panu ujci, jest o tom ovšem zprávu učinila, což nepochybuji, když se s VMtí pan Bohuslav shledá, že VMti toho všeho zprávu dá, neb jest mi manželka moje pravila, že jest ho za to žádala, aby s VMtí o tu věc promluvil. A tak já, jakž prvotně i nyničko jako svýmu laskavýmu pánu a kmotru předně pánu Bohu a VMti s manželkou svou a dítkami poručena se činím. S tím pán Bůh rač dáti VMti se na všem dobře a šťastně míti. Datum na Teyně nad Vltavou v sobotu den památný na nebe vzetí p. Marie l. p. 1598 (15. srpna).

VMti zůstávající služebník

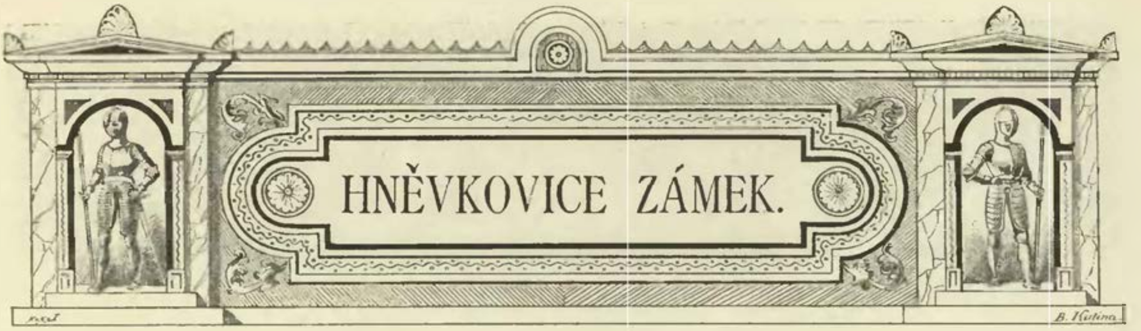
Psal písař. *Prokop Čabelický z Soutic na Tejně nad Vltavou.* [4])

---

[1]) Kopiář listův poselacích v Budějovicích. [2]) DZm. 3. F 9, F 13, reg. arciknížecí r. 1552 k. s. f. 93. [3]) Reg. 20 F k. s. P. 3.
[4]) Arch. Třeboň.

Hněvkovice od severní strany.

Tři čtvrti hodiny jižně od Týna na výšině nad řekou Vltavou stojí dvůr Hněvkovský a v něm uprostřed stojí starobylý zámek, v němž nájemce dvora a polesný bydlí. Na půlnoční jeho straně jest nový dvůr přistavěný, na polední straně dvůr s dvěma branama, které zajisté z 16. věku pocházejí. Konservativní duch, jemuž se podařilo tuto část zachovati v prvotním stavu, spatřuje se také na zámku, který se asi tak udržel, jak byl založen, ovšem že bývalá jeho krása opršela. Zvenčí málo sice, ale přece znáti bývalou jeho úpravu. V přízemí jest rustika s většími obdélníky. Mezi okny (u některých jsou ještě římsy) byly okrasy ornamentální, většinou vybledlé. Na polední straně byl vyobrazen jezdec, jak ukazují nepatrné známky a svědčí podání. Na téže straně jsou také starobylá vrata štukovím obložená. V tabulce nad branou je nápis Renovatum, svědčící o tom, že v minulém století aneb ještě na počátku našeho nějaký neuvědomělý člověk některé části zámku bílou omítkou zaplácal. Po starých dubových schodech vstoupíme do prvního poschodí, kdež baví kromě úpravných nových světnic bývalá veliká síň, nyní úplně pustá. Jest to veliká prostranná místnost bez krytu. Na severní straně zachoval se vlaský komín. Dvéře jsou troje; jedny jsou zazděny. U některých jsou zbytky malování, kteréž bývalo okolo veníři v barvách pestrých provedeno (anděl kvítí, ovoce). Dláždění staré složeno jest z šestihranných dlaždiček. Těmto chudým zbytkům bývalé vkusné a umělecké úpravy odpovídají také komíny na střeše v ozdobném renesančním slohu zdělané; bohužel, že některý z nich jest již chatrný.

Ves Hněvkovice jest stará a stála zajisté již ve 13. věku, patříc tehda i později k příslušenství Bechyně. Vácslav ze Švamberka prodal ji r. 1551 *Volfovi staršímu Hozlaurovi z Hozlau* [1]) a na Bzí. Když se synové tohoto r. 1558 dělili, dostaly se Hněvkovice k dílu Šebestiánovu Bezskému. Nejstarší Šebestiánův syn *Jeronym* seděl až do r. 1584 na Bzí; prodav pak statek tento, usadil se na Hněvkovicích, kdež si znova tvrz vyzdvihl a ji uměleckým dílem ozdobil. [2]) Stavení toto připomíná se poprvé r. 1610, kdež je nazývá Jeronym hradem, později slove tvrzí v nově vystavenou. [3]) Jsa již Jeronym při letech, zapsal statek Hněvkovský (r. 1618) *Anně Marii ze Soutic, manželce Gabriela Hozlaura z Hozlau,* ale tak, aby se ujala statku teprve po smrti Jeronymově. [4]) Avšak když po smrti jeho nalezla kommissí císařská (r. 1622, 9. listopadu), že Jeronym pětinu statku svého propadl, zrušen jest zápis dotčený. Statek již roku 1620 vojskem císařským zabraný postoupen jest napřed *Janovi Častolárovi z Dlouhévsi* zástavou za 1000 fl. půjčených, avšak vedlé nařízení královského místodržícího (r. 1612, 14. prosince) odevzdán arcibiskupu Pražskému *Janovi Loheliovi* k panství Týnskému proto prý, že měl za n. Jeronymem nějaké peníze. [5]) Roku 1740 byla tvrz zdejší velmi sešlá, ale byla ještě pod střechou prejzovou. [6])

---

[1]) Arch. Třeboň. Viz děje Bzí [2]) DZ. 53. G 11—14, 166. J 29, 192. J. 27. [3]) Jeronym zapisuje dluh na „hrad Hněvkovice s dvorem popl. a ves s mlýny a řekou.“ (DZ. 94. H 9, 95. C 27.) [4]) DZm. 237. L 19. [5]) Bílkovy děje konf. [6]) Sommer Bud. kr. 55, Trajer 114, Paměti Světeckého II. 522.

TVRZE OKOLO TÝNA.

KALADÝ.

Půl hodiny severně od Týna při Lužnici leží ves Kaladý, chybně Koloděje, od lidu Kaladěje zvaná. Při samé řece jest čtverhranný zámek, který z bývalé tvrze povstal.

Když Johanka Čabelická z Úšavy r. 1543 zboží Březnické k dobrému dětí svých spravovala, nenacházelo se na místě nynějšího Kaladého nic více, než přívoz a krčma, z níž vrchnosti plat vycházel; to pak se drželo ke Březnici a zápisnému panství Týnskému.[1] Buď Johančin syn *Jan Čabelický ze Soutic*, pán Týnský († r. 1567), aneb synové jeho vystavěli u přívozu dvůr poplužný, někteří pak lidé počali se proti dvoru na druhé straně řeky i pode dvorem usazovati, a tak povstala také ves. Když se Janovi synové *Prokop*, *Albrecht*, *Karel* a *Adam* o zboží otcovské podělili, dostal se Kaladý nejmladšímu synu Adamovi; objem statku Kaladského byl sice dosti skrovný obsahujíc pouze vsi Kaladý, Doubravu Velkou, Tukleky a Vesce, ale k tomu byl dostal Adam ještě zboží Hartmanické a ves celou Kurákov s příslušenstvím, 2 rybníky nad Žimuuticí slovou Mnichovec a farářský; poněvadž byly Kurákov a dotčené rybníky příliš vzdáleny od Kaladého, prodal je Adam r. 1587 bratru svému Karlovi za 200 kop gr. č. a přikoupil za to bližší dědiny, totiž dvory kmecí v Netěchovicích s lesem Celibí od Jošta Hozlaura z Hozlau za 250 kop. Oboje zboží r. 1588, 30. června ve dsky zemské vloženo.[1] Adam pojav k manželství Barboru z Budkova, ke svému a jejímu pohodlí při dvoře čtverhrannou tvrz vystavěl, jejížto příkop se bezpochyby nadýmáním řeky Lužnice vodou napustiti mohl. Téže manželce své pak zapsal r. 1590 (v úterý po sv. Janu Křtiteli) dluh 70 kop, ve kterémž se po jeho smrti u ves Netěchovice a les Celib uvázati a je k dědictví svému držeti mohla.[2]

Pan Adam z manželství svého dětí neměl a tudíž v posledním pořízení svém r. 1608 v pondělí po sv. Fabiánu a Šebestiánu na Kaladém daném statek svůj choti a příbuzným odkázal. Dědici měli býti totiž Jan, Aleš, Prokop, Adam synové Albrechta Čabelického na Podboří, Jiří, Václav, Šebestián, Adam, Vratislav, Jan, Kryštof a Albrecht synové pana Karla Žimuntického, Anna a Kateřina dcery Albrechtovy, Eufemie, Barbora, Eva, Kateřina a Anna Zuzana dcery Karlovy, Barbora z Budkova, choť, a Marie Majdaléna Ojířova ze Soutic, sestra Adamova. Po smrti Adamově měla se totiž choť jeho uvázati ve „tvrz Kaladey s dvorem popl. a. ves, ves Netěchovice se dvorem, ves Doubravu s mlýnem pod touž vsí na Vltavě a řekou, Vesce, Tukleky s mostem přes řeku Lužnici," to měla držeti buď do smrti, buď do stavu svého změnění, ale pak spadnouti mělo na strýce Podbořské, ti pak ji měli peníze jisté zaplatiti, kdyby stav svůj změnila. Jiný statek svůj Hartmanice, Doubí, Horní Bukovsko se dvorem a podacím dal hned strýcům Podbořským, ale aby z toho synům Karlovým jisté peníze vydali, dcerám pak Karlovým a Albrechtovým odkázal po věně a jistém ročním platu, jenž se měl také sestře jeho dostati. Po takovém pořízení r. 1611 na podzim zemřel.[3]

Pořízení toto v pondělí po sv. Barboře ve dsky vložené nebylo ani Karlovi ani Barboře po chuti, ani shledávali, že strýcové Podbořští štědřeji obdařeni byli; zvláště pak Karel ve svých odporech (r. 1612) nepřestával všeliké námitky vypočítávati, pro něž by kšaft místa míti nemohl; že prý se nesrovnává se zápisem r. 1590 Barboře učiněným a s listem mocným královským; jalovou pak řeč vedl o slově tvrz ve kšaft tu položeném, „ježto aby dvůr Kaladey kdy tvrzí slouti a při rozdílích mezi někdy Prokopem, Albrechtem, Karlem a Adamem syny Janovými do týchž rozdílův za tvrz položen býti měl, tomu on Karel místa nedává, nýbrž odpírá; a aby on někdy Adam na týž dvůr od J. M. K. jaké obdarování, aby se tvrzí jmenovati mohl, míti měl, toho on Karel nikdy se jest uptati

[1] DZ. 250. D 3. Ve starších dobách jsme o Kaladém ani té nejmenší zmínky nenašli a nemůžeme tudíž pověděti, zdali místo to již od starodávna ke Březnici patřilo aneb snad od Čabelických přikoupeno bylo.

Východní brána v Hněvkovicích.

[1] DZ. 24. E 24 a 69. F 14—15. [2] DZ. 1084. H 5. [3] DZ. 135. N 22—26.

nemohl a posavad nemůže,‘ a tak prý to pojmenování čelí proti zřízení zemskému. Nenacházíme nikdy, že by se odpory Karlovy a Barbořiny s výsledkem byly potkaly, ano Barbora brzy potom pojavši nějakého Chrta stav svůj vdovský proměnila a podlé kšaftu n. Adamova statku sobě do stavu změněni bratřím Podbořským proti odvedení jisté summy a jiných věcí postoupila. Nemohouce však bratří ti, z nichž ještě Adam ani let svých neměl, statek ten pro dluhy někdy Adamovy zdržeti, snesli se r. 1616. 30. května na tom, aby Jan ten statek od nich převzal a jim jejich díly vyplatil, s tou však při tom výminkou, kdyby Jan statek ten prodati chtěl, aby to bratřím dříve oznámil, aby tudíž statek z rodu nevycházel. [1]) Tedy mu bratří 16. června celý statek kromě vsi Netěchovic, o niž se s Barborou (vedlé zápisu r. 1590) soudili, za 13.000 kop míš. ve dsky vložili. [2]) Karel byl tehdy již s nimi usmířen a sám je smlouval.

Jan později starší řečený seděl na Kaladém s chotí svou Eliškou z Loutkova až do r. 1625; t. r. dne 4. srpna prodal tvrz Kaladý s dvorem popl., ves s mlýnem a mostem přes řeku i s tou řekou, vsi Velkou Doubravu, Vesce a Tukleky *Janovi Menceliovi z Kolsdorfu* a na Tmáni, cís. radě nad apelacími, za 13.000 kop míš. a 150 dukátův. [3]) Nevydařil se tudíž úmysl bratří, aby statek při rodě zůstal, ano rod ten potom dosti chudl, neb i Podboří byl Jan r. 1623 prodal. Mencelius jsa v držení Kaladého toliko dvě léta, postoupil ho r. 1627 (juxtou na den sv. Anny ve dsky vloženou) *Janovi de Vitte z Lilientalu* na Podboří a Opařanech, JMC. radě, tento pak nemaje také zalíbení na nově nabytém statku smlouval s *Johankou Brandenšteinovou z Malovic* o zakoupení jak Kaladého, tak i statku Netěchovického; a když si byl manžel Johančin Izák z Brandenšteina, rytmistr, oba statky dobře zhlídl, učiněna smlouva trhová r. 1628 dne 18. července a strženy ty statky za 18.000 kop míš., [1]) z nichž největší část Johanka pánu de Vitte dlužna zůstala. Jakožto dobrý kupec si de Vitte tento dluh nenechal, nýbrž jej Pavlovi z Vácinova postoupil a dobře učinil, poněvadž drahně let k zaplacení nepřišel. V držení statku následoval po Johance syn její *Jan Jáchym Brandštein z Oppurku*, jenž nejen cestami nákladnými, nýbrž i novými dluhy statek obtížil, neb neuměje hospodařiti vypůjčil si od rektora Jezovitův v Novém městě Pražském 10.000 fl., od Daniela Mirabelle z Freyhofn, apelačního rady, a choti jeho Justiny z Freifeldu 3000 fl., od poručníků Ziglovských 1000 fl. a úroky dskami pojistil; nadělav pak ještě více dluhův odebral se r. 1671 z Čech a po všechna následující léta v Holandsku zůstával. Mezi tím však věřitelové peněz svých se domáhajíce přinuceni byli na exekucí právní nastoupiti, kterouž také dovedli, pročež kommissaři místodržícími k prodeji statkův zadlužených nařízení neopominuli se po kupci ptáti a jakkoliv se jich několik ohlašovalo, však po dlouhém mezi nimi licitování žádného jiného, který by za ty statky více dáti a je lépe zaplatiti chtěl, nenalezli, než *Jana Šťastného Brandšteina z Oppurku* na Dražičkách a Červeném Záhoří, syna Jana Joachymova; tomu tedy r. 1679, 11. července statky Kaladěje a Netěchovice za 21.650 fl. rh. prodali. [2]) Tento držitel zemřel roku 1692 v měsíci březnu, pořízení o statku neučiniv, a poněvadž bližšího dědice nebylo, spadl statek na otce jeho, svrchupsaného Jana Jáchyma, jenž si t. r. 28. dubna komorníka na uvázání v Kaladý vyžádal. Týž se byl již před tím vrátil do země a nyní úřady cís. a soudů dvorského a komorního rady zastával, nicméně však až do své smrti († 1704) statek dluhů sprostiti nemohl. [3])

Zbytky západní brány v Hněvkovicích.

[1]) DZ. 189. K 20. [2]) DZ. 138. D 25. [3]) DZ. 203. G 13, vloženo r. 1625 v pondělí po nanebevzetí p. Marie. (DZ. 142. F 13.)

[1]) DZ. 297. J 23, vloženo r. 1630 v úterý po sv. Vavřinci.
[2]) DZ. 394. J 21. O Janovi Jáchymovi srovnej děje Červeného Záhoří.
[3]) Po smrti Janově uvázala se choť jeho Lovisa, ovdovělá Brandšteinova, roz. de Faure & Manjajet, byvši kšaftem k tomu splnomocněna, v poručenství nad dcerou svou Evou Lidmilou Johankou a ve statky Kaladý, Netěchovice, Dražičky, Slapy a Chvalkov (DZ. 118. H 12), ale všechny ty statky přišly t. r. 22. prosince k odhá-

V odhadu r. 1704 popisuje se tvrz zdejši takto: „Tvrz Kaladěje vše od kamene vystavěná a kůrkami krytá, v niž v hořejším štoku se nacházejí 3 pokoje a prostranná tabulnice, v prostředním 5 pokojů, v dolejním 1 pokoj, sklep, špižirny, kuchyně klenutá, pak mlýn při též tvrzi na trojí složení.“ Také se připomíná „stavení, kde správce bydlí, na ostrově mezi řekou Lužnicí a příkopem mlýnským ležící.“

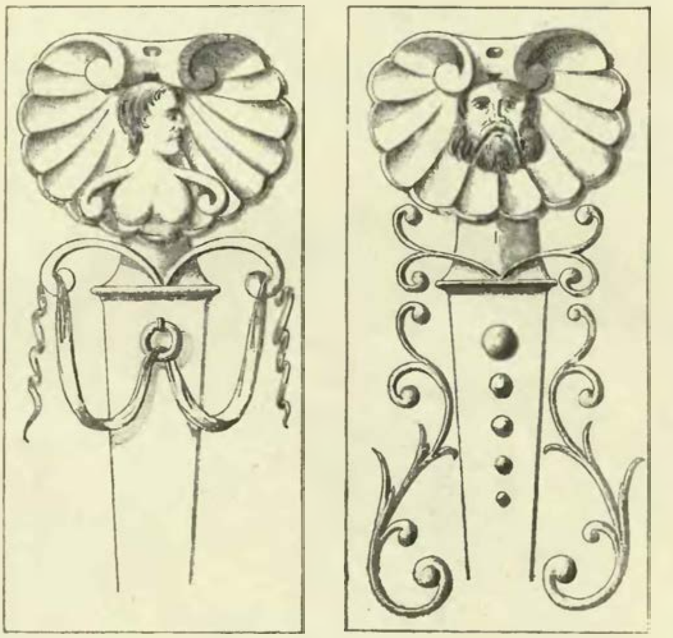
SMOLEČ.

Jihozápadně od vsi *Smolče* na výsadku, který boky svými do potoků Slabčického a Březského a čelem svým k Vltavě spadá, býval kdysi hrad rozsáhlý, z něhož ještě příkopy zbyly, než jiných zbytků moc se nenachází, leč by se kopalo, a tu se přichází na rum s maltou promíšený. Lid místu tomu říká Hradiště. Jméno a osudy hradu tohoto jsou úplně neznámy. Poněvadž Smoleč s okolím ode dávných dob ke statkům arcibiskupským patřil (viz urbář arcibiskupský v Pam. arch. VIII. 33, 34), domníváme se, že byl i hrad náš buď jměním arcibiskupovým, aneb že od zápisných držitelův teprve po válkách husitských vystavěn byl. Patřil-li arcibiskupovi, mohl tu seděti purkrabě, jenž odlehlé od Týna vsi u Smolče spravoval. (Srov. Pam. arch. VII. 393 až 398.)

HRÁDEK BŘEZI.

Na vysokém pohoří blíže Týna leží zámek Hrádek hned u vsi Březí; blíže něho vypíná se kostel, který náleží ke druhé vsi Křtěnovu. Ačkoliv obě vsi již ode dávna při sobě stojí, mívaly přece vždy společné držitele. Na Hrádku seděli totiž vládyky ze Březí, od nichž pošli také Býšovci z Býšova, a ti byli vždy pány podacími na Křtěnově. V ten čas, když seděli na Hrádku *Albert z Březí* († r. 1367) a synové jeho *Svatomír* (roku 1367—1373) a *Přibyslav* (roku 1373—1395), *Rynart z Březí* (r. 1362—1367) a bratří *Smil* a *Bušek* (r. 1373—1388, tušim synové Rynartovi), seděly v blízkém Kníně dvě větve vladyk, od nichž tušim Býšovci pošli.[1]) Kněz Kuneš ze Březi byl roku 1373—1395 farářem na Křtěnově. *Albert z Březí* připomíná se v letech 1410—1415 někdy jako svědek, někdy i jako patron kostela ve Křtěnově.[2]) Kromě něho žili však ještě bratří *Aleš* a *Rynart z Březí*.[3]) Onen byv r. 1395—1415 farářem ve Křtěnově a potom ve Všetatech, stal se po té kanovníkem Vyšehradským a posléz biskupem v Litomyšli v dobách nejbouřlivějších; ztrativ Litomyšl a zdělav drahně dluhův na ostatní statky biskupské, skrovné vedl živobytí na Moravě. Ještě r. 1438 vykonával církevní obřady při korunování krále Albrechta, jsa biskupem více jménem než skutkem.[4]) Rynart vyskytuje se ještě r. 1421 jako svědek v listu bratra svého.[5]) Kdo potom v 15. století Březí držel, není nám známo, leč jen to, že se psal roku 1440 *Oldřich z Býšova* seděním v Březí,[6]) a poněvadž se *Jindřich z Býšova* r. 1517 také pánem na Březí nazývá,[7]) souditi lze, že zůstal Hrádek dlouhý čas v držení Býšovcův, dostav se jim dědictvím po vymřelých vládykách ze Březí.[8])

V šestnáctém století počítaly se ke statku Březskému Hrádek tvrz s dvorem poplužným, ves celé Březí, Křtěnov s podacím a Slavětice a díly vsi Kočína a Knína. Statek ten drželi asi kolem r. 1520 bratří *Jan* a *Mikuláš Rendlové z Úšavy*, od nichž jej koupil před r. 1526 *Jan Nebřehovský z Nebřehovic* za 1000 kop.[9]) Za tohoto a syna (?) a nástupce jeho Ondřeje ubyla ves Knín a přibyla za to ves Temelínec. Oldřich prodal konečně (vkl. 1556 dne 30. dubna) tvrz svou Hrádek Březí se vším příslušenstvím *Zikmundovi Malovci z Libějovic* za 2825 kop.[10]) Tento spravoval Hrádek ze statku svého Chvališovic, kdež si byl novou tvrz postavil, ale zapsav roku 1576 dne 11. února 1250 kop věna choti své Anně z Felndorfu, kteréž se jí z Hrádku vyplatiti mělo, jí při tom statek ten k užívání odkázal.[11]) Synové obou *Václav* a *Pavel* zdědivše po rodičích statek rozdělili se potom, tak že měl onen Chvališovice a tento Hrádek.[12])

Ze zámku Hněvkovského.

dání (DZ. 36. A 1) a mezi věřitele rozděleny. Nároky věřitelův převedl na sebe *František Ignác hrabě Vratislav z Mitrovic*, cis. tajný rada, soudce zemský a kr. místodržící, jenž dostal s manželkou svou Marii Annou ze Šenfeldu 5 statků v Litoměřicku a okolo r. 1715 zemřel. Synům jeho dovoleno jest připojiti ke jménu rodinnému také název *ze Šenfelda*. Mladší jeho syn *František Karel*, pán na Šouvaldě, Nadějkově, Kaladém, nabyl také skrze manželku svou Marii Annu Vchynskou statků Myskovic a Roudného, byl radou, později vicepresidentem soudu apelačního v Praze, vystavěl r. 1745 zámeckou kapli v Kaladém a zemřel r. 1759. Synové po něm zůstali *Karel* a *Rudolf* rozdělili se tak, že dostal onen Šonvald a Nadějkov, tento Kaladý a Myskovice. Tento Rudolf, jsa dědičným kuchmistrem, stal se dobrodincem školy zdejší a před smrtí svou († 1795) vysadil také peníze k vydržování kaplana zámeckého. Po jeho bezdětné smrti dědil Kaladý bratrův syn *František Ludvík*, a od tohoto je dostal druhý syn Karlův, také Karel řečený, r. 1804. (DZ. 862. C 12—14.) Tento splodiv s chotí svou Terezií Bergerovnou z Lümmingen syny *Karla* a *Rudolfa Konstantina*, zemřel r. 1823 jakožto major v zemské obraně, a Kaladý potom v 70.000 fl. k. m. odevzdán (r. 1830) synu staršímu Karlovi. Tento splodil s manželkou Terezií Kocovnou z Dobrše syna *Eugena*, který se sestrou *Karolinou*, provdanou z *Kokorova*, statky otcovské zdědil (otec zemřel r. 1845); mateři Terezii ponecháno užívání čtvrtiny statku do jejího života.

[1]) Lib. conf. Pangerl H. U. Arch. Netol. V listu dd. r. 1387 dne 11. ledna (viz Chvališovice) svědčí kněz Kuneš ze Křtěnova, Bušek z B. (erb koruna), Nedamír ze Knína a Přibík z Březí (v erbu jen helma). [2]) Archiv Třeboňský lib. conf. VII. E 17; r. 1410 dával svědectví o blízkých silnicích (arch. č. VI. 20). [3]) Rynart se připomíná poprvé roku 1402. (Lib. erect. V. 48.) [4]) Viz Jelínkovu historii Litomyšle. [5]) Archiv gub. [6]) Archiv Vodňan. [7]) Archiv Třeboň. [8]) S tím ovšem by se nesrovnávalo to, co psáno v Hist. sborníku I. 133, ač platí-li to o našem Březí. [9]) DZ. 5. E 10, reg. 1 b. F. k. s. G 10. [10]) DZ. 12. D 25. [11]) DZ. 19. A 23, 88. T 11. [12]) Oba přicházejí v tytuláři r. 1589.

Pavel odprodal r. 1604 od statku svého Slavětice [1]) a zemřel potom bezdětek. Statek zdědil tedy bratr jeho *Václav Malovec z Malovic* (potom řečený nejstarší), kterýž také dítek nemaje na statku svém nešetřil, tak že konečně na zaplacení dluhův i Chvališovice prodati musel (r. 1616) a poslední dni života svého na Hrádku ztrávil. Pořízením svým roku 1616 dne 22. září daným odkázal tvrz Hrádek s příslušenstvím tetě své *Anně Benedové* rozené *z Vřesovic* jak pro její opatření, tak i pro ochránění při sobě *Alény Lukrecie* hraběnky *z Millesimo* a *Alžběty Olympie Kolničky* na takovou výminku, aby statek do smrti aneb stavu svého změnění držela, žádné závady naň nečinic; po ní měli následovati Oldřich a Zdeněk Malovci z Chýnova, po jich smrti bratří jich Petr a Jindřich a synové a dědici jich, tak aby se způsobem svěřenským v rodě Malovcův Chýnovských dědilo. To pak způsobiv r. 1617 zemřel. [2])

[1]) DZ. 178. F 5. [2]) DZ. 138. O 24.

Z bratří dotčených měl syny jediný Zdeněk, a tuť následoval po posloupnosti nejstarší jeho syn jak na Hrádku, tak i na Skalici a Velkém Ždíkově, na nichž byl n. Jan Malovec nápady svěřenské zřídil. Týž zemřel r. 1666, a poněvadž tu bližšího dědice nebylo, zveden jest (v říjnu t. r.) bratr jeho *Jan Oldřich*, posud hejtman kraje Prachenského a pán na Vysokém dvoře a Ždíkově, [1]) jenž již r. 1679 mrtev byl. Syn jeho *Václav* zděděv Hrádek po otci byl nejvyšším lejtenantem pod regimentem Šerfenberkovským a bojovav udatně s Turky v jedné bitvě zahynul (roku 1686), dědicův nepozůstaviv. [2]) Z těch příčin uvázal se nyní na Hrádek bratranec jeho *Jan Bohuslav*, nejstarší z linie (r. 1686 v prosinci), při jehož potomcích a strýcích r. 1760 do stavu svobodných pánů povýšených Hrádek až do vymření zůstával. [3])

[1]) DZ. 114. K 4. [2]) DZ. 116. L 21—22. Srovnej Zálezly a Vysoký dvůr. [3]) K vyrozumění poslouží tento vývod:

Zdeněk Malovec z Chýnova r. 1614

Pavel † r. 1666 na Skalici a Hrádku — Bohuchval r. 1623 † j. r. 1627 — Jan Oldřich r. 1667 † j. 1679 na Vys. dvoře, Ždíkově a Hrádku

Pavel → Jan Bohuslav r. 1686 na Ždíkově a Hrádku † r. 1700; Vilém Arnošt na Skalici r. 1700 na Hrádku

Jan Oldřich → Václav r. 1679 † 1686

Jan Bohuslav → Václav Arnošt Maxm. na Hrádku a Česticích † r. 1745

Vilém Arnošt → Ferdin. Ignác; Arnošt Vilém † r. 1770

Ferdin. Ignác → Maximilian

Arnošt Vilém → Václav na Skalici a Hrádku

Václav Arnošt Maxm. → František Václav; Mikuláš Antonín † r. 1756; Arnošt

Václav na Skalici a Hrádku → František na Skalici † r. 1842

Mikuláš Antonín → Josef František † r. 1781

Josef František → Jan Nep. na Ždíkově až r. 1799

SKALICE HRAD.

Uprostřed mezi Sepekovem, Hodušínem a Podbořím jest veliký les Chlum řečený, na vrších a mezi nimi se roztahující. Ačkoliv les tu od pradávných časů je, přece některé jeho části již před 700 lety zdělány a obydleny byly. V jedné části lesa tohoto slove Osyčiny našly se všelijaké starožitnosti z dob snad pohanských, o jedné části svědčí zápisy, že tu bývalo panské sídlo, a konečně na třetí části jsou ještě zbytky, kteréž o tom svědčí, že tu lidé přebývali.

Ode mlýna Kvěchovského na jihovýchod jest ostroh lesem porostlý, jemuž se nyní na Skalici říká. Západní jeho konec jest skalnatý a tak srázný, že se stěně podobá, jižní pak ke Smutné spadající jest vysoký a příkrý; na ostatních stranách zejména k východní výšině jest svah o něco volnější. Na povrchu není viděti ani valu, ani příkopu, ani zbytků zdí. Pouze na opyši hory nad skalnatým srázem zříti jest prohlubeň okrouhlou, jako by tu věže nějaké stávala, také na kraji jižního boku jest nějaká prohlubeň. Sem a tam najde se také nějaký kámen patrně přitesaný. Ze všeho, co tu viděti, tolik jen posouditi lze, že tu bylo kamenných stavení poskrovnu a opevnění velmi nedokonalé. Snad se tu počalo stavěti a pak přednosť dána hradišti nad Chobotem.

Odtud na jih leží při rybníku Chobotu mlýn taktéž řečený. Z něho viděti jest na druhé straně rybníka ostroh vysoký, jemuž se nyní Hradiště říká. Také boky tohoto výběžku na dvě strany (k jihu a západu) jsou strmé, na sever ne tak příkré, nicméně však vysoké; na východní straně, odkudž ostroh vybíhá, jest jako nízké sedlo. Na samém rohu dvou příkrých stran nacházejí se základní zdi stavení na způsob obdélníku zdélí 11 a zšíří 4 sáhů; základy zvýší 2 sáhů jsou zemí a rumem zasypány a podobají se proto valům. Uvnitř jest viděti značnou prohlubeň, pocházející odtud, že se dno do sklepů provalilo. U rohu severovýchodního nachází se ještě jedna prohlubeň způsobu asi takového, jako by tu okrouhlá věžka stávala. Asi 70 kroků odtud k východu nacházejí se základy menšího stavení, patrně čtverhranné věže asi 3^0 dlouhé a 2^0 široké. Jedna strana jest provalena, jako by tu vchod býval, ale klame tu pouhá náhoda, jako jinde na starých místech.[1]) Srovnání těchto dvou zbytků mezi sebou a s jinými památkami podobného způsobu vede k tomu, že obdélník na kraji stráně stojící byl obydlím páně neb domem, jemuž se ve 14. a 15. století palác říkalo, menší čtverhran pak brannou věží. Poněvadž pak zbytků jiného opevnění není, abychom o způsobě hradu tohoto souditi mohli, musíme si domysliti, že byl ploty na všech stranách ohrazen a plot ten na strany nejslabší dotčenou brannou věží tvrzen. Jaký název hrad tento měl, není sice nikde doloženo, ale poněvadž se držitelé okolí buď pány ze Skalice aneb ze Sepekova nazývali, domnívati se slušno, že slul Skalicí.[2])

Skalické hradiště jest pro nás úkazem vysoce zajímavým, třebas tu jen nepatrně málo zbylo. Povstavši zajisté před polovicí 13. století přestalo býti od konce téhož věku sídlem panským a ukazuje

---

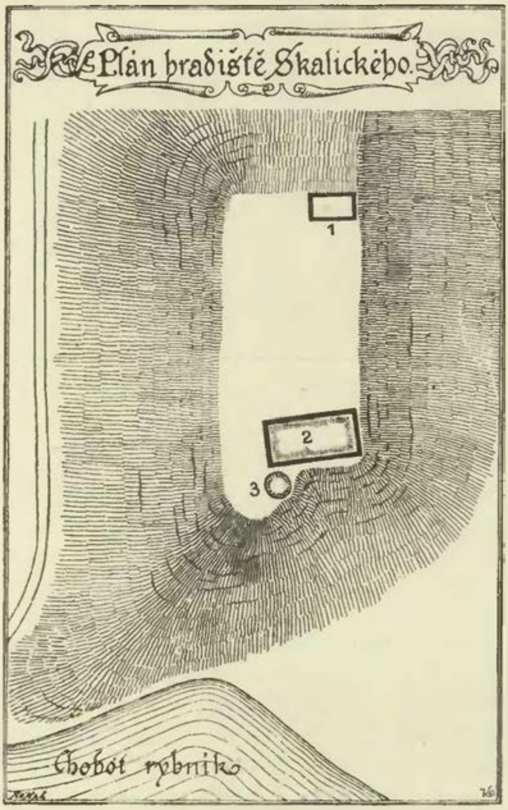
[1]) Tím se opravuje, co bylo v Pam. arch. IX. 451—453 udáno. [2]) Ve starých urbářích nazývá se všechen les od mlýna Kvěchovského až k Chlumu Skalicí.

Písek roku 1815. (Podlé staré rytiny v archivu Táborském.)

nám způsob *prvních panských sídel* v zemi, tvoříc způsobou svou přechod jakýsi od slovanských hradův a týnů ke hradům středověkým. Opevnění jeho zvláštní postrádajíc valu a příkopu nachází se u mnohých starých týnů. Nám se zdá, arci nyní, kdež máme výtečné stroje obléhací, že také opevnění pouhými ploty či pouhé *otýnění* (týn toliko co ohrada plotěná) málo sneslo a vydrželo, ale považiti jest při tom dvou věcí. Předně se mohlo otýnění na slabších sesíliti; mohly tu býti mokřiny aneb místa trním a hložím obrostlá. Za druhé nebyl šlechtu ještě pronikl onen feudální duch, který se ukazoval ve vzpourách proti zeměpánům a v častých půtkách jedněch s druhými. Nebylo-li vnitřních válek, kdež sta proti stům bojovala, byl hrad toho způsobu, jako Skalice, dosti silen, aby se zlodějům neb škůdcům ubránil.

Nepravidelná podoba rybníka Chobotského, rozmanitá tvářnosť břehů jeho, za nimiž vykukuje Sepekov, různosť lesních strání a rozsáhlé smrčiny Chlumu činí krajinku okolo mlýna Chobotského malebnou, procházení v ní rozkošným. Chlumek nad mlýnem jest nyní obrostlý mladým borovím, na hradišti nad Chobotem z části jest mlází, z části se stromky vysadily. Na východ odtud jest mladý, ale již hezky vysoký les. Jednomu místu říká lid „v Kamenech“ aneb „zbořené město.“ Jsou tu prohlubně rozličné, z nichž souditi lze, že tu nějaká vesnice stávala. Zajímavo jest, že se jedné větší prohlubni „ratejna“ říká; pojmenování to zajisté svědčí, že tu býval před časy panský dvůr a že ten celý kus lesa od hradiště Sepekovského až k Hodušínu ve 13. století vzdělán a zorán býval.

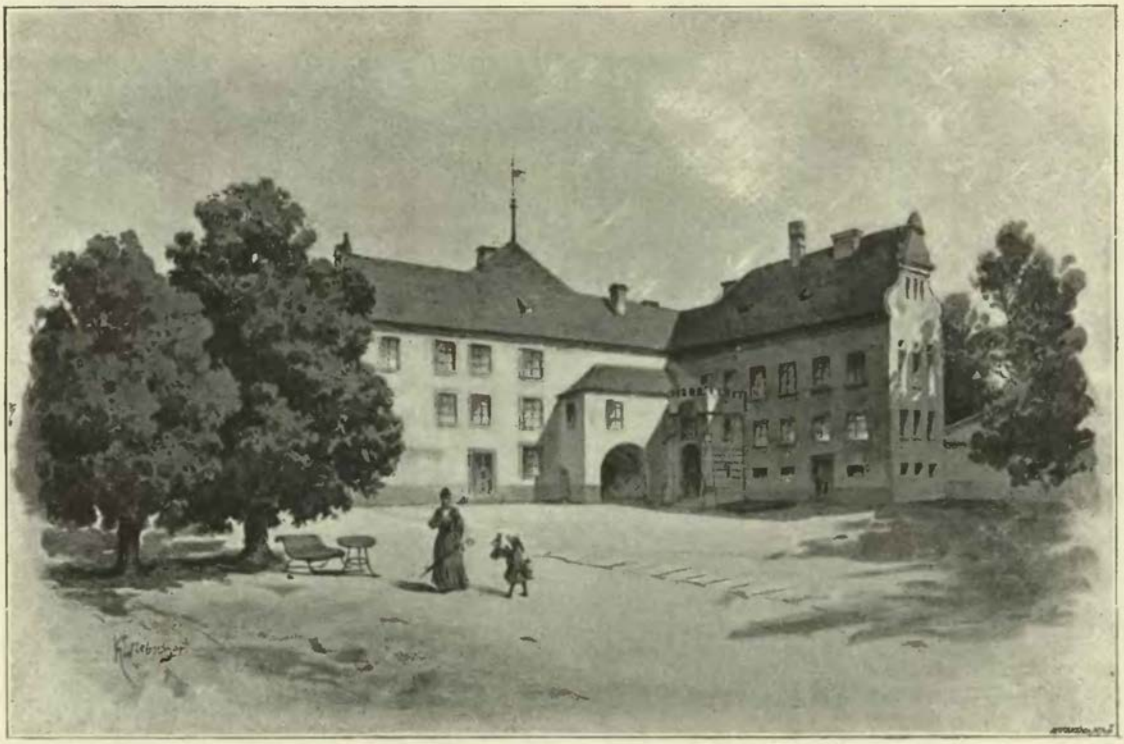

Vysvětlení plánu: 1. Věžiště; 2. základy čtverhranatého stavení; 3. prohlubeň jako od věže nebo studně.

Nejstarší nám známá država Vítkovcův obsahovala Prčici s okolím, ale táhla se odtud až blízko k nynějšímu Táboru, objímajíc tehdejší zboží Jistebnické a množství vesnic v okolí Sepekova. Synové prvního Vítka († roku 1194) rozdělili se o toto zboží, tak že Vítek, praotec Krumlovských, obdržel zboží Sepekovské, Vítek, praotec Rožemberských, pak ostatek. Najisto však víme teprv o vnucích druhého Vítka *Budivoji* a *Vítkovi*, že drželi Skalici a Sepekov. Mladší těchto bratří Vítek připomíná se poprvé r. 1220; roku 1251 slove ze Sepekova, r. 1252 z Načerace, ale příštího roku již se píše z Krumlova, pročež se také za zakladatele hradu Krumlovského pokládati může. Zboží tato držel nedílně s bratrem svým, a zůstavil je synům svým Hynkovi a Vokovi, jimiž rod Krumlovský vymřel. Zboží Skalické a Sepekovské patřilo sice oběma bratřím Budivojovi a Vítkovi až do r. 1272 (tomuto až 1277), ale vedlé nich nazývá se také pánem Skalickým *Vítek ze Skalice*, bratr Pelhřimův a Ojířův z větve Landšteinské, bezpochyby tak od Skalice u Soběslavě zvaný. Též se jen dvakráte, r. 1265 a 1266 připomíná, když sestra jeho Lidmila prodala opatu Světelskému dědictví své ve vsi Valkerstorfu k založení nového kláštera cisterského v Čechách, a při té příležitosti se Vítek s bratřími všeho práva k té vsi odřekli. Budivoj Vítka Krumlovského bratr psal se v letech 1259 až 1261 také podlé Krumlova, ale r. 1260 a po r. 1264 skorem vždy nazývá se Skalickým, jednou také v listu Jana biskupa Pražského Sepekovským. Naposled se připomíná roku 1272. Manželka jeho Perchta porodila mu syny *Záviši z Falkenšteina*, *Vítka*, *Voka*, *Budivoje* a *Henzlína;* ti všichni psali se podlé Ledenic aneb podlé Skalice, někteří i podlé Krumlova. [1])

Od časů smrti Budivojovy držitelé zboží na Skalici nebydleli, zůstávajíce obyčejně na pevném hradě Krumlovském anebo na jiných sídlech svých; za tou příčinou také tvrz Skalická, jsouc asi jen ze dřeva postavena, brzo zanikla; brzo potom i zboží samého Vítkovci jsou zbaveni, což se takto stalo. Bratří Závišovi, kteří se nyní výhradně jako hospodáři na Skalici vyskytují, poněvadž měl bratr jich jiných

[1]) Archiv für österr. Gesch. LI. (Pangerl, Die Witigonen.)

Zámek v Neustupově.

zboží hojnosť, asi ten čas, když Záviše na popravišti skonal (roku 1290), nemalé škody učinili biskupovi Dobešovi, jsouce v tom podporováni Hroznatou z Rataj a syny jeho Arnoštem, Jencem a Budivojem a Víckem ze Zalší. Škod Vítkovci způsobených vypočítalo se asi za 11.141 hřiven stříbra, a na soudě zemském pro to přisouzeny statky odsouzených Vítkovců biskupovi žalujícímu, jemuž je také král Vácslav II. r. 1291, 17. června odevzdal. Statky ty obsahovaly městečko Sepekov, tvrziště Skalici (locus munitionis dictus Skalice), vsi Radětic polovici, Zběšice, Popovice, Podboří s lesem Chlum řečeným, půl vsi Zalší, Držkrajov, Božetice, Hodušín, Vlksice, Vratišov, v Mlčkově dva dvory, s lesy řečenými Bečovy,[1]) Soběnov a Děsný, Nosetín, Raškov, dvůr Pychov s lesy řečenými Ostrý, Chvalov, Březí, Veletín, Hodětín, Myslkov a Dobrotín, ves Chýšku s lesem Hráčov řečeným, vsi Crhov a Podolí. Zároveň zveden jest biskup úředníky zemskými také na několik vesnic jemu po Hroznatovi přisouzených.[2]) Nedlouho potom přiřčeny jsou králi ještě vesnice Víckovy: totiž Klatovec, Bukovec, Dubenky, Zahrádčice a polovice Zalší vsi blíže Sepekova, jež král roku 1292 dne 14. července také řečenému biskupu daroval. Několik let po tomto darování pohnal Hynek Krušina z Lichtenburka, jenž měl za manželku dceru Závišovu, biskupa Jana k soudu zemskému z toho, že mu brání věna na zboží Skalickém, jež prý Záviše dceři své na tomto zboží zapsal. Když přišlo ke sročení obou před soudem zemským, hájil se biskup důvodně, že obdržel Skalici řádným nálezem úředníkův a kmetů Pražských na plném soudě zemském. I hledáno jest po dskách zemských a z nich shledáno, že dceři Závišově na dotčeném zboží žádné právo nenáleží, pročež král Vácslav r. 1306, 9. ledna opět biskupovi držení zboží Skalického potvrdil, Hynkovi a manželce jeho a jiným synům a dcerám Závišovým v příčině zboží tohoto věčné mlčení pak přikázal.[3]) Biskup Jan nepodržel dlouho Sepekova, neboť shledávaje, že zboží to ke kostelu jeho nedobře přileží, a snad i s Vítkovci dobrou vůli zachovati chtě, postoupil zboží Sepekovského s příslušenstvím a dvou vesnic panství Týnského příliš od Týna vzdálených, totiž Radimovic a Celkovic, panu *Jindřichovi z Rožemberka* (roku 1307, 26. července)

---

[1]) V hájemství Bečovském či lese Bečově (jejž pramen náš Wetsoui nazývá) blíže vsi Božetic nachází se tak řečená *Vitanova hora* a temeni jejímu prý se říká na hradišti; na kopci tomto prý také tvrz stávala. (Časop. Tábor II. č. 36.) Krajina tato i s okolím patřila vždy ke zboží Sepekovskému a poněvadž tu sotva bylo tvrze za vlády Rožemberské, nezbývá nic jiného, nežli za to míti, že tu stála tvrz za Vítkovců, čemuž i název Vitanova hora nasvědčovati se zdá. (Podobně u Blažejova posud tvrziště Wittenhäusel a Vítkův Hrádek.)

[2]) Archiv arcibiskupský. Objem zboží jakož i jména vesnic určena jsou nejen z tohoto listu, nýbrž i jiného z r. 1306 (viz níže).

[3]) Reg. II. 893.

a obdržel za to zboží Křivsoudovské a Heralecké.[1]) Od těch dob zůstala pustá tvrz Skalická se zbožím Sepekovským v držení rodu Rožemberského,[2]) jméno tvrze pak záhy vešlo v zapomenutí, tak že se ještě do nedávna nevědělo, kde Skalice, jedno z prvních sídel Vítkovců, stála.[3]) Ze dvou listin nedávno ještě neznámých a námi k r. 1291 a 1306 uvedených podařilo se polohu její objeviti.[4])

---

[1]) Reg. II. 920.

[2]) Sepekovy byly snad spravovány od úředníků Přibenických. Roku 1459 zastavil Jan z Rožemberka platy v Opařanech, Podboří, Hodušině, Popovci, Zběšicích, Zalší, Božeticích, Držkrajově, Mlčkově, Přesečnici, Sepekově a platy na 5 mlýnech a vsi Dudově Matějovi z Dubce na 6 let v 1800 fl. uh. a 800 k. gr. (lib. obligationum v archivu Třeboň.). Roku 1484 prodal Vok z Rožemberka podací kostelní v Sepekovech s plným panstvím p. Zdeslavovi ze Šternberka za 125 kop. (Archiv Orlický.) Roku 1530 nacházíme Sepekov s některými vesnicemi svrchu jmenovanými při panství Bechyňském. (DZ. 6. H 12.) Když pak páni ze Švamberka Bechyni prodali, ponechali si Sepekov a přivtělili jej k panství Milivskému.

[3]) Tak ještě r. 1873 (Archiv für. österr. Gesch. LI. 528).

[4]) Neméně zajímavé hradiště nachází se na rybníku *Ostrově*, ležícím uprostřed mezi Rukavčem a Veseličkem. V dotčeném rybníce jest ostrov skalnatý, na němž viděti jest ještě stopy zdi čtverhranné. (Viz o tom v Pam. arch. VII. 459.) Zdali hrad, který tu stával, také Ostrov slul, jako slove posud myslivna blízko stojící, jest nejisto, anobrž pochybno; neb rybník mohl název svůj zděditi po ostrově v něm se nacházejícím. Není-li nám tedy známo jméno hradu, nesnadno co o jeho osudech vypravovati. Krajina okolní počítala se v 16. století k panství Zvíkovskému a patřívala tuším klášteru Milevskému, pročež jen tolik souditi lze, že tu stával hrad, kterýž se zbožím příslušným opatové přikoupili. O rybnících Rajkovském, Ostrovském a Veselském (u Veselíčka) poznamenal archivář Švamberský, Březan, že viděl registra a paměti slovení jich roku 1501, také r. 1580 se tento rybník připomíná (viz Pam. VII. 550). Byl v těch krajinách také les Ostrov, který k našemu Ostrovu nedopadá; roku 1553 prodal Jan starší ze Švamberka na klášteře Milevském „les řečený Ostrov po cestu, která od Podboří k Sepekovám jde, a na druhou stranu po strouhu tak jmenovanou v Toměšíně Oldřichovi Bechyňovi z Lažan na Podboří.“ (DZ. 11. D 30.)

TVRZE V OKOLÍ MILEVSKA.

VLKSICE.

Ve vsi Vlksicích stávala tvrz na tom místě, kde jest nyní sýpka. Ve 13. věku patřily Vlksice k panství Sepekovskému. Nejstarší nám známý z vladyk zdejších jest *Čajchan z Vlksic*, pro něhož Petr z Rožemberka (r. 1359) odpuštění hříchův u papeže vyprosil.[1]) *Čáslav z Vlksic* byl lovčím u krále Václava; když roku 1381 po smrti Velíka Pupína z Vesce zboží nějaké v Čičovicích na krále spadlo, vyprosil si je od něho náš Čáslav spolu s Přibíkem z Tuklek.[2]) *Ješek z Vlksic* řečený *Lutina* měl manželku Johanku ze Stříteže († již r. 1385), s níž dostal 30 hřiven stříbra, zapsaných na vsi Nasavrkách. Když na ves tuto jako odúmrť král Václav sáhnouti chtěl, uhájil Ješek peníze své a při svou vyhrál.[3]) Jak se zdá, býval ve službách bohatších pánův v kraji Bechyňském; r. 1388 jej nacházíme jako rukojmí ve známé výpovědi o hrad Strážský.[4]) Roku 1396 přichází *Ondřej z Vlksic.*[5]) Za válek husitských žili dva bratří *Václav* a *Jan z Vlksic*; když r. 1437 ves Hlubín v Prachensku na krále spadla, odpírali provolání téže vsi[6]) a dovedše právo své řečenou ves s dvorem poplužným prodali Mikuláši z Libčic.[7]) Ujec jich *Děpolt z Vlksic* připomíná se v l. 1432–1440.[8])

Jan z Vlksic nacházeje se ve službách Rožemberských zdržoval se za tou příčinou okolo r. 1470 nejvíce v jižních Čechách,[9]) ale tou dobou dostal se za jednoho z purkrabí Helfenburských, ve kterémžto úřadě zůstával až do roku 1475.[10]) V pozdějších letech žil tuším na statcích svých a r. 1486 vyprosil si s *Jodokem z Pruku* odúmrtí v Obděnicích.[11]) Zdali byl Jan Vlksický ještě držitelem Vlksic, není nám známo, rovněž to nevíme o *Hronovi z Vlksic*, jenž měl r. 1472 peníze u pana z Rožemberka a válku do Slezska zanášeti pomáhal; před r. 1486 nepatřila mu ves tato, nýbrž *Dorotě ze Křenového*, po jejíž smrti zboží Vlksické na krále spadlo, totiž tvrz s dvorem popl. a ves celá s příslušenstvím (r. 1486).[12]) Nedlouho potom nabyl Vlksic svrchupsaný *Jošt z Pruku*, jenž přikoupil několik statečkův okolních. Od toho převzav Vlksice *Zevald Tetaur z Tetova* prodal r. 1497 dne 26. prosince Vlksice tvrz, dvůr popl. a ves, vsi celé Volevce, Větrov a Klokočov, v Čičovicích 2 dvory kmecí s mlýnem pod Modlikovem *Janovi z Hodějova* za 700 kop gr. č.[13]) Nedlouho potom následovali v držení tohoto zboží bratří *Mikuláš*, *Jindřich* a *Václav z Hodějova* (snad synové Janovi), kteří se rokn 1500 (vkl. 30. března) o veškeré dědictví své podělili. Při

[1]) Reg. Vatikánská. [2]) DD. 13. f. 132. [3]) Tamže f. 136. Srovnej děje Stříteže. [4]) Arch. č. II. 321. [5]) DD. 18. f. 6. [6]) DD. 15. f. 146. [7]) Rel. tab. II. 328. [8]) Časop. Tábor II. č. 37., lib. III. Vet. urb. Prag. [9]) Roku 1470, 14. března svědčí v listu archivu Novohradského. [10]) Pam. arch. X. 232 atd. [11]) Lib. oblig. II. 170 (arch. Třeboňský), arch. kap. Vratisl. [12]) DD. 17. f. 136, 191. [13]) DZ. 2. J 8, arch. č. V. 568, rel. tab. II. 497.

tom obdržel Mikuláš za díl svůj tvrz Vlksice s dvorem, vsí celou, mlýnem novým a mlýn pod Bečovem.[1]) Roku 1510 byl *Petr Šlejbor z Tisové* držitelem zboží Vlksického,[2]) což by neodporovalo posloupnosti níže vyložené, jestli měl Petr buď Vlksice jen v zástavě aneb byl-li prvním manželem *Markéty z Hodějova.* Paní tato, pokud najisto víme, dána byla za *Bedřicha Vlčka z Tetova*, jenž se již roku 1520 pánem na Vlksicích nazývá. Z manželství toho pošli synové *Jan mladší*, *Jiřík*, *Bohuslav*, *Melichar* a *Baltazar*, kteří brzo osiřeli, otce svého ztrativše. Máti jich Markéta spravovala statek Vlksický jako poručnice a obdrževši roku 1533 list mocný, aby mohla o zboží svém řiditi, odkázala poslední vůlí (roku 1537) jmění své synu Janovi a podělila také ostatní syny, nezapomínajíc při tom i na dceru Afru.[3])

Po smrti matčině přikročili bratří k vyřízení otcovské pozůstalosti, kteráž obsahovala tvrz Vlksice s dvorem popl., ves s krčmou a s mlýnem, Lhotu tvrz s poplužím a ves, ve Voděradech 2 člověky a v Chýškách krčmu. Umluveno mezi nimi r. 1538, aby Jan mladší řečené zboží ujal a bratřím 1898 k. gr. míš. vyplatil.[4]) Týž Jan se tuším ani neženil a zdraví dostatečného nemaje posledním pořízením r. 1542 daným všechen statek svůj *Johance Čabelické z Úšavy na Týně* odkázal na takovou výminku, aby sestře jeho Elišce jistou summu peněz vyplatila.[5]) Jan brzo potom zemřel a Johanka také dlouho v držení Vlksic nezůstávala, tak že spadly na dotčenou *Elišku z Tetova*, jež v panenství zůstávajíc Vlksice až do své smrti držela. Nyní spadly Vlksice na bratří její ještě žijící Jiříka, Melichara a Bohuslava, ale Melichar postoupil (r. 1546) všeho dílu svého na tvrzích Vlksicích, Lhotě a Klokočově bratru svému *Bohuslavovi Tetaurovi z Tetova* za 50 k. gr. č.,[6]) a poněvadž se o dílu Jiříkově více zmínek nečiní, pravdě se podobá, že i jeho díl spadl na Bohuslava, jenž se takto stal samojediným držitelem Vlksic. K tomu ještě přikoupil roku 1548 Dobřemilice dvůr a ves po n. Arnoštovi Smrčkovi ze Mnichu.[7]) Několik let potom zajal Bohuslav Víta Bečků, člověka z Nosetína, který vraždu a loupež učinil, a dal jej do vězení. Tu přijel k němu roku 1554 na Vlksice Petr Zálužský z Podhoří a žádal Bohuslava, aby vraha na rukojmě dal a z vězení propustil. To když Bohuslav učiniti se zbraňoval obávaje se, aby jemu Vít ohněm anebo jináč škody neučinil, tu Petr jemu přiřekl: „Já Vám, pane Bohuslave, bratře, za to slibuji, dejte jej na rukojmě, že Vám týž Vít ohněm ani jináč škody neučiní, nýbrž Vám děkovati a za Vás pána Boha prositi bude.“ Na to ubezpečení propuštěn Vít, ale hned toho času, když si Bohuslav obilí do stodol sklidil, jemu dvůr, ovčín a stodoly ve Vlksicích spálil a škody za 1000 kop učinil. Byv potom polapen, umřel při popravě u Tábora.[8]) Bohu-

[1]) Arch. č. V. 575, rel. tab. II. [2]) Orig. v Opařanech, časop. Tábor II. č. 37. [3]) Arch. Třeboňský a reg. 1. b. F k. B 14. [4]) DZ. 2. G 14. [5]) DZ. 41. F 25. Nový vklad učiněn r. 1541 (DZ. 1. G 24). [6]) DZ. 3. B 5. [7]) DZ. 8. C 1. [8]) Tábor II. 37, DZm. 42. B 15.

slavova manželka vdala se po jeho smrti po druhé [1]) (asi r. 1560) za Jana *mladšího Vítu ze Rzavého*, jemuž porodila syna *Mikuláše*. Od kterého z obou manželů dcery její Marjana, Mandaléna a Anna pocházely, není nám známo. Mandaléna pořízením svým (roku 1561) odkázala statek svůj, co totiž věna zapsaného na klénotech měla, manželu svému, však tak, aby synům jejím z toho jisté podíly vykázal. [2]) Než posledním pořízením (r. 1563) odkázala 4530 kop míš., zapsaných na Vlksicích, synu svému Karlu a dcerám Marjaně, Mandaléně a Anně, zrušivši tím dřevní své pořízení. [3]) Roku 1564 byla již umřela.

Zboží Vlksické byla Markéta spravovala jen jakožto poručnice, dědičně však náleželo synům Bohuslavovým *Janovi mladšímu* a *Karlovi*. Ti zůstavše toliko 3 léta v nedílu r. 1567 ve čtvrtek po obřezání Krista pána díly sobě ze statku otcovského položili; při tom vzal si Jan tvrz Vlksice s dvorem popl., ves, vsi Dobřemilice, Lhotu s dv. popl., Kvašťov, Voděrady, Volevčí, Růženu, Klokočov s dvorem popl. Větrovem, Číčovice, Vratišov a v Modlíkově dvory kmecí; Karlovi se dostaly dědiny jisté na rybnících a rybníčkách. [4]) Zboží toho požíval Jan, přikoupiv ještě k tomu díl bratrův, jen 3 léta; r. 1570 prodal je, totiž tvrz Vlksice s příslušenstvím, *Jiříkovi Těminovi z Těmic* za 10.500 k. míš. [5])

Po Jiříkovi drželi Vlksice *Burjan* a *Bohuslav* bratří *Těminové*, *Oldřich* a *Jiřík*, strýcové jich, a synové Alše Těmina, tuším synové a vnukové svrchuřečeného Jiříka, o němž jest známo, že s chotí svou Markétou ze Sobětic syna Bohuši mladšího splodil. Ti všichni prodali tvrz Vlksice se všemi vesnicemi příslušnými (r. 1581) *Janovi Míčanovi z Klinšteina a z Rostok* za 6650 k. gr. č. [6]) Tento přistěhoval se sem s chotí svou Kateřinou, purkrabínkou z Donína, jíž r. 1582 na zboží nově nabytém věnoval, [7]) ale za následujícího desítiletí nezřízeným hospodářstvím tolik dluhů nadělal, že pro veliké naléhání věřitelů statek udržeti nemohl. Za tou příčinou uhodil s Přechem z Hodějova o prodání zboží Vlksického, ale nežli smlouva k ukončení svému přišla, uhodili věřitelé na Jana tak prudce, zejména Fridrich Lipnický z Přiběnic, první věřitel, že mu odhádání statku Vlksického povoleno bylo. Místokomorníkem odhádány jsou roku 1597 dvory kmecí z Vlksic, Dobřemělic, Kvašťova, Růženy, Voděrad, Lhoty, Vratišova, Klokočova řečenému Lipnickému, jenž obdržev peníze od *Přecha z Hodějova* na Milevště a Tloskově, hejtmana kraje Vltavského, tomuto všech práv svých k Vlksicům postoupil. [8])

Času tohoto žil ještě Přechův otec Bernart († r. 1598), po jehož smrti zůstával Přech v nedílu s bratrem svým Janem; když pak tento záhy po otci zemřel syna Smila zůstaviv a také Přech r. 1610 z tohoto světa vykročil, teprv nyní učiněn jest mezi strýci všemi rozdíl, při čemž se Tloskov, Maršovice a Vlksice *Smilovi* dostaly. Tento přidržel se věrně zimního krále Bedřicha, tak že po bitvě Bělohorské o všecky statky své přišel. [9]) Novým držitelem Vlksic stal se roku 1621 pověstný *Pavel Michna z Vácinova*, jenž statek Vlksický s tvrzí, pivovárem a dvorem, jak dříve býval jeho objem, a mimo to vsi Hněvanice, Branišovec a Záluží (roku 1628) *Mikuláši staršímu Bechyni z Lažan* prodal. [10]) Na zaplacení statku tohoto prodal Mikuláš zboží své Pičínské příštího roku; jelikož však i po letech peněz potřeboval, prodal r. 1636 ves Růženu s mlýnem. Mezi tím získal Mikuláš, jenž zastával úřad rady soudu purkrabského, ves Velkou Černoc a prodal proto r. 1637, 24. března tvrz Vlksice s dvorem, vsí, vsi Dobřemilice, Střítež, Kvašťov, Klokočov, Vratišov, Hněvanice, Branišovec, Záluží a mimo to podíly v některých vsech okolních *Adamovi Bedřichovi Doudlebskému z Doudleb* na Nadějkově, soudu nejv. purkrabství v radě. [11]) Po smrti pána tohoto uvázali se ve zboží po něm synové jeho *Oldřich Jan* a *Jiří František* a rozdělili kdysi před r. 1669 oboje zboží Nadějkovské a Vlksické na

[1]) Březauovy zápisky v archivu Třeboňském. [2]) DZ. 14. A 6. [3]) Tamže A 26. [4]) DZ. 23. D 23 a 25. [5]) DZ. 17. K 10 a 60. H 25. [6]) DZ. 21. F 30. [7]) DZ. 21. J 24. Srov. DZ. 65. P 21. [8]) DZ. 128. C 23. [9]) Viz Bílkovy konf. [10]) DZ. 143. G 23. [11]) DZ. 307. M 19.

Náhrobek Jana Radimského ze Slavkova v kostele Neustupovském.

dva díly, ale tak, že k dílu Vlksickému, kterýž vzal Oldřich, přidán jest dvůr Jednota, a za to oddělen od Vlksicka dvůr Větrov a přidán k Nadějkovsku. Nový držitel hospodařil špatně, tak že po pěti letech dluhů drahně naděláno bylo a věřitelé na Oldřicha usilovně naléhali, pročež nemalá část zboží Oldřichovi odhady rozličnými odňata byla. Roku 1674, 11. října odhádána jedna polovice štoku ve Vlksicích tvrzi s polovicí dvoru Serváciovi Ignáciovi svob. p. z Engelsflusu jako poručníku bratří svých, a téhož dne druhá polovice zároveň s polovicí dvoru Jiřímu Václavovi z Račína jako poručníku nad sirotky po n. Ferdinandovi Leopoldovi Račínovi; [1]) jiným jiné části zboží jsou odhádány, tak že měly Vlksice množství majetníků zástavních. Několik částí skoupil r. 1675—1676 Jan Oldřich svob. p. z Klebelsberka. [2]) Jiný díl Vlksic roku 1674 k ruce Anny Judyty Brandlínské z Lilienberka odhádaný i s tím, co byla přikoupila, dostal se postoupením r. 1680 *Janovi Jiřímu Brandlínskému ze Štěkře*, a po smrti tohoto († r. 1681) synu jeho *Janovi Rudolfovi Olbramovi*. [3]) Tento prodal r. 1689, 16. února část svou Vlksic *Hyacintovi Hohmanovi, opatu kláštera Strahovského*, jenž byl r. 1686 dne 28. listopadu část Klebelsberků na sebe převedl. [4]) Kovárna ve Vlksicích s chalupou, dvůr s rolemi, les, mlýn, rybníky a chalupy odhádány r. 1674, 11. října Vácsl. Františkovi Kořenskému z Terešova, jehož syn Kryštof Albrecht zboží to prodal r. 1691, 12. září Janovi Františkovi, měštěninu Nového města Pražského, za 3300 fl. rh. [5]) Část tato, k níž patřil dvůr také, zůstávala při zboží Nadějkovském a zakusila nové odhady r. 1703.

Z tvrze Vlksické povstala nynější sýpka při dvoře Vlksickém. Jak tvrz vyhlížela před časy, dovídáme se ze starých odhadův (r. 1674), kdež se takto popisuje: Tvrz Vlksice: když se do ní ze vsi vejde po levé straně, jest štok obdlouzní od kamene se 2 štíty vystavěný, cihelnou střechou přikrytý, v něm jest při zemi síně klenutá, dále kuchyně, zase 2 sklepy také klenuty, z té dolejší síně nahoru jdouce jest síně

[1]) DZ. 30. H 22 a J 12. [2]) DZ. 391. K 27, 28, 392. B 29, C 2. [3]) DZ. 116. E 8, 392. C 26, H 26 a M 28. [4]) DZ. 398. P 8, 400. H 19. [5]) DZ. 401. M 22.

klenutá, vedlé ní špižírna klenutá, při ní po levé straně u schodů světnice, za ní 2 sklípky též klenuté, proti též světnici přes síni jest tabulnice prostranná. („Týž štok na 2 díly se rozděluje, totiž do tohoto odhadu se pojímá v dole špižírna, do níž se vchází z dolejší síně po levé straně, nahoře pak po levé straně nad touž špižírnou u schodů světnice, při ní 2 sklípky klenuté. Při čemž dolejší i hořejší síně, kuchyně, též průchod na podkroví k společnému užívání a svobodnému průchodu stranám se zachovává." — Do druhého odhadu se pojaly „v dole 2 sklepy klenutý, do nichžto z placu se vchází, nahoře nad nimi tabulnice, z nížto průchod jak na hořejší síni, tak i z té strany ke dvoru jest. Při čemž" atd.)

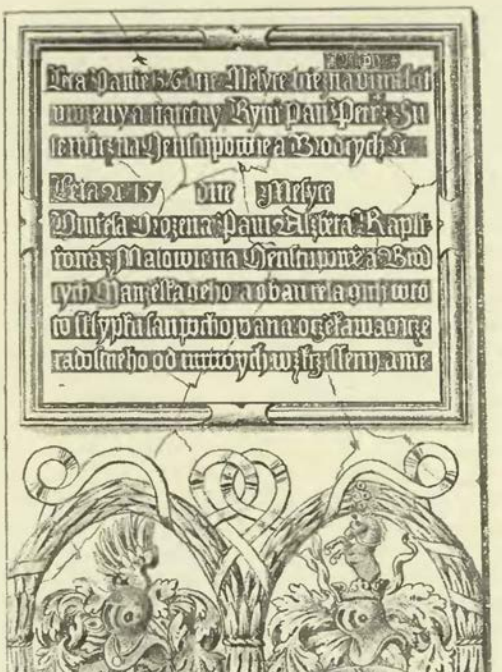
„Item druhý štok nyní spálený, toliko se zdi nachází, téhož štoku polovice z té strany k pivováru, kdež při zemi světnice a komora se vynachází, to se k tomuto odhadu (prvnímu) přivlastňuje. Téhož štoku polovice z té strany ke dvoru patřící, kde předešle při zemi světnice, kuchyně a mazhauzek, vedlé ní komora byla, k tomuto odhadu (druhému) se přivlastňuje."

„Item na place uprostřed též tvrze jest podobně spáleniště, kdež předešle také pokoje byly, však zdi rozbourané jsou, to se též v společnosti zanechává a šacuje se nadepsaná polovice tvrze za 200 k. m." (Druhá polovice též za 200 k.)

HÁJEK.

Mezi dvorem Jednotou a vsí Osletínem nacházejí se v lese Hájku skrovné zbytky nějakého stavení, jež prý bývalo klášterem. [1])

[1]) Sommer, Topogr. 54.

Náhrobek Petra Kaplíře ze Sulevic († 1576) a Alžběty Kaplířové z Malovic v kostele Neustupovském.

Na tom místě snad bývala tvrz, o níž se nám zpráv nezachovalo. Oboje zboží, i Osletín (z něhož plat kněžím vycházel) i Jednota patřily v dobách starých klášteru Milevskému a přivtěleny jsou se zbožím tohoto kláštera ke hradu Zvíkovu, když se tento dědičným stal. Roku 1576 prodal Kryštof ze Švamberka *Bedřichovi z Doudleb* a na Nadějkově dvůr Jednotský s dědinami, vsi Branišovice, Hněvanice, Záluží, Zhoř a Vísku celé, na Hrachově jednoho člověka a v Radešíně část za 3363 kop. [1])

ZHOREC.

Mezi Vlksici, Dobřemilicí a Vratišovem na místě řečeném Zhorec nachází prý se tvrziště. O osudech tvrze, ač stávala-li tu nějaká, není nám nic známo.

STŘÍTEŽ.

Zboží Střítežské, sz. od Milevska, bylo ve 14. století na několik částí rozděleno, když se byl rod držitelů jeho valně rozvětvil. Jednu část Střítеže držel *Dobeš* a spadla po jeho smrti na krále. Část Rohozova držel *Budilov z Rohozova*, jenž také asi r. 1390 zemřel. Zboží jeho spadlo na *Čáslava z Rohozova* a sestry jeho Jitku a Kunku, poněvadž od Budilova nebyli dílni. Konečně se připomínají r. 1383 *Zachař, Mrakeš* a Sudka, kteří také nějakou část Stříteže drželi, a Johanka ze Stříteže, manželka Ješka z Vlksic, kteráž r. 1385 již mrtva byla. [2])

Také předkové kvetoucího ještě rodu *Dýmův ze Stříteže* vyskytují se již ve 14. století. *Oldřich Dým z Dobroměřic* byl bratr *Bohunkův ze Stříteže*, a když tento zemřel, přijal k sobě poručenství nad sirotky po něm zůstalými; měl r. 1385 u soudu dvorského při o věno někdy Johanky ze Stříteže. [3]) Mezi vladykami, kteří spečetili r. 1415 list stížný ke sboru Kostnickému poslaný, nacházeli se též *Beneš* a *Mrakeš ze Stříteže*, oba v Bechyňště usedlí; [4]) poněvadž jest osad téhož jména v bývalém Bechyňsku hojnosť, nesnadno tu vypátrati, která Střítež se tu myslí; než o Mrakšovi dovoleno souditi, že to ten, kterého jsme již k r. 1385 uvedli. O Dýmech potomních jest jen velmi málo známo. K r. 1469 připomíná se prostě nějaký Dým Střítežský, jehož posádka Zvíkovská pod hold vzala, tak že potom k témuž hradu peníze platiti musel. [5]) Asi tehda opustili Dýmové kolébku rodu svého a usadili se na různých tvrzích v kraji Prachenském.

Na počátku 16. století držel Střítež *Ondřej Sloup z Chotětic*, [6]) týž koupil pustý zámek Olešnou a Kunrace. Oboje statky zdědili po něm syn *Petr* a dcery *Mandaléna, Anežka, Eva* a *Anna*; [7]) ti prodali (vkl. 1548 dne 16. října) Střítež tvrz, dvůr popl. s popl. a ves celou, v Rohozově dvůr popl. a jeden dvůr kmecí *Bohuslavovi Buzickému z Buzic* za 437 a půl kopy gr. č. [8]) O Bohuslavovi více známo není, než že žil r. 1579. [9]) Nástupce a syn (?) jeho *Václav* neženil se nikdy a dětí také neměl, pročež dědila statek po něm sestra jeho *Johanka z Buzic*, provdaná za Mikuláše nejstaršího Měděnce z Ratibořic na Kvasejovicích a Malkovicích. Z manželství toho pošly děti Mikuláš, Eliška, Veronika, Maruška, Václav, Vilém, Mandaléna, Aléna, Kateřina, Regina či Rejna a Barbora, z nichž při smrti otcově a mateřině jen první tři léta svá měli. Ti prodali r. 1601 dne 9. dubna tvrz Střítež se dvorem popl. a dědinami ke dvoru od Rohozova připojenými, dvořiště u Rohozova, dvoreček v Oděradech, mlýnček blíže tvrze, ves Střítež, v Rohozově, Kvašťově, Chyšech, Oděradech c. t. m. *Přechovi z Hodějova* na Tlo-

[1]) DZ. 63. H 4. [2]) DD. 13. f. 97. 99, 136. [3]) Tamže f. 136. [4]) Arch. č. III. 189. [5]) Tamže I. 234. [6]) Paprocký o st. ryt. str. 265, kdež čti rok 1520. [7]) DZ. 250. L 10. [8]) DZ. 8. O 18. [9]) DZ 59. N 23, arch. Třeboň. Avšak již r. 1572 připomíná se (v reg. k s.) Adam Buzický na Stříteži.

Náhrobek Kunše Vidláka Radimského ze Slavkova z r. 1563 v předsíni kostela v Neustupově.

Náhrobek Elišky ze Slavkova z r. 1554 v kostele Neustupovském.

(Podlé kreseb Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

skově, Milivště a Lštovicích za 4250 k. gr. míš. [1]) Od těch dob patřila tvrz zdejší pánům Milevským a čím dále tím více pustla. V jednom rukopise předešlého století ještě o tvrzi takto zaznamenáno bylo: „V kraji Bechyňském dílu Táborského půl míle od Nadějkova a tolik od Milivska bývalo tu sídlo rytířské, od nějž ještě kusy zdí stojí.“ Za časů Schallerových (r. 1790) nacházely se tu některé zbytky, [2]) Sommer ve své topografii ani toho nejmenšího o tvrzi nepřipomíná.

OLŠÍ.

Ves Olší jsouc částí větších zboží, jako napřed Bechyňského a potom Dobronického, tvrze v dobách starších neměla.[3]) Prvním držitelem statku Oleského byl *Jetřich Hozlaur z Hozlau*, dostav jej r. 1572 na díl od bratří svých. Týž pojal potom choť Kateřinu z Kalenic, jíž na dvoru popl. Olší a jeho příslušenství (vkl. 1582 v pondělí po sv. Michalu) 650 kop gr. č. věnoval. [1]) Po smrti bratra Jiříka († j. r. 1599) měl pře s bratrem svým Kryštofem, kteréž se vypravovaly v dějinách Dobronic. Týž Jetřich vystavěl novou tvrz v Olší s mnohými příležitostmi a měl pět synův, Adama mladšího, Jindřicha mladšího, Jana Oldřicha, Jiří a Václava, z nichž mladší více méně schudli. Dotčený Jetřich prodal roku 1615 dne 12. prosince tvrz Olší se vším stavením hořejším i dolejším, pokoji nadzemními i podzemními, dvůr popl., při téže tvrzi ves a ves Nové dvory synu svému Adamovi mladšímu za 8000 kop míš. [2]) a zemřel r. 1616. Vdova po něm zůstalá

Filiální chrám v Oldřichovci u Neustupova.

(Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

[1]) DZ. 175. K 6 a 130. J 26. [2]) Schaller, Tab. 149. [3]) Poprvé tuším připomíná se ves Olší asi 1421—1423 jako část zboží Jistebnického (Archiv Třeb.), později patřila k Bechyni (viz děje Bechyně k r. 1530); od tohoto panství odprodal Zdeněk mladší ze Svamberka r. 1551, 22. prosince vsi Nové dvory, Olší, Oltyni s rybníky Olešským, Oltyňským, Ohrazenickým a Loučky řečeným *Jindřichovi Hozlaurovi z Hozlau* na Dobronicích (DZ. 49. K 20). Při panství Dobronickém zůstalo Olší až do r. 1572, a když se t. r. dne 5. prosince synové Jindřichovi dělili, utvořen z Nových dvorův a Olší a náhrady na penězích k tomu přidané díl čtvrtý pro Jetřicha, jednoho z bratří (DZ. 66. H 4—8).

[1]) DZ. 21 L 16, 253. B 2. [2]) DZ. 191. H 10.

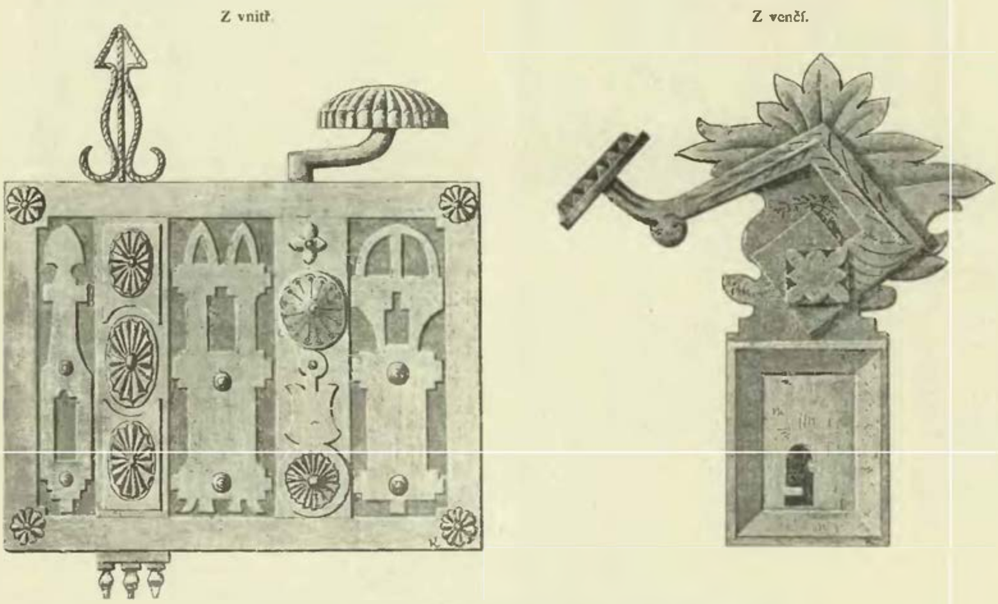
obdržela ihned věno své na Olší zapsané, a synové její spokojeni jsou penězi za statek prodaný strženými, pročež i statek ten po zaplacení summy trhové (r. 1618 ve středu po třech králích) bratru svému ve dsky vložili.[1]

V bouřích potom vzniklých nenásledoval Adam příkladu strýců svých, kteří se přidali ke stavům odbojným, a poněvadž ještě nad to připověděl (r. 1628), že přestoupí k víře katolické, zůstaven jest v držení statku Olší jakož i Podboří a Opařan r. 1628 přikoupených.[2] Onen statek, totiž Olší s tvrzí prodal r. 1630 dne 14. března *Janovi Menšíkovi z Menšteina* na místě a k ruce syna jeho *Mikuláše Jiříka*, ještě let nemajícího, za 8300 kop míš.[3] Manželka Janova byla Kateřina Pětipeská z Chýš, jež často do Tábora dojížděla a zde r. 1633, 12. října dům jeden za 350 k. míš. koupila.[4] Dotčený

[1]) DZ. 139. C 30.
[2]) Čas. mus. r. 1843 str. 206.
[3]) DZ. 297. E 1.
[4]) Kniby trh. v Táboře r. 1616 H 3, časop. Tábor I. roč. číslo 49.

syn Mikuláš došed let svých po smrti otce svého, uvázal se v Olší a přispěl roku 1651 deseti zlatými na stavbu kláštera Augustiánův v Táboře. Manželka jeho Johanka Marie Rozvadovská z Něšova porodila mu r. 1672 na Olší syna Jáchyma Hynka,[1] a jak se zdá, i jiné děti; v držení Olší nacházíme totiž později *Albrechta Leopolda z Menšteina*; ten prodal tvrz Olší s řečeným již příslušenstvím r. 1680, 3. ledna *Františkovi Jáchymovi Lažanskému z Bukové*.[2] Nový držitel nenacházel ani na statku svém Oleském ani na druhém svém statku Vlásenickém zalíbení, i prodal Olší r. 1685 dne 19. ledna *Hyacintovi Hohmanovi, opatu kláštera Strahovského a Milevského*, za 26.000 fl. a 100 tol. klíčného.[3] Jak později od vrchnosti Milevské s tvrzí zdejší naloženo, není nám známo; nyní se v Olší jen prostý dvůr nachází.

[1]) Rkps. univ. knihovny v Praze XI. E 16.
[2]) DZ. 395. S 3.
[3]) DZ. 397. K 12. Vlásenici prodal r. 1680 dne 15. prosince Mikuláši Diviši Měsíčkovi z Vyškova a Evě Lidmile z Kalenic, manželce jeho (DZ. 395. M 13).

Kovaný zámek hlavních dveří kostela v Neustupově.
(Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

NEUSTUPOV TVRZ.

Neustupov jest starožitný městys při silnici jdoucí od Otic k Vožici. Je tu také zámek podobný mnohým takovým stavením venkovským, jak se vytvořila vkusem, panujícím před dvěma lidskými věky. Stavení toto rozsáhlé, dvě poschodí vysoké a průčelím na východ obrácené, s křídlem od něho po pravém boku vybíhajícím povstalo teprve v 17. věku, a starším než ono bývalo jiné stavení, které bylo od něho přes cestu a ze *staré tvrze* povstalo. Z tohoto domu, kterému se roku 1652 starý zámek říkalo, udělána tehda hospoda, obsahující kromě dvou sklepů suchých a marštalí kuchyni a dvě světničky otrhané a byla střechou všechnou zlou a na upadení přikryta. Čtyřicet let později byl tu panský dům, a říkalo se mu „staré stavení.“ Bylo v lepším stavu a dílem od kamene, dílem ode dřeva vystavěno aneb, jak vyrozumíváme, rozšířeno. Neb nejen že tu bylo více světnic a komor, než před tím, ale bylo tu i o kuchyni více. Také se připomínají mazhauzy.

V 17. věku postaven proti tomuto stavení nový zámek, čtverhranné jednopatrové stavení s křídlem. Roku 1652 bylo v přízemí hlavního stavení čtvero sklepův suchých, nad tím, jestliže se šlo po jedněch schodech, světnice zděná a sklep, a jestliže se šlo po druhých schodech, veliká světnice s klenutým mazhauzem a sklepem. V křídle dole byly kuchyně, stará ratejna a sklep, nad tím veliká dřevěná světnice se sklepy a světničkou a kuchyní. O čtyřicet let později byla na tomto stavení nová střecha kůrkami přikrytá, a vnitřek se nacházel asi v takovém stavu, jako býval dříve. Rozdíl byl ten, že u vrat po levé ruce byla zahrádka a vedlé ní začato nové stavení, ku kterému bylo již drahně kamení svezeno.

Osada Neustupovská [1]) jménem svým prozrazuje zakladatele Neustupa a tím také původ v šedé dávnověkosti; [2]) kdy tvrz sama povstala, neumíme udati. Ke zdejšímu kostelu podávali r. 1364 *Vilém* a *Petr z Neustupova*, *Jindřich* a *Zdeněk* vladyka, *Markvart* a *Unka ze Soběšína.* [3]) Jindřich a syn jeho Zdeněk pocházeli ze Soběšína v Kouřimsku, kdežto panství s Markvartem sdíleli; ze společného podání i odtud, že v Neustupově kněží ze Soběšína sázeni bývali, souditi se může o příbuznosti rodu vladyk Neustupovských a Soběšínských. Po smrti Petrově či Pešíkově zůstala vdova Elška, již roku 1373 dne 15. června Vilém z Neustupova jménem sester svých plat 6 kop na Neustupově postoupil. [4]) Když zemřel r. 1381 *Procek z Neustupova*, táhli se na dědictví po něm Katra, Anéžka jeptiška v Louňovicích, sestra Rackova, Markvart, kanovník Vyšehradský, a Markvart, hofmistr králové; tito dva měli na Neustupově dluh 160 hřiven zapsaný. [5]) Roku 1402 vládli na Neustupově zemané *Jan*, *Ješek*, *Petr* a *Machek ze Soběšína*, podávajíce

---

[1]) Pomůcka: Místopisná bibliothéka I. 66. [2]) Jméno Neustup čili Neostup vyskytuje se r. 1185—1226. [3]) Lib. conf. [4]) Archiv kapit. Pražské. Vilém nosil na štítě svém pluh; Unka ze Soběšína, jenž byl zaň rukojmí, měl v erbu svém jakési znamení na způsob zavinuté střely (střelu rohatou?). Viz nahoře naše vyobrazení. [5]) DD 13. f. 190.

Farní kostel v Neustupově. (Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

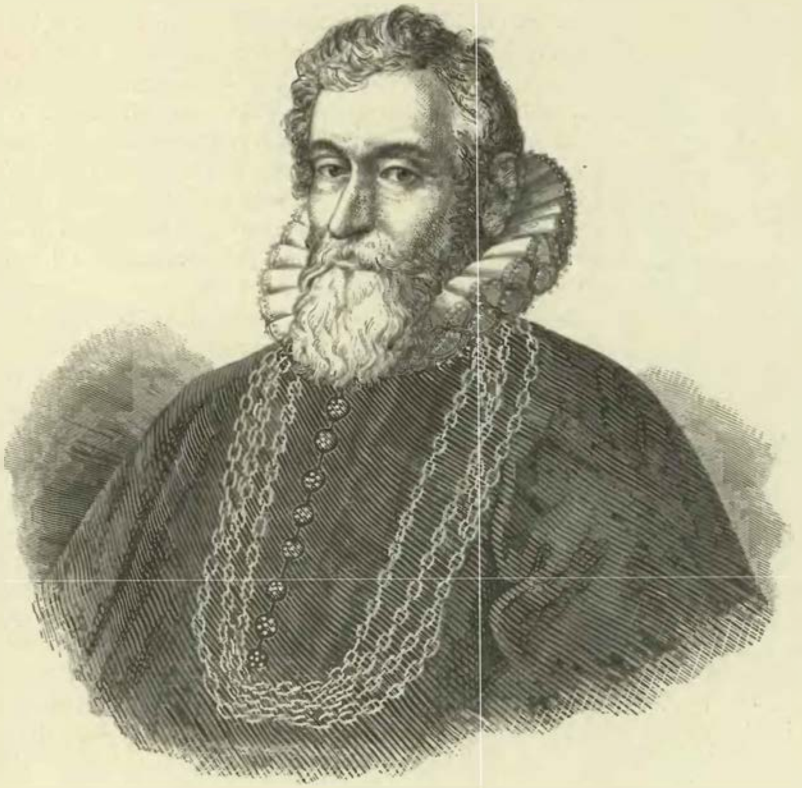
téhož roku k zdejšímu kostelu.[1]) V čase rozbrojů husitských seděl na Neustupově *Jan Unka z Neustupova* (r. 1432 purkrabě na Borotíně), muž mírností a opatrností vynikající, za kterouž příčinou od krále Zikmunda po jeho uvedení v království České na sněmě dne 26. ledna roku 1437 za kmetě soudu zemského zvolen byl.[2])

Za panování krále Vladislava vládl Neustupovu *Kuneš Radimský ze Slavkova*, jenž se uvádí roku 1471 a 1475 v listech archivu Třeboňského, drže jej zajisté po předcích svých. Zůstavil syny *Jana staršího* a *Vácslava* a po brzké smrti Vácslavově zůstal syn jediný *Jan mladší*. Oba Janové rozdělili se r. 1520. Jan starší vzal za svůj díl v Neustupově tvrz, dvůr popl., ves celou, vsi Bořetice, Podlesí, Zálesí, Záhoří, Nosetín, Vořikov celé, v Oldřichově, Tomičkách, Újezdě (s krčmou), Božetíně dvory kmecí, Mrakotice dvůr popl. v plat vysazený, v Dublovicích, Radimových Luzích, Střížeži a Ratěnici dvory kmecí,[3]) Janu mladšímu dostala se tvrz v Radimi blíže Plaňan. Jan, který se obyčejně Neustupovským ze Slavkova psával, soudil se r. 1534 s Vilémem z Osečan. Tento totiž přišed na Neustupov při jiných řečích řekl k Janovi: Můj milý bratře, který teď řetěz na sobě mám, chci jej Vám dáti. Odpověděl Jan: Můj milý bratře, z toho Vám děkuji, já ho nepotřebuji na ten čas. Potom řekl Vilém: Milý pane bratře, máte u mne 100 fl., kdy chcete, chci Vám je dáti. Zase odpověděl Jan: Můj milý pane bratře, já Vám děkuji, není mi jich potřeba, a když mi jich potřeba bude, nebude Vás tajno. Když pak Jan potom Viléma upomínal, ten se k ničemu neznal.[4])

Přikoupil (r. 1538) Háj a Otradovice, začež zase jiné zboží odprodal. Zemřel r. 1545 ve středu na stědrý den (t. j. před štědrým dnem) a pohřben v kostele Neustupovském[5]) Neustupov spravovala po něm vdova zůstalá *Kateřina z Kravska* a vložila r. 1546 v obnovené dsky zboží sirotčí: Neustupov tvrz s dvorem popl. a ves, vsi Záhoří, Podlesí, Zálesí, Bořetice, Vořikov, Vořikovec celé, v Oldřichovci, Dublovicích a Újezdě dvory kmecí.[6]) *Kuneš Vidlák Radimský ze Slavkova*, nejstarší syn Janův, spravoval Neustupov, jejž pak od bratří za díl obdržel, a prodal r. 1554 Újezd, starodávné dědictví rodu svého.[7])

---

[1]) Lib. conf. VI. C 12. [2]) Archiv č. II. 387, archiv Třeboňský. [3]) DZ. II. L 14. [4]) Reg 7. G. k. A 11. [5]) Method XV. 33. a náš obraz náhrobku. Roku 1544 padá ovšem štědrý večer na středu. [6]) DZ. 250. K 17. Tehda také k Neustupovu Zvěstov patřil. [7]) DZ. 11. G 26.

Kašpar Kaplíř ze Sulevic. (Podlé rytiny Jiljí Sadelera kreslil Jos. Scheiwl.)

Týž Kuneš sepsal r. 1563 poslední pořízení, jímž statky Neustupov a Zvěstov manželce své *Alžbětě z Malovic* k doživotnému užívání odkázal a ji spolu s vladykami Gabrielem Klenovským ze Ptení na Vlašimi, Petrem Boubínským z Újezda na Dubu a Bernartem z Hodějova na Chotěticích poručnicí nad dcerami svými *Evou* a *Annou* ustanovil. Zemřel ještě téhož roku a pochován jest v kostele zdejším. [1])

Alžběta Radimská z Malovic provdala se po druhé za *Petra Kaplíře ze Sulevic* na Brodcích, který s ní na Neustupově seděl, r. 1569 na sněmu v Praze spolu se svým sousedem Vilémem z Talmberka na Jankově k porovnání a uspořádání práv městských, tento ze stavu panského, onen z rytířského, oba z kraje Kouřimského, vyvolen byl. Roku 1576 v březnu zemřel a v kostele Neustupovském pohřben jest. Synům po něm zůstalým Albrechtovi, Zdeňkovi a Vojtěchovi Václavovi vzdala matka r. 1587 statek Brodecký. Z prvního manželství paní Alžběty zůstaly dvě dcery *Eva* a *Anna Kunka ze Slavkova*, ježto se obě do rodu Kaplířů vdaly. Starší Eva vdána byla za *Kašpara Kaplíře ze Sulevic* a matka postoupila jí r. 1586 pro pohodlí a snadnější vychování tvrz a statek Zvěstov s příslušenstvím. Druhá dcera obdržela na vychování 100 kop míš. ročně. Obě pospolu měly po mateři věno její a Vyšetice děditi. Po matčině smrti připadl Evě také statek Neustupovský. Prodavši potom Zvěstov, přikoupila roku 1600 Miličín, r. 1604 Otice a Vlčkovice a vládla šťastně těmito statky s novomanželem Kašparem, jemuž porodila syna Albrechta, po mnohá léta. Albrecht Kaplíř seděním na Kolči předešel rodiče smrtí; zemřelť jako císařský rada a nejvyšší nad tisícem koní 6. srpna r. 1616 a pohřben jest v kostele Neustupovském. Zůstavil vdovu Mandalénu Údrckou z Údrče a nezletilé syny *Kašpara Zdeňka* a *Oldřicha*, jimž babička Eva Kaplířova posledním pořízením (r. 1616, 7. prosince) statky své odkázala tak, aby manžel její jich do smrti užíval.

Eva byla šetrná hospodyně a jak se zdá, lacino kupovati o dobře prodávati uměla. Roku 1592 nabízela Martinovi Šenvoldovi jinak Volovatému a Tomáši Grofovi z Greyfenberka, Pražanům, a jednala s nimi „skrze židovskou praktyku,“ aby od ní za 3000 kop míš. klénotův koupili, připovídajíc, že hodné a dobré jsou. Když koupě vyjednána byla a na díl Martinův se jisté zápony, štefty, koflíky, svícny, hodinky bicí a čepce dostaly, zdálo se Martinovi, že to jsou věci ceny nehodné. Říkával před lidmi, že

[1]) Method XV. 25 atd. Tam také leží panna Eliška ze Slavkova † 1554, Jan † 1559 a Zdeněk † 1562 (děti Kunšovy?).

Náhrobek Elišky roz. Malovcové z r. 1584 v kostele v Neustupově.
(Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

toho závazkem své víry a duše stvrditi chce, že ona jim v noci při svíčce odváděla a ve dne a při světle že se to prý jináče vyhledalo, nebo v záponách bylo prý na díle rýnské a korunové zlato místo uherského a dukátového, též v nich diamanty, rubíny sprosté české místo „oryentských" diamantův a rubínů se najíti měly. Též v koflících prý, které za dobré pozlacené stříbro hřivnu za 16 kop míšenských počítajíc našacovala, stříbro nejednostejné, na větším díle lehké a mezi tím jedna konvička místo stříbrné vnitř sklenná, kteréžto sklo několiko hřiven stříbra samo vážilo, se nacházela. Kromě toho dva svícny křišťálové se železnými čepy a k tomu jeden zlámaný a hodinky bicí mosazné pozlacené prý za stříbrné položivši odvedla. Martin obeslal ji proto do soudu zemského vině ji, že mu lehké věci vykázala, že prý to byl „podvodný handl" a že byvši napomenuta několikráte ty klénoty nevzala. Tu když na témž soudu r. 1596 v úterý po sv. Vítě na ně přišlo, Martin nestál a skrze přítele jeho bylo oznámeno, že od obeslání pouští. Bezpochyby se přesvědčil, že Eva v tom nevinna byla. Ale Eva nelenila a obeslala jej ihned pro nářek cti, žádajíc, aby jí nápravu na poctivosti její učinil. I přišlo r. 1600 ke smlouvě, při níž Martin promluvení učinil, že to vše „z nerozumu svého a ze zprávy nejisté některých lidí učinil" a že svého obeslání nikdy provésti nemohl.[1])

Eva prodala r. 1612 statek Vyšetický, který byla ujala, a zemřela roku 1618, 27. března jako poslední toho rodu a pohřbena v kostele Neustupovském. Za ní bezpochyby v Neustupově, kterýž byl předním jejím sídlem, při staré tvrzi nový zámek postaven. Manžel její Kašpar byv jedním z hlavních původců povstání, odsouzen jest statku, cti a hrdla a sťat roku 1621 dne 21. června na rynku Staroměstském. Tělo bezhlavé přivezeno do Neustupova a tu pohřbeno. Statky jeho všecky zabrány i s Neustupovem, ačkoliv byl tento statek sirotčí, jehož Kašpar toliko do smrti užívati měl. Proto se ucházela o týž statek Mandaléna Kaplířova z Údrče, máti sirotků, s nimiž zůstávala u veliké nouzi a chudobě; bylať od vojáků ze všeho obloupena a v čas drancování Prahy o všechno své jmění přišla, tak že ani sebe ani dítky své čím přioditi neměla a téměř mezi dobrými lidmi žebrotou živiti se musila. Avšak paní dotčená beze všeho ohledu na právo sirotků na komoru Českou odkázána, statky pak Kašparovy postoupeny byly roku 1627 pluku Maradasovskému.[2]) Kašpar Zdeněk a Oldřich ze Sulevic, byvše ve víře katolické vychováni, zůstali věrni domu rakouskému, jemuž mnoho důležitých a platných služeb prokázali.

Statky Neustupov, Vlčkovice a Milčín prodány dědičně r. 1630 *Don Martinovi Hoeff de Huerta*, pověstnému dobrodruhu, jenž se z chudého krejčího stal téměř millionářem. Získal také panství Velhartické s Mokrosuky a Nemílkovem, odkudž se vedlé dovolení císařského (roku 1628 dne 20. listopadu) svobodným pánem z Velhartic psal. Surový tento člověk, jenž lid český neslýchaně týral, oženil se s ovdovělou vévodou Multanskou, jejíž jedinou dceru Marii přijal za vlastní. Usadil se na Velharticích, v pozdějších letech (roku 1633) jsa churav po delší čas a vyhledávaje klidu, zdržoval se i na tvrzi Neustupovské, jehož okolí tehda a později (tuším r. 1645) strašně bylo popleněno. Pořízením svým dne 15. února r. 1635 zůstavil všechen statek nevlastní své dceři *Marii Anně*. Též provdala se za *Jindřicha* purkrabí z *Donína*, jemuž zděděné statky věnem přinesla, a po jeho smrti († r. 1651 dne 27. února) za svob. p. z *Farmsbachu;* zadlužila je však již za prvního manželství tak, že vše věřitelům v ruce se dostaly, tak že i zde se ukázalo staročeské přísloví, „že dědic statku nesprave-

Náhrobek Anny Malovcové z Nespečova z r. 1560 v kostele v Neustupově.
(Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

[1]) DZm. 122. F 20—23. [2]) Bílkovy děje konf.

dlivého nezdědí.“ Jeden z věřitelů, Jan de Areyzaga, JMC. nařízený nejvyšší, jako plnomocník strýce svého Bernarta maje právo k Neustupovu to právo *Bartoloměji Paradýsovi* sv. p. *de la Saga* na Kamenici postoupil a tento naň l. 1650 komorníkem uveden jest; potom mu roku 1652 Neustupov na poručení místodržících místokomorníkem odhádán jest v 17.203 kop. 19 grošů 3 denáry. [1])

Roku 1654 koupil Neustupov hrabě *František Euseb* z *Pöttingu*, německý místokancléř v Čechách a JMC. tajný rada a komoří, jenž r. 1664 vyslán byv ve zvláštním poselství do Španěl, tam řád zlatého rouna obdržel. V držení Neustupova následoval po něm od roku 1676 *Karel Arnošt svob. p.* z *Pisinku* (Bissingen), jenž Neustupov tak zadlužil, že r. 1695, 17. ledna věřitelům odhádán býti musil. Zámek, dvůr a městys přiřčeny jsou *Františkovi Bořkovi Dohalskému* z *Dohalic*. [2]) Týž († roku 1709) splodil s Annou Eliškou Maternovou z Květnice dvě dcery a syna *Václava Vratislava*, který seděl na Neustupově, také Přistoupíně a Otradovicích, pak r. 1729 na Hostivaři a Chlumku. Nedlouho po smrti otcově tak zadlužil Neustupov, že opět roku 1712 věřitelům odhádán byl. Jeho nástupce (roku 1716) *Václav Vidršpergár* z *Vidršperka* lépe hospodařil, ale po smrti *Josefa Šťastného hraběte* z *Písnice* znova byl Neustupov (r. 1719) věřitelům odhádán. [3])

TVRZE NA NEUSTUPOVSKU.

HÁJ.

O tvrzi této posud nikde zmínka se nenachází, a přivedly nás na ni teprve zápisy desk dvorských i zemských [4]) Na tvrzi té seděli asi za husitských válek *Jan z Oseka* [5]) a *Kuneš z Jinošova*. Později ji držel *Jan Hájek z Bezmíře* seděním na Háji, jenž si tuším příjmení od tvrze této obral. Týž si r. 1454 na králi Ladislavovi vyprosil všechen nápad, jenž by králi po svrchupsaných dvou držitelích na tvrzi Háji s dvorem popl., dvory kmecími a mlýnem a vsích Jiřeticích a Zlovicích náležel. [6]) Jsa hospodářem pilným a pracovitým raději půjčoval, než si dlužil. Nacházíme jej r. 1458 mezi věřiteli pánů z Rožemberka. [7])

O držitelích jiných tvrze v témže století více nepovíme, známe však válečný příběh tvrze se dotýkající. Jan z Blatnice, jenž byl s tvrzí svou Blatnickou ve službách Jana Malovce z Pacova, dopustil synu svému Matoušovi, že s jinými s Blatnice sšedše vybrali tvrz Háj přátelskou. Jan Malovec bezpochyby pro tento účinek služebníka svého Jana ve svou kázeň vzal a tvrz Blatnici vypálil, o čež potom bratr a nástupce jeho s Matoušem souditi se musil. [8]) Příběh ten se stal bezpochyby za prvních let panování krále Vladislava, jemuž Jan válčiti pomáhal s králem Matyášem, zajisté však před r. 1488, kteréhož Jan zemřel.

[1]) DZ. 509. E 8. K panství patřili mimo ves Neustupov lidé v Bořeticích, vsi Podlesí, Oldřichovec, Buchová ves pustá, ve Větrově dvůr kmecí pustý, Otradovice, Lhotka, Žinice, Zvířetice, Háj (z polovice pustá), Rambouz, Záhoří, Prchové, Hojšín, Chlístov, Nosákov, Zářičí, dvůr u Vysokého, dvůr Nový pustý, ves Hory, v níž se lidé teprve usadili.

[2]) DZ. 392. P 7, 33. A 16. — E 8. Za Dohalských činěny přípravy k rozšíření zámku, ale nedokonáno. [3]) DZ. 156. C 22 a 159. C 1. Pozdější majetníci vypsáni jsou v Místop. bibl. I. na str. 70.

[4]) K určení polohy poslouží předně to, že ke zboží Hájskému patřily vsi Jiřetice a Zlovice, v jichž blízkém okolí tvrz naše ležela, více i to, že se pod dvorem Hájským mlýn nacházel (DZ. 44. C 27 a 5. G 16. „s mlýnem pod Hájem“), konečně nejvíce odhad r. 1652, kdež čteme mezi lesy „les Hrádek nad Novým mleynem“ a „rybník nad mleynem“ (totiž Novým). Mlýny tamže se připomínají na Neustupovsku: mlýn Trnelka, Cihelný, Nový a mlýn za Zářičí. (DZ. 509. E 8. atd.) Z těchto mlýnů Nový mlýn se na naše časy udržel; leží v prostřed mezi Jiřetici, Záhoří dvorem a Hojšínem na potoku tekoucím ode vsi Záhoří na mlýn Nový, Javor a Zahrádku, odtud pak k Vitanovicům. Na mapě generálního štábu viděti jest také nad mlýnem svrchudotčený rybník. Na stráních nade mlýnem a rybníkem se vypínajících snadno nalézti bude tvrziště Hájské, k čemuž i povede název Hrádek, dochoval-li se.

[5]) Jest to tuším ten *Jan z Háje*, o němž seznal r. 1443 dne 13. března Litaš z Lazic, že se dělil s bratrem svým strýčeným (bratránkem) *Jaroslavem* (archiv Třeboňský). [6]) DD. 16. fol. 124. [7]) Lib. oblig. I., 88. (arch. Třeboň.). [8]) Reliq. tab. I. 194.

V 16. století drželi Vitanovice a Háj tři bratři *Ctibor*, *Arnošt* a *Přibík Vitanovští* z *Vlčkovic*, kteří se před r. 1523 [1]) tak rozdělili, že obdržel Přibík zboží Hájské a ostatní dva potom na Vitanovicích seděli. Přibík měl mimo to půl dvoru ve Slavině, jejž r. 1542 prodal Machovi z Koutův; r. 1538 prodal tvrz Háj s dvorem popl. a s příslušenstvím, mlýn pod dvorem, Jiřetice, Zlovice vsi s mlynířtěm a v Nosákově dvory kmecí *Janovi Vidlákovi Radimskému ze Slavkova*

Náhrobek Zdeňka Vidláka Slavkovského z roku 1562 v kostele v Neustupově. (Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

za 775 k. gr. č. [2]) Tvrz Hajská byvši po tom trhu sloučena se zbožím Neustupovským, nepřipomíná se více, ani držitelé na opravu její nic nevynakládali. Z dvorů kmecích blíže dvoru zůstala ves r. 1652 ještě dílem osedlá, dílem pustá, jež však později zanikla. Toliko název Hrádku na místě bývalé tvrze se ještě v 17. století udržel.

[1]) Téhož roku se nazývá Přibík seděním na Háji (archiv Třeboňský). [2]) DZ. 5. G 16 a 44. C 27. Vklad nový učiněn r. 1544 v úterý před sv. Vítem.

Stará cínová křtitelnice kostela v Neustupově. (Podlé kresby Viléma Dokoupila, c. k. ředitele odborné školy v Hořicích.)

OTRADOVICE BÍLÉ.

U Otradovic, vesnice při silnici z Otic k Neustupovu vedoucí, jest dvůr poplužný Bílé Otradovice. Východně ode dvora spatřuje se tvrziště zvláštní způsoby. Od něho k jihu jest rybník, ze kterého voda odcházela a obcházela čtverhranný pahrbek, na němž býval bezpochyby dvůr. Odtud šla voda k severu k okrouhlému pahrbku, na němž bývala tvrz a obíhala jej. Na severovýchodní straně zadržována bývala voda, aby kvapně neubíhala, hrubou hrází, která dosud stojí.

Nic jiného již nezbylo z této tvrze, z níž pocházel rod vladyk *Škopkův z Bílých Otradovic*, nesoucích na štítě svém zlatý škopek. Rozdílné odtud jsou blízké Červené Otradovice na bývalém Jankovsku, z nichž pocházel rod Svadbův z Otradovic. Za touže příčinou jsou dějiny obou těchto míst matné a nejasné. Tak na př. o *Melchioru z Otradovic*, jenž se sousedem svým Anselmem ze Zvěstova podával r. 1361, 2. ledna kněze ke kostelu v Balkovicích, nemůžeme udati, ze kterých Otradovic pocházel. Totéž platí o Mikuláši a Herbortovi roku 1373 a Benkovi r. 1378 připomenutých.[1]) Snad z našich Otradovic pocházeli Otrad z Vitanovic a Jan z Otradovic (řečený také Otrad). Tento byl správcem trhu toho, jímž Otrad z Vitanovic rokn 1396 spolu se Štěpánem, farářem Vožickým, koupil pro kostel Vožický 5 dvorů kmecích v Daměnicích.[2]) Jan Otrad podával roku 1402 dne 19. ledna s jinými ještě faráře ke kostelu v Petrovicích.[3])

---

[1]) Acta jud., Lib. conf., lib. erect. XII. f. 2., ČČM. r. 1861 str. 349.

[2]) Reliq. tab. I. 568. [3]) Lib. conf. VI. C 6.

Od r. 1416 připomíná se často *Herbort z Otradovic*, jenž byl napřed panoší, pak písařem u Janka Sádla ze Smilkova a skrze manželku svou Kateřinu dům v Praze obdržel.[1]) Roku 1432, kdež seděl na Mitrovicích, držel se stranou Táborskou, i připomíná se ještě r. 1436, jsa tehda vladykou váženým a na slovo vzatým.[2]) Současně žil *Mikuláš Škopek z Bílých Otradovic* (r. 1432), který se tak proto jmenoval, že seděl na Červených Otradovicích také Mikuláš.[3]) Ve válečných bězích tehdejších vynikl *Oldřich z Otradovic* jsa r. 1440 na sjezdu Čáslavském a r. 1448 ve vojště jednoty Poděbradské.[4]) Po *Kunšovi z Vlásenice* a *z Otradovic*, který roku 1457 v Zálesí u Milčína odemřel, táhl se na statek jeho Mikuláš, jeden ze svrchupsaných, a konečně se připomíná r. 1475 *Václav z Otradovic.*[5])

Beneš Škopek z Otradovic dosáhl statku Zvěstova s připojenými Šlapanovem a Hlohovem;[6]) na těch statcích a Otradovicích seděl později *Jindřich Škopek*, jenž byl z otce Mikuláše a matky Anny z Onšova.[7]) Vladykové ti usadivše se na Zvěstově ostatní své tvrze i Otradovice dokonce opustili, tak že záhy v rumy klesaly. Po smrti Jindřichově manželka *Hedvika z Hořiněvsi* koupivši si statek Psáry, prodala kdysi před r. 1541 tvrz Zvěstov se vsí a pusté tvrze Šlapanov, Hlohov a Otradovice s vesnicemi a vsi Ramen, Jekov, Tomičky, Lhotku a Třemešnou *Janovi Vidlákovi Radimskému ze Slavkova* za 1950 k. gr. č.[8]) Statky ty sloučeny byly s Neustupovem a ačkoliv potom Zvěstov byl odtržen, přece Otradovice při Neustupově zůstávaly.

BUCHOV.

Při silnici z Otic do Milíčína (asi 1000 kroků daleko) stojí samota Buchov o dvou sedlských statcích, náležící ke vsi Bílým Otradovicům. Při té nalézá se rybník nehrubé velikosti a uprostřed něho ostrov, nad hráz a břehy povýšený a stromovím a křovím porostlý. Na tomto nyní zapomenutém místě stávala tvrz rodu *Buchovců z Buchova.*[9]) První toho jména *Mareš z Buchova* připomíná se r. 1368 při dvoře biskupa Litomyšlského, ač jestli pocházel z tohoto Buchova.[10]) Jan Buchovec připomíná se v nějakých jednáních roku 1378 a 1384.[11]) Od těchto dob měli Buchovci jeden hlas podací kostelního při kostele v Oldřichovci, sdílejíce právo to s vladykami z Oldřichovce, kteří byli s nimi snad jednoho původu. *Zbyněk Buchovec* připomíná se takto v l. 1387—1412.[12]) Přijav od známých svých peníze na dobré skutky, koupil plat k záduší do Oldřichovce ve vsi Hrnčířích.[13]) Statky své zejména v Podlesí, Zvěstově, Slavíně, Žebráčím a Oldřichovci zapsal roku 1401 synovcům svým *Janovi Zbyňkovi z Buchova* a *Přechovi z Pomněnic.*[14]) Tento Jan Zbyněk, obyčejně jen Zbyněk řečený, nemalé měl účastenství v tehdejších bězích, jsa od r. 1420 jeden z hejtmanův a starších na novém Táboře a od r. 1421 jedním ze správců zemských a kromě toho podíl maje ve mnohých válečných výpravách. Zemřel okolo r. 1425. Jestli ještě vládl na Buchově, není známo.

---

[1]) Tomek, Zákl. III. 48.

[2]) Archiv kapit. Vyšehradské a Třeboňský.

[3]) DD. 20. p. 99.

[4]) Archiv č. I. 256, ČČM. r. 1827, III. 80.

[5]) DD. 16. f. 150.

[6]) Titulář r. 1534.

[7]) Jandera, Miletín p. 124 sq. Mikuláš zemřel před r. 1483 a dvůr popl. po něm zůstalý dal král Vladislav Janovi ze Zmyslova (DD. 17. f. 133.).

[8]) DZ. 8. P 10. Vklad obnoven Hedvikou r. 1548 na den sv. Alžběty, a to Kateřině z Kravska, poručnici dětí Janových ze Slavkova. Rod Škopkův držel potom hrad Pecku a okolní statky některé; ještě r. 1710 byl František Hubert rytíř z Bílých Otradovic farářem v Katovicích (Místopis. bibl. I. 72.).

[9]) Místop. bibl. I. 75.

[10]) Archiv města Litomyšle, DD. 14. f. 95.

[11]) Acta jud.

[12]) Lib. conf.

[13]) Lib. erect. VI. 66.

[14]) DZ. 14. f. 260. Roku 1413 připomíná se Beneš z Buchova (DD. XV. 253).

Stateček tento držela potom nějaká Kateřina, po níž následovala dcera její Anéžka. [1]) Proto také není jisto, zdali tu poroučel onen *Mikuláš s Buchova*, který byl r. 1440 na sjezdu krajském v Čáslavi a bojovníkem v bězích válečných do r. 1455. [2]) Ale potomci jeho vyskytují se potom ve východních Čechách. Po spuštění tvrze zůstal v Buchově jediný dvůr, ale ten prodal Přech Popovský z Božejovic r. 1529 Matějovi jistému, tak že tu povstal statek svobodnický [1]) a v pozdějších dobách dělen.

DODATEK KE STRANĚ 126.

SKÁLY.

Mezi Vodňany a Pískem leží ves Skály, která patřila k panství Protivínskému (před tím k panství Hlubockému), dvůr pak zdejší a čtyři živnosti náležely k panství Libějickému. Kde jest dvůr, stávala tvrz, jejížto příslušenství se jako zpupné dědictví objevuje. To jest asi ta část, která patřila pánům z Rožemberka a od nich r. 1365 i s Krtely Oldřichovi Štěněti z Dobeve prodána. [3]) Kromě toho tu byla asi dvoje manství. [4]) V 15. století připomíná se rod *Kočků se Skal*, [5]) k jichžto statku se přiženil před r. 1509 Bohuslav Drha z Radkovic. Vedlé toho byla tvrz, na níž seděl okolo roku 1530 *Kašpar Litochleb ze Strachotínka*. Tento se soudil r. 1533 s Kateřinou Drhovou roz. Kočkovnou ze Skal, vině ji, že Markéta dcera a Anna služebnice její vešly do příbytku jeho, když doma nebyl, a tu mu obilí braly. Nežli věc tato k vyřízení přišla, zemřel Kašpar asi r. 1534. Před svou smrtí prodal Skály tvrz, dvůr popl. a dvory kmeci *Divišovi Malovci z Malovic*, po němž tato část k Libějicům přivtělena jest. [2])

[1]) DD. 23. B 6. [2]) Archiv č. I. 160, 256, V. 274. [3]) Vypsání Protivínska.

[4]) Jedno manství se dvorem připomíná se k l. 1411 a 1462, druhé bylo Kočkovské. Roku 1397 připomíná se na soudu manském (Zvíkovském neb Hlubockém) Jan ze Skály (DD. 14. f. 175).

[5]) Jan Kočka ze Skal držel r. 1418 nějaké zboží v Sedlikovicích. (Archiv Novohrad.) Král Zikmund zapsal mu r. 1430 manství ve Skalách, Budičovicích a Štěticích s některými statky odumřelými a rozhojnil to darování r. 1431 rychtami ve Skalách, Budičovicích a Ražicích (Rkps. Vídeň. a Roudnický, archiv č. II. 208). Syn (?) jeho *Přibík*, jenž sloužil na Zvíkově, zavražděn jest r. 1435 blíže Písku skrze Tábority. (Bartošek.) Druhý syn Václav zemřel před r. 1454 zůstaviv sirotky. Jeden z nich (?) *Aleš Kočka* opověděl Bavorům r. 1475 s Přibíkem ze Skal (Archiv říš. Mnichov.) a připomíná se ještě r. 1499 s *Janem Kočkou*. Janově dceři *Kateřině*, vdané za *Bohuslava Drhu z Radkovic*, potvrdil král Vladislav r. 1509 listy na manství ve Skalách (Rkps. Vídeň.).

[1]) DZ. I. J 26.

[2]) Reg. 5. F. k. 1. E 14. DZ. 4. D 23.

SEZNAM ČLÁNKŮV.

SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU.

SEZNAM VYOBRAZENÍ MIMO TEXT.

REJSTŘÍK MÍST, RODŮ A VĚCÍ.

(Zprávy z tištěných děl, při nichž rejstříkové jsou, sem nepojaty.)

D.

E.

F.

G.

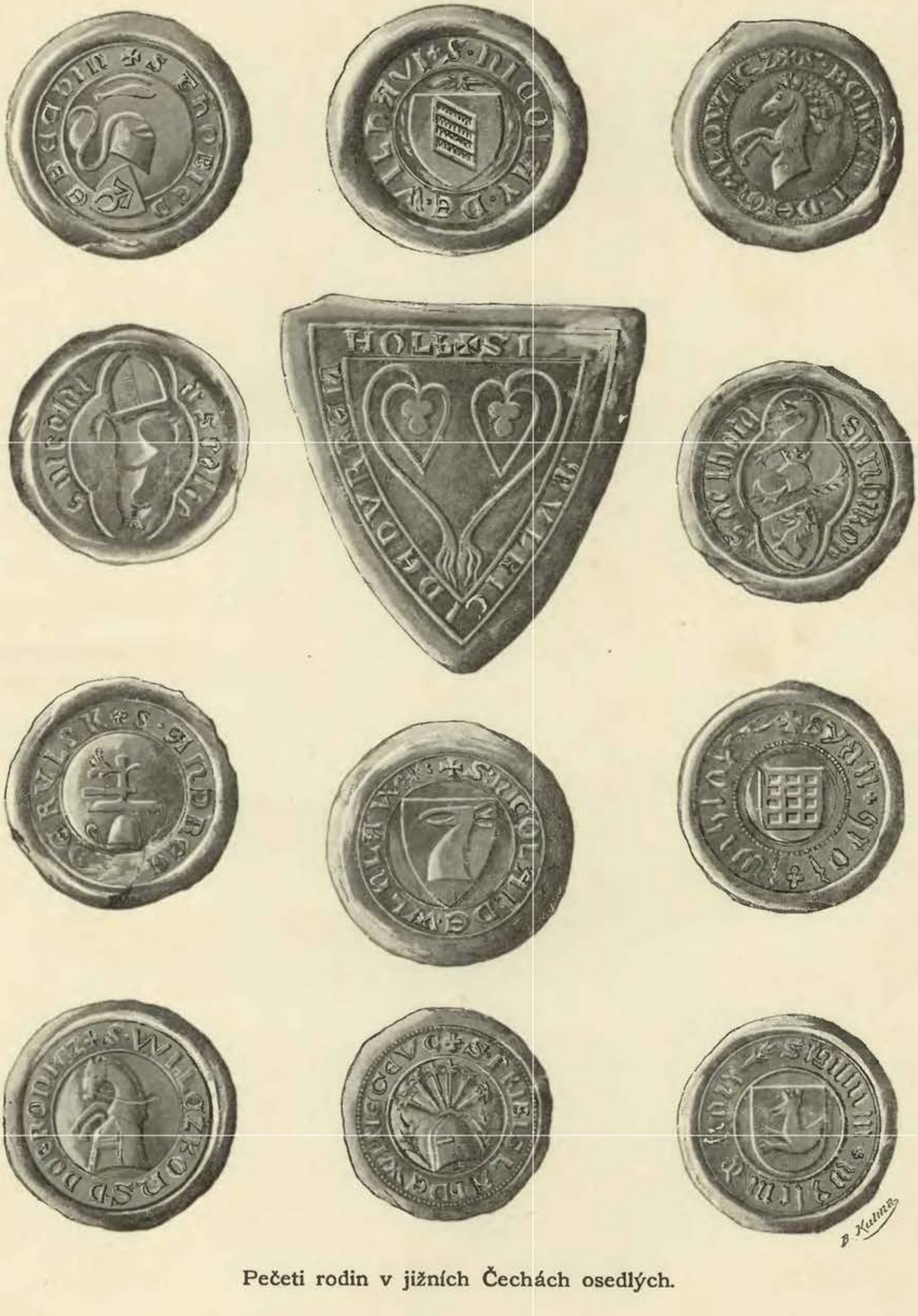
H.

Ch.

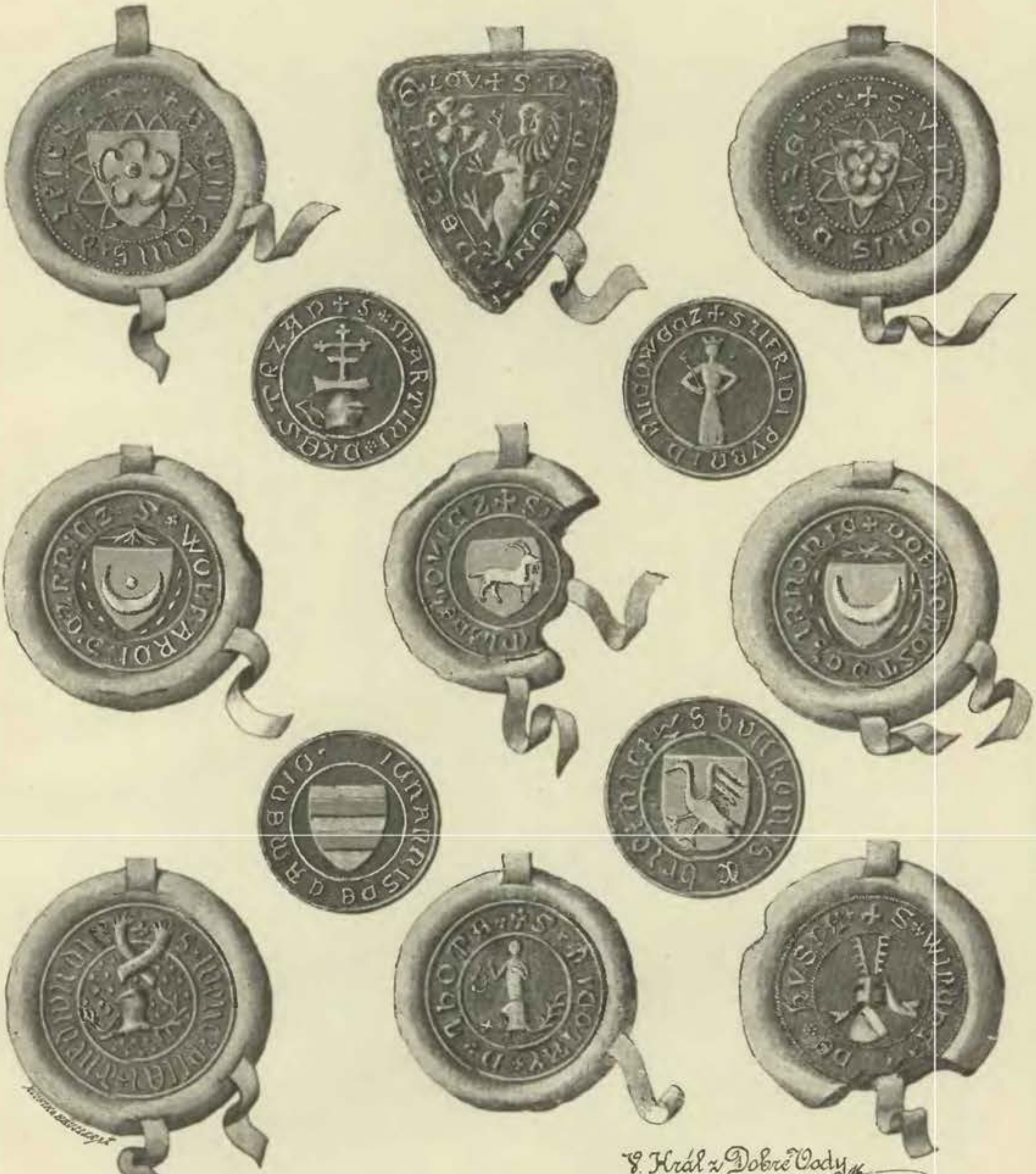
OPRAVY A DODATKY.

Na stránce	18.	v řádce	7.	zdola	čti:	„V jiném roce (asi r. 1287) byl.“
„	25.	„	4.	„	na místě:	„2. Novb.“ čti: „6. Novb.“
„	47.	„	2.	„	„	„z Česti“ čti: „z Čestic.“
„	47.	„	22. a 27.	shora	„	„1450“ čti: „1454.“
„	57.	„	32.	zdola	„	„Přeštěnice“ čti: „Přeštěníci“
„	75.	„	18.	shora	„	„Klokotách“ čti: „Klokotech.“
„	75.	„	23.	zdola	„	„vsi Klokot“ čti: „kostela Klokotského.“
„	82.	„	1.	„	„	„Radimi“ čti: „Radimova.“
„	94.	„	22.	„	„	„Ryzemburka“ čti: „Ryžemberka.“
„	94.	„	26.	„	„	„Věchov“ čti: „Vzíchov.“
„	94.	„	27.	„	„	„Věšov“ čti: „Útěšov.“
„	98.	„	5.	„	„	„Štětí“ čti: „Štětín.“
„	98.	„	5.	„	„	„Kraničku“ čti: „Krajníčko.“
„	98.	„	11.	„	„	„Kuneš“ čti: „Kunaš.“
„	100.	„	4.	shora	„	„Ryzemburka“ čti: „Ryžemberka.“
„	164.	„	17.	zdola	„	„Machov“ čti: „Machovice.“
„	175.	„	15.	shora	„	„Strouh“ čti: „Štrouch.“
„	180.	„	4.	zdola	„	„prazdné“ čti: „8. prázdné.“
„	191.	„	1.	shora	„	„Plevna“ čti: „Plavna.“
„	198.	„	22	zdola	„	„Korupasy“ čti: „Konipasy.“
„	199.	„	27.	shora	„	„Krajíčovou“ čti: „Krajícovou.“
„	199.	„	32.	„	„	„Břevnově“ čti: „Dřevnově.“
„	199.	„	12.	zdola	„	„neviditelně“ čti: „nedílně.“
„	200.	„	1.	shora	„	„Přikově“ čti: „Pykově.“

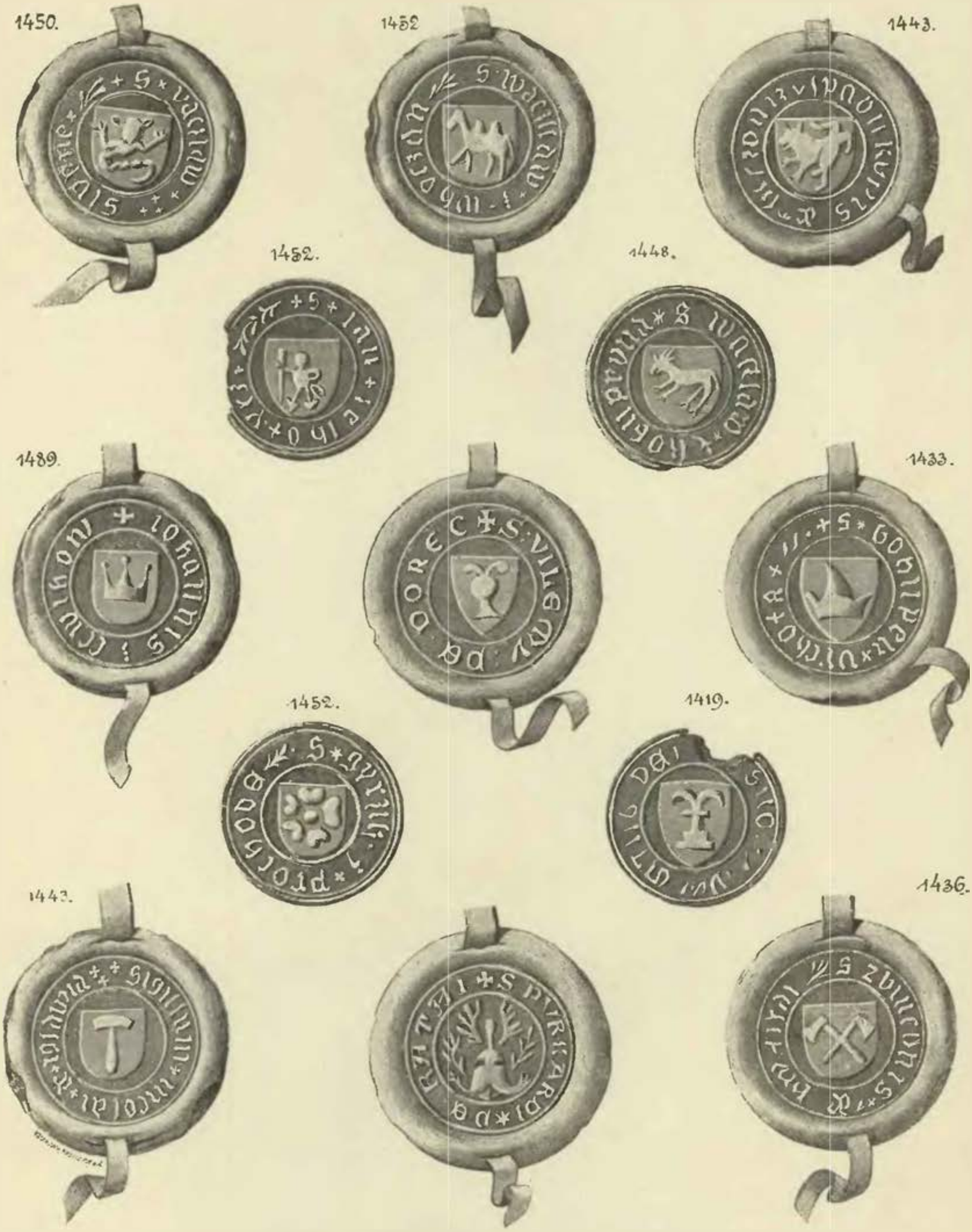
Pečeti rodin v jižních Čechách osedlých.

Pečeti rodin v jižních Čechách osedlých.

Pečeti staročeských rodin vladyckých.

Pečeti staročeských rodin vladyckých.

Z Roupova.

Cabelický z Sontic.

Španovský z Lisova.

Hozlauer z Hozlau.

Hrabě z Paaru.

Malovec z Malovic.

Ze Švarcenberka. (Původní znak.)

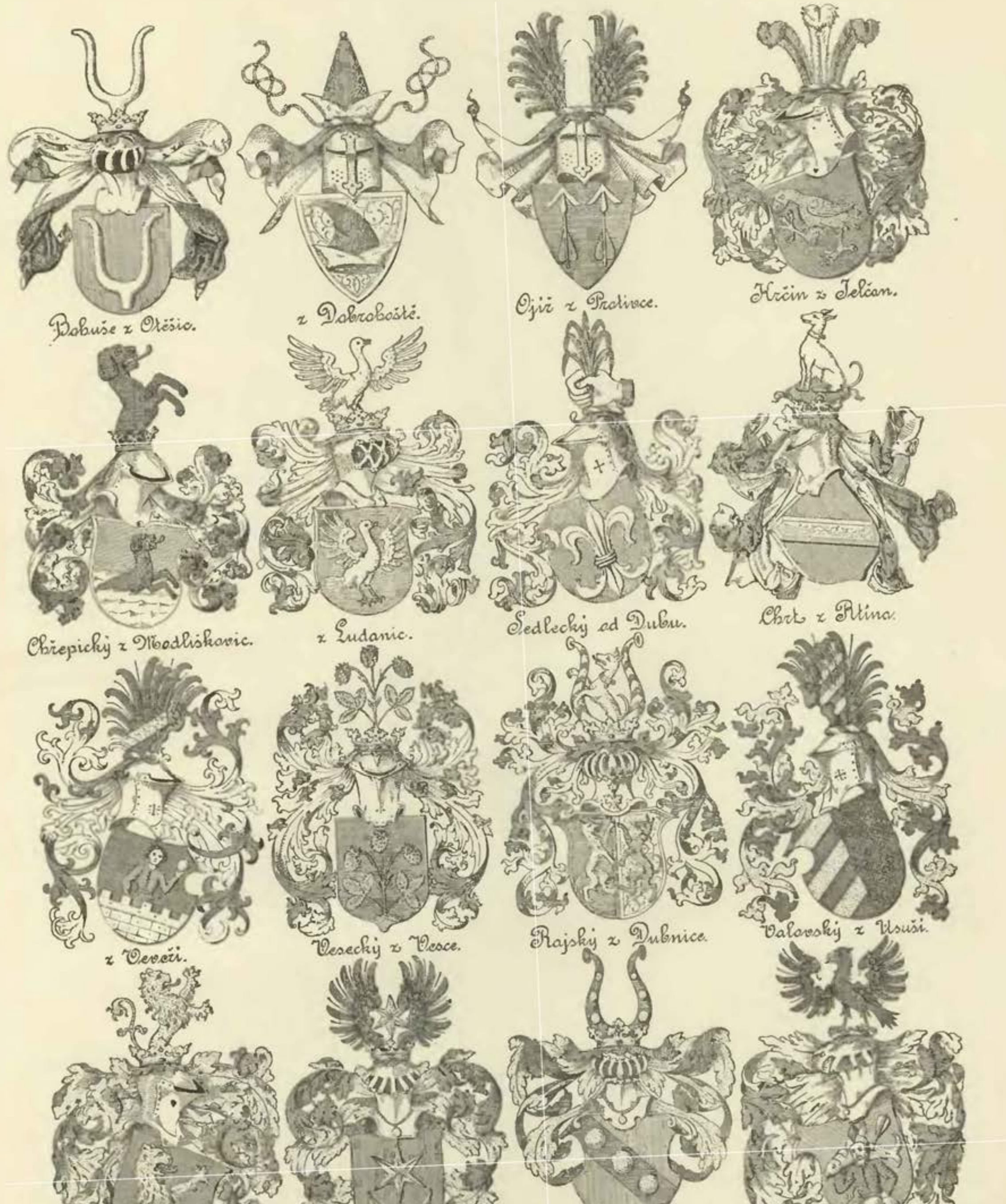

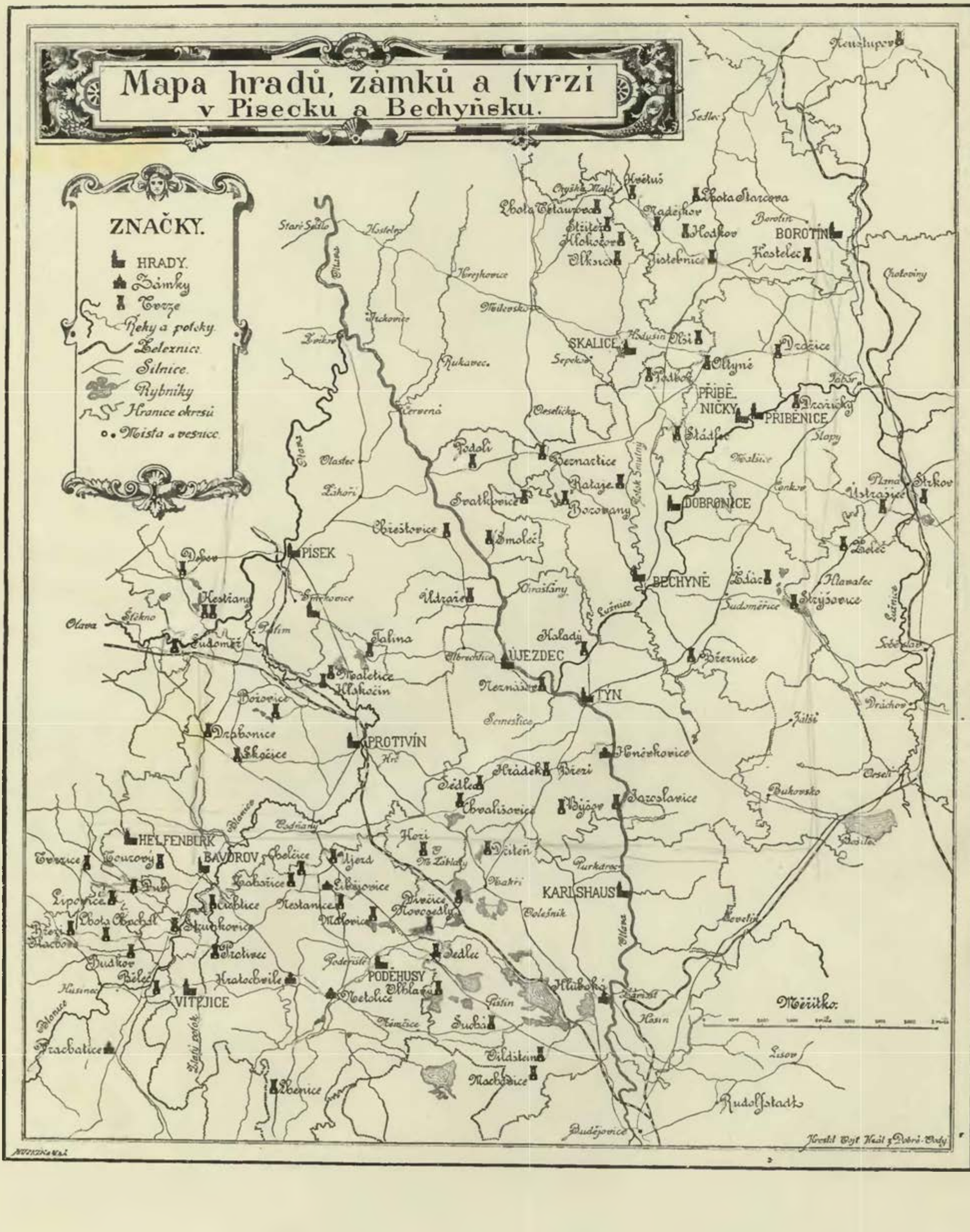
Kníže ze Švarcenberka.

Chlumčanský z Chlumčan.

Znaky rodin v jižních Čechách osedlých.

Bohuše z Otěšic.
z Dobroboště.
Ojíř z Protivce.
Krčin z Jelčan.
Chřepický z Modlíškovic.
z Ludanic.
Sedlecký od Dubu.
Chrt z Rtína.
z Veveří.
Vesecký z Vesce.
Rajský z Dubnice.
Valovský z Usuší.
Lipovský z Lipovice
Slatinský ze Slatinky
z Kestřan.
Albín z Helfenburka

Mapa hradů, zámků a tvrzí
v Písecku a Bechyňsku.
ZNAČKY.
HRADY.
Zámky
Tvrze
Řeky a potoky.
Železnice.
Silnice.
Rybníky
Hranice okresů
Místa a vesnice
PÍSEK
PROTIVÍN
SKALICE
PŘIBĚNICKY
PŘIBĚNICE
BOROTÍN
DOBRONICE
BECHYNĚ
ÚJEZDEC
TÝN
KARLSHAUS
HELFENBURK
BAVOROV
PODĚHUSY
VITĚJICE
Mírovice
Hluboká
Netolice
Prachatice
Rudolfstadt
Budějovice
Měřítko.